

C/ DOCTOR COBERA, 24
08328 ALELLA (BARCELONA)

TEL.: 93 540 64 83

FAX: 93 555 10 40

CORREU@ACTIUM.CAT

Actium®

GESTIÓ DEL PATRIMONI
HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC

**Memòria conjunta de les
antigues intervencions
arqueològiques al Sector del
Pati d'en Llimona i els carrers
de Regomir i Correu Vell**

Barcelona,
El Barcelonès

MIQUEL GEA I BULLICH
JORDI HERNÁNDEZ-GASCH
ALELLA, FEBRER DE 2012

Memòria

Volum I - Text

FITXA TÈCNICA

Jaciment/s arqueològic/s	Ciutat Romana de <i>Barcino</i> (BCIN)		Municipi i comarca		Barcelona, el Barcelonès
Lloc de la intervenció	Coordenades UTM (ED50)	Direcció tècnica	Data d'inici	Data final	Codi del MHCB
-	-	Josep de Calasañç Serra Ràfols	1967	1967	-
Pati d'en Llimona – Correu Vell	X=431466 Y=4581666 X=431481 Y=4581656	Frederic-Pau Verrié i Faget Josep Oriol Granados García	20/07/84	20/08/84	-
Pati d'en Llimona	X=431466 Y=4581666	Lourdes Mazaira	09/1984	10/1984	-
Pati d'en Llimona	X=431466 Y=4581666	Eduard Riu-Barrera Anna Oliver i Castañós	17/12/84	17/02/85	101/84
Correu Vell, 5	X=431481 Y=4581656	Emília Pagès Dolors Salgot	17/12/84	01/85	100/84
Pati d'en Llimona	X=431466 Y=4581666	Joan Eusebi García i Biosca Xavier Solé i Palacín	1989 (maig?)	-	-
Pati d'en Llimona – Correu Vell	X=431466 Y=4581666 X=431481 Y=4581656	Joan Eusebi Garcia i Biosca Xavier Solé i Palacín	10/05/90	31/08/90	325/90

Pati Llimona – Correu Vell	X=431466 Y=4581666	Joan Eusebi Garcia i Biosca Xavier Solé i Palacín	02/01/91	11/04/91 (Segons fitxes UE fins 23/05/91)	301/91
Correu Vell	X=431481 Y=4581656	Joan Eusebi Garcia i Biosca Xavier Solé i Palacín	12/1991	04/1992	-
Regomir , 7-9	X=431465 Y=4581641	Anna Monleón Esterli (Veclus, S.L.)	27/05/98 01/07/98 16/07/98 14/12/98	26/06/98 16/07/98 10/08/98 31/12/98	033/98
Paraules clau	Portal de Regomir. Porta d'entrada a Barcino. Muralla romana (alt i baix imperial). Termes suburbanes. Domus i balneum privat baix imperial. Palau Medieval. Palau Gualbes. Palau March. Correu Vell. Façana marítima				
Resum	Per raons diverses, les intervencions arqueològiques que es varen dur a terme a l'entorn del Pati d'en Llimona, el carrer del Regomir i el carrer del Correu Vell entre els anys 1984 i 1998 no comptaven amb les preceptives memòries científiques. Mitjançant la present memòria, s'ha dut a terme una interpretació conjunta de les intervencions basant-se en la documentació de camp que s'hi va generar i en les interpretacions preliminars que, en alguns casos, els autors van elaborar. A partir de la documentació conservada, s'ha efectuat una interpretació conjunta dels resultats que permet obtenir una visió global de l'evolució del sector des de la fundació de la colònia romana fins als nostres dies. També s'ha elaborat una nova teoria sobre la modulació original del sector en època romana. Per tal d'elaborar aquesta teoria s'ha conjuntat la informació d'aquestes intervencions inèdites amb noves intervencions arqueològiques dutes a terme al sector entre l'any 1998 i l'any 2011				

SUMARI

CRÈDITS.....	7
1. SITUACIÓ.....	9
2. MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC	9
3. CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC	10
3.1. Notícies històriques.....	10
3.2. Estudis documentals	25
3.3. Antecedents arqueològics.....	25
3.4. Intervencions arqueològiques contemporànies	28
3.5. Actuacions arqueològiques posteriors.....	29
4. MOTIVACIÓ I OBJECTIUS.....	32
5. DOCUMENTACIÓ CONSERVADA.....	33
5.1. Intervenció de 1984-1985 (Dir. Primera fase: Lourdes Mazaira, segona fase: Anna Oliver, Eduard Riu-Barrera) – Pati d'en Llimona	34
5.2. Intervenció arqueològica al carrer de Correu Vell número 5 (setembre – octubre de 1984) (Dir. Lourdes Mazaira)	35
5.3. Intervenció arqueològica al carrer de Correu Vell número 5 duta a terme entre el 17 de desembre de 1984 i el gener de 1985 (Dir. Dolors Salgot i Emília Pagès)	35
5.4. Intervenció arqueològica al carrer de Sant Simplicí 2-6 (Pati d'en Llimona) duta a terme entre els anys 1990 i 1991 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)	36
5.5. Intervenció arqueològica al carrer de Correu Vell número 5 duta a terme entre els anys 1990 i 1991 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)	37
5.6. Intervenció arqueològica al carrer de Correu Vell número 5 duta a terme entre els anys 1991 i 1992 (Dir. Joan E. Garcia i Xavier Solé)	38
5.7. Intervenció arqueològica al carrer de Regomir 7-9 duta a terme el 1997 (Dir. Anna Monleón).....	40
6. TREBALLS REALITZATS.....	40
6.1. Sectors i àrees	40
6.1.1. Pati d'en Llimona	41
6.1.1.1. Intervenció de 1984-1985 (Dir. Primera fase: Lourdes Mazaira, segona fase: Anna Oliver, Eduard Riu-Barrera).....	41
Actuació en el subsòl.....	41
6.1.1.2. Intervencions de 1990 i 1991 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé).....	41

6.1.2.	Correu Vell, 5	42
6.1.2.1.	Intervenció de 1984 (Lourdes Mazaira)	42
6.1.2.2.	Intervenció de 1984-1985 (Emília Pagès, Dolors Salgot)	42
	Actuació en el subsòl	42
6.1.2.3.	Intervenció de 1991 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)	43
6.1.2.4.	Intervenció de 1991-1992 (Dir. Joan E. Garcia i Xavier Solé)	44
	Actuació en el subsòl	44
6.1.3.	Regomir, 7-9	45
6.1.3.1.	Intervenció de 1998 (Anna Monleón)	45
7.	METODOLOGIA	45
	Registre estratigràfic	46
	Topografia i planimetria	46
	Documentació fotogràfica	46
8.	RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ	47
8.1.	Sectors i àrees	47
8.1.1.	Pati d'en Llimona	47
8.1.1.1.	Intervenció de 1984-1985 (Dir. Lourdes Mazaira (1a fase) Anna Oliver, Eduard Riu-Barrera (2a fase))	47
	Cala 84-85	47
	Intervenció arqueològica a Correu Vell 1984-1985 (Pagès, Salgot)	47
8.1.1.2.	Intervencions de 1990 i 1991 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)	53
	Actuació en el subsòl	53
	Excavació en extensió de l'àrea de la porta romana	55
	<i>Fase 1. Època romana</i>	56
	<i>Fase 2. Època medieval</i>	69
	<i>Fase 3. Època moderna</i>	70
	<i>Fase 4. Època contemporània</i>	71
	Actuacions de conservació	71
8.1.2.	Correu Vell, 5	71
8.1.2.1.	Intervenció de 1984 (Emília Pagès, Dolors Salgot)	71
	Actuació en el subsòl	71
	Cala 1?	71

Cala 2 (CV 2 – Q2)	71
Cala 2 a (CV 2a – Q2a)	72
Cala 3 (CV 3).....	74
Cala 4 (CV 4).....	74
8.1.2.2. Intervenció de 1991 a 1992 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)	75
Actuació en el subsòl.....	75
Primera fase (1991)	76
Segona fase (desembre de 1991 - abril de 1992).....	76
CX.....	76
CXI.....	77
CXII.....	77
Sector oest.....	79
8.1.3. Regomir, 7-9	79
8.1.3.1. Intervenció de 1997 (Dir. Anna Monleón)	79
9. INTERPRETACIÓ DE LES RESTES	80
9.1. Fase 1. Època romana	80
9.1.1. Àrea interior muralla romana.....	80
9.1.2. Àrea exterior muralla romana	82
9.1.3. Porta praetoria o porta marítima de la colònia romana	89
9.2. Fase 2. Època medieval	93
9.3. Fase 3. Època moderna	95
9.4. Fase 4. Època contemporània	96
Regomir, 7-9.....	100
Intervenció de 1998 (Anna Monleón).....	100
10. CONCLUSIONS	102
Època romana	108
Període altimperial	108
La cara interior de la muralla fundacional.....	108
Mitjans segle I – Inicis segle II dC	108
Segle III dC	110
Segle IV-V dC.....	112
Segle VI dC.....	112

Època medieval	113
Època moderna	114
Època contemporània	115
11. BIBLIOGRAFIA.....	117
12. AGRAÏMENTS.....	123

ANNEXOS

ANNEX 1. FOTOGRAFIA.....	124
ANNEX 2. VISUALITZACIÓ EN FORMA DE CONTACTES DE TOTES LES FOTOGRAFIES I DIAPOSITIVES CONSERVADES	125
ANNEX 3. PLANIMETRIA.....	126
ANNEX 4. FITXES D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA.....	127
ANNEX 5. INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS.....	128
ANNEX 6. LÀMINES DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS.....	129
ANNEX 7. DOCUMENTACIÓ ORIGINAL I RESULTAT DEL TRACTAMENT	130
ANNEX 8. INVENTARI DE LA INFORMACIÓ DOCUMENTAL TREBALLADA	131

CRÈDITS REALITZACIÓ DE LA MEMÒRIA

Proposta i finançament:

Ajuntament de Barcelona

Institut de cultura ■ Centre de documentació del Servei d'Arqueologia

Execució:

Actium®

GESTIÓ DEL PATRIMONI
HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC

Coordinació:

Josep Font Piqueras

Carme Miró i Alaix

Execució de l'estudi:

Miquel Gea Bullich

Jordi Hernández-Gasch

Suport tècnic:

Núria Cabañas Anguita

Josep Cruells Castellet

Esteve Nadal Roma

Carles Carbonell Badia

Encarna Cobo

Josefa Huertas

Digitalització de documents i imatges:

Actium Patrimoni Cultural, S.L.

Propo, S.A.

Autoria de la documentació original:

Direcció:

Josep de Calasanç Serra Ràfols

Frederic Pau Verrié

Josep Oriol Granados

Lourdes Mazaira

Anna Oliver i Castaños

Eduard Riu-Barrera

Emília Pagès

Dolors Salgot

Joan Eusebi Garcia i Biosca

Xavier Solé

Anna Monleón Esterli

Dibuix de camp i topografia

Roberto López

Edmón Mestres

Daniel Miquel

Dibuix de material arqueològic

Sílvia Inmaculada Lezana Les

1. SITUACIÓ

El sector objecte de la present memòria es troba situat entre els carrers del Regomir, del Correu Vell, d'en Groc i de Sant Simplicí, del districte de Ciutat Vella de la ciutat de Barcelona. Les intervencions dutes a terme s'efectuaren en el número 7-9 del carrer Regomir, el número 5 de Correu Vell i el número 3 del carrer del Regomir, a l'edifici del pati d'en Llimona.

Amb anterioritat a l'any 1865 el carrer del Regomir havia rebut el nom de baixada de la Palma, mentre que el del Correu Vell s'anomenà abans de l'any 1990, Estafeta, per la primera estafeta de correus oberta en el primer terç del segle XVIII a Barcelona, i Puiggener (Ajuntament de Barcelona 2008). El carrer de Sant Simplicí en el segle XIV era conegut amb el nom de carrer dels Ferrers (Piqué, inèdit: 10).

2. MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC

L'àmbit d'actuació se situa en el vessant oriental del *Mons Taber*, turó de poca alçada que, com el Turó dels Ollers, sobresortia del sector denominat pla de baix del Pla de Barcelona.

El Pla està limitat per la Serra de Collserola i per la falla que segueix, ran de mar, des del Garraf i el Turó de Montjuïc fins el Turó de Montgat, al nord del riu Besòs. La falla, originada en el moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, va delinear, a grans trets, el que és la costa catalana. Per aquest motiu, el pla inclinat al peu de la Serra de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectada per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt el sòcol paleozoic, se sedimentaren dipòsits marins, que, en plegar-se, van originar el seguit de petits turons existents en el Pla de Barcelona; d'aquests, Montjuïc (173 m) és el més elevat i el *Mons Taber* (17 m), un dels de menor alçada. A més dels esmentats, altres turons ressegueixen aquesta falla, com el Turó de les Falzies, el de la Bóta, el Molinar, la Punta del Convent, entre d'altres (Morán *et al.* 1982: 14-15).

Finalment, el Pla de Barcelona, i en especial el sector del pla baix¹, va anar sedimentant materials al·luvials aportats per rieres, torrents i aigües d'escorrentiu provinents de la Serra de Collserola i també pels deltes dels rius veïns i pels corrents marins. Com és característic de l'àrea mediterrània, en aquest sector es formaren maresmes i estanys, que anaren desapareixen a mesura que la línia de costa va anar avançant i que l'acció antròpica es va intensificar (Morán *et al.* 1982: 15).

¹ La falla, des de Collserola, va baixant suaument i regular, fins que en el punt de contacte entre Ciutat Vella i l'Eixample es produeix una solució de continuïtat amb la presència d'un salt de 20 m, encara recognoscible en la topografia urbana: baixades en els carrers de Jonqueres, la Via Laietana i els carrers de les Moles, d'Astruc, de Jovellanos, entre d'altres. En aquest salt s'hi recolzaren part de les muralles medievals i s'hi instal·laren molins que aprofitaven el sallent (Morán *et al.* 1982: 15).

A la finca de Regomir, 6 – Ataülf, 9, es va poder observar durant la intervenció de l'any 2004 part d'aquesta seqüència geològica, en concret, el punt en què el torturà quaternari descansa damunt les margues miocèniques que conformen el subsòl de la ciutat (Hernández-Gasch Inèdit a). Tanmateix tant en alguns punts d'aquesta finca com a la finca veïna de Regomir, 7-9, les margues afloraven a una cota superior (Hernández-Gasch Inèdit b).

3. CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC

3.1. Notícies històriques

Les intervencions que constitueixen la present memòria se situen a la banda oriental del recinte romà, és a dir, formen part del nucli primigeni de la ciutat de Barcelona.

L'eix històric que articula aquest sector correspon a l'extrem sud-est del *decumanus maximus* de la **ciutat romana de *Barcino***, que des de l'actual plaça Nova i seguint pel carrer del Bisbe travessa la plaça de Sant Jaume i continua pel carrer de la Ciutat fins passada la plaça del Regomir.

Barcino, tal i com de manera general s'ha acceptat, va ser fundada entre el 15 i el 5 aC, essent, doncs, una fundació augustal (Beltrán de Heredia, 2001). El lloc escollit per a l'enclavament de la nova ciutat va ser un petit turó d' aproximadament 17 m d'alçada, anomenat *Mons Taber*, molt proper al mar, situat entre dos rius (el Besòs i el Llobregat), prop de les zones portuàries del delta del Llobregat i de Les Sorres, un indret amb capacitat per albergar un port propi. Aquests rius, i en especial el Llobregat, asseguraven la penetració cap al rerepaís o, a la inversa, la sortida cap a la costa i mitjançant el comerç marítim de productes de l'interior. Aquesta ruta comercial fluvial sembla haver estat usada en moments anteriors, si més no des del segle IV aC, tal i com ho testimoniarien les grans sitges ibèriques documentades a la muntanya de Montjuïc (Granados *et al.*, 1986, Miró, 1998: 23), encara que hi ha indicis de poblament i activitat a Montjuïc des d'època prehistòrica (Carbonell, Sala, Cebrià, 1997, Miró, 1998: 20-21). La ciutat també estava ben comunicada, de N a S, per via terrestre mitjançant un dels ramals de la Via Augusta i va rebre, en el moment de la seva fundació, el nom de *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*.

L'àrea que va ocupar la ciutat cobria unes 12.5 Ha en forma d'octàgon: un rectangle amb els angles tallats per tal d'adaptar-se a l'orografia del turó. El perímetre va ser resseguit per una muralla d'uns 2 m d'amplada i més de 8 m d'alçada, fonamentada damunt grans blocs de pedra irregulars i d'estructura tripartida amb paraments d'*opus vittatum* per ambdues cares i d'*opus caementicium* com a farciment. Quatre portes donaven accés a la ciutat (*Porta Praetoria*, *Porta Decumana*, *Porta Principalis Dextra*, *Porta Principalis Sinistra*), situant-se en els extrems dels carrers principals (*Decumanus Maximus* i *Cardo Maximus*), que es creuaven en el fòrum. Les dues portes parcialment conservades (la *Porta Decumana* i la *Porta Praetoria*)

sembla que foren triforades; la primera, que encara conserva dos dels passos de vianants, era flanquejada per dues torres de planta circular, de la mateixa manera que la que en conserva la porta d'un dels passos. En aquest punt, en el que constitueix la façana marítima de la ciutat, s'alçava una àrea de planta quadrada coneguda pels arqueòlegs amb el nom de *Castellum* (Granados, 1992: 180)².

L'estructura interna de la ciutat ha estat reconstruïda per diferents autors (Granados, 1990: 94, fig. 15; Palet, 1997: 169 i fig. 45, Beltrán de Heredia, 2006, 2009, 2011, Puig, 2009) en funció de les troballes arqueològiques efectuades en el transcurs dels anys i de la topografia actual dels carrers. De la banda oriental del recinte se'n coneixen les restes localitzades a l'actual plaça de Sant Miquel, on durant el segle II dC s'hi construïren unes termes identificades amb les que l'epigrafia assenyala que feren construir els Luci Minici (Miró, Puig, 2000). L'excavació d'aquest indret va permetre descobrir un tram d'un *Cardo Minor* i part d'una *domus*, situada a la meitat sud-est de la plaça, entre la baixada de Sant Miquel fins a la façana de l'Ajuntament, el Palau Solferino i els habitatges contigus. La casa té un conjunt d'habitacions disposades perimetralment al voltant d'un atri o pati central (Granados, 1992: 191-192, Cortés, 2011).

Damunt de les termes romanes es va erigir l'església de Sant Miquel i en les immediacions l'església de Sant Jaume, possiblement una fundació dels darrers decennis del **segle X**, efectuada com a conseqüència d'un interès creixent pel pelegrinatge a Sant Jaume de Galícia. En aquell moment a l'interior del recinte emmurallat devien existir també horts i les cases devien tenir un o dos pisos d'alçada (Banks, 1992: 29).

L'altra església propera és la dedicada als sants Just i Pastor, fundada durant la reconstrucció que es va fer de la ciutat a l'època del monarca franc Lluís el Piadós, l'any 801. Malgrat tot l'edifici avui dempeus és un temple d'estil gòtic en la seva major part, amb elements posteriors, erigit sobre els fonaments de l'anterior església romànica. Les piques d'aigua de l'entrada són capitells bizantins, procedents d'una possible construcció basilical visigòtica (Banks, 1992). Moltes cases nobles de Barcelona van contribuir a l'establiment de l'actual església, segons ho assenyalen els escuts als murs i a les voltes de les capelles.

Després de l'escomesa d'Almansur de l'any 985 es va fer palès la necessitat de reforçar el sistema defensiu romà, de manera que s'inicià la fortificació del portals que s'encastellaren. En el portal nord-est o Portal Major (actual plaça de l'Àngel), es bastí el Castell vell, possessió de la família vescomtal; en el portal sud-oest, el Castell nou, propietat també del vescomte; en el portal nord-oest, el Castell del bisbe; mentre que en el portal sud-est, el Castell del Regomir, que inclogué la construcció d'un arc que unia les dues torres de planta circular a banda i banda de la porta d'entrada a la ciutat (Piquer, inèdit; Caballé, González, inèdit).

² Tot i que aquest autor sostenia que el *Castellum* era una ampliació baiximperial: "Únicament pel costat SE va ser lleugerament augmentat (el traçat de la muralla) pel fet de construir-s'hi un cos sortint, un *castellum*, en relació, possiblement, amb la zona portuària. Aquest augment del baix imperi té el seu reflex en les dimensions del perímetre(...)". Fins a l'actualitat, s'ha vingut atribuint una cronologia tardana a l'espai del *Castellum* (Miró 2005: 59).

Amb anterioritat a l'any 985 aC s'esmenta la porta (*portam que dicitur Regumir*)³, però no el *Castrum Regumirum*, però ja a l'any 1015 aquesta darrera denominació apareix en la transacció de compra-venda d'unes cases properes, essent a l'any 1023 un dels límits de l'alou que el comte de Barcelona, Berenguer Ramon I, ven a Ramon, fill de Guitard (Piquer, inèdit: 5). Sembla que vers el 1032, al mateix temps que es restaurava la muralla romana, el bisbe de Barcelona va fer donació del castell a un tal Eldesind (Corredor, inèdit: 114). Sembla, segons esmenta Carreras Candi, que estava intacte durant els segles XI i XII, fins a inicis del XIII. Cap a l'any 1148 el senyorejava Berenguer de Barcelona, veguer de la ciutat, tot i que l'havia encomanat a la família Sarrià, segons es desprèn de Guillem Pere de Sarrià, castlà del castell. L'any 1173 els Sarrià eren, però, feudataris de Ramon, degà de la Seu de Barcelona, sense que sapiguem com va passar de mans comtals a mans episcopals. L'any 1213 adquirirà els drets que encara tenien sobre el castell els Mediona (Piquer, inèdit: 5). Se'l situa a les estructures que donen el pati d'en Llimona, la torre de la capella de Sant Cristòfol i la torre i l'arc destruïts l'any 1862 (Caballé, González, inèdit, 17).

En aquell moment sembla que la zona adjacent al castell fora muralla no era construïda i que existia un camí de ronda o vall. Més enllà, en el document esmentat de l'any 989, s'esmenta un burg davant del portal del Regomir (Caballé, González, inèdit, 18 i 43). En canvi, per la banda interna, en l'indret on se situaren al s. XIV dues cases de la família Marc, sembla que existí una construcció de poca entitat, segons varen evidenciar les excavacions. Es tracta d'un edifici d'una sola planta i coberta a una vessant, aprofitant, a més, una cavitat de 2 m de profunditat resultat d'haver-ne minat part del llenç murat (Riu-Barrera 2006: 13).

Durant el **segle XI** es produïren les primeres pressions sobre l'espai urbà, edificant-ne bona part dels horts. La densitat de construccions es trasllueix en l'augment de disputes entre veïns (Banks, 1992: 42-43). Tanmateix, l'àrea situada entre les tres esglésies i la porta de Regomir restà relativament lliure d'edificis fins al segle següent (Banks, 1992: 40).

En aquest moment es començaren a construir ponts entre les torres romanes per tal de guanyar espais (Banks, 1992: 42). L'ocupació de les muralles i les torres romanes per a ús civil mitjançant la construcció de voltes i terrasses continuà durant les centúries següents, ocupats per residències aristocràtiques (Guàrdia, Garcia Espuche, 1992: 41), mentre que a peu de muralla, sota les voltes es construeixen també habitatges (Garcia Espuche, Guàrdia, 1984: 17). Algunes trets de l'arquitectura civil medieval barcelonina com l'existència d'un ampli pati central amb escala descoberta i galeria gòtica s'inicien ja en el **segle XII**, per bé que aquestes característiques corresponen a un tipus de casal no exclusiu d'aquesta arquitectura. El tipus dominant constituï, però, la casa de planta rectangular amb desenvolupament en alçada amb un espai noble a la planta principal a doble alçada. De vegades, la adició de cossos rectangulars acabà per formar patis interiors (Riu-Barrera, 2006: 19).

³ ACB, *Diplomatari doc. 12 de 975 i 185 de 989* (Caballé, González, inèdit, 17). El document de l'any 975 documenta la permuta d'unes cases i terrenys al costat de la porta del Regomir intramurs entre l'ardiaca de la seu, Seniofred o Llobet, i el bisbe Vives i l'església de la Santa Creu i Sant Eulàlia (Caballé, González, inèdit, 18 i 42). Sobre l'origen del nom de Regomir s'ha especulat sobre un compost de rec i Mir, en relació al relativament proper rec comtal anomenat del comte Mir.

És en aquesta centúria, malgrat el gran augment demogràfic sofert per Barcelona, aquesta part de la ciutat va patir pocs canvis, a excepció de les construccions del carrer de Lledó que recolzen en les defenses de la ciutat. Experimentà al mateix temps molta demanda de part d'eclesiàstics de fora de la ciutat, establint-se les residències del bisbe de Vic, dels abats de Sant Benet de Bages i de Sant Llorenç del Munt, a més de propietats dels templers, que ocupen part de la muralla a sud-oest del portal de Regomir l'any 1132 mitjançant la compra d'unes cases que posseïa un tal Gallifa (Piquer; inèdit: 5), i del cenobi de Santa Maria de Ripoll. Les famílies nobles també semblen haver afavorit aquesta zona, trobant-se només signes d'activitat artesanal a les immediateses de les tres esglésies parroquials (Banks, 1992: 53-54).

Durant el **segle XIII** s'adverteix una clara voluntat de recuperar el centre romà de la ciutat com a centre polític vinculat a un passat mític, tot instal·lant-hi les institucions ciutadanes i del Principat (Guàrdia, Garcia Espuche, 1992: 41).

Al mateix temps, en les zones perifèriques, com la del Regomir, s'instal·len obradors, com a conseqüència del desenvolupament econòmic i comercial de la ciutat: Aquest procés es documenta, en especial, en direcció a la mar (drassana romànica) i a Santa Maria del Mar, de resultes de concessions reials de terres i lleudes al bisbe (1210-1213) i a l'augment de les instal·lacions lligades al comerç marítim (Drassanes, alfòndecs i obradors) (Caballé, González, inèdit, 20-21).

L'any 1236 Albapar, vídua de Ramon Corral o Cortau, ven a Berenguer Durfort unes cases properes a la porta i al castell del Regomir, les quals limitaven amb les cases de Pere Blau i Berenguer de Guascha⁴. L'any 1263 un altre Berenguer Durfort pledejà amb Bernat de Santa Eulàlia, prevere de la seu, el qual posseïa aquestes cases segons l'establiment fet per Berenguer Durfort⁵. L'any 1270 Berenguer testà a favor del seu fill Bernat Durfort⁶. Les cases comptaven amb obradors, en concret un forn (Piquer, inèdit: 8-9, Corredor, inèdit)⁷.

Prop d'aquest forn, l'any 1282, una tal Maria, vídua de Bernat Mateu, vengué uns altres obradors a Guillem Pere Dusay.

A l'any 1303⁸, Guillemona, filla de Berenguer Durfort apareix casada amb Barceló Dusay, fill de Guillem Pere Dusay, a qui promet donar-li en possessió els seus béns. El mateix any, aquest acusa rebut de la dot⁹. L'any 1313, Guillemona nomena hereu principal al seu fill Guillem Pere

⁴ Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Fons del Marquès de Monistrol (FMM), pergami núm. 66 de 27 de maig de 1236. (Corredor, inèdit).

⁵ ACA (FMM) Pergami núm. 131, de 8 de Gener de 1263 "(...)alodio Berengari Durfortis quisquam domus q sunt infra muros civitatis barchinone supra portas de Regumir et ipsus domus dedisset et assignasset".

⁶ ACA (FMM), pergamins núm. 147 de 1269 i 152 de 1270.

⁷ ACA (FMM), pergamins núm. 182 i 184, ambdós de 1282.

⁸ ACA (FMM), pergami núm. 256.

⁹ ACA (FMM), pergami núm. 258.

Dusay i Durfort¹⁰. L'any 1338 aquest la rep i¹¹, deu anys més tard, nomena hereu al seu fill Elmeric Dusay (Corredor, inèdit)¹².

A més d'aquestes famílies de notables, s'hi instal·laren petits menestrals. Així, de l'any 1286, hi ha notícia d'unes cases properes al castell del Regomir, que Arnau de Massanet, draper, ven a Pere Figuera, sastre. Aquest darrer comprarà el domini directe d'aquesta propietat a Elisenda, muller de Berenguer de Cases. La localització aproximada d'aquests immobles queda recollida en un document de 1373 que cita que es trobaven "a la ciutat de Barcelona, sobre el castell del Regomir, davant del casal del venerable Pere Marc" (Piquer, inèdit: 9)¹³.

L'esmentada casa situada davant del palau dels Marc limitava, a orient, amb la casa dels hereus de Berenguer de Ventanyola i el carrer; al sud, amb el carrer; a occident, amb les cases de Nicolau de Sant Feliu, farmacèutic, i al nord, amb les cases de Guillem Alomar. Les afrontacions l'any 1373 lògicament havien variat, havent-hi, a orient, la casa de Francesc de Montalt i el carrer; al sud, el carrer; a occident, la casa d'en Oreyes, fuster, i la casa de Joan de Verdejó, i al nord, la casa de Francesc Oliver i la de Guillem Alomar. El 1472 afrontava a orient, amb la casa dels hereus de Miquel de Gualbes; al sud, amb la casa Joan Guarner; a occident, amb la casa de Joan Bellafilla i Bernat Martorell; al nord, amb els hereus de Guillem Alomar (Piquer, inèdit: 10).

Convenim amb Piquer (inèdit: 10) que el carrer que s'esmenta a l'est seria el de Sant Simplicí, mentre que al sud, se situaria l'actual plaça del Regomir, és a dir, *supra castrum*.

Durant el **segle XIV**, sota el regnat de Pere III el Cerimoniós, s'adquirí el castell dels templers situat a la muralla romana del *Castellum* el Palau Reial Menor o de la Reina, el qual suposà un nou focus d'atracció de famílies nobles a l'indret (Guardia, Garcia Espuche, 1992: 67). Mentrestant el castell del Regomir havia ja perdut el seu caràcter defensiu, després d'haver-se construït el primer recinte medieval. És per aquest motiu que el camí de ronda, conservat fins aleshores, començà a ocupar-se, malgrat la preocupació municipal per la desaparició de les valls de l'antic recinte emmurallat (notícia de l'any 1353, Caballé, Gonzàlez, inèdit, 21).

¹⁰ ACA (FMM), pergami núm. 307.

¹¹ ACA (FMM), pergami núm. 307.

¹² ACA (FMM), pergami núm. 472.

¹³ "In civitatem Barchinone supra castrum de Regomir coram hospicio venerabilis Petri Marchi".

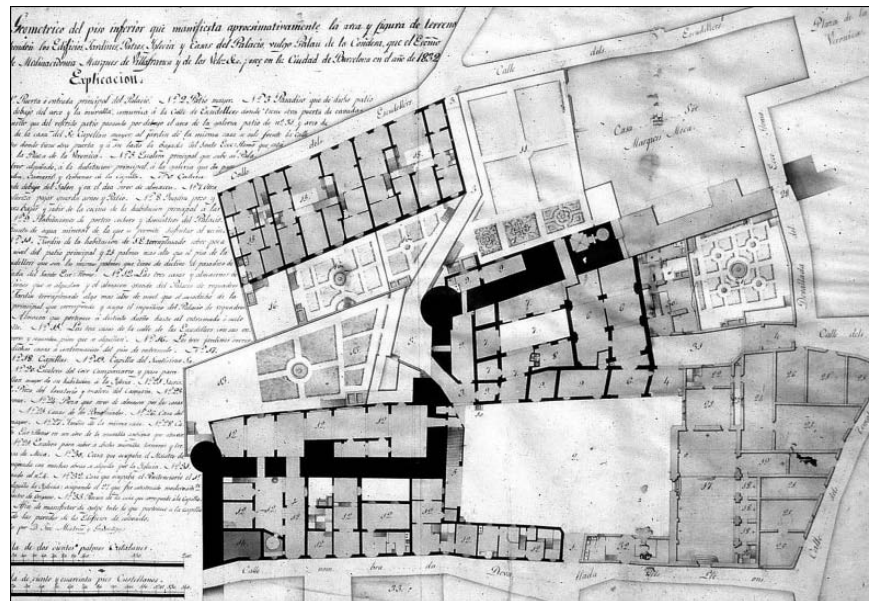

Fig. 1.-Plànol del Palau Reial Menor obra de Francesc Bosch i Balleascà i Oriol Mestres, 1832.

A finals de la centúria, a l'any 1380, Hug de Cardona erigí un benefici a la Seu de Barcelona (a Sant Iu i Sant Bernat dels claustres de la catedral) a partir dels censos de dues cases situades al Regomir que adquirí de Margarida, vídua de Francesc Grony¹⁴. Una, habitada per Bernat Major, fuster, afrontava a orient amb les propietats d'en Rovira; a sud, amb Bernat Cerdà i els seus hereus; a occident i a nord, amb la via pública, mentre que l'altra l'habitava Bernat Cerdà, fuster, i se situava al costat del *portale vocatum* de Regomir, limitant a orient amb les cases d'en Rovira; a sud, amb la muralla; a nord amb el casalot de Bernat Major i a occident amb el carrer (Piquer, inèdit: 11).

A mitjan segle, Bartomeu de Vilafranca renova un establiment sobre unes cases situades sota les torres del Regomir en el carrer anomenat d'en Buades¹⁵.

És en aquest segle que surt ja esmentat a les fonts, com hem vist, el casal dels Marc. El testament de Pere Marc de 1338 instaurà hereu de tot el patrimoni al primogènit, Pericó. Una sentència arbitral reconegué la seva incapacitat (era sord mut) i adjudicà l'herència a Jaume: Entre les propietats traspassades s'esmenta la casa de Barcelona que tenia entrada pel carrer dels Ferrers i afrontava amb l'antiga muralla (Piquer, inèdit: 10). Precisament és el blasó dels Marc el que apareix en el sostre de fusta de la planta baixa del casal. L'any 1387, Galceran Marc de Lacera, nebot de Jaume Marc, venia el casal del carrer dels Ferrers a Ponç de Gualbes (Piquer, inèdit: 10). En morir aquest darrer l'any 1398, la propietat va ser repartida entre el seu fill Ferrer de Gualbes i pel primogènit d'aquest, Nicolau, dividint-se les antigues propietats dels

¹⁴ ACB "liber Dotialiarum Beneficium et Capellaniarum Sedis Barchinonensis", vol. I (a. 1380) (Piquer, inèdit: 11).
¹⁵ "(...) subtus turres de Regumiro in vico qui dicitur den Buades" (García,(Garcia, Solé, documentació inèdita).

Marc¹⁶ La primera casa sembla que tenia la portalada en el carrer del Cometa¹⁷, essent perpendicular a la muralla. A tenor d'un inventari fet a l'any 1423 arran de la mort de Ferrer de Gualbes, tenia planta baixa i pis superior, amb una àmplia escala situada en el pati¹⁸. A la banda inferior hi havia el celler i la cambra dels criats i una quadra-dormitori destinada a estatge de bèsties i esclaus. A la banda superior, hi havia la part noble de la casa (Piquer, inèdit: 13)¹⁹, que sembla correspondre's a la sala de doble alçada i fàbrica gòtica amb pintura mural que alterna els escuts ogivals de les barres del casal de Barcelona amb l'emblema dels Marc (Riu-Barrera, 2006: 13). Sembla, doncs, que, tal com opina Garcia Espuche (2003, 300), la placeta dels Gualbes comunicava, d'una banda, amb el carrer Regomir a través del carrer de Sant Simplicí i, de l'altra, amb el carrer de la Palma de Sant Just, entrecruant-se amb el carrer del Cometa.

La segona casa corresponia a l'altre casal dels Marc, que s'adossa en part a la muralla, encavalcant-se-li també, amb façana a l'actual carrer de Sant Simplicí. És la construcció que ha arribat en millor estat. Cobria l'espai entre el flanc sud-oest de la torre número 35 i el flanc nord-est de la torre número 36, presentant una planta rectangular. Es van crear dues façanes laterals curtes unides per un frontis longitudinal paral·lel al pany de muralla. Aquesta darrera façana estava perforada per quatre arcades de mig punt obrades amb dovelles. Un tram curt a la banda nord de l'edifici era cec a la planta baixa. El parament era de carreus disposats en filades regulars amb juntura de morter de calç argilós (Riu-Barrera, 2006: 15). Les característiques són les de l'arquitectura civil barcelonina de l'època (Caballé, González, 2003, Cruells, Hernández-Gasch, Sadurní, inèdit). Aquests elements, així com els finestrals i les pintures, són els que fins ara havíem situat aquesta construcció cronològicament de principis del segle XIV (Riu-Barrera, 2006: 15). L'espai estava compartimentat per la part sud-occidental, tal i com demostra l'arrencament d'una arcada, transversal al lateral nord-oriental de la torre núm. 36, la qual cosa, en alçada, tal vegada indiqui un ús relativament autònom de l'interior de la torre. Damunt la planta baixa, existia la planta noble, la qual es troba a nivell de pas de ronda de la muralla i del primer pis de les torres, tot ocupant l'amplada d'aproximadament 4 m del clos. El resultat era una gran sala de prop de 7 m d'ample per l'interior, que presentava dues façanes encarades a mar i a muntanya amb finestres coronelles, dues d'iguals dimensions, més una de petita a la banda de la torre, per la banda de la façana principal i tres de gran dimensions per la façana posterior, damunt el parament extern de la muralla. La torre núm. 36 es va conservar a l'interior dels límits de la construcció nova, definint un àmbit més petit que comunicava amb la sala noble per una porta. Al damunt hi havia un darrer pis sota la

¹⁶ ACA, Patrimoniales Marqués de Sentmenat núm 2.29 (Piquer, inèdit: 13).

¹⁷ Es tracta d'un nom modern, posat amb motiu del pas del cometa Halley l'any 1834. Ignorem el nom anterior.

¹⁸ "lo seller qui es desus la scala", "la cambra de la dita entrada", "una altre cambra que era en l'ort", "altra cambra de la entrada" (Garcia Panades, 1983 *apud* Piquer, inèdit: 13).

¹⁹ "la cambra hon lo dit deffunt geya", "la recambra en que ha un mitga de fust en que jahian les fembres", "la cambra pintada", "maniador", "despensa", "cuyna", "cambra del mestre del canonge", "cambra d'en Johan de Gualbes", "sala gran", "cambra hon tenia le studi" (Piquer, inèdit: 13).

coberta a doble vessant sota la qual hi havia una galeria longitudinal que no arribava als extrems pel frontis principal, mentre que sí que ho feia pel posterior (Riu-Barrera, 2006: 17).

La família Gualbes, enriquida gràcies a empreses comercials marítimes i bancàries i a una política d'aliances matrimonials amb famílies importants de la ciutat com el Dusay, mostrava així en la seva residència barcelonina l'estatus adquirit²⁰. La propietat es mantingué dins de la família en passar la de Ferrer de Gualbes a Ferrer Nicolau, fill en segones núpcies amb Elionor Dirga, mentre que l'altra casa era ja del seu fill primogènit, Nicolau. Tanmateix, ja a meitat del **segle XV**, en el fogatge de 1448²¹, consta una de les propietats a mans de Ferrer Nicolau i l'altra a mans del seu fill, Miquel (Piquer, inèdit: 13-14).

Exponent de la puixança de la família és el porxo que a principis de la centúria es va construir davant la casa perpendicular a la muralla. El porxo està format per tres arcades escarseres que descansen damunt mènsules, dues de les quals s'atribueixen a Jordi de Déu (Besaran, 2003: 270-273 apud Riu-Barrera, 2006: 17).

A la resta de l'illa hi figuren, segons el mateix fogatge, cavallers, preveres, ciutadans, mercaders, traginers, botiguers, seders, ferrers, coltellers, cuirassers, armers, llauradors, el prior de sant Sebastià i un mestre d'escolans.

Davant de l'illa Gualbes n'hi havia una altra més petita on hi vivien dos notaris, un mercader, un sabater, un manyà i un porter. Apareix ja en el fogatge de 1448 i en el de l'any 1516²².

L'any 1464, en el marc de la guerra civil catalana el palau fou expropiat pel rei Pere de Portugal a Miquel de Gualbes en favor de Bernat Gilabert de Cruïlles²³. La casa afrontava amb la casa de Ponç de Gualbes, és a dir, l'antic casal dels Marc, amb la muralla romana, amb les cases d'en Orts i amb les cases de Joan de Palou. Sembla clar, doncs, que es tracta del cos transversal a la muralla de l'actual centre cívic "Pati d'en Llimona".

La banda adjacent a muralla, a la zona del portal del Regomir, per la part de fora es va mantenir lliure de construccions fins al segle XV, segurament com a conseqüència de la utilització del camí de ronda. D'aquest moment daten les primeres edificacions, tal vegada obradors, dels quals només en coneixem els noms dels successius propietaris, Mateu Gassot, Pere Martorell i un tal Pujol i els seus hereus. La torre del castell (segueix anomenant-se així a nivell documental –Caballé, González, inèdit: 26) va passar llavors també a ser habitatge de diverses famílies. L'any 1501 passà de Llätzer Fumanyà a Miquel Espà, argenter. Dels Espà passà, l'any 1639, a Magí Albareda, pagès de Sant Vicenç de Castellbisbal i l'any 1668 l'adquirí el notari de Barcelona, Ramon Mas.

²⁰ Ferrer de Gualbes, fill de Ponç, es casà amb una Dusay, Violant (Piquer, inèdit: 13).

²¹ AHCB, fogatges XIX-7.

²² "En la illa hon es la casa de mossen Miquel Benet de Gualbes y la casa del hoste de correus ab la illeta al costat de la casa del dit mossen per lo carrer del Regomir y la Devallada del Forn de Viladecols" AHCB, fogatges XIX-15 (Piquer, inèdit: 16).

²³ "Satis prope vicum del Regomir presentis civitatis et terminatur: ab una parte, cum domo Poncii de Gualbis civi Barch.; et alia parte, **cum veteri muro dicte civitate**; et alia parte cum domibus den Orts; ab alia vero parte cum domibus Johannis de Palou" ACA, Cancelleria Reial, pergami de Joan II núm. 116 (Piquer, inèdit: 16).

Després de la crisi que seguí la guerra civil de 1462-1472, s'inicià la recuperació econòmica de la ciutat, especialment a inicis del **segle XVI**. Aquest ressorgiment tindrà a nivell arquitectònic la seva traducció en la construcció de palaus, palesant un esperit aristocratitzant tant de l'oligarquia ciutadana com de la noblesa rural establerta a ciutat. Els nous casals es dotaran de decoracions d'estil renaixentista (Piquer, inèdit: 18-19).

Aquest és el cas de la finca del número 5 del carrer del Correu vell, encara que molt reformada en les centúries següents de manera que només se'n conserva del planejament original l'escala coberta en un primer tram i descoberta sobre la volta rampant en el segon (Piquer, inèdit: 20), de banda d'alguns elements com la portalada d'accés i els finestrals.

Sembla que a principis d'aquella centúria es reedificà també la casa dels Dusay a Regomir ⁶²⁴, dempeus fins a meitat del segle XIX²⁵. Aquesta data es recolza en la tradició literària originada a finals del segle XVIII, que esmenta l'estil de les columnes del pati i menciona al conegut escultor del renaixement catalano-aragonès, Damià Forment (Corredor, inèdit: 76) ²⁶. No obstant, Duran i Sanpere (1975) va posar en dubte amb sòlids arguments tal atribució i cronologia. Entre les vendes i testament consignats en el Fons del Marquès de Monistrol (ACA) destaca un pergamí de 1568, en el que s'esmenta un tal Antoni Ferrer, "cuirasser", llogater d'una casa del carrer del Regomir²⁷ d'Enric d'Agullana, tutor i curador de Maria Àngela Dusay. En un altre document²⁸, datat de l'any 1576, s'hi esmenta l'establiment d'unes cases en la Davallada dels Lleons (Corredor, inèdit: 83).

A meitat de la centúria, Joan Bonaventura Gualbes, fill de Joan Gualbes i Isabel Vallseca, realitzà obres d'ampliació del clos habitable de la casa original, tot comprant a Isabel Joana de Caldes unes cases amb pati veïnes a les seves (Piquer, inèdit: 20) ²⁹. Al mateix temps, rebé una donació de Magí Mateu, fuster, les cases veïnes que anaven des de la seva fins al carrer del Regomir, en "(...) un carrer estret entrant en lo dit carrer del Regomir y prop las ditas vasas de Gualbes y en dit carrer estret tenen un portal (...)", segurament, doncs, en el carrer de Sant Simplicí (Piquer, inèdit: 20). Així, contra l'opinió de Riu-Barrera (2006: 12), sembla que les reformes del palau dels Gualbes s'escometeren amb anterioritat al s. XVII.

²⁴ "La casa Dusai en la calle llamada del Regomir se empezó a labrar con magnificencia, según parece, á principios del siglo XVI. Lo manifiestan bien las columnas que corresponden á las galerías de la mitad del patio en el primero, y segundo alto, aquellas de orden jonico, y estas del corintio, sobre pedestales con baxos relieves de trofeos". (Ponz 1788: 41-42 *apud* Corredor, inèdit: 74).

²⁵ "Llamabase antiguamente la tal casa de Dusay; y ya que está cerca de ella el viajero, no sería por demas que procure visitar el hermoso patio que la tal tiene, tapado ahora por un ligero tabique que se levanta a pocos palmos de la puerta. El tal patio fue fabricado por Damian Forment á principios del siglo XVI (aunque solo existen las galerías que forman su mitad). »Es de dos altos, siendo las columnas del primer alto jonicas y las del segundo corintias, sobresaliendo en los pedestales bajos - relieves de trofeos romanos primorosamente esculpidos, por cuyo motivo se fija la época de la obra en la ya citada." (Bofarull 1847: 44 i s. *apud* Corredor, inèdit: 75).

²⁶ La menciona Carreras i Candi (1916: 754-755) i Durán i Sanpere (1975: 447), qui aventura la data de 1517 per a la construcció de la residència dels Dusay al carrer del Regomir, tot i que sense esmentar-ne la font (Corredor, inèdit: 76).

²⁷ ACA (FMM) Núm. 1119.

²⁸ ACA (FMM) Pergamí núm. 1143.

²⁹ "(...) vers lo sol hixent que trahuen porta al carrer dit de la Devallada de Viladecols, lo qual pati trei porta en un altre carrer vers ponent y envers mitgdia que no passa y es intermedi entre las ditas casas (...)" Arxiu parroquial de sant Just i Pastor, lligall família Gualbes (Piquer, inèdit: 16).

Si bé hi ha notícies de la construcció de la capella l'any 1503, n'hi ha documentada una d'anterior, tot i que aquesta podia haver estat únicament una mena de fornícula o nínxol on posar la figura del sant³⁰. Entre 1567 i 1568 s'enrunà i reconstruí, tot engrandint-la.

En el **segle XVII**, continuaren les obres d'ennobliment d'algunes cases de la ciutat. Dins el sector de la porta del Regomir, a l'actual número 6 del carrer del Cometa, a l'any 1686, l'inventari *postmortem* de Teresa Omdedeu, descriu una casa gran, a la qual s'hi havia annexionat dues de petites³¹. La venda de les propietats pels marmessors testamentaris, especifica que són "(...)totes aquelles cases grans abans dividides en diverses estances, i avui unides formant un sol habitatge amb tres portals, és a dir, dos portals que donen a l'antic carrer d'en Lledó, actualment anomenada de la Davallada de Viladecols, i l'altre en la placeta anomenada de mossèn Gualbes i en el carrer anomenat de la Palma", unificant-se, doncs, diverses cases en una de sola³².

D'aquest moment sembla ser la decoració del frontis del palau dels Gualbes amb esgrafiats, que cobrien tant el cos longitudinal a la muralla com el perpendicular (Coma, 1913: 253 *apud* Riu-Barrera, 2006: 12).

Un document de l'any 1670 ens informa de la transmissió d'una casa de Lucrecia Colomer a Teresa Serventí a la zona de Regomir 7-9 (Caballé, González, inèdit, 26).

La morfologia d'aquest sector de la ciutat va canviar durant el **segle XVIII** per la gran densificació soferta, malgrat que la trama urbana va romandre inalterada: es va subdividir els grans casalots en pisos irregulars i mancats de serveis, es va aprofitar tota parcel·la, es van suprimir els pocs horts que hi persistien, i es van enderrocar les cases antigues per construir-ne de noves amb un increment desmesurat de l'alçada.

L'illa Gualbes, segons el cadastre de 1716 de la ciutat, estava format per parcel·les d'entre 150 i 200 m² de superfície (Garcia Espuche, Guardia, 1984).

A principis d'aquesta centúria (1709) la torre nord-oriental del portal del Regomir passà de Ramon Mas a Josep Masderoda, quedant segregada del conjunt del castell a fi i efecte d'unir aquest espai amb la casa que Masderoda posseïa al carrer del Regomir número 7. Aquest mateix adquiria un anys més tard la volta que unia ambdues torres damunt el carrer. Segurament l'escapçament de la torre respon a la unificació de les seves propietats.

El cadastre de l'any 1716 descriu aquesta casa com de planta baixa i tres pisos amb dues estances per nivell, mentre que la casa situada al número 9 del mateix carrer consta com de planta baixa, amb un celobert i un pastador, i dos pisos superiors. L'any 1710 aquest immoble passà dels Serventí a Jeroni Gómez, doctor, i limitava pel nord amb la muralla i amb una casa de Josep Colomer. Segons el mateix cadastre esmentat tenia planta baixa amb celobert i un pastador i dos pisos (Caballé, González, inèdit, 27-28).

³⁰ AHCB, Manuscrits, de 1505.

³¹ AHCB not. Ramon Vilana Perlas "Inventaris" (1683-1689) (Piquer, inèdit: 21).

³² AHCB not. Ramon Vilana Perlas "Manual" (186-1687) (Piquer, inèdit: 22).

A la segona meitat del segle XVIII les dues cases del carrers Regomir 7 i 9 patiren reformes i canvis de propietat. El 1736 Josep Masderoda va fer un establiment a la casa del número 7 als antecessors de Josep Martí i després de la seva mort l'any 1738 la finca l'adquirí Francesc Guarich, sabater. Les obres foren escomeses entre els anys 1764 i 1765 per Ignasi Guarich. Tanmateix, no ha estat possible determinar amb precisió el seu abast. La casa del número 9 va deixar d'estar ocupada a la mort de Jeroni Gómez i de l'any 1760 es coneix l'establiment a favor de Rafael Albareda, llogater de mules, per part del fill del finat, Josep Gómez, anul·lat pel beneficiari de l'altar de Sant Mateu que l'establí a favor de Sebastià Ribera. La família Ribera va engrandir la casa amb l'establiment l'any 1792 d'una estança del pis principal de la finca veïna, propietat de Teresa Massanés i el seu fil Antoni, hi va endegar obres de reforma l'any 1793. Segurament en aquest moment la casa tenia ja els quatre pisos que s'esmenten en l'inventari *postmortem* de l'any 1843 de Josep Llimona i s'havien convertit en pisos de llogaters, malgrat que sembla que la família Ribera encara hi residia (Caballé, González, inèdit, 28-30).

En el Llibre d'Èpoques, del març de 1716 (AHCB) Maria Dusay y Brot fa una relació de les propietats que posseeix en el districte, esmentant, en el carrer Regomir, una casa, en la que habita; una altra, llogada a Joan Isaura, davant d'una tercera, llogada a Jaume Bori; una quarta, llogada a Thomas Busquets, que té botiga al costat. En la placeta junt a la Baixada dels Lleons (carrer Ataülf), se n'esmenta una altra, llogada a Joan Acuña, i dues més, també llogades, mentre que en el carrer del Templaris, dues cases, una de les quals llogades a Ignacio Rius (Corredor, com. pers.). En el registre d'obres de carrers, places i camins es consigna: "En el Registre d'Obreria, apar que los Obrers concediren llicencia â Dª Maria Dusay de fer y construir un Pont en lo enfront de sa Casa, situada â la devallada dels Lleons" (Rúbriques de Bruniquer, 1916 *apud* Corredor, inèdit: 83).

També apareix una casa de Maria Dusay en el cadastre de 1718 (Real Impuesto de Catastro) i en el *Quaderno de Casas Rehedificadas y fabricadas de nuevo, Barrio 1° Calle del Regomir*³³ de 1751 s'esmenta "(...) una botiga nueva de Don Francisco Dusay. Dicha botiga por ser fabricada del terreno de la casa grande se le vajan las 84 libras de su primera estimación" (Corredor, inèdit: 79). En la *Relación de casas que en los 8 Barrios de esta ciudad se han reedificado de nuevo y mejorado-Barrio 1° Calle del Regomi* de 1774 es troba: "Casa y botiga de Don Francisco Dusay fabricada en (?) la botiga en terreno de la casa estimadas en 80 quedando revajadas y se estima la casa en 75 libras y la botiga en 20 libras (Corredor, inèdit: 79). Aquestes referències resulten molt interessants en haver-se datat l'habitació 1.0 a meitat del segle XVIII, a partir d'una moneda de Ferran VI de 1747 trobada en el morter del paviment de l'habitació (Hernández-Gasch, inèdit).

En els mateixos quaderns, es fan paleses les obres de millora de diverses cases del sector. La de Jeroni Pons, negociant i la que tenia rellogada a Jaume Bruguera, totes dues prop la confreria de Mayans, i una tercera al sud de Josep Carbonell amb porta pel carrer de Sant Simpici. Es tracta de petits habitatges de dos pisos, amb pati i golfes o terrat. També les cases

³³ AHCB Registre d'ordinacions d'obreria C-IX-IV.

de Francesc Puiggener establertes a favor de Josep Marc, a la cantonada del carrer de la Baixada de Viladecols amb Correu vell, apareixen citades afrontant a est i sud amb el carrer; a oest, amb la casa de Francesc Ferrer (abans propietat de Francesc Abella), i al nord, amb la casa dels hereus de Joan de Pont, que havia estat de Pere Boscà i abans de Bernat Ferrer hereu de Joan de Pont (Piquer, inèdit: 25).

Uns anys més tard, el 1735, Marianna de Gualbes i el seu fill Bonaventura tenen un plet amb Margarida Font, propietària d'una casa veïna de la propietat dels Gualbes, que se situa al costat de la capella Sant Cristòfol, arran de la construcció d'un terrat per part d'aquesta darrera. Entre les dues cases existeix un pati amb porta "a un petit carrer que ix al del Regomir en lo qual pati totes las ditas casas trauen diferents portas, finestras u balcones"³⁴.

Dos anys més tard, però, com a conseqüència de l'execució de la clàusula testamentària de Juan Ferrer Gualbes, la casa passà a mans de la Comunitat dels preveres de Sant Just i Pastor (Piquer, inèdit: 25).

La comunitat entre 1755-1758 inicià obres, atès que les cases es trobaven en estat ruïnós, en les que hi participaren un mestre de cases, un fuster i un manyà. Entre els anys 1765 i 1767 es feren obres de més calat, edificant-se noves construccions de dos pisos d'alçada en el pati, on també se situà la cambra pels cotxers, i eliminant-se l'escala ubicada entre les dues cuines. Al seu lloc s'hi feren noves cambres, mentre que les cuines foren situades en un altre indret. Finalment es construí una escala principal nova i es realitzaren d'altres obres menors. L'any 1779, la comunitat de preveres hi establí Tomàs Llimona (Piquer, inèdit: 26, Caballé, Gonzàlez, inèdit, 29).

A l'actual número 5 de Correu vell es realitzaren obres de construcció de les crugies més properes al carrer i de la nova façana amb un portal d'arc rebaixat, balcones de ferro i llosses ceràmiques (Piquer, inèdit: 26).

La incipient industrialització i la crisi agrícola que propicià l'èxode migratori del camp a la ciutat, va provocar que, sense una direcció administrativa que el regulés, el creixement fos anàrquic i es degradessin les condicions d'habitabilitat i salubritat de l'espai urbà. Aixecament de pisos, avançament de façanes i construccions en profunditat seran una constant a finals de la centúria. Es creen així les cases amb escaleta de veïns, amb una porta pels llogaters i una altra per la botiga a la planta baixa (Piquer, inèdit: 26).

Tanmateix, no va ser fins al **segle XIX** que es produïren les grans transformacions en l'estructura urbana, amb la transformació de cementiris parroquials en places públiques, el buidat de grans edificis amb el seu consegüent canvi d'ús, la demolició de les muralles i d'altres actuacions urbanístiques.

³⁴ Arxiu parroquial de sant Just i Pastor, lligall família Gualbes (Piquer, inèdit: 25).

Les administracions públiques lideraren les actuacions de sanejament i esponjament de la ciutat amb actuacions com la rectificació d'alineacions, els eixamplaments i l'empedrat de carrers i la creació d'una xarxa de clavegueram.

A inicis de segle, l'actual illa entre els carrers del Regomir, del Correu vell, de la Devallada de Viladecols i del Cometa estava subdividida en dues, les números 71 i 72 del barri número 8 de la ciutat. D'aquest moment només es documenta la reedificació del casa número 7 del carrer del Correu vell, propietat d'Adelaida Beciana, una casa d'escaleta amb quatre pisos i tres botigues.

A mitjan segle, s'enderroca el Palau reial menor i s'urbanitza aquest sector de la ciutat (Hereu *et al.* 1990).

Emili Vilanova (1840-1905) va situar en el Pati d'en Llimona un dels seus quadres de costums, anomenat precisament El pati d'en Llimona, en el que es mostren els preparatius d'un ball amb motiu de la festa de Sant Cristòfol (Riu-Barrera 2006: 8).

Una altra referència literària prové d'Antoni de Bofarull (1847), qui en la seva guia esmenta una casa contigua al Palau (Menor) que té unes bòvedes a la part més baixa de l'edifici³⁵. Tal vegada faci referència a l'habitació absidal localitzada a la intervenció 008/04, originalment cobert per una volta, o a alguna altra resta, testimoni indirecte de la qual serien els dibuixos de Duran i Sanpere de dues àbsides aparegudes en el carrer Ataülf en els anys 20 del segle passat.

En el Quadern "Distrito 1º - Relación de los propietarios de las calles con espresion del numero nuevo que tienen sus casas y del que tenían antes de junio 2 de 1851", que apareix en el Reial Dret del 2 de juny de 1851 en el que s'estableix la "Numeración de las calles en los ocho Distritos de Barcelona, actual y anterior", s'assenyalen les cases del Marquès de Monistrol en el districte. José María Escrivá de Romaní y Dusay rep en testament el 1854 tant la casa de Regomir 6 com la de Ataülf 9, valorades en 1.300.800 reals (Corredor, inèdit, 80 i 84).

L'any 1854, Maria Francisca de Dusay, segona marquesa de Monistrol, sol·licita permís per enderrocar la casa en el carrer Regomir 6³⁶. En morir aquell mateix any, serà el seu fill, José María Escrivá de Romaní y Dusay, qui faci efectiu l'enderroc a finals del 1854 i inicis del 1855. El 1855 l'arquitecte Josep Fontseré i Mestre realitza els plànols per a la reedificació de la casa del Marquès de Monistrol en el carrer del Regomir 6, l'obra s'acaba el 1857. Pertany, pel que sembla, a aquesta casa un pati central "ocupado inicialmente por un gran rectángulo de piedra

³⁵ "En la casa contigua al Palau por la parte del edificio de la izquierda donde hay la alta torrecilla, hubo también desde tiempo antiguos la casa de fieras que se guardaban *en ciertas bóvedas que había en la parte más baja del edificio*[cursiva nostra]. »Existe un privilegio que lo acredita á favor de Juan de la Roca, Alcaide del Palau, haciendole guarda de los leones, de lo que se ha originado acaso el nombre de los leones con que se denomina la calle que está a la derecha, saliendo del Palau. En 1725 servía aun para el mismo objeto cierta parte de tal casa, cual es como he dicho, la que está contigua al mismo Palau, propia ahora del Ayuntamiento y que viene a la derecha de la calle mencionada" (Corredor, inèdit: 123).

³⁶ El fill de Francisco Dusay va ser Francisco de Paula de Dusay, el primer Marquès de Monistrol d'Anoia. Les cases del Regomir del Marquès van ser objecte de contribució en francs francesos, imposada per l'administració militar francesa el 1812 (Consellers, inèdit, Inventari de Guerra C-XVI-198, AHC (Corredor, inèdit: 79).

con cuatro lavaderos en sus esquinas, abastecido por abundante agua de dos pozos a cada lado, para usufructo de los inquilinos de Luís Escrivá de Romaní i Sentmenat, Marqués de Monistrol. Subsistió hasta principios de 1930 cuando los depósitos de agua se colocaron en el terrado de la finca junto con dos lavaderos allí también para acceso y utilización rotativa de un vecino por día de la semana” (Corredor, inèdit: 82).

L'any 1851, Nicolàs Costa i Ferrer propietari del número 5 del carrer del Regomir demanà permís d'enderroc de la façana de la casa per tal de reedificar-la seguint una nova alineació³⁷. També en aquest moment, Josep Molins demana permís per enderrocar l'antiga casa de Joan Antoni i Carme Font i de Ferrer per edificar-ne una de nova en el número 4 i 4bis del carrer del Cometa (Piquer, inèdit: 30)³⁸.

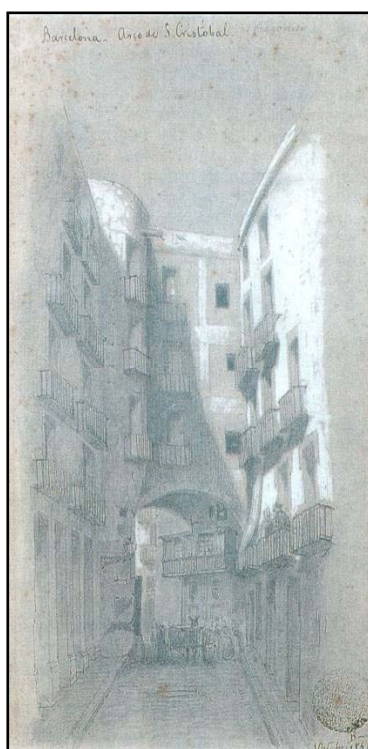

Fig. 2.- El carrer del Regomir amb anterioritat a l'enderroc de l'Arc de Sant Cristòfor i de les antigues cases segons una aquarel·la de Lluís Rigalt de l'any 1861 (MHCB). A l'esquerra s'hi observa la torre de planta circular romana encara dempeus.

El mateix any, les finques enter els números 11 i 19 del carrer Regomir pertanyien al successor de Llorenç Giralt, Domingo de Motes, el qual al mateix temps pledejava amb Manuel Gibert per la casa situada ente els números 13 i 19 del Regomir, cantonada amb Correu vell³⁹.

³⁷ AA Expd. 577-C.

³⁸ AA Expd. 634-C.

³⁹ AA Expd. 1587 bis-C (Piquer, inèdit, 31-32).

La casa números 2, 2b i 2c del carrer de la Baixada de Viladecols, propietat de Josep Samà, (anteriorment de Francisco Milans de Duran) fou també reedificada en aquest moment (1864), mentre que el seu veí Josep Cros, propietari de la casa número 9 del carrer de la Palma de Sant Just i número 8 del carrer Lledó, feia el mateix i s'obria un passatge privat entre ambdues cases, resultant la prolongació del carrer del Cometa⁴⁰.

A començaments del segle XIX, la casa de Regomir 7 fou adquirida per Tomàs Llimona, mentre que Regomir 9 ho va ser pel seu gendre Josep Martí (que adquirí el cognom Llimona) a l'any 1831 de mans de Nicolau Ribera. El testament de Tomàs Llimona de 1843 llegà a la seva filla Pilar la casa de Regomir 7. És en aquest moment que l'antiga casa dels Ribera perd l'estança al pis principal amb què s'havia engrandit en propietat dels Massanés (Caballé, González, inèdit, 30). Totes dues propietats van passar a l'Hospital de la Santa Creu l'any 1845. Desamortitzades l'any 1855, van ser subhastades l'any 1860, passant a mans de Peregrí Guarch, que va demanar permís per arreglar la façana i la coberta de la casa de Regomir 7, aixecant un quart pis, segons un plànol de Josep Fontserè. Un any més tard, el mateix Peregrí Guarch va demanar un nou permís aquesta vegada per enderrocar i reedificar les dues cases, propiciant així l'enderrocament de l'arc de Sant Cristòfol (1861)⁴¹ com sigui que al mateix moment, Simón Coll, propietari de Regomir 4 i de la volta, havia demanat enderrocar la seva casa. La volta va ser expropiada i a canvi Simón Coll guanyà l'espai per a la nova casa, de resultes de la nova alineació del carrer, benefici que també obtingué Guarch, per la qual cosa pagà part del cost de l'expropiació.

El resultat va ser la unificació de les dues cases en una de nova planta que inclogué l'espai guanyat darrera la volta i la rectificació de la línia de carrer. La capella quedà inclosa dins el nou projecte arquitectònic, que s'executà l'any 1862, seguint un projecte de Pau Martorell (Piquer, inèdit, 31; Caballé, González, inèdit, 31). Guarch obtingué la permuta de l'espai situat sobre la volta, a canvi d'un espai per engrandir la sagristia, ampliant el pis principal del nou edifici.

A finals de la centúria, l'any 1878, José de Martí demana permís per construir unes noves estances en el segon i el tercer pis, la construcció d'un de nou, i la variació de la situació de l'escala⁴².

Durant el **segle XX** es van realitzar poques transformacions en el sector, limitades a reformes i millores, com la del porxo amb balconada superior d'origen gòtic del Pati d'en Llimona, escomesa l'any 1934 pel seu estat ruïnós, després de ser seu de la societat recreativa *El Niu Guerrer*. Va ser seu de l'entitat benèfica anomenada *Casa de Família*, dedicada a l'acolliment d'infants abandonats (Riu-Barrera, 2006: 17). A la dècada dels seixantes, sota direcció de l'arquitecte municipal Adolf Florensa es restauraren les cases del carrer Correu vell número 5 i del carrer Regomir número 13, tot descobrint-se en el primer cas l'escala senyorial

⁴⁰ AA Expd. 1587 bis-C (Piquer, inèdit, 32).

⁴¹ AA Expd. 1657 bis-C (Piquer, inèdit, 31).

⁴² AA Expd. 1369 H (Piquer, inèdit, 32).

renaixentista i en el segon les traces d'una edificació del segle XIII que hauria comptat amb torres (Florensa, 1962 *apud* Piquer, inèdit: 34, Riu-Barrera, 2006: 8).

A les acaballes de la centúria, en el període que cobreix la present memòria, es realitzà la reforma que convertí el casal dels Marc i palau dels Gualbes, en l'actual centre cívic. Aquesta intervenció, fortament criticada (Riu-Barrera, 2006: 11), anà a càrrec de l'arquitecte Ignasi Solà-Morales (1992 a i b), tot acabant-se l'any 1991.

Pel que fa a l'immoble de Regomir 6 – Ataülf, 9 Corredor (inèdit) afirma que va ser refugi durant la guerra civil.

3.2. Estudis documentals

Dos estudis documentals s'han endegat respecte del sector estudiat, el primer per ordre cronològic data de l'any 1991, tracta del palau de la família Gualbes i va anar a càrrec d'Esperança Piquer, mentre que el segon ateny a l'evolució de la finca del carrer del Regomir, 7-9 i va ser realitzat per Francesc Caballé i Reinald Gonzàlez, de l'empresa Veclus, SL, l'any 1997.

3.3. Antecedents arqueològics

Les informacions de caire arqueològic anteriors a les intervencions recollides a la present memòria procedeixen del buidatge d'hemeroteques i arxius, les quals fan referència a la muralla romana. En concret, hi ha notícia d'un episodi ocorregut l'any 1861, com és la demolició de l'Arc de Sant Cristòfol (Caballé, Gonzàlez, inèdit) i de la pràctica totalitat de la torre núm 38, que se situava a l'actual número 4 del carrer del Regomir.

De resultes d'aquest fet, Josep Puiggarí (1879) va dibuixar una escena dels treballs en la que es representa a dos dels obrers vinculats damunt els grans blocs de pedra, ja caiguts, que ells mateixos semblen enretirar, mentre que, a l'esquerra de l'escena, encara es conserva part del que seria la torre i, al fons, una porta de dos arcs, de la que se n'observa un pilar central. Aquest pilar té una decoració arquitectònica, d'acanalats, des del fals basament fins al capitell d'estil corinti⁴³. L'entaulament està motllurat i presenta el cap d'un lleó en relleu. Per damunt, sembla distingir-se un mur d'*opus latericium*, tot i que bé podria tractar-se d'una concessió artística i que es tractés també de l'*opus vittatum* que trobem en tots els elements antics del sector. La porta va ser redibuixada anys més tard per Hernández Sanahuja, que sembla que interpreta el parament superior com a *opus vittatum* i es conserva a l'actualitat en el Museu

⁴³ Un bloc amb la mateixa decoració arquitectònica, corresponent al basament, es va trobar reutilitzat en la primera filada de la muralla baiximperial a la intervenció 008/06 del carrer del Regomir, 6 – Ataülf, 9 (Hernández-Gasch, inèdit a, foto 78b), la qual cosa, i per la proximitat a la que s'ha localitzat, suggereix la possibilitat que hagués format part d'un possible pòrtic, que hauria comptat amb més arcs. Per a la situació exacte d'aquest element, vegeu més endavant la hipòtesi que hem establert.

d'Arqueologia de Catalunya. Ja Duran i Sanpere (1975) va considerar que pertanyia a una construcció del segle II dC.

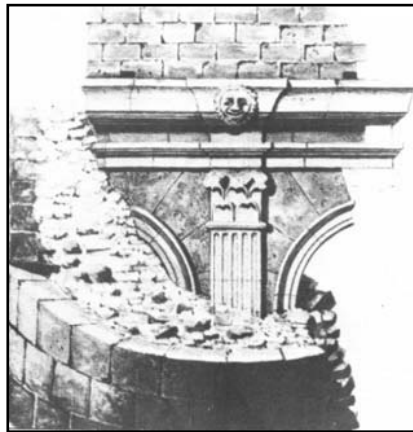

Fig. 3.- Dibuix de l'enderroc de la torre d'Hernández Sanahuja (1879) en el que es mostra les restes de la torre romana i l'aparició, al seu darrera de dues arcades possiblement pertanyents a un pòrtic que seguia la mateixa orientació que el decumanus maximus. S'aprecia al damunt el que sembla un parament d'opus vittatum.

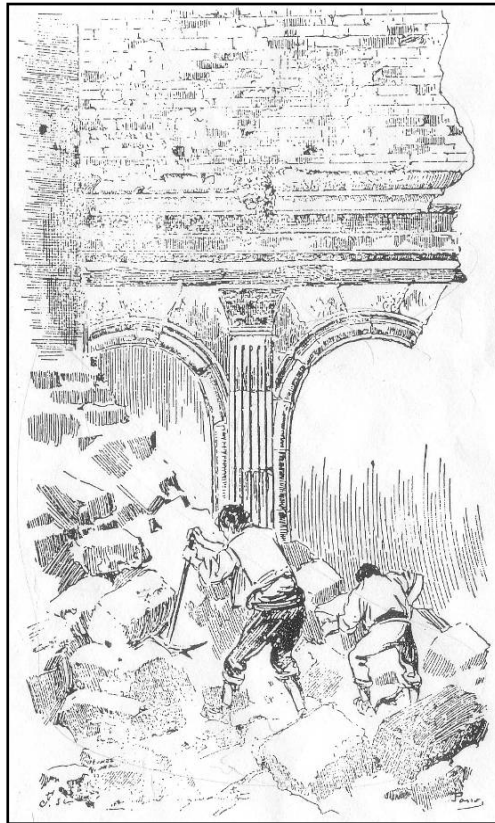

Fig. 4.- Dibuix de Puiggarí (1899) en el que es mostra, en el moment de l'enderroc de l'Arc de Sant Cristòfol i de la torre romana, l'aparició de dos arcs d'un possible pòrtic.

A manera de curiositat, podem afegir que aquestes restes van ser interpretades per Pericot *et al* (1944: 46) com a part d'un hipotètic teatre, que mai s'ha localitzat. Els mateixos autors afegien una referència que no hem documentat enlloc més: "cerca aparecieron triglifos y metopas con bucranios y máscaras teatrales". Pallarés (1969: 27-42), en canvi, les interpretà com a porta bífora de la muralla augustal. Tan Pallarés, com posteriorment Granados (1984) van considerar que aquesta porta se situava de manera transversal al *decumanus*, mentre que Balil sembla que la interpretà com longitudinal al carrer (Caballé, González, inèdit: 12). Atès que el parament de la torre es conserva en la mitgera entre els números 4 i 6 del carrer Regomir es fa palès, a partir dels dibuixos de l'enderroc, que la seva localització no podia ser transversal a la línia de carrer.

Més de mig segle més tard, en els anys 20 del segle XX, Duran i Sanpere va dibuixar dues àbsides aparegudes en el carrer Ataülf⁴⁴, que semblen tenir relació directe amb les restes descobertes a Regomir, 6 – Ataülf, 9 (008/06) i Ataülf, 11 (116/06).

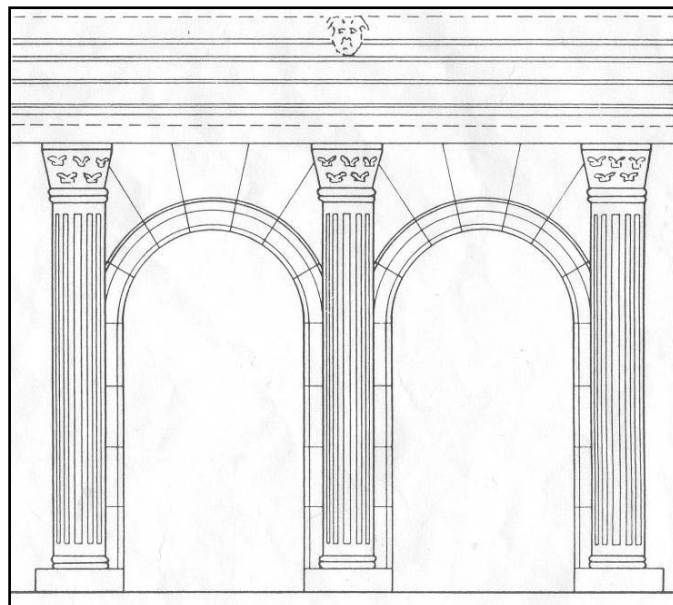

Fig. 5.- Dibuix contemporani de l'arcada recuperada al carrer Regomir, 4 (Arxiu del MHCB)

D'altra banda, al Centre de Documentació del Servei d'Arqueologia es conserven dos dibuixos, que corresponen als dos perfils d'una rasa que es va fer al carrer Ataülf, a l'alçada, aproximadament, del número 7. Es desconeix la data exacta, però creiem que es pot relacionar amb unes notes conservades a l'Arxiu d'en Josep de Calasanç Serra i Ràfols, dipositat a l'Institut d'Estudis Catalans. A les notes se'ns descriu una intervenció d'urgència per una rasa de servei on es van documentar murs romans.

Les seccions conservades ens fan pensar que ens trobem davant d'un edifici termal, segurament la part calenta, ja que es veuen dos absis, i diverses conduccions, d'obra clarament romana.

3.4. Intervencions arqueològiques contemporànies

Entre els anys 1984 i 1998, període que cobreixen les intervencions que constitueixen l'objecte de la present memòria, es realitzaren algunes intervencions que generaren les preceptives

⁴⁴ Agraïm aquesta informació als tècnics del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

memòries. Algunes tenen a veure amb els projectes de remodelació de les finques del Pati d'en Llimona, del Correu Vell i del Regomir, 7-9, mentre que d'altres responen a projectes aliens.

L'octubre de l'any 1993, previ al projecte d'enderroc de l'edifici de **Regomir, 7-9**, es va realitzar una intervenció arqueològica a càrrec de Josep Oriol Granados i Emília Pagès. L'actuació va consistir en la prospecció arqueològica dels paraments adjacents al conjunt arquitectònic del Pati d'en Llimona i al Palau Gualbes (Regomir, 11). També es va efectuar una cala en el sòl de la planta principal de l'edifici, a la banda que queda exactament al damunt de la capella de Sant Cristòfol. De resultes d'aquesta actuació es va poder documentar el parament exterior del llenç de muralla i de la torre núm. 36, així com les refeccions d'època antiga relacionades amb les edificacions medievals del Pati d'en Llimona, a més de constatar l'estat de conservació de la torre circular (núm. 37). En concret, a nivell del primer pis (tercera planta) es va localitzar una obertura d'arc rebaixat i un pas obert en el mur que comunicaria l'antiga edificació amb les dependències del carrer de Sant Simplicí. L'*opus quadratum* de les defenses baiximperials es conserven fins al primer pis, mentre que en el segon i tercer, existeix una remunta de maó massís. Per la banda del palau dels Gualbes, el parament fins al primer pis és de carreus petits, combinat amb paret de tàpia. En el parament de pedra, a la planta baixa, es va localitzar una arcada de mig punt. Els pisos segon i tercer són d'obra cuita.

A les acaballes del període, es va realitzar un seguiment d'obra a la calçada del **carrer Regomir** i entre aquest carrer i el número 6 del carrer del Correu Vell (**Intervenció 2003**). La intervenció va anar a càrrec de l'arqueòloga Josefa Huertas i es desenvolupà entre els mesos de juliol i setembre de 1997. Malgrat que la rasa central atenyia un metre de profunditat, no es va poder documentar cap resta arqueològica, com sigui que el subsòl havia estat remogut en actuacions prèvies de canalització de serveis efectuades en època contemporània. La màxima concentració de materials ceràmics i constructius d'època romana es va localitzar a la confluència del carrer del Regomir amb el carrer Ample, sempre descontextualitzats, formant part d'estrats de rebliment contemporanis.

3.5. Actuacions arqueològiques posteriors

Amb posterioritat a 1998, data de la darrera excavació a Regomir, 7-9, s'han efectuat en el sector un seguit d'actuacions de diferent envergadura, que ressenyem a continuació.

Regomir, 6 – Ataülf, 9 (008/04). Aquesta intervenció, efectuada entre els mesos de gener i maig de 2004 per Actium Patrimoni Cultural SL i dirigida per Jordi Hernández-Gasch, va documentar a més d'estructures i materials d'època tardomedieval, moderna i contemporània, restes de finals del segle I dC, consistents en part d'un edifici, segurament de caràcter públic, possiblement termal, un espai definit com a criptopòrtic i murs perpendiculars a la porta de mar que podrien delimitar tal vegada una àrea de *tabernae*. Aquest indret, denominat en la bibliografia arqueològica com a *castellum*, va patir directament l'impacte de la construcció de

la muralla baiximperial, que en aquest punt és sense cap gènere de dubtes una obra completament nova, de manera que les possibles *tabernae* foren anul·lades, així com l'espai ocupat pel criptopòrtic, segurament amb anterioritat al segle IV dC, rebé un nou ús. La sala de planta absidal pertanyent a les possibles termes segurament no va ser abandonada fins el segle VI dC. La intervenció també va permetre documentar el parament extern de la torre de planta circular (núm. 38) que flanquejava la *Porta Praetoria*, la torre bessona de la qual s'ha identificat a les intervencions del Pati d'en Llimona i de Regomir, 7-9 (núm. 37).

Regomir, 7-9 (116/06). Les obres de rehabilitació de la finca situada en el carrer Regomir, núm. 7-9, van comportar una intervenció arqueològica preventiva, efectuada entre el 6 de març i el 18 de maig de l'any 2007 per part d'Actium Patrimoni Cultural SL sota la direcció de Jordi Hernández-Gasch. Durant l'actuació es van reblir les cales efectuades a la intervenció de l'any 1998 i se'n van efectuar quatre de noves. L'excavació va documentar restes estructurals i sediments formats des del segle II dC fins al segle XX. De l'època romana altimperial en destaca la descoberta d'un mur i d'una claveguera i, de l'època baiximperial, de part de la fonamentació i primera filada de la torre núm. 37. El sector va patir una remodelació important en algun moment del segle XV o XVI, essent rebaixat en bona mesura fins a nivells geològics. D'aquest moment data un mur, mentre que de finals del segle XVIII hi ha restes d'una casa i d'altres estructures que es relacionen amb la construcció decimonònica.

Amb posterioritat, es va realitzar una prospecció parietal, consistent en dues franges de metre i mig d'amplada de la paret mitgera amb el Pati d'en Llimona (c. Regomir, 3) a les plantes primera, segona i tercera de l'immoble per tal de complementar l'estudi de l'any 1993. El repicat de les parets va posar al descobert la diversitat de materials emprada en la seva construcció, evidenciant dos moments, com a mínim, de construcció, el darrer dels quals implica el reaprofitament d'una estructura antiga. Així, el parament de maó massís de la planta tercera i part de la segona s'ha de datar del segle XIX, mentre que el de part de la planta segona i la primera planta és clarament anterior. En el primer pis, però, la regularitat dels paraments és menor, i la heterogeneïtat de materials (pedra o maons), major, havent-se de destacar, a la banda del celobert, l'existència d'una finestra tapiada en època contemporània que encara conservava la reixa de ferro.

Ataülf, 11 (072/07). La rehabilitació de l'edifici i construcció d'un soterrani a la finca, va generar una actuació arqueològica preventiva a càrrec de TEA Difusió Cultural, SL. La intervenció, dirigida per Consuelo Forés López, va permetre documentar un tram de la torre i de la muralla romana preservats fins a l'entresòl i un tram conservat sota el paviment actual, junt a una conducció també d'època romana. A l'interior del recinte emmurallat, a l'espai conegut com a *castellum*, es va localitzar un possible praefurnium en relació a un conjunt termal, anterior a la fortificació tardana.

Regomir, 7-9 (109/09). La rehabilitació de la finca i la seva adaptació a nous usos va motivar una intervenció arqueològica entre els anys 2009 i 2011 sota la direcció de l'arqueòloga Núria Cabañas Anguita. Tot i que en el moment de redactar el present apartat els resultats de la

intervenció encara es troben en fase d'estudi, podem apuntar, de forma preliminar, gràcies a la informació facilitada per la directora de la intervenció, que s'ha establert una seqüència ocupacional del sector des d'època romana fins a l'actualitat. Aquesta seqüència es pot dividir en quatre fases cronològiques diferenciades:

- La primera fase, d'època romana, s'ha subdividit en dos moments diferenciats: període altimperial i període baiximperial.

El període altimperial ve determinat per la construcció de la muralla fundacional de la ciutat, de la qual s'ha pogut identificar, en planta, part de la torre circular que flanquejava l'accés de la *porta praetoria* per la banda oest.

D'aquest moment també s'han pogut identificar diverses estances relacionades amb l'edifici termal situat extramurs de la ciutat. A partir de les restes estructurals documentades s'han pogut identificar fins a sis àmbits funcionals.

Cronològicament, i mitjançant una observació preliminar del material arqueològic, la construcció del conjunt termal sembla que se situaria entre la segona meitat del segle I dC i el segle II dC.

El segon moment de la primera fase, el període baiximperial, estaria marcat per les grans obres de remodelació a causa de la construcció d'una nova muralla adossada al parament exterior de la primera fortificació. Tot apunta que la construcció d'aquesta segona muralla fou la causa directa de la destrucció del conjunt termal d'època altimperial. Aquest moment sembla que podria situar-se entre la segona meitat del segle III i inicis del segle IV dC.

D'aquest segon moment els treballs d'excavació han permès documentar la bestorre semicircular que flanquejava la *porta praetoria*, una torre de planta quadrada i un tram rectilini de la muralla baiximperial.

La nova fortificació s'adossava a la cara exterior de la muralla fundacional. Tant el parament d'*opus quadratum*, documentat a la muralla i a la torre de planta quadrada, com el parament d'*opus caementicium*, permeten constatar un reaprofitament de pedres durant la nova construcció, amb restes de motlures i inscripcions, fet ben conegut a d'altres punts de la ciutat per a aquesta obra.

- La segona fase se situaria entre els segles XIV i XV. D'aquest període es documenten un seguit de murs que delimiten diferents espais. La majoria d'aquestes estructures s'han localitzat a la meitat est de la finca intervinguda. Les diverses estructures permeten entreveure un total de 7 àmbits diferents que posen de manifest, entre d'altres qüestions, la possible existència un pis superior i el rebaix de molts dels àmbits per sota la cota de circulació d'època romana.
- La tercera fase se situa en època moderna. No obstant, les estructures documentades són escasses atès que la major part d'elles possiblement van ser

destruïdes en les reformes que s'efectuaren a la finca a mitjans del segle XIX, fet que no permet establir una relació conjunta de les estructures.

- Finalment, la quarta fase correspon a època contemporània. En aquesta fase s'hi documenten les últimes grans reformes que es van dur a terme a la finca a mitjan del s. XIX (1861), moment en que s'enderroquen les dues cases d'època moderna (número 7 i 9) i s'hi construeix la que ens ha arribat fins a l'actualitat.

L'accés a l'interior de la finca és duia a terme des del carrer del Regomir. Un cop a l'interior, se situava l'escala de veïns que permetia accedir als tres pisos superiors.

A l'interior de la finca s'han pogut identificar un total 8 àmbits d'aquest període.

4. MOTIVACIÓ I OBJECTIUS

4.1. Campanya setembre 1984 – gener 1985 a l'edifici del carrer de Sant Simplicí número 6 (Pati d'en Llimona):

Aquell any l'ajuntament de Barcelona encarregà a l'arquitecte Ignasi de Solà Morales la redacció d'un projecte de rehabilitació del conjunt d'edificis municipals situats entre els carrers de Correu Vell, Pati d'en Llimona i Sant Simplicí. Paral·lelament, la Direcció de Serveis de Projectes Urbans va sol·licitar la col·laboració del Servei d'Actuacions Arqueològiques del Museu d'Història, per tal de realitzar l'estudi arqueològic del sector, tant de la primitiva muralla com dels edificis construïts posteriorment sobre aquesta.

Aquesta intervenció arqueològica es desenvolupà en el marc del *Programa de recuperació de jaciments arqueològics* que, alhora, s'integrava dins del *Pla de solidaritat contra l'atur* que havia endegat la Generalitat de Catalunya en col·laboració amb els organismes espanyols dedicats a la desocupació (Riu-Barrera, 2006: 9).

Els objectius d'aquesta intervenció eren els següents:

- Determinació del seguit de reformes efectuades a l'edifici baix medieval fins a l'actualitat i relació amb altres transformacions del casal.
- Documentació del moment de construcció de l'edifici baix medieval.
- Anàlisi de les transformacions d'aquest indret des d'època romana fins a l'edificació medieval (d'espai públic o obert a espai edificat, això és, observació en aquest indret del procés de dissolució de l'urbanisme romà i aparició d'una nova trama urbana).
- Documentació dels possibles testimonis de l'*Intervallum* en aquest àmbit i de les seves transformacions.

- Aportació de dades a l'estudi de la muralla de Barcino, tant en les seves fases constructives (muralla alt imperial i obra tardo-romana) com de les seves modificacions posteriors, en especial del retall que presenta en la seva cara interna.

4.2. Campanya al carrer de Correu Vell número 5 duta a terme entre el 17 de desembre de 1984 i el gener de 1985, dirigida per na Dolors Salgot i n'Emília Pagès:

A la documentació conservada sobre aquesta intervenció s'esmenta que la intervenció responia a la necessitat de veure quines relacions s'establien entre les estructures existents (modernes i antigues reaprofitades) que formaven un espai real útil (sic). Així mateix, verificar les estructures que es podien trobar en el subsòl.

4.3. Campanya a l'edifici del carrer de Sant Simplicí número 6 (Pati d'en Llimona) estiu de 1990 i 2 de gener a 23 de maig de 1991:

Pel que hem pogut deduir a través de la documentació conservada en referència a aquesta intervenció, els treballs efectuats durant aquest període foren motivats, en una primera fase, per la necessitat d'efectuar un control i una excavació, en cas necessari, de les cales necessàries per tal d'efectuar la rehabilitació dels edificis de l'àrea del Pati d'en Llimona. Aquestes cales eren motivades, especialment, per la necessitat de realitzar noves fonamentacions. La segona fase dels treballs consistí en l'excavació en extensió de la zona del pas de vianants de la porta romana de forma prèvia a la seva musealització.

4.4. Campanya a l'edifici del carrer del Regomir 7-9 (1998)

Aquesta campanya sembla que es va endegar per tal d'efectuar una primera valoració de les possibles restes en el subsòl de la finca, un cop l'ajuntament de la ciutat l'havia adquirit. Aquesta campanya de sondeigs es va efectuar per, un cop l'edifici passà a mans municipals, obtenir un coneixement de les possibles estructures conservades en el seu subsòl i el del seu estat de conservació. Aquest coneixement havia de servir per tal de planificar millor la futura rehabilitació de la finca per a nous usos, fet que no es produí fins els anys 2010-2011.

5. DOCUMENTACIÓ CONSERVADA

Les tasques que hem dut a terme per tal de sintetitzar l'important volum d'informació obtinguda mitjançant les campanyes arqueològiques ressenyades, s'ha vist dificultada pel fet que la informació referent a les diverses intervencions ha arribat, per causes diverses, de forma molt fragmentària i incompleta. A continuació esmentarem el tipus de documentació conservada per a cada una de les intervencions estudiades per, d'aquesta manera, fer paleses

les dificultats esmentades i donar resposta a la manca d'algunes informacions que, de no aparèixer en el futur la documentació extraviada, restaran inèdites per sempre més:

5.1. Intervenció de 1984-1985 (Dir. Primera fase: Lourdes Mazaira, segona fase: Anna Oliver, Eduard Riu-Barrera) – Pati d'en Llimona

D'aquesta intervenció ens ha arribat material divers, gràcies especialment al que guardava en el seu poder el Sr. Eduard Riu i que, amablement, va facilitar en la seva totalitat.

Malgrat tot, s'han de constatar mancances importants. Així, s'ha trobat a faltar més informació fotogràfica (només es conserven algunes imatges de la "Cala C") i, especialment, els inventaris de material, sense els que ha estat impossible afinar la cronologia d'alguns estrats. La pèrdua dels inventaris de material ha dificultat força la interpretació de la seqüència cronoestratigràfica d'aquest sector de la ciutat.

El fet que els autors de la intervenció ja haguessin efectuat, en el seu moment, diversos informes preliminars i un esborrany inacabat de la memòria, ha permès obtenir una comprensió parcial dels treballs efectuats i dels resultats obtinguts.

Entre la documentació facilitada hi havia les fitxes d'UE de les cales A, B i C. Les fitxes de la cala A anaven des de la UE 1 fins a la UE 31, les fitxes de la cala B anaven des de la UE 1 fins a la UE 50, tot i que són inexistents les fitxes de les UE 4, 5, 6 i 31. Pel que fa a les fitxes de la cala C, van de la UE 1 a la UE 73.

Posteriorment, en unificar les cales A, B i C en la cala conjunta 84-85, es va procedir a unificar també la numeració tenint en compte les unitats que tenien números diferents per diverses cales. D'aquesta manera, consta una numeració conjunta d'UE que va de la UE 1 a la UE 149, tot i que manquen, sense saber-ne el motiu, 23 UE (les UE 2, 4, 12, 18, 19, 26, 28, 29, 30, 37, 43, 48, 56, 92, 95, 97, 113, 114, 116, 122, 135, 136 i 138). Físicament la numeració conjunta està representada per un paper on figura el número d'UE que va grapat amb les fitxes de les cales A, B i C que corresponguin.

En el següent quadre podem veure, de forma resumida, la informació conservada per aquesta intervenció:

	Fitxes UE	Inventari Material	Plantes	Seccions	Fotografies	Situació
Cala A	Sí	No	Sí	Sí	No	Sí
Cala B	Sí	No	Sí	Sí	No	Sí
Cala C	Sí	No	Sí	Sí	Algunes imatges	Sí
Cala 84-85	Sí	No	Sí	Sí	No	Sí

5.2. Intervenció arqueològica al carrer de Correu Vell número 5 (setembre – octubre de 1984?) (Dir. Lourdes Mazaira)

Coneixem l'existència d'aquesta intervenció únicament per una referència en una altra intervenció uns mesos posterior (veure la següent intervenció dirigida per na Dolors Salgot i n'Emília Pagès) on s'exposa literalment que *"Es comencen els treballs al Pati d'en Llimona. El grup de Correu Vell es divideix en 2 grups cadascun en una cala diferent. **Uns continuen la cala que va deixar la Lurdes** i uns altres obren una nova cala (...)"*. Per tant, sembla clar que es varen trobar una cala iniciada anteriorment per la "Lurdes" (cala 1) on es va documentar una conducció romana. Atenent-nos a les dates en que na Lourdes Mazaira estigué duent a terme tasques de direcció arqueològica a la propera finca del carrer de Sant Simplicí número 6 i a la proximitat de les dates d'aquella intervenció i les dates en que s'esmenta l'existència d'aquesta cala, pensem que la "Lurdes" esmentada el desembre de 1984 era la Lourdes Mazaira. Així, tot apunta que els treballs que la Lourdes Mazaira va dur a terme entre el setembre i l'octubre de 1984 no es varen limitar a la finca del carrer de Sant Simplicí número 6 sinó que també van desenvolupar-se, com a mínim amb la realització d'una cala, a la finca del correu Vell número 5.

Malauradament no ha arribat cap referència més sobre aquesta intervenció a Correu Vell de na Lourdes Mazaira tot i que s'intueix que va ser de caràcter molt puntual.

En el següent quadre podem veure de forma resumida la informació conservada per aquesta intervenció:

	Fitxes UE	Inventari Material	Plantes	Seccions	Fotografies	Situació
Cala 1 (¿?)	No	No	No	No	No	No

5.3. Intervenció arqueològica al carrer de Correu Vell número 5 duta a terme entre el 17 de desembre de 1984 i el gener de 1985 (Dir. Dolors Salgot i Emília Pagès)

D'aquesta intervenció només han arribat alguns apunts manuscrits i les fitxes d'unitat estratigràfica amb els croquis d'estrats, estructures i cales. Malauradament aquests croquis no presenten referències vàlides avui dia i, per tant, es fa molt difícil situar amb precisió les cales que es varen dur a terme durant aquesta campanya. No obstant això, algunes de les cales s'han pogut situar de forma relativament exacta gràcies a que varen ser recollides per seccions d'una intervenció posterior.

Pel que fa a la documentació gràfica en forma de fotografia, no ens ha arribat cap imatge que puguem atribuir de forma irrefutable a aquesta intervenció.

En el següent quadre podem veure de forma resumida la informació conservada per aquesta intervenció:

	Fitxes UE	Inventari Material ⁴⁵	Plantes	Seccions	Fotografies	Situació
Cala Q2	Sí	Sí	No	No	No	Algunes referències escrites
Cala Q2 ampliació	Sí	Sí	No	No	No	Algunes referències escrites
Cala Q3	Sí	Sí	No	No	No	Algunes referències escrites
Cala Q4	Sí	Sí	Sí	No	No	Algunes referències escrites

5.4. Intervenció arqueològica al carrer de Sant Simplicí 2-6 (Pati d'en Llimona) duta a terme entre els anys 1990 i 1991 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)

D'aquesta intervenció comptem amb força documentació, tot i que dispersa i variada. La intervenció es va dur a terme en dues fases ben diferenciades: la primera fase es va desenvolupar durant l'estiu de 1990 i la segona entre el 2 de gener i el 23 de maig de 1991.

De la primera fase coneixem que es varen realitzar diversos sondeigs (A, B, C, D i E "Porxos", B i C "Porta", cala 1 i cala 2) dels que ens ha arribat alguna secció i alguna planta on no s'indica el nom o número de cada sondeig. En contrapartida, no s'han conservat les fitxes d'unitat estratigràfica (UE) corresponents aquests sondeigs, cosa que fa impossible una interpretació correcta de les troballes que apareixen en les esmentades plantes i seccions.

Pel que fa a la segona fase de treballs, centrada en el pas de vianants de la porta romana, en aquest cas sí que ha arribat fins als nostres dies les fitxes d'UE, seccions, inventaris de materials, informes i interpretacions cronoevolutives que, en cap cas, varen ser la versió final (hi ha correccions a sobre, o resten incompletes). Aquesta fase consistí en l'excavació en extensió de la zona de la porta romana i l'àrea a tocar de la torre circular interior. Es subdividí l'espai en tres sectors: Cala 1, Cala 2 i Cala fora porta.

La cala 1 compta amb les UE de la 1 a la 95 mancant de la 2 a la 5. A més d'aquestes UE també s'afegiren posteriorment a la cala 1 les UE 261 i 262.

La cala 2 compta amb les UE que van de la 96 a la 263 (exceptuant la 261 i 262 que, tal com acabem d'esmentar, pertanyen a la cala 1)

⁴⁵ Hi ha un inventari de materials parcialment manuscrit i parcialment fet a màquina on figura el número d'inventari i una definició dels fragments però sense codi de tipus de material, cosa que, en molts casos, fa impossible saber si es tracta de, p.ex., una ceràmica oxidada romana o medieval.

La cala fora porta compta amb les UE que van de la 264 a la 286.

En el següent quadre podem veure de forma resumida la informació conservada per aquesta intervenció:

	Fitxes UE	Inventari Material	Plantes	Seccions	Fotografies	Situació
Sondeig A	No	Sí	Sí	No	Sí	Sí
Sondeig A Porxos	No	Sí	Sí	No	Sí	Sí
Sondeig B Porta	No	Sí		Sí		Sí
Sondeig C Porta	No	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
Sondeig B Porxos	No	Sí	Sí	No	Sí	Sí
Sondeig C Porxos	No	Sí	Sí	No	Sí	Sí
Sondeig E Porxos	No	Sí	Sí	No	Sí	Sí
Cala 1 Porta	Sí	Sí	Croquis	Sí	Algunes imatges	Sí
Cala 2 Porta	Sí	Sí	Croquis	Sí	Algunes imatges	Sí
Fora Porta	Sí	Sí	Croquis	Sí	Algunes imatges	Sí
Excavació en extensió zona Porta	Sí	Sí	Sí	Sí	No	Sí

5.5. Intervenció arqueològica al carrer de Correu Vell número 5 duta a terme entre els anys 1990 i 1991 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)

D'aquesta intervenció ha arribat fins als nostres dies força documentació. Així, es conserven resums o esborranys previs a la memòria definitiva efectuats pels propis autors dels treballs.

Sabem que durant aquesta intervenció es varen dur a terme els sondeigs A i B. D'aquests sondeigs ens ha arribat alguna planta a escala però cap situació exacta d'on es varen dur a terme, tot i que gràcies a alguns croquis que sí que s'han conservat i a algunes referències esmentades pels autors de l'excavació, s'han pogut ubicar aquests dos sondeigs pensem que de forma força exacta.

Pel que fa a les unitats estratigràfiques ens han arribat les fitxes d'UE de cada un dels sondeigs:

- Sondeig A: van de la UE 1 a la 23, tot i que en diverses relacions d'UE impreses figuren com UE 3001 a UE 3023.
- Sondeig B: van de la UE 1 a la UE 64, amb la UE 28 anul·lada. En les relacions o llistats que acompanyen a les fitxes aquestes ue es numeren de la UE 2001 a la UE 2064.

S'han conservat alguns inventaris de material d'aquesta intervenció. Tenim inventari de material per al sondeig A (les UE amb material ceràmic són: 7, 10, 17, 18 i 23). Pel que fa al sondeig B, també es conserva un inventari de material ceràmic on les UE que hi figuren són: 32, 34, 35, 36, 38, 42, 43 i 44 (és estrany, però, que només hi hagi 8 unitats amb material d'un total de 64).

En la següent taula podem observar un resum de la informació conservada:

	Fitxes UE	Inventari Material	Plantes	Seccions	Fotografies	Situació
Sondeig A	Sí	Sí	No	No	Sí	Croquis
Sondeig B	Sí	Sí	Sí	Croquis-secció	Sí	Sí

5.6. Intervenció arqueològica al carrer de Correu Vell número 5 duta a terme entre els anys 1991 i 1992 (Dir. Joan E. Garcia i Xavier Solé)

Durant aquesta fase es varen efectuar un total de set sondejors: C-X, C-XI, C-XII, C-XIII, C-XIV nord, C-XIV sud i C-XV. També es va obrir en extensió la zona oest del pati interior de Correu Vell amb accés a través del carreró d'en Groc.

La ubicació dels sondejors està descrita en alguns documents redactats pels autors de la intervenció. Amb aquestes indicacions i referències indirectes extretes de plantes, croquis, etc. creiem haver-los ubicat de forma força correcte a la planta general de l'indret.

Pel que fa a les unitats estratigràfiques ens han arribat les fitxes d'UE de cada un dels sondejors:

- Sondeig C-X: curiosament, de les 13 fitxes d'unitat estratigràfica del sondeig hi ha algunes que tenen només una sola xifra i d'altres que comencen per "200". Així, la relació que hi figura és: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 207, 208, 9, 10, 211, 212. Entenem, per tant, que les unitats estratigràfiques d'aquest sondeig van de la 201 a la 212.
- Sondeig C-XI: cas similar a l'anterior. Les Ue d'aquest sondeig van de la 301 a la 309, tot i que les tres primeres fitxes estan designades com a UE 1, 2 i 3.
- Sondeig C-XII: com en els dos casos anteriors el número de sondeig té 1 o tres xifres. Així tenim, UE 1, 2, 3, 404, 5, 406, 407. Entenem, per tant, que les UE d'aquest sondeig van de la UE 401 a la UE 407.
- Sondeig C-XIII: en aquest cas les unitats estratigràfiques van de la UE 501 a la UE 508 (grafiadades a les fitxes com: 1, 2, 3, 504, 5, 506, 507 i 508).
- Sondeig C-XIV nord: les UE van de la 1 a la 55 + UE 148 (afegida amb posterioritat).
- Sondeig C-XIV sud: les UE van de la 56 a la 91 + UE 99 + UE 152 (afegides posteriorment).

- Sondeig C-XV: les UE van de la 100 a la 147 + UE153 + UE 162 (afegides posteriorment).
- Sector Oest: les UE van de la 155 a la 161.
- Sitges: UE 1001 a 1009.
- Terma: UE 1010 a 1034.

S'ha conservat un inventari de material etiquetat com a Correu Vell 1992 que sembla que fa referència a aquesta fase. Aquest inventari conté materials assignats a les UE que van de la número 9 a la número 144 (manquen algunes UE que entenem que no varen proporcionar material o bé eren paviments, estructures, retalls, etc.). També hi apareixen els farciments de sitges 1002 i 1004 i una sèrie de materials assignats a la UE "PO" que interpretem com el material que es recuperà del desmuntatge de la paret occidental que tancava el pati interior. Entenem, per tant, que les UE que apareixen en aquest inventari fan referència als sondejos C-XIV nord, C-XIV sud, C-XV, al farciment d'algunes sitges i al desmuntatge de la paret antiga que tancava el pati pel costat de ponent.

En el següent quadre podem observar un resum de la documentació conservada per a aquesta intervenció:

	Fitxes UE	Inventari Material	Plantes	Seccions	Fotografies	Situació
Sondeig C-X	Sí	No	No	No	Sí	Referència escrita
Sondeig C-XI	Sí	No	No	No	Sí	Referència escrita
Sondeig C-XII	Sí	No	No	No	Sí	Referència escrita
Sondeig C-XIII	Sí	No	No	No	Sí	Referència escrita
Sondeig C-XIV nord	Sí	Sí	No	Sí (hi apareix en una secció general)	Sí	Referència escrita
Sondeig C-XIV sud	Sí	Sí	No	Sí (hi apareix en una secció general)	Sí	Referència escrita
Sondeig C-XV	Sí	Sí	Sí	Sí (hi apareix en una secció general)	Sí	Referència escrita
Sector oest	Sí	No	Sí	Sí (hi apareix en una secció general)	Sí	Referència escrita

5.7. Intervenció arqueològica al carrer de Regomir 7-9 duta a terme el 1997 (Dir. Anna Monleón)

Malauradament, tot i ser una de les intervencions més recents a l'àrea objecte de la present memòria, el fet que no s'hagi pogut recuperar cap material gràfic, sumat al fet que no s'han conservat les fitxes d'UE i aquestes tampoc apareixen a les plantes i seccions que ens han arribat, ha fet pràcticament impossible relacionar entre elles les poques dades conservades (únicament les plantes i seccions dels sondeigs efectuats, sense indicació de cotes, unitats estratigràfiques o estrats). Som conscients que la directora de la intervenció va lliurar tota la documentació generada per l'excavació al Servei d'Arqueologia (planimetries, documentació fotogràfica, fitxes d'UE, diaris, etc), però aquesta no ha pogut ser localitzada quan s'ha ordenat i classificat tot el material del centre de documentació del Servei d'Arqueologia.

En el quadre que adjuntem a continuació podem veure un resum dels materials conservats per aquesta intervenció arqueològica:

	Fitxes UE	Inventari Material	Plantes⁴⁶	Seccions	Fotografies	Situacions
Cala 1	No	Sí	Sí	Sí	No	Sí
Cala 2	No	Sí	Sí	Sí	No	Sí
Cala 3	No	Sí	Sí	Sí	No	Sí
Cala 4	No	Sí	Sí	Sí	No	Sí
Cala 5	No	Sí	Sí	Sí	No	Sí
Cala 6	No	Sí	Sí	Sí	No	Sí

6. TREBALLS REALITZATS

6.1. Sectors i àrees

Les intervencions arqueològiques es van centrar en tres sectors ben diferenciats: Pati d'en Llimona, carrer del Correu Vell número 5 i carrer del Regomir números 7-9. A continuació descrivim amb detall els treballs efectuats en cada una de les ubicacions esmentades:

⁴⁶ Cap de les plantes conservades enumera cap unitat estratigràfica. Pel que fa a les seccions, tampoc apareix cap unitat estratigràfica ni cap estratigrafia, únicament responen al que sembla el moment final de l'excavació de cada un dels sondeigs (MGB).

6.1.1. Pati d'en Llimona

6.1.1.1. Intervenció de 1984-1985 (Dir. Primera fase: Lourdes Mazaira, segona fase: Anna Oliver, Eduard Riu-Barrera)

La intervenció es va dur a terme en dues fases, una de setembre a octubre de 1984 i l'altra entre desembre de 1984 i gener de 1985. La primera fase fou dirigida per na Lourdes Mazaira, mentre que per a la segona fase els directors de la intervenció foren Anna Oliver i Eduard Riu.

Actuació en el subsòl

Tant la primera com la segona fase es varen dur a terme a l'extrem nord de la crugia que pertany a la fase gòtica original de l'edifici situat al carrer de Sant Simplicí número 6 (actual Centre Cívic Pati d'en Llimona). Concretament a l'espai o àmbit definit pels autors com "008".

Durant la primera fase es va dur a terme la cala de sondeig A. Aquesta cala ocupava una part de l'espai guanyat al farciment de la muralla romana mitjançant la construcció, ja d'antic, d'una mena d'espluga artificial. Només una petita part del sondeig A quedava fora d'aquesta espluga abraçant, d'aquesta manera, una petita àrea on, en època romana, havia de discórrer l'*intervallum*.

Durant la segona fase dels treballs es va obrir una segona cala, anomenada sondeig B, que se situava de forma oposada a la cala A de la primera fase. Posteriorment, dins d'aquesta segona fase, es va obrir una tercera cala, anomenada sondeig C, que de fet comunicava les cales anteriors A i B. La gran cala resultant es va passar a anomenar cala 84-85.

La cala 84-85 discorria des de l'interior de la cavitat efectuada mitjançant el buidatge parcial del farciment de la muralla romana fins a l'antiga línia de façana del casal gòtic dels Marc (façana que avui actua de paret mitgera entre la crugia medieval original i la segona crugia de l'edifici afegida durant els segles XVI-XVII. Les dimensions aproximades de la cala 84-85 foren d'1,8 x 5,7 m.

6.1.1.2. Intervencions de 1990 i 1991 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)

Al llarg de l'any 1989 i en el decurs de les tasques de rehabilitació del conjunt d'edificis adjacents al carrer del Regomir coneguts sota la denominació de Palau dels Gualbes, Palau dels Marc o Pati d'en Llimona, es va produir la descoberta d'estructures pertanyents a la porta sud-est de la Barcelona romana, anomenada *porta praetoria*. Durant els dos anys següents es van realitzar sengles intervencions que van incidir en aquest sector, simultaniejades amb intervencions en el número 5 del carrer del Correu Vell, en el que seria amb posterioritat el pati interior de l'illa de cases.

Les tasques arqueològiques es varen desenvolupar en dues fases diferenciades: la primera va tenir lloc durant l'estiu de 1990 i va consistir en la realització o control de fins a deu sondeigs (Sondeig A, sondeigs A, B, C, D i E al sector "Porxos" i cala 1, cala 2, sondeigs B i C al sector "Porta") que varen anar supeditats a les necessitats de les obres de rehabilitació de l'edifici. La

segona fase va consistir en l'excavació en extensió de l'àrea on, l'any 1989, s'havia localitzat el pas de vianants de la porta *praetoria* de la ciutat romana. Aquesta segona fase es va desenvolupar entre el 2 de gener i el 23 de maig de 1991.

6.1.2. Correu Vell, 5

6.1.2.1. Intervenció de 1984 (Lourdes Mazaira)

Tot apunta que la intervenció de na Lourdes Mazaira al carrer de Correu Vell, 5, entre setembre i octubre de 1984, es va limitar a la realització d'un únic sondeig (sondeig 1). Els treballs de sondeig es varen reprendre pocs mesos després per part de Dolors Salgot i Emília Pagès (vegeu la següent intervenció).

6.1.2.2. Intervenció de 1984-1985 (Emília Pagès, Dolors Salgot)

Malauradament, d'aquesta intervenció ens ha arribat molt poca informació. Sabem que va tenir lloc entre el 17 de desembre de 1984 i el gener de 1985, de forma paral·lela, per tant, a la intervenció a l'edifici número 6 del carrer de Sant Simplicí per part d'Anna Oliver i Eduard Riu.

Segons consta al "Diari" d'excavació, es va continuar una cala iniciada per la "Lourdes". Interpretem, doncs, que l'actuació de na Lourdes Mazaira no es va limitar a la cala A de l'àmbit 008 de l'edifici del carrer de Sant Simplicí número 6, sinó que també es va efectuar algun sondeig (mínim 1, que possiblement va quedar a mitges) a la zona de la finca del carrer del Correu Vell número 5.

Actuació en el subsòl

Cala 1 (CV 1- Q1)

Tot apunta que aquesta cala fou començada per na Lourdes Mazaira amb anterioritat a l'execució d'aquesta intervenció (sembla que només uns mesos abans). Per anotacions disperses s'ha pogut establir que aquesta cala se situava en la mateixa diagonal que la cala Q2, atès que en la Q1 es va documentar una claveguera d'època romana i en la Q2 sembla que se'n volia certificar la continuïtat.

Cala 2 (CV 2 – Q2)⁴⁷

En destaca la troballa d'una conducció romana, a l'angle sud-oest.

Una de les parets que delimitaven la cala 2 presentava un arc, la base del qual quedava enlairada. Aquest fet va portar a deduir a les directores de la intervenció que el nivell de sòl contemporani de l'arc es trobava més amunt que l'actual (1984). L'altra paret que formava angle amb la primera presentava modificacions modernes.

⁴⁷ Text basat en l'informe redactat per Emília Pagès i Dolors Salgot. Malgrat que en general s'ha respectat la literalitat del text, en alguns casos ha patit retocs a partir de la lectura que n'hem fet i de criteris generals d'unificació de la documentació. És per això que assumim els errors que hàgim pogut introduir (JHG).

Cala 2a (CV 2a – Ampliació Q2)

De fet fou una ampliació de la cala precedent (CV 2). L'ampliació s'efectuà en direcció nord, cap a la muralla. Aquesta ampliació va rebre el nom de cala 2a i es va realitzar per tal de veure la relació dels estrats documentats a la cala CV 2 amb l'estratigrafia documentada a la cala 4. Tanmateix, la troballa d'una construcció moderna (una protecció d'instal·lacions entre les cales 2 i 4) i una paret a la superfície que separava dos àmbits, va reduir l'espai excavable, implicant una visió de conjunt de les cales 2 i 4 i de l'estratigrafia que se situava entre elles.

La numeració dels seus elements va realitzar-se des del número 1, però, atès que alguns estrats excavats a la CV 2 continuaven a CV 2a es va procedir a establir equivalències en la mesura del que va ser possible (Vegeu l'apartat 8.1.2.1).

Cala 3 (CV 3 – Q3)

Es va obrir a partir del marge que havia quedat de l'antiga cala (possiblement la cala iniciada per na Lourdes Mazaira uns mesos abans). En un principi, tan sols es va destapar 1 m² per tal de comprovar el pendent del nivell geològic que arrencava de sota de la darrera de les filades de la muralla.

Cala 4 (CV 4 – Q4)

Situada a la sala de les columnes de ferro⁴⁸; pròxima a la cala 2 i perpendicular a la cala 3. S'obrí de forma longitudinal a la muralla i formava un rectangle de 2,61 per 0,73 m. No es va poder excavar tota la seva superfície atès que, per sota del paviment (UE 1) i del nivell de preparació (UE 2), existia una protecció d'instal·lacions (UE 3) que segurament recorria el subsòl unint-se a d'altres trams com ara el que es va descobrir a la cala 2. Aquesta protecció d'instal·lacions estava fabricada a base de totxos plans i morter, amb un apèndix lateral també d'obra. La presència d'aquesta instal·lació contemporània va reduir considerablement l'àrea a excavar a la cala 4.

6.1.2.3. Intervenció de 1991 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)

En el marc d'aquesta intervenció es varen efectuar els sondejos identificats com a A i B respectivament. El sondeig A es va dur a terme a l'interior del Palau del Correu Vell, en un espai lliure a la planta baixa on s'havia d'instal·lar un ascensor. Aquest espai se situava a tocar d'un obertura que comunicava amb el terç central del carreró recuperat (carrer d'en Groc). Pel que fa al sondeig B, es va efectuar al pati interior que se situa entre la part posterior del palau i la muralla romana. Aquest sondeig es va efectuar en forma de "L" per tal de poder fonamentar l'ampliació de la part posterior de l'edifici del palau amb una nova ala. El sondeig A va assolir unes dimensions màximes en planta de 2 x 2,3 m i una profunditat màxima de 2 m. El sondeig

⁴⁸ Interpretem que aquest espai és el que, actualment, ha estat convertit en un pati interior amb accés des del carrer d'en Groc i on són ben visibles dues torres de la muralla romana i el llenç que les unia. Abans de produir-se la rehabilitació integral del sector aquesta àrea estava ocupada per una sèrie d'instal·lacions industrials cobertes amb voltes que se sustentaven mitjançant columnes de ferro colat.

B, en forma de "L" va assolir unes dimensions en planta de 14,3 x 1 m el tram llarg i 4,1 x 1 m el tram més curt.

6.1.2.4. Intervenció de 1991-1992 (Dir. Joan E. Garcia i Xavier Solé)

Actuació en el subsòl

La intervenció es va desenvolupar en quatre etapes diferenciades que van abastar des de l'any 1991 fins a l'any 1992:

- Etapa 1: exploració al terç de llevant del pati. En aquesta fase es varen dur a terme les cales denominades C-X, C-XI, C-XII i C-XIII. La numeració de les unitats estratigràfiques es va efectuar començant per la UE 201 a la primera, 301 a la segona, 401 a la tercera i 501 a la quarta. En tots els sondeigs es va assolir el terreny natural. A continuació fem una descripció de la situació de cada un dels sondeigs i de les seves mides màximes assolides:
 - C-X: va assolir una superfície en planta d'1,8 d'est a oest i 2,16 m de nord a sud. Estava situada immediatament a tramuntana de la nova paret posterior del Palau, front a l'angle nord-oest d'aquesta.
 - C-XI: de forma quadrangular i un metre de costat se situava entre la C-X (a l'oest) i la C-XII a l'est, front al terç central de la nova façana posterior del Palau del Correu Vell.
 - C-XII: de forma rectangular i orientada de nord a sud, tenia 2,4 m de llarg per 1,10 d'ample. Se situava al terç est de la façana nord del Palau, a llevant de la C-XI, connectava pel nord i perpendicularment amb la meitat est de la C-XIII.
 - C-XIII: de forma rectangular i orientada d'est a oest amidava 2,5 m de llarg per 1,20 m d'ample. Excavada de forma paral·lela a la muralla enllaçà perpendicularment pel sud a la meitat de llevant amb la C-XII.
- Etapa 2: exploració del terç central de l'espai a l'aire lliure. Durant aquesta fase es va excavar el sondeig C-XIV que es dividí en dues zones: C-XIV nord i C-XIV sud. La C-XIV nord tenia forma rectangular amb el costat més llarg paral·lel a la muralla. Amidava 8 m de llarg per 4 m d'ample. La C-XIV sud, de forma irregular, estava limitada al nord pel mur clàssic UE 10, a l'est pel recorregut, en forma de "L" d'una claveguera moderna (UE 12) paral·lela a l'esmentat mur, a ponent per les restes termals, i a migdia per la façana posterior del núm. 3 del carrer del Correu Vell.
- Etapa 3: sector oest. En aquest sector no s'hi definí cap cala atès que, de fet, l'actuació va consistir en un rebaix general que va assolir el nivell geològic, després d'haver documentat l'estratigrafia i les estructures arqueològiques del sector.

- Etapa 4: terç nord del carreró que comunica el carrer del Correu Vell amb el pati interior de l'illa de cases (carrer d'en Groc). Aquesta fase va venir determinada per l'excavació del sondeig C-XV. Aquest sondeig se situà al terç nord de l'actual carreró d'accés a la plaça, essent delimitat al nord pel recorregut del mur UE 10, a ponent per la paret perimetral est del núm. 3 del carrer del Correu Vell, a llevant per la paret perimetral oest del nou cos de l'edifici del Correu Vell i, al sud, pel mur UE 104-105. Aquest sondeig va assolir unes dimensions de 3 m d'ample per 5,5 m de llarg.

6.1.3. Regomir, 7-9

6.1.3.1. Intervenció de 1998 (Anna Monleón)

Es varen efectuar sis cales, numerades de la 1 a la 6. Les mides aproximades de cada cala i la seva posició són les següents:

- Cala 1: fou realitzada en una dependència que se situava a l'extrem est de l'edifici. Assolí unes mides aproximades en planta de 2,25 x 2,3 m mentre que la profunditat màxima fou d'uns 2,75 m.
- Cala 2: amb unes mides de 3,15 x 2,61 m se situà a l'extrem nord de la finca. La profunditat màxima assolida en aquest sondeig fou d'uns 2,30 m.
- Cala 3: fou realitzada a l'extrem oest de la finca, en una de les dependències que dona directament al carrer de Regomir. Les seves mides finals foren de 3,7 x 3,45 m en planta i la seva profunditat màxima se situà en els 1,90 m.
- Cala 4: tot i que, en un principi, va tenir unes dimensions reduïdes, finalment ocupà tot l'àmbit que se situa al sud de la parcel·la amb accés directe des del carrer del Regomir (6,3 x 3,2 m en planta, aproximadament).
- Cala 5: situada en un dels àmbits de la part posterior de l'edifici, a tocar del pati. Les dimensions aproximades en planta foren de 3,5 x 2 m.
- Cala 6: efectuada en un àmbit situat a la part central sud-est de l'edifici, a tocar de l'àmbit on s'havia realitzat la cala 4. Les seves dimensions aproximades en planta assoliren els 4,5 x 2,3 m.

7. METODOLOGIA

El primer que cal destacar en parlar de metodologia en aquesta memòria, és que al ser un conjunt d'intervencions al llarg de diversos anys, hi ha un canvi important de metodologia des de la primera intervenció que s'hi va dur a terme fins l'actualitat, ja que la darrera tan sols fa un any que s'ha acabat.

Així mateix s'ha de remarcar que la majoria d'intervencions han estat sondejoses, no hi ha una gran excavació en extensió o en la totalitat de la finca a explorar. Les intervencions arqueològiques han estat subsidiàries de les actuacions arquitectòniques, la qual cosa ha comportat que l'arqueologia no hagi tingut el pes necessari per a poder planificar una intervenció global. Gràcies a les intervencions arquitectòniques i urbanístiques s'han pogut desenvolupar moltes excavacions arqueològiques, cosa que no assegura un coneixement històric, sinó l'acumulació de dades no relacionades.

En aquesta memòria s'ha intentat, en el què ha estat possible, unificar els criteris segons la documentació disponible, i l'objectiu final ha estat reconstruir la història d'un indret que va ser cabdal a la història de la Barcino romana i tardoantiga.

No podem parlar d'una metodologia en general, però sí que a cada intervenció es descriu la documentació consultada i conservada.

Pel que fa a la metodologia de redacció de memòria s'ha treballat, d'una banda diferenciant totes les intervencions, i de l'altra, a l'hora de fer conclusions de relacionar-les per tant de tenir unes conclusions generals.

En relació a la documentació, les fotografies han estat digitalitzades. Les planimetries re-elaborades per a poder fer plantes cronotemàtiques, i la documentació de camp, en els casos que les estructures o estrats coincidien, s'ha relacionat per tal de tenir un marc més ampli, intentant omplir els buits de la documentació. Cosa que s'ha anat destacant al llarg de la memòria.

Abans d'iniciar els treballs coneixíem els problemes, però es va dissenyar un bon pla de treball per arribar a unes possibles interpretacions i conclusions.

Registre estratigràfic

En totes les intervencions s'utilitzà el sistema d'unitats estratigràfiques definit per Harris i Carandini, a banda de la intervenció d'en Josep de Calasanç Serra Ràfols.

Topografia i planimetria

El material planimètric conservat ha estat digitalitzat i s'ha ubicat en una nova planimetria referenciada segons coordenades UTM basades en el DATUM ED50. El fet de no posseir cap referència vàlida per tal de situar amb precisió els aixecaments topogràfics efectuats en relació a les intervencions arqueològiques que motiven la present memòria, ha fet que s'hagin situat algunes restes de forma aproximada o bé basant-nos en aixecaments planimètrics posteriors més fidedignes on apareixien alguns dels elements representats a les planimetries antigues.

Documentació fotogràfica

La documentació fotogràfica que ha arribat fins els nostres dies està representada, majoritàriament, per diapositives a color, còpies a color en paper fotogràfic i algunes còpies en

blanc i negre, òbviament, també en paper fotogràfic. Tota aquesta informació gràfica ha estat convenientment digitalitzada per una empresa especialitzada.

8. RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ

A continuació s'enumeren els resultats que han arribat fins als nostres dies redactats pels propis directors de les diferents intervencions esmentades *supra*. Quan aquests resultats havien estat redactats de forma molt parcial o bé no havien estat redactats s'ha procedit a una interpretació basada en el material conservat.

8.1. Sectors i àrees

8.1.1. Pati d'en Llimona

8.1.1.1. Intervenció de 1984-1985 (Dirs. Lourdes Mazaira (1a fase) Anna Oliver, Eduard Riu-Barrera (2a fase))

Cala 84-85

Intervenció arqueològica a Correu Vell 1984-1985 (Pagès, Salgot)

L'excavació d'aquesta cala sembla que es va dur a terme en tres trams identificats com a A, B i C, respectivament. A cadascun dels trams s'els va atorgar números d'unitat estratigràfica propis i, finalment, es va dur a terme una unificació de les unitats estratigràfiques dels tres trams identificant la cala, en última instància, com a cala 84-85. A continuació es mostren, en una taula, les equivalències entre el llistat d'unitats estratigràfiques definitiu i les unitats estratigràfiques atorgades individualment als trams A, B i C (en vermell unitats estratigràfiques definitives que, per causes que desconexem, no existien):

CALA PATI LLIMONA 1984 – 1985			
Àmbit 0.08C			
UE CONJUNTA	UE CALA A	UE CALA B	UE CALA C
1	1	1	1
(2)			
3	2	2	2
(4)			
5	3	3	3

6	4	-	4
7	5	-	-
8	6	-	-
9	7	-	-
10	-	-	8
11	-	-	9
(12)			
13	8	-	5
14	-	-	6

15	-	-	7
16	-	-	10
17	-	-	11
(18)			
(19)			
20	-	-	12
21	9	-	13
22	-	-	16
23	-	-	17
24	-	10	14
25	-	-	15
(26)			
27	-	11	-
(28)			
(29)			
(30)			
31	-	-	20
32	-	-	18
33	-	-	23
34	-	7	-
35	-	-	19
36	10	-	21
(37)			
38	12	-	-
39	13	-	24
40	14	-	-
41	15	-	-
42	16	-	-
(43)			
44	11	-	-
45	-	-	25
46	-	-	28
47	-	-	29
(48)			
49	-	9	27
50	-	8	-
51	-	12	-
52	-	13	34
53	-	20	-

54	-	-	30
55	17	-	31
(56)			
57	-	-	26
58	-	-	36
59	-	-	38
60	-	14	-
61	-	15	-
62	-	17	-
63	-	19	-
64	-	21	-
65	-	23	-
66	-	22	-
67	-	24	-
68	-	25	-
69	-	27	-
70	-	29	-
71	-	30	-
72	-	30 bis	-
73	-	32	-
74	-	33	-
75	-	34	-
76	-	35	-
77	-	36	-
78	-	37	-
79	-	38	-
80	-	39	-
81	-	40	-
82	-	41	-
83	-	42	-
84	-	43	-
85	-	48	-
86	-	45	-
87	-	16	-
88	-	28	-
89	-	26	-
90	-	31	-
91	-	50	-
(92)			

93	20	-	32
94	-	18	48
(95)			
96	19	-	-
(97)			
98	-	-	41
99	-	-	44
100	-	-	45
101	-	-	47
102	-	-	46
103	-	-	43
104	-	-	49
105	-	-	50
106	-	-	55
107	-	-	54
108	-	-	53
109	-	-	42
110	-	-	40
111	18, 21, 25	-	51
112	-	-	52
(113)			
(114)			
115	-	-	61
(116)			
117	-	-	56
118	-	-	57
119	-	-	60
120	-	-	58
121	22	-	59

(122)			
123	-	-	62
124	31	-	-
125	24	-	64
126	-	-	66
127	23	-	-
128	28	-	-
129	30	-	-
130	-	-	63
131	-	-	65
132	26, 27	-	-
133	29	-	69
134	-	-	68
(135)			
(136)			
137	-	-	67
(138)			
139	-	-	70
140	-	-	71
141	-	-	72
142	-	-	73
143	-	-	39
144	-	44	-
145	-	46	-
146	-	47, 49	-
147	-	-	33
148	-	-	35
149	-	-	37

La seqüència ocupacional que es va poder establir mitjançant la cala 84-85 és la següent:

- 1- El nivell més antic que es va assolir va ser un paviment de rudus no cimentat (possible UE 142 de la cala conjunta 84-85) que els autors dels treballs van identificar com un dels nivells superiors i més tardans del paviment de *l'intervallum* o carrer que resseguia internament el perímetre de la muralla. La cronologia es fa difícil de precisar, tot i que sembla que es podria situar vers el segle VI dC. També foren considerats nivells de *l'intervallum* els estrats UE 141, 140, 139 i 138.

- 2- La segona fase està representada per diversos estrats força potents amb un alt component orgànic que semblaven correspondre a una forta activitat antròpica. La presència d'aquests estrats sembla que apunta cap a una dilatada utilització de l'àrea de l'*intervallum* com a espai públic més enllà de la finalització política de l'Imperi romà d'occident. També durant aquesta fase s'obrí en aquest punt una fossa de dimensions regulars destinada a la funció de contenidor detrític (no presentava cap mena de preparació o revestiment interior). Aquesta fossa aparegué reberta amb pedres i terrissa. El material ceràmic d'aquesta fase, tant de la fossa com dels nivells antròpics, estava fortament representat per produccions espatulades i ceràmiques grolleres de cuita reductora i oxidada. Corresponen a aquesta fase les unitats estratigràfiques UE 137, 136, 135, 134, 133, 132, 131 i 130. Precisament la presència d'aquestes ceràmiques espatulades apunta, pel que fa a l'amortització del contenidor detrític / sitja, cap a una cronologia altmedieval (segle IX en endavant).
- 3- Durant aquesta fase es va dur a terme la destrucció parcial de la façana interna de la muralla romana per tal de crear un espai aixoplugat (UE 17). Per tal de construir aquest espai també es va buidar part del farciment de morter de calç i pedres que reomple l'estructura defensiva romana. La superfície de circulació d'aquest nou espai restà força irregular, per la qual cosa es va aplicar una capa d'una mena de beurada de calç (UE 125). Les dimensions aproximades d'aquest espai eren d'uns 2,5 m d'alçada, 6 m de longitud i, aproximadament, la meitat de l'amplada del mur romà de profunditat, és a dir, uns 2 m. La longitud, però, sembla que fou superior, però un tram fou reomplert i tapiat amb posterioritat. Les característiques intrínseques de la cavitat guanyada a la muralla romana fan impossible la seva datació directa i és per això que se li ha d'atorgar una cronologia relativa entre la fase anterior 2 i la fase següent, 4.
- 4- Fase individualitzada per la presència de diversos estrats d'argiles oxidades entre les que se situava una capa força horitzontal de trencadissa de teula (UE 121, UE 122 i UE 123). Aquest material constructiu podria correspondre al primer àmbit edificat a l'espai de l'*intervallum* en aquest punt de la ciutat, a uns 40 m de la porta *Praetoria*, tot i que la total absència d'estructures associades no va permetre confirmar aquest fet. Sense dades per atribuir una datació cronològica precisa. S'ha de situar, per tant, en algun moment del període altmedieval.
- 5- Fase representada per un petit mur (UE 115), molt arrasat, paral·lel a la façana de la muralla. Aquesta estructura es pot considerar la primera construcció ben documentada a l'espai de l'*intervallum*. Associat al mur es varen documentar fins a tres petits estrats de calç desfeta i cendres (UE 117, 118 i 119). El fet que no s'hagi conservat el pertinent inventari de materials arqueològics, fa que no puguem afinar més la cronologia per a aquesta fase.

- 6- Ocupació clara i irrefutable de l'espai de l'*intervallum* en construir un edifici adossat a la muralla romana del que es van documentar dos murs, un de paral·lel (UE 94) i l'altre perpendicular a l'estructura defensiva (UE 93) que s'unien formant angle. Aquesta edificació es bastí recolzant-se a la cara interna de la muralla i aprofitant l'espluga o cavitat preexistent de la fase 3, atès que un dels murs es recolza sobre la beurada de calç (UE 125) que serví per regularitzar l'interior de la cavitat artificial UE 17. La construcció d'aquests murs implicà la destrucció parcial (UE 114) del mur de la fase anterior UE 115. Òbviament, també pertanyent a aquesta fase les rases de construcció dels murs esmentats (UE 108 i 102 respectivament) i els diversos estrats que les farcién: UE 107, 106, 105 i 104 per a la rasa UE 108 i UE 101, 100 i 99 per a la rasa UE 102. El fet que no s'hagi conservat el pertinent inventari de materials arqueològics, fa que no puguem afinar més la cronologia per a aquesta fase.
- 7- Última gran reorganització d'aquest espai en relació a l'edificació d'un gran casal d'estil gòtic vers el segle XIV, aprofitant el llenç intern de la muralla entre les torres 35 i 36 (segons la numeració convencional). Aquesta fase s'inicia amb la destrucció parcial (UE 92) dels murs de la fase anterior i una abeurada de morter pobre (UE 96) que preparà els fons dels retalls necessaris per tal de construir la fonamentació de la porxada de la façana principal del nou casal gòtic (UE 89, 90 i 91). La rasa de fonamentació es trobava farcida per la sabata de fonamentació a la seva part inferior (UE 86) i pels propis fonaments (UE 87 i 88). També es varen identificar com a pertanyents a aquesta fase un pilar (UE 24), la seva banqueteta de fonamentació (UE 53) i el llindar (UE 27) que discorria sota l'arcada gòtica. A banda de les estructures esmentades, també incloem dins d'aquesta fase els estrats UE 61, UE 62 i UE 63.
- 8- Representada per les unitats estratigràfiques UE 51, 55, 56, 57, 58, 59 i 60. De fet es pot considerar una subfase o bé una fase de la que n'han restat pocs testimonis, atès que fou molt afectada per actuacions posteriors. El fet que no s'hagi conservat el pertinent inventari de materials arqueològics, fa que no puguem afinar més la cronologia per a aquesta fase.
- 9- Aquesta fase està representada per un nivell de paviment i la seva preparació (UE 38, 39, 40, 41 i 42) que podem situar cronològicament pels volts del segle XVII. Possiblement es va mantenir la cota de circulació original d'època medieval, cosa que explicaria l'absència de nivells d'ús d'aquell període inicial del casal. A l'interior de l'espluga artificial es van identificar les restes d'una llar de foc (UE 46 i 47).
- 10- Fase representada per diversos estrats de poca entitat i per les restes d'un foc. Les unitats estratigràfiques que pertanyent a aquest moment són les UE 33, 34, 37, 45,

48, 49, 50, 52 i 97. El fet que no s'hagi conservat el pertinent inventari de materials arqueològics, fa que no puguem afinar més la cronologia per a aquesta fase.

- 11- Aquesta fase ve determinada per una bossada de runa (UE 43 i 44) i pel farciment parcial (UE 35, 36, 32) del retall efectuat a la cara interna de la muralla romana per tal d'anivellar-lo i pavimentar-lo amb un paviment de rajoles a la mescla (UE 31). El fet que no s'hagi conservat el pertinent inventari de materials arqueològics, fa que no puguem afinar més la cronologia per a aquesta fase.
- 12- Fase caracteritzada per la construcció de quatre murs a l'interior de l'espluga de la muralla (UE 20, 21, 22 i 23). El fet que no s'hagi conservat el pertinent inventari de materials arqueològics, fa que no puguem afinar més la cronologia per a aquesta fase.
- 13- Fase caracteritzada per l'arrasament (UE 152) dels murs de la fase anterior i per l'aixecament del nivell de circulació mitjançant l'aportació d'un estrat d'argiles oxidades (UE 30) que es diposità sobre el paviment UE 31. Per sobre les argiles es va abocar un important paquet de runa (UE 13). El fet que no s'hagi conservat el pertinent inventari de materials arqueològics, fa que no puguem afinar més la cronologia per a aquesta fase.
- 14- Aquesta fase únicament està representada per les restes de dues petites estructures molt desfetes: una estava construïda amb maons (en restaven dues filades) (UE 10) i l'altra era un bací (UE 15) que havia estat enterrat o encastat en el terra mitjançant el forat UE 14. Dos petits estrats (UE 11 i 12) es varen poder relacionar amb aquestes estructures molt escapçades. El fet que no s'hagi conservat el pertinent inventari de materials arqueològics, fa que no puguem afinar més la cronologia per a aquesta fase.
- 15- D'aquesta fase s'identificaren les restes d'un paviment a la mescla i la seva preparació (UE 8 i 9) per sobre del qual es va col·locar un altre paviment de rajoles quadrades de 23,5 cm de costat i la seva preparació que es pot situar cronològicament entre els segles XVIII i XIX (UE 5 i 6). A diferència de l'anterior, aquest paviment no només es trobava a l'interior de l'espluga de la muralla sinó que s'estenia per tot l'àmbit i depassava els límits del sondeig efectuat.
- 16- La última fase està representada per la repavimentació de l'espai a principis del segle XX amb rajoles hidràuliques i la seva preparació de morter de calç (UE 1 i 3) que es varen disposar directament sobre els paviments de la fase anterior.

8.1.1.2. Intervencions de 1990 i 1991 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)

Actuació en el subsòl

Aquesta campanya de treballs es va desenvolupar en dues fases diferenciades si bé consecutives:

La primera fase va ésser definida per l'excavació dels sondeig A i el conjunt de sondeigs A, B, C, D i E al sector Porxos (paret mitgera que, en origen, fou la façana de l'edifici gòtic). També es van dur a terme les cales 1 i 2 a la zona de la porta romana i, posteriorment, els sondeigs B-C (el segon com a ampliació del primer) a la mateixa zona i el sondeig "Fora Porta" que, com el seu nom indica, s'efectuà al costat exterior de la porta romana de vianants, al carrer d'en Regomir. En una segona fase es va dur a terme l'excavació en extensió de la zona de la porta romana que restava per excavar. Alguns indicis semblen assenyalar que també s'efectuà un "Sondeig A" a la zona de la porta romana, tot i que no s'ha pogut ubicar atès que no apareix a cap planimetria.

Malauradament, no ens ha arribat gran part de la documentació referent a la fase de sondeigs, tot i que, gràcies a alguns fulls manuscrits, a les fotografies i a diverses planimetries conservades sabem que, entre d'altres elements, es va localitzar una àrea termal propera a la zona del pas de vianants (amb part d'un *hipocaustum* amb algunes *pilae* conservades així com la boca i zona de treball del *praefurnium* relacionat amb els elements anteriors). S'ha conservat, això sí, una descripció telegràfica dels resultats obtinguts mitjançant el sondeig que va permetre documentar l'àrea termal (sondeig D) i que a continuació reproduïm:

Termes vora la porta⁴⁹

Fase I:

Construcció d'un petit mur d'orientació obliqua respecte de la muralla al que s'adossa un paviment de calç⁵⁰.

Materials: Clara A informe; cuina africana Ostia 11, 302 (August-125); gran abundància d'àmfora Pasqual I.

Cronologia: Segle II en endavant.

Fase II:

Construcció d'un mur força gruixut perpendicular al traçat de la muralla.

Materials: No n'hi ha de relacionats amb la construcció d'aquest element.

⁴⁹ Aquestes restes termals foren localitzades mitjançant la campanya de sondeigs que es va fer de forma prèvia, l'any 1990, a l'excavació en extensió de la zona del pas de vianants de la porta romana (1991). Malauradament d'aquests sondeigs únicament ens ha arribat la seva situació, els dibuixos en planta i alguna secció, mentre que no ha estat possible trobar les fitxes d'unitat estratigràfica. Per aquest motiu prenem directament un esborrany amb una explicació crono-evolutiva del citat conjunt termal que els propis autors feren poc després de la campanya de sondeigs (MGB).

⁵⁰ No ens ha arribat cap planimetria on hi figuri aquest mur oblic a la muralla (MGB).

Fase III:

Escapçament del mur de la fase anterior i construcció, aprofitant aquell com a fonament, d'un edifici balneari del qual va ser possible documentar l'"hipocaustum" i el "praefumium".

Materials: Comú africana Ostia III, 267 (175-250).

Cronologia: Segle II-III dC

Fase IV:

Estratigrafia derivada de la utilització de l'edifici balneari, concretament de l'activitat duta a terme al "praefumium".

Materials: Clara A Lamb. 3a (125-175), Lamb. 9a (Segona ½ s. II dC), Lamb. 3c (150- 200 dC); comú africana Atlante CVIII, 10 (300-450/475), Ostia 1, 18 ? (200-250); àmfora Keay I A (200-300), Keay III B (200-350).

Cronologia: Segle III-IV?. La major part del material, tret de l'Atl. CVIII, 10, sembla apuntar cap a la segona meitat del III.

Fase V:

Enderrocament parcial de l'edifici balneari i obliteració de l'"hipocaustum" i del "praefumium".

Materials: Clara C informe; àmfora Keay XIII C (225-450), Keay VII (280-380) i Keay III B (200-350).

Cronologia: Segle IV.

Fase VI:

Construcció d'un mur, que transcorre paral·lel al traçat de la muralla, i que és el que, a la zona de la porta, correspon a l'estructura que es basteix davant del passadís.

Materials: Clara D Hayes 58b (290-375)

Cronologia: Segle IV

Fase VII

Arrasament d'un dels murs de l'hipocaust per bastir-hi a sobre un nou mur, lleugerament desviat del traçat del anterior, i un paviment que se li adossa. Formen part d'una fase en la qual l'antic edifici balneari esdevé lloc d'hàbitat.

Materials: No n'hi ha de relacionats amb la construcció d'aquest element.

Fase VIII

Ocupació de l'àmbit definit per la paret construïda durant el moment anterior. Les activitats que s'hi duen a terme deuen ésser l'emmagatzematge donat que hom hi troba una sitja i un fons de "dolia". Al capdamunt dels estrats pertanyents a aquesta fase hom hi troba d'altres

pertanyents ja a època moderna; cal doncs suposar que s'hi hauria dut a terme un important rebaix de terres relacionable amb la construcció de l'actual immoble.

Materials: Clara D Hayes 104 a (500-580), Hayes 86 (480-520), Hayes 91 A/B (380-500), Hayes 87 A (450-500); àmfora Keay XXV B i N (450-550), Keay VII (230-450), Keay LIII A (500-650), Keay XL (300-500).

Datació: 1ª meitat del segle VI.

Torre de l'angle sud-est (per l'interior)⁵¹

Fase I:

Obertura de la rasa de fonamentació al tortorà natural i construcció de la muralla.

Materials: comú africana, carena de *dolia* de grans dimensions de tipologia indeterminada.

Fase II:

Construcció d'una estructura adossada a la muralla, possible rampa o escala d'accés al pas de ronda. La banqueteta d'aquesta estructura cobreix la rasa i banqueteta de la muralla però no s'hi diposità cap estrat entre tots dos elements.

Materials: No se'n varen recuperar de relacionats amb aquesta banqueteta de construcció.

Fase III:

Deposició d'un estrat d'anivellament de força potència.

Materials: sigil·lada Hispànica Drag. 37; Clara A informe, comú africana Lamb. 9a (Segona ½ s. II dC); àmfora Pasqual I.

Cronologia: Segona meitat segle II dC

Fase IV:

Obertura i farciment d'una sitja

Material: Clara C informe, (producció D dubtosa); comú africana Ostia III, 267 (175-250), Ostia III, 332 (69-400/450); Keay LXIB (550-700).

Cronologia: Segle VI?

Excavació en extensió de l'àrea de la porta romana

Pel que fa a la segona fase de treballs, centrada en una excavació en extensió al voltant del pas de vianants de la porta romana, cal distingir dos conjunts de natura cronològica i funcional sensiblement diversa: per una banda, aquells nivells i estructures relacionables amb la construcció i funcionament de la porta d'accés a la ciutat romana; per altra, els fets arqueològics que testimonien l'evolució soferta per aquell espai, un cop definitivament obliterated les estructures i perdut el caire públic que caracteritzaren el moment precedent,

⁵¹ Ens remetem a l'explicació donada per l'apartat anterior a la nota 49.

en esdevenir part d'una sèrie d'edificacions d'ús privat que s'hi anaren succeint al llarg del temps i amb anterioritat als presents treballs de rehabilitació. La cesura entre tots dos moments és especialment notòria si tenim en compte el desigual balanç sedimentari i constructiu, molt considerable en el primer i força reduït en el segon, trobant-se aquest darrer marcat per una sensible extracció de terres tendent a oferir superfícies regulars sobre les que aixecar les estructures corresponents a l'edifici que ens ha pervingut.

Altrament, el nombre de subfases dintre de cadascun dels períodes delimitats varia considerablement, de forma que aquestes són molt més nombroses durant el primer moment.

A l'hora de descriure l'evolució cronoestratigràfica del jaciment, seguirem l'ordre invers al de llur aparició, és a dir, de més antic a més modern. Obrem així atès que, sobretot durant el període romà, determinades estructures d'especial importància mantingueren una vigència perllongada i constituïren l'eix de les activitats que s'hi desenvoluparen amb posterioritat; prenent en consideració aquest fet, ens sembla molt més assenyat descriure-les únicament en el moment de la seva construcció i, per les subfases successives, assenyalar-ne la continuïtat de l'ús, l'aparició de reformes o l'abandonament.

*Fase 1. Època romana*⁵²

Distingim dintre d'aquest període dotze subfases constructives successives, per a la seriació de les quals ens hem atès a criteris bàsicament funcionals, caracteritzant-se cadascuna d'elles per la presència de modificacions que afectaren en major o menor grau l'ús conferit a aquell espai al llarg de l'etapa que considerem. Un element que cal retenir, abans d'iniciar la descripció dels diferents moments viscuts per les estructures exhumades, és que la practica totalitat pertanyen a un moment forçosament posterior a la creació de la colònia en temps de l'emperador August; només en el sondeig practicat al peu de la torre situada a l'angle SE de l'edifici reconeguèrem estrats relacionables amb l'aixecament del mur perimetral de la ciutat. Per contra, la muralla augustiana constitueix un límit, una línia de rigidesa, el traçat de la qual difícilment es trencat per modificacions posteriors, alhora que conforma una superfície que serveix de suport a bon nombre d'activitats que es materialitzen en addicions a aquesta.

Subfase 1

Es tracta d'un moment doblement difícil d'emmarcar cronològicament pel fet de no haver-se excavat estrats que li pertanyin i per trobar-se les seves estructures, si més no pel que fa a l'excavació practicada al sector SO de l'edifici, parcialment destruïdes o emmascarades per la construcció d'un portal d'accés a la ciutat i de les defenses que li van aparellades. De forma forçosament imprecisa podem acotar la durada d'aquesta fase entre el moment de la fundació

⁵² Text refós a partir de dues versions de la memòria inconclusa de Joan Eusebi GarcíaGarcia i Xavier Solé. Alguns fragments van ser publicats en el fulletó que el Servei d'Arqueologia de la Ciutat va editar (Granados *et al.* s.d.). Malgrat que en general s'ha respectat la literalitat del text, en alguns casos ha patit retocs a partir de la lectura que n'hem fet i de criteris generals d'unificació de la documentació. És per això que assumim els errors que hàgim pogut introduir (JHG).

de *Barcino* i el de l'esmentat accés, que més endavant tindrem ocasió de descriure i sobre l'origen del qual estem mancats de dades estratigràfiques.

L'únic element atribuïble amb seguretat a aquest període és el tram de muralla (UE 3) que hom pot apreciar a l'interior del semicercle que deixà, intramurs, la torre de flanqueig de la porta practicada posteriorment⁵³. Aquest tram de muralla, la cara interna de la qual està formada per blocs prismàtics rectangulars i quadrangulars de pedra calcària lligats amb morter de calç que es disposen a mena d'*opus vitatum*, presenta evidents semblances pel que fa precisament al tipus de parament amb el que s'aprecia a la resta del segment de muralla conservat a l'interior de l'immoble; per contra, existeix un desplaçament entre el plànol de verticalitat de tots dos llenços, presentant-se el que pertany a aquesta fase i es conserva a l'interior de la torre circular lleugerament enfonsat respecte de la resta de parament defensiu.

Tret d'aquest element, la connexió del qual amb la resta del conjunt no és fàcil de discernir, no es va identificar en el decurs de l'excavació altres restes que es poguessin considerar pertanyents a la fase que ens ocupa.

Subfase 2

El tret definitori d'aquesta fase és la intensitat i qualitat de l'activitat constructiva desplegada, una activitat que es materialitza, per una banda, en l'adequació de les estructures preexistents l'objectiu de la qual és inserir-hi l'element que, per altra banda, caracteritzarà l'indret durant molt de temps: la porta que permet la comunicació entre el nucli urbà i el front litoral situat al sud – sud-est. La fixació d'una data inicial per a aquest conjunt és problemàtica atès que, només de forma molt puntual, va ser possible treballar amb nivells constructius associats a l'estructura, els quals a més oferiren escàs material susceptible de recolzar una datació determinada. L'àmplia seqüència estratigràfica relacionable amb l'ús de la porta, va oferir més informació, atès que els seus nivells inferiors contenien materials amb els que confegir una hipòtesi cronològica centrada, si més no, en una referència *post quem*. El terme *post quem* per a la construcció de la porta monumental l'ofereix un únic fragment associat clarament al pilar UE 236. Aquest fragment sembla situar la construcció de la porta monumental dins del segle II dC, tot i que basar la datació de l'estructura en funció d'un únic fragment ceràmic ens sembla, com a mínim, agosarat⁵⁴. D'altra banda, alguns estudis recents sobre la muralla romana de Barcelona situen la construcció d'aquesta porta en relació a la primera muralla fundacional atenent a la seva topografia i tipologia constructiva⁵⁵.

⁵³ Actualment interpretem aquest parament a l'interior del cercle que marca la fonamentació de la torre com a pertanyent a la remodelació que suposà la construcció de la muralla baiximperial. Aquest parament seria la resposta a la necessitat de tancar la torre després d'haver-ne desmuntat la part que quedava dins de la ciutat. El material recuperat de la part interior de la torre sembla que s'hauria utilitzat per a la construcció de la nova bestorre exterior adossada a la torre original (MGB).

⁵⁴ Es tracta d'un fragment de *terra sigillata* africana A, forma Lamboglia 3a, amb una cronologia aproximada que uns autors situaven entre l'any 125 i el 175 dC (Autors Diversos, 1993: 172) i d'altres, més recentment, l'han situat entre mitjans del segle II i mitjans del segle III dC (Roca, M., Fernández, M.I., 2005: 233).

⁵⁵ Puig, F., Rodà, I., 2010: 39.

La construcció consta, bàsicament, de dos elements funcionalment diferenciables, l'estructura d'accés/eixida i la torre de flanqueig, encara que constitueixen tot un conjunt. El portal està format per dues parts individualitzades: la porta pròpiament dita i el corredor voltat que comunicava el llindar amb la xarxa viària intramurs de la ciutat. La porta hauria estat de les anomenades triforades, composta per tres arcades la central de les quals, de major llum, era destinada al pas de vehicles i cavalleries, mentre que les dues laterals servien per al trànsit de vianants.

La part que ha pervingut d'aquesta estructura correspon a l'obertura lateral de llevant i al corredor que la perllonga, així com a algunes dovelles del pas destinat al tràfic rodat. El conjunt es completa amb el fonament i les primeres filades de la torre circular que la flanquejava.

La porta, oberta en un mur que amida 0,72 m d'amplada, presenta una llum de 1.44 m d'amplada per aproximadament 2.20 m d'alçada -la part inferior de la dovella que fa de clau d'arc es troba molt malmesa i dificulta un amidament més precís. La part superior de l'obertura està culminada per un arc de mig punt.

Els muntants, les dovelles i les filades que s'entreguen a l'arc lateral foren realitzades emprant carreus sorrencs, regulars i d'importantes dimensions. Així, fins a la clau de la porta lateral (UE 252) existeix un parament d'*opus quadratum*, és a dir, emprant blocs de pedra paral·lelepípedes rectangulars (d'entre 1.15 i 1.30 m de longitud els dos únics carreus conservats íntegrament), ben escairats, els quals presenten un component cohesionant que no es fa evident a l'exterior i es disposen al llarg i de manera regular (en filades d'entre 0.40 i 0.53 m d'alçada). A partir d'aquest punt, el parament canvia d'aparell, ara obrat en *opus vittatum*⁵⁶ (UE 1), alternant blocs força regulars de mida petita amb d'altres més petits disposats en filades horitzontals. No es coneix amb seguretat l'alçada atesa per aquest parament així com tampoc la relació cronològica amb el parament que envolta la porta i sobre el qual s'aixeca, si bé no hi ha motiu per dubtar que es tracta d'una obra unitària. Les dovelles que constitueixen l'arc que corona la porta de vianants presenten un regràs normal, mesurant entre 0.25 i 0.35 m d'ample a l'intradós i entre 0.53 i 0.70 m a l'extradós, alhora que la distància entre totes dues cares és de 0.65 m. L'encavalcament entre l'arc i els muntants s'efectua prescindint d'imposta, mitjançant l'encaix de la dovella d'arrencada al capdamunt del muntant a través d'un encastrament angular practicat en el bloc superior d'aquest darrer.

L'arc de circumferència descrit per les dovelles pertanyents a la porta central que han pervingut suggereix per aquest accés una amplada aproximadament corresponent a la del carrer actual.

El passadís, tal i com ens ha arribat, possiblement formaria part d'una estructura major ocupant el front interior de la porta triforada i consistent en la juxtaposició de tres espais voltats intercomunicats, de planta rectangular, a l'extrem sud dels quals hom trobaria les

⁵⁶ Recentment alguns autors tendeixen a considerar el tipus d'aparell d'aquest mur com un *opus certum* i no com un *opus vittatum* (Puig, F., Rodà, I, 2010: 35).

obertures esmentades anteriorment, mentre que al nord n'hi hauria d'altres que donarien accés al *decumanus maximus*. El passadís de la porta oriental té una planta aproximadament rectangular que mesura 3,84 m de llarg i entre 2,03 i 1,34m d'amplada. Aquest accés lateral s'obriria al de vehicles a través d'una porta amb arc, la llum del qual és de 1'95 m, segons es dedueix de l'existència de dos pilars (UE 236 i 269) situats a ponent del passadís. El límit de llevant del passadís el constitueix una fonamentació en forma de "L" (UE 39), essent tots dos pilars, així com l'esmentada fonamentació, obrats en *opus quadratum*, tot emprant grans carreus paral·lelepípedes rectangulars de pedra sorrenca.

El pilar adossat al mur en el qual s'obre la porta (UE 236) conserva un bloc de 0.86 m d'alçada per 0.67 m d'amplada per 0.61 m de gruix que recolza sobre un carreu de 0.72 m per 0.90 m. L'altre pilar, situat just enfront cap a l'interior de la ciutat i a 1.65 m, està lleugerament girat cap a l'oest (uns 2 graus) i és una mica més complex: la part superior del mateix mostra una planta en forma de "T", constituïda per quatre blocs de diverses mesures, essent el braç llarg de 0.57 m d'amplada per 1.58 m de longitud, mentre que el braç curt té 0.58 m d'amplada per 0.66 m de longitud. La part inferior el compon el fonament que mostra un grup d'almenys tres blocs de mides diverses, l'amplada i la llargària màxima dels quals és de 1.70 i 1.57 m respectivament, disposats asimètricament. Per sota dels carreus que serveixen de base a ambdós pilars transcorre una fonamentació correguda d'*opus caementicium* (sondeig C -zona Porta-, UE 28) de 0.54 m d'amplada que reomple una rasa (sondeig C -zona Porta-, UE 31) retallada en el nivell geològic (UE 29). En excavar el sondeig C, s'hi documentà un estrat (sector Porta, UE 30) d'extensió i gruixària reduïdes dipositat sobre d'aquesta fonamentació però a una cota inferior als pilars i al primer paviment que sembla haver funcionat amb ells (sondeig C -sector Porta-, UE 27). Malauradament no va aportar materials per poder hipotetitzar una datació per a aquest moment constructiu.

L'estructura en forma de "L" que cobreix el cantó oriental del passadís consta de sis grans carreus, disposats tan longitudinalment com transversalment a la direcció del mur. El carreu situat a l'extrem NO presenta un encaix angular que mesura entre 0.60 i 0.85 m d'alçada, entre 0.40 m i 1.20 m de llarg i 0.61 m de gruix. Al capdamunt d'aquesta estructura hi trobem un mur (UE 41), obrat en *opus vittatum*, de 0.58 m d'amplada i 1.17 de llargada, en un estat de conservació molt deficient; la coetaneïtat d'ambdues estructures resta impossible d'establir atesa la manca de dades estratigràfiques que permetin quelcom més que constatar una relació de superposició.

Al defora de la porta i al peu del llenç de muralla existent entre l'accés lateral i el central es documentà l'existència d'una fonamentació (UE 269, 270 i 283) formada per tres carreus prismàtics i més o menys rectangulars que actuen a mena de reforçament extern pel muntant que suportaria les càrregues laterals del passadissos de vianants i de vehicles.

A partir d'aquestes dades podem deduir la morfologia i el funcionament d'aquest passadís, com ara que tots dos pilars servirien per sustentar una arcada que asseguraria la comunicació entre aquest accés lateral i el central. A més, sobre el mur en què s'obria aquesta arcada o

sobre l'arcada mateixa es recolzarien la volta que cobria el pas lateral, que descansaria a la banda oposada en l'estructura en forma de "L" (UE 39) o amb el mur UE 41 que se li sobreposa, així com la volta que cobriria el pas central. Aquest cobriment realitzat amb volta de canó, degué ser semblant al que s'observa a la poterna de la porta romana conservada a la façana del palau arquebisbal que dona a la plaça Nova. El fet que els extrems curts de les estructures UE 236 i 39 s'afrontin suggereix que tots dos foren la base de sengles muntants per a un altre arc, a través del qual s'ingressaria al passadís des de l'interior de la ciutat.

L'altre gran element integrant d'aquest conjunt, la torre circular de flanqueig (UE 28) presenta idèntiques característiques constructives que la resta d'estructures fins ara descrites, amb les quals és solidària. El seu parament està format per grans blocs adovellats de pedra sorrenca ben escairats i amb regràs normal que mesuren a l'intradós entre 0.45 m i 0.55 m, mentre que a l'extradós fan 0.70 m, havent-hi entre tots dos plans 1.10 m i mostrant un alçada de 0.42 m. Conserva una filada completa i dos blocs d'una segona filada i, a la part superior de la seva cara externa de la primera filada, presenta un front motllurat amb alternança de bossellet i copada. Sota d'aquesta filada, i a manera de basament, es disposa una filada de carreus d'1.54 m de longitud per 0.44 m d'alçada. Tota l'estructura s'assenta sobre un fonament d'*opus caementicium* de 1.80 m de potència, realitzat amb pedres petites i mitjanes disposades irregularment i lligades amb morter de calç.

Dins el recinte de la muralla, de l'esmentada torre s'observava una amplada exterior màxima de 6'34 m i una amplada interior màxima de 2'91 m, però cal remarcar que totes dues mesures no arriben al que hauria estat el diàmetre d'aquest element circular. Externament, hom pot apreciar a l'alçada de la segona filera de carreus l'existència d'un graó o una motllura la forma del qual és, en algun tram, còncava, mentre que en algun altre forma angle recte.

Les relacions entre l'esmentada torre i els llenços de muralla a que hem fet esment en la descripció dels elements integrants de la primera fase tenen alguns punts foscos, com ara les que s'estableixen entre l'únic bloc de la filada superior conservada de la torre i el parament de *vittatum* (UE 1 que se li adossa i, en part, sembla cobrir-lo⁵⁷). De fet, quan s'efectuà el desmuntatge del parament intern d'aquesta torre en un moment que ignorem, quedà al descobert una franja reomplerta amb material constructiu i en la qual es perdia la continuïtat entre els llenços de *vittatum* que restaven a una i altra banda de la mateixa.

Subfase 3

Formen part d'aquesta subfase constructiva els estrats i paviments relacionats amb la porta anteriors a la seva primera reforma estructural important, que constitueix l'afegitó del llindar UE 252.

⁵⁷ Aquest fet concorda amb les últimes hipòtesis acceptades actualment (Vegeu, p.ex. Puig, F., Rodà, I., 2010: 74) que relacionen el parament de *vittatum* o *certum* de dins de la torre no amb la muralla fundacional, sinó amb la construcció del recinte baiximperial. Sembla prou evident, avui dia, que la construcció de la muralla baiximperial implicà el desmuntatge de la part interior d'aquesta torre circular. Així, el mur de *vittatum* de l'interior de la torre seria la necessària resposta al fet d'haver-la escapçat en relació a la construcció del clos baiximperial.

Els paviments d'aquesta estructura es feren amb sorra o terra piconades i recobertes, en algun cas, per una beurada de calç que es lliuraven a una banqueta adossada al mur oest i al llindar de la porta fet amb blocs rectangulars de pedra, en el qual hom ha pogut trobar la polleguera. Són, tret de la ja apuntada UE 30 de la Cala C -sector Porta-, els nivells més antics relacionats amb aquesta important obra pública. Es localitzaren tant dintre com fora de la porta en l'excavació del sondeig C de l'any 1990 i en l'excavació duta a terme en el sector sud-oest de l'edifici l'any 1991, per la qual cosa s'apunten les possibles correspondències entre els nivells documentats en totes dues intervencions.

El paviment inferior (sondeig C, UE 27) estava format per argila compactada i bocins de ceràmica, presentant un color marró rogenc i consistència dura. Per damunt, s'aprecià l'existència de tres estrats (UE 23, 24 i 25) que no es poden qualificar de paviments i la relació dels quals amb el registre de l'excavació de l'any 1991 ofereix alguns dubtes. En aquesta darrera intervenció es documentaren estrats i paviments, el primer dels quals (UE 239) estava format per terra piconada amb certa quantitat de calç i ceràmica esmicolada, essent la seva superfície lleugerament còncava, atesa la depressió que es formava al centre del passadís de manera longitudinal a la seva direcció. Per sobre de la UE 239 trobarem dos estrats d'anivellament (UE 237 i 238), la secció dels quals mostra que foren dipositats amb la intenció d'amortir el fort desnivell que, en direcció NO-SE mostra el paviment subjacent. Per la banda exterior a la porta s'excavaren els paviments UE 286 i UE 272. El primer tenia un nivell de preparació (UE 285) i estava format per una barreja compactada de margues, argiles i morter de calç. El segon paviment tenia entre els seus components sorra abundant, argila i petites pedres.

Al defora del passadís, cap al NO, el mur UE 131 impedeix d'establir una continuïtat clara amb qualsevol altre element. Tanmateix, les característiques similars dels paviments UE 224 i 239 suggereixen que es tracta del mateix element. A diferència d'aquest darrer, el paviment UE 224 presenta una notòria inclinació vers el sud-oest. Aquest fet es pot atribuir a una unificació dels nivells de circulació interns de tots tres passadissos (que, com hem vist, degueren ser còncavs) en una superfície lleugerament còncava més ampla que seria la prolongació del *decumanus maximus* extramurs i que prendria el pas de carruatges com a centre, de manera que la gestió d'aigües d'escorrentia es duria a terme a través de la porta principal. Coincidint amb aquest darrer argument, cal fer esment del paviment o reparació de paviment UE 223, de característiques semblants a la UE 224, però de color ataronjat, el qual presenta una planta aproximadament rectangular, estreta i allargada, similar a una refecció de la superfície de trànsit posterior a la reparació d'una claveguera que hi hagués pogut transcórrer, però que, en qualsevol cas, no es va arribar a excavar.

Subfase 4

Aquest moment constructiu està definit per les activitats que tingueren com a resultat l'afegit del llindar UE 252. Les actuacions relacionades amb la inserció del llindar comportaren la

formació d'una sèrie d'estrats i de paviments, que funcionaren amb aquest element i que estan retallats, al seu torn, per la rasa practicada per encabir-hi el reforçament lateral.

El llindar de pedra UE 252 de la porta de vianants sobresurt cap a l'interior 0.77 m i està format per blocs mitjans i grans de pedra sorrenca i calcària ben escairats i lligats amb morter de calç blanc, mesurant 0.30 m d'ample i entre 0.65 i 0.82 m de llarg i 0.70 m de gruix. Per tal de construir-lo es practicà un retall (UE 240) al paviment UE 237, en el qual s'hi abocà una gruixuda capa de morter blanc (UE 249) i un estrat (UE 247), a més de col·locar-hi les pedres del llindar UE 252. El carreu més proper a l'angle interior d'aquesta estructura, a l'est de la porta de vianants, mostra una perforació de planta circular i perfil cilíndric (0.25 m de diàmetre; 0.06 m de fondària) que s'ha interpretat com a polleguera d'una porta de fusta que tancaria l'accés i que s'obriria cap a l'interior del passadís.

Un cop situat aquest element, es procedí a repavimentar el passadís de la porta de vianants mitjançant l'aportació de terres (UE 234 i 233), per sota dels quals hom troba l'estrat de preparació UE 235, que cobreix en part l'estrat UE 237, esmentat més amunt. L'aparença del primer d'aquests paviments (UE 234) és força diferent dels que el precediren, car consisteix en una lletada prima de calç blanca que s'estén per tota la superfície d'aquest espai. El segon paviment (UE 233) comparteix amb l'anterior la presència d'una lleugera lletada de calç, encara que en aquest cas sobre una base compactada d'argila i sorra. Amb aquests paviments s'accentuà la tendència apuntada a amortir el desnivell existent entre l'interior i l'exterior del passadís, que ja havia marcat els nivells pertanyents a la fase precedent.

Pel que fa a l'exterior de la porta, s'hi documentà la mateixa seqüència que caracteritza la fase intramurs. Així, existeix una rasa (UE 282), practicada en un paviment (UE 272) de la fase precedent, que conté el marxapeu (UE 252) i que està farcida, alhora, per un estrat (UE 281) que presenta abundants margues grogues.

Subfase 5

La construcció del reforçament lateral UE 173 constitueix l'extrem inferior de la forquilla cronoestratigràfica en què inserim aquesta fase, l'actuació més tardana de la qual fou la deposició dels primers estrats que cobriren el llindar UE 252. Estaríem, possiblement, davant de la darrera fase d'utilització de la porta d'accés.

El reforçament lateral fou adossat a l'estructura en forma de "L" (UE 39) pel seu cantó interior, entre el llindar UE 252 i el braç curt de l'esmentada construcció. Està format per tres grans carreus prismàtics rectangulars, l'amplada dels quals és de 0.56 m, mentre que l'alçada oscil·la entre 0.46 i 0.85 m. Per tal de col·locar aquest element es practica una rasa (UE 231) que fou farcida, després de construir-hi el reforçament, per la UE 232.

La inclusió d'aquest element suposà, com reformes semblants en moments anteriors, el recreixement dels sòls d'ocupació amb les conseqüents anivellacions i canvis de paviment. Fruit d'aquesta dinàmica constructiva, els paviments UE 172, 178 i 208 juntament amb l'estructura UE 207 representaren una modificació important de determinats aspectes del

passadís. De manera semblant, en el decurs de l'excavació del sondeig C -sector Porta-, tinguérem ocasió de documentar el paviment UE 22, d'aparença idèntica a UE 178, el qual s'adossava al llindar UE 252 a una cota similar a la del paviment tot just esmentat i presentava, allà on hauria d'haver comunicat amb el pas central, un aixecament de nivell mitjançant concentració de pedres de mida petita enmig de la sorra piconada. Els esmentats sòls de circulació presenten característiques semblants als de la fase anterior: una important presència de sorra i, sobretot, de beurades de calç, i una tendència a l'anivellament de cotes entre l'interior i l'exterior de l'estructura voltada.

L'erecció del mur UE 207, una estructura de tàpia que, partint del front nord-oest de l'estructura UE 39, avança en aquella mateixa direcció fins al punt en què la rasa del mur UE 131, pertanyent a una fase posterior, el retalla se'n perd el rastre, suposà una transformació del portal i dels vials que hi conflüen, consistent en el perllongament del passadís de pedra amb estructures més lleugeres en el seu tram terminal. És potser aquest canvi el que podria estar al darrera de l'aparició del ja esmentat reforçament lateral a l'interior del passadís, el qual actuaria a mena de contrafort entre el parament intern de la porta i l'angle de l'estructura UE 39, tot contrarestant les pressions exercides en aquest sentit des de l'exterior pel mur UE 207 i la seva coberta, en cas d'haver existit.

Cronologia: Possiblement es podria situar a la 2a ½ segle IV.

Subfase 6

Aquest moment l'obliteració del marxapeu de la porta (UE 252) amb el reforçament lateral UE 173 i la deposició d'estrats previs a l'obertura dels retalls UE 179 i 163. Els estrats dipositats sobre el llindar (UE 171, 169 i 164) tenen una aparença semblant. Es tracta de nivells eminentment argilosos, amb important presència de cendres o restes de calç, difícilment assimilables a la mena de paviments que hem relacionat amb la funció vial.

El fet d'haver-se buidat amb anterioritat a la intervenció que ens ocupa l'espai immediatament veí al tapiat de la porta (UE 275 i 277) i de no poder posseir, per tant, una relació fefaent entre aquest element i l'estratigrafia constatada a l'interior del passadís fa que només es pugui aventurar la hipòtesi d'un tancament de la porta en aquest moment. Tot i això, l'obliteració del llindar, tenint en compte que una zona de trànsit continu és poc propícia a acumulacions de sediment que arribin a emascarar elements estructurals, sembla un argument de prou pes com per apuntar-ne la possibilitat. Un altre element que incideix en la radicalitat de la transformació soferta entre els darrers paviments de la fase anterior i els estrats pertanyents al període que descrivim és la gran quantitat de monedes que s'hi troben esparses, sense cap distribució regular, en aquests darrers nivells, fet poc adient amb el manteniment del trànsit de vianants. Potser pertanyen a aquest moment els estrats UE 218 i 220, tot i que l'existència d'una sèrie de retalls entre aquests nivells i els esmentats en primer terme impedí d'establir-ne una vinculació clara.

Alhora, existeixen tota una sèrie d'elements, la interpretació dels quals sembla relacionar-se amb la clausura de la porta de vianants i amb els canvis de caire poliòrcètic i en el propi vial que aquesta obliteració provocà. Així, el recreixement del parament extern de la torre (UE 271) evidencia el flanqueig del pas central al qual s'atansa i fou, possiblement una obra contemporània.

El paredat de la porta el forma un mur de grans carreus de pedra sorrenca lligats amb terra i amb un morter de calç poc consistent (UE 275). L'aparença dels blocs emprats porta a considerar-los com a reaprofitats d'alguna construcció preexistent.

Pel que fa al recreixement de la torre circular per l'exterior, el fet que l'arrencament de la mateixa es trobi cobrint i adossant-se al llindar UE 252, alhora que se li adossa el tapiat de la porta UE 275 implica posterioritat respecte del primer dels elements i anterioritat respecte del segon. En definitiva, el nou parament s'afegeix dintre d'un lapse temporal que té com a límit inferior la subfase 4 i com a límit superior la subfase 6. Existeix, però, un element que ens porta a considerar la seva construcció durant aquesta darrera subfase i no prèviament, com és la dificultat de concebre el funcionament d'una porta d'accés i sortida de la ciutat amb una amplada de 0.70 m, deixant un tram del gruix de la torre a vista en el buit que forma la porta. Tanmateix, en aquesta situació la polleguera del marxapeu UE 252 i el batent de fusta que feia pivotar podrien haver continuat emprant-se.

L'estructura adossada (UE 271) per l'exterior de l'accés lateral consta de dos elements clarament diferenciats: el fonament i les dues filades inferiors del parament extern. Del fonament se'n conserven dos grans carreus, obrats en pedra sorrenca, que mesuren 0.60 i 1.06 m de llarg a l'extradós, respectivament, havent-hi conservats 0.96 m l'intradós pel fet d'haver estat retallats per la construcció de la capella de Sant Cristòfol, així com l'empremta deixada per un tercer bloc sobre el llit de morter de calç (UE 276) que els cohesiona. Aquesta filada s'assenta sobre una banqueteta (UE 279) formada per pedres sorrenques de forma irregular i mida petita i mitjana, lligades amb morter de calç. El fonament en el seu conjunt va ser construït dins d'una rasa (UE 280) que talla el paviment UE 272, pertanyent a la subfase 3⁵⁸. Pel que fa a les filades inferiors del parament extern, només se n'han conservat restes de dues, concretament un bloc incomplet de la filada basal i un de sencer de la primera filada. El primer presenta una motllura consistent en un bossell de base coronat per gola inversa, que mesura 0.57 m d'ample; el segon, per la seva banda, consisteix en un bloc prismàtic adovellat, l'extradós del qual mesura 1.10 m, mentre que d'amplada fa 0.96 m i d'alçada 0.44 m. Aquest carreu devia unir-se amb el següent mitjançant grapes que plom o de coure, com sembla indicar-ho l'existència d'un encaix de "cua d'oreneta" sobre el seu plànol superior.

Segons es deriva de la morfologia que adopta el passadís i dels estrats que s'hi dipositaren, el trànsit d'aquest corredor va restar més aviat restringit, tot i que no disposem d'arguments per

⁵⁸ S'ha de tenir en compte que aquest és el primer dels paviments conservats que no foren eliminats per la rasa de fonamentació de la capella (UE 278) i que la rasa UE 280 degué ser practicada a una cota superior, ja que la fonamentació en sobresurt, molt probablement en algun paviment que hauria existit per damunt de la UE 272 i el sòl UE 284.

negar la possibilitat d'una comunicació, durant aquesta subfase, entre el vial central i els vials laterals des de l'interior de la ciutat.

Subfase 7

Aquest moment es caracteritza pel desenvolupament d'una sèrie d'activitats la traça arqueològica de les quals consisteix en determinats retalls i llurs farciments. La presència d'aquests elements al bell mig del passadís lateral referma la idea, ja exposada en descriure la subfase precedent, de què l'accés de vianants hauria estat obstruït i perdria en part, sinó totalment, la seva funció.

El retall UE 163 se situa entre el tram curt de la fonamentació en forma d'"L" i el pilar en forma de "T" que delimiten l'extrem septentrional del corredor voltat. Presenta una planta rectangular i un fons còncav, essent la profunditat de 0,07 m. L'estrat que el farceix, UE 162, contenia dos fragments de *tegulae* col·locades planes l'una al costat de l'altra sobre la superfície del retall, tot creant una superfície regularitzada, sobre la qual s'hauria pogut aixecar alguna estructura obrada amb tàpia i que no ens ha pervingut. En tal cas, hauria paredat el corredor, ja obliterat a la subfase 7 per la banda sud, per l'extrem nord.

A menys de mig metre del llindar de pedra trobem el retall UE 170, de forma aproximadament circular i 0,40 m de diàmetre per 0.31 m de fondària. Aquesta unitat estratigràfica negativa estava farcida per la UE 182 i retallada, al seu torn, per la rasa UE 179, que contenia el sediment UE 180. Els rebles d'ambdós retalls estaven formats per sorra, calç i restes de matèria orgànica descomposta que, en el cas de 182, es va identificar com a les restes d'un pal de fusta l'extrem inferior del qual s'encabiria en aquest retall. Així mateix, la UE 20 del sondeig C -zona Porta- sembla correspondre a la part de l'esmentat retall 179 que es va documentar en aquesta cala prèvia.

En definitiva, aquest conjunt d'elements semblen assenyalar el paredat a l'inici del passadís des de l'interior de la ciutat, alhora que en el centre del corredor anul·lat s'hi hauria emplaçat alguna mena d'estructura periple de fusta, tal vegada una bastida relacionada amb reformes del parament intern de la muralla i accessos en aquell sector.

Subfase 8

Correspon a aquest moment el conjunt sedimentari dipositat per sobre dels retalls i farciments atribuïbles a la fase precedent però anterior a les estructures de tancament del passadís (UE 130 i 3) i a la creació de l'àmbit definit pels murs UE 121 i 131.

Els estrats que integren aquest paquet (UE 156, 154, 128 i, possiblement, UE 233, de l'excavació en extensió; a més de la UE 18 del sondeig C -sector Porta) presenten certa heterogeneïtat pel que fa a l'aparença i composició. Mentre que les UE 156 i 154 eren eminentment argilosos, les sorres constituïen el principal component de la UE 128. En canvi, la UE 233 integrava un conjunt de paviments o de reparacions d'un mateix paviment en el que s'alternaven capes molt primes de sorres premsades amb altres d'argiles i beurades de calç. La

unitat estratigràfica 18 del sondeig C mostrava, per la seva banda, unes característiques que indueixen a assimilar-la a l'estrat UE 156 de l'excavació en extensió.

Damunt la UE 128, situada a una cota superior respecte del conjunt esmentat, s'hi va construir el mur UE 130 i s'hi dipositaren els estrats que integren la subfase següent.

Subfase 9

Defineixen aquest moment el definitiu tancament del passadís situat a redós de la porta de vianants (UE 3 i 130), tot privant la comunicació des de l'interior del corredor al tram de passadís que comunica amb el pas central i a l'interior de la ciutat a través de la porta nord, respectivament⁵⁹, així com la construcció en l'espai situat al nord del corredor, a l'antic vial intramurs, d'una estructura delimitada pels murs UE 121 i 131.

Les dues estructures muràries (UE 3 del sondeig C -sector Porta- i 130) s'assenten sobre la superfície dels darrers estrats pertanyents a la vuitena fase (UE 18 del sondeig C -sector Porta- i 128)⁶⁰. El mur 3 del sondeig C -sector Porta- presenta una filera superior feta amb grans carreus prismàtics rectangulars (0.45 m d'ample per 0.50 m de llarg), tallats en pedra sorrenca, que es recolza sobre un fonament obrat amb fragments d'*opus signinum*, el qual , semblantment al que esdevé amb el mur UE 130, emprà l'argila com a lligam. El fonament UE 130, del qual només ens ha pervingut la primera filada, combina, entre els seus components, les pedres calcàries de mida mitjana i forma irregular amb fragments d'*opus signinum* reaprofitats i bocins de *tegula*, alhora que emprà l'argila com a element cohesionador.

L'aparició d'aquestes estructures implica la clausura definitiva del passadís de la porta de vianants i la reducció de l'amplada del *decumanus maximus* a tocar de la porta del Regomir com a conseqüència de la seva construcció. L'estructura bastida en aquest moment estava delimitada per dos murs, l'un, a migdia, documentat en l'excavació en extensió (UE 131), i l'altre, a ponent, en el sondeig D -sector Porta- (UE 21=121). La tècnica constructiva emprada consistia en combinar grans carreus prismàtics rectangulars de pedra sorrenca a les cantonades, amb fragments de paviments d'*opus signinum* i pedres calcàries i sorrenques de mida i forma diversa barrejades amb fragments de *tegula* i grans fragments de ceràmica, com ara són alguns pivots d'àmfora, emprant l'argila com a conglomerant. Mesuren entre 0,60 i 0,72 m d'ample. El mur UE 121 presenta la particularitat de mostrar, en el seu extrem septentrional, un gran bloc reaprofitat de pedra sorrenca disposat verticalment, el qual presenta una perforació circular que el travessa horitzontalment. Podria estar relacionat amb alguna porta que hagués existit en aquell punt. Els límits per els extrems restants venien definits, a llevant, per l'estructura UE 20 del sondeig D - sector Porta-, pertanyent a un

⁵⁹ A la subfase 7 hem observat l'existència d'un possible mur de tàpia que hauria paredat per primera vegada l'esmentada porta. En tal cas, aquest paredat de pedra hauria suposat una refacció del primitiu tancament.

⁶⁰ Tot apunta que en el moment de l'excavació d'aquest sector no es va detectar la rasa de fonamentació i, per tant, aquests nivells no descansaven damunt l'estrat de sorra UE 128 sinó dins una rasa. Per tant, la UE 128 no seria un nivell de circulació sinó que aquest s'hauria situat en una cota més elevada.

moment força anterior, i, a septentrió, per un mur paral·lel a 131 localitzat en refonamentar l'interior de l'actual façana sud del passatge de Sant Simplicí. L'espai intern de la cambra així definida mesuraria, sempre sota reserva de possibles compartimentacions internes, 3,80 m d'ample per 10,30 m de llarg.

Sembla que es procedí a buidar l'espai que havia d'ocupar la cambra (rebaix UE 132 practicat a l'estrat UE 233)⁶¹ fins a arribar als paviments 223 i 224, pertanyents a la tercera fase, que oferien una superfície regular i ferma sobre la qual assentar els murs i els sòls que internament se'ls hi adossen.

La dinàmica estratigràfica de l'interior de l'espai mostra una alternança entre nivells de preparació i paviments pròpiament dits, essent els primers fonamentalment sorrencs (UE 205 i 200), mentre que els segons presenten invariablement una beurada de morter de calç (UE 201 i 199). El paviment més modern dels conservats, UE 188, semblava haver patit una calcificació important de la seva superfície, com a conseqüència potser d'haver actuat com a fons d'un dipòsit per a líquids, la qual cosa explicaria també la seva posició lleugerament enfonsada respecte del sòl circumdant. Per sobre dels nivells esmentats resta encara un estrat (UE 167), el qual, gairebé amb tota seguretat, no es pot relacionar amb aquestes activitats de pavimentació però que, atès l'intens arrasament que aquesta zona va patir en la fase següent, roman mancat de tota connexió.

Tal vegada pertanyin a aquest mateix moment una sèrie d'estructures possiblement relacionades, encara que no existeixi constància de contacte físic amb l'espai tot just descrit. Ens referim al conjunt format pel mur UE 38 i l'element UE 27. El primer està obrat amb blocs mitjans de pedra sorrenca, escairats per la seva cara externa per tal de formar un parament similar a un *opus vittatum* i lligats amb argila. Presenta una orientació sud-est / nord-oest, paral·lela al fonament del passadís de vianants (UE 39), i, tot partint del parament interior de la torre (UE 28) sobre el qual es recolza, interseccionaria perpendicularment amb el mur UE 131. La unió entre tots dos elements s'efectuaria per sota d'un dels pilars de l'actual immoble, justament en un lloc en el que el darrer de tots dos murs canvia el seu aparell habitual de petites pedres disposades irregularment per un altre compost per carreus mitjans i grans de pedra sorrenca ben escairada. Finalment, el mur UE 38 s'assenta damunt una banqueteta (UE 46), construïda a la rasa UE 261 i formada per pedres de mida petita i mitjana, disposades sense cap ordenació aparent i lligades entre sí mitjançant argila.

L'espai definit al sud del mur UE 131 i del mur UE 20 (sondeig D - sector Porta), a l'est del mur 38 i al nord del parament de la torre circular (UE 28), estava farcit per un massissat d'*opus caementicium* (UE 27), el gruix del qual assoleix els 0.94 m. Resulta difícil interpretar-lo d'altra forma que com a un reforç per contrarestar tensions de la torre adjacent, fora que fos el suport d'alguna estructura que s'hi hagués superposat. Des de la primera perspectiva, es podria relacionar aquest possible element de contrapès amb la sobrecàrrega que l'afegitó del creixement de la torre per l'exterior va comportar, actuant a manera de contrafort.

⁶¹ Mentre que el rebaix UE 132 va ser detectat en relació al mur 131 no va ser identificat en relació al mur 121.

Subfase 10

L'element definidor d'aquesta subfase el constitueix l'aterrament i obliteració de les estructures erigides durant el període precedent, de manera que, en desaparèixer tots els elements de compartimentació, es restituiria la circulació entre el passadís de vianants i l'espai situat al nord intramurs.

L'aportació de sediment documentada en aquesta subfase a l'interior del passadís és la més important de les produïdes al llarg de l'ús d'aquest espai, amb gruixos que arribaven als 0.45 m. Consistia en un conjunt de nivells (UE 127, 128 i 122), predominant en els dos primers l'argila, mentre que en el darrer hi predominava la sorra, encara que mostraven coloracions semblants.

L'àrea fins aleshores ocupada per l'àmbit definit mercès als murs UE 121 i 131 en aquest moment fou colgada (inclosos els mateixos murs arranats) pels estrats UE 113 i 143, d'aparença idèntica a la UE 122 i que, com el sediment acumulat dintre del passadís, arribava a mesurar 40 cm de potència.

Cronologia: Segle VI dC.

Subfase 11

Aquesta subfase ve definida per la proliferació de sitges i retalls, la funcionalitat dels quals, en molts casos, és difícil d'establir. Els paviments o nivells de circulació, a partir de la superfície dels quals s'obriren les unitats estratigràfiques negatives que la integren, van ser arrasats amb posterioritat, possiblement en el moment de construcció de l'actual immoble.

La distribució de les estructures d'emmagatzematge subterrani i d'altra mena de retalls no segueix una pauta definida, podent-se trobar aquests elements arreu de l'àrea presa en consideració, tot i que es dona una concentració especialment important d'aquesta mena d'activitats a l'àrea situada al nord del passadís que donava accés a la porta. En aquesta zona, el retall UE 204, que contenia els nivells UE 202, 203 i 206, era retallat per la sitja UE 141, que al seu torn contenia la UE 142. Aquesta sitja fou inutilitzada per la sitja UE 166, reblerta per la UE 165. Alhora i no massa lluny d'aquest focus d'activitat, s'hi documentà un grup de retalls (UE 111, 112 i 193) la funcionalitat dels quals, atesa la manca de més dades, no s'ha pogut establir. També a tocar de les estructures del passadís pel seu cantó nord, hi vàrem documentar les sitges UE 147, reblerta per la UE 146, i UE 161, reblerta per la UE 160.

L'interior del corredor no sembla haver estat objecte d'aquestes activitats amb una intensitat que es pugui comparar a la constatada al nord; no obstant això, podem atribuir a aquest moment el petit retall UE 124, farcit per la UE 125 i situat davant mateix de la porta tapiada. Per davant de la torre UE 28 trobem la sitja UE 65, reomplerta per les UE 78, 76 i 75, que ofereixen una cronologia que es podria situar dins la primera meitat del segle VI dC.

Subfase 12

La darrera subfase d'època romana ve caracteritzada pels rebliments de les estructures i retalls que s'han detallat en els paràgrafs anteriors.

Finides aquestes activitats i obliterated els interestrats que en resultaren, es produí un canvi pel que fa al procés sedimentari i a la seva cronologia. Un cop enderrocades o inutilitzades les estructures vigents durant el període romà, la utilització que d'aquest espai se'n feu durant etapes subsegüents es regiria a partir de paràmetres un tant diferents. Tant en el moment medieval com en el modern - contemporani, l'àrea de la porta, el seu passadís i la seva torre de flanqueig perderen el poc que de llur primigènia funcionalitat havien conservat en els darrers moments del període baiximperial, tot i que el veïnatge d'una de les portes d'accés a Ciutat Vella, notòriament modificada respecte del seu precedent antic, no deixaria de repercutir sobre l'ús d'aquest espai.

Fase 2. Època medieval

Aquest període s'ha dividit en dues subfases en base a la presència de dues estructures diferenciades que no presenten continuïtat estratigràfica arran de la presència d'un interestrat d'arranament. Aquesta inconnexió entre les dues estructures també es fa palesa en el repertori ceramològic que les acompanya.

Subfase 1

L'estructura estratigràficament més antiga és la sitja UE 37, reomplerta pels estrats UE 175, 139 i 134, que retalla una de les darreres unitats estratigràfiques negatives de l'etapa romana (UE 141). El diàmetre, d'aproximadament 1.20 m d'ample de boca, i l'alçada conservada de 2,70 m, fan d'aquesta la més gran de les sitges documentades al llarg de la intervenció del Pati d'en Llimona. Els estrats de farciment, d'aparença i composició força homogènies, presentaven una quantitat excepcional de restes d'ostracodes.

Subfase 2

Definida per les restes de la capella primigènia de Sant Cristòfol, de la que ens han arribat alguns vestigis després de la reforma decimonònica que conduí al seu enderrocament i al d'algunes de les estructures de la porta romana i del castell medieval. Es tracta d'una estructura de planta triangular (2.98 m d'amplada màxima, 1.06 m de llargària i 4 m d'alçada conservada), que cobreix el que prèviament havia estat el buit exterior de la porta de vianants i que formava el basament de la capella. Dels dos extrems superiors parteixen nervadures de la volta d'aresta que devia cobrir-la. El parament exterior d'aquesta estructura està format per carreus prismàtics rectangulars de mida mitjana i gran, lligats amb morter de calç, mentre que l'espai deixat a l'interior mostra un reble fet amb barreja de pedres irregulars, de mida petita i mitjana, lligades amb morter de calç. Per sota del basament, existeix un fonament (UE 268) que reproduceix el mateix esquema constructiu que la part aèria, amb un parament exterior

obrat amb blocs mitjans de pedra sorrenca ben escairats i lligats amb un morter de calç rosat i un reble de pedra mitjana i petita, cohesionat amb el mateix tipus de morter.

Sobre la línia de contacte entre el parament subsistent i la seva fonamentació aparegué, en desmuntar aquestes restes, un bol de ceràmica vidrada envoltat de pedres petites que el sostenien en posició vertical; al seu interior i pels voltants hi aparegueren un petit nombre de monedes baixmedievales. Les característiques de la deposició així com l'indret en què es localitza porten a pensar en algun ritual de fundació que hauria tingut lloc en el moment d'iniciar-se la construcció de la capella o bé en una activitat derivada de creences supersticioses⁶².

Fase 3. Època moderna

Subfase 1

En aquest moment es produí el rebliment definitiu de les estructures antigues a fi i efecte d'obtenir una superfície anivellada i regular. A la meitat sud es dipositaren dos nivells (UE 114 i 117) caracteritzats per una forta presència de sorres, mentre que, al nord, es troba un estrat (UE 102) de potència considerable, al terç de migdia del qual se situa una claveguera (UE 116). Aquest desguàs, obrat amb blocs de pedra i disposat en direcció est - oest, fou amortitzat per modificacions posteriors que col·locaren una altra claveguera al damunt.

D'aquest moment data també la fonamentació UE 100, feta de maó i morter i disposada en direcció sud-est - nord-est, entre la paret que defineix l'edifici per ponent i l'extrem sud de l'envà que separa les cambres del nord, que suportava un arc el qual permetia el pas entre l'estança de tramuntana i la de migdia. La rasa de fonamentació (UE 101), talla els estrats anteriorment esmentats i els corresponents a la desena (UE 127) i onzena subfase (UE 146, 160, 161) del període romà.

Subfase 2

A la subfase següent es construí un paviment de rajoles quadrangulars de 0,10 m de costat lligades amb morter de calç, tant a la cambra de ponent (UE 96), on es lliura a la fonamentació de la paret nord de l'habitació, com a la de llevant (UE 55), espai on se situa en una cota inferior. A la primera de les cambres el paviment està retallat per la rasa UE 97 practicada en direcció est-oest, la qual és visible pel canvi en la disposició dels cairons i la inclusió d'elements constructius. Aquesta rasa s'efectuà per tal de contenir una claveguera de maó i morter de calç (UE 99), que connecta a l'oest amb una conducció anterior (UE 105 i 108), la qual discorre paral·lelament al mur de tancament de l'edifici per ponent. Les rases de construcció de les tres clavegueres esmentades estan practicades a l'estrat de rebliment dipositat a la subfase

⁶² La troballa de monedes en els paviments de les esglésies no és un fet insòlit. Exemples com el de Sant Miquel de Veciana en el s. XIII (López-Mullor *et alii*. 1998: 44) o el de Sant Marc d'Argençola (Nadal *et alii*. 2005: 175) ho testimonien. Especial interès té aquest darrer jaciment atès que en els successius paviments o les seves preparacions a l'interior de l'església (i també per sota de l'absis en el que se situava l'altar) es van trobar sengles monedes amb un arc cronològic que comprèn des del s. XIII al s. XVII.

anterior (UE 102). Igualment, a la cambra de llevant i al límit sud de la cala, es troba una claveguera en direcció est - oest.

Fase 4. Època contemporània

D'aquest moment data la repavimentació de la zona que implicà l'aixecament del nivell mitjançant la deposició d'un petit estrat de sorres i argiles (UE 54 i 70), sobre del qual se situà el darrer dels sòls anteriors a la reforma integral del conjunt esdevinguda a les darreries del s. XX. Aquest darrer paviment està format per rajoles quadrangulars de 0,25 m de costat lligades amb ciment (UE 53) i disposades en fileres de forma paral·lela al mur.

Actuacions de conservació

Dins de les actuacions de restauració i conservació cal destacar les pintures de la cambra pintada al primer pis, de l'enteixinat de la Sala Porxada, a la planta baixa, i el tractament de neteja i conservació dels paraments de pedra de la porta de la muralla romana, elements que foren recuperats pel patrimoni de la ciutat.

8.1.2. Correu Vell, 5

8.1.2.1. Intervenció de 1984 (Emília Pagès, Dolors Salgot)

Actuació en el subsòl⁶³

Cala 1?

Cala iniciada en un moment uns mesos anterior a la intervenció que ens ocupa per na Lourdes Mazaira. Tot i que no se n'ha conservat la documentació hi ha notícies indirectes que permeten afirmar que s'hi documentà una claveguera d'època romana. La cala següent, CV 2 (també anomenada Q2), sembla que tenia com a una de les finalitats principals confirmar o desmentir la continuïtat de la citada claveguera o conducció.

Cala 2 (CV 2 – Q2)

Un altre dels objectius d'aquesta cala era comprovar les relacions estratigràfiques d'un arc que se situava a la paret nord de l'àmbit. Des dels inicis de l'excavació ja es va posar de manifest que les possibles estructures relacionades amb aquest l'arc o bé eren inexistents o bé havien estat arrasades en un moment anterior.

El paviment de ciment (UE 1), que presentava unes línies traçades que imitaven un enllosat, així com la seva preparació (UE 2), que contenia escòria de fundició de metall, estaven dipositats per damunt una beurada de morter de calç (UE 3), per sota de la qual es trobaven elements contemporanis com ara desaigües (UE 11), proteccions d'instal·lacions (UE 8), i una

⁶³ Text basat en l'informe redactat per Emília Pagès i Dolors Salgot. Malgrat que en general s'ha respectat la literalitat del text, en alguns casos ha patit retocs a partir de la lectura que n'hem fet i de criteris generals d'unificació de la documentació. És per això que assumim els errors que hàgim pogut introduir (JHG).

obra rectangular feta amb maons plans i carreus de pedra adossada a la paret sud (UE 9), la qual deixava un espai buit amb la paret oest (estructura identificada com un pou contemporani).

Per sota d'aquestes estructures modernes s'identificà un farciment (UE 4), que ocupava tot el sector nord de la cala i que cobria una estructura d'*opus signinum* (UE 7), afectada per les construccions modernes, i un altre farciment (UE 6), que cobria, al seu torn, un altre nivell de reble (UE 5). La UE 6 semblava ser un estrat d'anivellament entre el paviment d'*opus signinum* i un *rudus* (UE 10) que ocupava l'angle nord-est i es trobava molt arrasat, el qual podria correspondre al mateix moment en què es construï i s'utilitzà l'estructura d'*opus signinum*, mentre que la UE 5 cobria en part la conducció romana (UE 12), que va localitzar-se per la part central de la paret sud, i un altre rebliment (UE 14) que també la cobria. Respecte de la UE 14, s'ha d'assenyalar que a mesura que es guanyava profunditat la troballa d'elements constructius augmentava, sobre tot de bocins d'estucs pintats, fragments de *signinum* i mosaic en blanc i negre així com d'àmfores, ceràmica comú, i, fins i tot, agulles de tocat d'os. El nivell identificat com a UE 13 es trobava a tocar de la conducció UE 12 i era segurament anterior a la construcció de la claveguera romana.

Aquesta conducció estava pràcticament arrasada com a conseqüència de l'obra moderna (UE 9), segurament un pou, de manera que només se'n va poder observar la solera i l'inici de les parets, conservades al voltant de 10 cm. La part excavada en aquesta cala seguia una direcció est-oest. Per la part més oriental l'excavació no es va efectuar, atesa l'existència de desaigües en funcionament.

L'espai nord-est es trobava farcit per un nivell (UE 15), que contenia material constructiu (pedres de mida gran, nòduls de calç). Per sota la UE 14 es trobava el

A més profunditat, el farciment UE 17 quedava reduït al sector est de la cala, per sota la UE 16. Un estrat d'argiles oxidades amb material molt sencer apareixia al dessota (UE 21). Es tractava d'un estrat de poca potència, possiblement una bossada o abocament. En el sector oest, s'hi va documentar una alineació de pedres que formaven part d'un farciment (UE 18) en contacte amb la construcció rectangular moderna.

Cala 2 a (CV 2a – Q2a)

Aquesta cala fou, de fet, una ampliació de la cala Q2. És per aquest motiu que s'anomenà CV2a O Q2a. Es documentà sota el mateix paviment i preparació (UE 1 i 2), un nivell (UE 3), assimilable a la UE 6 de CV 2, i un mur (UE 4), al qual se li adossava el sediment UE 5, sediment que contenia material romà. Per sota de la UE 3 se situava un estrat (UE 6) que semblava identificar-se amb el *rudus* UE 10, que, d'aquesta manera, es perllongava cap a la muralla (al nord-oest). El possible *rudus* cobria un nivell argilós prim (UE 7), que se situava per sobre un altre nivell (UE 8) semblant a la UE 5 de CV 2. Al dessota d'aquest últim, un altre abocament (UE 9) s'identificà amb la UE 14 de CV 2.

La UE 3 cobria un mur fortament arrasat (UE 23) que presentava la seva cara exterior arrebossada. Aquest mur era de dimensions considerables i entre ell i el *rudus* existia el farciment UE 3 (UE 6 a CV 2), de manera que no hi havia una relació estratigràfica directa entre tots dos elements. En el seu nivell superior cal assenyalar l'aparició d'algunes ceràmiques vidriades, tot i que la resta del material era d'època romana.

Per damunt del mur UE 4 es localitzaren nivells de materials heterogenis (UE 10 i 12) i entre aquesta estructura i la construcció de maons identificada en el límit de la cala UE 14, s'hi excavà el rebliment UE 11. En contacte amb el mur existia un altre rebliment (UE 13) amb material d'època romana que contenia, entre d'altres materials, fragments musivaris. Per sota d'aquest nivell el farciment UE 15 cobria, al seu torn, el sediment UE 20.

Afectada per la construcció de la UE 14 (UE 9 de CV 2) es documentà una estructura obrada (UE 19).

Per sota el sediment UE 17 es localitzà el rebliment UE 21 i per sota d'aquest darrer es va identificar un farciment argilós que no es va exhaurir (UE 22).

Una darrera ampliació cap el sector oest va permetre observar la continuació del mur UE 23, que no quedava a la mateixa alçada que la part descoberta en primer lloc, ja que feia un esglaió. És possible que quedés tallat per la xarxa que configuraven les proteccions d'instal·lacions, extrem, però, que no es va poder confirmar.

A continuació s'exposa una petita taula amb les unitats estratigràfiques de les cales CV 2 i CV 2a que tenen equivalència:

UE CALA CV 2	UE CALA CV 2a
1	1
2	2
6	3
10	6
5	8
14	9
9	14

Cala 3 (CV 3)

Per sota del paviment de ciment que imitava un enllosat (UE 1) i la preparació a base de fragments d'escòria de fosa, totxos i pedres (UE 2), es va identificar el nivell geològic (UE 3), format per margues de color grogós amb nòduls de carbonat de calci, d'aspecte compacte.

A continuació es va obrir una trinxera fins a tocar la muralla, per tal de deixar a la vista el torturà.

Cala 4 (CV 4)

Sota el paviment de ciment documentat ja a les altres cales i la seva preparació (UE 1 i 2) es documentà una estructura de maons plans i morter de calç, possiblement una claveguera construïda damunt dues unitats ben diferenciades, definides com a rebliments. El criteri distintiu estava basat en els components geològics, el color i l'aspecte. Així, el farciment UE 4 estava constituït per terres argiloses de color marró - vermellós barrejades amb sorres, de textura poc compacte, mentre que la UE 5 estava formada per nivells d'argila de to vermellós, coloració derivada dels òxids de ferro i on el component orgànic (carbons) era també destacable.

Quant al component cultural existia una elevada quantitat de material ceràmic, (àmfores, sigil·lades aretines i sudgàl·liques, parets fines i llànties), poc fragmentat, i de cronologia altimperial. Existia també un alt nombre de restes faunístiques (a destacar les valves d'ostracis) i finalment un grup reduït de metalls, entre els quals, dues monedes.

Aquests abocaments (UE 4 i 5) descansaven damunt del torturà retallat (UE 8) tot formant un graó, el pendent del qual es trobava en direcció a la muralla, on es trobava el farciment UE 7 (a l'extrem de la cala).

La UE 7 presentava uns trets ben diferents. Quant al component geològic, estava formada per margues de color groc barrejades amb calç, sorra i restes de morter descompost, juntament a pedres de mida gran i forma prismàtica. Tanmateix aquest estrat no es va excavar, per la qual cosa no existeix material arqueològic d'aquesta unitat estratigràfica. Un seguit de grans pedres semblaven delimitar un retall semicircular (tal vegada un pou o una sitja), la meitat del qual estaria escapçat per la construcció UE 3.

Entre el farciment UE 7 i els farciments UE 4 i 5, n'existia un altre (UE 6), compacte i de color groguenc.

8.1.2.2. Intervenció de 1991 a 1992 (Dir. Joan E. Garcia, Xavier Solé)⁶⁴

Actuació en el subsòl

L'indret on es va efectuar la intervenció pertanyia al palau del Correu Vell, que es troba entre els números 3 i 7 del carrer del mateix nom. Concretament, ocupava la meitat nord de la parcel·la, entre la façana posterior de l'edifici i el parament exterior de la muralla romana. En aquest espai hi havia situades un conjunt d'estructures industrials cobertes, disposades en dos pisos, els quals s'adossaven i recolzaven en la part inferior del mur defensiu i en la façana interior del palau.

La primera fase del projecte de restauració integral de l'edifici i la seva adaptació a nous usos va comportar la desaparició d'aquestes construccions fabrils contemporànies, que foren enderrocades durant la dècada dels anys vuitanta del segle XX. Van restar com a testimoni de l'ús fabril de la zona el paviment de ciment i les restes dels basaments on anava encastada la maquinària i els pilars que sostenien les voltes. A la muralla, es poden observar encara les empremtes tant de les bigues com de les voltes que sostenien el pis superior i la coberta.

En el moment d'iniciar-se l'actuació era, doncs, un espai a cel obert limitat al nord per la pròpia muralla (tram ocupat pel palau dels Gualbes i dels Marc), a llevant per la paret occidental de l'edifici residencial adjacent (número 7 del carrer de Correu Vell), i a l'oest per la part posterior de l'edifici dels números 7 i 9 del carrer del Regomir. A sud, la meitat de ponent limitava amb la paret posterior de la casa núm. 3 del carrer del Correu Vell i la meitat de llevant, amb la façana posterior del palau.

Tot i que l'actuació no va abastar tota la zona referida, sí que es va fer el seguiment de les obres a tota la parcel·la, tot centrant l'exploració arqueològica en aquells punts que podien ser afectats per les tasques de remodelació i condicionament i que són els següents:

- La rasa de fonament del nou cos adossat a la façana nord o posterior del palau
- El terç nord de l'actual carrer d'accés al conjunt (carrer d'en Groc)
- La part del terç central de la nova plaça
- La caixa de l'actual ascensor del palau, a l'extrem oest, junt a la paret perimetral

En alguns casos es va tornar a intervenir en llocs on ja s'havien efectuat cales de prospecció en anys anteriors, netejant els estrats moderns dipositats amb posterioritat a la primera actuació i, en dos punts, esgotant la potència estratigràfica.

L'excavació, desenvolupada entre els anys 1990 i 1992, es va efectuar en dues fases, essent la primera lligada a la reforma i ampliació de l'edifici del palau del Correu Vell i la segona, a l'exploració de l'espai adjacent mitjançant rases i sondejos.

⁶⁴ Text basat en la memòria inconclusa redactada pels directors de la intervenció que ha estat recuperada, en estat fragmentari, de l'arxiu del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona (MHCB).

Primera fase (1991)

La reforma de l'edifici del Palau del Correu Vell va comportar la construcció d'un nou cos adossat a la façana posterior de l'edifici original, ampliant-ne la superfície útil, i la col·locació d'un ascensor a l'extrem nord-oest de la primera construcció.

Sondeig A

L'excavació de la caixa de l'ascensor (sondeig A) va cobrir un espai rectangular de 2 m d'ample per 2,30 m de llarg i de 2 m de fondària. Es va situar a la planta baixa per l'interior del palau, a tocar d'una obertura que comunicava amb el terç central del carreró d'en Groc.

Sondeig B

Per a l'aixecament del nou cos, de planta i tres pisos, es va practicar una rasa (anomenada sondeig B) en forma de "L" que s'iniciava a la part central del carreró recuperat fins a l'actual plaça interior, punt on en angle recte es dirigiria vers la paret de ponent del núm. 7 del carrer del Correu Vell. Les mides del primer tram eren d'1 m d'ample i de 5 m de llarg, essent el segon de la mateixa amplada i de 14,30 m de llarg. La profunditat màxima assolida fou d'1,80 m al terç sud de la rasa de ponent.

S'hi van localitzar restes de diversos paviments, un d'ells decorat amb tesselles, i d'altres estructures romanes que posteriorment es van tornar a constatar durant l'excavació de la sala XV (C XV). Alhora també es van individualitzar elements arquitectònics d'època moderna i contemporània.

Segona fase (desembre de 1991 - abril de 1992)

L'excavació de rases i sondejors va afectar diverses àrees, que detallam a continuació, a la zona del terç de llevant, del terç central i de l'extrem de ponent de l'actual pati interior i al terç nord de l'actual carreró d'accés (carrer d'en Groc).

A la zona del terç de llevant del pati es van excavar les denominades C X, C XI, C XII i C XIII. Quant a la numeració de les unitats estratigràfiques, el primer sondeig va rebre del número 201 en endavant; el segon, el número 301; el tercer, el número 401 i el darrer, el número 501. En tots els casos es va arribar al terreny natural, constatant l'esgotament dels estrats arqueològics, excepte en un punt de la C XI, on es va localitzar els rebliments d'amortització d'un dipòsit, encaixat el sòl natural i obrat en època moderna, que no es va excavar totalment.

C X

De planta quasi quadrangular, amidava de costat 1,80 m d'est a oest i 2,16 m de nord a sud. Estava situada immediatament a tramuntana de la nova paret posterior del palau, front a l'angle nord-oest.

Es van individualitzar dotze unitats estratigràfiques, corresponents al paviment industrial i la seva preparació (UE 210, 202 i 203), a estructures de maó i rebliments moderns en relació a

usos fabrils (UE 207, 208 i 212), a la claveguera del pati i la seva construcció (UE 204, 206 i 211), a un estrat i un mur d'època romana (UE 209 i 210), i finalment al terreny natural (UE 205).

C XI

De planta quadrangular i un metre de costat, se situava entre la C X (a l'oest) i la C XII (a l'est) davant del terç central de la façana referida.

Les unitats distingides foren un total de 8, essent les 3 primeres el paviment industrial i la seva preparació (UE 301, UE 302, UE 303), la quarta, una estructura de totxo destinada a usos fabrils (UE 304), la cinquena, sisena i setena (UE 305, UE 306, UE 307), els rebliments d'un dipòsit modern (UE 308) encaixat en el terreny natural (UE 309).

C XII

De planta rectangular i orientada de nord a sud, tenia 2,40 m de llarg per 1,10 m d'ample. Situada al terç est de la façana nord del Palau, a llevant de la C XI, connectava pel nord i perpendicularment amb la meitat est de la C XIII.

Les unitats estratigràfiques individualitzades foren un total de 7, essent les següents: el paviment industrial i la seva preparació (UE 401, 402 i 403), una estructura destinada a suportar una màquina (UE 406, situada al perfil de llevant), el rebliment (UE 404) d'un dipòsit modern (UE 407) encaixat en el terreny natural (UE 405) i ja identificat a la cala C XI.

C XIII

De planta rectangular i orientada d'est a oest, amidava 2,50 m de llarg per 1,20 m d'ample. Excavada de forma paral·lela a la muralla, enllaçava perpendicularment pel sud a la meitat de llevant amb la C XII.

Les 8 unitats estratigràfiques detectades en aquesta cala correspongueren al paviment industrial i la seva preparació (UE 501, 502 i 503), a una estructura de formigó i al seu fonament (UE 506, 507 i 508), i a una altra estructura contemporània, en aquest cas de maó (UE 504), ambdues destinades a ser suport de maquinària i disposades sobre el sòl natural (UE 505).

Ja en la següent fase de treballs, l'exploració del terç central de l'actual pati interior va comportar l'excavació de la C XIV, que va ser dividida en dues zones, sud i nord. La numeració de les unitats estratigràfiques s'inicià en 1.

C-XIV nord

De planta rectangular i paral·lela al recorregut de la muralla, amidava 8 m de llarg per 4 m d'ample. Un cop es van detectar i diferenciar les estructures industrials, la intervenció es va concretar en la part central de la cala, esgotant els dipòsits sedimentològics existents en aquest punt del pati, fins a nivells naturals.

Les restes d'època contemporània detectades formaven part del conjunt de clavegueres que farcién la zona, entre les quals cal destacar la claveguera principal (UE 4), que creuava el pati en direcció oest-est, fins a l'angle nord-oest del palau, punt on girava en quasi noranta graus. Eren cobertes per la preparació d'un paviment hidràulic (UE 1, 2 i 3) disposat per tota la superfície del pati.

Les estructures d'època romana localitzades foren dos retalls al nivell natural, el primer dels quals presentava una planta semicircular (UE 44), mentre que el segon tenia una planta en forma d'"U" i era paral·lel al recorregut de la muralla (UE 53). Els rebliments que farcién aquests retalls (UE 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 47,48, 49, 50, 51) eren anteriors a la construcció del mur principal UE 10.

C-XIV sud

De planta irregular, estava limitada al nord pel mur romà UE 10, a l'est pel recorregut, en forma de "L", d'una claveguera moderna (UE 12) paral·lela a l'esmentat mur, a ponent per les restes termals, i a migdia per la façana posterior del núm. 3 del carrer del Correu Vell.

Durant l'excavació es van distingir la trinxera de fonament (UE 59) del mur UE 10, els estrats de rebliment d'aquesta trinxera (UE 58 i 77) i la sabata de fonament de la paret (UE 88). La rasa tallava un conjunt d'estrats dipositats anteriorment (UE 56, 57, 60, 64, 65, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86 i 87).

En aquesta cala es va poder constatar l'altura conservada del mur UE 10, arribant en el sòl natural a una profunditat màxima de 3,70 m (contant a partir del nivell del terra de formigó industrial -UE 1-) ⁶⁵.

En aquest espai ja s'hi havia actuat amb anterioritat, concretament l'any 1984, en dos punts: un situat a la cara nord del mur UE 10 i l'altre, a la cara sud. El primer tenia una mida de 1,50 m per 0,50 m i el segon de 1,50 m per 1,80 m, a la part superior (cales intervenció 1984).

Al terç nord de l'actual carreró d'accés i fins a la plaça interior s'hi va realitzar el sondeig (C XV).

C-XV

La cala estava delimitada al nord pel recorregut del mur UE 10, a ponent per la paret perimetral est del núm. 3 del carrer del Correu Vell, a llevant per la paret perimetral oest del nou cos adossat a l'edifici del palau, i al sud pel mur UE 104-105. Tenia unes dimensions de 3 m d'ample per 5,5 m de llarg.

Perpendicularment a aquest darrer mur, es va practicar una cala de 0,50 m d'ample per 1 m de llarg. En cap de les dues parts d'aquesta cala es va arribar a terreny natural i, per tant, no s'esgotà l'estratigrafia de la zona.

⁶⁵ Desconeixem a quina cota sobre el nivell del mar equivalia el paviment de formigó esmentat tot i que pensem que no havia de ser gaire diferent del nivell actual de circulació que presenta el que ara és un pati interior amb accés públic a través del carrer d'en Groc.

Sector oest

En aquest sector l'única estructura localitzada va ser el fonament d'un mur (UE 97), disposat perpendicularment i pel nord al mur UE 10. Immediatament al nord del pilar massís de maó, se situaven un grup d'estrats de rebliment d'època antiga (UE 94, 95 i 96). L'excavació va aprofundir fins arribar a la cota necessària per tal de disposar l'actual paviment. Aquesta fondària comportava el rebaix parcial del terreny natural, la qual cosa va implicar l'esgotament dels dipòsits arqueològics en aquest punt.

8.1.3. Regomir, 7-9

8.1.3.1. Intervenció de 1997 (Dir. Anna Monleón)

Aquesta intervenció es va dur a terme dins de l'edifici del carrer Regomir, 7 – 9, arran de la redacció d'un primer projecte de rehabilitació. Conjuntament amb aquesta excavació es va dur a terme un estudi històric, que va comportar arqueologia vertical, documentant part de la torre de la porta, i del que pot ser interpretat com a castell de Regomir (Caballé, González, inèdit). Com ja s'ha assenyalat es van realitzar diverses cales, algunes de les quals no van ser exhaurides en trobar-se estructures arqueològiques.

Cal destacar que el primer estrat per sota el paviment, a una bona part de la finca, corresponia amb un nivell de ceràmica de rebuig de terrissers, on abundaven els tres peus, i la ceràmica sense vidriar.

Es va excavar al peu de la muralla, però no va sortir cap material representatiu per tal d'oferir una datació més acurada de la segona fase de construcció del recinte.

Tot i que no s'ha conservat pràcticament cap documentació d'aquesta intervenció⁶⁶ hi ha alguns aspectes que són ben coneguts a través d'un article aparegut en premsa⁶⁷. És el cas de l'existència d'un establiment termal d'època romana en aquest espai. En aquest sentit, destaca la localització a la cala 1 d'aquesta campanya de part d'una piscina que conserva els graons d'una escalinata que facilitava l'accés al seu interior. Aquesta piscina ha estat excavada posteriorment a la intervenció de l'any 2011.

Sobre aquest conjunt termal es va fer una primera interpretació l'any 1999 amb una comunicació en el marc del "II Coloquio Internacional de Arqueología en Gijón"⁶⁸.

⁶⁶ Ja s'ha assenyalat que la documentació va ser lliurada i no ha estat localitzada al Centre de Documentació del Servei.

⁶⁷ La Vanguardia, 16 de juliol de 1998: pàg. 3 del suplement "Vivir en Barcelona".

⁶⁸ Miró, C.; Puig, F., 2000.

9. INTERPRETACIÓ DE LES RESTES⁶⁹

9.1. Fase 1. Època romana

9.1.1. Àrea interior muralla romana

Podem diferenciar dos grans subperíodes dins l'època romana: l'època altimperial, lligada especialment a la pròpia fundació de la colònia, i l'època baiximperial, on pren especial rellevància la construcció del segon recinte defensiu adossat al primer d'època fundacional.

9.1.1.1. Època altimperial

La primera fase de funcionament d'aquesta àrea està directament relacionada amb la construcció de la muralla d'època augustal. No obstant això, es varen excavar molt pocs estrats pertanyents a aquest moment. Així, hi ha un buit de coneixement important entre la construcció de la muralla augustal / fundació de la colònia, cap el canvi d'era, i el tret característic bàsic que definirà les fases següents: la construcció d'una porta monumental, molt possiblement triforada, sembla que cap al segle II dC. Atenent, però, a la manca de dades estratigràfiques significatives en relació a la construcció de la porta i, especialment, a la seva tipologia constructiva, alguns autors tenen l'absoluta certesa que la porta formà part de la primigènia muralla fundacional⁷⁰. En tot cas, és força evident que es tracta d'una obra executada dins de l'època altimperial.

A nivell constructiu, pertanyent a aquest dilatat període inicial, a banda de la pròpia porta i la torre que la flanqueja, només es va poder inferir l'existència d'un edifici, del que es va identificar un mur i un paviment de calç, a la zona que posteriorment ocuparia una àrea termal. Aquest edifici es va datar d'algun moment igual o posterior al segle II dC.

La construcció de l'edifici esmentat al paràgraf anterior comportà l'ocupació de part de l'espai per on discorria l'*intervallum*, fet documentat a la ciutat des d'un moment molt proper a la seva construcció.

També dins d'aquest període, però sense poder-ne precisar la cronologia, es va documentar una construcció adossada a la muralla que cobria la rasa de fonamentació i el reblliment d'aquesta estructura murària. L'estructura en qüestió ha estat identificada com a una possible rampa o escala d'accés per tal de poder pujar a la part superior o pas de ronda del mur augustal, de forma similar al ja documentat al subsòl del MUHBA⁷¹.

Associat també al funcionament del perímetre defensiu primigeni es documentà un potent estrat d'anivellament que es diposità entre el darrer quart del segle II i inicis del segle III dC.

⁶⁹ Interpretació efectuada a partir dels resultats parcials de les intervencions arqueològiques dutes a terme a la zona entre 1984 i 1998, les dades preliminars de la intervenció efectuada al carrer de Regomir, 7-9, sota la direcció de l'arqueòloga Núria Cabañas Anguita, entre 2009 i 2011 i un estudi planimètric acurat que ha permès obtenir una visió conjunta dels resultats de cada una de les intervencions així com l'elaboració de noves propostes d'interpretació de l'evolució d'aquest sector de la ciutat en època romana (MGB).

⁷⁰ Puig, F., Rodà, I, 2000: 39.

⁷¹ Beltrán, 2001:103.

Amb una cronologia equiparable a la de la construcció de la porta monumental es documenta, al costat interior de la ciutat, la construcció d'un edifici termal amb una orientació paral·lela a la cara interna de la muralla. D'aquest edifici s'han identificat les restes d'un *hipocaustum* en un dels murs del qual se situava una obertura coberta amb arcada de maó que s'identificà com la boca del *praefurnium*. L'interior de l'*hipocaustum* conservava encara la base d'algunes de les *pilae* que suportaven la *suspensura*. El conjunt termal només va poder ésser reconegut en un dels sondeigs de l'any 1990 (sondeig D – Porta). És per aquest motiu que se'n desconeixen més característiques, dimensions i estat de conservació. Atenent a les petites dimensions de l'*hipocaustum* documentat, és força probable que aquest formés part d'un edifici balneari de caire privat ubicat dins d'una *domus*⁷².

En aquesta fase, doncs, continua l'ocupació de l'*intervallum* iniciada anteriorment.

9.1.1.2. Època baiximperial

Aquest període va estar marcat, especialment, per la construcció d'una nova muralla adossada a la cara exterior del clos fundacional de la colònia. El moment en que es construí el nou perímetre defensiu romà, que encara avui podem observar parcialment en molts punts de la ciutat, ha estat tema de controvèrsia des de la seva identificació amb criteris científics durant el segle XIX. Cal destacar, en aquest sentit, l'exhaustiu estudi que va fer de la muralla romana barcelonina Alberto Balil (Balil, 1961) estudi que encara avui dia és en gran part vigent, tot i que les intervencions arqueològiques efectuades des del moment de la seva publicació fins avui han permès matisar-ne molts aspectes. Balil situava la construcció de la muralla baiximperial barcelonina entre l'any 270 i l'any 310, en el marc de les primeres incursions germàniques que travessaren el *limes* del Rin. En aquest sentit, si bé, a casa nostra, la historiografia posterior a la Guerra Civil fins als anys 70-80 del segle XX veia aquest període del segle III com una època de caos polític, decadència i destruccions importants de viles i ciutats⁷³, estudis més recents han modificat aquesta visió de manera que, tot i no negar les destruccions puntuals produïdes per les incursions de pobles bàrbars que les fonts documentals esmenten, se n'han ponderat les conseqüències⁷⁴.

En tot cas, sembla molt probable que com a resposta a aquestes incursions l'Imperi promogués un programa de construcció de muralles, atès que se'n documenta la construcció a moltes ciutats de l'imperi occidental en aquests moments de finals del segle III i inicis del segle IV dC. A *Hispania* se'n documenten, per posar alguns exemples, a Coria (aquestes molt similars a les de Barcelona), Évora, Gijón, Girona, Lleó, Lugo o Saragossa. D'altra banda, aquest programa constructiu podria tenir el seu referent en la capital de l'imperi, Roma, amb la construcció de la muralla Aureliana entre els anys 270 i 275 dC.

⁷² Miró, C., Puig, F., 2000. Miró, 2011.

⁷³ Vegeu els articles, ja clàssics, de Miquel Tarradell (Tarradell, M., 1955) o José María Blázquez (Blázquez, J.M., 1968).

⁷⁴ Vegeu, per exemple: Peña Cervantes, 2000.

9.1.2. Àrea exterior muralla romana⁷⁵

9.1.2.1. Subfase 1

Aquesta subfase ve representada pels retalls de condicionament del subsòl (UE 44 i 53). El fet que aquests retalls s'efectuessin directament sobre el substrat geològic fa que la seva cronologia s'hagi d'extrapol·lar en base a la que s'atorgui per a la fase següent. Davant la incertesa que la datació d'aquests estrats presenta, com a conseqüència d'una presumpta contaminació d'alguns nivells de la subfase 3, s'ha de posar especial èmfasi en el fet que el rebaix del terreny a tocar de la muralla se situa per sota de la primera filada, de manera que molt difícilment podrien estar relacionats amb el primer recinte⁷⁶. L'homogeneïtat dels conjunts sembla indicar una remoció important de sediments i segurament també una deposició primària en alguns sectors.

9.1.2.2. Subfase 2

En aquest moment es produí l'amortització dels retalls previs. El material estudiat dels estrats situats a l'interior dels retalls de la fase anterior UE 44 i 53 (UE 47, 51 i 50, 49, 39 i 48) i els que amortitzen l'espai situat entre aquests retalls, l'estrat geològic (UE 46) i la cara nord del mur UE 10 (UE 40, 41, 42) suggereix una datació, basada en la vaixella de taula, entre finals de l'època d'August i el regnat de Tiberi.

Quant a les capes situades immediatament al sud del mur UE 10 i tallades per la seva trinxera de fonamentació, podem dividir-les en quatre paquets:

El primer conjunt d'estrats, integrat per les UE 87, 86, 85, 84 i 83, fou dipositat en un moment indeterminat entre l'època de Tiberi i la de Claudi, malgrat que algunes formes remunten a l'època augustal (TSI -Consp. 14 i 22- i PF -Mayet V, XIV i XXXIII i fragments informes decorats amb fulles de pinya), si bé estranya l'absència de formes tardanes de TSI i formes primerenques de TSSG o de les primeres importacions de ceràmica comuna africana⁷⁷.

El segon nivell, definit com a UE 82, conté també TSI -Consp. 14 i 22-, PF -Mayet V i CCA -Ostia II, 302-, essent estratigràficament posterior als anteriors estrats podria tenir una datació similar, atès que la forma Mayet V es començà a produir a partir de finals del segle I aC i l'Ostia II, 302 pertany al primer repertori de vaixella comuna africana exportat, amb una cronologia que oscil·la entre August i el primer quart del segle II dC.

⁷⁵ Incloem aquí les subfases definides pels directors de les excavacions dels anys 1990-1991 a la zona que, posteriorment, esdevindria un pati interior amb accés des del carrer del Correu Vell i el carrer d'en Groc (MGB).

⁷⁶ Afirmació extreta literalment de les notes i esborranys dels autors de les intervencions arqueològiques dels anys 80-90 del segle XX.

⁷⁷ La forma Consp. 14/Puchi 20/21/Goudineau 18 se situa a partir del 15/10 aC. Les formes de parets fines identificades se situen clarament a partir d'August, essent la Mayet XXXIII la que té una major perdurabilitat, que arribaria a inicis de Claudi. Cal assenyalar també respecte de la decoració a la barbotina de les parets fines, en concret del motiu de les fulles de pinya, que aquest motiu és present en la forma López IIIB (definida per aquest autor com a espines), de cronologia augustal, i en la forma XLV. Aquesta darrera forma és datada per Mayet i López a partir de Claudi. No obstant, en els nivells preconstructius de l'Antiga Audiència de Tarragona, datats a començaments de Tiberi, es documenten igualment fragments de parets fines decorats amb fulles de pinya.

El tercer conjunt d'estrats aplega les UE 81, 80, 79, 78, 76, 75, 73 i 74⁷⁸, i sembla que van ser dipositats amb posterioritat a Tiberi⁷⁹. S'hi ha recuperat les formes de TSI, Consp. 22.1, 22.2, 22.3, 22.4, 18.2, 18.3, 18.4, 14.2.3, 14.1, R2.24, i les formes de PF, López LIV i Mayet II, XII, XIV i també alguns fragments informes decorats a la barbotina amb fulles de pinya⁸⁰.

El darrer conjunt és el format per les UE 71, 72, 70, 65, 64, 60, 57 i 56, datat a partir dels elements significatius recuperats als tres primers estrats que remunten la cronologia a l'època Flàvia. Així, la UE 71 va proporcionar un fragment de TSH de la forma Drag. 15/17 i fragments informes de PF decorats amb fulles de pinya i podria datar-se a partir de Claudi/Neró.

En el nivell UE 72 es documentà un exemplar de TSSG de la forma Drag. 35, que proporciona una cronologia d'època flàvia i que forma part d'un dels sis serveis de vaixel·la creats en els tallers de la Graufesenque en aquesta època.

De la UE 70 prové el fragment de TSH de la forma Drag-29/37 i, de la UE 65, la forma Drag. 27 de la mateixa producció⁸¹. A l'estrat UE 64 s'ha identificat un exemplar de la tapadora Ostia II, 302 de CCA; la forma Drag. 15/17 de TSS i, en darrer terme, la forma López LIV de PF. A la UE 60 s'ha documentat un exemplar de la forma Drag. 27 de TSH i noves formes de PF (López 1839 i Mayet XXXVII) amb acabat superficial arenós. La datació d'aquests quatre estrats ha de ser coetània o posterior a la del nivell UE 72.

Recapitulant, a grans trets, podem esmentar que els conjunts ceràmics recuperats en els tres primers paquets presenten unes característiques força unitàries, destacant una presència important de TSI amb formes predominantment augustals i tiberianes. També són freqüents la producció de PF d'aquest moment, nombrosos fragments informes de la qual tenen decoració a la barbotina de fulles de pinya. Destaca també l'absència de TSSG i TSH i els escassos fragments de CCA.

A partir de la UE 71, apareixen noves produccions ceràmiques amb una cronologia posterior. A més, la TSI deixa de documentar-se de manera abundant i apareixen noves formes de PF.

L'eix definit en la matriu pels nivells UE 42, 41 i 40 no ha presentat material ceràmic tan modern com en els darrers nivells descrits. El nivell UE 40 conté exemplars de les formes Consp. 12.1.2, 13.3, 14.1, 14.2 i 20.5 de TSI, més un exemplar de la forma Mayet XXXIII en PF⁸².

Un altre eix definit per les UE 51, 50, 49, 39 i 48 ens proporciona igualment material ceràmic de cronologia més antiga. D'aquestes unitats destaca la UE 39, possiblement l'estrat amb més

⁷⁸ S'ha identificat un fragment de TS itàlica de l'estrat 81 que enganxa amb un altre de l'estrat 79.

⁷⁹ Malgrat que aquest conjunt és cronològicament força homogeni i similar als anteriors, la seva datació es pot afinar per la relació estratigràfica de superposició, que indica que ha de ser posterior.

⁸⁰ La forma Consp. 18 se situaria a partir del darrer decenni del segle I aC i la Consp. 24 a partir del segon decenni aC. Destaca l'abundància de la forma 22, en les seves diverses variants. Quant a les parets fines, ens trobem amb una nova forma, la López LIV situada en època augusta i a inicis de Tiberi.

⁸¹ A la UE 70 s'ha localitzat un fragment de parets fines indeterminades que uneix amb un altre de l'estrat 69.

⁸² Les formes de TSI són produïdes a partir del darrer decenni del segle I aC, mentre que la Mayet 33 sembla ser una producció d'entre l'època augustal i Cal·ligula.

quantitat de fragments ceràmics. Conté abundant ceràmica comuna itàlica, entre la qual roig pompeïà i exemplars de PF de la forma Mayet II i XIV, de banda d'informes decorats amb fulles de pinya. La producció de TSI és molt abundant i variada, presentant les formes següents: Consp. 22.1, 22.2, 22.5, 25.1, 18, 12.1, 12.5, 14.1 i 4.2. A l'estrat UE 48 es troben les formes Consp. 22.1 i 14.1 de TSI.

Per si sol el material recuperat en aquests conjunts d'estrats apuntaria cap a finals de l'època d'August o a l'època de Tiberi, si atenem la presència d'exemplars de parets fines decorats amb fulles de pinya. Altrament el material recuperat no presenta produccions de TSSG i TSH. Per aquest motiu, és possible que s'hagi de datar d'un moment antic. La inexistència d'aquestes dues produccions en aquest cas seria un criteri *ex silentio* significatiu.

En canvi, trobem una cronologia més moderna en un eix superior als dos darrers, que es troba format per les UE 38, 37, 35, 45 i 43/34. A l'estrat UE 37 existeix una vora de la forma Drag. 29b de TSSG, una cassola de la forma Ostia III, 267 de CCA⁸³. A la UE 35 trobem formes tardanes de TSI com la C. 33.5. 33.6 i 26. En TSS es constaten exemplars de Drag. 29a, 29b i Ritt.9, en ceràmica de PF es troben possibles variants de la forma Mayet XLII decorades amb fulles de pinya. En el nivell UE 34 es documenta de nou la forma Consp. 33 de TSI i noves peces de TSS (Drag. 27, 24/25, 18/31 i 27).

Els elements compostius d'aquests dos nivells no poden tenir-se en compte si seguim la matriu estratigràfica. D'aquesta manera ambdós grups d'estrats s'han de situar amb posterioritat a la forma Ostia III 267 en CC africana, que apareix a cavall dels segles I i II dC.

L'estudi de les àmfores aporta datacions substancialment diferents. Apareixen exemplars que es daten entre el segle III (UE 40) i el segle V (UE 39), junt a fragments de finals del segle I o començaments del segle II dC (UE 43 i 38 i UE 37, respectivament). Si atenem el fet que aquesta zona va ser objecte d'una intervenció anterior, és més que possible que s'hagués produït una contaminació de la superfície vertical dels estrats tallats. En aquests estrats es va recuperar un total de 4800 fragments amfòrics.

9.1.2.3. Subfase 3

La subfase 3 ve determinada per la construcció del mur d'amargament UE 10. La seva datació s'ha d'establir a partir dels estrats tallats per la trinxera de fonamentació, ja que els nivells dipositats a l'interior d'aquesta rasa no aportaren materials significatius.

Entre els materials que reblen la rasa de construcció del mur UE 10 (UE 77) destaquen els exemplars de TSSG de la forma Drag. 24/25 i Drag. 27 i un fragment de PF d'una possible Mayet XLII, junt a un altre, també de PF, de forma indeterminada que uneix amb un exemplar de l'estrat 69. A la UE 58 s'hi recuperà un fragment de de TSSG de Drag. 37. També cal esmentar un fragment de Mayet XXXIII de PF a la UE 88.

⁸³ La datació d'aquesta forma africana és molt ben coneguda i se situa des de començament del segle II fins al segle IV dC. (VID Alessandro Ravotto, en premsa: 17), tot i que a l'àrea de la tarraconense sembla que està documentada ja en època flàvia (Roca, M., Fernández, I., 2005: 266).

D'aquesta manera, el *terminus post quem* per a la construcció d'aquesta estructura s'ha de situar amb posterioritat a finals del segle I o principis del segle II dC, essent estratigràficament posterior a la UE 37.

Entre el mur UE 10 i la muralla Per sobre dels nivells de la subfase II se situen diversos estrats que amortitzen aquesta zona (UE 38, 37, 35, 45 i 43/34) proporcionen una datació a cavall entre els segles I i II dC, coetània al de la construcció del mur UE 10.

9.1.2.4. Subfase 4

En aquest moment es produí la urbanització de l'espai. La cronologia de la fase es veu alterada pel fet que els estrats van ser afectats de manera notable per intervencions destructives modernes i contemporànies, aquest és el cas de les UE 119, 94, 95 i 96. En aquest sentit, cal recordar que la disposició de les diferents clavegueres va afectar fortament els estrats situats al terç de ponent del pati interior de Correu Vell.

Els estrats ocupaven un espai màxim de 3,40 m de llarg per 1,50 m d'ample i es disposaven de manera paral·lela entre ells, de tal forma que d'est a oest trobem la UE 92, seguida de la UE 94, la UE 95 i, finalment, la UE 96. Aquest darrer estrat rebria un retall de planta circular efectuat al terra natural (UE 5) que, de forma paral·lela al límit oest del pati, tenia en aquest punt una cota més alta que l'altura de la part superior del mur d'amargament UE 10⁸⁴.

Les UE 94, 95 i 96 no difereixen quant a tipus de material i cronologia dels moments anteriors. A la UE 94 existeixen formes de TSI (18, 22.1, 25.1, 14.1, 12.1 i 18.1). La UE 95 presenta fragments de PF decorats amb fulles de pinya i exemplars de TSI (Consp. 13, 14.1, 18.2 i 22). La UE 96 presenta igualment més exemplars de TSI (Consp. 22.1, 18.1, 14.1, 26.1 i R1.1.1), però destaca especialment un fragment de CCA de la forma Ostia II, 306 datada entre Tiberi i els Antonins.

Lògicament la creació dels nous espais construïts ha d'estar en relació amb l'existència del mur d'amargament UE 10 de la fase anterior, per la qual cosa pensem que aquesta subfase constructiva no es degué produir en una data excessivament allunyada de la que s'ha atorgat per aquell mur, a cavall entre els segles I i II dC.

Els estrats immediatament superiors UE 136 i 137, van proporcionar, entre d'altres, un fragment de Drag. 29/37 en TSH i un fragment de Drag. 27 de la mateixa producció, respectivament. A la UE 137 existeixen també dos fragments informes de CCA.

⁸⁴ A partir d'aquesta subfase s'han pogut introduir d'altres fragments de la memòria inconclusa dels directors de la intervenció, els quals descriuen algunes estructures i la dinàmica estratigràfica que defineix cada subfase. Com a la resta de casos, han estat recuperats de l'arxiu del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona (MHCB).

9.1.2.5. Subfase 5

En aquesta subfase se situa la construcció de l'espai termal, identificat amb la piscina i una claveguera⁸⁵. Aquest sector que, pròpiament, restava ja fora del perímetre emmurallat de la colònia romana, fou ocupat també per diverses construccions que s'han pogut relacionar, si més no gran part d'elles, amb un establiment termal de caire públic i dimensions considerables.

Les restes més evidents d'aquest establiment termal foren localitzades a l'interior de la finca del carrer del Regomir número 7-9 on, concretament, s'hi va documentar part d'una piscina d'un conjunt termal que comptava amb una sèrie de graons a la capçalera semicircular per tal de facilitar-ne l'accés.

Al costat de llevant de la finca del carrer del Regomir 7-9 (a la seva part posterior), al que avui és un pati obert d'ús públic, s'hi va documentar el mur UE 10, esmentat anteriorment, que discorria en sentit aproximat NE-SO, de forma aproximadament paral·lela a la muralla. Al costat SE del mur s'hi documentaren diverses estructures de canalització d'aigua (clavegueres, canalitzacions) i restes d'un paviment d'*opus signinum* que, a tocar de la finca números 7-9 del carrer del Regomir, estava també clarament relacionat amb l'establiment termal esmentat *supra* i presentava una impermeabilització efectuada mitjançant una mitja canya de morter en el punt de contacte amb el mur UE 1018.

A l'extrem E del pati que se situa entre la part posterior de la finca número 7-9 del carrer Regomir i la part posterior de les finques del carrer del Correu Vell número 5 també s'hi documentà un paviment d'*opus signinum* que presentava una senzilla decoració geomètrica feta amb tessel·les. Les línies marcades per la decoració de tessel·les seguia la mateixa orientació que el gran mur esmentat tot i que, en aquest cas, se situava per sobre la línia divisòria que la projecció hipotètica del mur UE 10 marcava.

A la part central d'aquesta àrea, concretament al carrer d'en Groc, s'hi documentà un paviment de *tegulae* col·locades cap per avall que seguia una alineació totalment perpendicular al mur UE 10 que separa aquest sector de la muralla romana.

Se situa a migdia del conjunt d'estrats suara descrits i separat d'aquests nivells pel mur UE 10. Està format per un total de 13 unitats estratigràfiques, tot i que se'n documenten 9 més, producte d'intervencions posteriors, que afecten aquestes restes.

Només es pogué observar la meitat nord de l'estructura. La resta se situaria per sota l'edifici núm. 3 del carrer del Correu Vell, tot i que és possible que l'aixecament d'aquesta construcció del segle XIX l'hagués destruïda. D'altra banda, quan es va efectuar la intervenció, l'estructura restava al descobert, per al qual cosa no va ser possible excavar els estrats que la cobrien.

⁸⁵ Durant la recent intervenció arqueològica efectuada de forma paral·lela a la realització del present treball, al carrer del Regomir n.ºs. 7-9 i dirigida per l'arqueòloga Núria Cabañas (codi MUHBA 109/09), s'ha recuperat un fragment de TSH forma Dragendorff 18 associat a una de les estructures de les termes que es pot datar, aproximadament, entre l'any 50 i el 200 dC (Roca, M., Fernández, I., 2005: 166), datació que, per tant, no és incompatible amb l'apuntada pels directors de la intervenció dels anys 1990 i 1991.

Aquest espai conserva part de la paret original, de fins a 1,60 m d'alçada, que el limitava per occident (UE 1018), a la qual se li lliurava un revestiment hidràulic (UE 1030 i 1031) que s'uneix al paviment d'*opus signinum* (UE 1013). La UE 1013 presenta un lleuger pendent cap a llevant, on limitava amb un altre paviment (UE 1012) de rajoles quadrangulars de 44 cm de costat, del qual se'n conserven quatre fileres amb un total de 26 elements, 14 dels quals sencers. Presenta una preparació d'*opus signinum* (UE 1019).

En el punt on ambdós paviments s'uneixen s'observa que es va produir un moviment dels estrats on es recolza l'estructura de tal manera que la meitat oriental va patir, en un moment cronològic indeterminat, un enfonsament. Aquest es reflecteix en diversos detalls com ara la diferència de cota entre el primer paviment i el segon (concretament entre el punt de contacte ambdós i l'extrem est existeixen 10 centímetres de desnivell) i el trencament de les rajoles.

En el límit septentrional del sector ocupat per aquest segon paviment existeix un mur (UE 1010) obrat amb pedres sense desbastar lligades amb morter de calç i disposat de forma paral·lela al mur UE 10, al qual s'adossa.

Té en la seva cara interna (la del costat sud, l'única que queda al descobert) un revestiment que denota la seva pertinença a la zona termal. D'interior a exterior, es disposa un revestiment de calç de color rosat (UE 1014), al qual se li adossa una capa de cendres (UE 1015), cobertes al seu torn per un conjunt de plaques de marbre (UE 1011) del qual es poden observar les restes d'una filada inferior i els punts on s'encastarien els claus de bronze que s'empraren per unir-les amb les plaques d'una filada superior.

Pel que fa a l'estratigrafia que es relacionava amb l'amortització de la piscina, cal tenir en compte que havia estat excavada l'any 1984 i els resultats no s'havien donat a conèixer. En tot cas, aquesta estratigrafia inèdita molt probablement es pugui equiparar amb els estrats excavats durant aquesta campanya situats a pocs centímetres d'aquell sector.

En la intervenció de l'any 1991 no fou possible ampliar l'excavació per sota dels paviments hidràulics, ja que hauria suposat la seva eliminació. Tanmateix, tan aquest element com la claveguera (UE 115) pensem que funcionalment formen una unitat, creada i amortitzada conjuntament.

A l'espai situat a llevant de les restes termals, se situa una claveguera (UE 115 i 2041), immediatament al sud del mur UE 106 i conservada també al sector sud de la cala C-XIV (UE 66). El seu traçat seguia una direcció de nord-oest a sud-est, amb pendent cap a l'est.

La conducció no conservava els elements de coberta i estava reblerta per uns dipòsits sedimentològics compostos per llims a la part oriental i per blocs de pedra a la part occidental.

La solera de la canal era d'*opus signinum* (UE 2046), en canvi, les parets, bastides amb blocs de pedra estaven lliscades amb morter blanc (UE 2049 i 2050 pel sud i pel nord, respectivament). La trinxera en la que es va encabir rebé el número UE 2051. Per tal de construir-la es va retallar parcialment el dipòsit UE 2047 i l'estrat UE 2034 que el cobria i que s'han esmentat a la fase anterior

Existeix un darrer paviment (UE 103 i 2023) a orient i situat entre la claveguera (UE 115) i el mur central (UE 106). Es disposa de nord a sud, en pendent, format per rajoles lligades amb morter de calç, el qual es lliura al mur UE 134 i recolza sobre una preparació (UE 146 i 2033), composta per una capa de petits blocs de pedra sense treballar.

Dels estrats d'aquesta fase es recuperà un petit conjunt ceràmic que, a la vegada, té una mínima significació⁸⁶.

A la UE 69 existeix un fragment de Lamb. 9 en CCA. La UE 138 identifica un mur que contenia exemplars de TSI (formes Consp. 18, 22.1, 34, 12.1, 18.2 i 20.4) i fragments informes de PF decorats amb fulles de pinya. Dos dels fragments que unien amb els estrats 70 i 77, respectivament.

9.1.2.6. Subfase 6

Aquesta subfase 6 correspon a l'amortització de les estructures de l'àrea termal. Tot i que la documentació conservada de les excavacions que analitzem a la present memòria conjunta situava aquesta amortització en el segle V dC per la presència de Terra Sigil·lada Africana del tipus C i D, ceràmica de cuina de la mateixa procedència i ceràmica derivada de la sigil·lada paleocristiana, aquesta data sembla que s'hauria d'endarrerir atenent al material recuperat en les últimes intervencions arqueològiques⁸⁷. Així, tot apunta que l'abandonament d'aquestes termes s'hauria de posar en relació a la construcció de la muralla baiximperial, entre finals del segle III o inicis del segle IV⁸⁸, fet lògic si tenim en compte que part de l'àrea ocupada pel conjunt termal fou afectada per la construcció de la nova estructura defensiva. Les últimes intervencions arqueològiques efectuades a la zona de forma paral·lela a la realització d'aquest treball⁸⁹, podrien rebaixar la cronologia d'amortització del conjunt termal fins a mitjans del segle III dC, tot i que no pensem que això suposi que no es pugui establir una causa-efecte amb la construcció de la muralla baiximperial, atès que ens movem en cronologies relativament properes establertes en base a un material ceràmic que, encara avui en dia, està mancat de més estudis que permetin acotar-ne la cronologia de forma més precisa.

El material amfòric recuperat durant les intervencions arqueològiques dels anys 80 i 90 del segle XX està representat, principalment, per àmfores africanes que presenten unes cronologies que oscil·len entre primera meitat del segle III dC i finals del segle V dC (Keay VII, XXIII, XXV C i Q), tot i que també s'hi recuperà algun fragment residual d'àmfora bètica i tarraconense.

⁸⁶ Frase extreta directament dels apunts conservats redactats pels directors d'aquesta intervenció arqueològica.

⁸⁷ Com la data a terme a la finca del carrer Regomir, 7-9 entre l'any 2009 i el 2011 sota la direcció de l'arqueològica d'Actium Patrimoni Cultural, S.L., Núria Cabañas.

⁸⁸ Pel que fa als últims estudis sobre la cronologia de la muralla baiximperial barcelonina veieu: Ravotto, A. (en premsa).

⁸⁹ Comunicació personal de la directora de la intervenció arqueològica, Núria Cabañas Anguita, efectuada al carrer de Regomir 7-9 entre novembre de l'any 2009 i juny de l'any 2011 en base a un estudi preliminar dels materials recuperats en relació a l'amortització d'aquest establiment termal (codi MUHBA d'aquesta intervenció: 109/09).

En tot cas, aquesta fase defineix un important canvi d'ús de la zona, fet que es posa de manifest per l'existència d'un conjunt d'estrats i capes destinats a obliterar, amortitzar i cobrir tant les estructures com els paviments preexistents.

Així, la claveguera UE 115 s'amortitza amb un conjunt d'estrats (UE 120, 122, 123, 124, 125 i 129) compostos majoritàriament per llims barrejats amb argiles. Les cinc primeres capes estaven afectades per la intervenció de 1984, que ja havia localitzat i excavat parcialment la claveguera.

La part de la conducció romana situada a ponent (UE 68) presenta dos farciments, la primera a base de llims molt plàstics (UE 67) i la segona (UE 147) formada en època moderna (subfase IX).

Tant la claveguera UE 115 com el mur UE 106 estaven parcialment coberts per dos estrats (UE 100 i 102) concentrats a la meitat est d'aquesta zona, que assenyalen l'abandó de l'espai.

El mur UE 104 i 105 estava cobert per l'estrat UE 101, el qual cobria al seu torn un altre sediment (UE 114, 128 i 130) disposat de forma perpendicular als murs esmentats, tot estenent-se per part del carrer d'en Groc. Aquests estrats presenten la característica comuna de ser capes eminentment argiloses i haver estat afectades a la seva meitat sud per la disposició de clavegueres modernes relacionades amb l'edifici del Palau del Correu Vell i amb la claveguera general que transita pel carrer del mateix nom.

A l'espai que se situa entre la façana nord del mur romà UE 10 i el sòl natural que discorre en paral·lel a la muralla, en el límit de tramuntana del pati, es localitzà l'estrat UE 9⁹⁰. La cota superior d'aquest estrat se situava gairebé a la mateixa alçada que el coronament del mur (UE 10). Fou afectat per la construcció del pou (UE 27) de la vuitena fase i de diverses estructures industrials de l'onzena fase.

9.1.3. Porta praetoria o porta marítima de la colònia romana

9.1.3.1. Fase I – època altimperial

Tal com s'ha apuntat anteriorment, l'element vertebrador d'aquest sector en època romana fou la porta que s'obria a la muralla en aquest punt. Se n'ha conservat, parcialment, un pas de vianants i l'arrencament del pas central o de vehicles. Atenent a la seva morfologia i a la comparació amb d'altres portes similars hom considera que, en origen, fou una porta triforada, amb dos passos de vianants als extrems i un pas central per a carros i cavalleries. Un dels últims treballs publicats en referència a la muralla romana barcelonina proposa una cronologia per a les restes de la porta *praetoria* lligada a la construcció del mur augustal de la colònia atenent, especialment, a la tipologia constructiva de les restes i a la seva relació física

⁹⁰ L'inventari del material recuperat en aquest estrat ofereix un horitzó cronològic que se situa, bàsicament, dins del segle I dC, amb 57 fragments de ceràmica de Parets Fines, 20 fragments de Terra Sigillata Itàlica, 14 fragments de Terra Sigillata Sudgàl·lica, 7 fragments de ceràmica comuna africana de cuina, 2 fragments de Sigillata Marmorata, 1 fragment de Terra Sigillata Africana A i un únic fragment de Terra Sigillata Africana D. Atenent a la composició de l'estrat pensem que el fragment tardà d'africana D podria ser una intrusió (MGB).

amb el mur augustal⁹¹, tot i que cal esmentar que l'únic element ceràmic associat a la construcció d'aquesta porta que ens proporciona una datació una mica acurada⁹² és un fragment de *terra sigillata* A de la forma 3a definida per Lamboglia amb una cronologia que hom ha situat entre l'any 125 i el 175 dC (Autors Diversos: 1997: 172) o bé entre mitjans del segle II i mitjans del segle III dC (Roca, M., Fernández, I., 2005: 233). En tot cas, sembla prou evident que les restes de la porta que avui podem contemplar al Centre Cívic Pati d'en Llimona foren construïdes en època altimperial.

A tocar del pas de vianants conservat se situa el basament d'una torre circular d'uns 7,8 m de diàmetre extern obrada amb un *opus quadratum* de molt bona factura. Tot sembla indicar que a l'altre extrem de la porta, al costat occidental, s'havia de situar una torre bessona a aquesta.

Gràcies a la representació planimètrica conjunta de les restes documentades durant les intervencions objecte d'aquesta memòria, les documentades pel doctor Hernández-Gasch l'any 2004 al carrer del Regomir, 6 (Hernández-Gasch, J., 2006) i a les documentades als números 7-9 del mateix carrer per l'arqueòloga Núria Cabañas entre els anys 2009 i 2011⁹³, hem pogut elaborar una proposta amb mesures, en peus romans⁹⁴, per a la porta *praetoria* de la colònia durant la seva fase inicial.

Així, l'amplada del *decumanus maximus* en aquest punt, només sortir de la ciutat, semblava ser d'uns 30 peus romans (uns 8,87 m) atenent a la distància entre el mur de façana del conjunt termal documentat al carrer del Regomir 7-9 amb el mur d'un possible pòrtic⁹⁵ documentat a la finca del carrer del Regomir número 6. Si sumem el gruix d'aquest últim mur, equivalent a 2 peus romans, amb l'amplada interior del suposat pòrtic, 10 peus romans, ens ofereix una amplada per al *decumanus maximus* de 42 peus, cosa que concorda amb l'amplada documentada en d'altres punts de la ciutat romana per al mateix carrer⁹⁶.

Així, tot apunta que el pòrtic del costat occidental del carrer ocupava quasi un terç de l'amplada de la via. Atenent a l'eix de simetria del carrer tenint en compte la seva amplada, de 42 peus, sembla que el pas de vianants del costat occidental del portal havia de comunicar amb el pòrtic. De fet, pensem que hi ha la possibilitat que gran part del costat occidental del *decumanus* de *Barcino* estigués porticat⁹⁷ estenent-se l'espai porticat més enllà de la porta de sortida de la ciutat pel costat de mar.

⁹¹Puig, F., Rodà, I., 2010: 39.

⁹²Es tracta d'un dels fragments associats, en principi, al pilar UE 236 de l'excavació en extensió de la zona de la porta efectuada l'any 1991. Tot i que datar una estructura en base a un únic fragment ceràmic ens sembla prou agosarat, pensem que, òbviament, ens ofereix un terme *post quem* per a la seva construcció, sempre i quan no obeeixi a una intrusió no detectada (MGB).

⁹³ Ens hem basat en una topografia de les restes de l'any 2011 efectuada per Josep Cruells, d'Actium Patrimoni Cultural, S.L.

⁹⁴ Hem utilitzat el peu romà de 29,57 cm.

⁹⁵ Vegeu Hernández-Gasch, 2006: 80-81 i Puig, F., Rodà, I., 2010: 70-72.

⁹⁶ Beltrán, J., 2010: 33.

⁹⁷ Vegeu, en aquest sentit, el plànol de *Barcino* publicat per Beltrán de Heredia a Beltrán, J., 2010: 32, on es reflecteix la documentació d'un espai porticat al *decumanus maximus* aproximadament a l'actual cantonada del carrer de la Font de Sant Miquel amb el carrer de la Ciutat.

Prenent com a referència l'esmentada amplada del *decumanus* de 42 peus i la part coneguda de la porta, pensem que la porta *praetoria* de *Barcino* tenia un pas central de 18 peus de llum (5,32 m) separat dels sengles passos de vianants per dos murs de 2 peus (0,5914 m). L'amplada interior dels passos de vianants era d'uns 7 peus (uns 2,06 m)⁹⁸. Finalment, els murs que tancaven els passos de vianants pel costat exterior de la porta tenien 3 peus d'amplada (0,88 m). La suma total de les mides anteriors ens proporciona els 42 peus d'amplada del *decumanus maximus*⁹⁹.

9.1.3.2. Fase I – època baiximperial

En el moment que la ciutat es refortificà mitjançant l'afegit d'una muralla més potent adossada a la cara externa de la muralla fundacional, la porta *praetoria* patí canvis importants que acabaren modificant fins i tot l'orientació del carrer en aquest punt.

La intervenció efectuada al carrer del Regomir número 6 l'any 2004 va permetre esbrinar que l'edificació de l'apèndix fortificat identificat a la bibliografia com a *castellum* fou una obra nova contemporània de la refortificació baiximperial. Així, a diferència del que passa a la resta de la colònia on el nou mur s'adossa al mur fundacional, la muralla del *castellum* s'edificà de bell nou (Hernández-Gasch, 2006: 87) sense poder aprofitar una muralla anterior que, en aquest punt, era inexistent, ja que, en teoria, havia de traçar una línia recta des de la torre occidental del portal de l'actual carrer del Regomir fins a la cantonada sud del traçat fundacional.

Per a la construcció del *castellum* es bastí un nou mur d'*opus quadratum* pràcticament sobre els fonaments del mur que limitava exteriorment el possible pòrtic documentat l'any 2004 a Regomir, 6, farcint-ne l'espai interior amb *opus caementicium*. D'aquesta manera s'utilitzaren com a límits per a encofrar l'obra cimentícia el nou mur d'*opus quadratum*, cara externa del mur baiximperial, i el mur que, en origen, separava el pòrtic del criptopòrtic pertanyent a l'edifici públic documentat en el costat occidental del carrer. D'aquesta manera, la construcció del mur del *castellum* comportà, ara sí, la reducció de l'amplada real del *decumanus* de 42 a 30 peus.

Si bé treballs recents ja han publicat la possible morfologia de la porta de la ciutat en aquest moment¹⁰⁰, pensem que podem aportar alguna petita llum sobre les motivacions que varen obligar als constructors a adoptar una solució poc ortodoxa per a la situació de les torres del portal en època baiximperial:

La construcció del mur oriental del *castellum* comportà, no només l'anulació de l'espai porticat sinó també, tal com ja s'ha apuntat, la de la porta de vianants occidental del portal. De la

⁹⁸ Hem de tenir en compte que l'amplada dels passos de vianants esmentada és l'amplada interior, amplada que s'estretia allà on s'obrien les portes que donaven al passadís des de l'interior i l'exterior de la ciutat respectivament (MGB).

⁹⁹ Vegeu el plànol 30 de l'annex 3.

¹⁰⁰ Puig, F., Rodà, I., 2010: 70-75.

mateixa manera, la torre occidental del portal, en cas d'haver existit, quedà sense funció en restar, a partir d'aquest moment, dins del perímetre fortificat.

La posició avançada de la nova torre occidental respecte la línia original del portal va ser una resposta al fet que, físicament, era impossible encabir-la de forma paral·lela a la torre oriental com a resultat del fet que l'espai resultant, després de construir el mur del *castellum*, era molt reduït. La nova posició en diagonal de les torres del portal deixà un pas útil raonable però canvià la configuració del *decumanus* obligant-lo a fer una recolzada que encara avui és perfectament visible al carrer del Regomir.

D'altra banda, pensem que la torre occidental anul·lada fou, molt possiblement, reaprofitada per bastir la torre que es va situar uns metres endavant de la porta al mateix costat del carrer. Així ho semblen indicar, d'una banda, les seves dimensions¹⁰¹, perfectament equiparables a la torre original conservada al costat oriental (actualment visible a l'interior del Centre Cívic Pati d'en Llimona) i, de l'altra banda, el fet, abastament documentat, que per a bastir la part inferior de la muralla baiximperial, en *opus quadratum*, es varen reutilitzar gran quantitat d'edificacions anteriors. Finalment, un altre aspecte que faria lògica la reutilització de la torre occidental és la proximitat entre l'indret que ocupava, teòricament, aquesta torre, i l'espai que ocupà la nova, a només uns 10 m de distància.

Pel que fa al costat oriental de la porta pensem que es pot detectar un patró de reaprofitament similar. Ja s'havia apuntat la possibilitat que la torre original d'aquell costat, per la banda interior de la ciutat, s'hagués desmuntat en època antiga, molt possiblement en relació a la reforma baiximperial¹⁰². El costat exterior de la torre es va veure engruixit per l'adossament d'una nova bestorre exterior i el farciment de l'espai resultant entre aquesta bestorre i la torre original amb obra cimentícia. Gràcies a la intervenció al carrer del Regomir, 7-9 entre l'any 2009 i el 2011¹⁰³ va resultar visible el fonament del parament extern d'*opus quadratum* de la bestorre baiximperial. Aquest fonament estava obrat amb pedres molt ben treballades en forma de porció de cercle, tot i que es podia apreciar a simple vista que havien estat reaprofitades i que, en origen, formaven part d'una estructura circular més petita (vegeu la fotografia 54 de l'apèndix de fotografia on s'observa la part d'aquest mateix fonament que resultà visible mitjançant la cala "Fora Porta" de l'any 1990). Així, pensem que, per una simple qüestió de lògica constructiva i estalvi de costos innecessaris, la part de la torre original desmuntada al costat interior de la ciutat s'utilitzà per fonamentar i construir la cara externa de la bestorre exterior baiximperial.

L'angle que va prendre a partir d'aquell moment aquesta part del *decumanus* extramurs ha perviscut fins als nostres dies fossilitzat en l'angle que, encara avui, fa el carrer del Regomir en aquell punt.

¹⁰¹ Dimensions aproximades extrapolades de la intervenció arqueològica de l'any 2006 a Regomir, 6 i de representacions planimètriques anteriors com, p.ex., el plànol de la ciutat en *quarterons* de Miquel Garriga i Roca (Garriga, 1868).

¹⁰² Puig, F., Rodà, I., 2010: 74.

¹⁰³ Intervenció dirigida per Núria Cabañas Anguita.

L'evolució de la porta, a partir d'aquesta important remodelació, es pot inferir a partir de les dades extretes durant l'excavació en extensió de les restes de la porta, l'any 1991. Així, sembla que, en algun moment del segle IV dC, el passadís del pas de vianants oriental fou allargat per l'extrem interior, que donava a la ciutat, mitjançant l'afegit d'un mur de tàpia. Tot apunta que per tal de suportar aquest mur i la seva possible coberta s'afegí un reforç interior en el passadís per tal de contrarestar les noves càrregues. Aquest reforç s'obrà mitjançant tres grans carreus prismàtics força ben treballats que es col·locaren dins d'una rasa excavada a l'efecte.

Es desconeix la longitud de l'afegit del passadís pel costat interior de la ciutat atès que el mur de tàpia esmentat es trobava seccionat per una estructura d'una fase posterior.

Cap a finals d'aquest segle o inicis ja del segle V dC, tot sembla indicar que el passadís per a vianants deixà de funcionar com a tal per esdevenir un espai que rebé un altre ús. Així ho sembla confirmar l'alta presència de monedes recuperades en els estrats de dins del passadís pertanyents a aquesta fase, fet que no s'havia esdevingut a les fases anteriors.

El moment final d'aquesta fase el marca el tapiat definitiu del pas de vianants de la porta monumental, que s'hauria esdevingut en el darrer quart del segle Vè. Coetàniament a aquest fet també es documenta el tancament del passadís al seu costat nord així com la realització, al seu interior, de diversos retalls que refermen la pèrdua de la condició d'espai públic de pas.

Finalment, dins ja del segle VI, s'aterren les estructures que havien tancat el passadís durant el segle anterior i es documenten diverses sitges a l'interior de l'àmbit ocupat anteriorment pel pas de vianants oriental de la porta monumental.

9.2. Fase 2. Època medieval

Subfase 1

El recinte de l'actual pati que es situa a la part posterior del Palau del Correu Vell restava limitat a ponent per un mur (UE 155) d'altura considerable que estava obrat amb dos materials diferents. Aquesta paret ocupava l'espai definit per les restes de les estructures termals romanes al sud i una de les torres de la muralla romana de la ciutat al nord.

La part inferior de la paret, amb un terç de l'altura total del mur actualment conservat, va ser bastida a base de blocs paral·lelepípedes, parcialment desbastats, disposats en fileres irregulars i lligats amb morter de calç, fet que li conferia un aspecte massís. A l'extrem septentrional se situava una porta (UE 157) de llum rectangular que presentava el brancal sud i el llindar superior format per sengles peces, adossant-se a la base de la torre. L'accés va ser posteriorment tapiat (UE 158).

També es va localitzar part de la rasa de construcció de la paret, tot i que malauradament era de petita amplada i no va aportar cap fragment ceràmic que possibilités una datació acurada per a la construcció del mur.

La part superior (UE 156) va ser obrada amb tàpia, que encara es conservava parcialment damunt la paret de ponent que limita l'estructura termal (UE 1018), al sud del mur contemporani de totxo (UE 1024). Aquesta paret presentava un balcó a la part central obert en època contemporània i una finestra junt al pilar fet amb carreus i rematada per un arc de mig punt, que conservava un capitell al sud, de factura eminentment romànica¹⁰⁴.

D'aquest moment es data el mur de tàpia, el desmuntatge del qual va permetre recuperar material arqueològic. Aquest material, si bé és majoritàriament d'època tardoantiga, del voltant del s. V, incloïa també fragments de ceràmiques vidrades oxidades, comunes reduïdes i oxidades decorades amb verd i manganès, que aportaren una cronologia tardomedieval per a la construcció del mur.

Si tenim en compte la finestra romànica i el material inclòs a la tàpia podríem considerar que la paret va ser aixecada en època medieval. La urbanització d'aquest sector en època medieval és ben coneguda. Per posar alguns exemples, tenim l'antic Palau dels Gualbes que se situa dins de l'antic perímetre de la ciutat romana cavalcant parcialment sobre la muralla d'aquest recinte (actual Centre Cívic Pati Llimona). A més cal recordar que existeixen dos exemples propers d'edificis medievals, un situat a la cantonada dels carrers del Correu Vell i de l'Hostal d'en Sol i de factura romànica, i el segon al carrer de la Baixada de Viladecols -el primer dels edificis-, adossat a la part interna de la muralla i d'origen gòtic.

Durant aquest període també es construí el palau d'estil gòtic al carrer de Sant Simplicí, actual seu del Centre Cívic Pati Llimona. Segons l'acurada descripció que Riu-Barrera feu de l'edifici i la seva evolució (Riu-Barrera, 2006: 15), aquest palau s'obrà durant el segle XIV i constà, en origen, d'un cos encabit entre dues de les torres de la muralla romana baiximperial mitjançant dues façanes curtes laterals perpendiculars al clos romà unides per un llarg frontis encarat a l'actual Pati Llimona. El sostre de la planta baixa presenta un embigat transversal que se sustenta sobre permòdols de pedra de quart de bocell. Aquest sostre encara conserva una decoració d'escuts ogivals que alternen les barres del casal de Barcelona amb els ponderals de la família Marc. La planta principal s'alça a l'alçada de l'antic pas de ronda de la muralla i del primer pis de les torres trenta-cinc i trenta-sis. En cavalcar sobre la muralla romana aquesta planta pràcticament doblava l'amplada de la planta baixa. La part superior del casal estava ocupada per una galeria de pilarets que formaven, a banda i banda de l'edifici, una sèrie d'obertures quadrangulars.

Subfase 2

Fase caracteritzada per unitats negatives resultants de l'acció humana: tres sitges de forma circular i perfil ovoide, practicades dues al terreny natural i una tercera als estrats antics. Cap d'aquestes sitges conservava la cota original on foren començades a excavar, atès que aparegueren escapçades per la forta activitat que patí la zona, especialment durant el segle XX.

¹⁰⁴ Va ser desmuntada i trasllada al Centre de Conservació de Bens mobles que el Museu d'Història té a la Zona Franca quan la paret va ser derruïda.

La sitja UE 1001 estava situada immediatament al sud de la torre oest, concretament a 25 cm, i a 2,60 m de la paret de ponent del recinte. Es va excavar parcialment constatant que va ser reblerta amb un estrat de color marró fosc compost per sorres i argiles, que contenia material ceràmic i restes de fauna.

La sitja UE 1003 estava situada a 80 cm al sud de l'encintat i a 4,50 m a l'est de la torre occidental. Igualment oberta en el terreny natural, tampoc es va esgotar la seva potència, encara que es va poder determinar que l'estrat que la reblia (1004) era de color marró clar i estava compost per sorres, llims, fragments del sol original i argiles i contenia pocs fragments ceràmics. Restava coberta per elements constructius moderns, concretament eren les restes d'una claveguera (UE 1006), la trinxera de fonament d'aquesta (UE 1005) i un estrat d'amortització de la conducció (UE 1007).

La tercera sitja (UE 31) estava situada immediatament al nord del terç est del mur UE 10 i front a l'actual carrer d'accés. Tallava els nivells preexistents (UE 9, 34 i 35) . Tot i que no es va poder establir tampoc la seva cota original, fou l'única que s'excavà totalment. Estava farcida per un estrat de color gris clar (UE 32) compost bàsicament per terres sorrenques amb presència de fragments ceràmics, fauna, elements constructius i morter de calç. L'estructura presentava forma el·lipsoidal amb un diàmetre màxim nord-sud de 85 cm i una amplada est-oest de 70 cm, la potència era de 47 cm.

El material ceràmic recuperat en les dues primeres estructures és una combinació de fragments clàssics i medievals. Dels segons destacarem exemplars de pisa blanca decorada en blau procedent de la zona de València i Barcelona, o de reflex metàl·lic obrat a Manises. La datació que aquestes peces ens proporciona ens emmarcaria l'amortització de les sitges durant el segle XV.

De la tercera podem dir que, si bé el material que el reblia (corresponent a l'UE 32) és d'època antiga, la situació estratigràfica de l'estructura porta a situar-la en un moment posterior, potser equiparable a les dues anteriors.

9.3. Fase 3. Època moderna

En aquest moment es du a terme la construcció del Palau de l'actual carrer de Correu Vell número 5 (Segles XVI-XVII amb una reforma important durant el segle XVIII).

De la planta baixa del Palau se'n va extreure una seqüència estratigràfica relacionada amb la construcció de l'edifici i formada per un estrat d'anivellament (UE 3008) que cobria un paviment de terra batuda amb la superfície de calç (UE 3009), sota d'aquest se situava un altre estrat de farciment (UE 3010). El mur UE 3014, el pilar UE 3015 i un possible envà UE 3013 funcionaren amb aquest últim estrat. El pilar UE 3015 se situava a l'extrem sud del mur UE 3014 i es recolzava sobre una base -UE 3022- que reblia una trinxera -UE 3021-.

Per sota dels estrats i estructures esmentats en el paràgraf anterior es va documentar el paviment UE 3012 format per blocs tallats i reaprofitats, que es lliurava a la paret UE 3011

(sobre la qual és recolzava parcialment el mur UE 3014 i l'estrat UE 3016), i l'estrat d'anivellament UE 3017.

Finalment, corresponents a un moment que no es va poder determinar però, en tot cas, necessàriament anterior a les unitats descrites més amunt, es va documentar l'estrat d'anivellament UE 3018, que cobria el pilar UE 3020 i l'estrat UE 3019. El darrer nivell identificat en aquest sector fou l'UE 3023, que només fou excavat de forma parcial.

9.4. Fase 4. Època contemporània

D'aquest moment són diverses les estructures documentades, fet que demostra la pervivència de l'ocupació del sector. A l'angle sud-est del pati interior es va constatar la reutilització de la zona per a diversos usos, tal com ho demostrà el fet de tenir dos pous, un dels quals situat junt a la paret que limitava l'estructura romana per llevant (UE 1020) i l'altre a l'extrem sud-oest de l'espai conservat, essent de cronologia més recent que l'anterior (UE 1027). D'època molt recent es va documentar una sabata de formigó sota la paret posterior de l'edifici n° 3 del carrer del Correu Vell (UE 66), i finalment, i derivat de les obres de reacondicionament i recuperació de la zona que van motivar l'actuació arqueològica, un pilar massís obrat amb totxo i situat a l'extrem nord-est (UE 1024) que actuava com a contrafort i del qual se n'identificà una rasa de fonament i una base de formigó (UE 1022 i 1023 respectivament).

Subfase 1

La remodelació de la zona al segle XIX, amb l'aixecament de diferents edificacions, tant en el carrer del Correu Vell com en els adjacents, va implicar un nou ús de l'espai que estudiem. Així, es va tapiar la porta UE 157, descrita en la setena fase, amb un paredat obrat amb blocs sense treballar disposats de forma irregular i lligats amb morter de calç (UE 158). També es va col·locar un paredat (UE 159) contra la paret de tàpia (UE 156), format per rajoles vidrades i decorades i jardineres quadrangulars amb el mateix motiu.

La part oest de la claveguera romana (UE 66) restà afectada per la construcció de la paret posterior de l'edifici núm. 3 del Correu Vell (UE 61). Per servir de fonament a aquesta paret es disposà un rebliment de blocs de pedra de forma quadrangular disposats un sobre l'altra verticalment (UE 147). També es va identificar la rasa de fonament d'aquesta paret (UE 62).

Subfase 2

A l'espai que ens ocupa es va practicar l'obertura d'un pou circular d'1,10 m de diàmetre (UE 27) obrat amb blocs de pedra treballats per la cara interna, disposats en fileres horitzontals i lligats amb morter de calç. Cinc d'aquestes fileres es van deixar al descobert durant el procés d'excavació, assolint una profunditat màxima de 90 cm. El tall necessària per bastir el pou va afectar de manera directa tant els estrats antics dipositats a la zona (UE 9, 34, 35, 37, i 48) com el substrat geològic natural UE 46.

Com a conseqüència del caràcter d'urgència de la intervenció no fou possible esgotar tota la potència del pou, excavant-se a l'interior la mateixa potència que fou excavada a l'exterior de

l'estructura hidràulica. Farcint el pou UE 27 es va identificar un rebliment modern (UE 148) del moment en que l'estructura es va amortitzar definitivament en construir-hi, a sobre, la claveguera UE 4. Malauradament, no es varen recuperar elements associats al pou UE 27 que en permetessin la seva datació. És per aquest motiu que, atenent als estrats retallats per a la seva construcció, se li ha d'assignar una cronologia que va des d'època medieval a l'època moderna.

Relacionat amb l'inici de l'activitat industrial al solar, o bé d'un moment immediatament anterior, es va identificar el mur UE 11, la claveguera UE 28 i l'estrat associat a aquesta última estructura UE 29. La paret UE 11, de la qual només es conservava una filada i una llargària màxima d'1,50 m, presentava forma irregular i se situava de forma perpendicular a la cara nord del terç de llevant del mur romà UE 10. Estava construït amb per pedres sense treballar de mida petita lligades amb (...) ¹⁰⁵ un total de tres conduccions secundàries, de diferent mida, concretament les UE 14, 18, i 21.

La primera d'aquestes està situada al terç sud-est de la conducció UE 4, i té un recorregut dividit en dos parts, inicialment va paral·lela a la principal i el segon tram es perpendicular a l'anterior i connecta amb l'UE 4 per la part superior d'aquesta.

La claveguera UE 18 es trobava immediatament a ponent de l'anterior, també connectava de forma perpendicular amb la principal i hi desguassaven altres dues, l'UE 16 que tenia dos parts i un recorregut sud-nord i que connectava amb l'UE 18 per sobre d'aquesta a través del segon tram, i l'UE 15 amb un recorregut est-oest pel costat nord de l'espai que ens ocupa. Igualment aquesta darrera claveguera (UE 15) tenia una canal subsidiària que procedia del nord (UE 17) i que es trobava junt a l'UE 18.

La darrera de les conduccions relacionades amb l'UE 4 era la claveguera UE 21, que connectava amb la principal pel terç de ponent d'aquesta. Tenia un recorregut de sud a nord i se li unia una altra canalització provinent de l'est (UE 22).

En algunes de les conduccions anteriorment descrites s'identificà la trinxera que es va efectuar per tal de encabir-hi la canal. És el cas de l'UE 19, corresponent a la claveguera UE 18, i de l'UE 20, corresponent a la canalització UE 15. Ambdues rases eren de poca amplada i el seu rebliment no proporcionà material arqueològic. Tallaven el terreny natural UE 5. D'altra banda, la trinxera UE 54 (i UE 93) estava practicada parcialment al mur UE 10 i a l'estrat UE 9, i corresponia a la conducció UE 21.

Altres clavegueres situades en aquest pati eren les UE 132, 111 i la 13. La primera se situava a l'extrem nord del tram del carrer d'en Groc recuperat, i estava disposada de forma paral·lela al mur romà UE 106; la segona, l'UE 111, estava construïda de forma paral·lela a la paret contemporània UE 110 i molt prop de l'anterior conducció; la tercera (UE 13/2055) discorria en direcció est-oest de forma paral·lela al mur UE 10, des de la façana posterior del Palau fins al

¹⁰⁵ En els documents originals on es va localitzar l'esborrany de la memòria en que basem el text explicatiu mancava, malauradament, una de les pàgines.

terç de ponent del mur de la fase III, lloc on girava situant-se verticalment a la paret, passant per sobre de la claveguera UE 66 de la cinquena fase i perdent-se per sota de la paret UE 61. També fou possible identificar la trinxera de fonament UE 12/2054, que tallava les parets UE 106 i UE 10.

Una darrera conducció era la claveguera UE 1006, d'1 m de llarg i 0,34 m d'ample, que rebria la trinxera UE 1005 i que afectava al farciment de la sitja UE 1004 i a la pròpia estructura UE 1003 de la fase VIII. Va ser amortitzada posteriorment per l'estrat UE 1007 de la dotzena fase.

A la intervenció de 1990 es van distingir altres clavegueres, concretament una situada al terç ixent de la rasa nord de la façana posterior del Palau (UE 2012) que rebria un retall (UE 2013) practicat a un estat anterior (UE 2010) i al terra natural.

A més de les conduccions existien també altres estructures fabrils: es tracta de basaments tant per maquinària com per usos que desconeixem. Així, s'identificà l' UE 24, una estructura obrada amb totxo, de forma rectangular de 2,06 m per 1,20 m, amb una altura màxima de 50 cm. S'identificà, així mateix, la corresponent trinxera de fonament UE 25 que envoltava l'estructura i el reblliment d'aquesta (UE 23), format íntegrament per material modern de construcció. Els estrats afectats per la construcció d'aquesta estructura foren les UE 26 (de la fase desena), 9 (de la fase sisena), 10 (de la tercera fase), i 34, 35 i 37 (de la segona fase).

Quan a les cales situades al terç de llevant del pati, es van distingir les estructures UE 207, 212, 304, 406 i 504, totes elles descobertes parcialment, a les quals s'ha d'afegir un dipòsit de forma ovoide (UE 407/2002) de 1,20 m de fondària màxima, dipòsit tallat (UE 2008) al terra natural a la part inferior del qual se situava un paviment de blocs (UE 2035),.

D'aquests suports industrials cal ressaltar que acostumaven a ser elements quadrats o rectangulars, massissos, preparats per a suportar grans pesos o fortes vibracions, com ara les UE 507 de C-XIII i 24 de C-XIV. Altres exemples són les UE 304 de C-XI, 406 de C-XII i 504 de C-XIII potser destinades a fer de fonament de les columnes que suportaven els pisos superiors ara desapareguts.

Pel que fa a l'estratigrafia de la zona, cal fer esment de la UE 91, adossada al nord del mur UE 10; l'UE 92, situada a l'extrem de ponent del mateix mur i que rebria la trinxera UE 53 i que corresponia a la claveguera UE 21; també la capa UE 30 que ocultava la sitja UE 32 de la vuitena fase; i els estrats UE 7 i 8 que es trobaven immediatament al sud de la claveguera UE 4.

Tots aquests nivells tenien la característica comuna de contenir material de construcció (com ara sorres, graves, morter de calç, o fragments de totxo, i trossos del terra natural UE 5 i argiles), i de posseir una consistència semi-tova i trobar-se poc compactats.

Desplaçant-nos a l'extrem sud-oest del pati, a l'espai termal, recordarem que es van practicar dos pous. El primer (UE 1020) circular i practicat de tal manera que afectava la paret romana UE 1018, la mitja canya associada a aquesta (UE 1030 i 1031) i el paviment d'"opus signinum" UE 1013.

El segon tenia forma quadrangular i se situava a l'extrem sud-est de l'espai definit; es conservava un estructura formada per totxos que estava trencada per la meitat de ponent, mentre que la de llevant estava coberta encara per una volta de maó de pla que se sustentava al mig en una biga de ferro perpendicular al pou. No sabem si aquesta estructura tenia per finalitat la de servir com a contenidor d'aigües residuals, més que haver estat practicat per tal d'aconseguir aigua de boca. L'obertura UE 1028 efectuada en aquest punt per tal de fer el pou, va tallar els estrats antics dipositats i el paviment est de l'àrea termal.

Del material tardoantic exhumat en els estrats d'aquesta fase cal esmentar una peça que es data des del darrer quart del segle VI fins a la primera meitat del segle VII.

Subfase 3

Com ja s'ha indicat, tota la zona estudiada va ser usada en un mateix moment productiu. Així doncs, l'arranjament efectuat per tal d'aconseguir una superfície igual, plana i transitable es va concretar en l'adequació de l'espai (amb la segura desaparició dels estrats i estructures que estaven per sobre de la cota del nou sol), la disposició d'una capa anivelladora, d'una altra que servis de base del paviment i finalment, el paviment pròpiament dit.

La primera d'aquestes capes (UE 3) estava formada per escòria de ferro i altres materials, molt fragmentada i fins i tot convertida en sorra, de color negre i consistència tova. La segona (UE 2), que com hem esmentat suara era la preparació del paviment, estava formada per graves de diferents mides, tot i que predominaven les de mida gran. El paviment pròpiament dit (UE 1) era una capa de formigó allisada que compactava el nivell anterior.

Aquests estrats que configuren el darrer paviment, van ser identificats en totes les cales efectuades, de tal manera que es troben reflectits en les següents unitats estratigràfiques:

UE: 1, 2 i 3 de la cala C-XIV

UE: 201, 202 i 203 de la cala C-X

UE: 301, 302 i 303 de la cala C-XI

UE: 401, 402 i 403 de la cala C-XII

UE: 501, 502 i 503 de la cala C-XIII

UE: 2001 i 2004 de les cales de la primera intervenció.

D'aquesta mateixa fase és la darrera de les amortitzacions de la sitja UE 1003 (vid. vuitena fase), composta per una capa de morter, fragments de totxo, sorres i calç. Un altre estrat és l'UE 113 situada entre el mur UE 106 (vid. quarta fase) i el fonament del nou cos adossat a la façana posterior de l'edifici del palau i que contenia sorres color beix clar, argiles i material de construcció.

La cala oberta al 1990 denominada sondeig A, va proporcionar diversos paviments de la planta baixa de l'interior de l'edifici del Palau, aquests eren -de dalt a baix- un de ciment (UE 3001), un segon de rajoles (UE 3002) i un tercer, també de ciment, però que presentava un reticulat

incís (UE 3003) i, per últim, un nivell de circulació format per una preparació argilosa (UE 3004).

Subfase 4

La reforma integral que es va plantejar del conjunt format per l'edifici del Palau del Correu Vell i el pati posterior va incloure la construcció d'una nova façana a tramuntana (UE 108), ampliant-ne l'espai útil de l'immoble.

L'ampliació de la part posterior de l'edifici implicava, òbviament, practicar una nova fonamentació que va afectar tots els estrats i estructures més antics. La rasa va adoptar forma de "L" amb 1 m d'amplada, 5 m de longitud el tram curt i uns 14 m el tram llarg (UE 107). Per tal d'efectuar la nova fonamentació es va construir una base correguda de formigó (UE 116) i un estrat de rebliment compost per material de construcció contemporani (UE 109).

Altrament es va detectar l'espai on s'havia actuat al 1984, concretament es va afectar una zona de 3 m de llarg (nord-sud) i 1 m d'ample (UE 121), zona reblerta amb un estrat (UE 118) compost per material dels estrats tallats en el moment d'efectuar les cales de l'any 1984.

També es va incloure en el repertori estratigràfic el tall (UE160) efectuat per les obres de remodelació a la zona oest i que es va traduir en l'arrasament del mur UE 97 (de la quarta fase), i el que es va fer a la meitat sud del tros del carrer d'en Groc (UE 153).

Finalment i en la zona de l'espai termal (vid. cinquena fase) es constatà un rebliment de formigó (UE 1021) que amortitzà definitivament el pou UE 1020, la rasa de fonament (UE 1022) que inclou la base (UE 1023) del pilar massís de totxo (UE 1024), el tapiat (UE 1033) de la porta (UE 1032) practicada a la paret romana de ponent (UE 1018), i una estructura de formigó (UE 1026) paral·lela a la part inferior de la paret de tramuntana de l'edifici n° 3 del carrer del Correu Vell (UE 61).

Regomir, 7-9

Intervenció de 1998 (Anna Monleón)

La intervenció arqueològica duta a terme a la finca del carrer Regomir número 7-9 l'any 1998 va posar de manifest la presència de diverses estructures que abraçaven una cronologia que anava des de l'època romana fins a l'època contemporània. Pel que fa a les estructures d'època romana es va determinar que formaven part d'un complex termal molt possiblement de caire públic. Tot i que, malauradament, gran part de la documentació generada durant aquesta intervenció no s'ha localitzat¹⁰⁶, hem pogut extrapolar les característiques principals i la cronologia de construcció i amortització aproximades gràcies a les dades provisionals obtingudes mitjançant la intervenció arqueològica que s'ha desenvolupat de forma paral·lela a

¹⁰⁶ La directora de la intervenció va lliurar tota la documentació al Servei d'Arqueologia, un cop finalitzada la intervenció, a l'espera de fer la memòria preceptiva. Aquesta documentació, però, no ha estat localitzada a l'arxiu del Servei.

la redacció del present treball¹⁰⁷. Ja anteriorment s'havien publicat alguns resultats provisionals en base a les dades extretes de la intervenció arqueològica de l'any 1998 que situaven la construcció del conjunt termal també en el segle II aC i la seva amortització en un moment anterior a la construcció de la muralla baiximperial (Miró, C., Puig, F., 2000: 177).

Les estructures d'època romana documentades a la finca, diversos murs, clavegueres o conduccions d'aigua i part d'una piscina amb capçalera semicircular amb escales, estan clarament relacionades amb les que es varen documentar, anteriorment, al pati interior de Correu Vell que se situa darrera la finca que ens ocupa. En aquell espai s'hi van documentar diversos paviments d'*opus signinum* i de *tegulae* que es varen relacionar, de forma inequívoca, amb un establiment termal.

La visió conjunta de les estructures d'època romana documentades en ambdues campanyes posa de relleu un edifici complex integrat, com a mínim, per vuit àmbits o estances diferenciades. L'edifici presenta una alineació totalment vinculada als eixos marcats pel *cardo* i el *decumanus* de la ciutat romana, estant la seva façana alineada amb el segon dels eixos esmentats (actual carrer del Regomir)¹⁰⁸. Justament a la façana coneguda de l'edifici, a tocar de l'actual carrer Regomir, s'hi han documentat les restes d'una porta amb diversos encaixos assimilables a pollegueres o similars.

Aquesta darrera intervenció també ha permès fer una nova lectura dels estrats que amortitzaven les estructures, aportant una cronologia preliminar per la destrucció del conjunt termal que es pot situar entre la segona meitat del segle III i inicis del segle IV dC. Aquesta cronologia és totalment compatible amb les últimes propostes de datació de la muralla baiximperial barcelonina (Ravotto, en premsa) i permeten reafirmar una causa-efecte clara entre la construcció d'aquesta segona muralla i la destrucció d'aquestes termes extramurs.

¹⁰⁷ Intervenció realitzada entre el mes de novembre de l'any 2009 i el mes de juny de l'any 2011 a la finca del carrer del Regomir 7-9 sota la direcció de l'arqueòloga Núria Cabañas. Codi del MUHBA: 109/09.

¹⁰⁸ Creiem que és important remarcar que, en moltes de les planimetries generades durant les intervencions objecte del present treball, el gran mur paral·lel a la muralla que es documentà a la zona central del pati interior de Correu Vell (identificat amb la UE 10), presenta una lleugera inclinació divergent de la muralla que fa que la seva alineació es desviï de la teòricament marcada per l'eix del *cardo maximus* de la ciutat romana i, de retruc, a la que marquen algunes de les estances del conjunt termal que se situen a tocar de la façana del *decumanus*. Després de consultar les planimetries originals i comparar-les amb diversos plànols topogràfics actuals de Barcelona (com per exemple el que es pot consultar via internet mitjançant l'aplicatiu de l'Ajuntament de Barcelona Geoportal: http://w24.bcn.cat/GWMPNet61_bcn/extlayout.aspx) hem arribat a la conclusió que, molt probablement, és la muralla romana d'aquest sector la que no presenta un traçat totalment rectilini (fet especialment observable entre la cortina adjacent a la torre rodona de la plaça dels Traginers i la que se situa entre les torres del pati interior del carrer del Correu Vell). El fet que, en moltes planimetries, s'hagi pres el traçat de la muralla romana com una línia perfecta, creiem que explica la desviació del mur principal del pati del Correu Vell en haver pres la muralla romana aquesta línia com una referència totalment rectilínia quan, de fet, no és així (MGB).

10. CONCLUSIONS

Les intervencions dutes a terme al voltant de l'àrea del Pati d'en Llimona, el carrer del Regomir i el carrer del Correu Vell entre els anys 1984 i 1998 varen permetre obtenir un volum d'informació cabdal per tal d'entendre l'evolució de la ciutat en aquest sector, des de la seva fundació, a cavall del canvi d'era, fins als nostres dies. Tot i que, tal com ja s'ha posat de manifest en els paràgrafs anteriors, manca una part important de la informació generada en les distintes intervencions dutes a terme al sector. Passem tot seguit a descriure els resultats als que s'ha pogut arribar de forma més detallada:

Per tal de tenir una visió esquemàtica de l'evolució del sector incloem un quadre amb els principals esdeveniments documentats a l'interior i a l'exterior del clos romà i també aquells directament relacionats amb la porta *praetoria*:

Període	Àrea interior ciutat	Àrea porta romana	Àrea exterior ciutat
Canvi d'era	<i>Intervallum</i>	Porta augustal de característiques desconegudes + muralla fundacional	Diversos retalls davant de la muralla augustal
Mitjans S. I dC a inicis S. II dC		Monumentalització de la porta romana (segons la ceràmica recuperada a ppis. S. II dC però, per lògica de projecte constructiu, no s'entén la construcció de l'important edifici públic a ponent del <i>decumanus</i> , en època flàvia, sense la monumentalització de la porta).	Construcció en època flàvia a ponent del <i>Decumanus Maximus</i> més enllà de la porta de sortida de la ciutat romana cap el mar, d'un important edifici públic que incloïa unes termes, un criptopòrtic i una àrea porxada. Construcció, en el mateix indret però en el costat de llevant, d'un altre complex termal de característiques menys monumentals.

S. II dC	Construcció d'un edifici adossat a la muralla	El complex de ponent sofreix un incendi que fa que s'amortitzi el criptopòrtic. La resta del complex, però, segueix funcionant amb normalitat.
S. II-III dC	Amortització de l'edifici anterior i construcció d'una àrea termal privada molt probablement pertanyent a una <i>domus</i> <i>Abocament d'un important estrat de reompliment</i>	

Segona ½ s. III dC – Inicis s. IV dC	Utilització continuada de l'àrea termal privada de la fase anterior	Modificació de la configuració de la porta en relació a la construcció de la muralla baiximperial. La torre oriental que flanqueja la porta es desmunta parcialment només pel costat interior de la ciutat, tancant l'espai amb un mur amb un aparell similar a l'opus vitatum. Possiblement la torre occidental es desmuntada en quedar sense funció dins del nou clos del <i>castellum</i>. Molt probablement és reaprofitada per avançar-la uns 10 m en direcció aprox. E, atès que la construcció del mur del <i>castellum</i> havia estretit l'amplada original de la porta impedit situar les seves torres de forma paral·lela. S'afegeix un llindar a la porta de vianants oriental.	Aterrament de les estructures termals situades a llevant del <i>Decumanus</i> per tal de desdoblar la muralla fundacional de la ciutat amb una segona muralla amb torres. L'important edifici públic que incloïa unes termes a ponent del <i>decumanus</i> és encerclat per aquesta nova muralla donant lloc al que s'ha anomenat usualment <i>Castellum</i>.

Segle IV-V dC	Aterrament parcial de les termes privades pertanyents a una <i>domus</i>. L'indret ocupat abans per les termes esdevé ara un àrea d'habitatge. Construcció d'un mur – un edifici- paral·lel a la muralla, pel costat intern de la ciutat, ubicat davant del passadís de la porta oriental de vianants. Aquest edifici estretí, de fet, l'amplada del <i>decumanus maximus</i>.	Reforçament del passadís oriental de vianants i allargament del mateix amb estructures més lleugeres (tàpia). Repavimentacions successives del sector. Tapiat de la porta de vianants i utilització del passadís interior per a nous usos. Es practiquen retalls de funcionalitat desconeguda a l'interior del passadís (probablement per a instal·lar bastides per a una reparació o remodelació del sector).	
2a ½ s. V dC		Obliteració dels retalls de la fase anterior, repavimentació del passadís de la porta de vianants i nou ús de l'àmbit, possiblement relacionat amb activitats pecuniàries, atenent a la quantitat considerable de monedes recuperades en els estrats d'aquest moment.	
Segle VI dC	L'habitatge que s'havia bastit aprofitant l'establiment termal privat anterior ara es reutilitza com a lloc d'emmagatzematge on s'hi documenten <i>dolia</i> i sitges	Arrasament d'estructures anteriors i utilització de l'àrea del passadís de vianants orientals com a lloc d'emmagatzematge	Amortització dels edificis públics identificats dins l'àrea envoltada pel castellum

Segle IX-X dC	A l'indret que més tard ocuparà el palau gòtic dels Marc s'amortitza una sitja de grans proporcions. En el mateix punt, es forada la cara interna i part del farciment de la muralla romana per tal de practicar una mena de cavitat que s'aprofità com a habitatge (es documentà un estrat amb força teula) Construcció d'un edifici adossat a la muralla que aprofità l'esvoranc que s'hi havia practicat anteriorment	Després de l'escomesa d'Almansur, entre finals del segle X i inicis del segle XI, es refortificà la zona de la porta praetoria que passà a denominar-se Castell del Regomir. Es bastí una arcada entre les dues torres que subsistí fins a la segona ½ del segle XIX.
Segle XIV dC	Construcció d'un gran casal d'estil gòtic adossat a la muralla romana entre les torres 35 i 36. La primera planta tenia el doble de superfície que la planta baixa en cavalcar directament sobre el pas de ronda del clos romà.	El Castell del Regomir perd la seva condició d'element defensiu en construir-se la muralla medieval.
Segle XV dC		L'àrea immediata a la porta del Regomir pel costat exterior es comença a ocupar amb alguns habitatges, segons consta a la documentació de l'època

Segle XVI dC			Construcció, l'any 1503, de la Capella de Sant Cristòfol que substituï una d'anterior, possiblement una fornícula. La capella es refè entre els anys 1567 i 1568.
Segle XVI-XVII	Remodelació important del casal gòtic. Se li afegeix una segona crugia davant de la façana original, que passa a esdevenir mur mitger.		
Segle XVIII		L'any 1709 la torre nord-oriental queda segregada del conjunt del Castell arran d'una compra-venda.	1764-17656 Reformes importants a la finca del carrer Regomir, 7-9 Reformes al Palau de Correu Vell, 5: es construeix la nova façana i les crugies més properes al carrer
Segle XIX			1857 Edificació d'un nou edifici al carrer de Regomir, 6 en base a un projecte de l'arquitecte Josep Fontseré i Mestres 1861 Enderrocament de l'arc de Sant Cristòfol. Reedificació de l'edifici del carrer de Regomir, 7-9

Passem tot seguit a descriure l'evolució del sector de forma més detallada:

Època romana

Període altimperial

El nexa que vertebrà el teixit urbà de tot el sector de *Barcino* corresponent a part de la façana marítima de la ciutat romana, ja des dels seus orígens, fou el parament de muralla i el portal que s'hi obria.

La cara interior de la muralla fundacional

Del període fundacional¹⁰⁹ es documentaren alguns trams del clos original de la colònia aixecat en aparell irregular similar a l'*opus vitatum*. En concret, la muralla augústea era visible a l'interior de l'edifici que se situava al costat de migdia del Pati d'en Llimona. No obstant això, la muralla presenta, en aquest tram, multitud de refeccions, destruccions i reconstruccions que han desfigurat de forma important la homogeneïtat original del parament. A la part central d'aquesta mateixa finca se situa un altre tram d'uns 5,5 m que, ja d'antic, fou foradat per tal de practicar-hi una mena de cavitat artificial que s'endinsa uns 2 m a l'interior de la muralla augustal. Aquest forat permetia veure parcialment la muralla en secció.

De l'*intervallum* que resseguia la cara interna de la muralla se'n localitzaren alguns indicis però cap d'ells pertanyents a aquest moment inicial, si bé la seva existència s'ha pressuposat per fet de ser un carrer que es documenta des dels orígens de la colònia en d'altres punts de la ciutat com el subsòl del Museu d'Història, sota la plaça del Rei.

D'aquest moment inicial també s'identificaren alguns retalls efectuats directament en el nivell geològic, a l'àrea ocupada actualment pel pati interior públic que té accés des del carrer d'en Groc, extramurs, per tant, de l'antic recinte romà.

Mitjans segle I – Inicis segle II dC

Dins aquest període es pot datar un mur que ocupà part de l'espai per on, teòricament, discorria l'*intervallum*, al costat intern de la muralla fundacional i a uns 5 m al NE de la porta romana. Aquesta ocupació de l'*intervallum* en una fase tan inicial és ben coneguda a *Barcino* gràcies a intervencions arqueològiques que s'han desenvolupat en d'altres sectors ocupats inicialment per aquest carrer¹¹⁰.

Pel que fa a les restes de la porta romana del Regomir, que es creia destruïda totalment l'any 1862 en el moment d'enderrocar-se l'arc de sant Cristòfol, sembla obvi pensar que se situà en aquest punt des del moment de la fundació de la colònia. No obstant això, les restes més antigues que ens han arribat d'aquesta estructura corresponen a una monumentalització de la

¹⁰⁹ Actualment acceptat entre el 15 i el 5 aC per la majoria d'investigadors.

¹¹⁰ Com per exemple al subsòl de la Plaça del Rei, al subsòl de l'actual Pia Almoina, a la domus del carrer Bisbe Caçador documentada sota la seu de l'Arxiu Administratiu o bé al subsòl del palau Requesens (seu de la Reial Acadèmia de Bones Lletres) (Beltrán, 2001: 98).

mateixa que sembla que s'efectuà amb posterioritat. Aquesta reforma eliminà qualsevol rastre de la porta fundacional, si bé és més que probable que aquesta porta inicial també fos triforada i, molt possiblement, sense torres de flanqueig, tal com es va constatar respecte a la porta situada a l'extrem oposat del mateix eix viari¹¹¹.

La monumentalització de la porta, les restes de la qual han arribat fins als nostres dies, es produí en un moment poc precís que els pocs materials arqueològics recuperats semblaven situar a la 1a ½ del segle II dC¹¹². No obstant això, la tècnica constructiva de la porta i la lògica aplicada a un projecte constructiu d'aquesta dimensió fan que sigui molt més probable vincular la monumentalització de la porta amb la construcció d'un complex públic documentat a ponent del *decumanus* només sortir de la ciutat, identificat a l'actual finca del carrer del Regomir número 6. La construcció d'aquest complex, que comptava com a mínim amb un pòrtic, un àrea termal i un criptopòrtic, s'ha situat en algun moment de la 2a ½ del segle I dC¹¹³. D'altres autors, però, han considerat que les restes de la porta que han arribat fins a nosaltres datarien de l'època fundacional atenent, exclusivament, a la seva morfologia i les seves relacions físiques¹¹⁴. En tot cas, pensem que es fa difícil entendre que es dugués a terme la monumentalització de la porta un cop s'havia construït un gran complex públic que, molt probablement, s'adossava a la cara externa de la muralla o, en tot cas, se situava a pocs metres del llenç fundacional.

L'estudi de les estructures romanes documentades a la finca del carrer del Regomir 7-9 i la seva comparació amb les documentades l'any 2004 a l'altra costat del carrer, a la finca del carrer del Regomir número 6, han permès establir una amplada tipus per al *decumanus* de la ciutat. L'amplada resultant coincideix amb l'amplada que s'havia documentat per a aquest carrer a l'interior de la colònia¹¹⁵. El coneixement de l'amplada del carrer ha permès establir un eix de simetria que, acceptant que en origen fou una porta triforada, ha permès conèixer la posició exacta que havia d'ocupar la porta de vianants occidental. La interrelació entre la porta hipotètica resultant i les estructures documentades a la finca del carrer del Regomir número 6 indiquen que, molt possiblement, la porta per a vianants del costat occidental comunicava directament amb el possible pòrtic documentat al carrer del Regomir número, 6¹¹⁶. Aquest pòrtic ocupava pràcticament un terç de l'amplada del *decumanus*. Darrera aquest pòrtic se situava el gran edifici públic que contenia un criptopòrtic i una àrea termal (tots aquests elements documentats a la finca actual del carrer del Regomir, 6).

La hipòtesi d'una porta trifora ha estat defensada per la majoria d'investigadors des d'antic. En aquest sentit, les restes de la porta descobertes durant els anys 80 del segle XX permetien

¹¹¹ Granados, J.O., 1977: 262-263 i fig. 5.

¹¹² La datació es basà en un únic fragment ceràmic associat a la fonamentació d'un dels pilars de la porta (vegeu nota 54).

¹¹³ Hernández, J. Inèdit: 19.

¹¹⁴ Puig, F., Rodà, I., 2010: 48.

¹¹⁵ Beltrán de Heredia, 2009.

¹¹⁶ Les arcades que resultaren visibles a l'interior de la torre romana desmuntada parcialment en enderrocar l'Arc de Sant Cristòfol, l'any 1861, dibuixades per Hernández Sanahuja i Puiggarí, pensem que seria part d'aquest pòrtic fossilitzat a l'interior de la torre baiximperial.

seguir pensant en aquesta possibilitat, si bé tampoc la corroboraven de forma irrefutable, ja que de la porta només se n'ha conservat el pas de vianants oriental i l'arrencament del pas central.

Molt possiblement lligat al projecte constructiu del complex públic esmentat i a la monumentalització de la porta, es dugué a terme la construcció d'un altre espai termal a l'altra costat del carrer, també fora els límits de la ciutat romana. D'aquest complex, que malgrat tenir dimensions considerables no sembla gaudir de la monumentalitat que s'endevina per al de Regomir, 6, se n'han identificat restes a la finca del carrer del Regomir, 7-9 i al pati interior, amb accés des del carreró d'en Groc, de la mateixa illa de cases.

A nivell macroespacial, tant les restes de la porta com els edificis públics situats a banda i banda del carrer ofereixen una visió de conjunt del sector a les darreries del segle I o inicis del segle II dC. Tant l'ocupació d'aquest sector extramurs com la importància del tipus d'edificacions que s'hi han identificat sembla que s'han de vincular, clarament, a una zona portuària que s'hauria situat davant mateix de la colònia. La construcció dels esmentats edificis públics hauria estat la resposta a les necessitats derivades de l'existència d'una àrea d'oci i negocis a redós de l'activitat econòmica que aquest port hauria generat.

Atenent a la informació, molt parcial, dels sondeigs efectuats al carrer del Regomir, 6, sembla que el criptopòrtic patí un incendi a principis del segle II dC que l'inutilitzà i provocà el seu abandonament, tot i que la resta d'aquell espai continuà utilitzant-se¹¹⁷.

Segle III dC

En el sector de l'àrea estudiada que es troba dins de l'antiga ciutat romana tot apunta que, cap a la primera meitat d'aquest segle, es construí una *domus* ocupant novament l'espai per on, en principi, discorria l'*intervallum*. La part de la *domus* documentada s'identificà com a unes termes privades amb part d'un *hipocaustum* i la boca i àrea de treball del *prae-furnium*. A la part superior d'aquests dos elements s'identificaren les restes d'una habitació calefactada decorada amb pintures que mostraven motius vegetals. Aquestes restes amortitzaven el mur que ja en la fase anterior havia ocupat part de l'*intervallum*.

El canvi més important, però, es produí a l'exterior de la muralla. En un moment que els últims estudis sembla que situen cronològicament entre la 2a ½ del segle III i inicis del segle IV dC¹¹⁸ es bastí la muralla romana baiximperial. El fet que s'eixamplés la muralla original pel costat exterior implicà la necessària amortització del conjunt termal que se situava a llevant del tram inicial del *decumanus maximus* un cop superada la porta marítima, a l'actual finca del carrer del Regomir, 7-9. L'última intervenció efectuada a la finca, sota la direcció de l'arqueòloga Núria Cabañas, ha permès corroborar aquesta cronologia pel que fa a l'amortització d'aquestes termes, amortització que ha d'anar lligada, necessàriament, a la construcció de la nova muralla.

¹¹⁷ Hernández-Gasch, J., 2006:89.

¹¹⁸ Ravotto, en premsa: 25.

Pel que fa al costat de ponent del carrer, s'optà per una solució diferent: enlloc d'enderrocar l'edifici públic que s'hi ubicava aquest fou envoltat per la nova muralla per un tram que, a diferència de la resta del perímetre de la colònia, es construí totalment *ex novo*, sense poder aprofitar una muralla anterior que en aquell punt mai havia existit. L'espai ara protegit, de forma quadrangular i uns 1900 m², és el que els investigadors han vingut a anomenar, usualment, *castellum*. La construcció del mur oriental del *castellum* implicà el sacrifici del pòrtic que, fins aquell moment, s'havia obert al *decumanus maximus*, si més no en el tram del carrer documentat extramurs de la colònia a tocar de la seva porta marítima¹¹⁹.

Així, la construcció de la muralla baiximperial provocà canvis importants en la configuració de la porta. La intervenció arqueològica efectuada al carrer del Regomir número 6, sota la direcció del Dr. Hernández-Gasch, demostrà que per a la construcció del costat oriental del *castellum* la nova muralla s'encofrà amb obra cimentícia entre la paret interior del pòrtic i un nou mur d'*opus quadratum* que havia de funcionar com a parament extern del nou recinte. Aquest mur es bastí sobre el mur on anteriorment s'obrien les arcades del pòrtic. Això, lògicament, provocà que la porta de vianants occidental del portal fos amortitzada. Cal recordar, en aquest sentit, que el pòrtic hi comunicava directament. D'altra banda, la construcció del *castellum* pensem que deixà sense funció la torre del costat occidental del portal, atès que aquesta torre hauria quedat ara dins del nou recinte emmurallat.

La construcció del mur del *castellum* a tocar de la porta pensem que també permet explicar l'estranya disposició que, a partir d'aquell moment, prendrien les torres del portal. Era conegut el fet que, en construir el *castellum*, se situà una torre circular en diagonal de la torre oriental del portal, però pensem que, fins al moment, ningú havia donat explicació al perquè d'aquesta estranya configuració en diagonal. El fet és que, segons la nostra hipòtesi, en anul·lar la porta occidental de vianants i farcir el pòrtic que hi connectava, l'amplada de la porta de mar es reduí considerablement. Cal recordar que la torre occidental havia quedat sense funció en realitzar aquesta modificació. Situar la torre occidental entre el nou mur del *castellum* i la porta era impossible, atès que només restaven uns 8 m lliures, mida quasi idèntica a la mesura original de les torres del portal. Així doncs, la solució fou avançar la torre occidental uns 9,75 metres en direcció aproximadament E. Això permeté obtenir un pas útil d'entre 3,2 i 3,8 m tenint en compte que la torre oriental s'havia vist doblada pel costat exterior de la muralla.

Aquesta configuració impossibilità, a partir d'aquell moment, el funcionament del portal com a porta triforada. És més que probable, doncs, que amb aquestes modificacions passés a ser una porta bífora.

En relació a la reforma esmentada pensem que, per una simple qüestió de lògica i economia de materials i esforços, la torre occidental del portal fou reaprofitada per a bastir la torre que s'avançà uns 10 m en el mateix costat de la porta. Un fet que recolza aquesta hipòtesi és que

¹¹⁹ S'han documentat restes d'un pòrtic en el mateix costat del carrer a l'interior de la ciutat romana (vegeu el plànol publicat per Beltrán i Revilla (Beltrán, J., 2010: 32) cosa que fa pensar en una continuïtat entre la zona porticada de dins i de fora la ciutat (MGB).

la mida de les torres originals del portal és pràcticament idèntica a la que, durant aquest període, es construï en diagonal en el costat del *castellum*. Pel que fa a la torre oriental, pensem que per al seu desdoblament exterior en forma de bestorre s'utilitzà la part original de la torre que se situava al costat interior de la ciutat, atès que es documenta el seu desmuntatge i, d'altra banda, la fonamentació de la nova bestorre està efectuada amb peces ben treballades en forma de porció de cercle reaprofitades, sent discernible a simple vista que havien format part d'una estructura circular més petita.

Segle IV-V dC

En algun moment d'aquest segle s'enderrocà parcialment el conjunt termal pertanyent a una *domus* que se situava a l'interior del recinte romà, a uns 5 m al NE de la porta monumental. Part dels murs foren reaprofitats per tal d'aixecar un espai que serví com a lloc d'hàbitat.

El passadís de la porta vinculat a l'accés per a vianants del costat oriental s'allargà, pel costat de l'interior de la ciutat, amb estructures obrades parcialment amb tàpia. Aquest fet possiblement explica la col·locació, a l'interior del mateix passadís, d'un reforç que, molt possiblement, estigué destinat a suportar les carregues que produïren les noves estructures.

De forma coetània a l'anterior es bastí, també al costat interior de la ciutat, un mur paral·lel a la muralla que arribà pràcticament fins a l'accés interior del pas de vianants de la porta. Aquest mur formà part d'un edifici que, de fet, estretí l'amplada útil del *decumanus* en el tram immediat a la porta.

L'àrea interior del passadís de vianants sofrí diverses repavimentacions en aquest període. També s'hi practicaren diversos retalls de funcionalitat desconeguda.

Vinculat a l'última repavimentació del passadís, entre finals del segle IV i principis del segle V, l'accés de vianants d'aquest costat de la porta fou tapiat. Pràcticament de forma coetània també es tapià l'accés pel seu costat nord. Aquest tapiat del passadís de vianants configurarà un espai on, atenent a la quantitat de monedes recuperades, sembla que es desenvoluparen activitats pecuniàries, possiblement relacionades amb l'entrada de mercaderies per la porta. El tancament, d'altra banda, és un símptoma clar de la pèrdua de la condició d'espai públic que, fins aquell moment, havia tingut la porta romana.

Segle VI dC

Les últimes informacions que es tenen del procés evolutiu de la porta durant l'antiguitat corresponen a una reutilització del passadís de vianants durant el segle VI dC, moment en el que s'aterren les estructures aixecades durant la fase anterior i s'excaven sitges a l'àrea que antigament havia ocupat el passadís oriental de la porta.

La casa bastida reaprofitant les termes privades interiors també esdevé lloc d'emmagatzematge on es documenten restes de *dolia* i sitges.

La funció d'emmagatzematge també es documentà per a una sitja de proporcions considerables situada a tocar del que restava, pel costat interior, de la torre oriental del portal original. El material arqueològic que farcia la sitja atorgà una datació per a l'abandonament de l'estructura negativa de la 1a ½ del segle VI dC.

Malauradament, entre aquest moment i l'època moderna l'estratigrafia, en aquest punt del sector estudiat, era inexistent com a conseqüència d'un rebaix important efectuat en algun moment d'aquest últim període.

Època medieval

Cal destacar el fet que en època moderna es produí, en el sector que ens ocupa, un rebaix important del terreny tendent a regularitzar-lo per tal de bastir noves construccions. Aquest fet explica el perquè, en alguns punts, hi ha un salt estratigràfic que va des de l'antiguitat tardana a l'època moderna. El buit cronològic existent entre aquests dos períodes només va poder ésser parcialment completat mitjançant algun dels sondeigs on encara es documentà estratigrafia d'aquest període. Una font de coneixement alternativa important per a aquesta fase és la documentació escrita que fa referència directa o indirecta al sector. Els exemples més antics d'aquesta documentació se situen al segle X.

Tornant a l'arqueologia, un dels punts que va oferir alguna informació referent a aquest període fou la cala efectuada a la planta baixa de l'antic palau dels Marc. Aquesta cala, excavada a tocar de l'esvoranc practicat al costat interior de la muralla romana, a uns 38 m al NE de la porta del carrer del Regomir, va permetre documentar diverses ocupacions d'aquest espai en època medieval. El primer indicatiu d'aquest període estava representat per un contenidor detrític o sitja, el reblliment del qual s'efectuà pels volts del segle IX.

L'esvoranc practicat a la cara interior de la muralla romana també es datà d'aquest període.

Posteriorment, alguns fragments de teula posaren de manifest una possible construcció precària en aquest indret de la que no en restava cap evidència més. La primera construcció ben documentada d'època medieval estava representada per un mur paral·lel al llenç defensiu associat a tres paviments de morter de calç. En una fase següent, encara dins de l'època medieval, es bastí un altre edifici en el mateix punt, del que en restaven dos murs (un de paral·lel i un altre perpendicular a la muralla). Aquest últim edifici també aprofitava l'espluga artificial practcada a la cara interna de la muralla romana.

Finalment, pel que fa a la informació proporcionada mitjançant la cala efectuada a tocar de l'esvoranc de la muralla, es dugué a terme la construcció del gran casal gòtic de la família Marc vers el segle XIV.

Pel que fa a l'àrea ocupada per les restes de la porta romana s'hi documentà una sitja farcida amb abundant material ceràmic, sobretot d'època tardoantiga, una quantitat considerable d'ossos i restes de malacofauna i, finalment, alguns fragments ceràmics que portaren a situar l'estructura en el període medieval, si bé aquesta última cronologia només s'atorgà en funció

d'un únic fragment ceràmic, cosa que porta a pensar en una més que probable contaminació de l'estrat¹²⁰.

També incloem dins la fase medieval les restes fundacionals de la Capella de Sant Cristòfol, ubicada a tocar del costat exterior de la porta romana, atès que, tot i que la data oficial d'obertura de la capella és l'any 1503, s'hi documentà, en relació als fonaments de la capella original (no la que avui és visible) una mena de deposició ritual de fundació representada per un petit conjunt de monedes baixmedievales enterrades dins i al voltant d'una escudella de ceràmica vidrada.

A l'àrea del carrer del Correu Vell, al sector ocupat per l'actual pati interior públic amb accés des del carrer d'en Groc, a banda de les restes del casal dels Marc bastit sobre la muralla romana, el costat de ponent es trobava limitat per un mur obrat amb dues tècniques diferents: pedres lligades amb morter de calç disposades en filades irregulars en el terç inferior i tàpia a la part superior. El mur, que fou bastit sobre un d'anterior, d'època romana, contenia una finestra feta amb carreus i rematada per un arc de mig punt que conservava un capitell de factura eminentment romànica¹²¹.

El desmuntatge del mur va permetre recuperar material ceràmic de l'interior de la tàpia. Aquest material, barrejat amb quantitats significatives de material tardoantic, situaren l'edificació vers el segle XIV.

A la part central d'aquest sector, a tocar de la muralla romana -on avui se situa el pati interior de caire públic- s'identificaren tres sitges pertanyents a aquest període amortitzades durant el segle XV.

Època moderna

En relació a la cala practicada a l'interior de l'antic casal gòtic dels Marc, a tocar de la muralla fundacional romana, d'aquest període s'identificà un paviment i la seva preparació que es dataren del segle XVII¹²². Sembla que el paviment conservà el nivell de circulació original del casal, del segle XIV. Aquest fet, molt possiblement, explica l'absència dels nivells de circulació originals del casal dels Marc en les cales efectuades.

Per sobre el citat paviment s'identificà una bossada de runa i un altre paviment de rajoles disposades a la mescla. En relació a aquest últim paviment també s'anivellà l'interior de la cavitat que, en època medieval, s'havia obert a la muralla romana.

¹²⁰ A l'inventari apareix un únic fragment de ceràmica vidrada que situaria la cronologia com a mínim en el segle XII-XIII però que ja s'entrà en el seu moment com a possible intrusió (MGB).

¹²¹ Va ser desmuntada i traslladada al magatzem de l'ajuntament de la Zona Franca quan la paret va ser derruïda.

¹²² A partir de la informació conservada s'ha pogut esclarir, de forma aproximada, quines de les fases que varen identificar els autors dels treballs de camp daten de l'època moderna. No obstant això, ha estat impossible establir cronologies fiables més concretes per a aquestes fases com a conseqüència de la inexistència del corresponent inventari de material (MGB).

En un moment una mica posterior es construïren quatre murs a l'interior de la cavitat oberta a la muralla. Posteriorment, s'aterraren els murs i s'aportà un important paquet d'argiles oxidades i, per sobre d'aquestes, un important paquet de runa. D'un moment posterior a aquest s'identificaren un parell d'estructures menors de maó i ceràmica (un bací encastat al terra).

Cal tenir present que l'antic palau gòtic dels Marc patí, durant aquest període, una important transformació arquitectònica que s'ha situat cronològicament dins el segle XVII. Aquesta transformació consistí, bàsicament, en dotar l'edifici gòtic original d'una nova crugia paral·lela a l'existent. D'aquesta manera la façana que des de la construcció del palau s'obria a l'actual Pati d'en Llimona esdevingué, a partir d'aquest moment, una paret mitgera que separà la crugia original de la de nova construcció.

Pel que fa a l'àrea vinculada directament amb la porta romana del carrer del Regomir s'identificaren, d'aquest moment, tres estrats interpretats pels arqueòlegs que dugueren a terme l'excavació com a nivells per tal de regularitzar el sector¹²³. També d'aquest període, tot i que d'un moment una mica posterior, s'identificà un paviment de cairons que, posteriorment, fou afectat per la construcció de diverses clavegueres.

Pel que fa al sector situat extramurs del recinte romà primigeni, sembla que la seva urbanització prengué força a inicis de l'època moderna amb la construcció del Palau de l'actual carrer del Correu Vell número 5. Aquest palau es construí entre els segles XVI i XVII, tot i que patí una reforma important durant el segle XVIII.

Època contemporània

Pertanyents a aquest període s'identificaren, a la sala practicada a l'interior de l'antic casal dels Marc, a tocar de la muralla romana, un paviment de rajoles a la mescla sobre el que es col·locà un altre paviment de rajoles quadrades que s'estengué per tot aquest sector. L'última acció remarcable en aquesta àrea fou la pavimentació efectuada amb rajoles hidràuliques a principis del segle XX.

Al sector de la porta romana en aquest període s'elevà el nivell de circulació mitjançant l'aportació de nivells de regularització sobre els que es diposità, ja durant el segle XX, l'últim dels paviments que estigué en ús fins a la reforma integral de l'edifici duta a terme a finals del mateix segle.

Pel que fa al pati interior amb accés des dels carrers de Correu Vell i carreró d'en Groc, durant el segle XIX s'hi dugué a terme un important procés edificatiu que implicà una redistribució

¹²³ Es tracta de les unitats estratigràfiques identificades durant la campanya al Pati d'en Llimona de l'any 1991 UE 102, UE 114, UE 117. Atenent a l'inventari del material d'aquests nivells el primer és l'únic que, segons la nostra opinió, pot considerar-se d'època medieval-moderna (únicament un fragment de ceràmica policroma fa allargar la cronologia cap als segles XVI-XVII). Pel que fa a l'estrat UE 114 no consta material associat i, finalment, l'estrat UE 117 presenta un context clarament tardoantic només alterat per la presència de tres fragments d'època medieval-moderna, cosa que, tal com ja figurava als inventaris, podria estar indicant que són producte d'una intrusió (MGB).

important de l'espai. Com a resultat d'aquesta redistribució es tapiaren diverses portes i finestres que en origen s'obrien a aquest pati.

En un segon moment, on l'activitat industrial sembla que prengué força, es construïren diversos pous i un sistema de clavegueram adequat per a la nova ocupació industrial del sector. A banda de les clavegueres, durant les diverses campanyes d'excavació arqueològica s'identificaren diverses estructures que s'interpretaren com a basaments per tal de posar-hi a sobre maquinària pesada.

Finalment, en una última fase, es procedí a efectuar un anivellament que implicà la desaparició de tota o de part de l'estratigrafia antiga en alguns punts. Sobre aquest anivellament es construí l'últim dels paviments del sector, fet de formigó.

11. BIBLIOGRAFIA

Adam, J. P. 1996. *La construcción romana, materiales y técnicas*. León.

Aguarod Otal, C. 1991. *Cerámica romana importada de cocina en la Tarraconense*. Institución Fernando el Católico. Zaragoza

Ajuntament de Barcelona. 2008. *Nomenclàtor dels carrers. Història dels noms dels carrers de Barcelona* <http://www.bcn.es/nomenclator/catala/welcome.htm> [Data de consulta: 1 d'octubre de 2008].

Balil, A. 1992. "Art i cultura". Sobrequés, J. (dir.), *Història de Barcelona*, vol. III. Enciclopèdia Catalana / Ajuntament de Barcelona. Barcelona, p. 203-237.

Balil, A. 1961. *Las murallas romanas de Barcelona*. CSIC, Madrid.

Banks, P. 1977. "The north-western gate of the city of Barcelona in the 11th and 12th centuries". Cuadernos de arqueología e historia de la Ciudad (CAHC), XVII. Barcelona.

Banks, P. 1992. "L'estructura urbana de Barcelona, 714-1300". Sobrequés, J. (dir.), *Història de Barcelona*, vol. II, pp. 25-71. Barcelona,

Beltrán de Heredia, J. 2010. "*Barcino*, de colonia augustea a sede *Regia* en época visigoda. Las transformaciones urbanas a la luz de las nuevas aportaciones de la arqueología". *Arqueología, patrimonio y desarrollo urbano: problemática y soluciones: actas del Seminario de Girona [2009]*. Girona.

Beltrán de Heredia, J. (dir). 2001. *De Barcino a Barcinona (sigles I-VII). Les restes arqueològiques de la Plaça del Rei de Barcelona*. Barcelona.

Beltrán de heredia, J. 2006. "El urbanismo romano y tardo antiguo de *Barcino* (Barcelona): una aportación a la topografía de la colonia". Catálogo de la Exposición *Civilización. Un viaje a las ciudades de la España Antigua*. (3 de octubre de 2006 a 7 de enero de 2007), pp 87-96. Alcalá de Henares.

Beltrán de heredia, J. 2008. "*Barcino* durante la antigüedad tardía". *Zona Arqueológica, Recópolis y la ciudad en la época visigoda*, pp 274 – 291. Museo Arqueológico Regional. Alcalá de Henares.

Blázquez, J.M. 1968. "La crisis del siglo III en Hispania y la Mauritania Tingitana". *Hispania: Revista española de historia*, 108, p. 5-37. Madrid.

Bofarull, A. de. 1847. *Guia Cicerone de Barcelona, o sea viaje por la ciudad*. Barcelona.

Bruniquer, Rúbriques de. 1916. *Ceremonial dels Magnífichs Consellers y Regiment de la Ciutat de Barcelona*, Vol. V, capítol LXXXVIII, Carrers, plassas, camins. Barcelona.

Caballé, F., González, R. 2003. *Notes per a una definició de l'arquitectura civil baixmedieval a Barcelona*. Quaderns d'Història, 8. Barcelona.

Caballé, F., González, R. Inèdit. *Estudi documental de la finca del carrer Regomir 7-9 de Barcelona*. Informe dipositat al MHC. Barcelona, Febrer de 1997.

Carbonell, E., Sala, R., Cebrià, A. 1997. *El taller de jaspis del Morrot de Montjuïc: primers indicis de protomineria al paleoestuari del Llobregat*. Barcelona.

Carreras Candi, F. 1916. *Geografia General de Catalunya: La Ciutat de Barcelona*. Barcelona.

Carreras, C. 1998. "Els abocadors en el món romà: el cas de Londinium i Barcino". *Pyrenae*, 29, pp. 147-160. Barcelona.

Cela, X., Revilla, V. 2004. "La transició del Municipium d'Iluro a Alarona (Mataró). Cultura material i transformacions d'un espai urbà entre els segles V i VII dC". *Laietania*, 15 (volum monogràfic). Mataró.

Corredor, C. Inèdit. *Declaración de hallazgos histórico arqueológicos en el sudeste de Barcino. Calle Regomir – Ataulfo de Barcelona*. Informe dipositat al MHC. Barcelona, Octubre de 2003.

Cruells, J., Hernández-Gasch, J., Sadurní, N. Inèdit. *Estudi històric-arquitectònic – lectura de paraments de la finca número 55 del carrer de Sant Pere més Baix al districte de Ciutat Vella, de Barcelona*. Mataró, 15 de febrer de 2008. Actium patrimoni Cultural, S.L.

Cubeles, A., Puig, F. 2003. "La Drassana i la gestació de la façana marítima de Barcelona". *Drassana. Revista del Museu Marítim de Barcelona*, 11, pp. 50-61. Barcelona

De Caro, S., Miniero, P. 1983. *Baia. Il ninfeo imperiale sommerso di Punta Epitaffio*. Napoli.

De Palol, P. (dir.). 1999. *Del romà al romànic. Història, art i cultura de la Tarraconense mediterrània entre els segles IV i X*. Barcelona.

Duran i Sanpere, A. 1973-1975. *Barcelona i la seva història*. Barcelona.

Fabre, J., Huertas, J.M. 1987. "Crònica d'una suburbialització". *Barcelona, gènesi i consolidació del fet metropolità*. Barcelona.

Garcia Espuche, A., Guàrdia, M., 1984. "L'estudi de l'espai urbà de la Barcelona de principis del segle XVIII: el cadastre de 1716". *I congrés d'història moderna de Catalunya. Actes*. Vol. I. p. 643-679. Barcelona.

Garcia Espuche, A. 2003. "Els Vilana Perlas i la casa del Regomir: del notariat al poder", *Estudis històrics i documents de l'arxiu de protocols*, vol. XXI, pp. 267-319. Barcelona

Gates, CH. 2003. *Ancient Cities. The archaeology of urban life in the Ancient Near East and Egypt, Greece and Rome*. London/NY

Goudineau, C. 1968. *La céramique aretine lisse*. París.

Granados, J., Garcia, J.E., Piqué, E., Solé, X. (s.d.). *La porta romana del Pati d'en Llimona. Carrer del Regomir*. Barcelona.

Granados, J.O. 1977. "Excavación de la torre de flanqueo Sudoeste de la puerta decumana de la colonia Barcino". *Pyrenae*, núm. 13-14. Pp. 253-273. Barcelona.

Granados, J. O., Mazaira, L., Miró, M. T., Rovira, C., Salgot, D. 1986. "Montjuïc dins el context ibèric laietà antic". *VI Congrés Internacional d'arqueologia de Puigcerdà*, (VI: Puigcerdà, 1984), pp. 211-218. Puigcerdà.

Granados, J.O., 1987. "Inscripcions de la torre 35 de la muralla romana". *L'epigrafia romana a Catalunya. Estat de la qüestió i darreres troballes*. "Fonaments", 6, pp. 198-199. Barcelona.

Granados, J.O., 1990. "La colonia Barcino, origen i estructura d'una colònia augustea". *Historia urbana del Pla de Barcelona*, Vol. 2. Barcelona.

Granados, J. O. 1991. "La ciutat Antiga". Sobrequés, J. (dir.) *Història de Barcelona*, vol. 1. pp. 139-201. Barcelona.

Granados, O. 1992. "Estructura urbana de la ciutat romana". Sobrequés, J. (dir.), *Història de Barcelona*, vol. III, pp. 139-201. Barcelona.

Granados, J.O., 1996-1997. "La muralla de Barcino a la llum de les darreres descobertes". *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*. Vol. XXXVIII. Girona.

Gros, P., Torelli, M. 1994. *Storia dell'urbanistica. Il mondo romano*. Roma-Bari.

Guàrdia, M., Garcia Espuche, A. 1992. "Consolidació d'una estructura urbana: 1300-1516". Sobrequés, J. (dir.), *Història de Barcelona*, vol. III. Enciclopèdia Catalana / Ajuntament de Barcelona. III, pp. 35-72. Barcelona.

Hereu, P., Muntaner, J.M., Ramon, A. 1990. "Sobre els processos d'urbanització i construcció a la zona del Palau Reial Menor de Barcelona". *Actes del II Congrés d'història del Pla de Barcelona*, vol. 2, pp. 145-165. Barcelona.

Hernández-Gasch, J. 2005. "El Castellum de Barcino, espai públic monumentalitzat en el s. I d.C. Les excavacions a Regomir núm. 6". *Tribuna d'Arqueologia*, pp. 245-270. Barcelona.

Hernández-Gasch, J. Inèdit a [2006]. *Intervenció arqueològica als carrers Regomir, 6 – Ataülf, 9. Barcelona, el Barcelonès. Del 26 de gener al 21 de maig de 2004. Codi MHCB 008/04*. 4 Vol. Mataró.

Hernández-Gasch, J. Inèdit b [2008]. *Intervenció arqueològica al carrer Regomir, 7-9. Barcelona, el Barcelonès. Del març al maig de 2007. Codi MHCB 116/06*. 1 Vol. Mataró.

Hernández-Gasch, J. 2006. "The Castellum of Barcino: From its Early Roman Empire origins as a monumental public place to the Late Antiquity fortress". *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona (QUARHIS)*, 2. Barcelona.

Izquierdo, P. 1997. "Barcino i el seu litoral: una aproximació a les comunicacions marítimes d'època antiga a la Laietània". Roca, J. (ed.), *La formació del cinturó industrial de Barcelona*. Vol. 1, pp. 13-21. Barcelona.

Lamboglia, N. 1958. "Opus certum". *Rivista di Studi Liguri*, XXIV, pp. 158-170.

López-Mullor, A., Caixal i Mata, À., Fierro Macía, X. 1998. "Alguns materials ceràmics apareguts en contextos de l'època medieval a les comarques de Barcelona". J.I. Padilla i J.M. Viola, *Ceràmica medieval i postmedieval. Circuits productius i seqüències culturals*. Pp. 39-55. Barcelona.

Lugli, G. 1957. *La tecnica edilizia romana: con particolare riguardo a Roma e Lazio*. Roma.

Maniscalco, F. 1997. *Ninfei ed edifici marittimi severiani del Palatium imperiale di Baia*. Napoli.

Miró, C. 1998. "El passat antic de la muntanya de Montjuïc". Alberch, R. (dir.), *Els barris de Barcelona. Sants-Montjuïc, les Corts, Sarrià-Sant Gervasi*. Vol II. Barcelona.

Miró, C. 2005. "Balanz anual de l'activitat arqueològica a la ciutat (Setembre 2003 – desembre 2004)". *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona (QUARHIS)*, 1, pp. 133-149. Barcelona.

Miró, C. 2011. "Els balnea de les domus de Barcino". *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona (QUARHIS)*, 7, pp. 68-83. Barcelona.

Miró, C., Puig, F. 2000. "Edificios termales públicos y privados en Barcino". C. Fernández Ochoa, V. Garcia Entero (eds.), *Termas Romanas en el Occidente del Imperio. Coloquio Internacional de Arqueología (II: Gijón, 1999)*, pp. 171-178. Gijón.

Miró, N. 2005. "Noves dades sobre la muralla romana de Barcino: el pas de ronda conservat al carrer de l'Arc de Sant Ramon del Call". *Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona (QUARHIS)*, 1, pp. 59-67. Barcelona.

Morán, J., Pladevall, A., Riera, S., Alier, R., Codina, J., Pagès, M. 1982. *Gran geografia comarcal de Catalunya. El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Vol. 8. Barcelona.

Nadal, E., Pascual, S., Villena, N. 2005. "Actuacions arqueològiques d'urgència a l'autovia N-II. El mas ibèric de Can Rossó i el conjunt medieval de Sant Marc (Argençola, Anoia)", *Tribuna d'Arqueologia, 2002-2003*, pp. 161-182. Barcelona.

Palet, J.M. 1997. *Estudi territorial del Pla de Barcelona. Estructuració i evolució del territori entre l'època íbero-romana i l'altmedieval, segles II-I aC / X-XI dC*. Barcelona.

Pallarés, F. 1969. "Las excavaciones de la plaza San Miguel y la topografía romana de Barcino". *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, XIII. Barcelona.

Pallarés, F. 1975. "La topografía i els orígens de la Barcelona Romana". *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, 16, pp. 5-48. Barcelona.

Pallí Aguilera F. 1985. "La Via Augusta en Catalunya". *Faventia Monografias*, 3. Bellaterra.

Peña, Y., 2000. "La "crisis" del siglo III en la historiografía española". *Espacio, tiempo y forma. Serie II, Historia Antigua*, 13, pp. 469-494. Madrid.

Pericot, L., Castillo, A. del, Ainaud, J., Vicens, J. 1944. *Barcelona a través de los tiempos*. Barcelona.

Piqué, E. Inèdit. *El Palau de la família Gualbes al carrer del Regomir i els seus entorns*. Febrer-Abril de 1991.

Ponz, A. 1788. *Viaje de España ó cartas en que se da noticia de las cosas más apreciables y dignas de saberse que hay en ella*. Carta Primera, Párrafo 84. Madrid.

Puig, F. 2009. "Barcino: continuïtats i discontinuïtats morfològiques. El procés urbanístic de la colònia entre la seva fundació i l'Antiguitat tardana", *XI Congrés d'Història de Barcelona – La ciutat en xarxa*. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona. 1-3 de desembre de 2009.

Puig, F., Rodà, I. 2000. *Les muralles de Barcino*. Barcelona.

Puiggarí, J. (1879), *Garlanda de joyells. Estudis é impressions de Barcelona Monumental*. Barcelona.

Puiggarí, J. (1899), *Capilla de San Cristóbal del Regomir – reseña histórico-descriptiva*. Barcelona.

Ravotto, A., en premsa. "Datos para la cronología de la muralla bajoimperial de Barcino". *Empúries*, 56, pp. 1-28. Museu d'Arqueologia de Catalunya. Barcelona.

Roca, M., Fernández, I. 2005. *Introducción al estudio de la cerámica romana. Una breve guía de referencia*. Màlaga.

Riu-Barrera, E. 2006. "La casa gòtica dels Marc al pati d'en Llimona de Barcelona". *Arqueologia Medieval*, 2. Barcelona.

Sureda, J. 1992. "Art, pensament i cultura" dins Jaume Sobrequés (dir.), *Història de Barcelona*, vol. III, pp. 313-354. Barcelona.

Tarradell, M. 1955. "Sobre las invasiones germánicas del s. III dC. En la Península Ibérica". *Estudios Clásicos*, vol. 3, n. 15, pp. 95-110. Madrid.

Tarradell, M. 1976. "Las ciudades romanas del este de la Península", *Symposium de Ciudades Augusteas*, 2, pp. 289-313. Zaragoza.

Solà-Morales, I. De. 1992 a. "La scoperta delle mura di Barcellona. Il recupero dei palazzi Gualbes e di Correu Vell", *Lotus Internacional*, 72, pp. 56-63. Milà.

Solà-Morales, I. De. 1992 b. "El Pati Llimona, un centre cívic amb segles d'història", *Barcelona metropolis mediterrània*, 21, pp. 27-30. Barcelona.

**Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell**

Barcelona
El Barcelonès

Actium®

Woloch, G. M. 1983. *Roman Cities: Les Villes Romaines by Pierre Grimal, translated and edited by G. Michael Woloch, together with a Description Catalogue of Roman Cities by G. Michael Woloch.* Madison.

12. AGRAÏMENTS

La realització d'aquesta memòria ha estat una tasca feixuga, però gratificant, tot i això hem tingut moments d'atzucac i de crisis. Es tracta d'un treball inusual, on s'ha volgut reunir un seguit d'intervencions a l'entorn del que actualment és el centre cívic del Pati d'en Llimona. S'ha tingut que reunir tota la documentació, i intentar fer una ordenació i donar-li una unificació, que no sempre ha estat possible. Des d'aquí assumim els errors, que només són dels responsables de la realització de la memòria, però sense oblidar d'on veníem i del què disposàvem.

Tot i això aquesta barca no hauria arribat a bon port sense el recolzament i suport de moltes persones, als qui volem demostrar el nostre agraïment des d'aquestes ratlles. En primer lloc a l'empresa ACTIUM, i a tot el seu personal, ja que ha estat una tasca d'equip, que ha durat uns anys i han estat molts els que han col·laborat. Al personal del Centre de Documentació del Servei d'Arqueologia que ha intentat buscar tota la documentació i ha donat tot el suport a l'hora de la realització del treballs. Al personal del Centre de Conservació de Bens Mobles del MUHBA a la Zona Franca, que han ajudat a la localització del material arqueològic i a la seva gestió. A Eduard Riu, que va lliurar tota la documentació que conservava de les intervencions que ell havia dirigit, documentació que ha estat bàsica per a entendre les primeres actuacions a l'indret i, finalment, a Anna Monleón i Joan García Biosca que han estat disponibles per totes les nostres consultes.

A tots ells moltes gràcies.

Carme Miró i Alaix, responsable del Pla d'Arqueologia Urbana

ANNEX 1. FOTOGRAFIA

Intervenció arqueològica a l'edifici del Pati d'en Llimona 1984-1985 (Mazaira, Riu, Oliver)

Foto 01: Cala 84-85 (vista uns anys més tard de la seva realització)

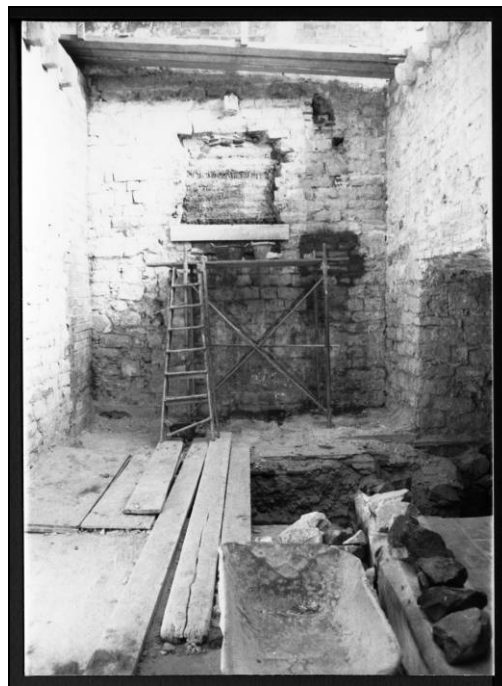

Foto 02: Àmbit 0.08 amb la cala 84-85 al fons (vista uns anys més tard de la seva realització)

Foto 03: Vista de l'escapçament que s'efectuà en època medieval al costat interior de la muralla romana fundacional. Àmbit 0.08 amb la cala 84-85 en primer terme (vista uns anys més tard de la seva realització)

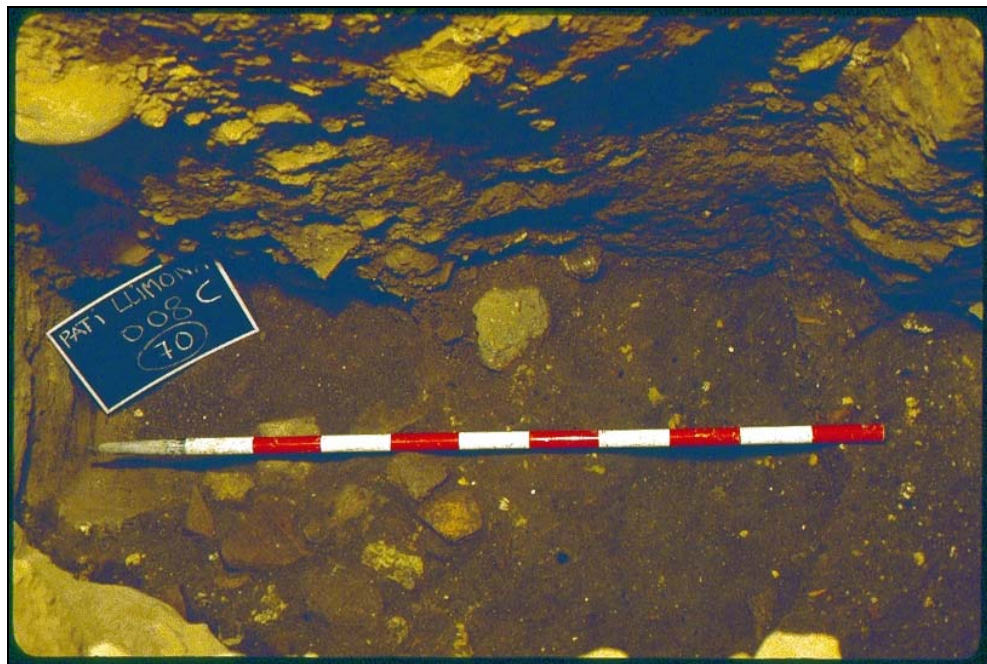

Foto 04: Cala C que posteriorment formà part de la cala 84-85. Estrat 70

Foto 05: Cala C que posteriorment formà part de la cala 84-85. Estrat 73 i estructura negativa 68

Foto 06: Cala C que posteriorment formà part de la cala 84-85. Estructures 32 i 38

Foto 07: Vista de la façana d'època moderna de l'edifici del carrer de Sant Simplicí / Pati d'en Llimona, abans de la seva restauració

Foto 08: Pintures medievals amb motius heràldics descoberts durant el procés de restauració

Foto 09: Detall d'un dels escuts pintats d'època medieval

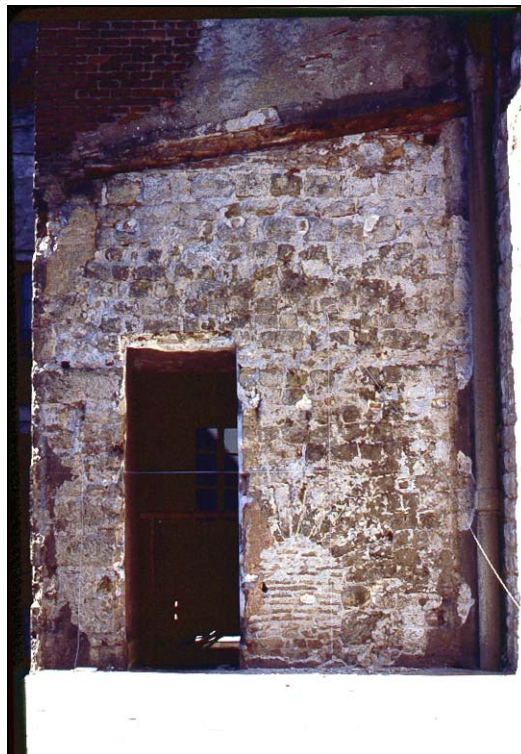

Foto 10: Part superior de la torre romana número 36 amb una de les seves obertures originals amb arc de mig punt tapiada

Intervencions al pati interior del carrer del Correu Vell amb accés des del carrer d'en Groc. 1984-1985

Foto 11: Eliminació d'estructures contemporànies per tal de crear el nou pati d'ús públic amb accés des del carreró d'en Groc

Foto 12: Vista de com les estructures contemporànies recolzaven directament sobre el parament de la muralla romana baiximperial afectant-lo

Foto 13: Vista de com les estructures contemporànies afectaren el parament de la muralla romana baiximperial. En aquest cas, els forats per insertar els caps de biga.

Foto 14: Una altra visió del parament baiximperial del segon recinte romà de la ciutat

Intervencions a l'edifici del Pati d'en Llimona - 1988

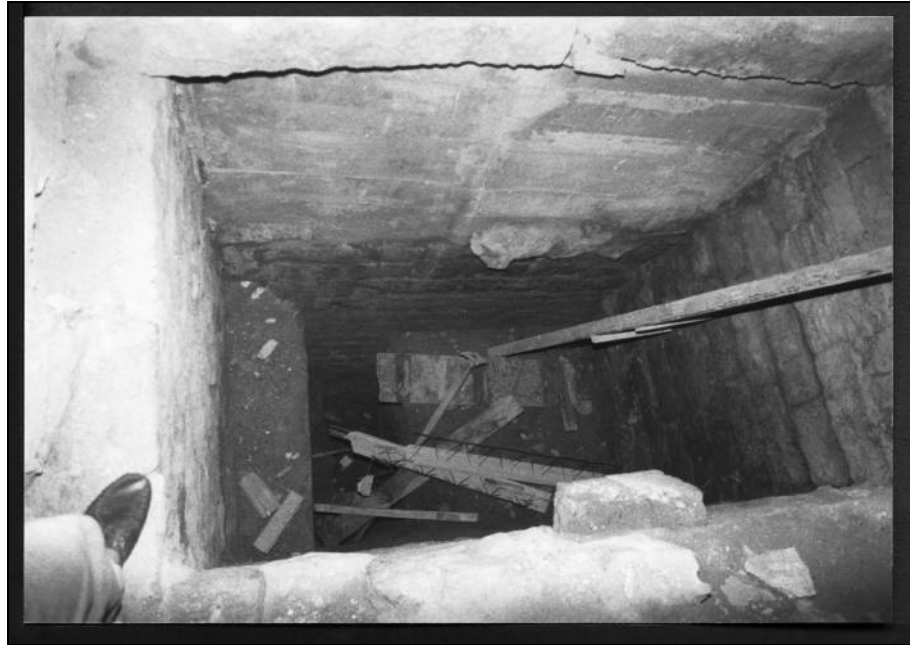

Foto 15: Vista del pou adossat a la muralla fundacional

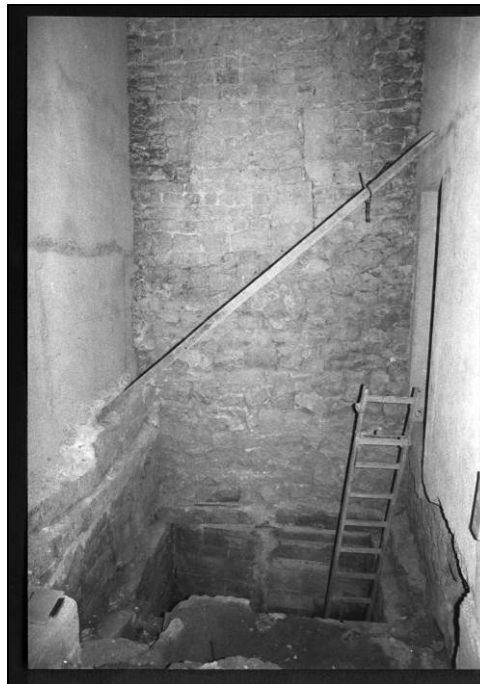

Foto 16: Vista general de la situació del pou de la imatge anterior

Intervencions a l'edifici del Pati d'en Llimona - 1989

Foto 16: Vista general de la porta romana de vianants l'any 1989. Al davant s'hi observa una cala de la que no es té cap constància que s'efectués amb metodologia arqueològica

Foto 17: Sala final de la "fresquera" que se situa sota el Pati d'en Llimona

Foto 18: Sala noble de la primera planta del casalot d'origen gòtic del Pati d'en Llimona. Podem observar les fustes originals que configuren la base del paviment entre biga i biga

Foto 19: Una altra imatge de la sala noble. Aquesta sala tenia el doble d'amplada que la planta baixa en aprofitar el pas de ronda de la muralla romana (part on el paviment és massís, sense fustes)

Foto 20: Imatge zenital del ritual fundacional documentat en relació als fonaments de la capella de Sant Cristòfol original, davant de la porta romana de vianants del carrer del Regomir

Foto 21: Visió detallada del recipient ceràmic a l'interior i als voltants del qual es documentaren diverses monedes baixmedievals

Foto 22: Vista d'un dels paraments de l'edifici del Pati d'en Llimona on s'hi observen diverses refeccions

Foto 23: Arrencament d'una aresta pertanyent a una de les voltes originals de la capella de Sant Cristòfol, reformada durant la segona meitat del segle XIX

Foto 24: Parament interior de la muralla romana fundacional afectat per multitud de refeccions. A l'esquerra podem veure la cavitat artificial que s'hi practicà en època medieval

Foto 25: Cales al voltant de la torre romana circular associada a la porta del Regomir (costat interior de la ciutat). Es desconeix qui va dur a terme els treballs i, malauradament, la informació obtinguda no s'ha localitzat mai

Foto 26: Una altra visió de la torre romana de la porta del Regomir durant els treballs duts a terme l'any 1989

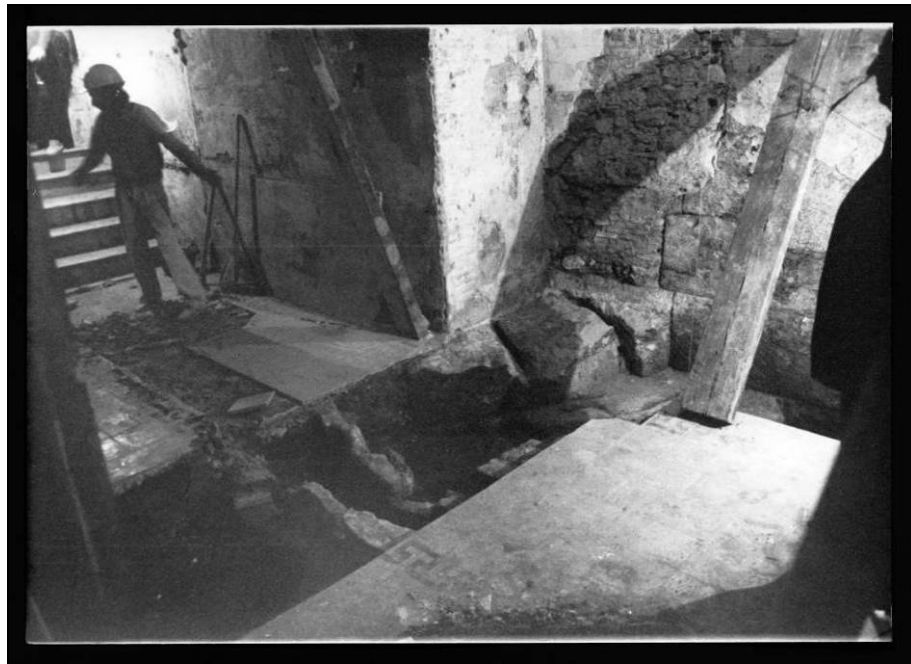

Foto 27: Una altra imatge de la torre romana de la porta del Regomir durant els treballs duts a terme l'any 1989

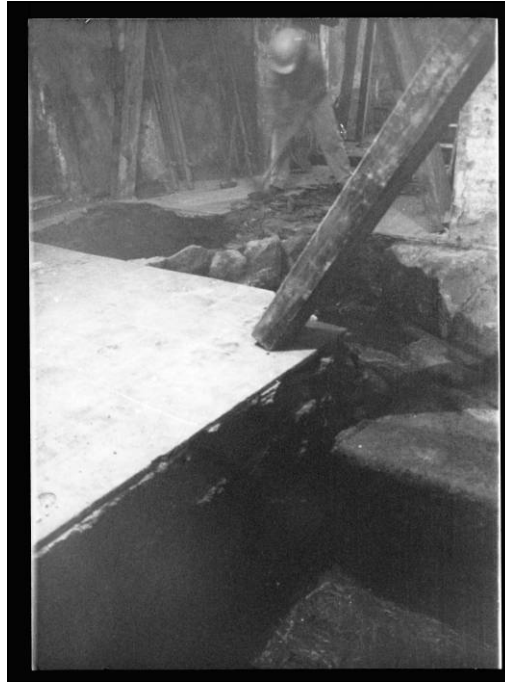

Foto 28: En primer terme d'aquesta imatge s'observa l'àrea immediata a la porta de vianants, pel costat interior, ja excavada. Desconeixem si aquest buidatge es feu amb metodologia arqueològica

Foto 29: Imatge de la porta romana de vianants presa el 1989 amb una càmera fotogramètrica

Foto 30: Imatge, parcialment degradada, on s'observa la cavitat artificial oberta al parament fundacional en època medieval i la cota conservada de la muralla, a sobre

Intervencions a Correu Vell – 1990-1991

Foto 31: Sondeig A efectuat a l'interior del Palau del carrer del Correu Vell número 5 el 1990

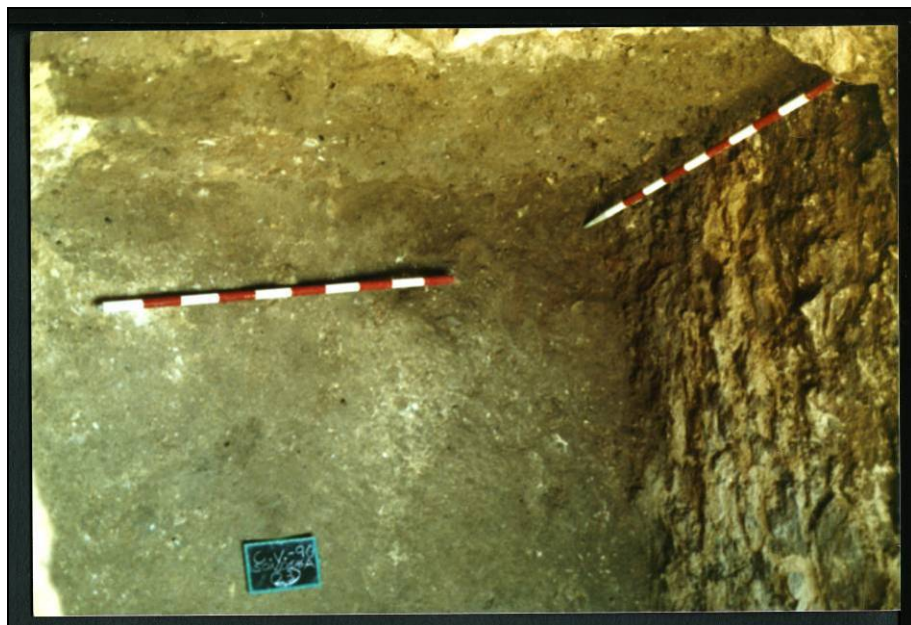

Foto 32: Una altra imatge del sondeig A del carrer del Correu Vell número 5

Foto 33: Vista general del sondeig o rasa B efectuat al l'indret que havia de convertir-se en un espai públic amb accés des del carreró d'en Groc

Foto 34: Detall d'un paviment de tegula invertida en un punt de la rasa B, probablement el fons d'alguna piscina termal

Foto 35: El mateix punt que apareixia a la fotografia anterior un cop desmuntat el paviment de tegula invertida

Foto 36: Paviment d'opus signium decorat amb tesses: les blanques i negres en forma de creu documentat a la rasa B de Correu Vell

Foto 37: Vista d'un altre paviment romà documentat a la rasa B de Correu Vell (estructura UE 33)

Foto 38: Estructures UE 5 i UE 6 documentades a la rasa B de Correu Vell

Intervencions a Pati d'en Llimona – 1990-1991

Foto 39: Pilars de la galeria gòtica de la casa del Pati d'en Llimona un cop "alliberats"

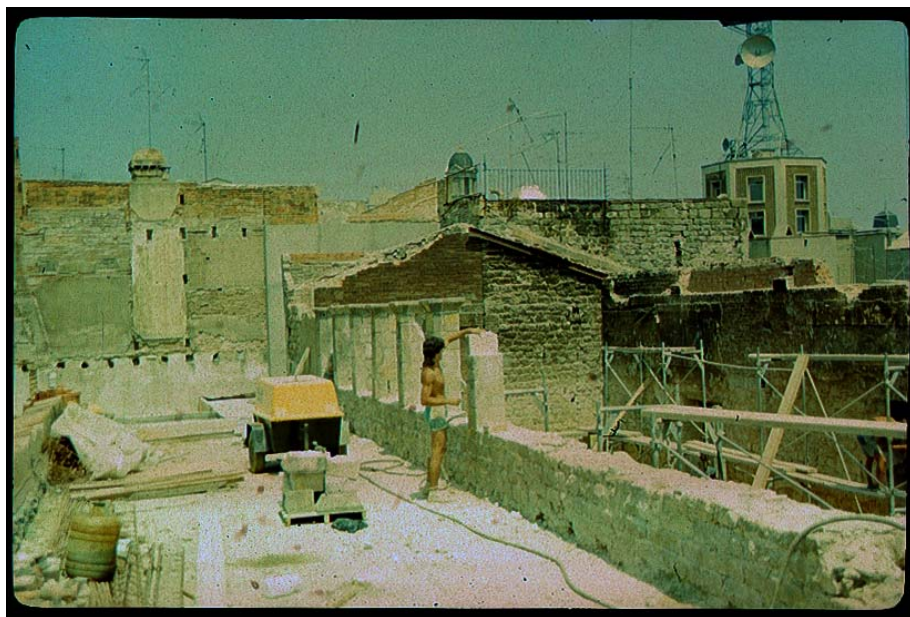

Foto 40: Els pilars de la galeria gòtica foren desmuntats i tornats a muntar amb nou aglutinant

Foto 41: Enteixinat gòtic del "palau Llimona"

Foto 42: Una altra imatge de l'enteixinat amb les mènules i les parets decorades

Foto 43: Façana del palau gòtic que cavalca sobre el pas de ronda de la muralla romana baiximperial

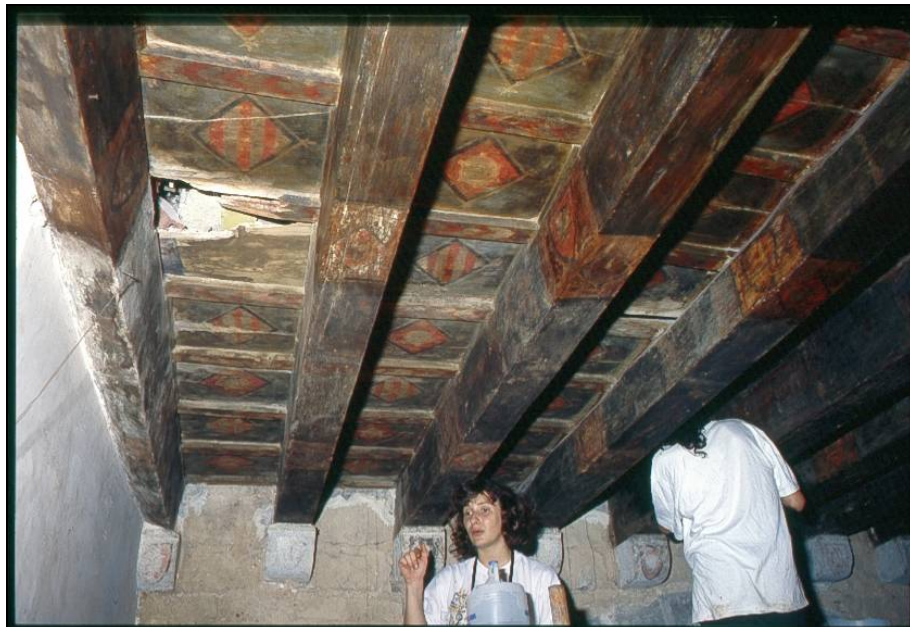

Foto 44: Procés de restauració de l'enteixinat gòtic

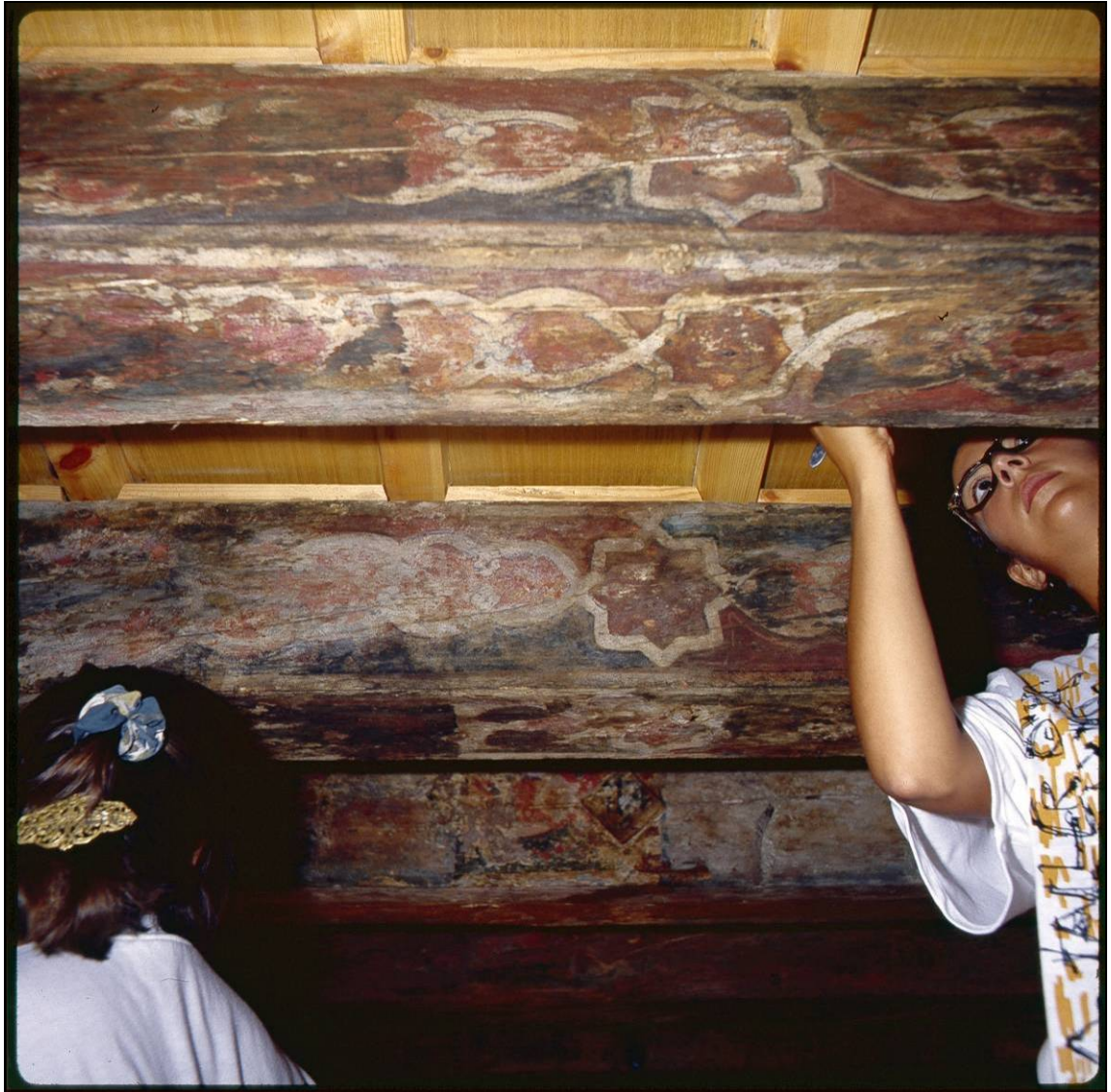

Foto 45: Una altra imatge de les feines de restauració de l'enteixinat gòtic

Foto 46: Porta romana de vianants amb part dels elements originals del seu tapiat

Foto 47: Vista general del costat exterior del pas per a vianants de la porta romana marítima en procés de musealització

Foto 48: Detall del costat exterior de la porta de vianants. S'aprecia el fonament del recreixement baiximperial de la bestorre i la motllura que envoltava la nova construcció (amdòs elements seccionats per la fonamentació de la finca del segle XIX)

Foto 49: Vista zenital del fonament de la bestorre baiximperial. S'aprecia que les pedres foren reaprofitades d'una construcció circular més petita, molt probablement de la part interior de la torre altimperial

Foto 50: Pati d'en Llimona durant els treballs de restauració

Foto 51: Pati d'en Llimona durant els treballs de restauració. Podem apreciar la nau gòtica a la part superior de la imatge

Foto 52: Treballs d'adequació del Pati d'en Llimona amb la naia gòtica ja restaurada

Foto 53: Restes de la torre romana altimperial en procés d'excavació. La torre se situa al costat interior de la muralla i a tocar de la porta romana

Foto 54: Torre romana altimperial un cop musealitzada l'àrea de la porta romana

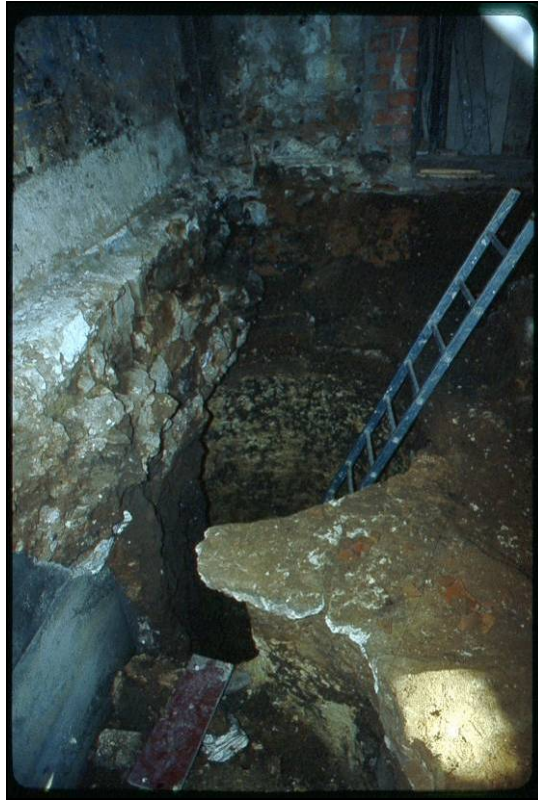

Foto 55: Sitges en procés d'excavació a l'àrea immediata a la porta romana

Foto 56: Vista general del costat del casal d'origen gòtic que dona al que avui es un pati amb accés públic des del carreró d'en Groc

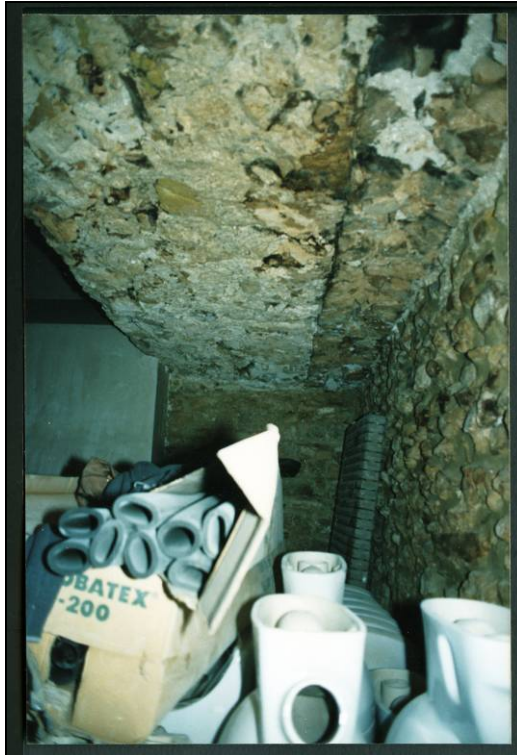

Foto 57: Vista de l'esvoranc practicat en època medieval a la muralla romana fundacional

Foto 58: Restes de la cornisa original que rematava la part de les torres baiximperials construïda amb opus quadratum. Torre 35 al pati amb accés des de Correu Vell i carreró d'en Groc

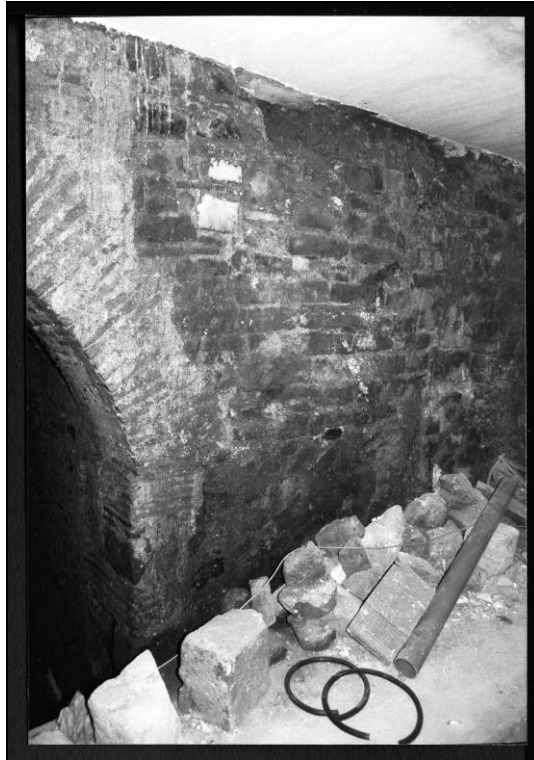

Foto 59: Paraments originals durant les obres de restauració

Foto 60: Localització d'un pou a l'edifici d'origen gòtic del Pati d'en Llimona

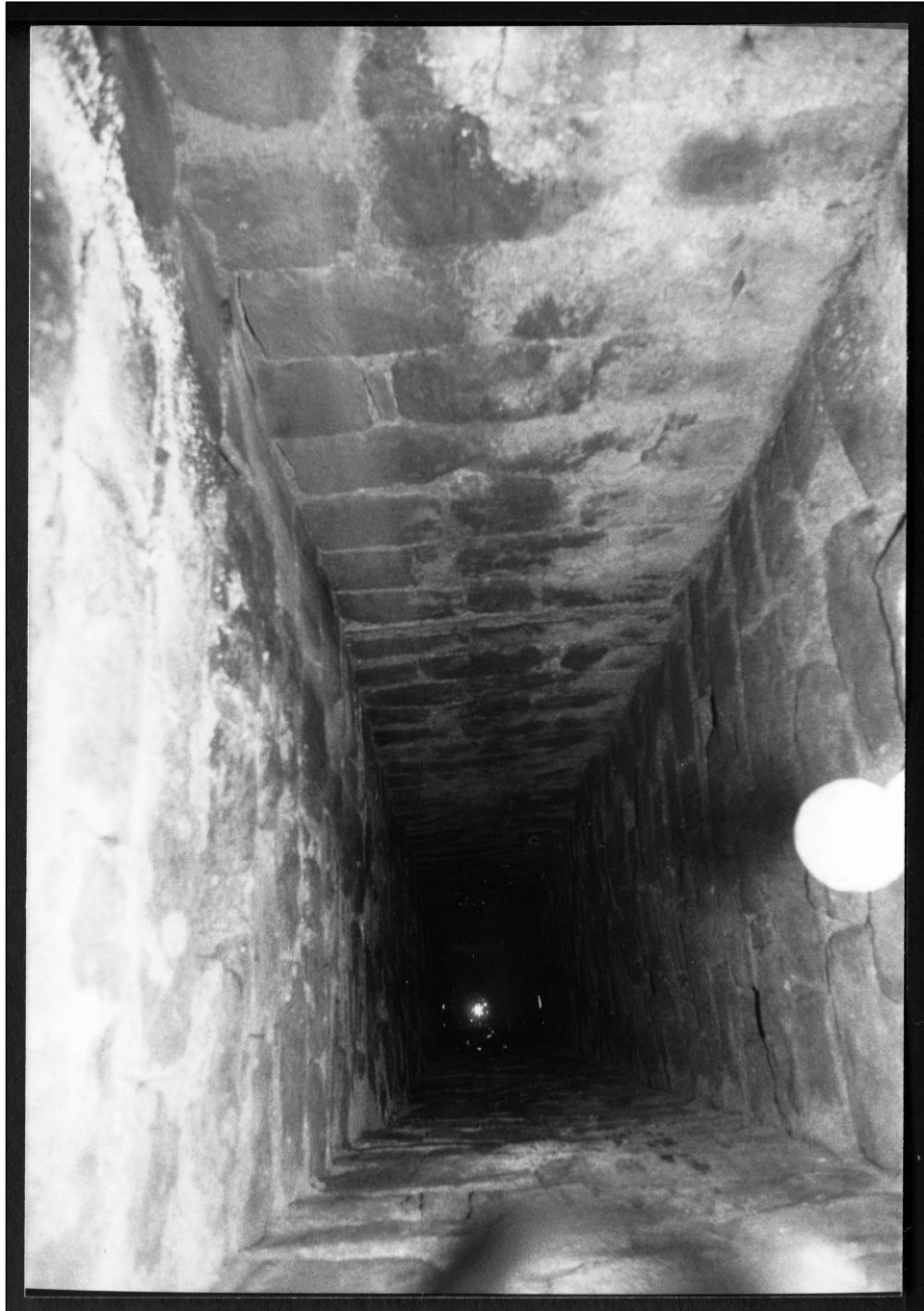

Foto 61: Vista de l'interior del pou de la fotografia anterior

Foto 62: Part superior de l'edifici del Pati d'en Llimona un cop finalitzada la restauració-adequació

Foto 63: Palau Llimona – Sala noble un cop finalitzada la restauració. Al fons podem observar la cara lateral d'una de les torres romanes

Foto 64: Palau Llimona – Detall d'una porta lateral de la porta romana

Foto 65: Palau Llimona – Arcs de la façana gòtica original, avui paret mitgera

Foto 66: Palau Llimona - Vista zenital del sondeig A de 1990 en procés d'excavació

Foto 67: Palau Llimona – Vista zenital del sondeig A un cop finalitzat

Foto 68: Palau Llimona – Sondeig A Porxos en procés d'excavació

Foto 69: Palau Llimona – Sondeig A porxos: murs UE 12

Foto 70: Palau Llimona – Sondeig B porxos en procés d'excavació

Foto 71: Palau Llimona – Vista general del sondeig B porxos

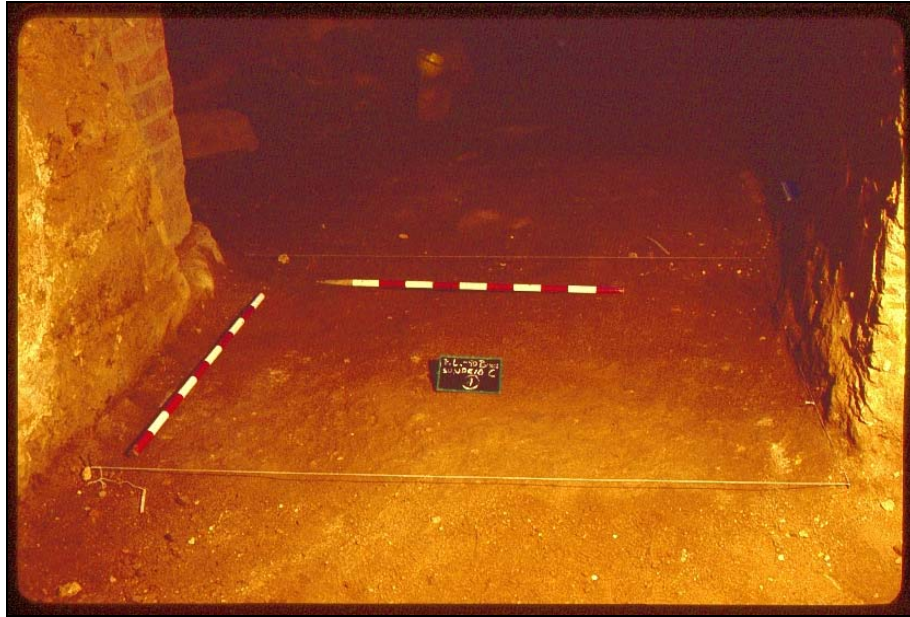

Foto 72: Palau Llimona – Estat inicial del sondeig C porxos

Foto 73: Palau Llimona – Sondeig C porxos en procés d'excavació

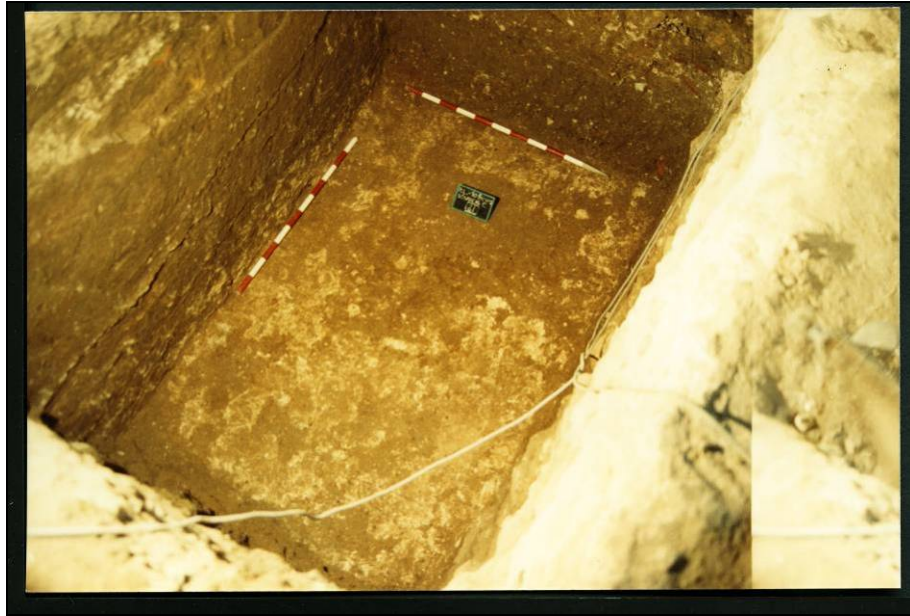

Foto 74: Palau Llimona – Sondeig C porxos. Estat final

Foto 75: Palau Llimona – Consolidació de l'estuc pintat que es documentà al sondeig C porxos

Foto 76: Palau Llimona – Sondeig D, treballs inicials

Foto 77: Palau Llimona – Sondeig D en procés d'excavació

Foto 78: Palau Llimona – Sondeig D: a la imatge moment en que ja es començava a veure la boca del praefurnium d'una sala calefactada pertanyent a una domus. Al davant podem observar dos grans fragments d'opus signinum

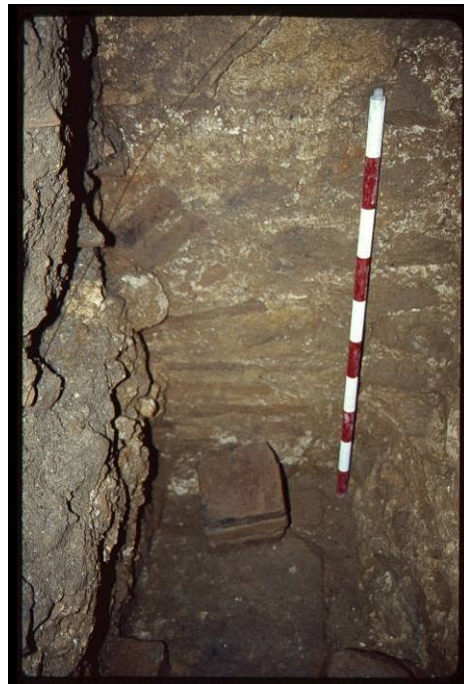

Foto 79: Palau Llimona – Costat interior del praefurnium documentat al sondeig B. S'aprecia part de l'arcada de la boca de càrrega i les restes d'algunes pilae que suportaven la suspensura de la sala calefactada

Foto 80: Palau Llimona – Vista de la boca del praefurnium un cop excavat el reblliment que l'amortitzava

Foto 81: Palau Llimona – Detall de les restes del sistema de suport de la suspensura de la sala calefactada localitzada mitjançant el sondeig D

Foto 82: Palau Llimona – Vista zenital del sondeig D

Foto 83: Palau Llimona – Continuació de les estructures més enllà dels límits del sondeig D

Foto 84: Palau Llimona – Protecció amb planxes de poliestirè expandit (EPS) conegut normalment com a “porexpan” abans de formigonar la cala per a la nova fonamentació de l'edifici

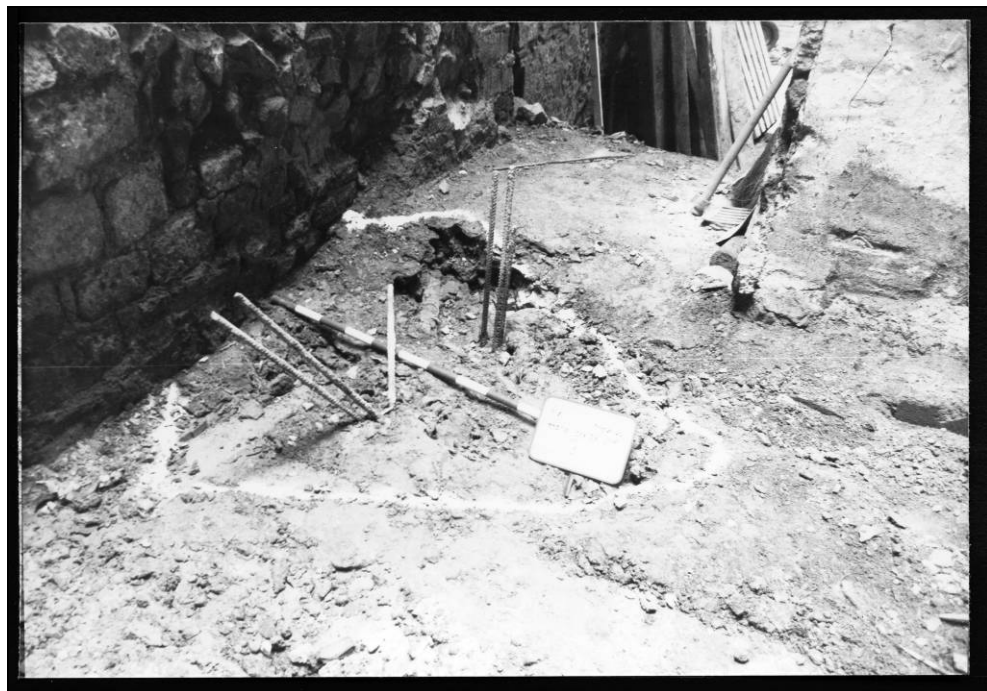

Foto 85: Palau Llimona – Sondeig E porxos: estat inicial

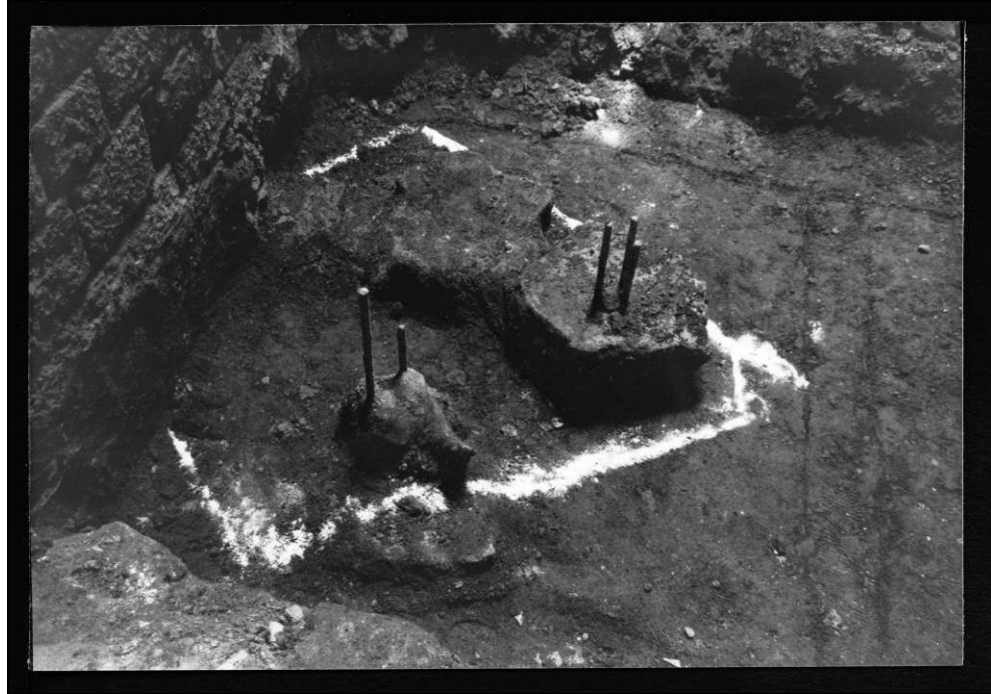

Foto 86: Palau Llimona – Sondeig E porxos en procés d'excavació

Foto 87: Palau Llimona – Sondeig E porxos: estructura UE 2

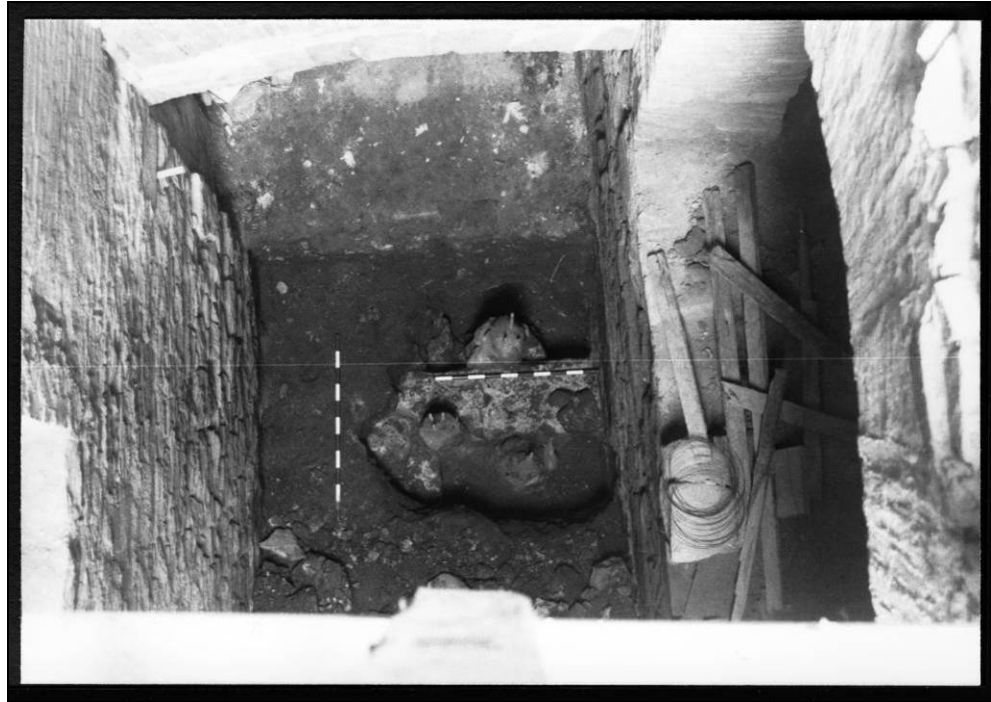

Foto 88: Palau Llimona – Vista zenital del sondeig E porxos

Foto 89: Palau Llimona – Sondeig B porta

Foto 90: Palau Llimona – Sondeig B porta en procés d'excavació

Foto 91: Palau Llimona – Sondeig B porta: estat final

Foto 92: Palau Llimona – Sondeig C porta (ampliació del sondeig B): estat inicial

Foto 93: Palau Llimona – Sondeig C porta en procés d'excavació

Foto 94: Palau Llimona – Sondeig C porta: UE 30

Foto 95: Palau Llimona – Detall del funcionament del parament en relació a la torre romana altimperial

Foto 96: Palau Llimona – Torre romana altimperial en procés d'estudi

Foto 97: Palau Llimona – Cala 2 1991 a l'interior del passadís per a vianants

Foto 98: Palau Llimona – Cala 2 1991 en procés d'excavació

Intervenció a Correu Vell – 1992

Foto 99: Mur romà a la cala C-X

Foto 100: Cala C-XI en procés d'excavació

Foto 101: Cala C-XIII en procés d'excavació

Foto 102: Cala C-XIV en els moments inicials de la seva realització

Foto 103: Àrea a ponent de la cala C-XIV. S'observa l'empremta deixada per les cales efectuades l'any 1984

Foto 104: Una de les cales de l'any 1984 un cop buidada

Foto 105: Substrat de roca a la cala C-XIV

Foto 106: Ampliació de la cala C-XIV cap al nord (C-XIV Nord)

Foto 107: Vista zenital de la C-XIV Nord. Podem observar un tram del mur romà UE 10

Foto 108: Cala C-XIV Nord en el seu estat final

Foto 109: Paret oest del pati interior i posterior de la finca del carrer Regomir, 7-9 l'any 1992

Foto 110: Vista de les marques de l'encofrat de la cara SE del mur romà UE 10

Foto 111: Claveguera romana UE 115, al carreró d'en Groc, un cop excavat el seu farciment

Foto 112: Una altra vista de la claveguera romana UE 115, al carreró d'en Groc

Foto 113: Vista zenital de la claveguera romana UE 115 i el mur

Foto 114: Vista del carreró d'en Groc amb la cantonada del pati interior. Podem observar, en primer terme, el mur romà UE 106 i al fons, la claveguera UE 115

Foto 115: Finestra d'estil romànic a la paret que tancava el pati interior pel costat oest

Foto 116: Detall de la finestra romànica

Foto 117: Angle de 90° entre els murs romans UE 90 i UE 10

Foto 118: Detall de la unió entre el mur UE 90 i el gran mur UE 10

Foto 119: Sitja UE 1001 un cop excavat el seu farciment

Foto 120: Vista del nivell al que apareixia el tortorà, de color beix, al nord del mur UE 10

Foto 121: Detall del nivell de tortorà retallat al nord del mur UE 10

Foto 122: Mur UE 97 al nord del mur UE 10

Foto 123: Sitja UE 1003

Foto 124: Vista general de l'àrea termal localitzada al sector oest del pati interior de Correu Vell

Foto 125: Detall del paviment, pertanyent de ben segur a una piscina, de l'àrea termal localitzada al sector oest del pati interior de Correu Vell

Foto 126: Cala XIV sud: estat final

Foto 127: Vista del que ara és un pati interior públic amb accés des del carrer de Correu Vell i carreró d'en Groc. Al fons el gran mur romà UE 10

Foto 128: Vista general del pati interior de Correu Vell – Carreró d'en Groc. Al centre, podem observar el gran mur romà UE 10 i algun dels sondejos practicats

Foto 129: Vista pròxima del mur UE 10

Foto 130: Una altra vista general del pati interior del carrer de Correu Vell – Carreró d'en Groc

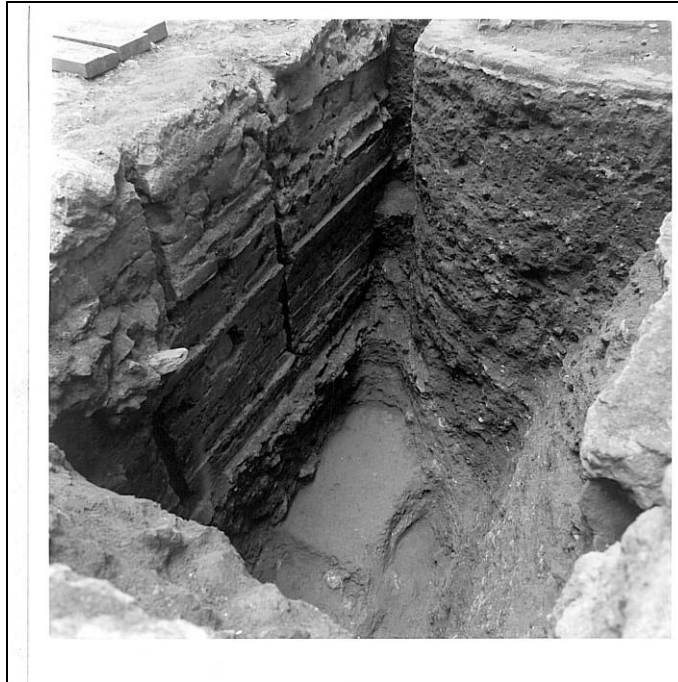

Foto 131: Vista de detall d'un dels costats del mur UE 10 on es pot apreciar les marques deixades per les fustes que permeteren encofrar-lo

Intervencions a Pati d'en Llimona – 1993

Foto 132: Palau Llimona – Porta romana per al pas de vianants un cop musealitzada

Intervencions al carrer de Regomir, 7-9 – 1998

Foto 133: C. Regomir, 7-9 – Cala 1 de la intervenció efectuada l'any 1998 per Anna Monleón (imatge de Jordi Hernández-Gasch de l'any 2007 just abans de tornar a reblir les cales que encara restaven obertes)

Foto 134: C. Regomir, 7-9 – Cala 2 de la intervenció efectuada l'any 1998 per Anna Monleón (imatge de Jordi Hernández-Gasch de l'any 2007 just abans de tornar a reblir les cales que encara restaven obertes)

Foto 135: C. Regomir, 7-9 – Cala 3 de la intervenció efectuada l'any 1998 per Anna Monleón (imatge de Jordi Hernández-Gasch de l'any 2007 just abans de tornar a reblir les cales que encara restaven obertes)

Foto 136: C. Regomir, 7-9 – Cala 4 de la intervenció efectuada l'any 1998 per Anna Monleón (imatge de Jordi Hernández-Gasch de l'any 2007 just abans de tornar a reblir les cales que encara restaven obertes)

Foto 137: C. Regomir, 7-9 – Cala 5 de la intervenció efectuada l'any 1998 per Anna Monleón (imatge de Jordi Hernández-Gasch de l'any 2007 just abans de tornar a reblir les cales que encara restaven obertes)

Foto 138: C. Regomir, 7-9 – Vista parcial de la cala 6 de la intervenció efectuada l'any 1998 per Anna Monleón (imatge de Jordi Hernández-Gasch de l'any 2007 just abans de tornar a reblir les cales que encara restaven obertes)

**ANNEX 2. VISUALITZACIÓ EN FORMA DE CONTACTES DE TOTES LES FOTOGRAFIES I
DIAPOSITIVES CONSERVADES**

Intervenció arqueològica a Correu Vell, 5 - 1984-1985

Barcelona
El Barcelonès

B10_4_2_32_CV005
1.jpg

B10_4_2_32_CV005
2.jpg

B10_4_2_32_CV005
3.jpg

B10_4_2_32_CV005
4.jpg

B10_4_2_32_CV005
5.jpg

B10_4_2_32_CV005
6.jpg

B10_4_2_32_CV005
7.jpg

B10_4_2_32_CV005
8.jpg

B10_4_2_32_CV005
9.jpg

B10_4_2_32_CV006
0.jpg

B10_4_2_32_CV006
1.jpg

B10_4_2_32_CV006
1_Duplicado.jpg

B10_4_2_32_CV006
2.jpg

B10_4_2_32_CV006
4.jpg

B10_4_2_32_CV006
5.jpg

B10_4_2_32_CV006
6.jpg

B10_4_2_32_CV006
7.jpg

B10_4_2_32_CV006
8.jpg

B10_4_2_32_CV006
9.jpg

B10_4_2_32_CV007
0.jpg

B10_4_2_32_CV007
1.jpg

B10_4_2_32_CV007
2.jpg

B10_4_2_32_CV007
3.jpg

B10_4_2_32_CV007
4.jpg

B10_4_2_32_CV007
5.jpg

B10_4_2_32_CV007
6.jpg

B10_4_2_32_CV007
7.jpg

B10_4_2_32_CV007
8.jpg

B10_4_2_32_CV007
9.jpg

B10_4_2_32_CV008
0.jpg

B10_4_2_32_CV008
1.jpg

B10_4_2_32_CV008
2.jpg

B10_4_2_32_CV008
3.jpg

B10_4_2_32_CV008
4.jpg

B10_4_2_32_CV008
5.jpg

B10_4_2_32_CV008
6.jpg

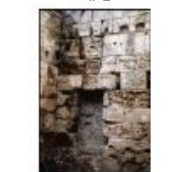
B10_4_2_32_CV008
7.jpg

B10_4_2_32_CV008
8.jpg

B10_4_2_32_CV008
9.jpg

B10_4_2_32_CV009
0.jpg

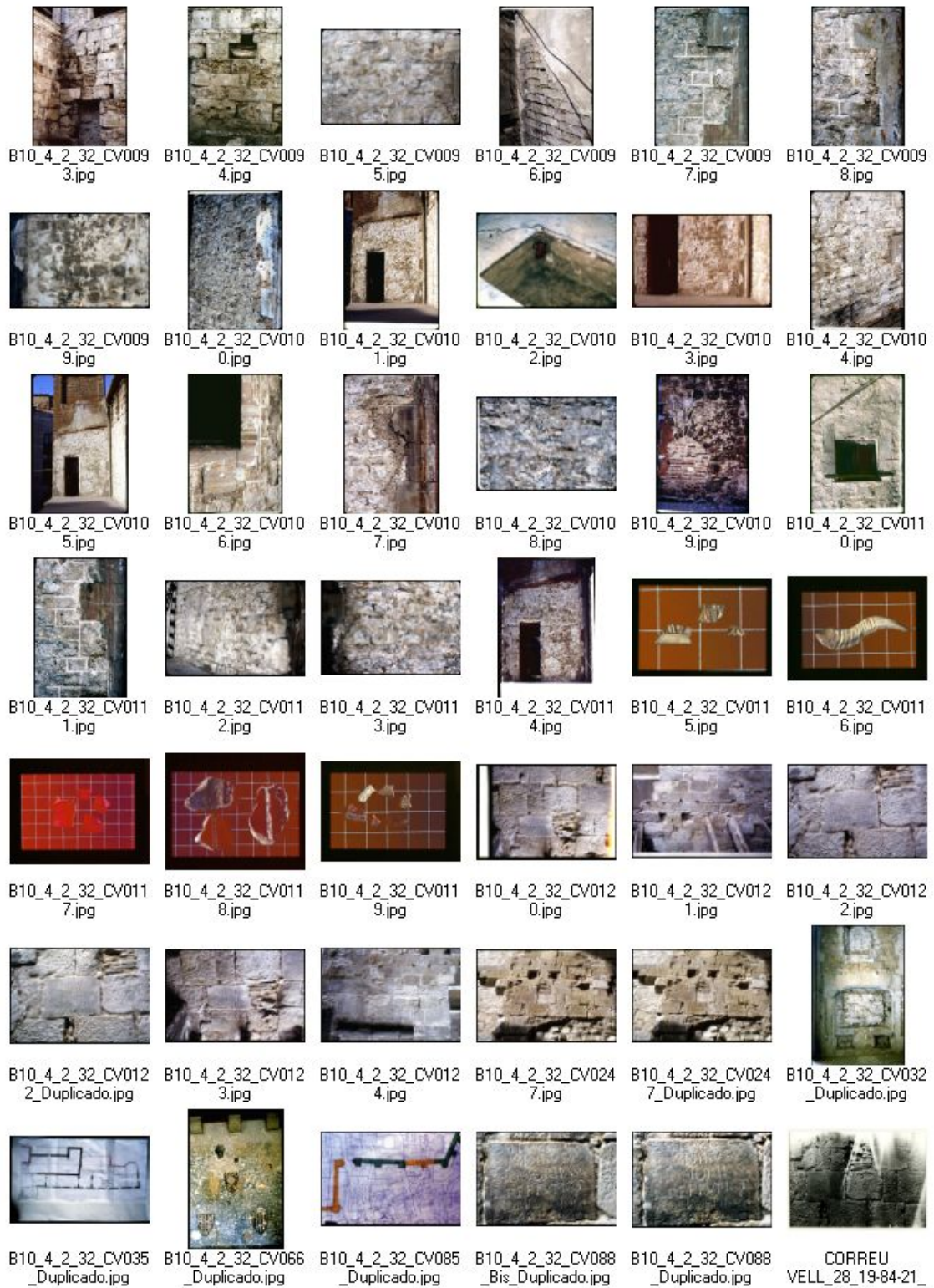
B10_4_2_32_CV009
1.jpg

B10_4_2_32_CV009
2.jpg

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

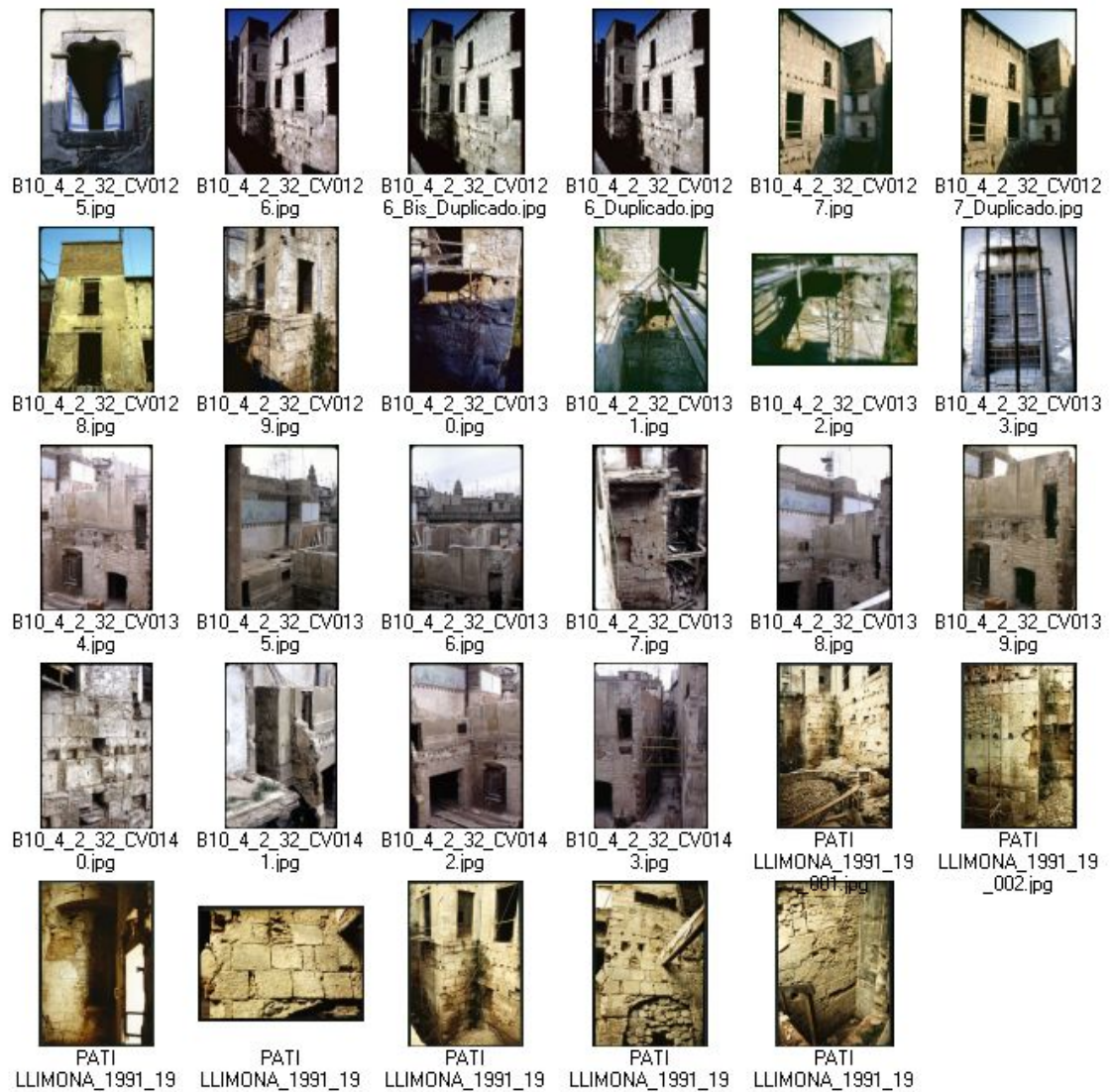

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

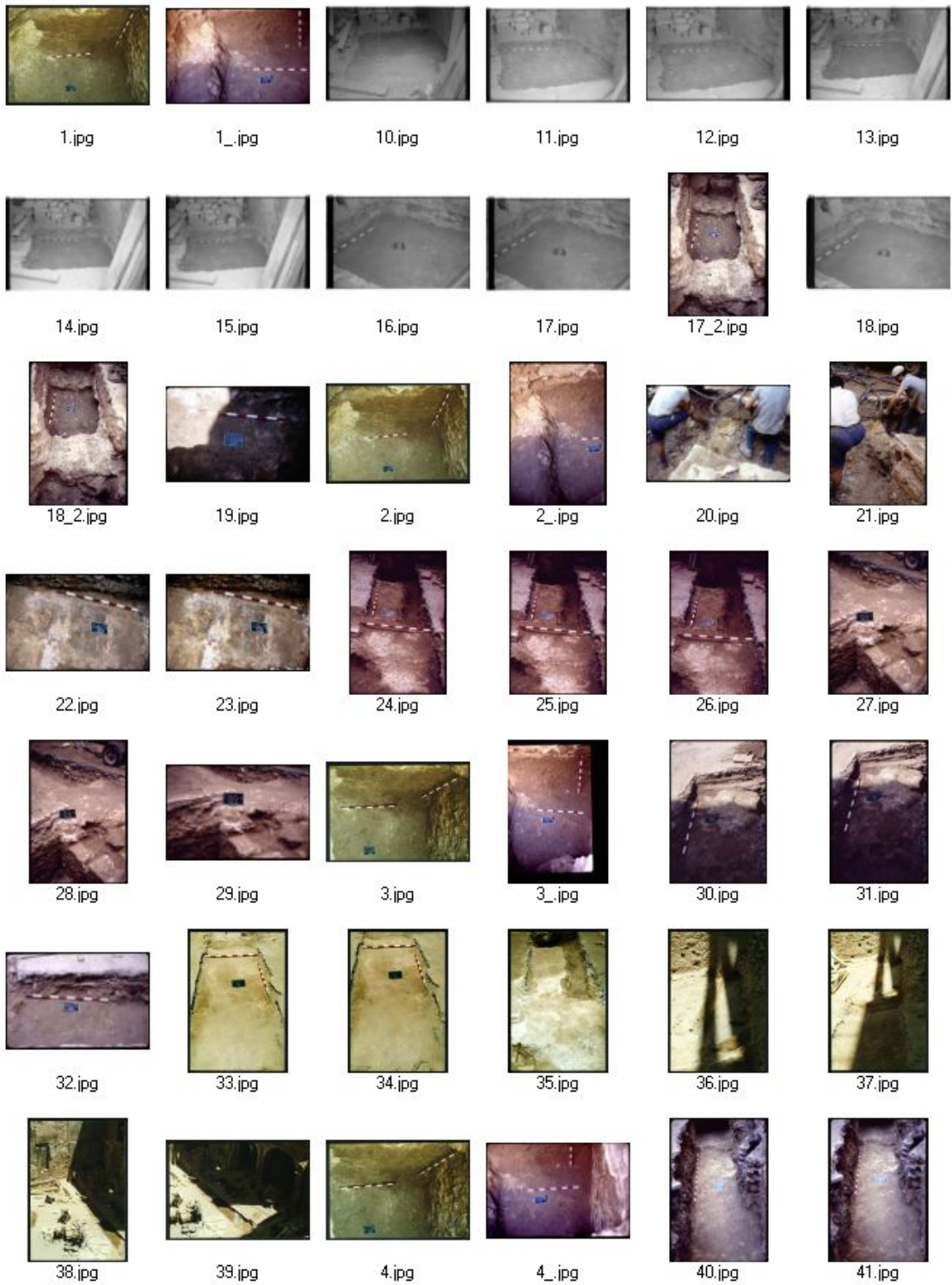
Barcelona
El Barcelonès

Intervenció arqueològica a Correu Vell – 1989

Intervenció arqueològica a Correu Vell – 1990

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

38.jpg

39.jpg

4.jpg

4_.jpg

40.jpg

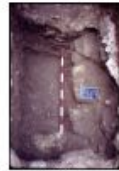
41.jpg

42.jpg

43.jpg

44.jpg

46.jpg

47.jpg

48.jpg

5.jpg

50.jpg

51.jpg

52.jpg

53.jpg

54.jpg

55.jpg

56.jpg

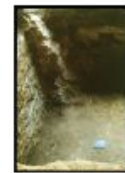
57.jpg

58.jpg

59.jpg

6.jpg

60.jpg

61.jpg

62.jpg

63.jpg

64.jpg

65.jpg

66.jpg

67.jpg

68.jpg

69.jpg

7.jpg

70.jpg

71.jpg

72.jpg

8.jpg

9.jpg

Intervenció arqueològica a Correu Vell – 1991

B10_4_2_32_AFM_J
ordi Calafell_Rosa
Feliu_1.jpg

B10_4_2_32_AFM_J
ordi Calafell_Rosa
Feliu_2.jpg

B10_4_2_32_AFM_J
ordi Calafell_Rosa
Feliu_3.jpg

B10_4_2_32_CV014
4.jpg

B10_4_2_32_CV014
5.jpg

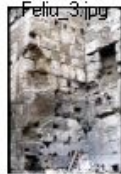
B10_4_2_32_CV014
6.jpg

B10_4_2_32_CV014
7.jpg

B10_4_2_32_CV014
8.jpg

B10_4_2_32_CV014
9.jpg

B10_4_2_32_CV015
0.jpg

B10_4_2_32_CV015
1.jpg

B10_4_2_32_CV015
2.jpg

B10_4_2_32_CV015
3.jpg

B10_4_2_32_CV015
4.jpg

B10_4_2_32_CV015
5.jpg

B10_4_2_32_CV015
6.jpg

B10_4_2_32_CV015
7.jpg

B10_4_2_32_CV015
8.jpg

B10_4_2_32_CV015
9.jpg

B10_4_2_32_CV016
0.jpg

B10_4_2_32_CV016
1.jpg

B10_4_2_32_CV016
2.jpg

B10_4_2_32_CV016
3.jpg

B10_4_2_32_CV016
4.jpg

B10_4_2_32_CV016
5.jpg

B10_4_2_32_CV016
6.jpg

B10_4_2_32_CV016
7.jpg

B10_4_2_32_CV016
8.jpg

B10_4_2_32_CV016
9.jpg

B10_4_2_32_CV016
0.jpg

B10_4_2_32_CV017
1.jpg

B10_4_2_32_CV017
2.jpg

B10_4_2_32_CV017
3.jpg

B10_4_2_32_CV017
4.jpg

B10_4_2_32_CV017
5.jpg

B10_4_2_32_CV017
6.jpg

B10_4_2_32_CV017
7.jpg

B10_4_2_32_CV017
8.jpg

B10_4_2_32_CV017
9.jpg

B10_4_2_32_CV018
0.jpg

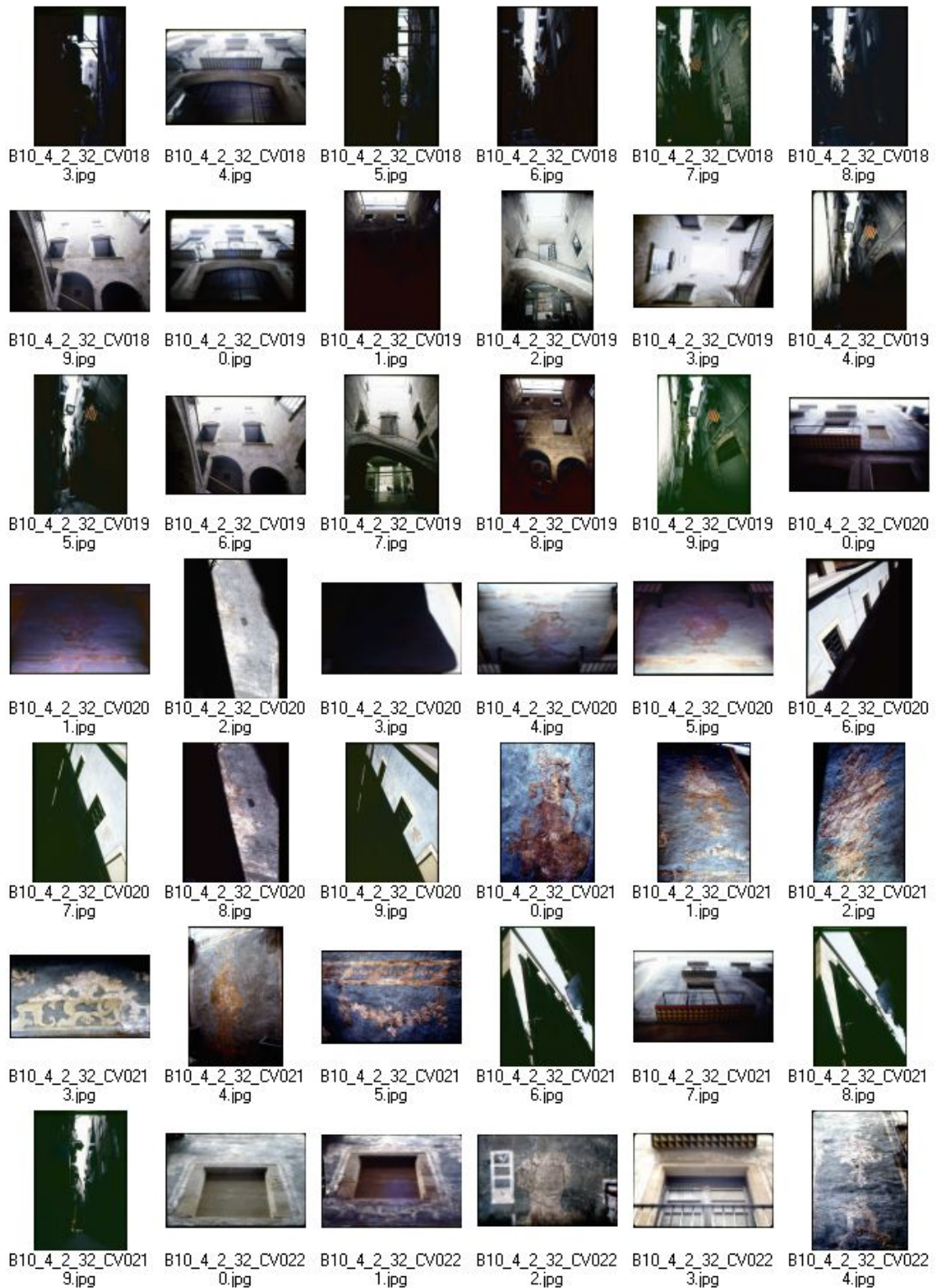
B10_4_2_32_CV018
1.jpg

B10_4_2_32_CV018
2.jpg

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

B10_4_2_32_D0025
.ipg

B10_4_2_32_D0026
.ipg

B10_4_2_32_D0027
.ipg

B10_4_2_32_D0028
.ipg

B10_4_2_32_D0029
.ipg

B10_4_2_32_D0030
.ipg

B10_4_2_32_D0031
.ipg

B10_4_2_32_D0032
.ipg

B10_4_2_32_D0033
.ipg

B10_4_2_32_D0034
.ipg

B10_4_2_32_D0035
.ipg

B10_4_2_32_D0036
.ipg

B10_4_2_32_D0037
.ipg

B10_4_2_32_D0038
.ipg

B10_4_2_32_D0039
.ipg

B10_4_2_32_D0040
.ipg

B10_4_2_32_D0041
.ipg

B10_4_2_32_D0042
.ipg

B10_4_2_32_D0043
.ipg

B10_4_2_32_D0044
.ipg

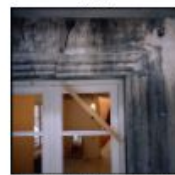
B10_4_2_32_D0045
.ipg

B10_4_2_32_D0046
.ipg

B10_4_2_32_D0047
.ipg

B10_4_2_32_D0048
.ipg

B10_4_2_32_D0049
.ipg

B10_4_2_32_D0050
.ipg

B10_4_2_32_D0051
.ipg

B10_4_2_32_D0052
.ipg

B10_4_2_32_D0053
.ipg

B10_4_2_32_D0054
.ipg

B10_4_2_32_D0055
.ipg

B10_4_2_32_D0056
.ipg

B10_4_2_32_D0057
.ipg

B10_4_2_32_D0058
.ipg

B10_4_2_32_D0059
.ipg

B10_4_2_32_D0060
.ipg

B10_4_2_32_D0061
.ipg

B10_4_2_32_D0062
.ipg

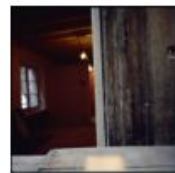
B10_4_2_32_D0063
.ipg

B10_4_2_32_D0064
.ipg

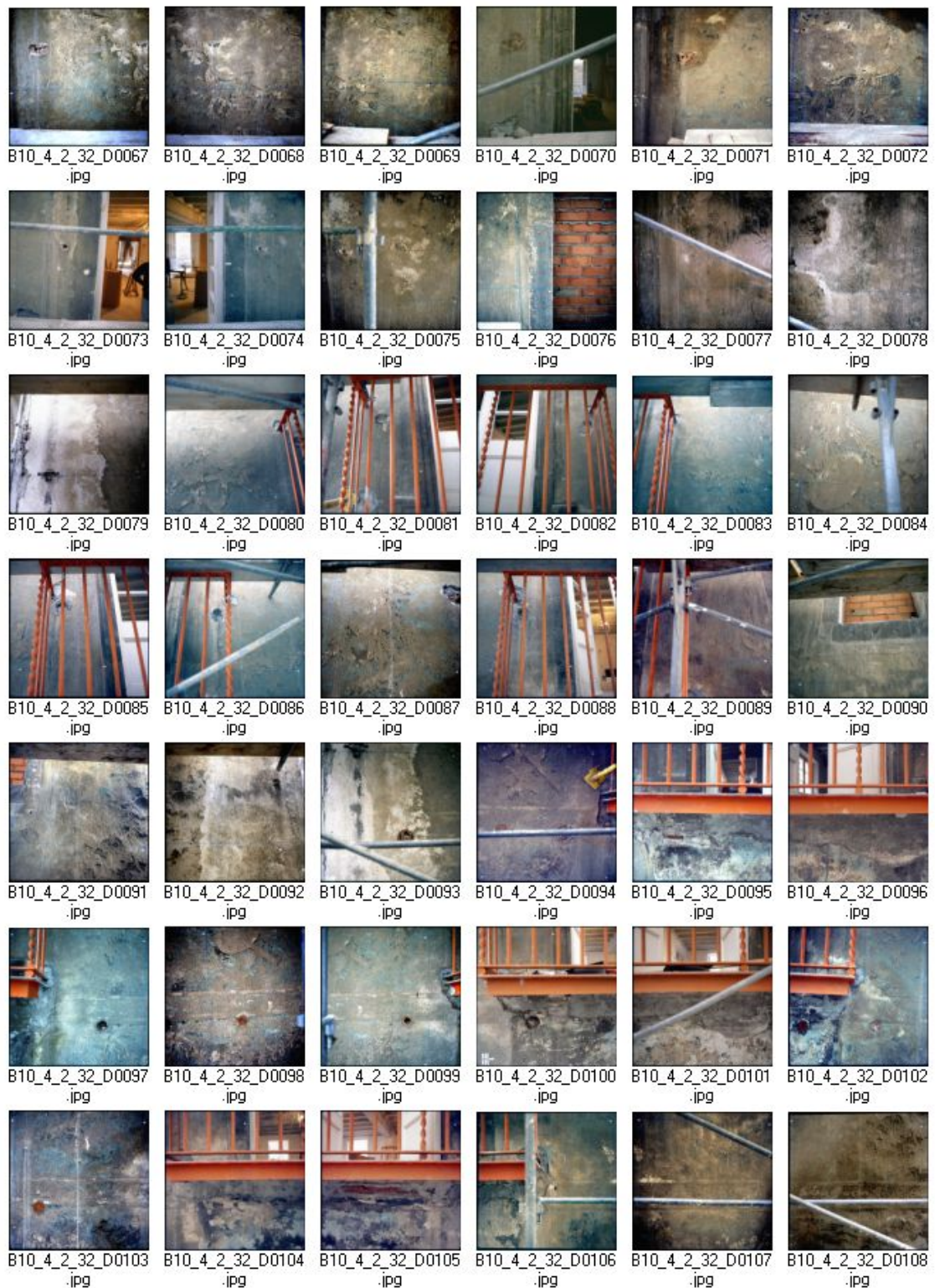
B10_4_2_32_D0065
.ipg

B10_4_2_32_D0066
.ipg

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

B10_4_2_32_D0109
.ipg

B10_4_2_32_D0110
.ipg

B10_4_2_32_D0111
.ipg

B10_4_2_32_D0112
.ipg

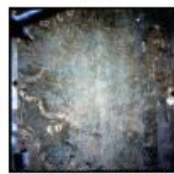
B10_4_2_32_D0113
.ipg

B10_4_2_32_D0114
.ipg

B10_4_2_32_D0115
.ipg

B10_4_2_32_D0116
.ipg

B10_4_2_32_D0117
.ipg

B10_4_2_32_D0118
.ipg

B10_4_2_32_D0119
.ipg

B10_4_2_32_D0120
.ipg

B10_4_2_32_D0121
.ipg

B10_4_2_32_D0122
.ipg

B10_4_2_32_D0123
.ipg

B10_4_2_32_D0124
.ipg

B10_4_2_32_D0125
.ipg

B10_4_2_32_D0126
.ipg

B10_4_2_32_D0127
.ipg

B10_4_2_32_D0128
.ipg

B10_4_2_32_D0129
.ipg

B10_4_2_32_D0130
.ipg

B10_4_2_32_D0131
.ipg

B10_4_2_32_D0132
.ipg

B10_4_2_32_D0133
.ipg

B10_4_2_32_D0134
.ipg

B10_4_2_32_D0135
.ipg

B10_4_2_32_D0136
.ipg

B10_4_2_32_D0137
.ipg

B10_4_2_32_D0138
.ipg

B10_4_2_32_D0139
.ipg

B10_4_2_32_D0140
.ipg

B10_4_2_32_D0141
.ipg

B10_4_2_32_D0142
.ipg

B10_4_2_32_D0143
.ipg

B10_4_2_32_D0144
.ipg

B10_4_2_32_D0145
.ipg

B10_4_2_32_D0146
.ipg

B10_4_2_32_D0147
.ipg

B10_4_2_32_D0148
.ipg

B10_4_2_32_D0149
.ipg

B10_4_2_32_D0150
.ipg

B10_4_2_32_D0151
.jpg

B10_4_2_32_D0152
.jpg

B10_4_2_32_D0153
.jpg

B10_4_2_32_D0154
.jpg

B10_4_2_32_D0155
.jpg

B10_4_2_32_D0156
.jpg

B10_4_2_32_D0157
.jpg

B10_4_2_32_D0158
.jpg

B10_4_2_32_D0159
.jpg

B10_4_2_32_D0160
.jpg

B10_4_2_32_D0161
.jpg

B10_4_2_32_D0162
.jpg

B10_4_2_32_D0163
.jpg

B10_4_2_32_D0164
.jpg

B10_4_2_32_D0165
.jpg

B10_4_2_32_D0166
.jpg

B10_4_2_32_D0167
.jpg

B10_4_2_32_D0168
.jpg

B10_4_2_32_D0169
.jpg

B10_4_2_32_D0170
.jpg

1.jpg

2.jpg

Intervenció arqueològica a Pati d'en Llimona – Fotografies relacionades amb planimetria

B10_1_30_0417.jpg

B10_1_30_0430.jpg

B10_1_30_0432.jpg

B10_1_30_0433.jpg

B10_1_30_0434.jpg

B10_1_30_0435.jpg

B10_1_30_0436.jpg

B10_1_30_0439.jpg

B10_1_30_0441.jpg

B10_1_30_0445.jpg

PATI
LLIMONA_101_6_0
205.jpg

PATI
LLIMONA_101_6_0
206.jpg

PATI
LLIMONA_101_6_0
207.jpg

PATI
LLIMONA_101_6_0
208.jpg

PATI
LLIMONA_101_6_0
209.jpg

PATI
LLIMONA_1990_7_
010.jpg

PATI
LLIMONA_1991_16
_101.jpg

PATI
LLIMONA_1991_16
_102.jpg

PATI
LLIMONA_1991_16
_103.jpg

PATI
LLIMONA_1991_16
_104.jpg

PATI
LLIMONA_1991_16
_105.jpg

Intervenció arqueològica a Pati d'en Llimona – Fotografies no situades

PATI
LLIMONA_23_006.jp
g

PATI
LLIMONA_23_007.jp
g

RODET_13_24_000
.ipg

RODET_13_24_001
.ipg

RODET_13_24_002
.ipg

RODET_13_24_005
.ipg

RODET_13_24_006
.ipg

RODET_13_24_008
.ipg

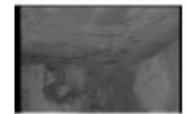
RODET_13_24_009
.ipg

RODET_13_24_010
.ipg

RODET_13_24_011
.ipg

RODET_13_24_020
.ipg

RODET_13_24_021
.ipg

RODET_13_24_029
.ipg

RODET_13_24_030
.ipg

Intervenció arqueològica a Pati d'en Llimona – 1984-1985

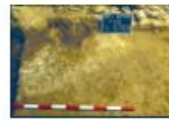
B10_31_0001.jpg

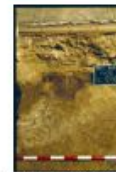
B10_31_0001ret.jpg

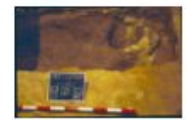
B10_31_0002.jpg

B10_31_0003.jpg

B10_31_0004.jpg

B10_31_0005.jpg

B10_31_0006.jpg

B10_31_0006ret.jpg

B10_31_0007.jpg

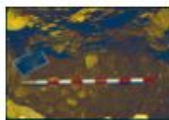
B10_31_0008.jpg

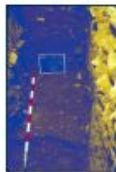
B10_31_0008ret.jpg

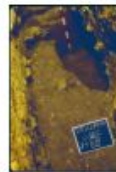
B10_4_2_32_CV000
1.jpg

B10_4_2_32_CV000
2.jpg

B10_4_2_32_CV000
3.jpg

B10_4_2_32_CV000
4.jpg

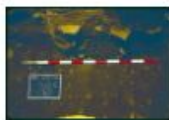
B10_4_2_32_CV000
5.jpg

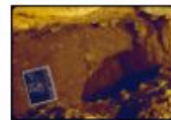
B10_4_2_32_CV000
5ret.jpg

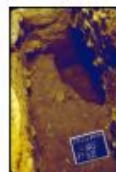
B10_4_2_32_CV000
6.jpg

B10_4_2_32_CV000
7.jpg

B10_4_2_32_CV000
8.jpg

B10_4_2_32_CV000
8ret.jpg

Intervenció arqueològica a Pati d'en Llimona – 1988

1.jpg

10.jpg

2.jpg

3.jpg

4.jpg

5.jpg

6.jpg

7.jpg

8.jpg

9.jpg

Intervenció arqueològica a Pati d'en Llimona – 1989

B10_1_30_0565.jpg

B10_31_0009.jpg

B10_31_0010.jpg

B10_31_0011.jpg

B10_31_0012.jpg

B10_31_0013.jpg

B10_31_0014.jpg

B10_31_0015.jpg

B10_31_0016.jpg

B10_31_0017.jpg

B10_31_0018.jpg

B10_31_0019.jpg

B10_31_0020.jpg

B10_31_0021.jpg

B10_31_0022.jpg

B10_31_0023.jpg

B10_31_0024.jpg

B10_31_0025.jpg

B10_31_0026.jpg

B10_31_0027.jpg

B10_31_0028.jpg

B10_31_0029.jpg

B10_31_0030.jpg

B10_31_0031.jpg

B10_31_0032.jpg

B10_31_0033.jpg

B10_31_0034.jpg

B10_31_0035.jpg

B10_31_0036.jpg

B10_31_0037.jpg

B10_31_0038.jpg

B10_31_0039.jpg

B10_31_0040.jpg

B10_31_0041.jpg

B10_31_0042.jpg

B10_31_0043.jpg

B10_31_0044.jpg

B10_31_0045.jpg

B10_31_0046.jpg

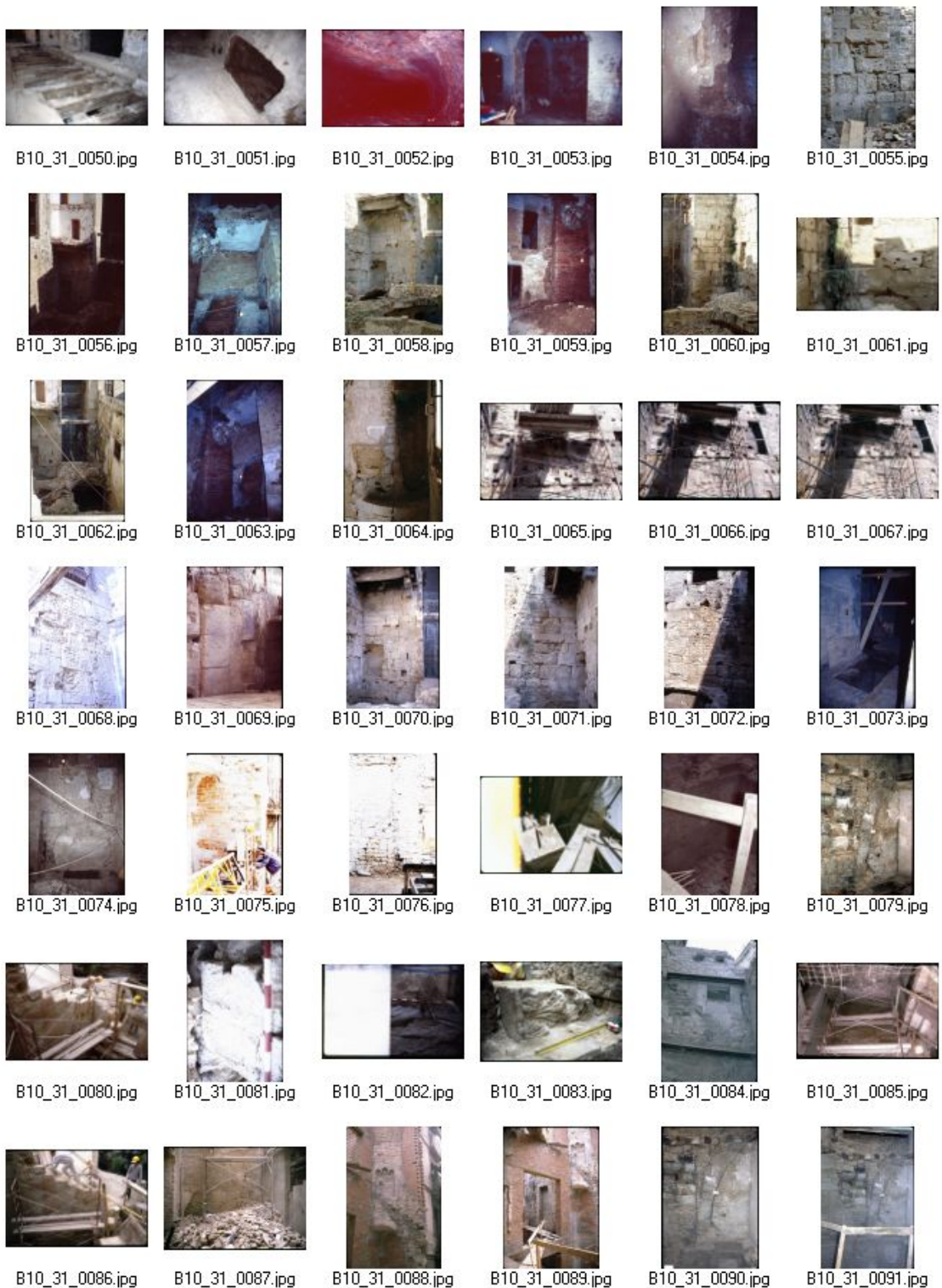
B10_31_0047.jpg

B10_31_0048.jpg

B10_31_0049.jpg

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

B10_31_0092.jpg

B10_31_0093.jpg

B10_31_0094.jpg

B10_31_0095.jpg

B10_31_0096.jpg

B10_31_0097.jpg

B10_31_0098.jpg

B10_31_0099.jpg

B10_31_0100.jpg

B10_31_0101.jpg

B10_31_0102.jpg

B10_31_0103.jpg

B10_31_0104.jpg

B10_31_0105.jpg

B10_31_0106.jpg

B10_31_0107.jpg

B10_31_0108.jpg

B10_31_0109.jpg

B10_31_0110.jpg

B10_31_0111.jpg

B10_31_0112.jpg

B10_31_0113.jpg

B10_31_0114.jpg

B10_31_0115.jpg

B10_31_0116.jpg

B10_31_0117.jpg

B10_31_0118.jpg

B10_31_0119.jpg

B10_31_0120.jpg

B10_31_0121.jpg

B10_31_0122.jpg

B10_31_0123.jpg

B10_31_0124.jpg

B10_31_0125.jpg

B10_31_0126.jpg

B10_31_0127.jpg

B10_31_0128.jpg

B10_31_0129.jpg

B10_31_0130.jpg

B10_31_0131.jpg

B10_31_0132.jpg

B10_31_0133.jpg

B10_31_0134.jpg

B10_31_0135.jpg

B10_31_0136.jpg

B10_31_0137.jpg

B10_31_0138.jpg

B10_31_0139.jpg

B10_31_0140.jpg

B10_31_0141.jpg

B10_31_0142.jpg

B10_31_0143.jpg

B10_31_0144.jpg

B10_31_0145.jpg

B10_31_0146.jpg

B10_31_0147.jpg

B10_31_0148.jpg

B10_31_0149.jpg

B10_31_0150.jpg

B10_31_0151.jpg

B10_31_0152.jpg

B10_31_0153.jpg

B10_31_0154.jpg

B10_31_0155.jpg

B10_31_0156.jpg

B10_31_0157.jpg

B10_31_0158.jpg

B10_31_0159.jpg

B10_31_0160.jpg

B10_31_0161.jpg

B10_31_0162.jpg

B10_31_0163.jpg

B10_31_0164.jpg

B10_31_0165.jpg

B10_31_0166.jpg

B10_31_0167.jpg

B10_31_0168.jpg

B10_31_0169.jpg

B10_31_0170.jpg

B10_31_0171.jpg

B10_31_0172.jpg

B10_31_0173.jpg

B10_31_0174.jpg

B10_31_0175.jpg

B10_31_0176.jpg

B10_31_0177.jpg

B10_31_0178.jpg

B10_31_0179.jpg

B10_31_0180.jpg

B10_31_0181.jpg

B10_31_0182.jpg

B10_31_0183.jpg

B10_31_0184.jpg

B10_31_0185.jpg

B10_31_0186.jpg

B10_31_0187.jpg

B10_31_0188.jpg

B10_31_0189.jpg

B10_31_0190.jpg

B10_31_0191.jpg

B10_31_0192.jpg

B10_31_0193.jpg

B10_31_0194.jpg

B10_31_0195.jpg

B10_31_0196.jpg

B10_31_0197.jpg

B10_31_0198.jpg

B10_31_0199.jpg

B10_31_0200.jpg

B10_31_0201.jpg

B10_31_0202.jpg

B10_31_0203.jpg

B10_31_0204.jpg

B10_31_0205.jpg

B10_31_0206.jpg

B10_31_0207.jpg

B10_31_0208.jpg

B10_31_0209.jpg

B10_31_0210.jpg

B10_31_0211.jpg

B10_31_0212.jpg

B10_31_0213.jpg

B10_31_0214.jpg

B10_31_0215.jpg

B10_31_0216.jpg

B10_31_0217.jpg

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

PATI
LLIMONA_1989_2_
041.jpg

PATI
LLIMONA_1989_2_
042.jpg

PATI
LLIMONA_1989_2_
043.jpg

PATI
LLIMONA_1989_2_
044.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
001.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
002.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
003.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
004.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
005.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
006.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
007.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
008.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
009.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
010.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
011.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
012.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
013.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
014.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
015.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
016.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
017.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
018.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
019.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
020.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
021.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
022.jpg

PATI
LLIMONA_1989_3_
023.jpg

Intervenció arqueològica a Pati d'en Llimona – 1990-1991

1.jpg

10.jpg

100.jpg

101.jpg

102.jpg

103.jpg

104.jpg

105.jpg

106.jpg

107.jpg

108.jpg

109.jpg

11.jpg

110.jpg

111.jpg

112.jpg

113.jpg

114.jpg

115.jpg

116.jpg

117.jpg

118.jpg

119.jpg

12.jpg

120.jpg

121.jpg

122.jpg

123.jpg

124.jpg

125.jpg

126.jpg

127.jpg

13.jpg

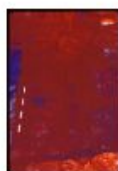
14.jpg

15.jpg

16.jpg

17.jpg

18.jpg

19.jpg

2.jpg

20.jpg

21.jpg

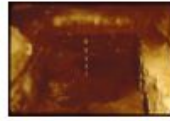
22.jpg

23.jpg

24.jpg

25.jpg

26.jpg

26_.jpg

27.jpg

28.jpg

29.jpg

3.jpg

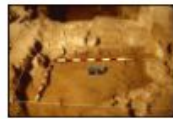
30.jpg

31.jpg

32.jpg

33.jpg

34.jpg

35.jpg

36.jpg

37.jpg

38.jpg

39.jpg

4.jpg

40.jpg

41.jpg

42.jpg

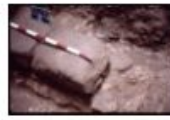
43.jpg

44.jpg

45.jpg

46.jpg

47.jpg

48.jpg

49.jpg

5.jpg

50.jpg

51.jpg

52.jpg

53.jpg

54.jpg

55.jpg

56.jpg

57.jpg

58.jpg

59.jpg

6.jpg

60.jpg

61.jpg

62.jpg

63.jpg

64.jpg

65.jpg

66.jpg

67.jpg

68.jpg

69.jpg

7.jpg

70.jpg

71.jpg

72.jpg

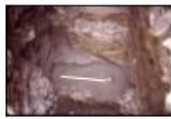
73.jpg

74.jpg

75.jpg

76.jpg

77.jpg

78.jpg

79.jpg

8.jpg

80.jpg

81.jpg

82.jpg

83.jpg

84.jpg

85.jpg

86.jpg

87.jpg

88.jpg

89.jpg

9.jpg

90.jpg

91.jpg

92.jpg

93.jpg

94.jpg

95.jpg

96.jpg

97.jpg

98.jpg

99.jpg

B10_1_30_0238D.jpg

B10_1_30_0238D1.jpg

B10_1_30_0256D.jpg

B10_1_30_0256D1.jpg

B10_1_30_0283D.jpg

B10_1_30_0338.jpg

B10_1_30_0339.jpg

B10_1_30_0340.jpg

B10_1_30_0341.jpg

B10_1_30_0342.jpg

B10_1_30_0343.jpg

B10_1_30_0344.jpg

B10_1_30_0345.jpg

B10_1_30_0346.jpg

B10_1_30_0347.jpg

B10_1_30_0348.jpg

B10_1_30_0349.jpg

B10_1_30_0350.jpg

B10_1_30_0351.jpg

B10_1_30_0352.jpg

B10_1_30_0353.jpg

B10_1_30_0354.jpg

B10_1_30_0355.jpg

B10_1_30_0356.jpg

B10_1_30_0357.jpg

B10_1_30_0358.jpg

B10_1_30_0359.jpg

B10_1_30_0360.jpg

B10_1_30_0361.jpg

B10_1_30_0362.jpg

B10_1_30_0363.jpg

B10_1_30_0364.jpg

B10_1_30_0365.jpg

B10_1_30_0366.jpg

B10_1_30_0367.jpg

B10_1_30_0367D.jpg

B10_1_30_0368.jpg

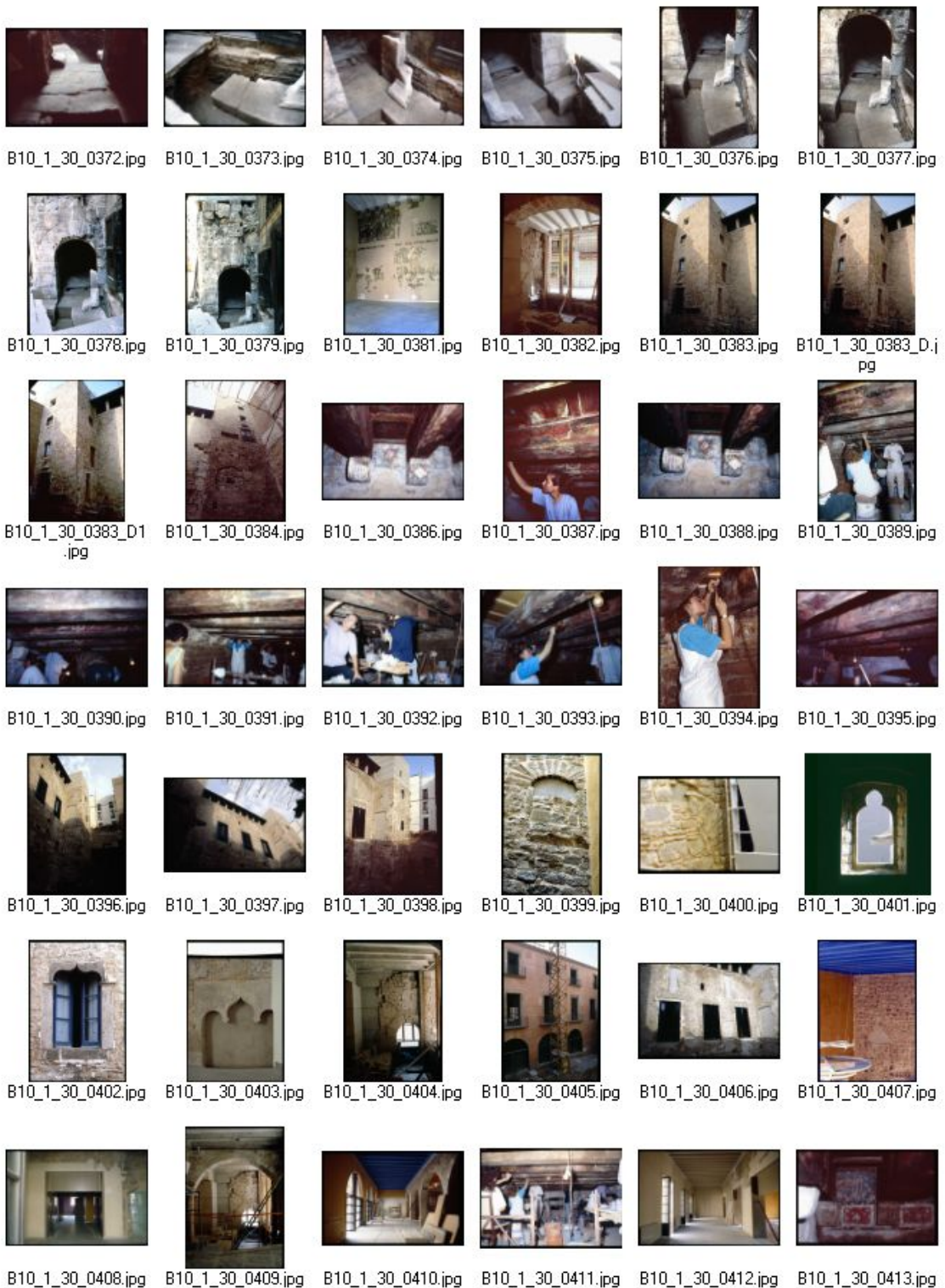
B10_1_30_0369.jpg

B10_1_30_0370.jpg

B10_1_30_0371.jpg

B10_1_30_0414.jpg

B10_1_30_0415.jpg

B10_1_30_0416.jpg

B10_1_30_0418.jpg

B10_1_30_0419.jpg

B10_1_30_0420.jpg

B10_1_30_0421.jpg

B10_1_30_0422.jpg

B10_1_30_0423.jpg

B10_1_30_0424.jpg

B10_1_30_0425.jpg

B10_1_30_0426.jpg

B10_1_30_0427.jpg

B10_1_30_0428.jpg

B10_1_30_0429.jpg

B10_1_30_0431.jpg

B10_1_30_0437.jpg

B10_1_30_0438.jpg

B10_1_30_0440.jpg

B10_1_30_0442.jpg

B10_1_30_0443.jpg

B10_1_30_0444.jpg

B10_1_30_0446.jpg

B10_1_30_0447.jpg

B10_1_30_0448.jpg

B10_1_30_0449.jpg

B10_1_30_0450.jpg

B10_1_30_0451.jpg

B10_1_30_0452.jpg

B10_1_30_0453.jpg

B10_1_30_0454.jpg

B10_1_30_0455.jpg

B10_1_30_0456.jpg

B10_1_30_0457.jpg

B10_1_30_0458.jpg

B10_1_30_0459.jpg

B10_1_30_0460.jpg

B10_1_30_0461.jpg

B10_1_30_0462.jpg

B10_1_30_0463.jpg

B10_1_30_0464.jpg

B10_1_30_0466.jpg

B10_1_30_0516.jpg

B10_1_30_0517.jpg

B10_1_30_0518.jpg

B10_1_30_0519.jpg

B10_1_30_0520.jpg

B10_1_30_0521.jpg

B10_1_30_0522.jpg

B10_1_30_0523.jpg

B10_1_30_0524.jpg

B10_1_30_0525.jpg

B10_1_30_0526.jpg

B10_1_30_0527.jpg

B10_1_30_0528.jpg

B10_1_30_0529.jpg

B10_1_30_0530.jpg

B10_1_30_0531.jpg

B10_1_30_0532.jpg

B10_1_30_0533.jpg

B10_1_30_0534.jpg

B10_1_30_0535.jpg

B10_1_30_0536.jpg

B10_1_30_0537.jpg

B10_1_30_0538.jpg

B10_1_30_0539.jpg

B10_1_30_0540.jpg

B10_1_30_0541.jpg

B10_1_30_0542.jpg

B10_1_30_0543.jpg

B10_1_30_0544.jpg

B10_1_30_0545.jpg

B10_1_30_0546.jpg

B10_1_30_0547.jpg

B10_1_30_0548.jpg

B10_1_30_0549.jpg

B10_1_30_0550.jpg

B10_1_30_0551.jpg

B10_1_30_0552.jpg

B10_1_30_0553.jpg

B10_1_30_0554.jpg

B10_1_30_0555.jpg

B10_1_30_0556.jpg

B10_1_30_0557.jpg

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

B10_1_30_AFM_04
5.jpg

B10_1_30_AFM_04
6.jpg

B10_1_30_AFM_04
7.jpg

B10_1_30_AFM_04
8.jpg

B10_1_30_AFM_04
9.jpg

B10_1_30_AFM_05.i
pg

B10_1_30_AFM_05
0.jpg

B10_1_30_AFM_05
1.jpg

B10_1_30_AFM_05
2.jpg

B10_1_30_AFM_05
3.jpg

B10_1_30_AFM_05
4.jpg

B10_1_30_AFM_05
5.jpg

B10_1_30_AFM_05
6.jpg

B10_1_30_AFM_05
7.jpg

B10_1_30_AFM_05
8.jpg

B10_1_30_AFM_05
9.jpg

B10_1_30_AFM_06.i
pg

B10_1_30_AFM_06
0.jpg

B10_1_30_AFM_06
1.jpg

B10_1_30_AFM_06
2.jpg

B10_1_30_AFM_06
3.jpg

B10_1_30_AFM_06
4.jpg

B10_1_30_AFM_06
5.jpg

B10_1_30_AFM_07.i
pg

B10_1_30_AFM_08.i
pg

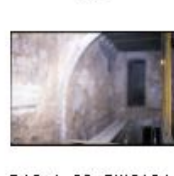
B10_1_30_AFM_09.i
pg

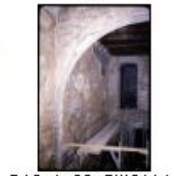
B10_1_30_CIII008.jp
g

B10_1_30_CIII009.jp
g

B10_1_30_CIII010.jp
g

B10_1_30_CIII011.jp
g

B10_1_30_CIII012.jp
g

B10_1_30_CIII013.jp
g

B10_1_30_CIII014.jp
g

B10_1_30_CIII015.jp
g

B10_1_30_CIII016.jp
g

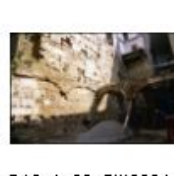
B10_1_30_CIII017.jp
g

B10_1_30_CIII018.jp
g

B10_1_30_CIII019.jp
g

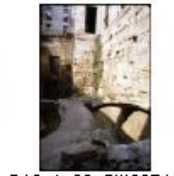
B10_1_30_CIII020.jp
g

B10_1_30_CIII021.jp
g

B10_1_30_CIII022.jp
g

B10_1_30_CIII027.jp
g

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

B10_1_30_CIII028.jp
g

B10_1_30_CIII029.jp
g

B10_1_30_CIII030.jp
g

B10_1_30_CIII031.jp
g

B10_1_30_CIII032.jp
g

B10_1_30_CIII033.jp
g

B10_1_30_CIII034.jp
g

B10_1_30_CIII100.jp
g

B10_1_30_CIII101.jp
g

B10_1_30_CIII102.jp
g

B10_1_30_CIII103.jp
g

B10_1_30_CIII104.jp
g

B10_1_30_CIII105.jp
g

B10_1_30_CIII106.jp
g

B10_1_30_CIII107.jp
g

B10_1_30_CIII108.jp
g

B10_1_30_CIII109.jp
g

B10_1_30_CIII110.jp
g

B10_1_30_CIII111.jp
g

B10_1_30_CIII112.jp
g

B10_1_30_CIII113.jp
g

B10_1_30_CIII114.jp
g

B10_1_30_CIII115.jp
g

B10_1_30_CIII116.jp
g

B10_1_30_CIII117.jp
g

B10_1_30_CIII118.jp
g

B10_1_30_CIII119.jp
g

B10_1_30_CIII120.jp
g

B10_1_30_CIII121.jp
g

B10_1_30_CIII122.jp
g

B10_1_30_CIII123.jp
g

B10_1_30_CIII124.jp
g

B10_1_30_CIII125.jp
g

B10_31_0218.jpg

B10_31_0219.jpg

B10_31_0220.jpg

B10_31_0221.jpg

B10_31_0222.jpg

B10_31_0223.jpg

B10_31_0224.jpg

B10_31_0224_1.jpg

B10_31_0225_1.jpg

B10_31_0226.jpg

B10_31_0227.jpg

B10_31_0228.jpg

B10_31_0229.jpg

B10_31_0230.jpg

B10_31_0231.jpg

B10_31_0232.jpg

B10_31_0233.jpg

B10_31_0234.jpg

B10_31_0235.jpg

B10_31_0236.jpg

B10_31_0237.jpg

B10_31_0238.jpg

B10_31_0239.jpg

B10_31_0240.jpg

B10_31_0241.jpg

B10_31_0242.jpg

B10_31_0243.jpg

B10_31_0244.jpg

B10_31_0245.jpg

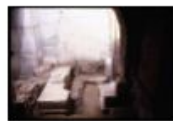
B10_31_0246.jpg

B10_31_0247.jpg

B10_31_0248.jpg

B10_31_0249.jpg

B10_31_0250.jpg

B10_31_0251.jpg

B10_31_0252.jpg

B10_31_0253.jpg

B10_31_0254.jpg

B10_31_0255.jpg

B10_31_0256.jpg

B10_31_0257.jpg

B10_31_0258.jpg

B10_31_0259.jpg

B10_31_0260.jpg

B10_31_0261.jpg

B10_31_0262.jpg

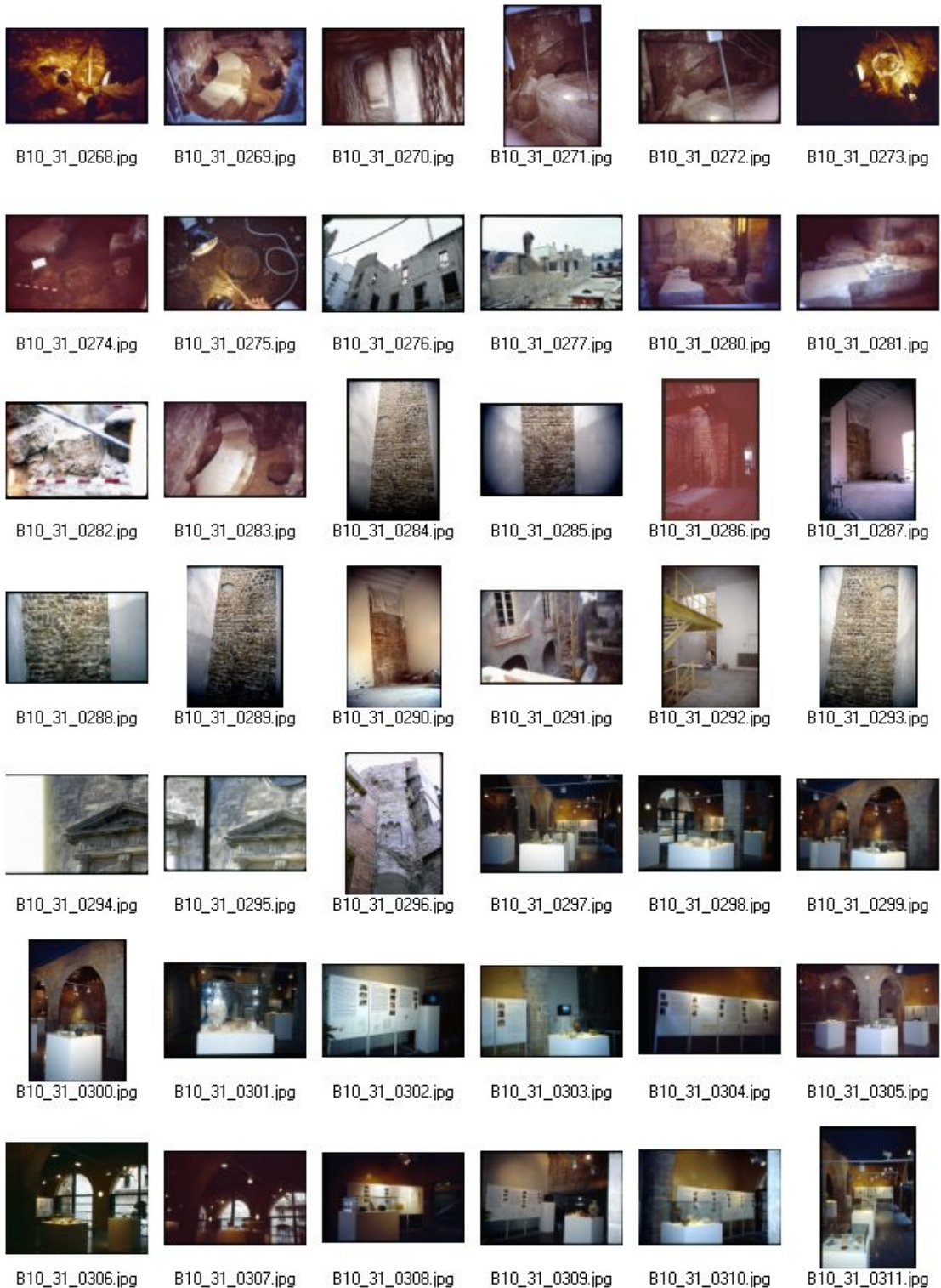
B10_31_0263.jpg

B10_31_0264.jpg

B10_31_0267.jpg

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

B10_31_0312.jpg

B10_31_0313.jpg

B10_31_0314.jpg

B10_31_0315.jpg

B10_31_0316.jpg

B10_31_0317.jpg

B10_31_0318.jpg

B10_31_0319.jpg

B10_31_0320.jpg

B10_31_0321.jpg

B10_31_0322.jpg

B10_31_0323.jpg

B10_31_0324.jpg

B10_31_0325.jpg

B10_31_0326.jpg

B10_31_0327.jpg

B10_31_0328.jpg

B10_31_0329.jpg

B10_31_0330.jpg

B10_31_0331.jpg

B10_31_0332.jpg

B10_31_0333.jpg

B10_31_0334.jpg

B10_31_0335.jpg

B10_31_0336.jpg

B10_31_0337.jpg

Còpia de 12.jpg

Pati
Llimana_1991_12_0
81.jpg

Pati
Llimana_1991_12_0
82.jpg

Pati
Llimana_1991_12_0
84.jpg

Pati
Llimana_1991_12_0
85.jpg

Pati
Llimana_1991_9_15
5.jpg

Pati
Llimana_1991_9_15
6.jpg

Pati
Llimana_1991_9_15
7.jpg

Pati
Llimana_1991_9_15
8.jpg

Pati
Llimana_1991_9_15
9.jpg

Pati
Llimana_1991_9_16
2.jpg

Pati
Llimana_1991_9_16
3.jpg

Pati
Llimana_1991_9_16
4.jpg

Pati
Llimana_1991_9_16
5.jpg

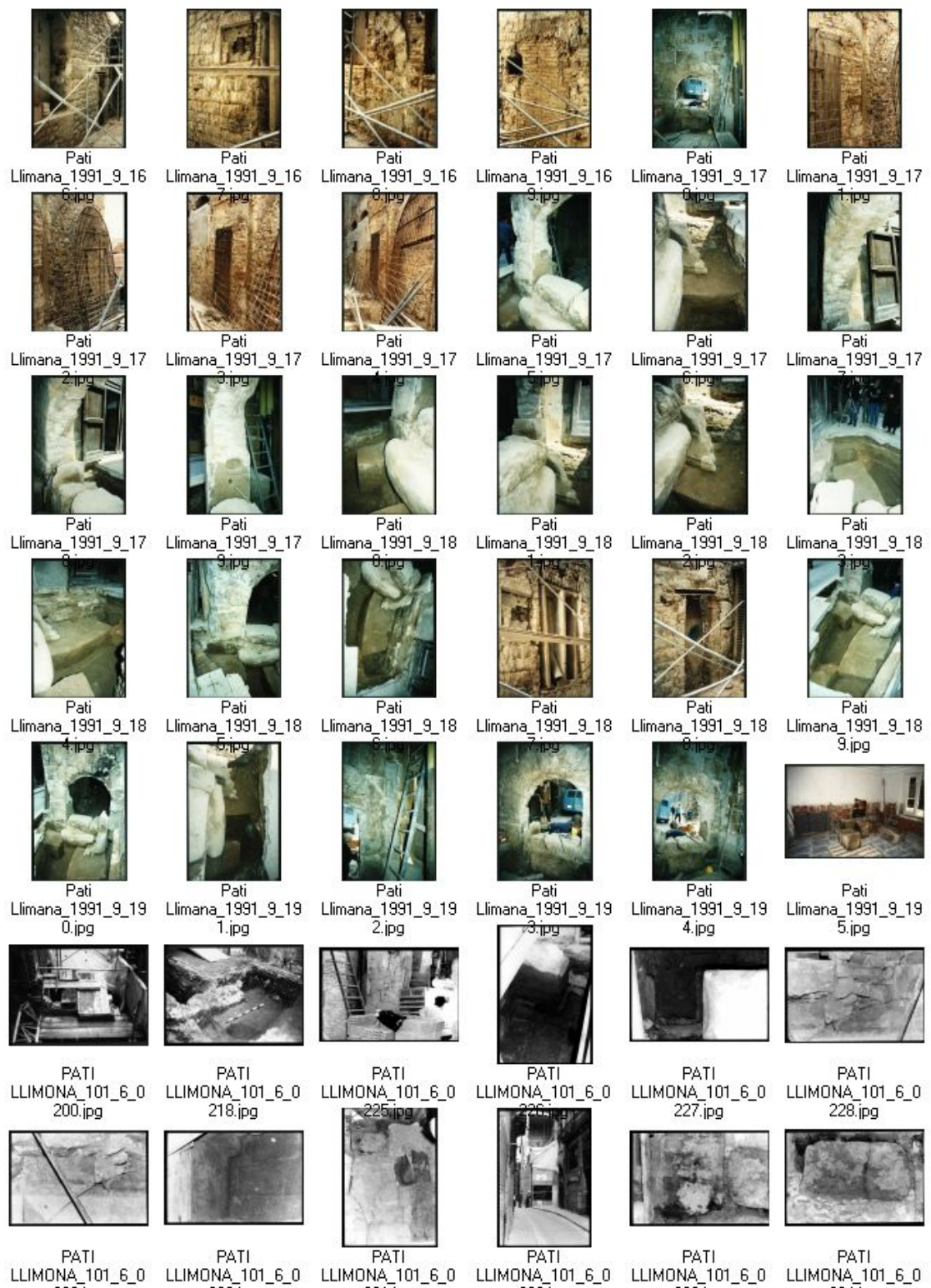
Pati
Llimana_1991_9_16
6.jpg

Pati
Llimana_1991_9_16
7.jpg

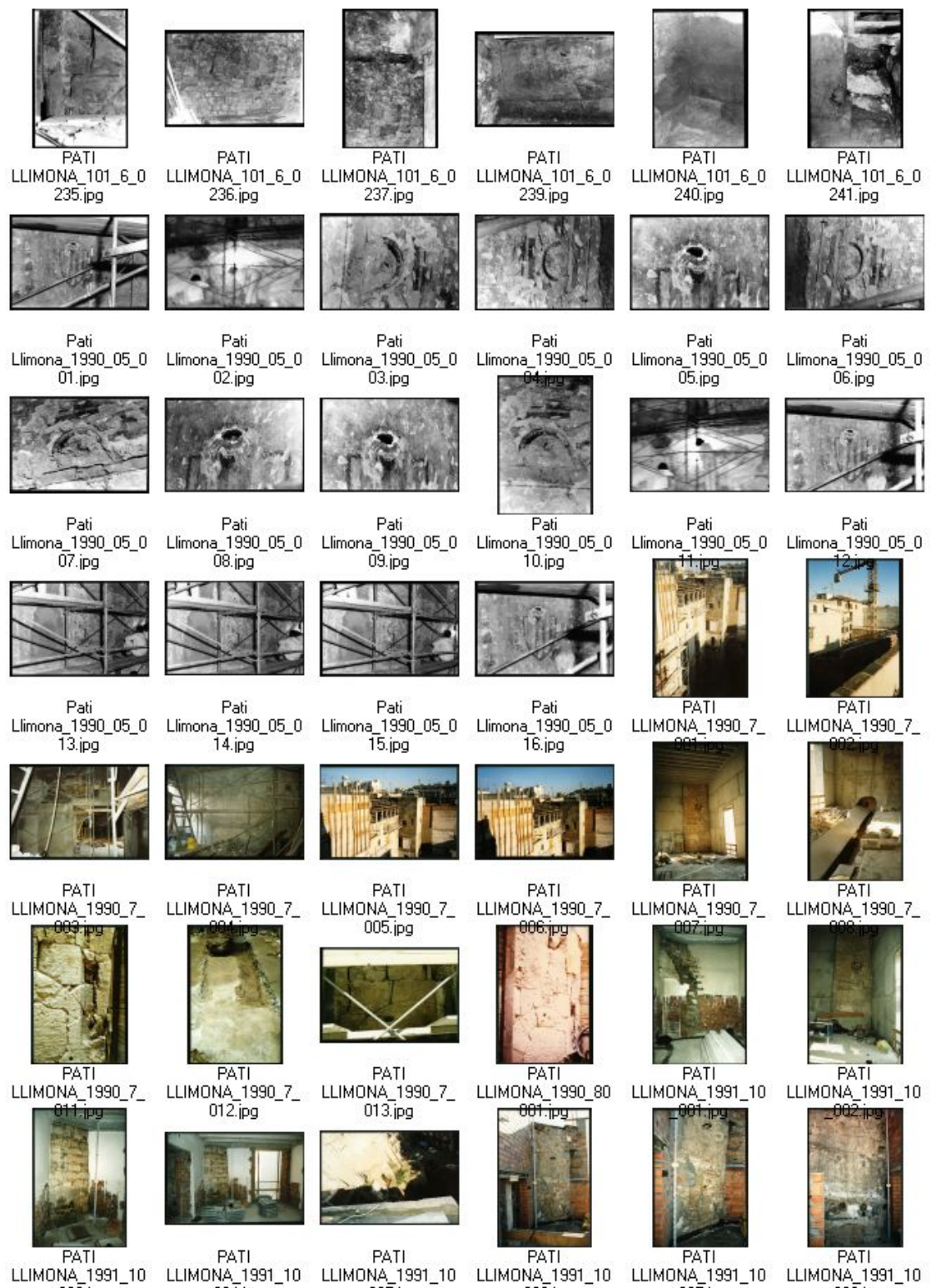
Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

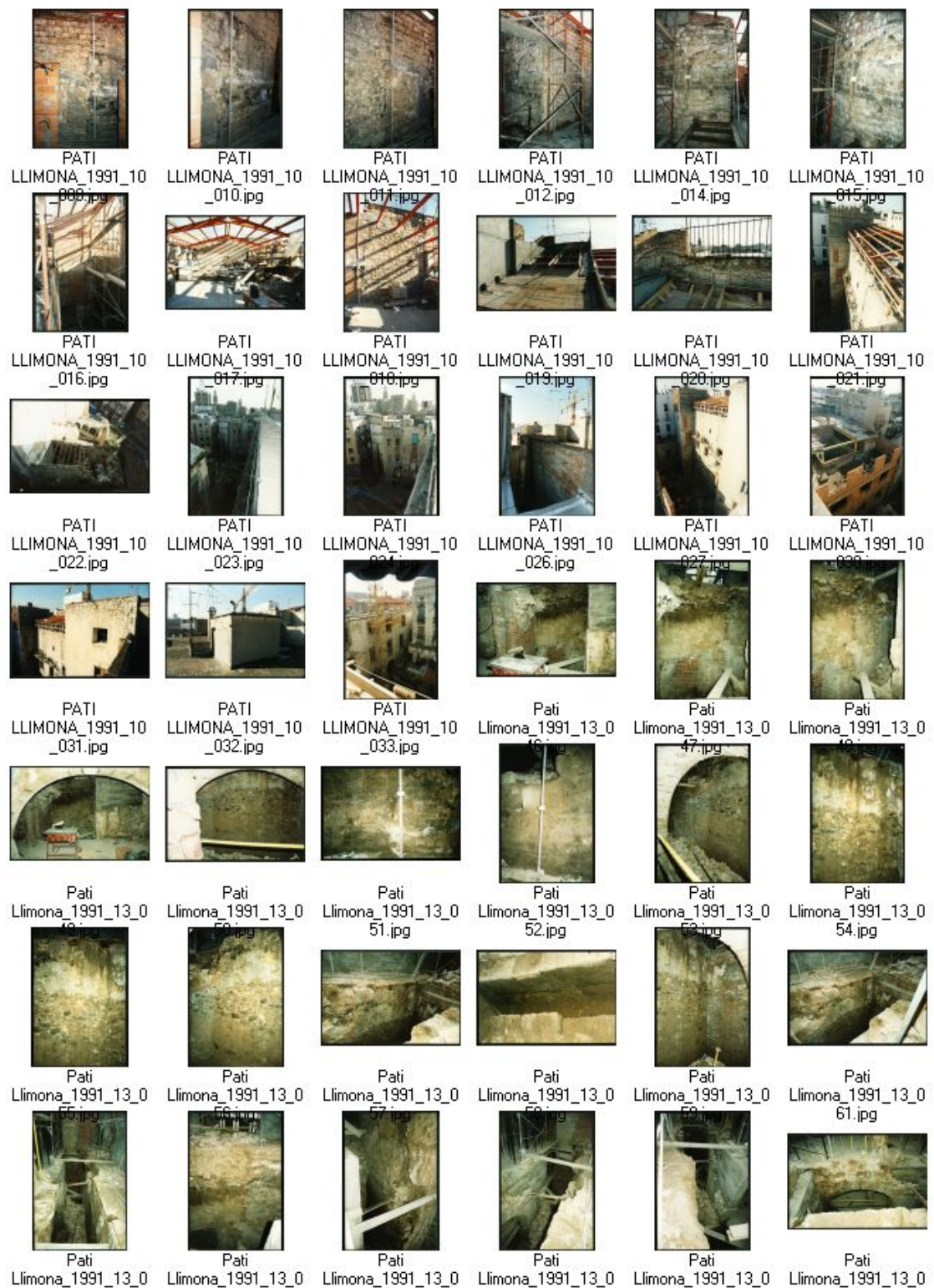
Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

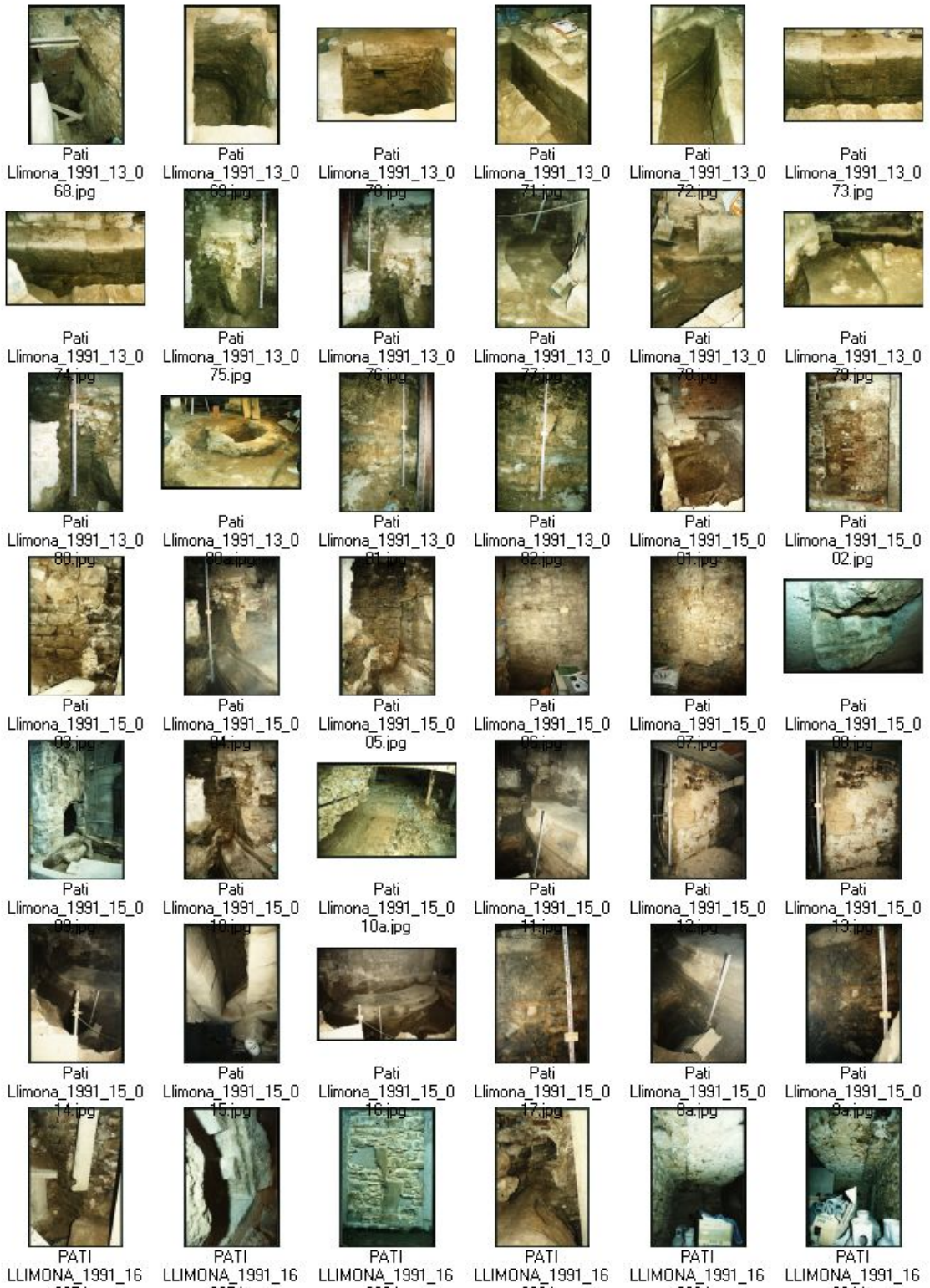

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

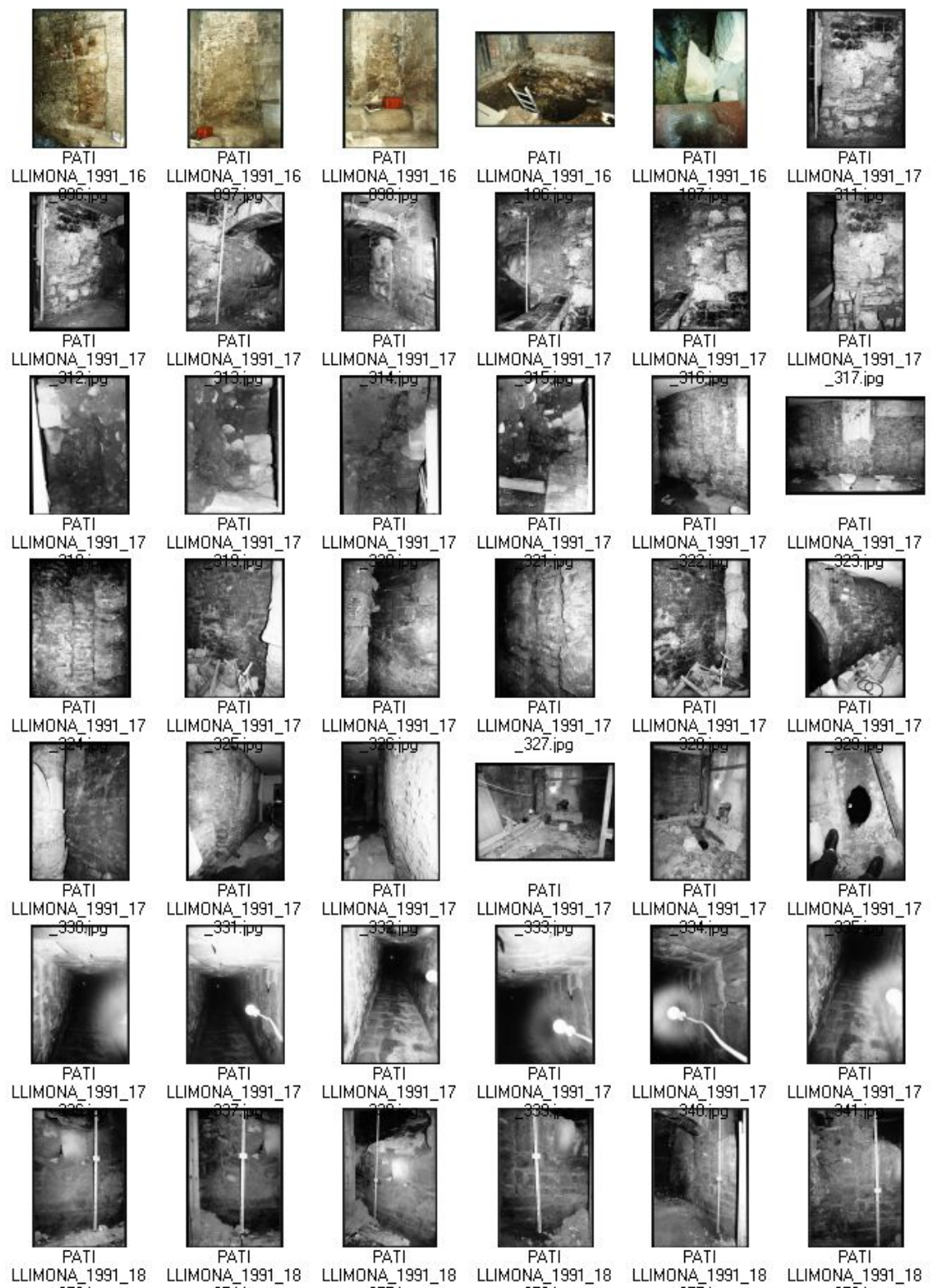

Barcelona
El Barcelonès

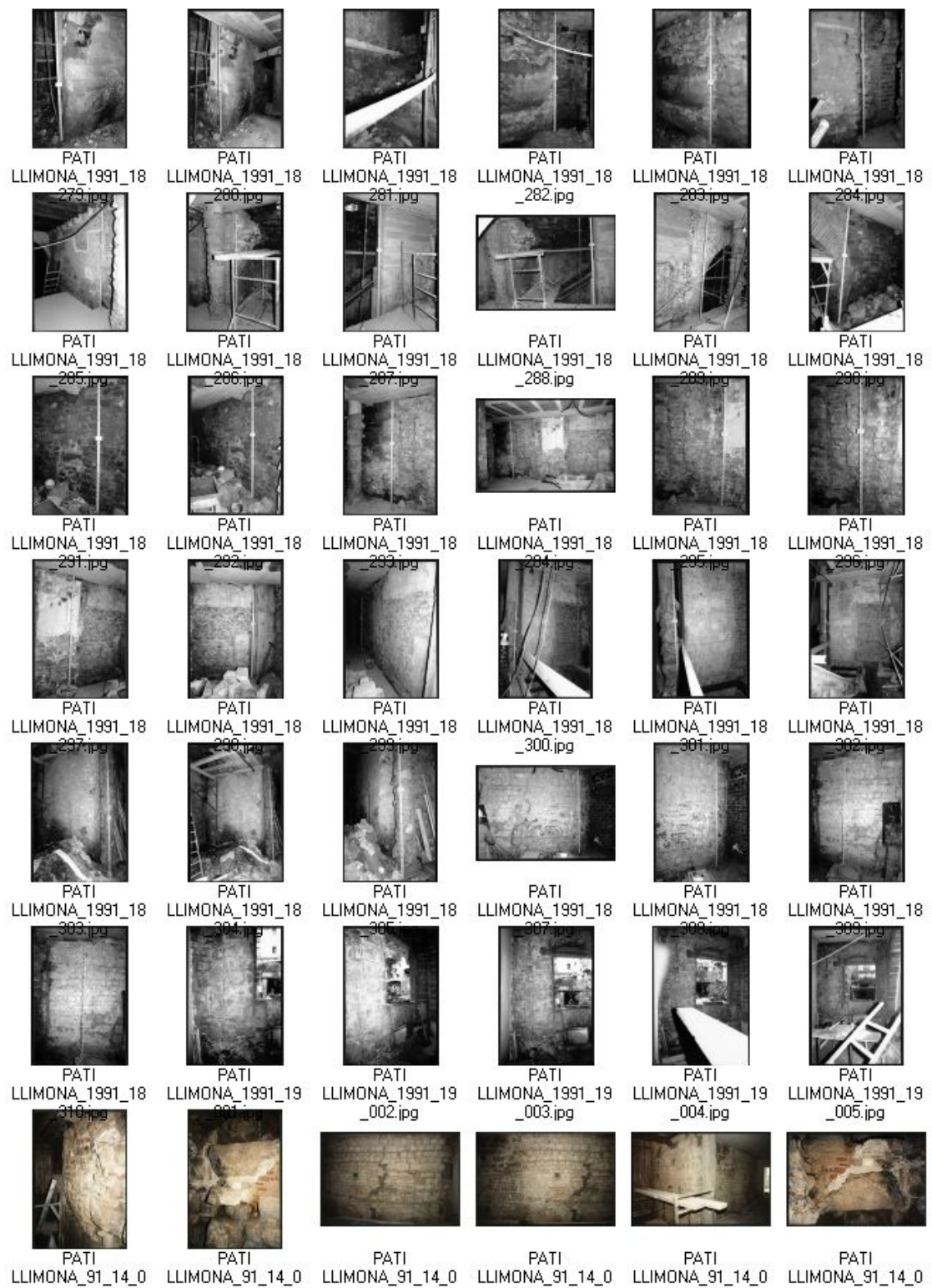
Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

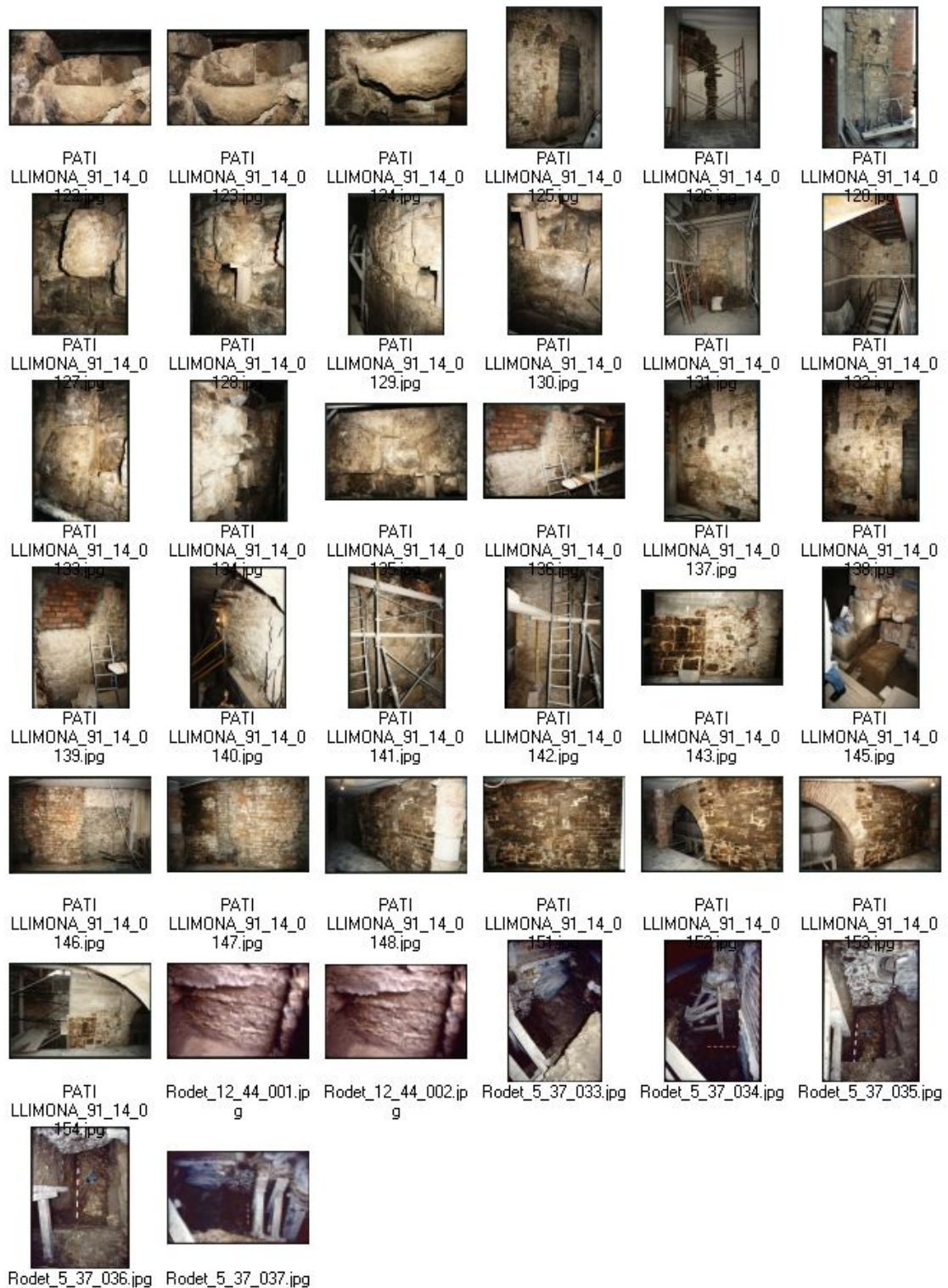
Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

**Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell**

Barcelona
El Barcelonès

Intervenció arqueològica a Pati d'en Llimona – 1993

B10_1_30_0048
Duplicado.jpg

B10_1_30_0385D.jpg

B10_1_30_0566.jpg

B10_1_30_0567
Duplicado.jpg

B10_1_30_0567.jpg

B10_1_30_0567D.jpg

B10_1_30_0568.jpg

B10_1_30_0569.jpg

B10_1_30_0570
Duplicado 2.jpg

B10_1_30_0570
Duplicado.jpg

B10_1_30_0570.jpg

B10_1_30_0570D3.jpg

B10_1_30_0571.jpg

B10_1_30_0572.jpg

B10_1_30_0573_95
Dupl.jpg

B10_1_30_0574.jpg

B10_1_30_0575.jpg

B10_1_30_0576.jpg

B10_1_30_0577.jpg

B10_1_30_0578.jpg

B10_1_30_0579.jpg

B10_1_30_0580.jpg

B10_1_30_0581.jpg

B10_1_30_0582.jpg

B10_1_30_0583.jpg

B10_1_30_0584.jpg

B10_1_30_0585.jpg

B10_1_30_0586.jpg

B10_1_30_0587.jpg

B10_1_30_0588.jpg

B10_1_30_0589.jpg

B10_1_30_0590.jpg

B10_1_30_0591.jpg

B10_1_30_0592.jpg

B10_1_30_0593.jpg

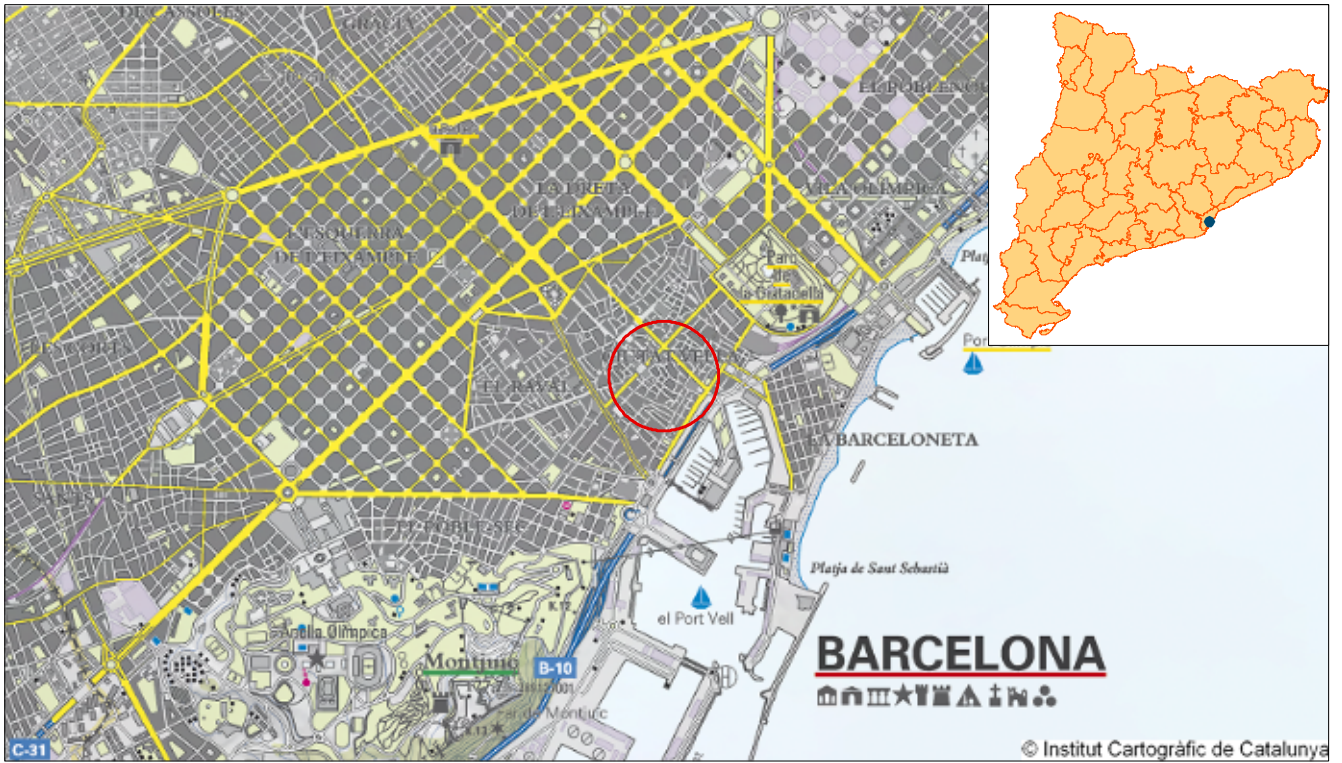

B10_1_30_095D.jpg

B10_1_30_095D1.jpg

ANNEX 3. PLANIMETRIA

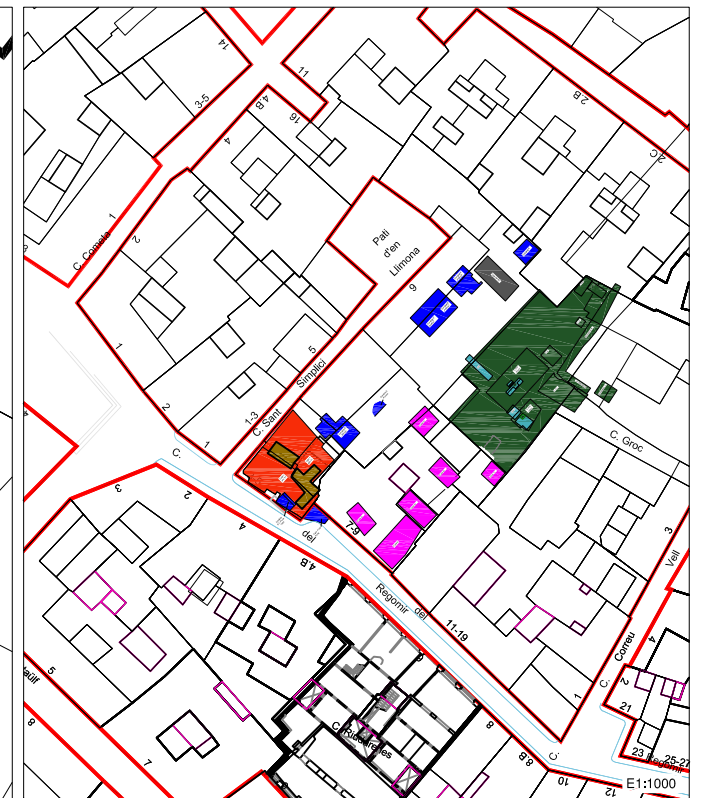

Mapa topogràfic Escala 1:50.000

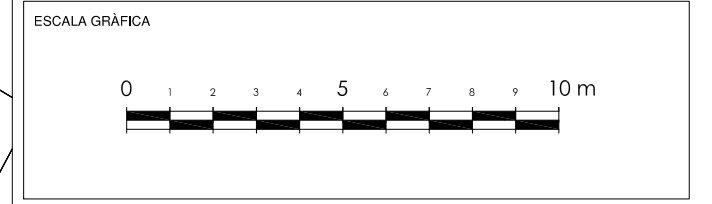

Ortofotomatge Escala 1:5.000

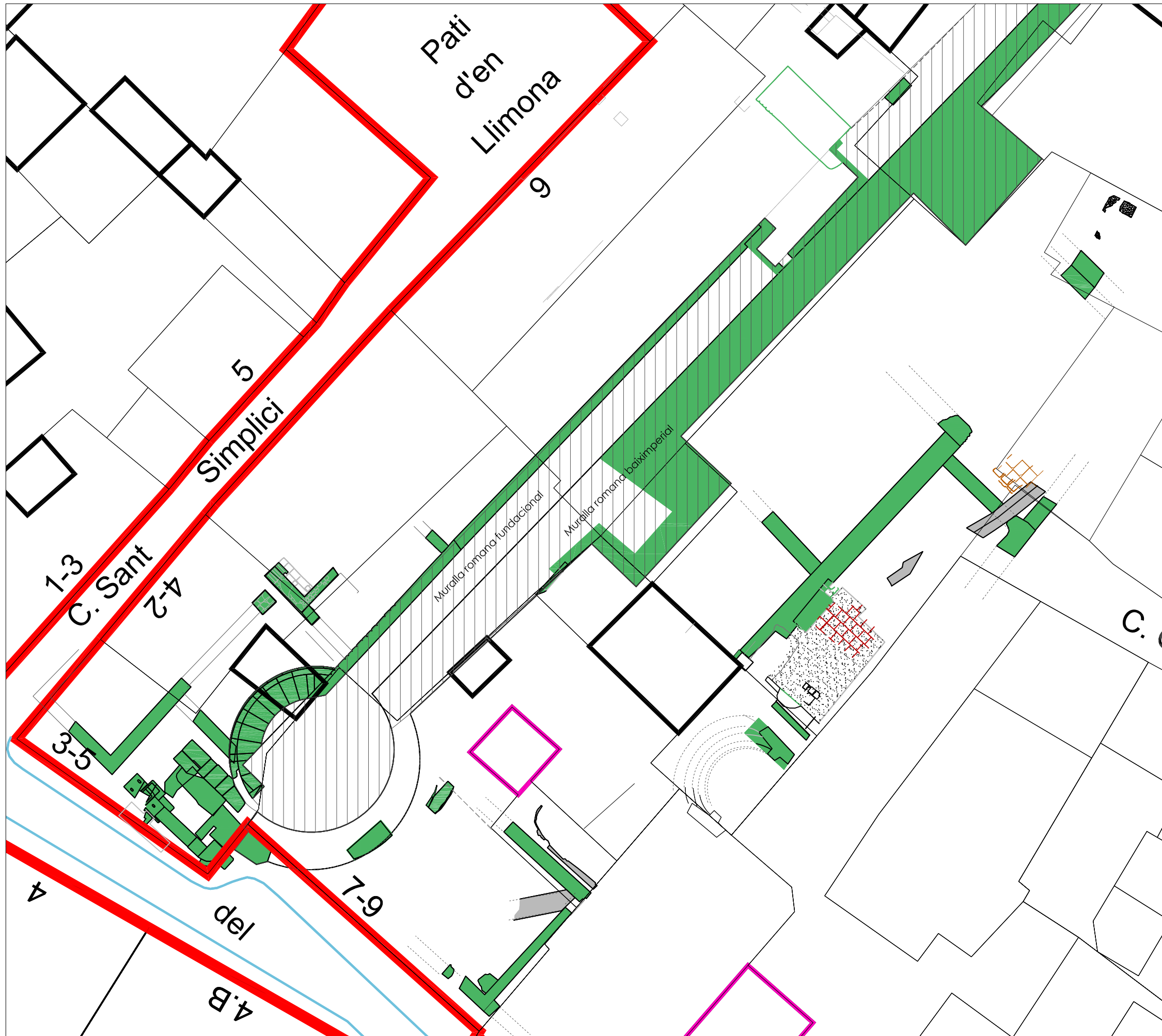
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	TÍTOL DEL PLÀNOL Situació de la Intervenció	NÚM. PLÀNOL 1
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), MUHBA	ESCALA 1:50.000 1:5.000	DATA 26/01/12

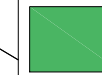

- LLEENDA GRÀFICA
- Intervenció Pati Llimona 1984 (Mazaira, Riu, Olivé)
 - Intervenció Correu Vell 1984 (Pagès, Salgot)
 - Intervenció Pati Llimona 1989 (?)
 - Intervenció Pati Llimona 1990 (Garcia, Soler)
 - Intervenció Correu Vell 1990-1991 (Garcia, Soler)
 - Intervenció Pati Llimona 1991 (Garcia, Soler)
 - Intervenció Regomir 7-9 1997 (Monleón)

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA	NÚM.PLÀNOL
Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	2
TÍTOL PLÀNOL	DATA
Àrees intervingudes arqueològicament entre els anys 1984 i 1998	29/12/11
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT	ESCALA
Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	1/175

LLEGGENDA GRÀFICA

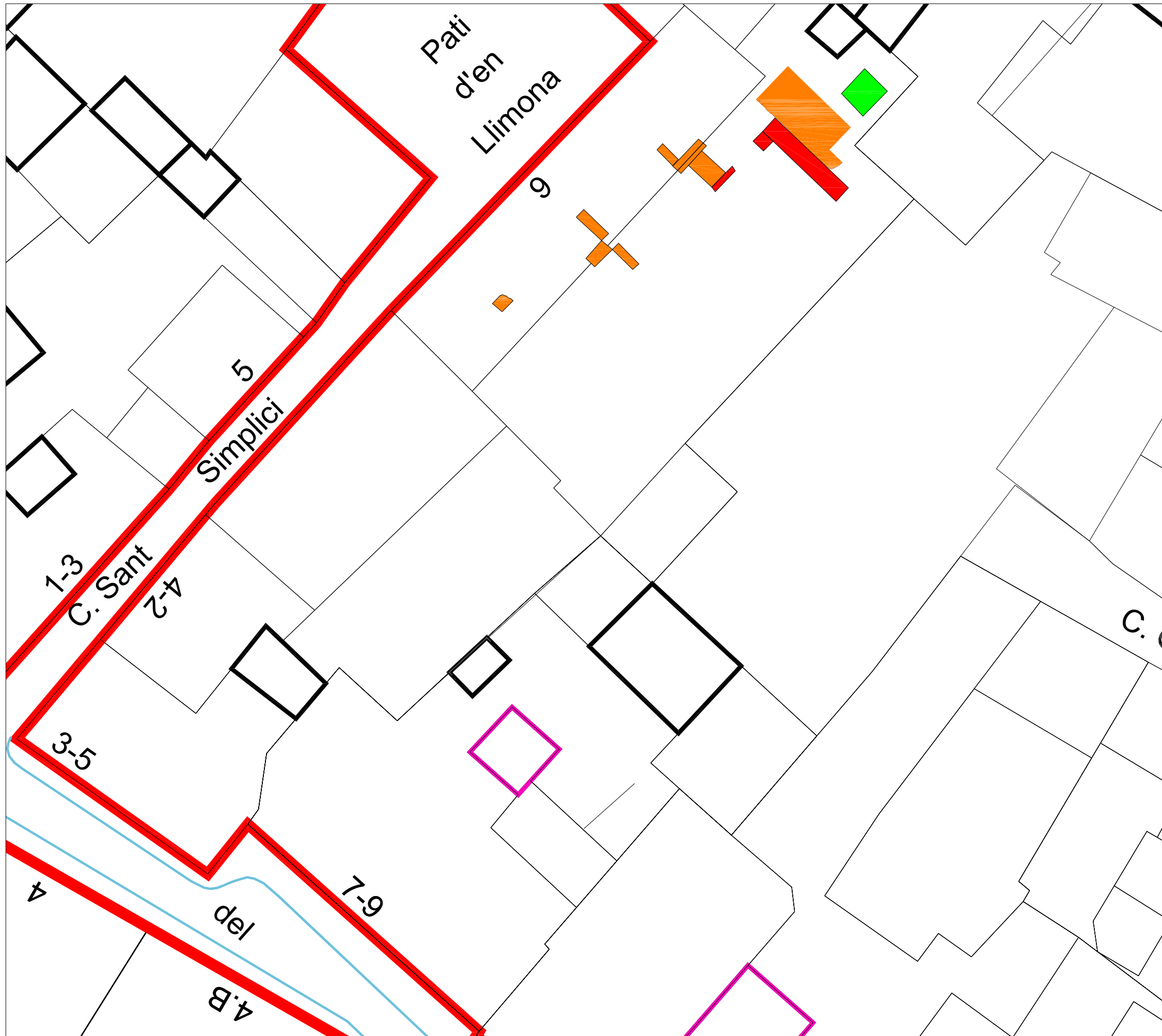
- Murs
- Conduccions i clavegueres
- Paviments

ESCALA GRÀFICA

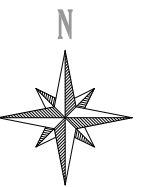

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 3
TÍTOL PLÀNOL Estructures d'època romana documentades entre 1984 i 1998	DATA 29/12/11
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/175

LLEGENDA GRÀFICA

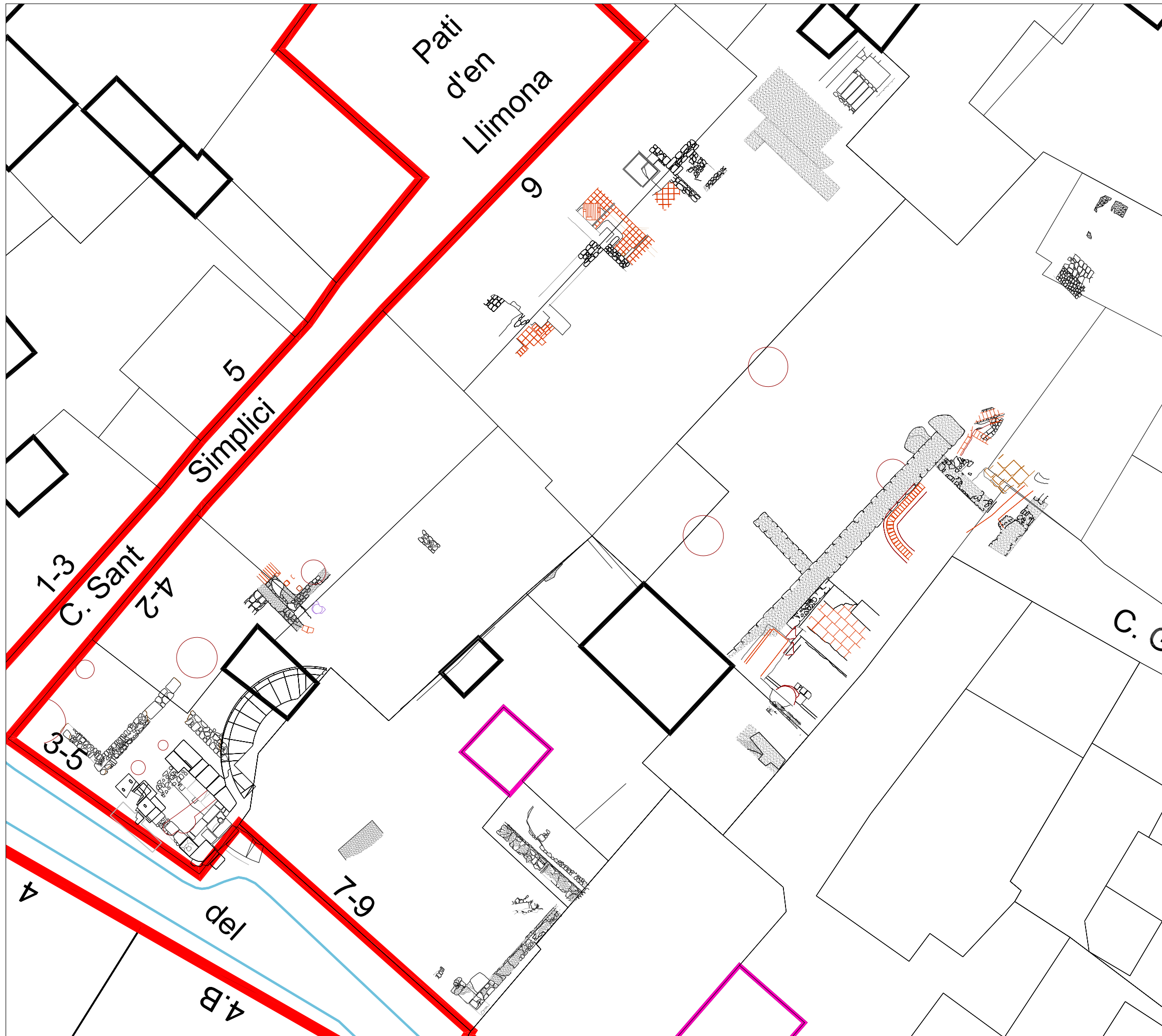
- Estructures medievals
- Estructures època moderna-contemporània
- Estructures època indeterminada

ESCALA GRÀFICA

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 4
TÍTOL PLÀNOL Estructures documentades d'època medieval, moderna-contemporània i indeterminada	DATA 29/12/11
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/175

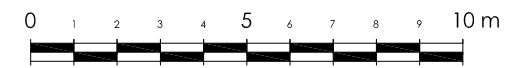

LLEGENDA GRÀFICA

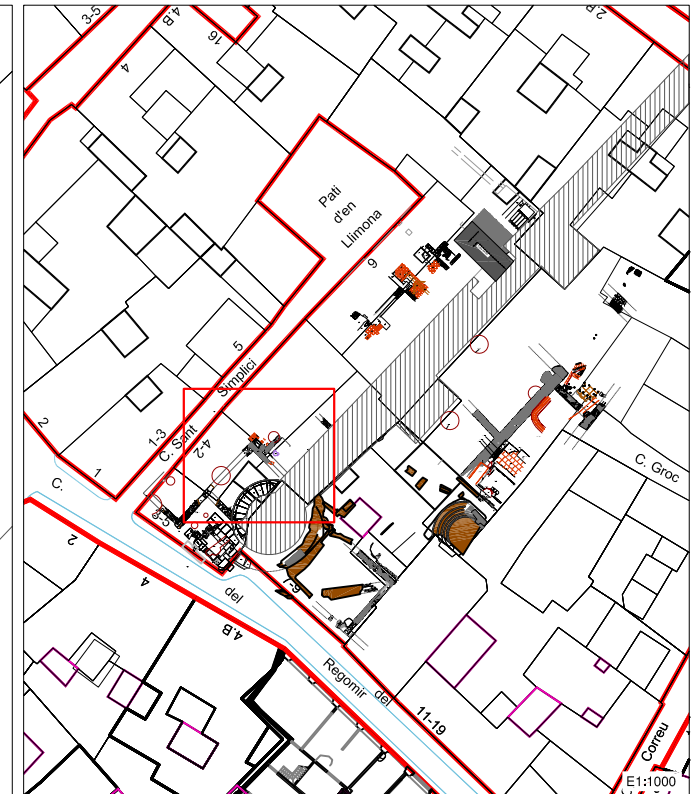
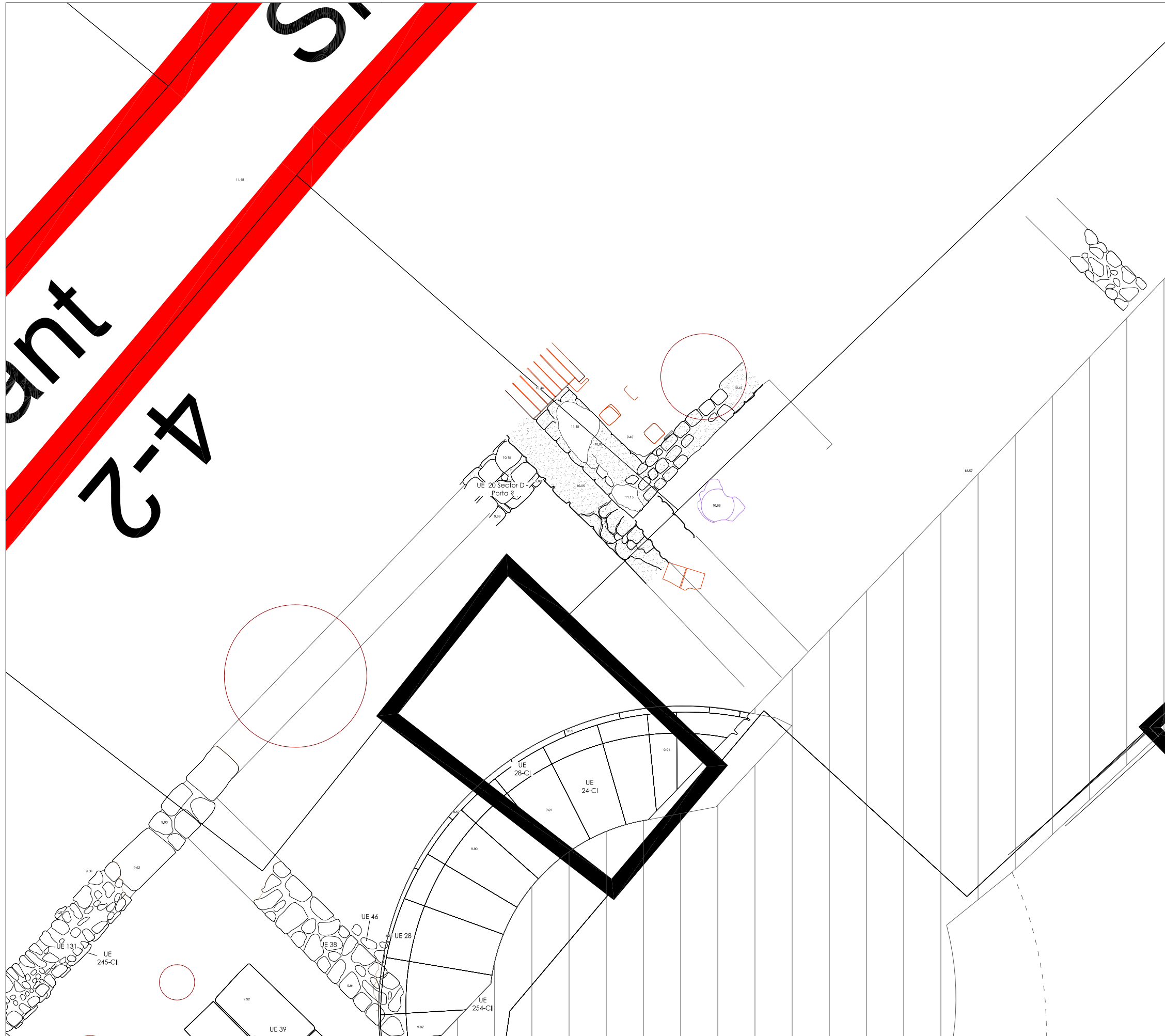
- Murs
- Morter
- Estructures negatives (sitges)
- Paviment de tegula

ESCALA GRÀFICA

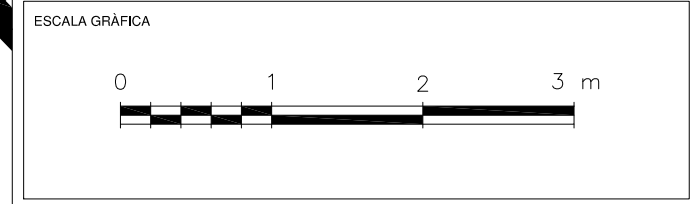

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 5
TÍTOL PLÀNOL Dibuix de detall de totes les estructures documentades entre l'any 1984 i el 1998	DATA 29/12/11
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/175

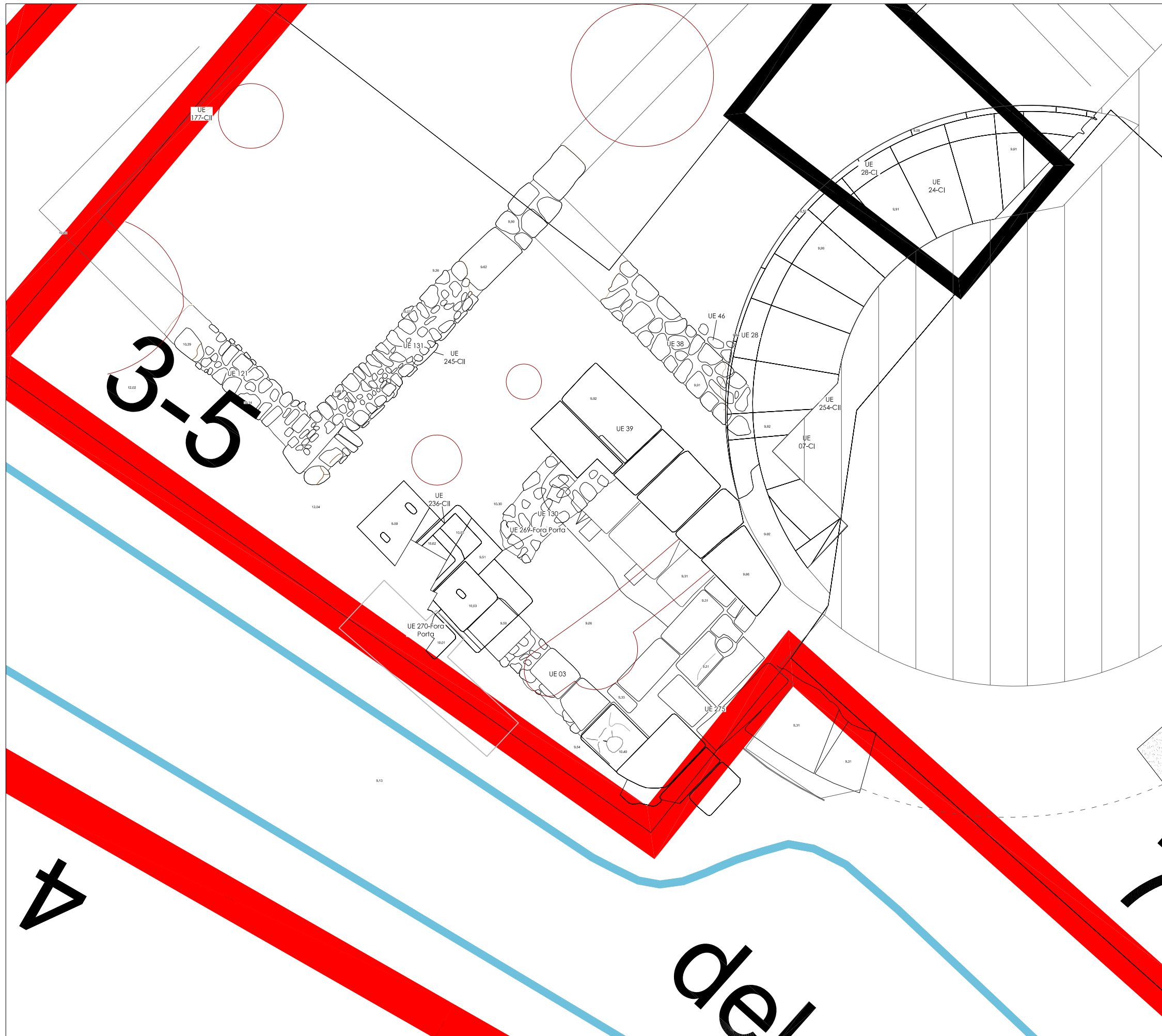
LLEGENDA GRÀFICA

	Unitats estratigràfiques
	Cotes altimètriques absolutes (s.n.m.)
	Pedres
	Estructures negatives (sitges)

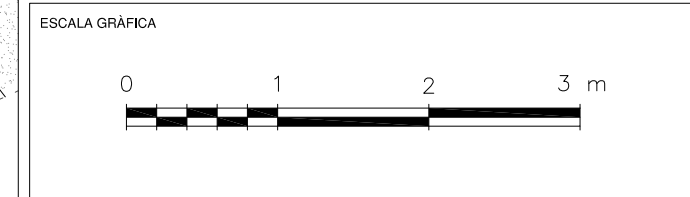

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 6
TÍTOL PLÀNOL Dibuix de detall de l'àrea de la porta romana del carrer del Regomir i l'àrea termal privada(1/2)	DATA 29/12/11
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/50

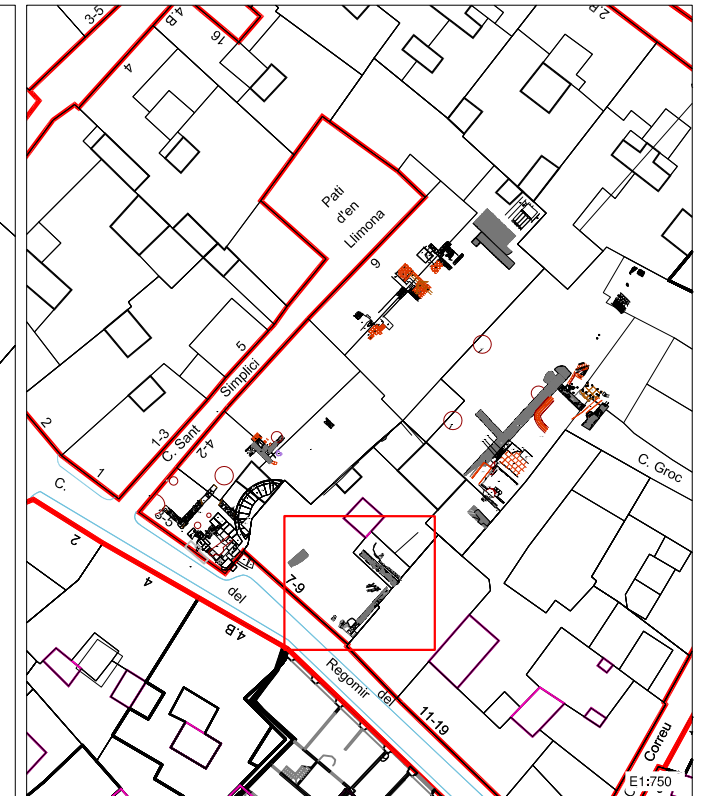
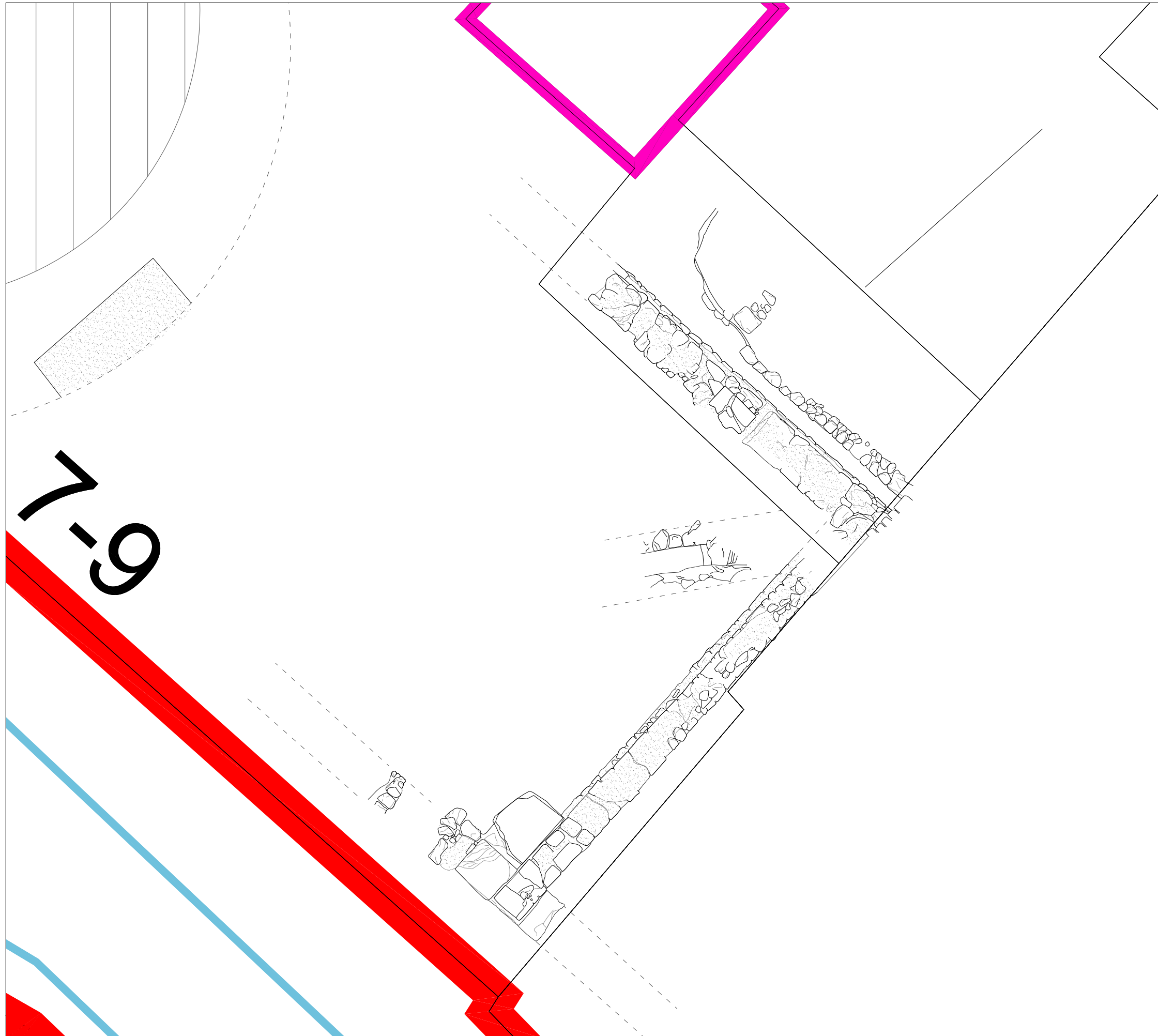

- LLEENDA GRÀFICA
- Unitats estratigràfiques
 - Cotes altimètriques absolutes (s.n.m.)
 - Estructures negatives (sitges i retalls)

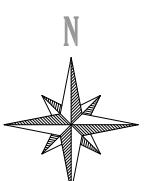

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA	NÚM.PLÀNOL
Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	7
TÍTOL PLÀNOL	DATA
Dibuix de detall de l'àrea de la porta romana del carrer del Regomir (2/2)	29/12/11
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT	ESCALA
Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	1/50

LLEGENDA GRÀFICA

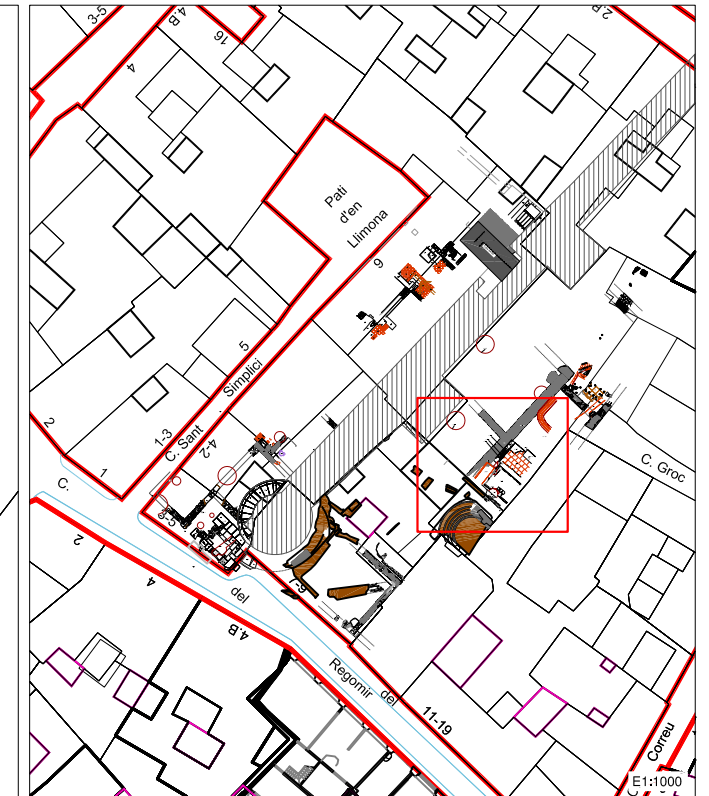
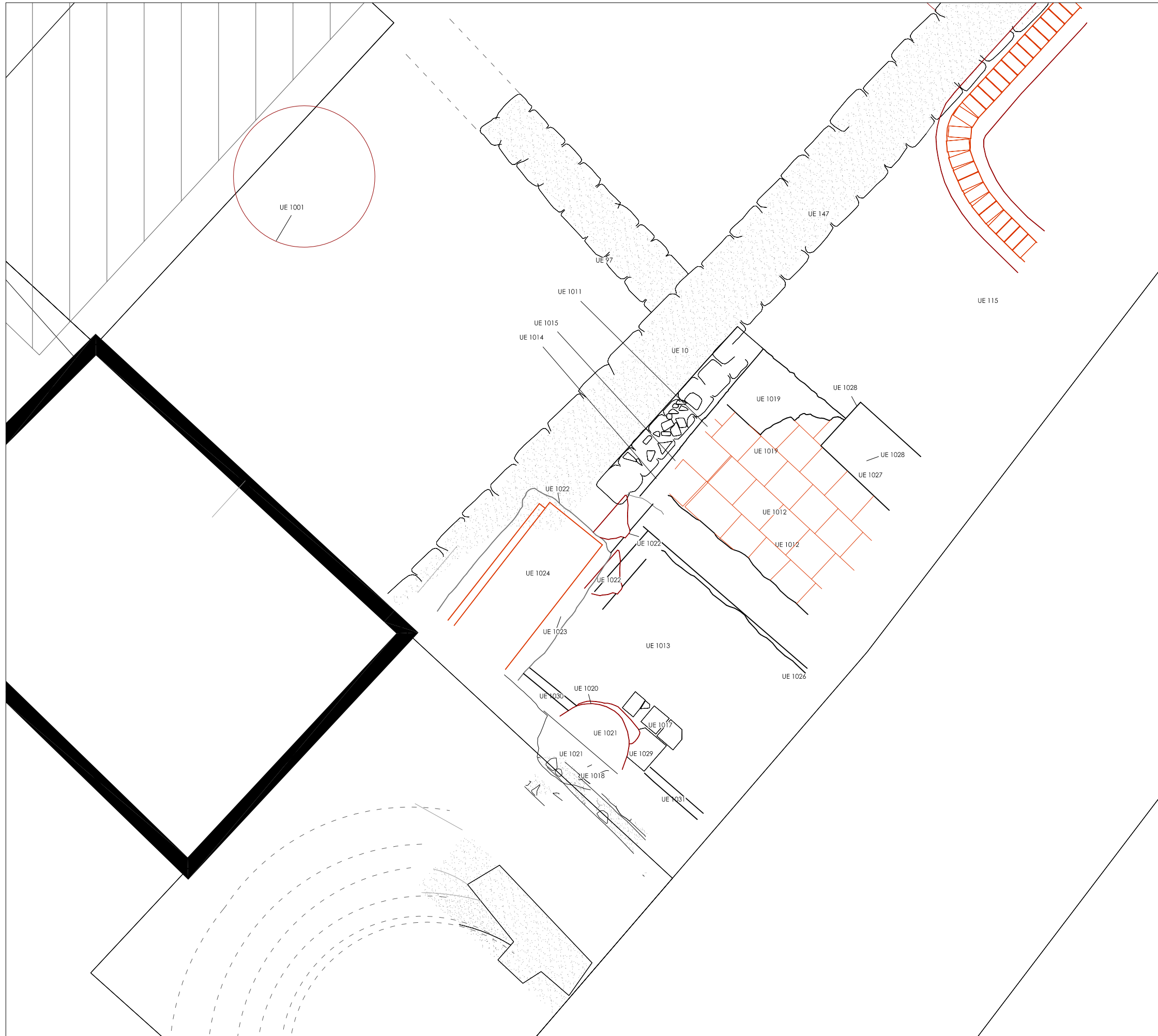
- Morter
- Pedres
- Projeccions

ESCALA GRÀFICA

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 8
TÍTOL PLÀNOL Detall de les estructures romanes de l'àrea termal localitzada a l'illa Regomir - Correu Vell (1/4)	DATA 29/12/11
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/50

LLEENDA GRÀFICA

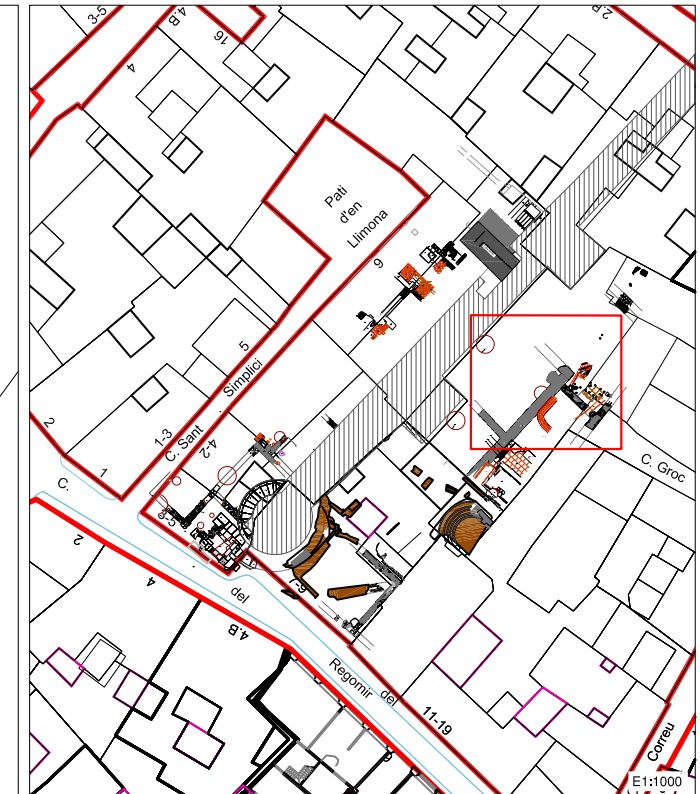
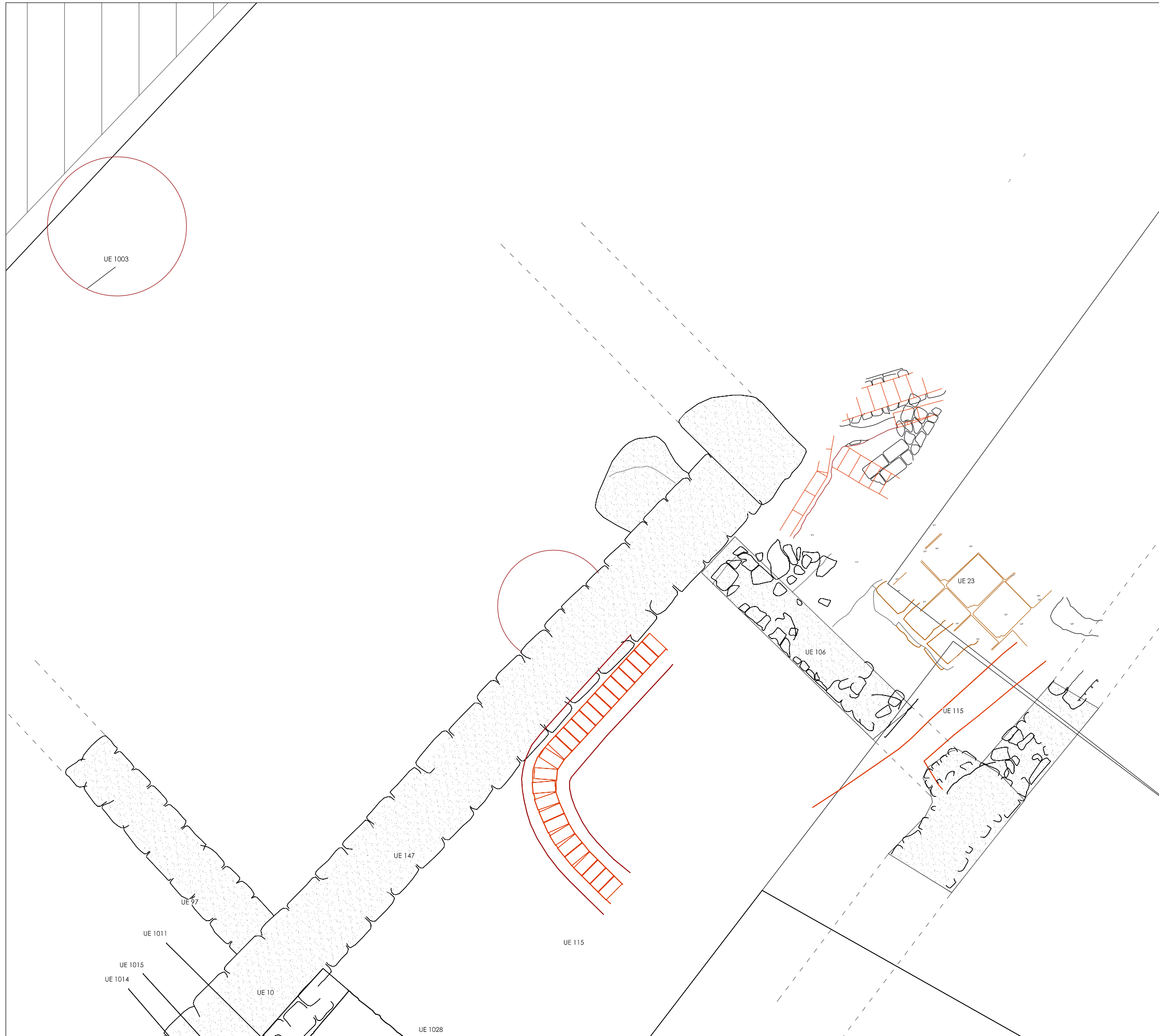
- UE 115 Unitats estratigràfiques
- Cotes altimètriques absolutes (s.n.m.)
- Morter
- Maó

ESCALA GRÀFICA

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 9
TÍTOL PLÀNOL Detall de les estructures romanes de l'àrea termal localitzada a l'illa Regomir - Correu Vell (2/4)	DATA 29/12/11
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/50

LLEGENDA GRÀFICA

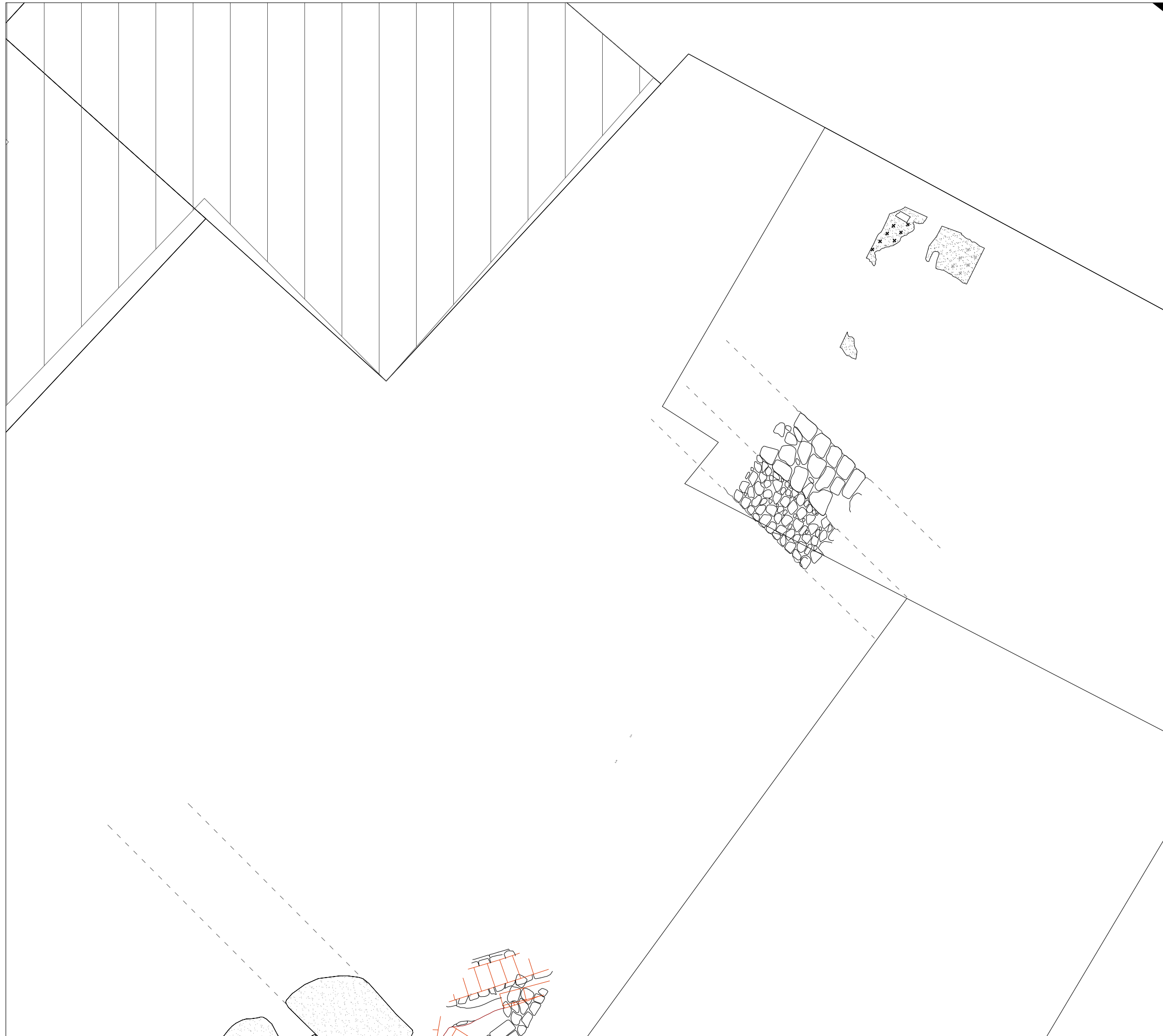
- Unitats estratigràfiques
- Cotes altimètriques absolutes (s.n.m.)
- Sitges i retalls
- Paviment de tegula
- Maó contemporani
- Projeccions

ESCALA GRÀFICA

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 10
TÍTOL PLÀNOL Detall de les estructures romanes de l'àrea termal localitzada a l'illa Regomir - Correu Vell (3/4)	DATA 29/12/11
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/50

LLEGENDA GRÀFICA

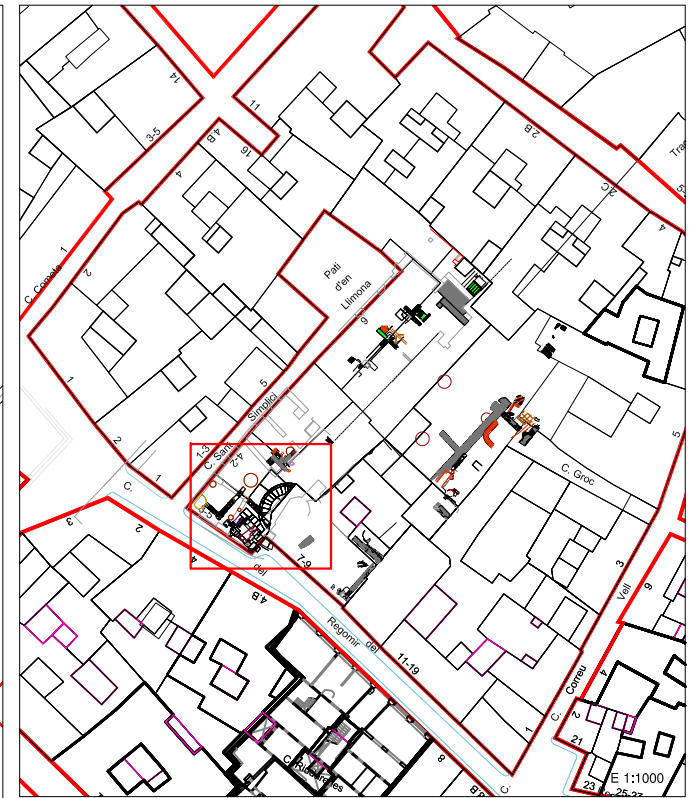
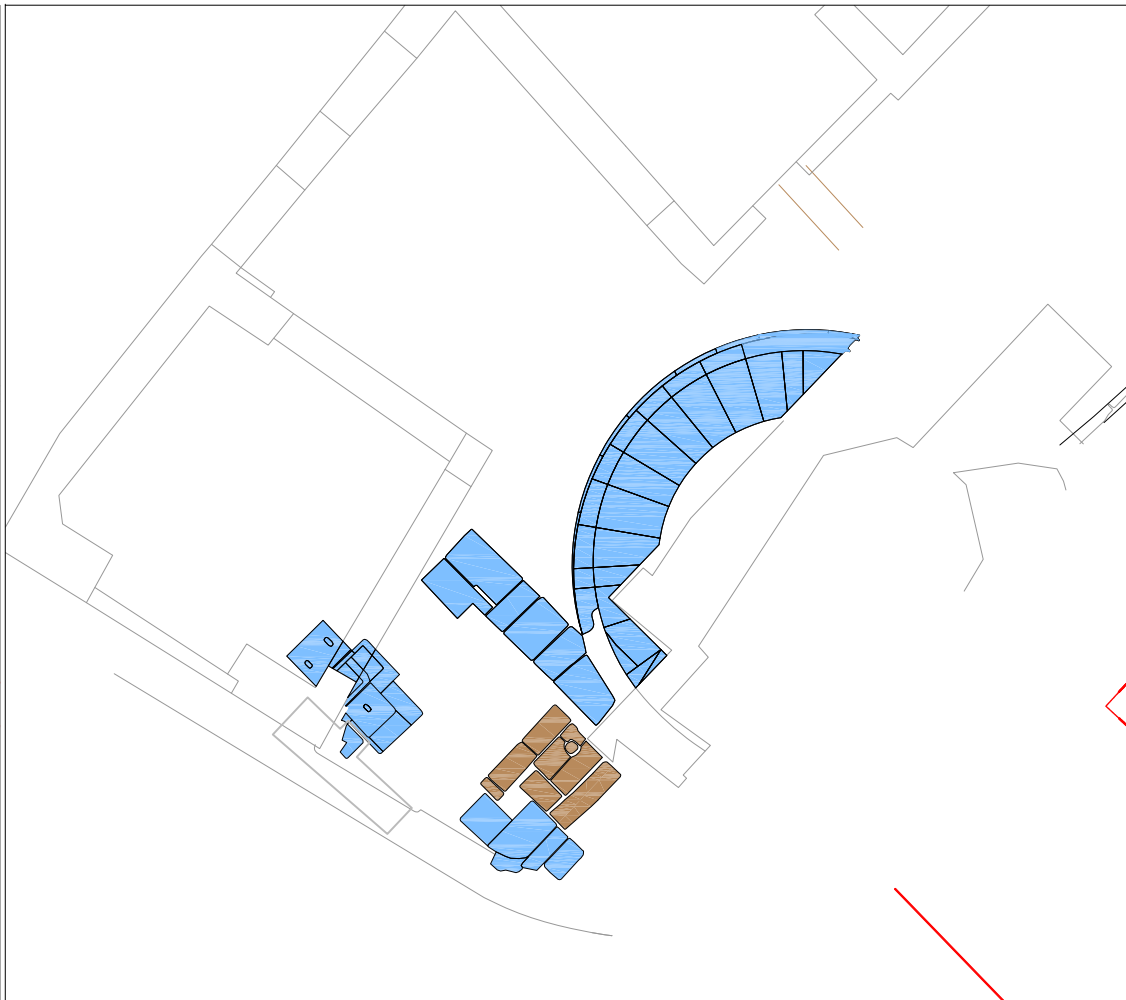
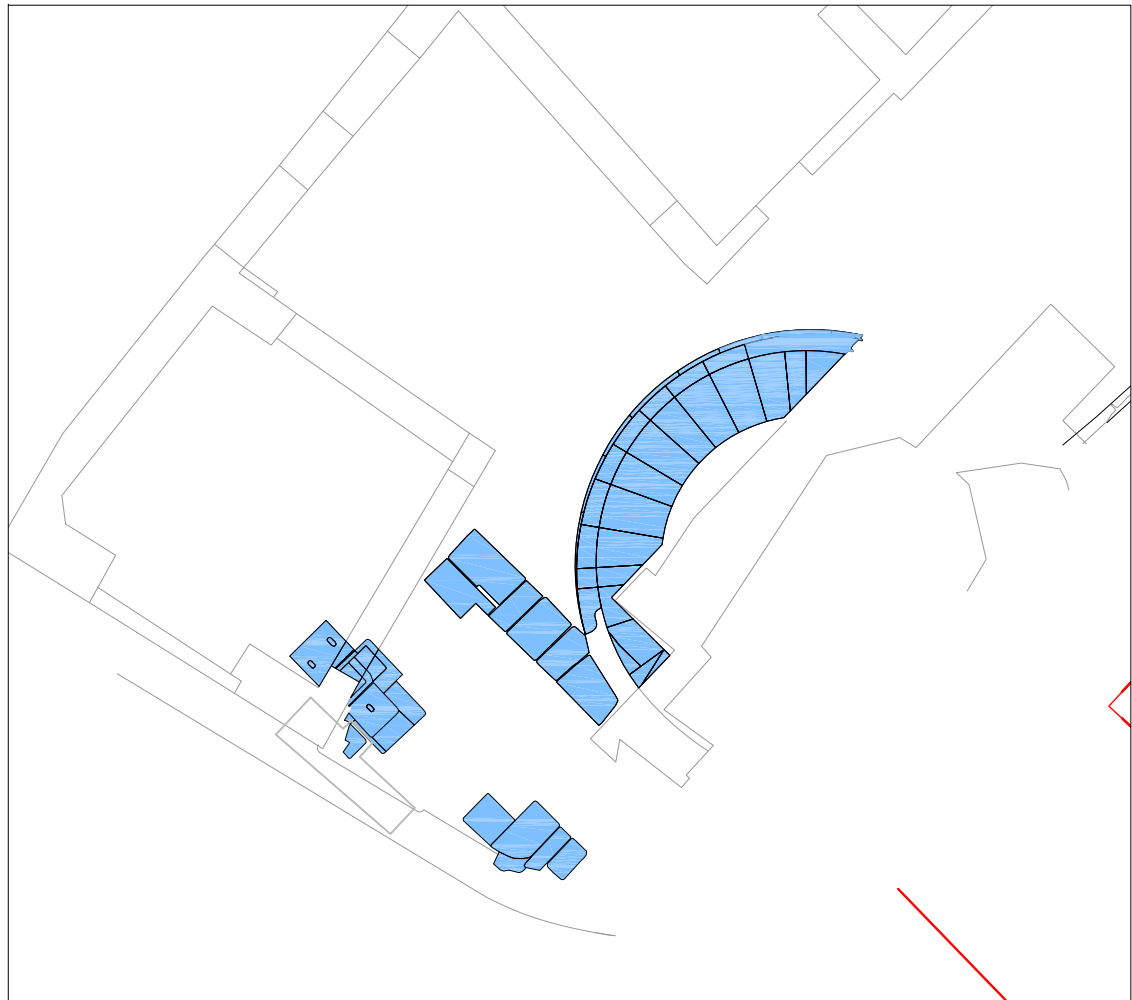
- Paviment opus signinum decorat amb tesselles
- Pedres
- Projeccions

ESCALA GRÀFICA

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 11
TÍTOL PLÀNOL Detall de les estructures romanes de l'àrea termal localitzada a l'illa Regomir - Correu Vell (4/4)	DATA 29/12/11
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/50

LLEGENDA GRÀFICA

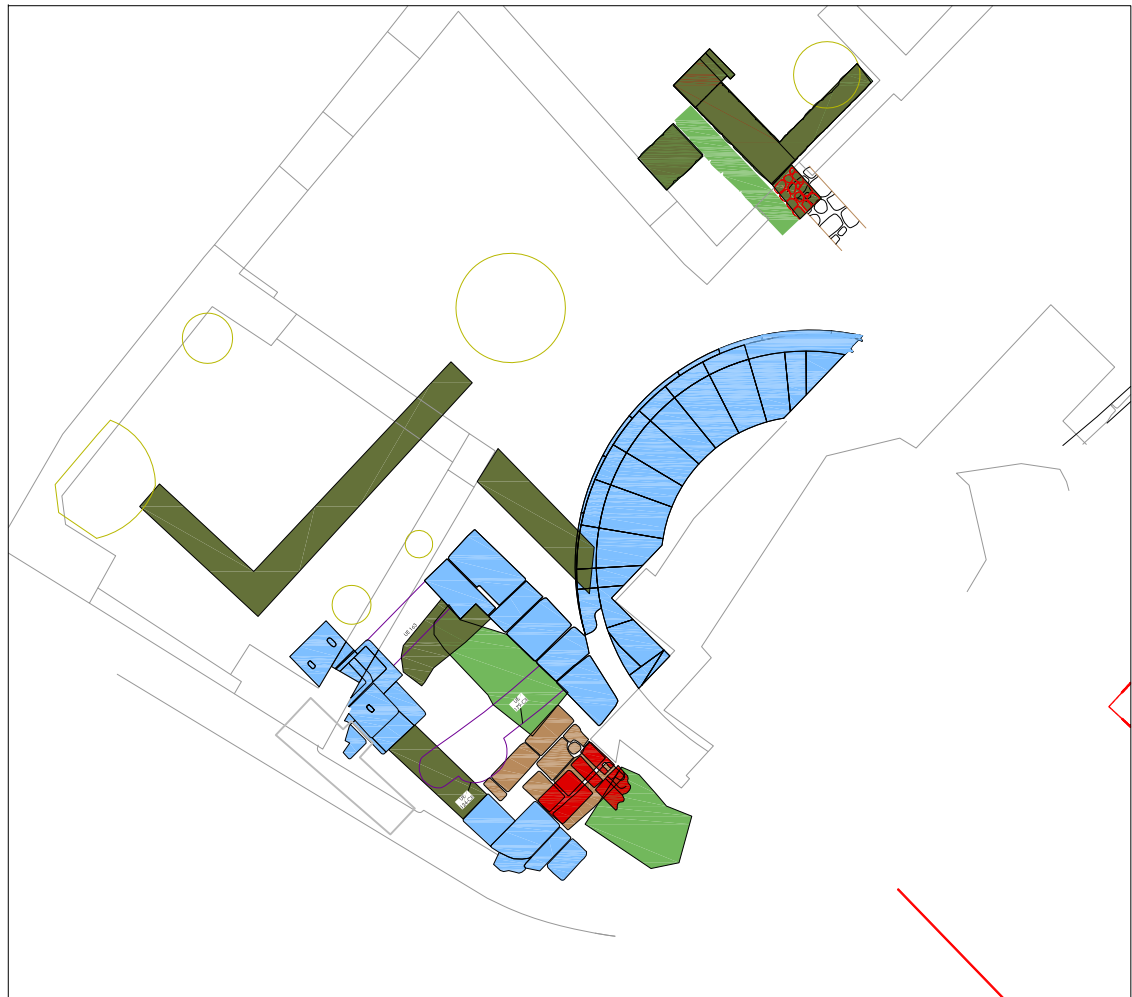
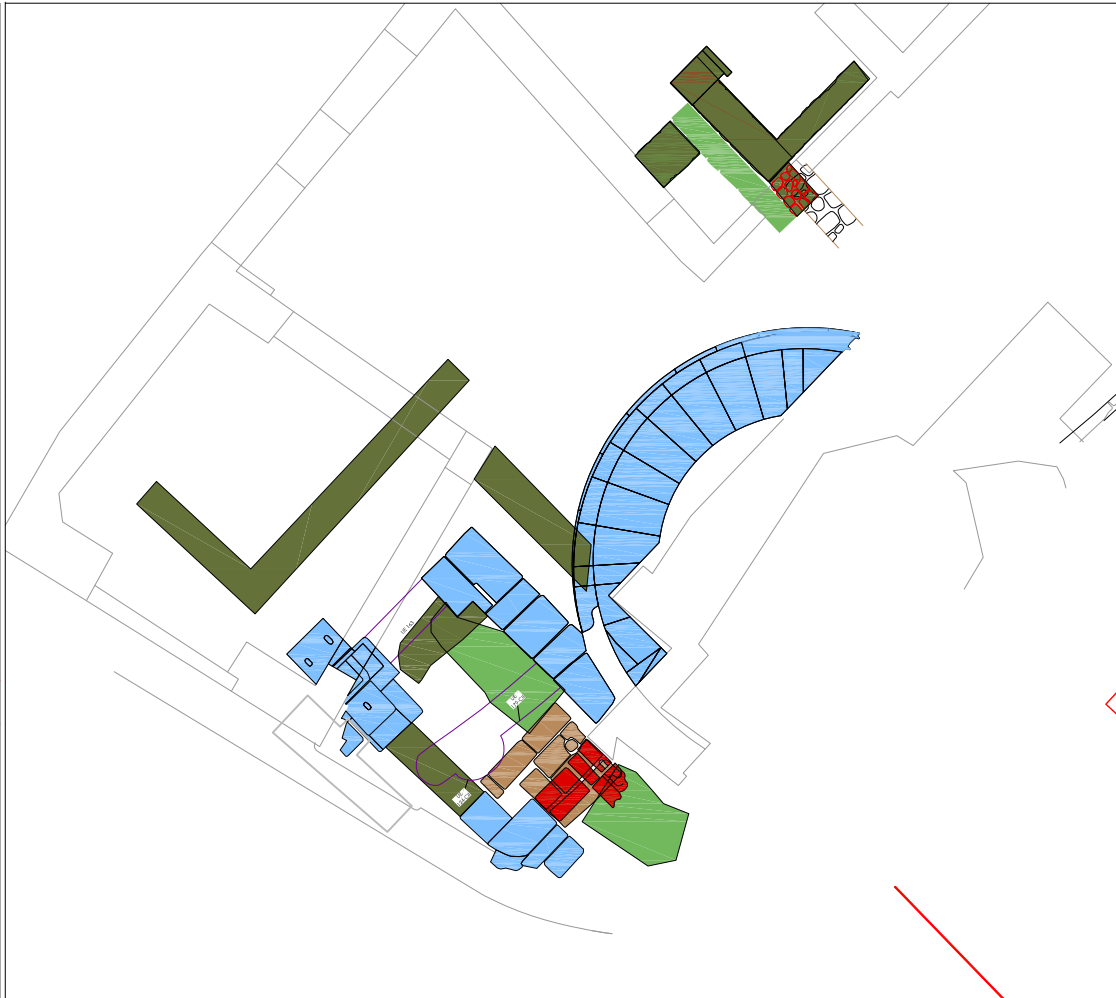
- Fase inicial (construcció porta)
- Fase 4
- Fase 5
- Fase 6

ESCALA GRÀFICA

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 12
TÍTOL PLÀNOL Fases de la porta romana segons els directors de la intervenció dels anys 1990-1991 (1/2)	DATA 09/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/125

LLEENDA GRÀFICA

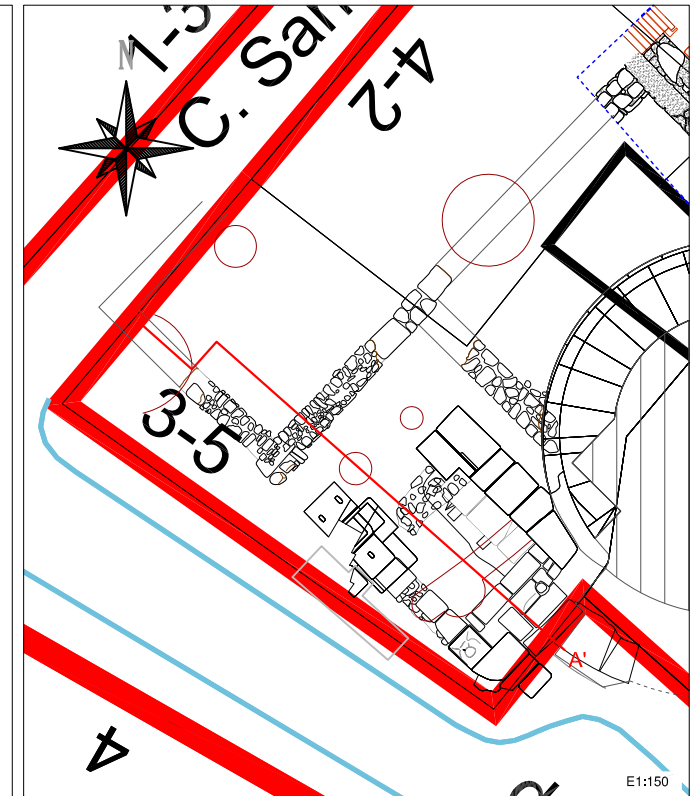
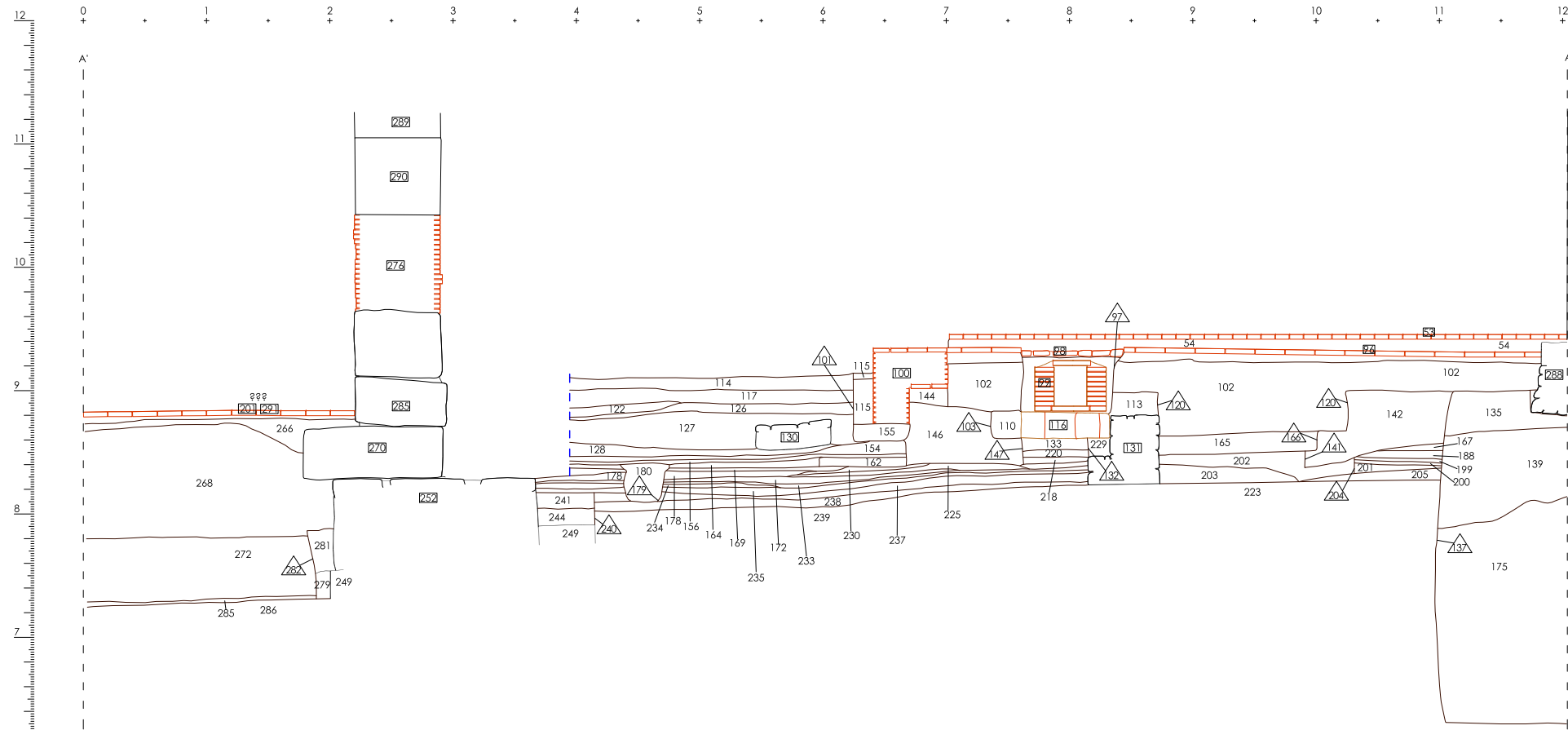
- Fase inicial (construcció porta)
- Fase 4
- Fase 5
- Fase 6
- Fase 7
- Fase 9
- Fase 10

ESCALA GRÀFICA

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 13
TÍTOL PLÀNOL Fases de la porta romana segons els directors de la intervenció dels anys 1990-1991 (2/2)	DATA 09/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/125

LLEGGENDA GRÀFICA

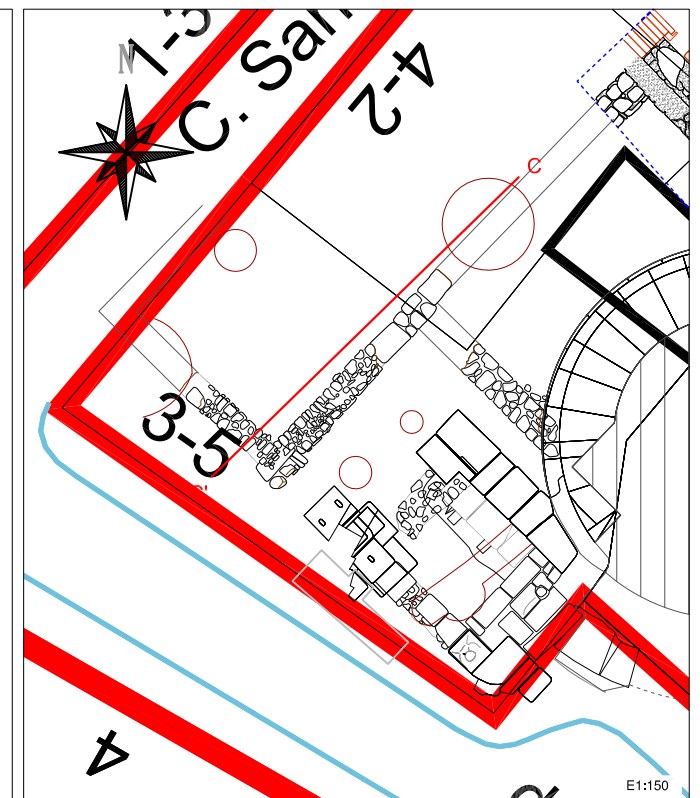
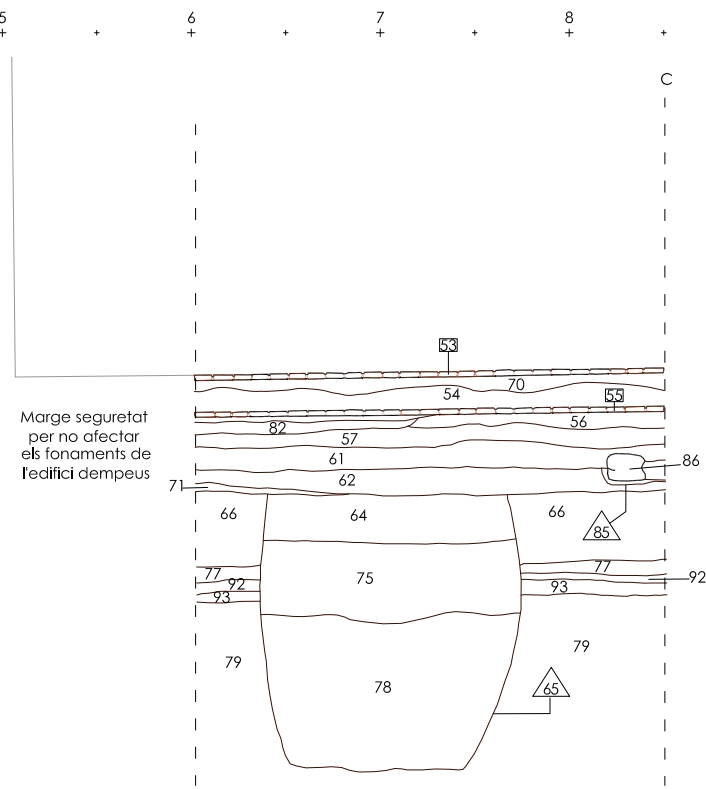
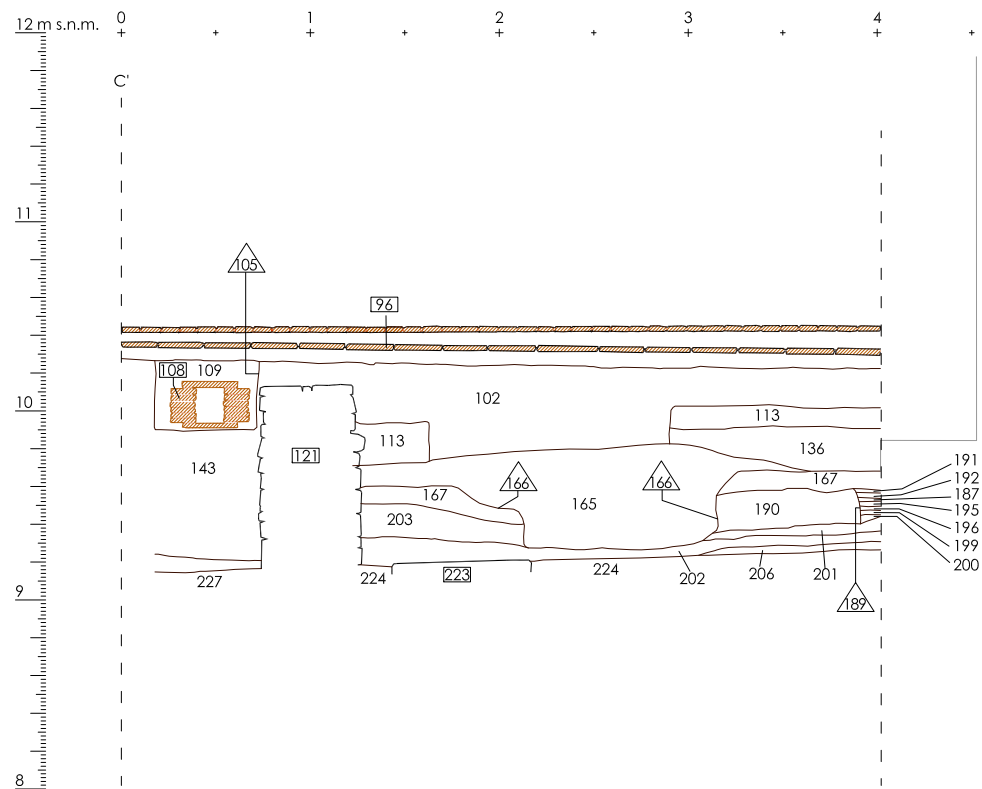
- 102 Unitats estratigràfiques - Estrats
- △ 65 Unitats estratigràfiques negatives
- 223 Unitats estratigràfiques - Estructures

ESCALA GRÀFICA

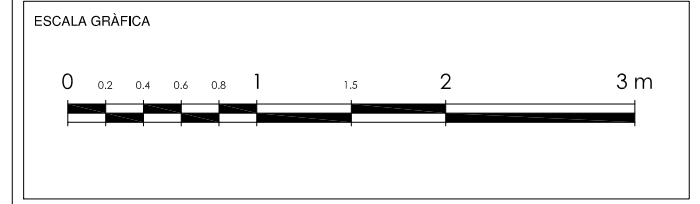
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 14
TÍTOL PLÀNOL Secció A'-A intervenció 1991 a Pati Llimona (àrea de la Porta Romana)	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/50

LLEGENDA GRÀFICA

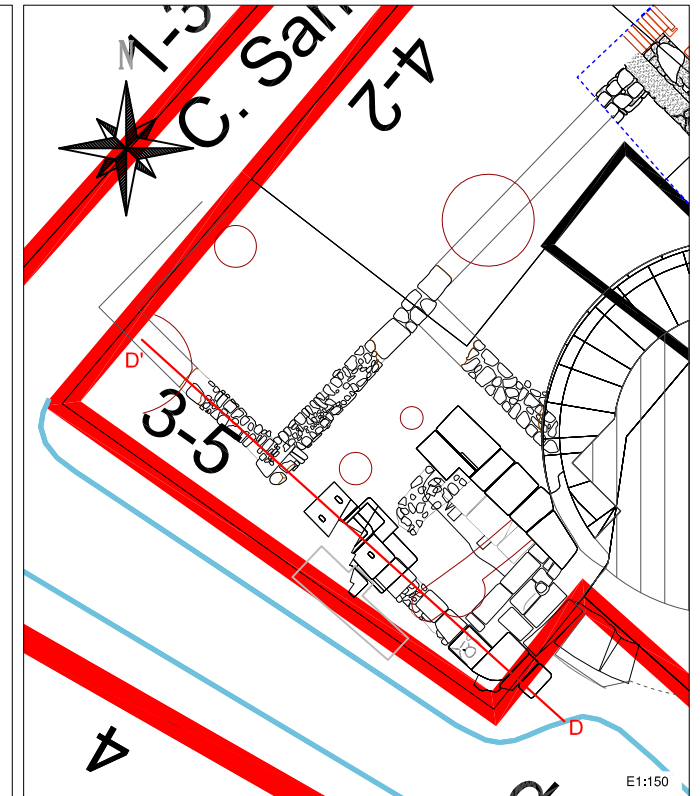
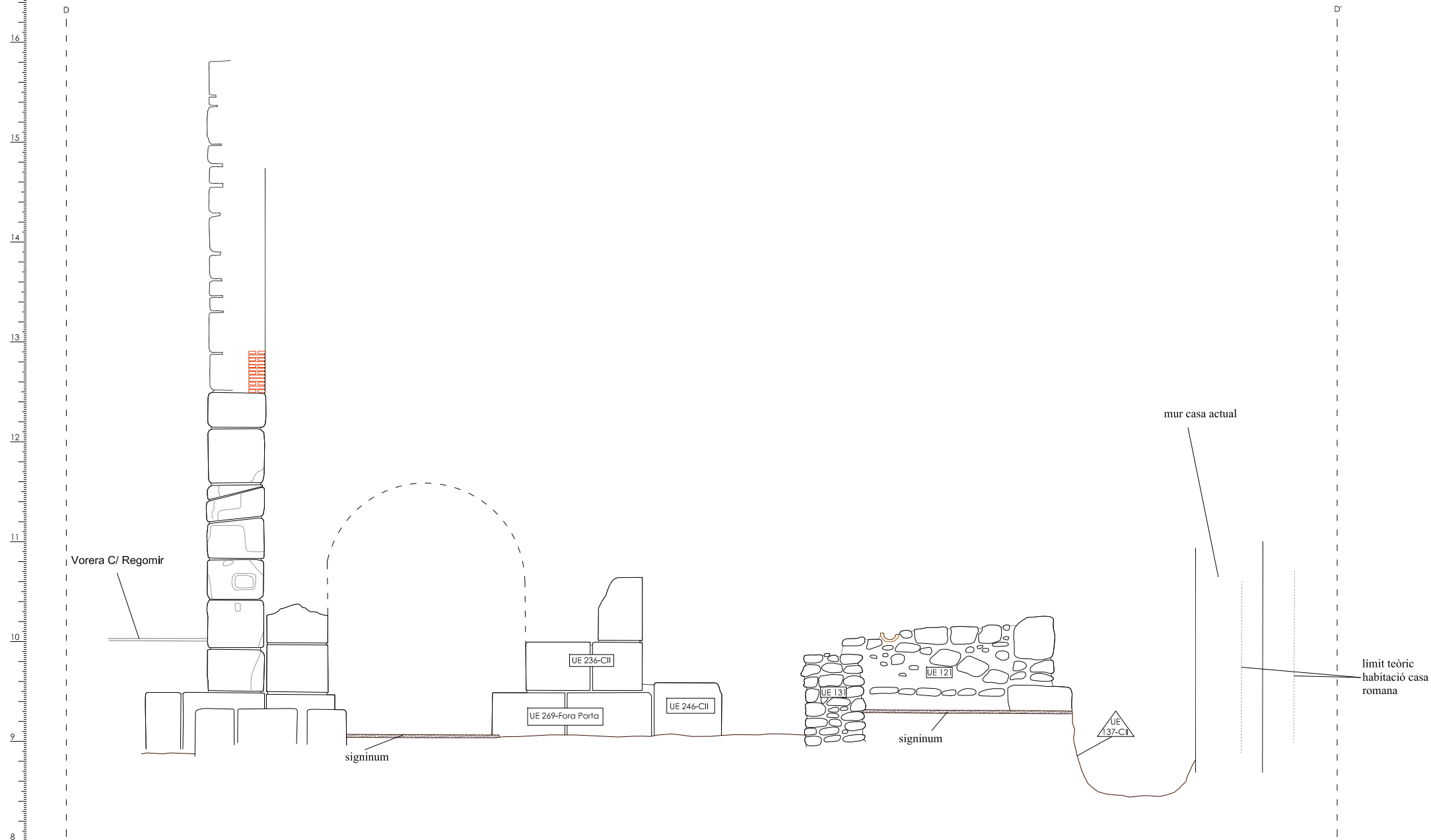
102	Unitats estratigràfiques - Estrats
△ 65	Unitats estratigràfiques negatives
223	Unitats estratigràfiques estructures

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA	NÚM.PLÀNOL
Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	15
TÍTOL PLÀNOL	DATA
Secció C-C intervenció 1991 a Pati Llimona (àrea de la Porta Romana)	09/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT	ESCALA
Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	1/40

17 m s.n.m. 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

LLEENDA GRÀFICA

- 102 Unitats estratigràfiques - Estrats
- 65 Unitats estratigràfiques negatives
- 223 Unitats estratigràfiques - Estructures

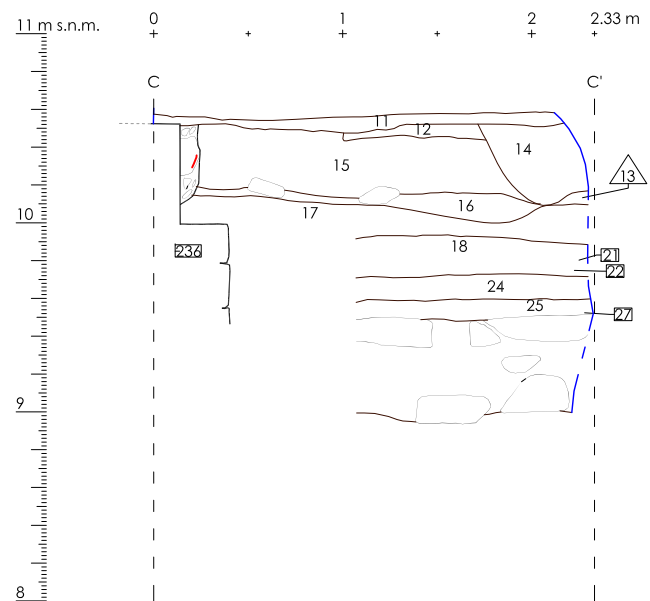
ESCALA GRÀFICA

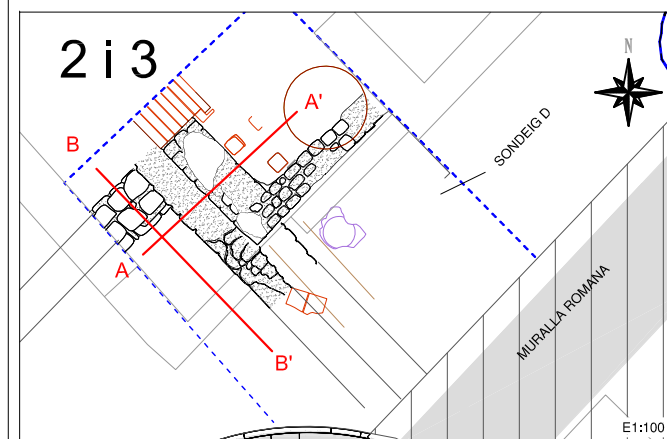
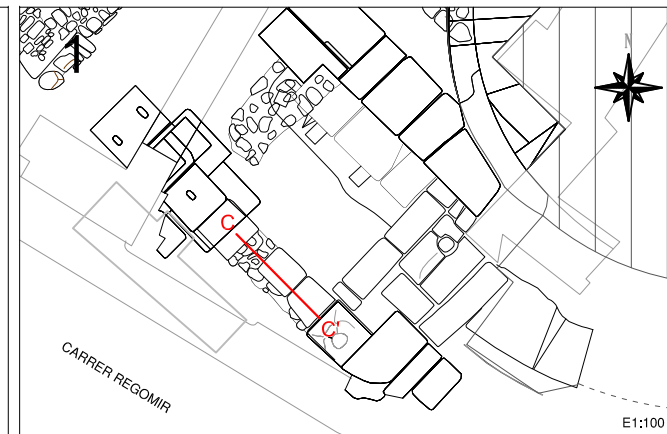
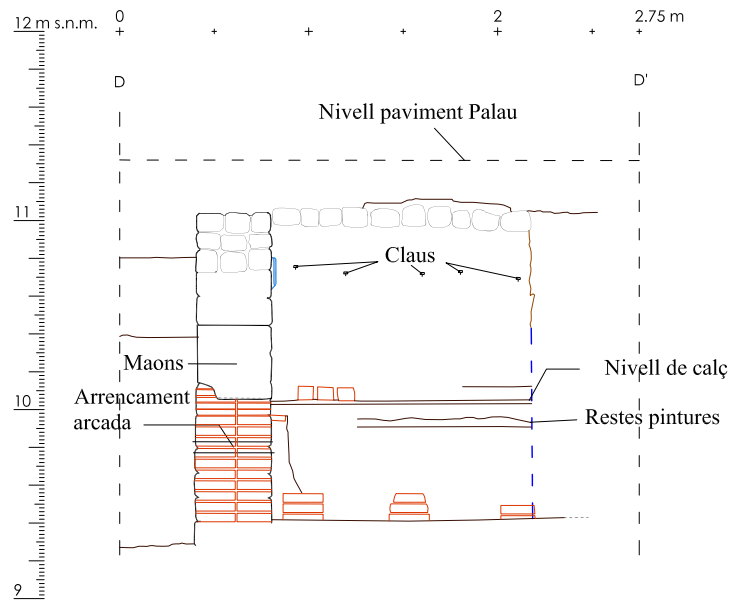
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 16
TÍTOL PLÀNOL Secció D'-D' intervenció 1991 a Pati Llimona (àrea de la Porta Romana)- Estat final	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/50

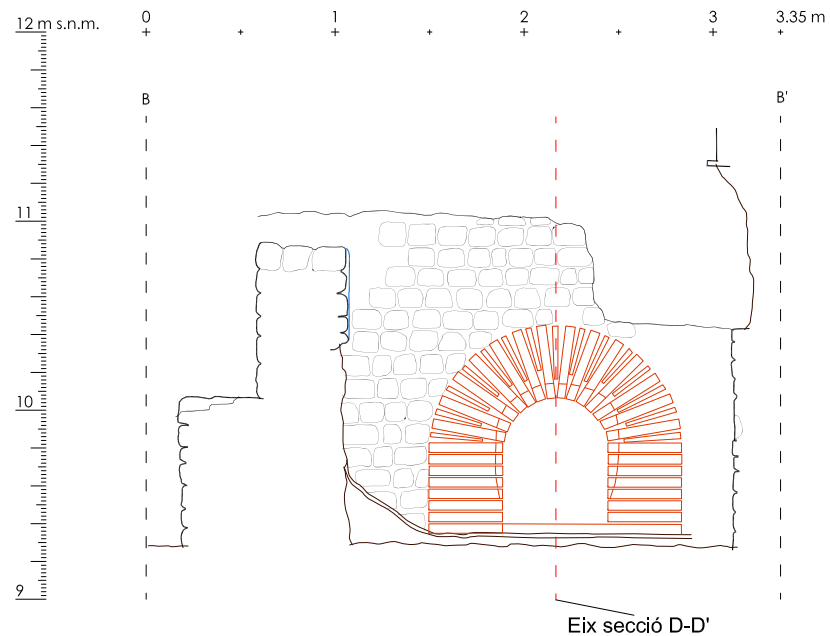
1

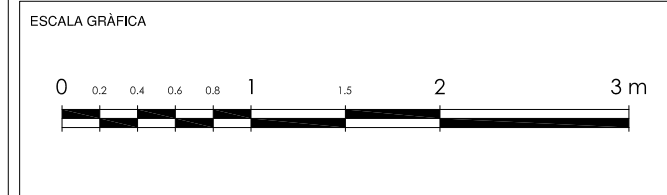
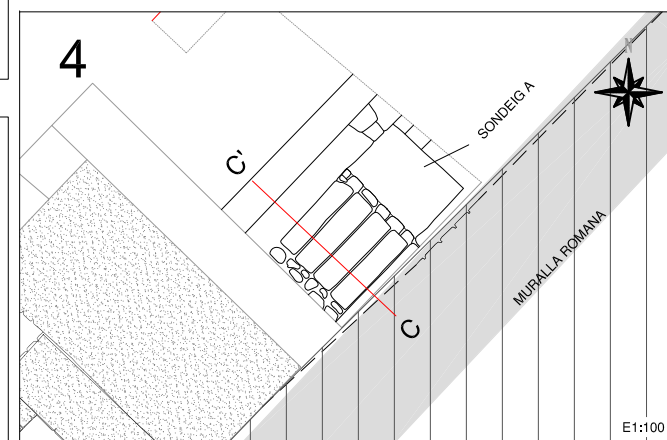
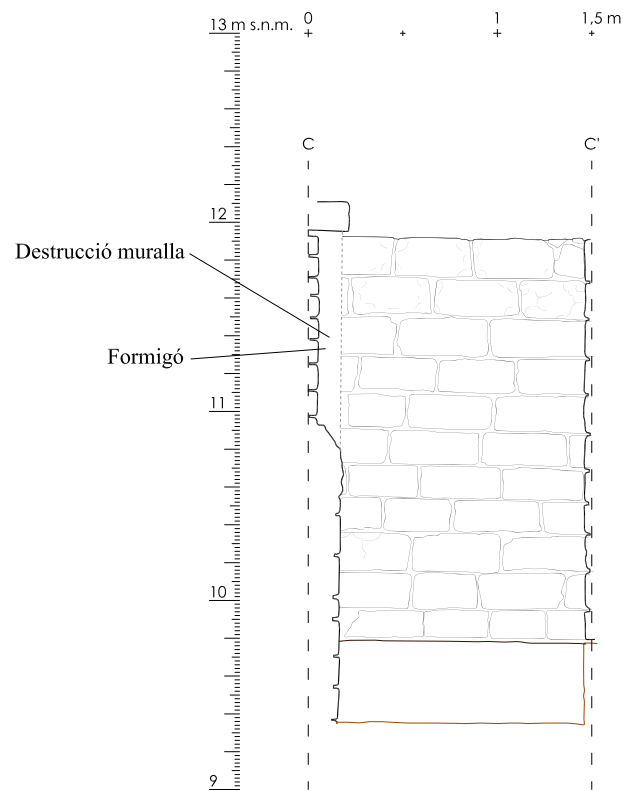
2

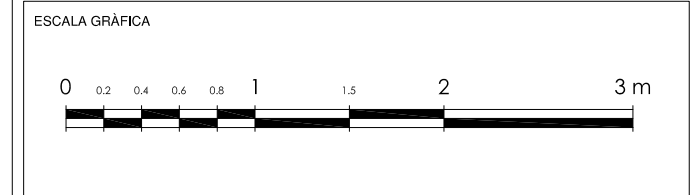
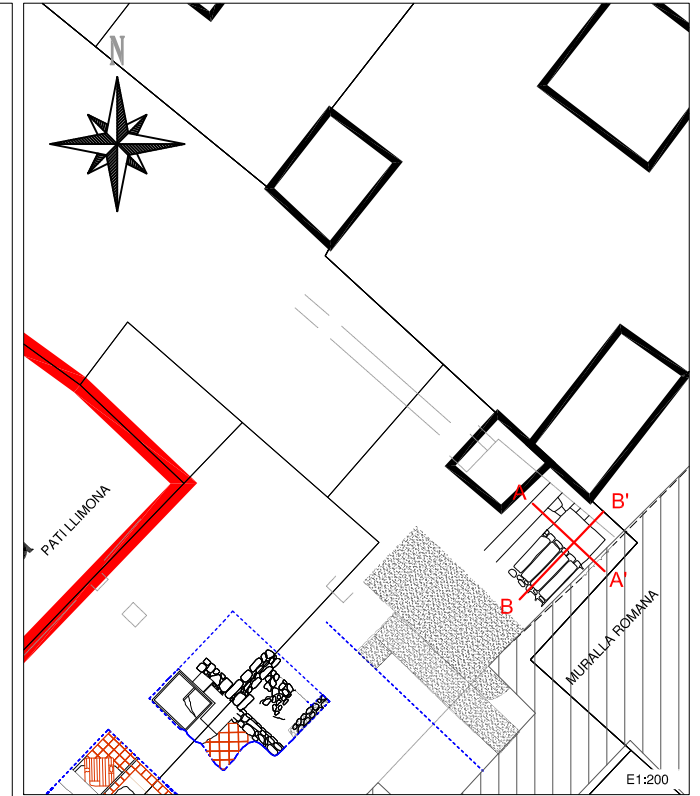
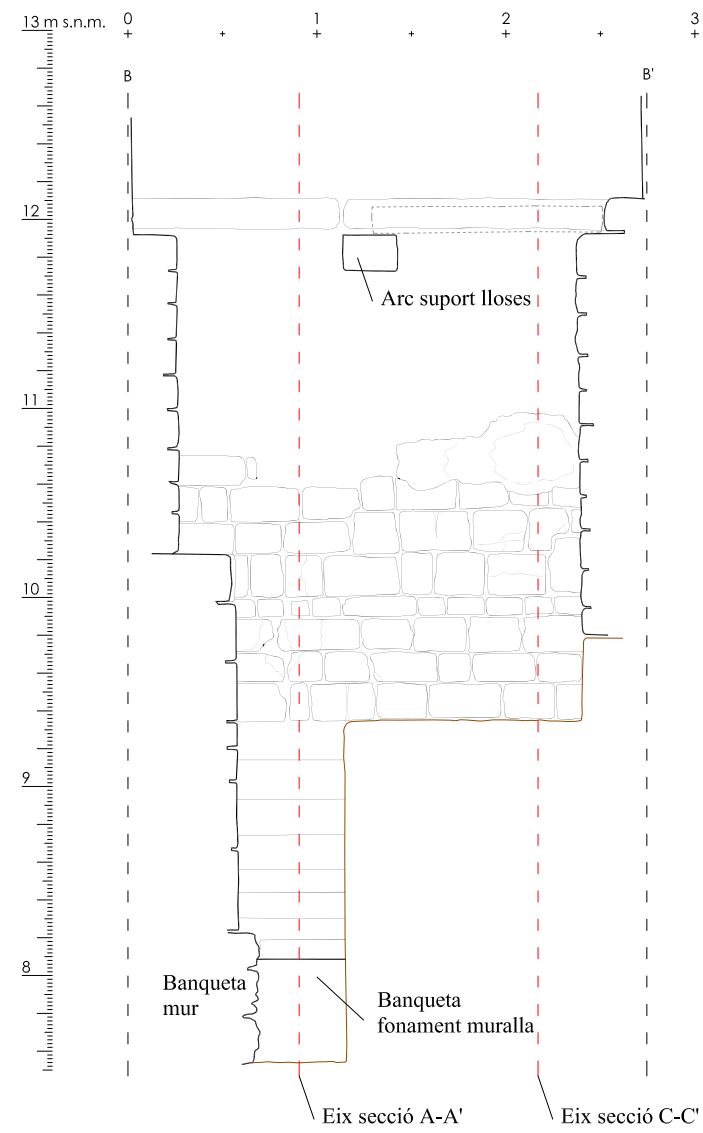
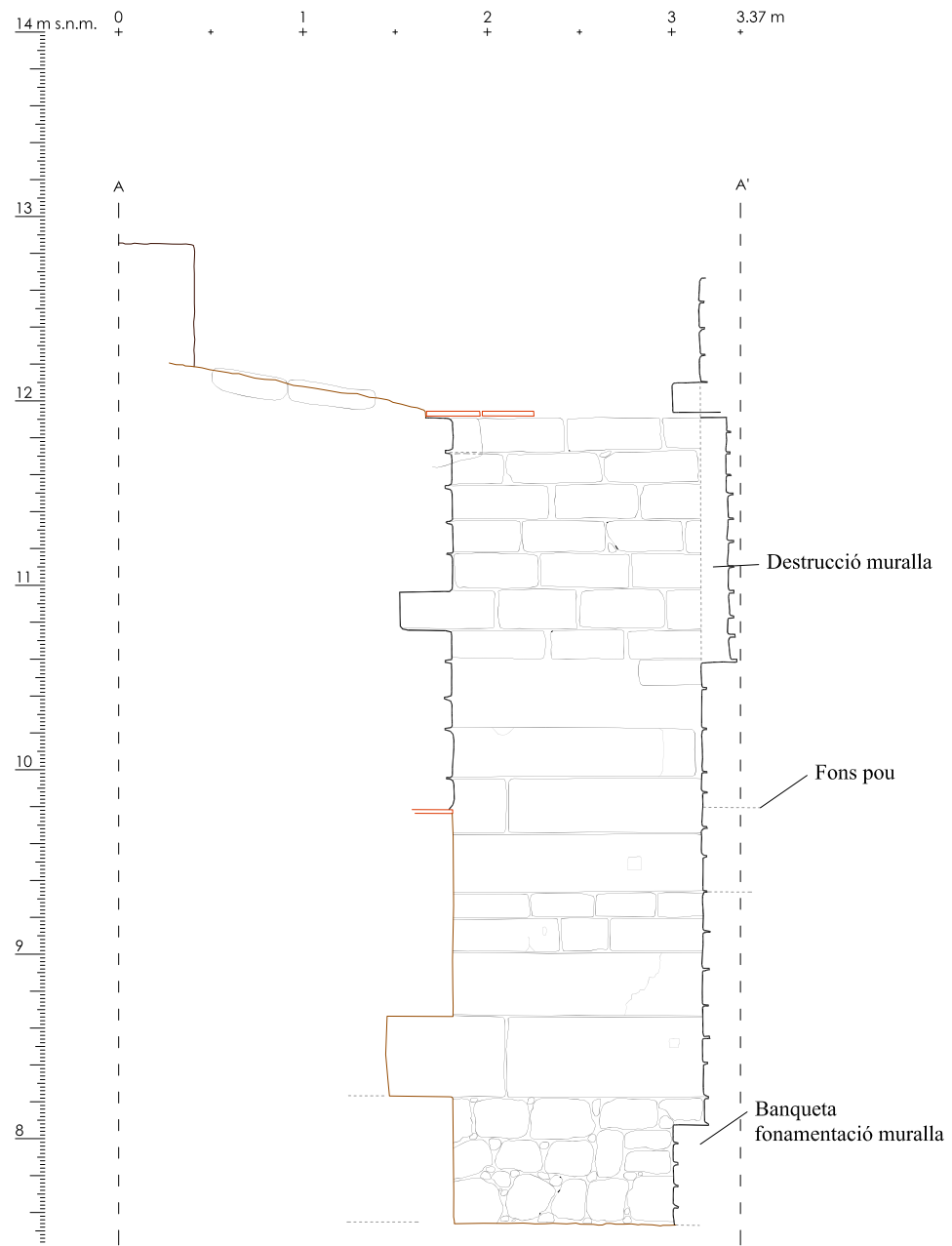
3

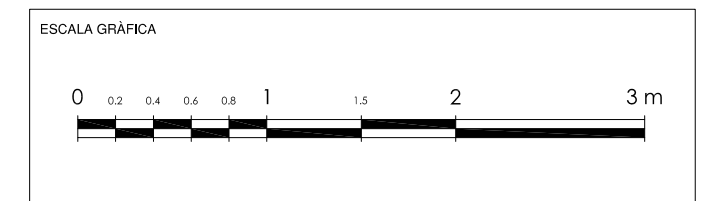
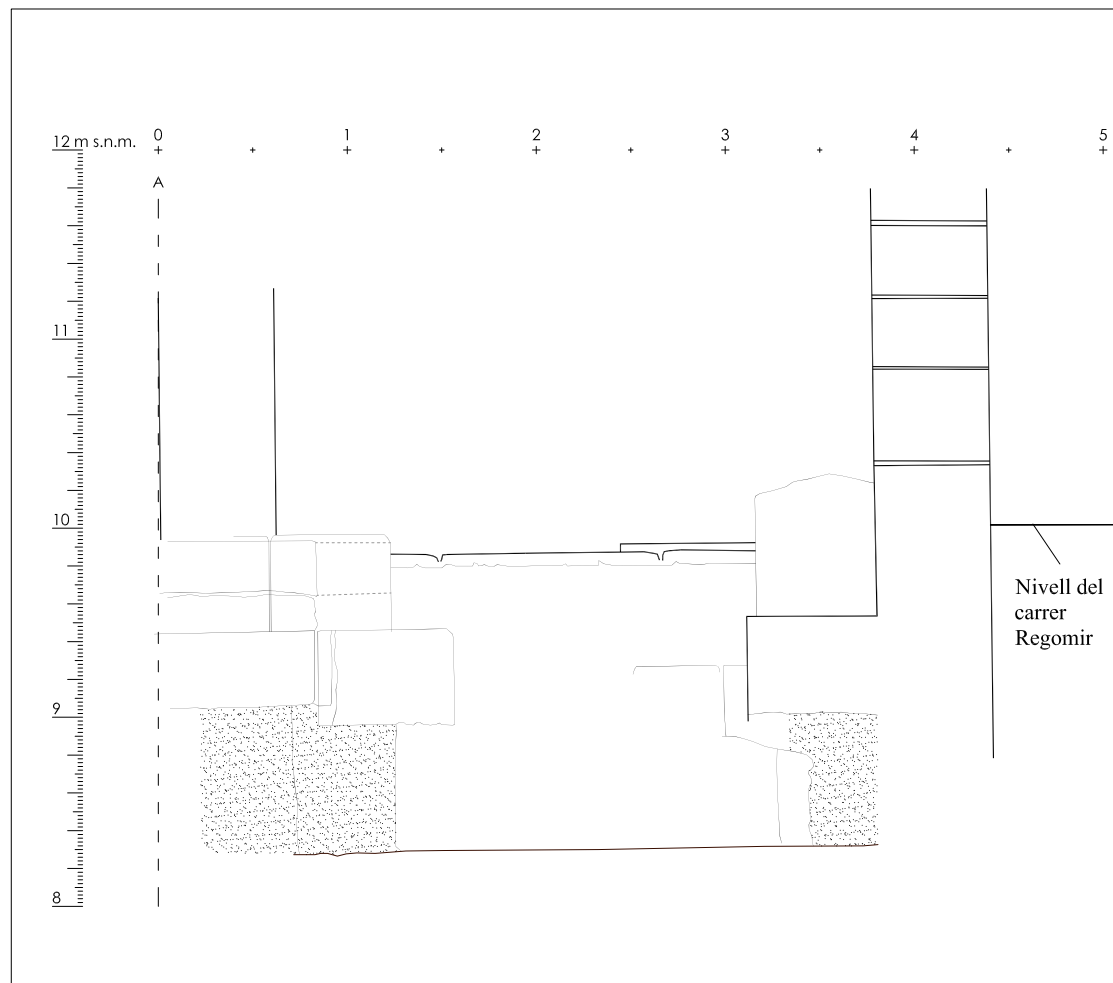
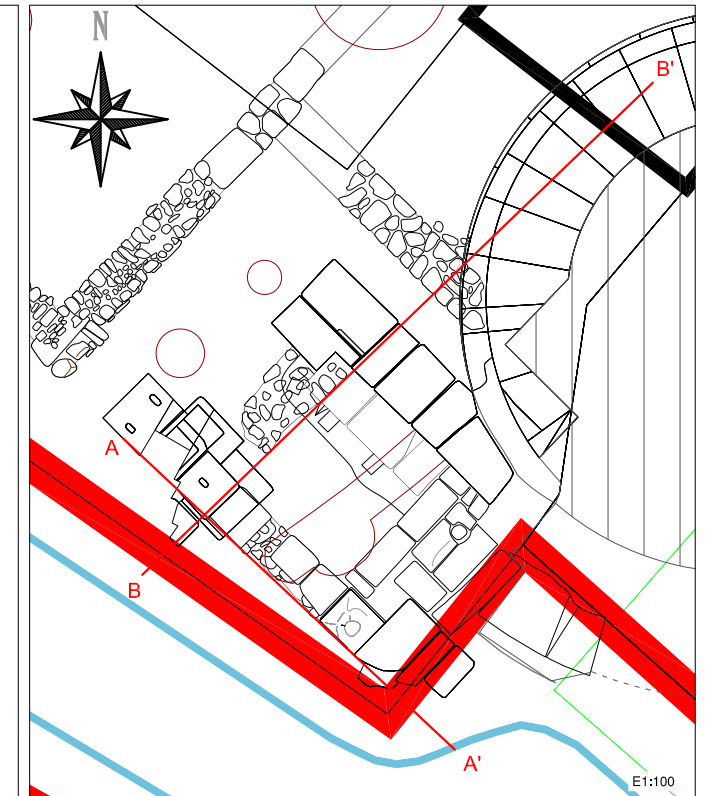
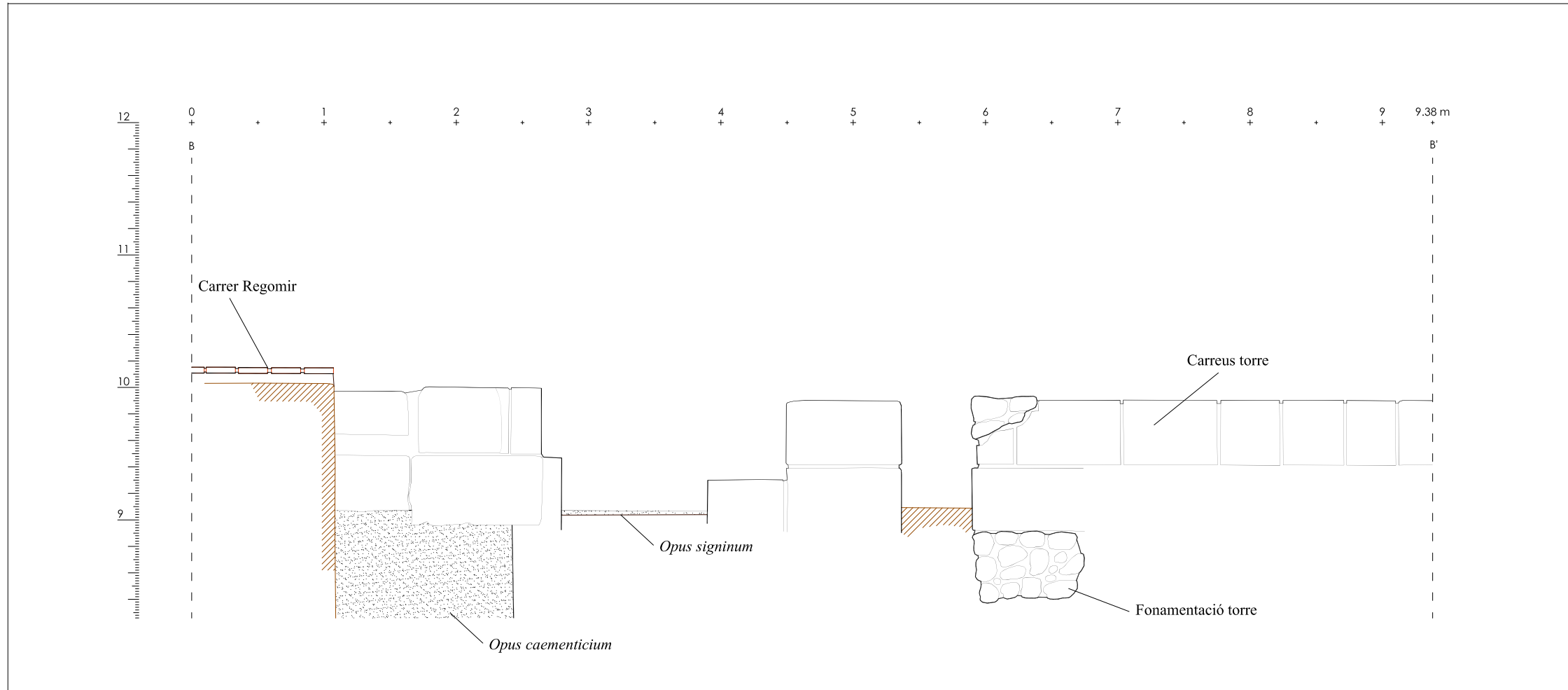
4

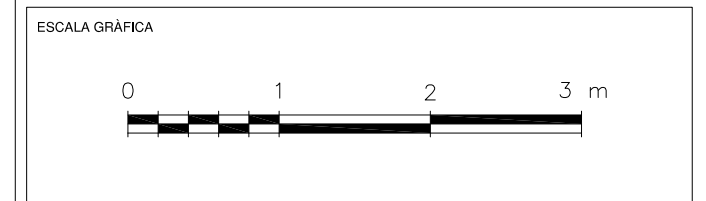
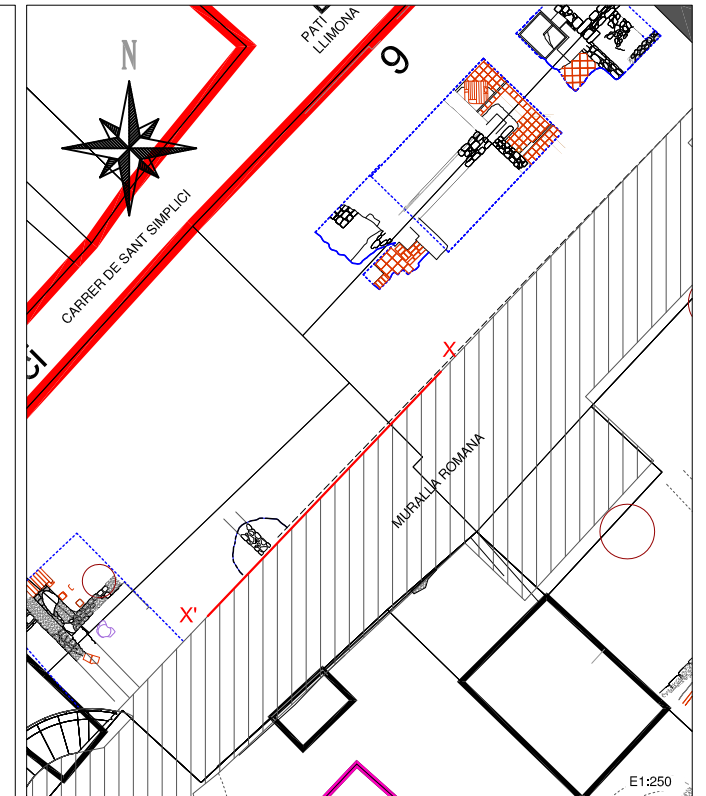
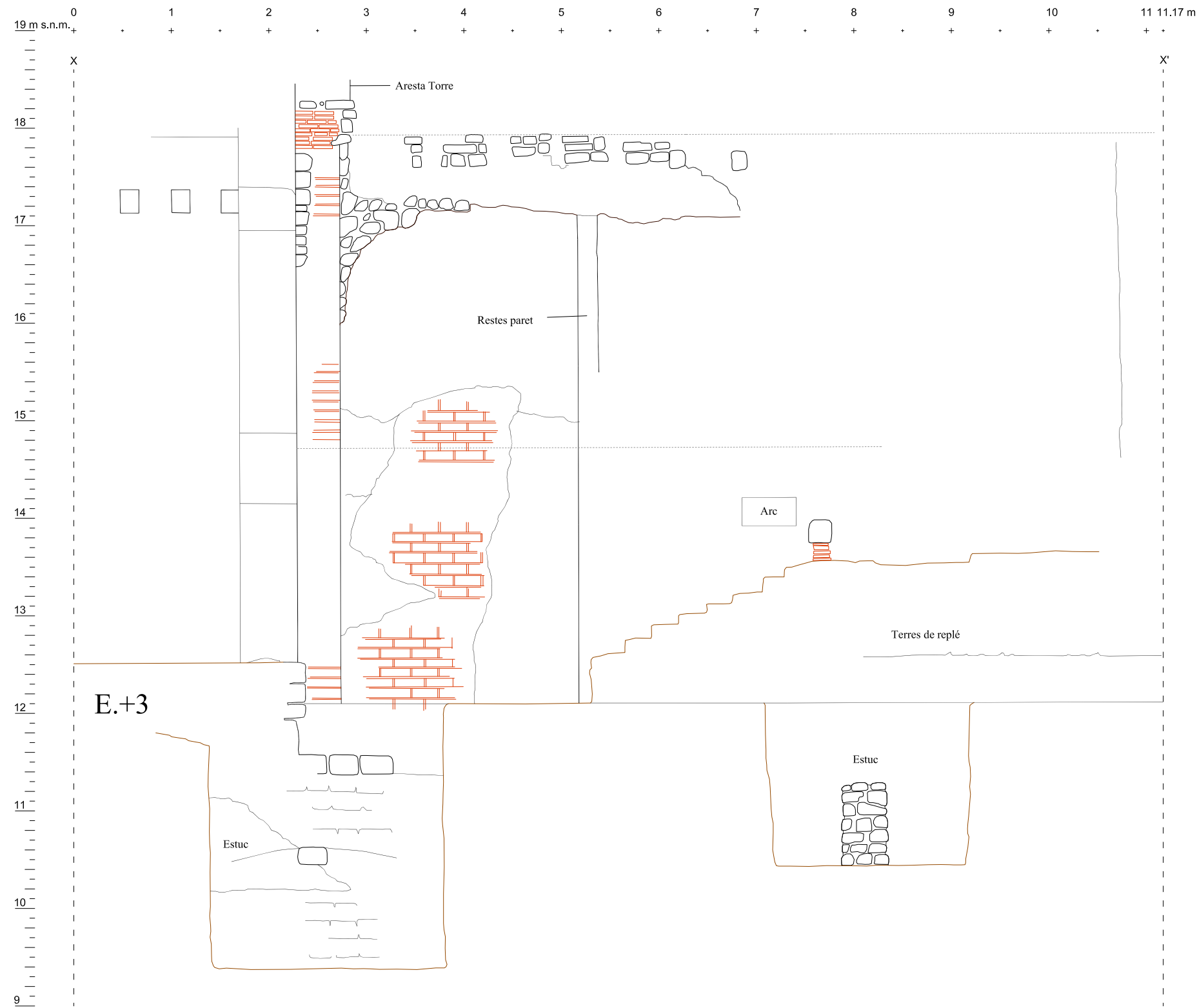
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 17
TÍTOL PLÀNOL Seccions del pou a tocar de la muralla, porta romana i termes privades	DATA 11/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/40

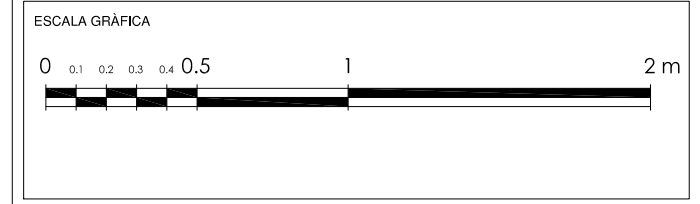
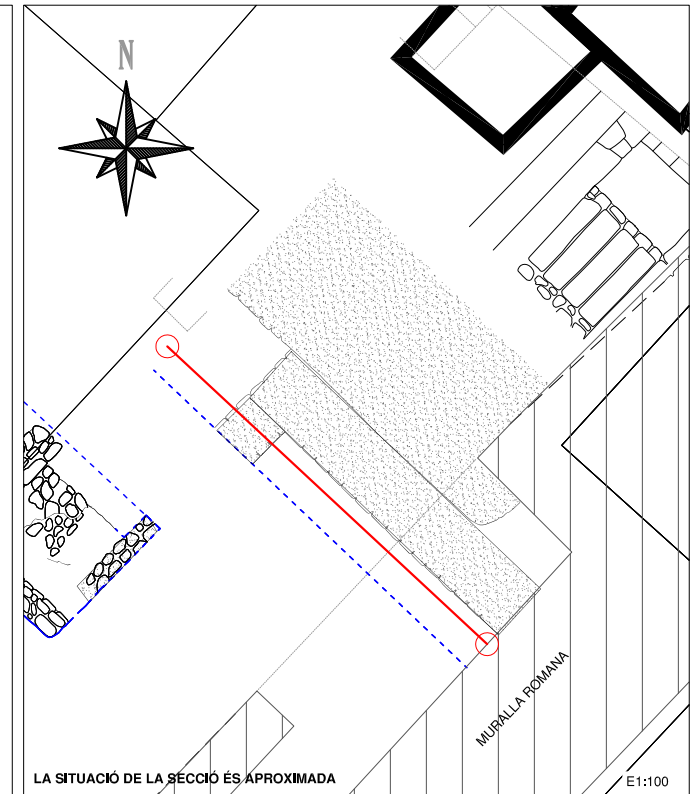
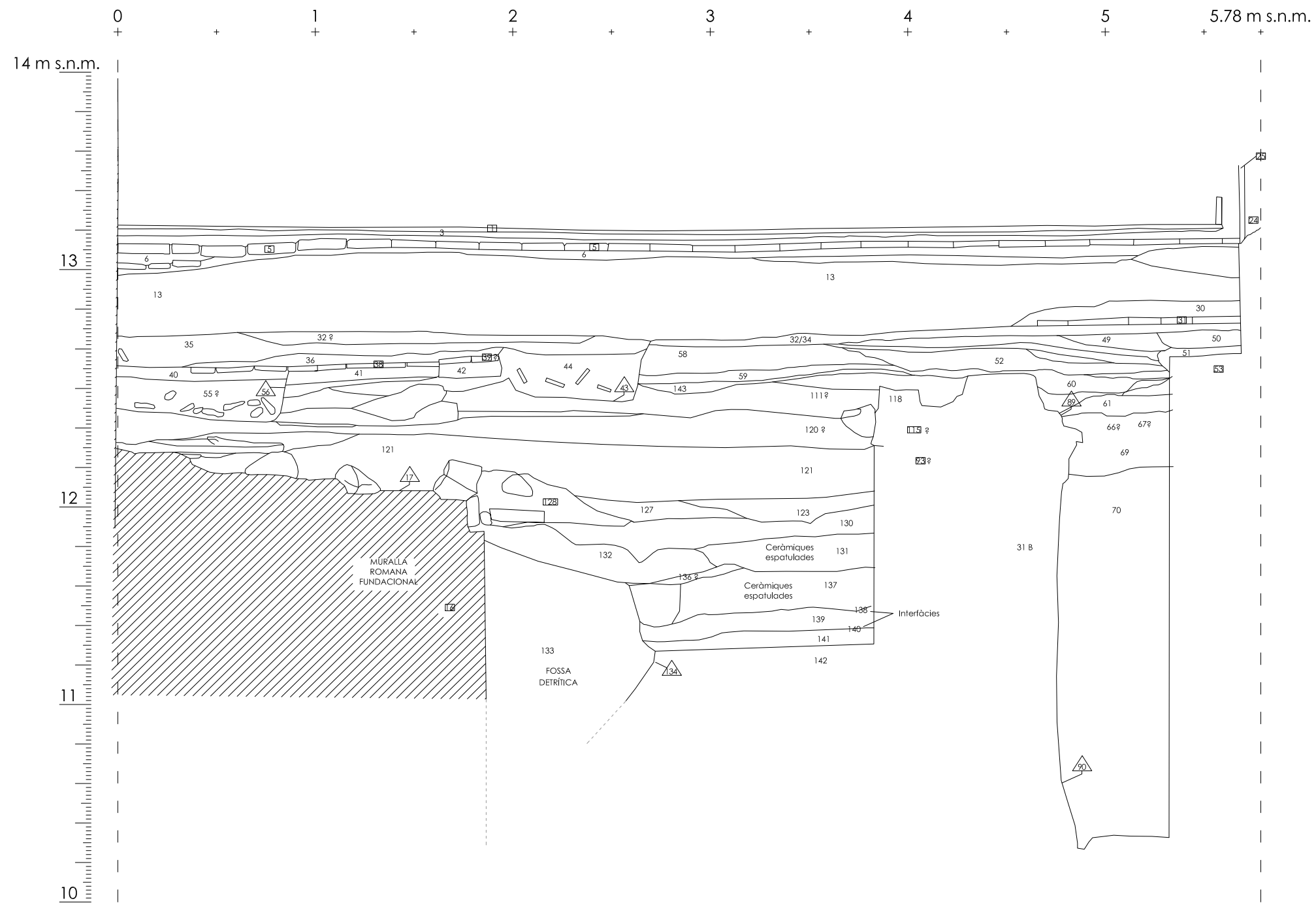
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA	NÚM.PLÀNOL
Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	18
TÍTOL PLÀNOL	DATA
Seccions del pou a tocar de la muralla A-A' i B-B'	11/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT	ESCALA
Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	1/40

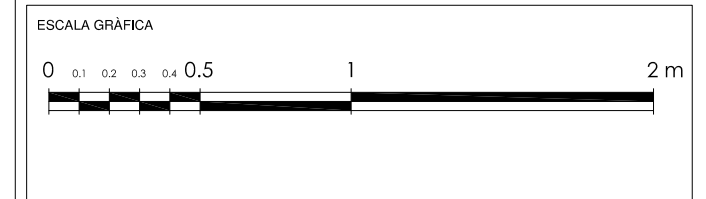
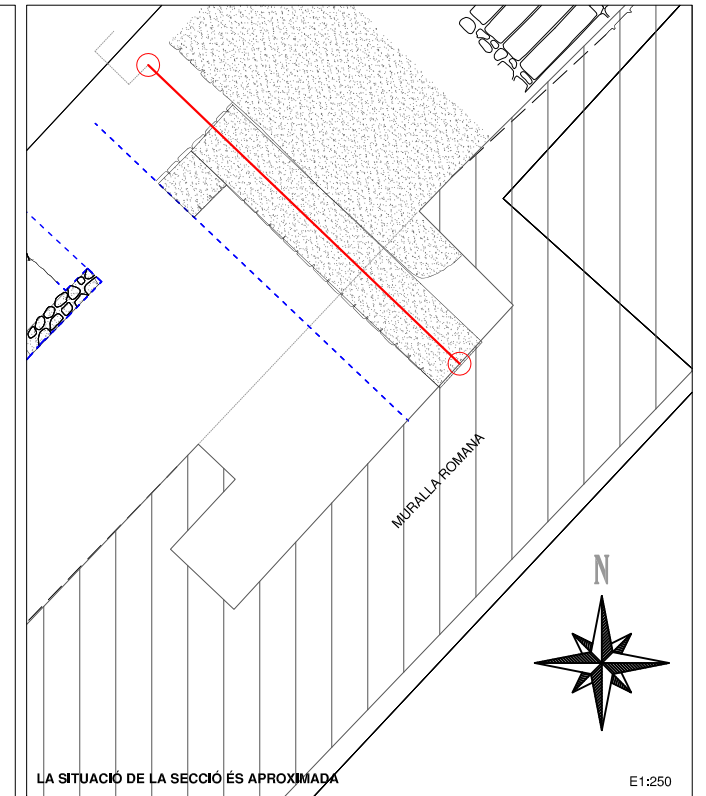
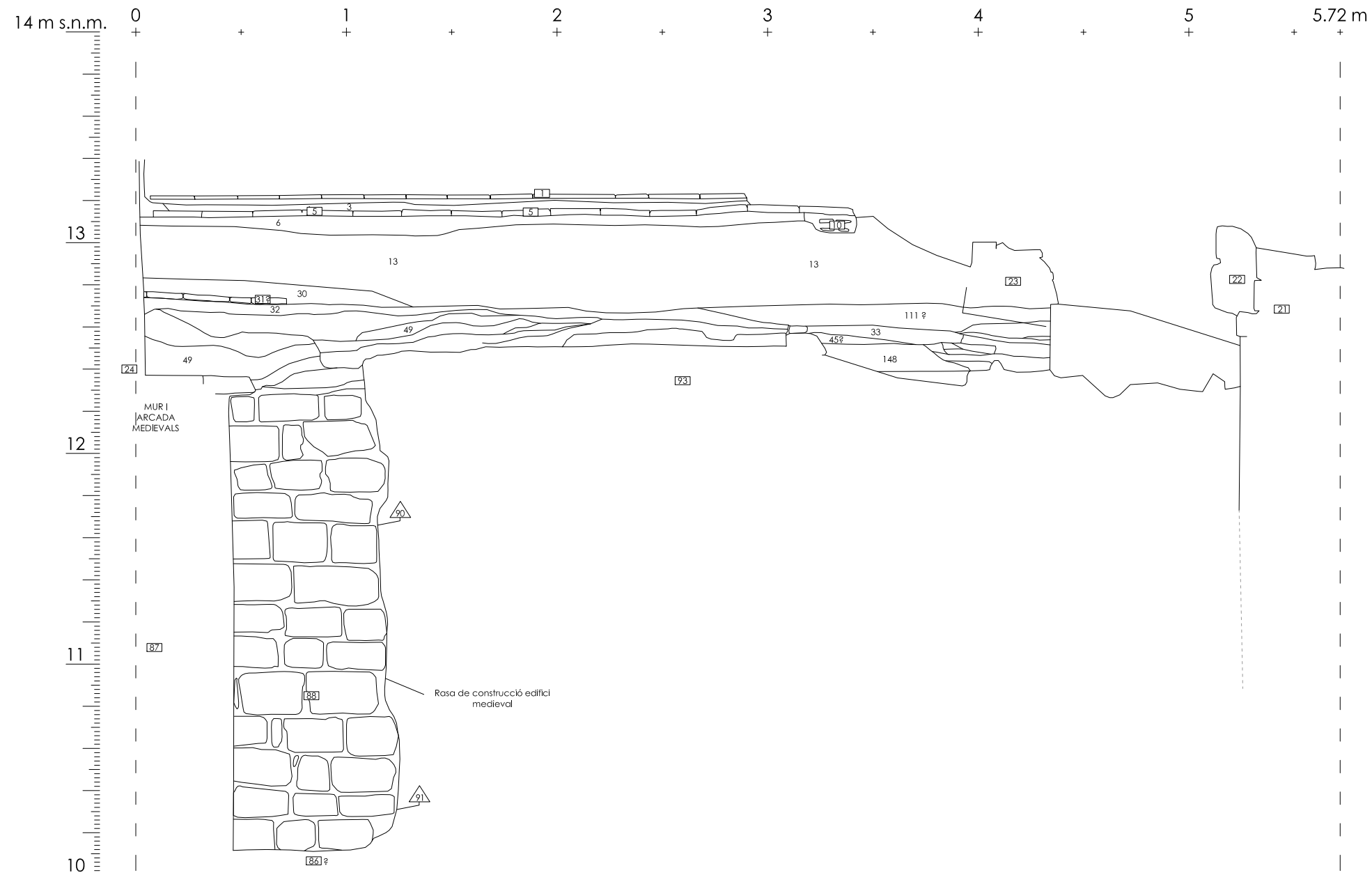
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 19
TÍTOL PLÀNOL Seccions A-A' i B-B' Pati d'en Llimona (àrea de la porta romana)	DATA 27/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/40

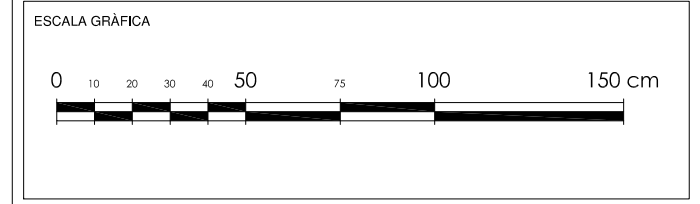
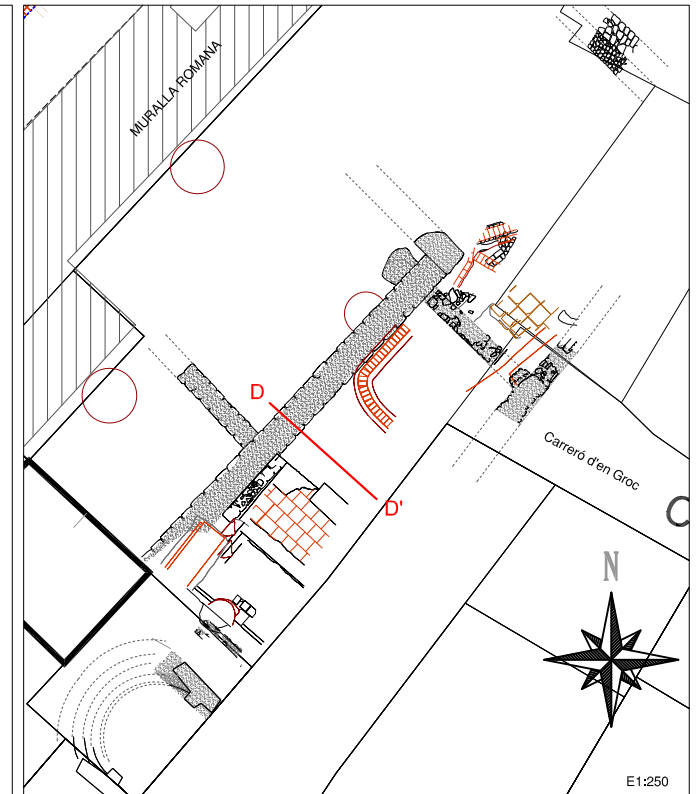
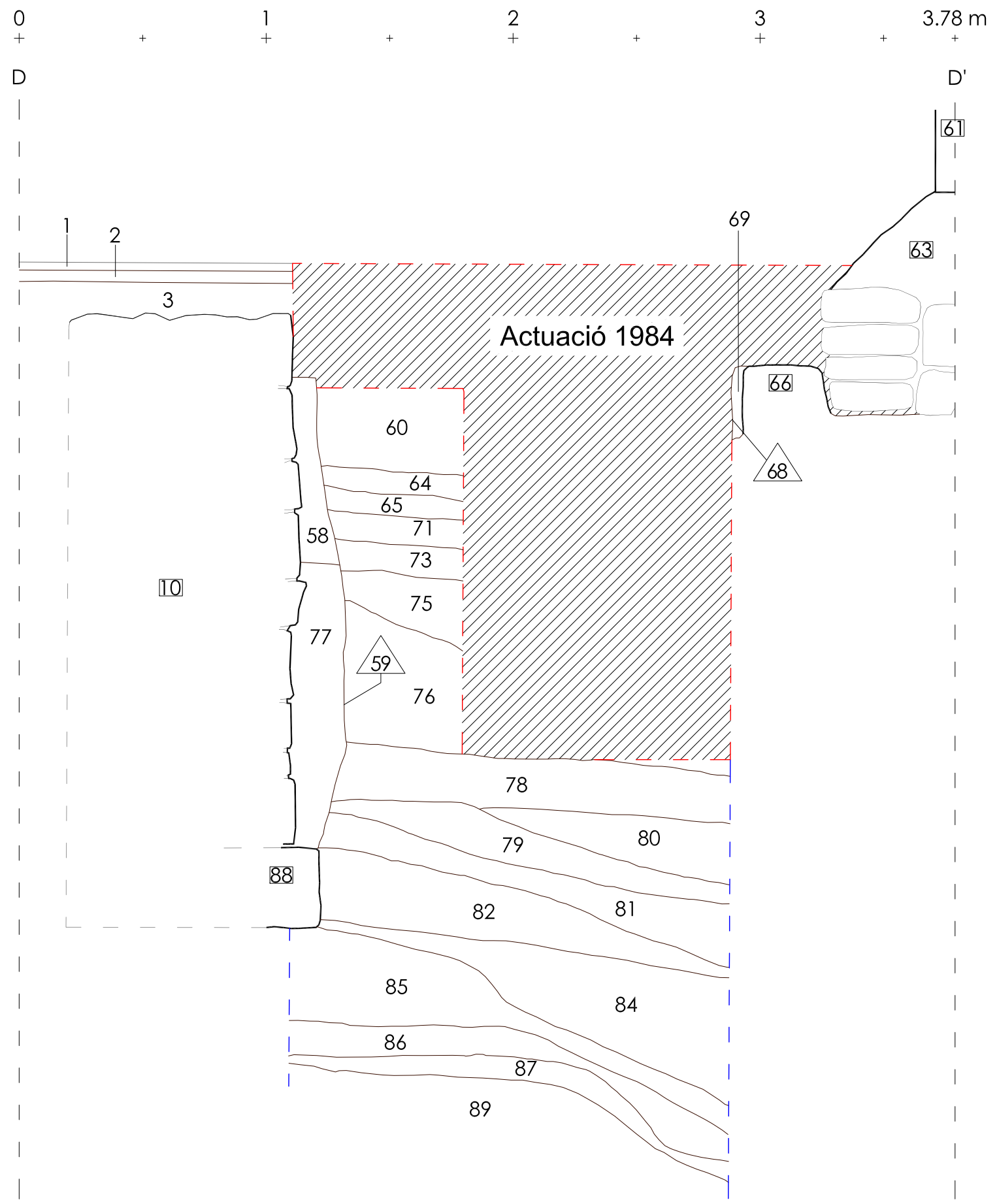
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 20
TÍTOL PLÀNOL Secció X-X' intervenció 1991 a Pati Llimona (en origen secció sense nom als eixos)	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/50

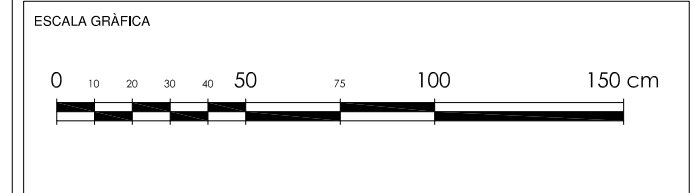
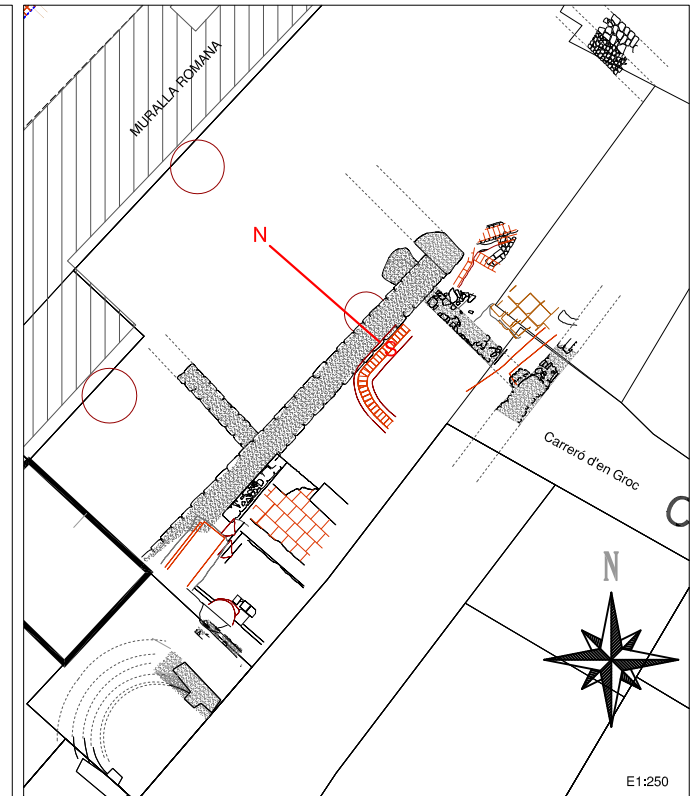
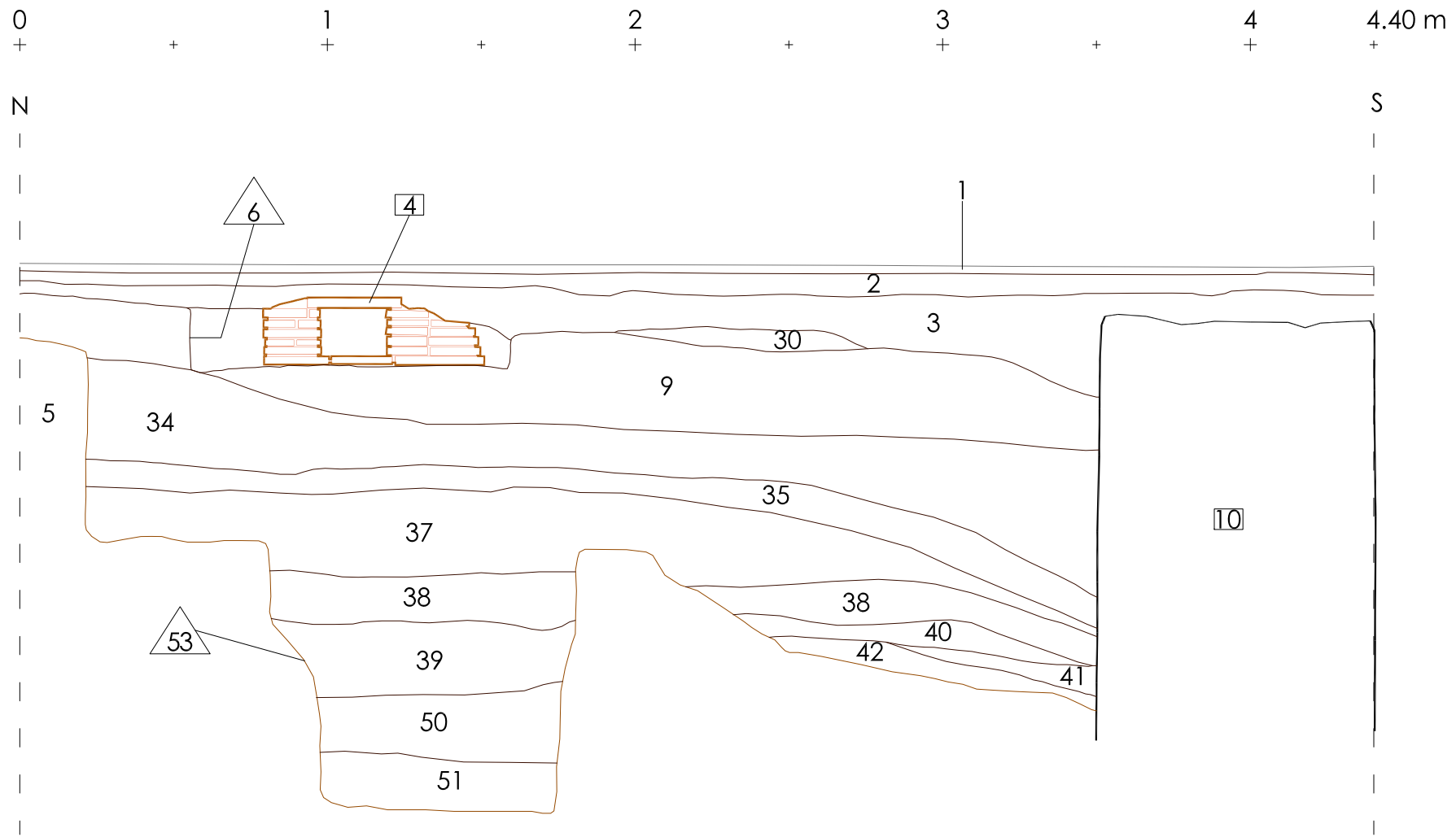
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 21
TÍTOL PLÀNOL Secció cala 84-85 intervenció Pati d'en Llimona 1984-85	DATA 25/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/25

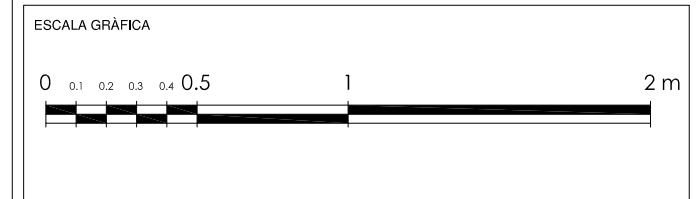
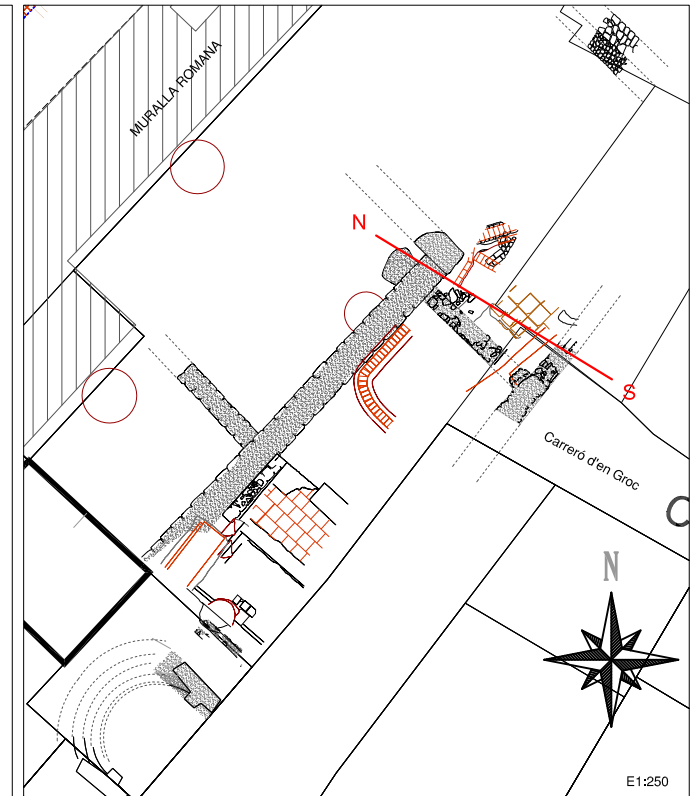
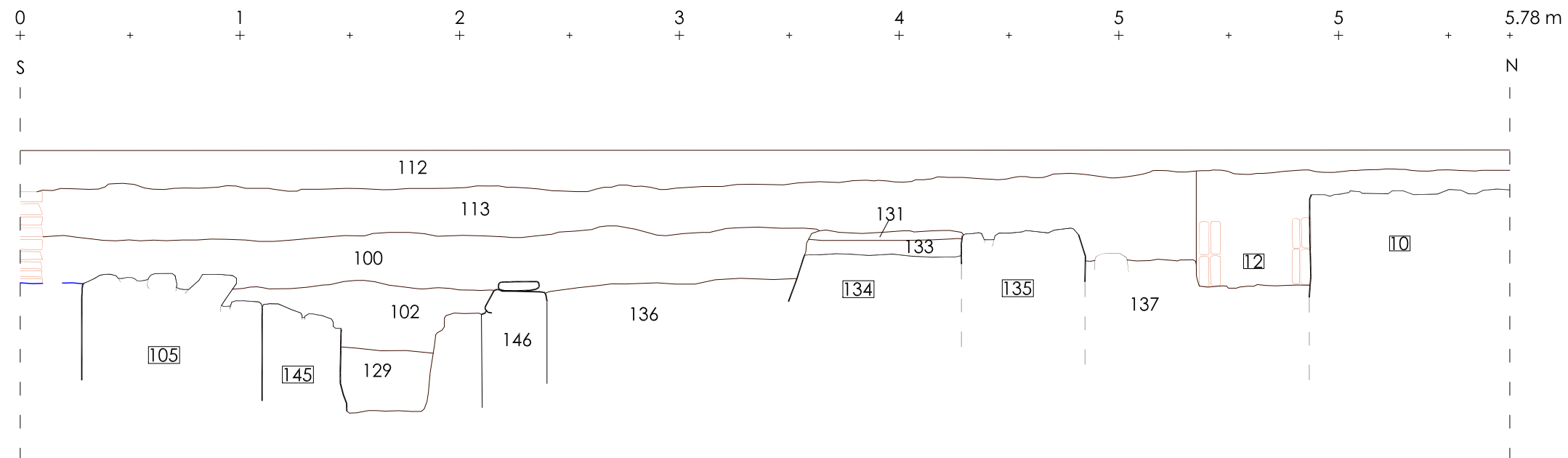
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 22
TÍTOL PLÀNOL Secció X-X' intervenció 1991 a Pati Llimona (en origen secció sense nom als eixos)	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/25

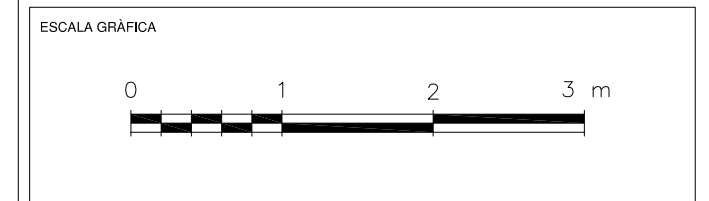
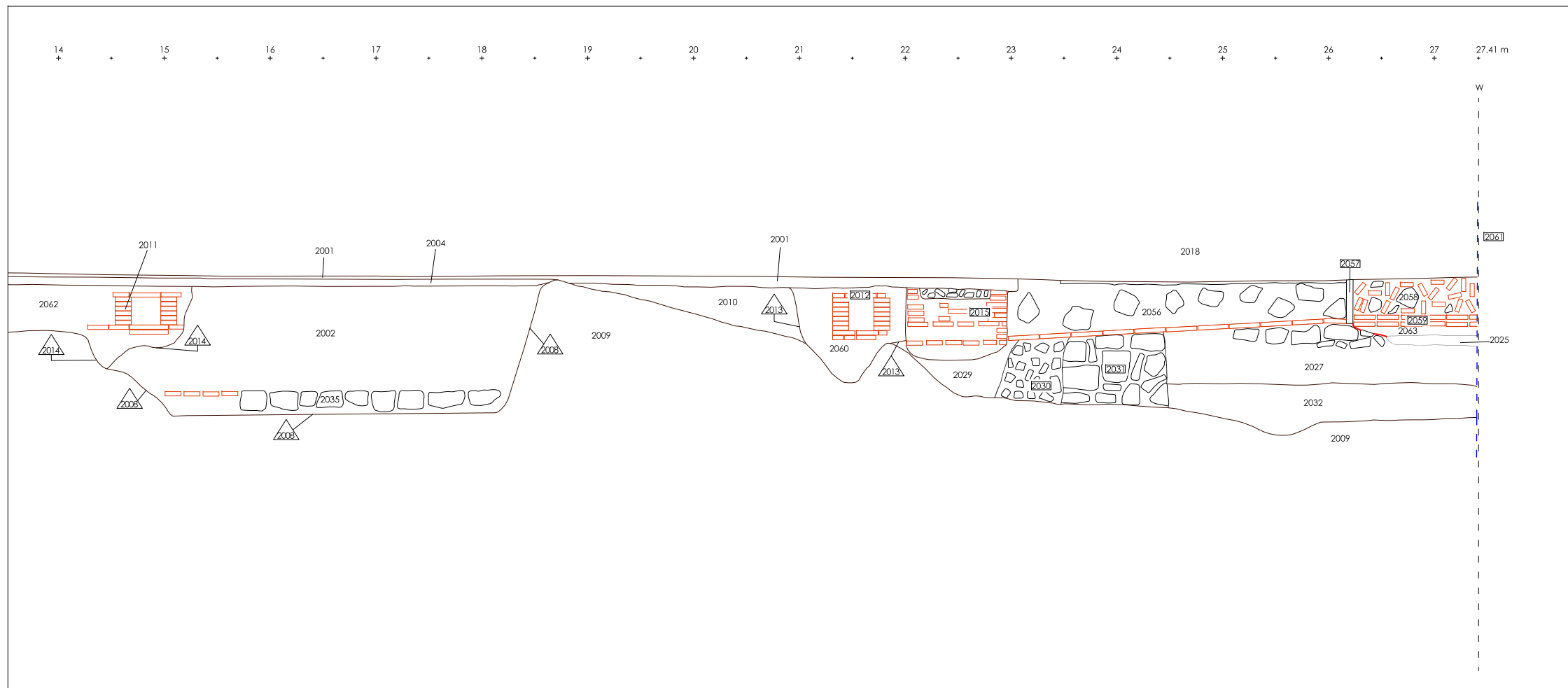
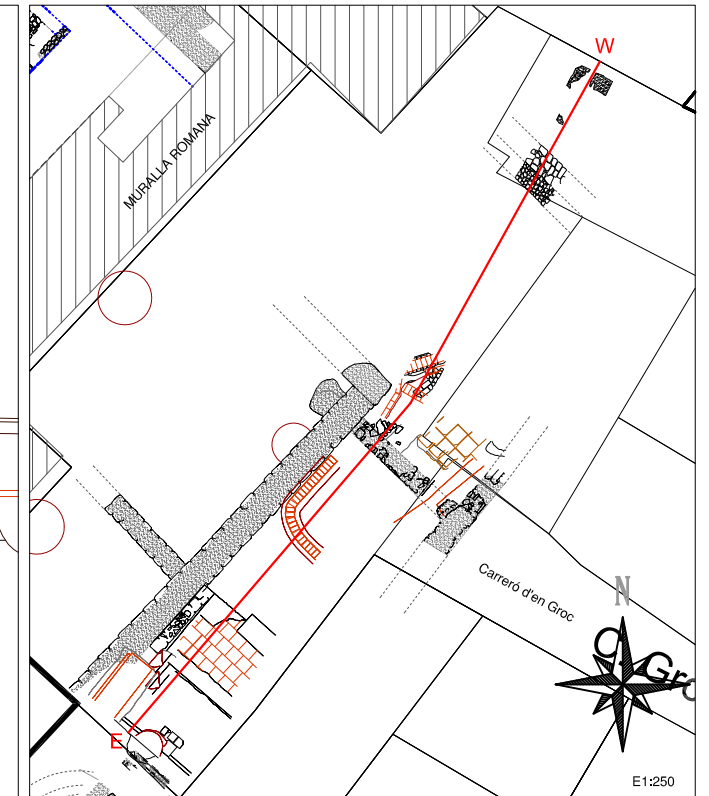
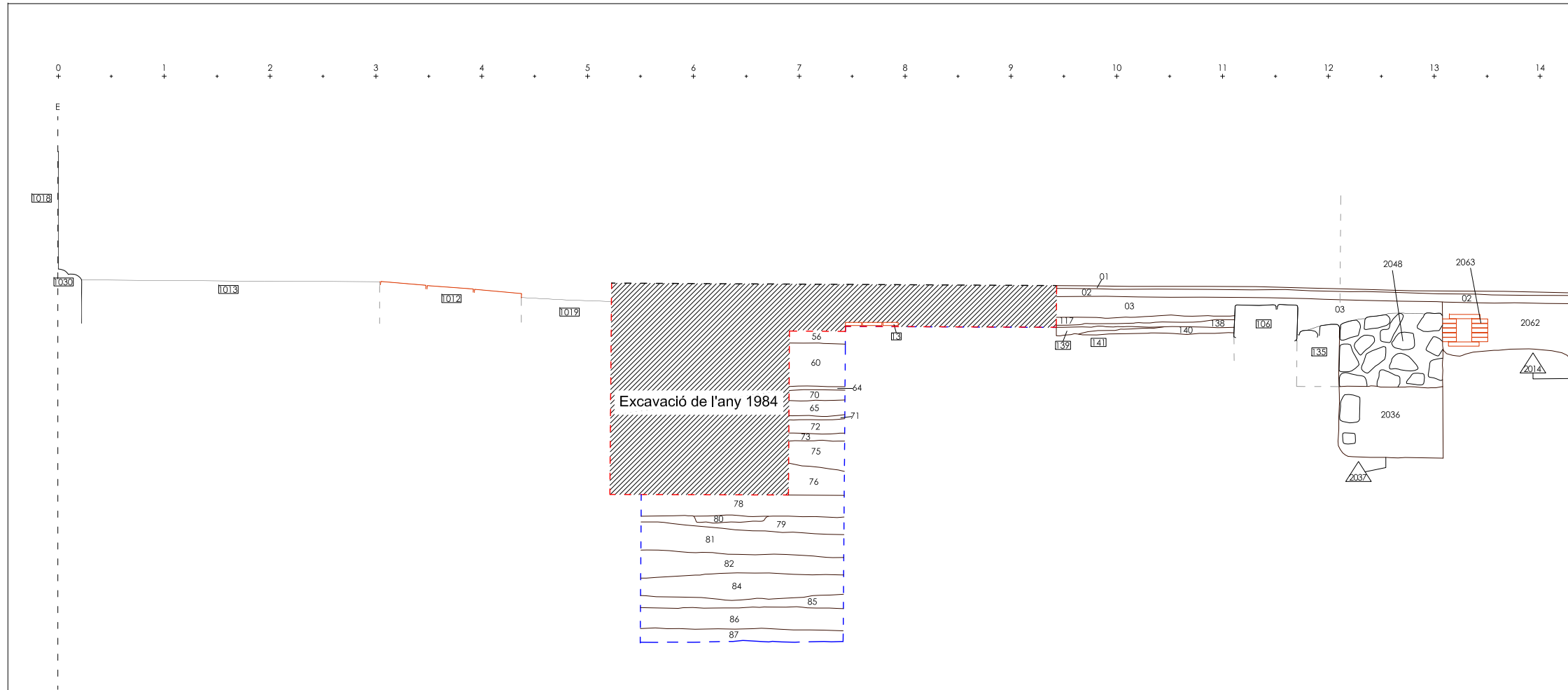
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 23
TÍTOL PLÀNOL Intervenció 1991-1992 a Correu Vell Secció transversal núm. 1 - Cala C XIV-Sud	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/20

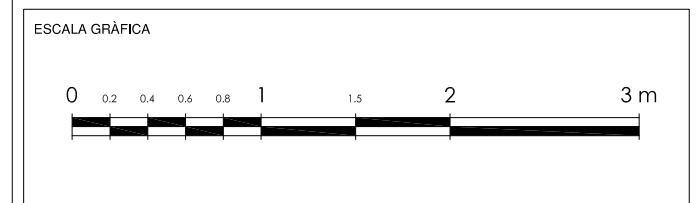
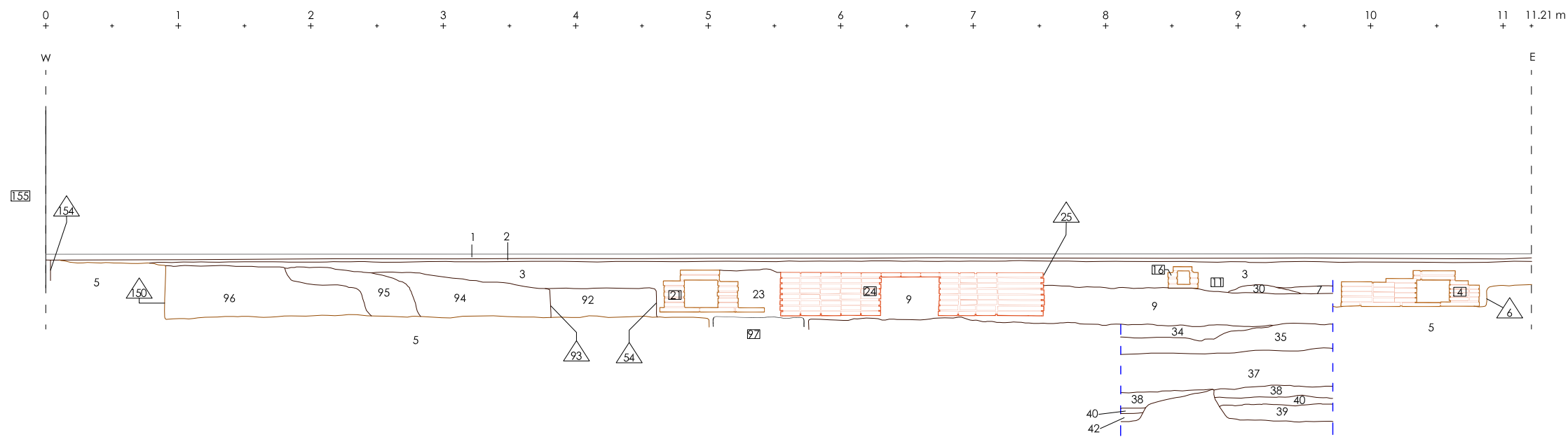
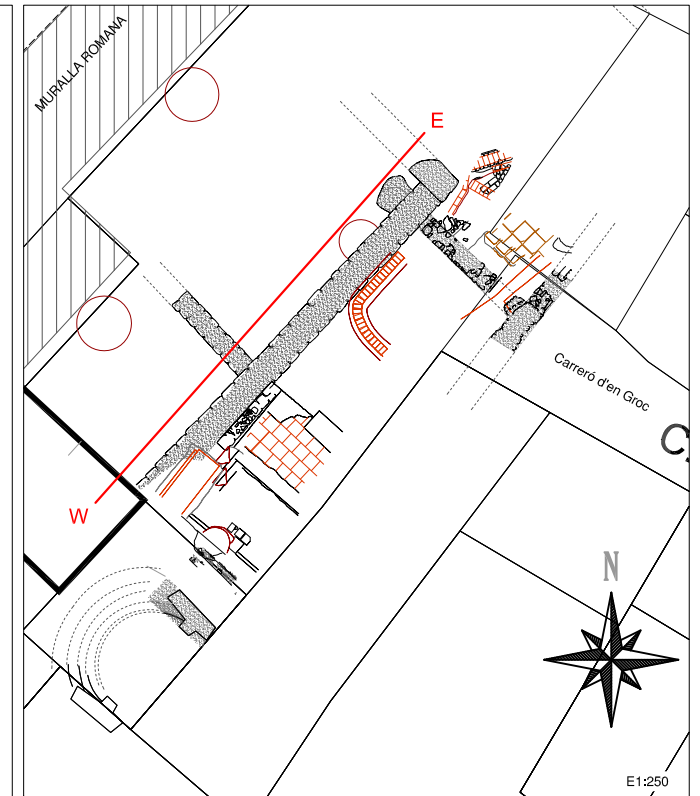
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 24
TÍTOL PLÀNOL Intervenció 1991-1992 a Correu Vell Secció transversal núm. 2 - Cala C XIV-Nord	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/20

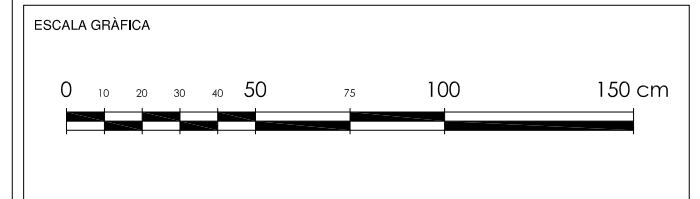
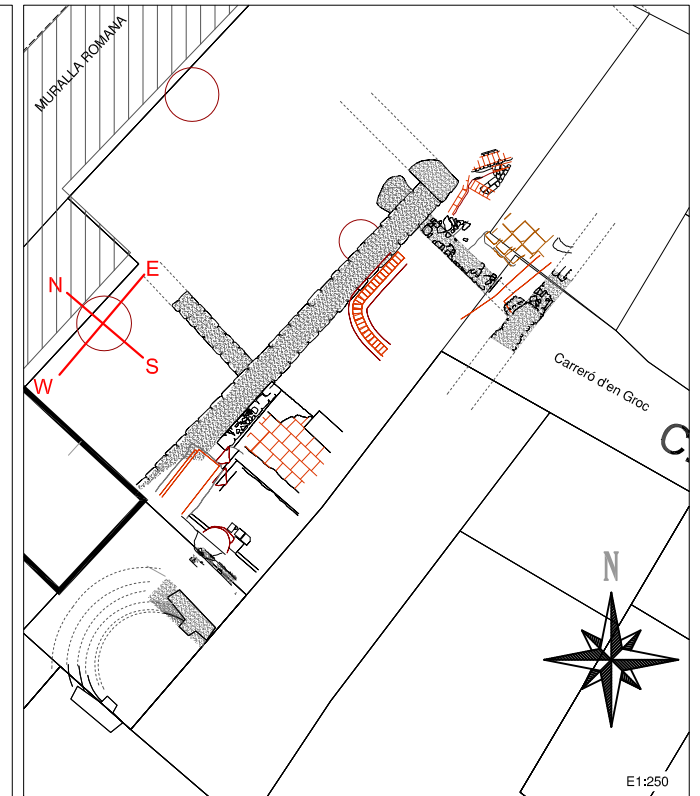
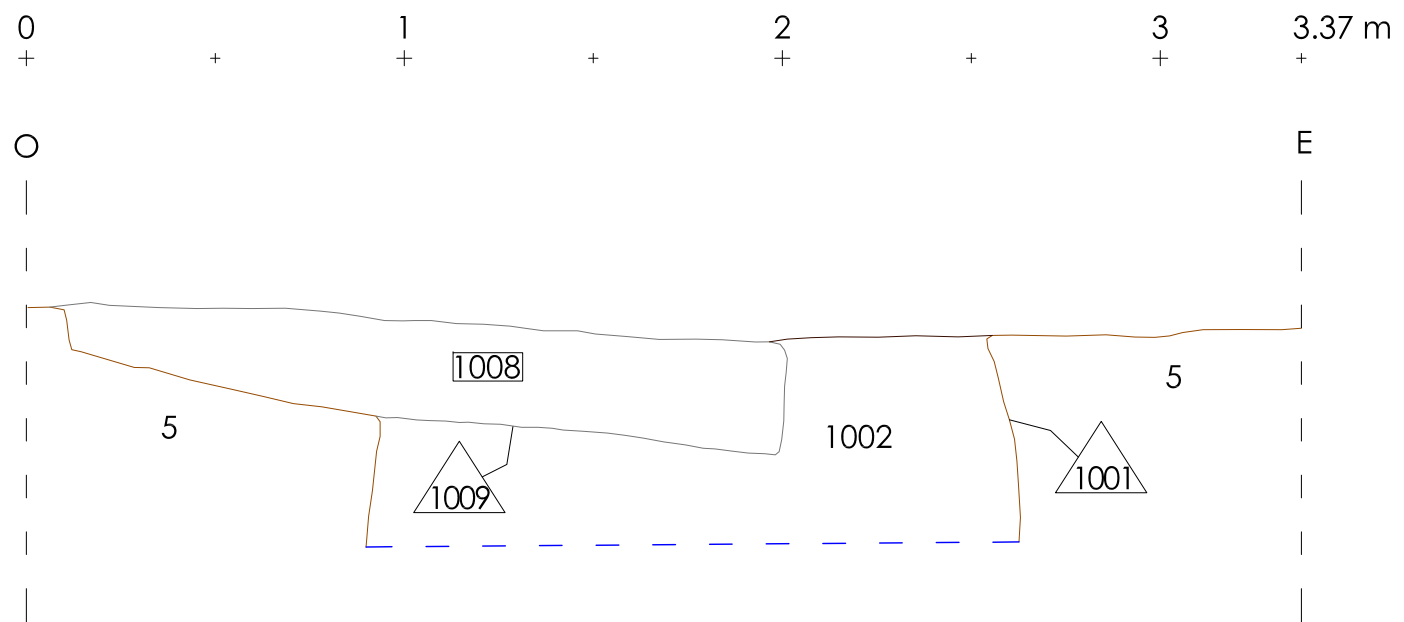
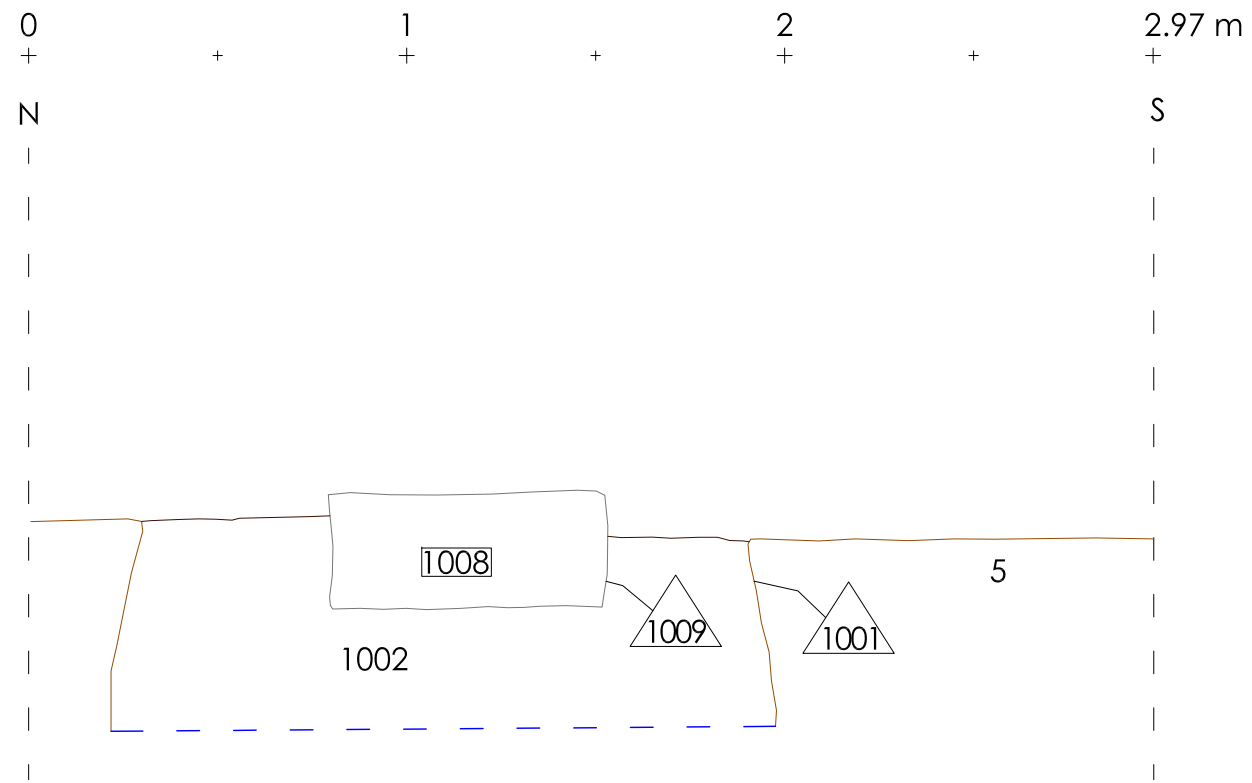
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 25
TÍTOL PLÀNOL Intervenció 1991-1992 a Correu Vell Secció transversal núm. 3	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/25

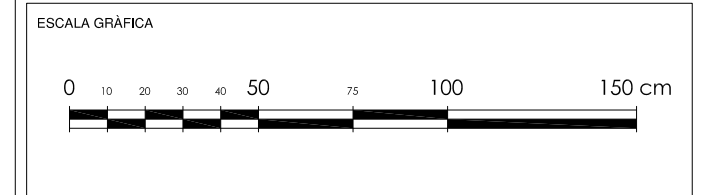
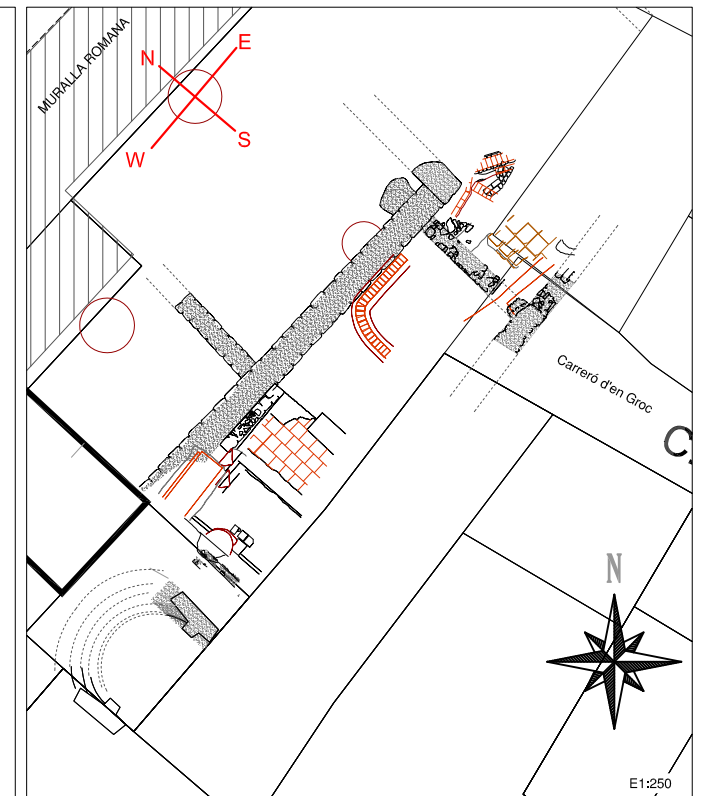
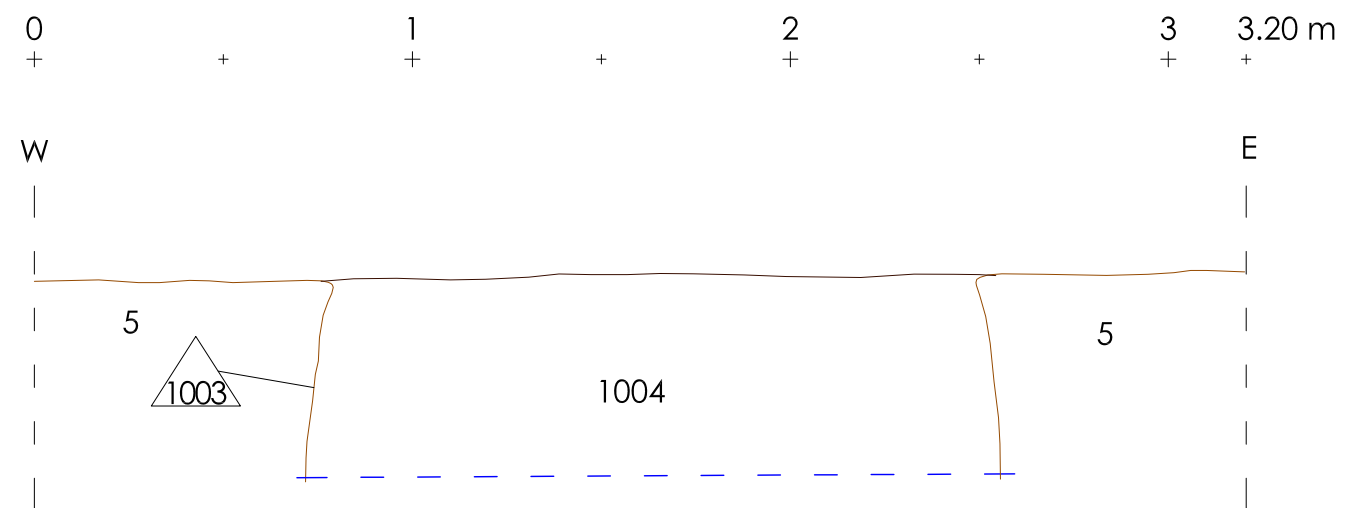
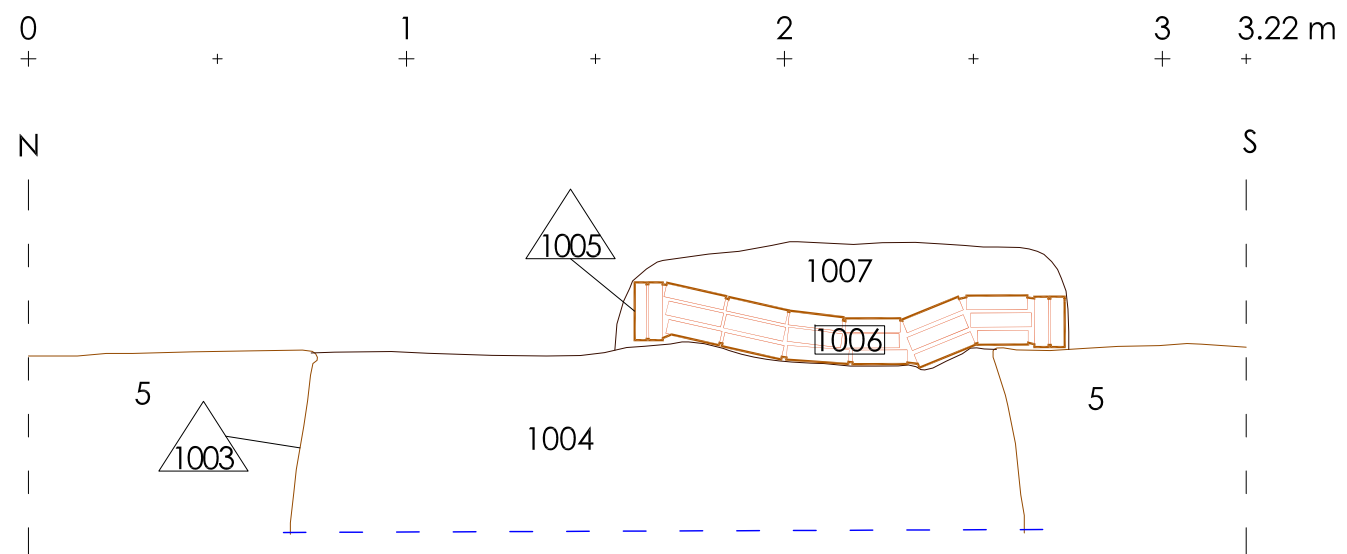
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 26
TÍTOL PLÀNOL Intervenció 1991-1992 a Correu Vell Secció longitudinal núm. 4, E-O	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/50

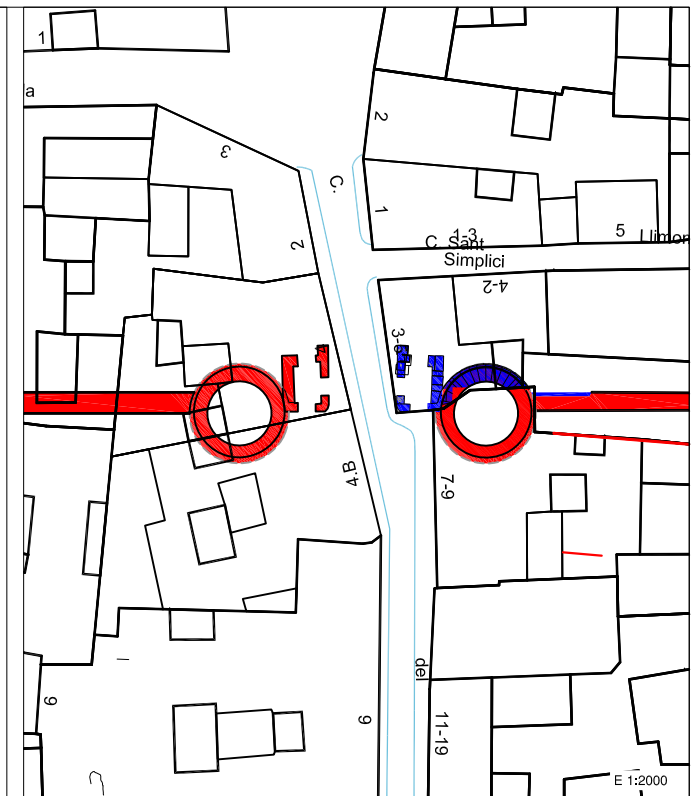
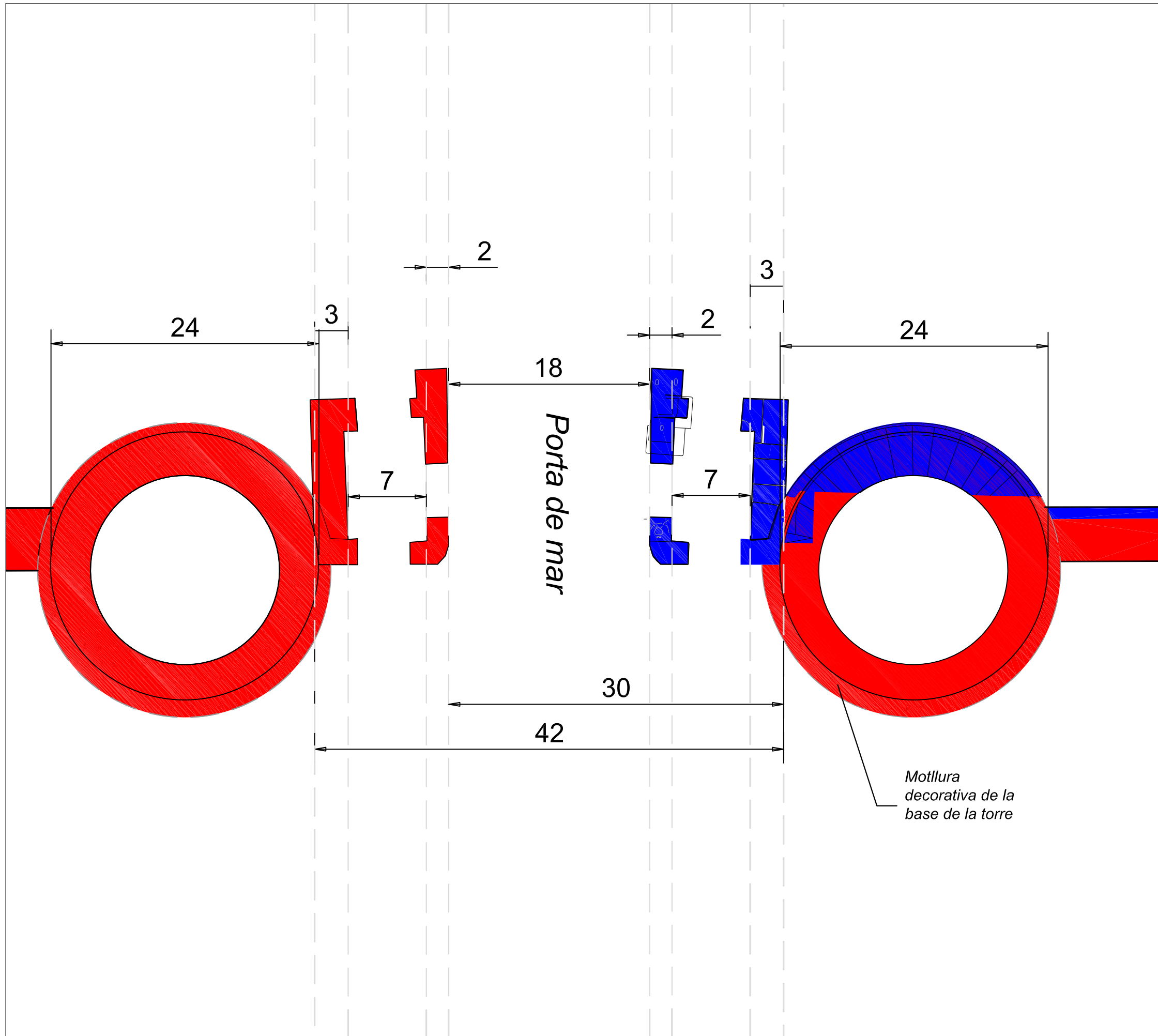
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 27
TÍTOL PLÀNOL Intervenció 1991-1992 a Correu Vell Secció longitudinal núm. 5, E-O	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/40

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 28
TÍTOL PLÀNOL Intervenció 1991-1992 a Correu Vell Seccions sitja UE 1001	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/20

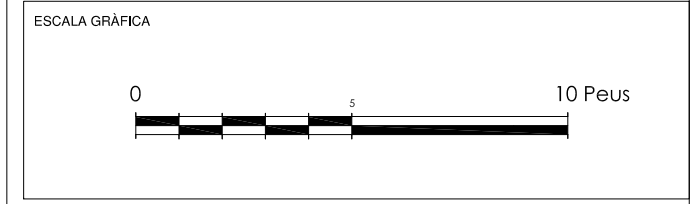
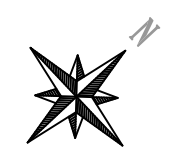

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 29
TÍTOL PLÀNOL Intervenció 1991-1992 a Correu Vell Seccions sitja UE 1003	DATA 10/01/12
PROMOCIÓ I FINANÇAMENT Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) MUHBA	ESCALA 1/20

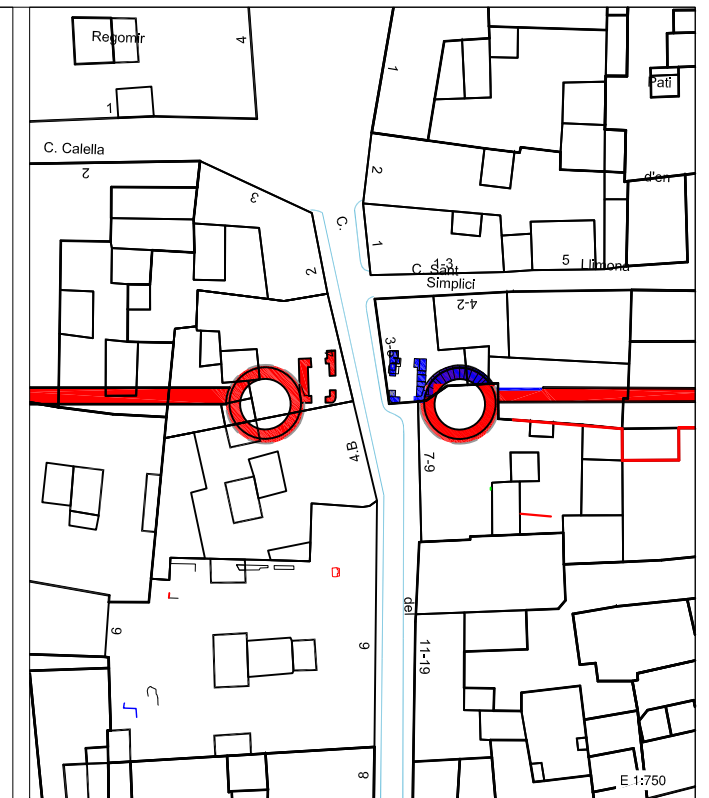
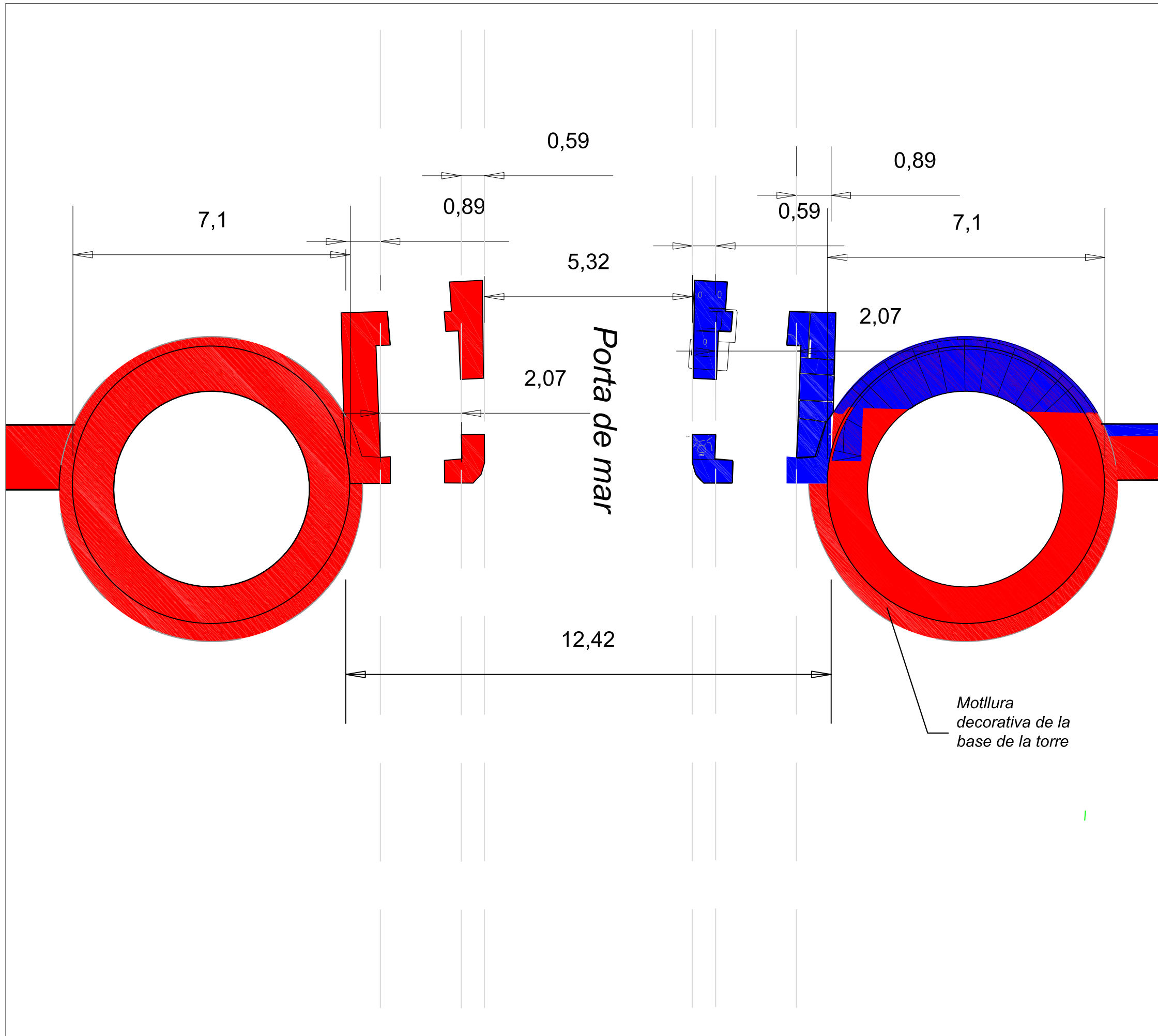

LLEENDA GRÀFICA

- Restes documentades fase I
- Restes hipotètiques fase I
- 7 Mides expresades en peus romans (29,57 cm)

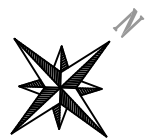
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 30
TÍTOL PLÀNOL Proposta reconstrucció porta de mar - FASE I Primera meitat del segle I dC	DATA 21/11/11
	ESCALA 1/350

LLEENDA GRÁFICA

- Restes documentades de la fase I
- Restes hipotètiques fase I

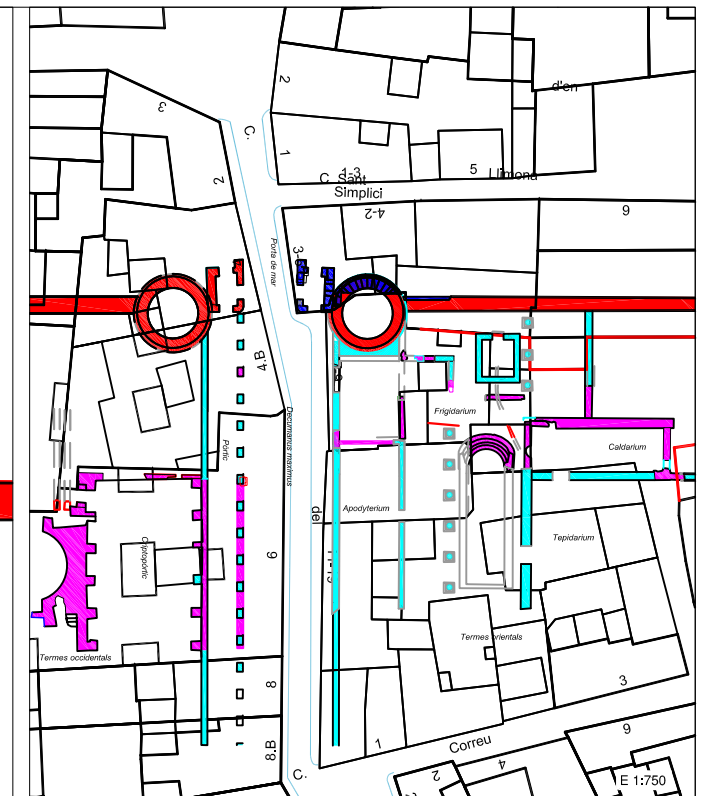
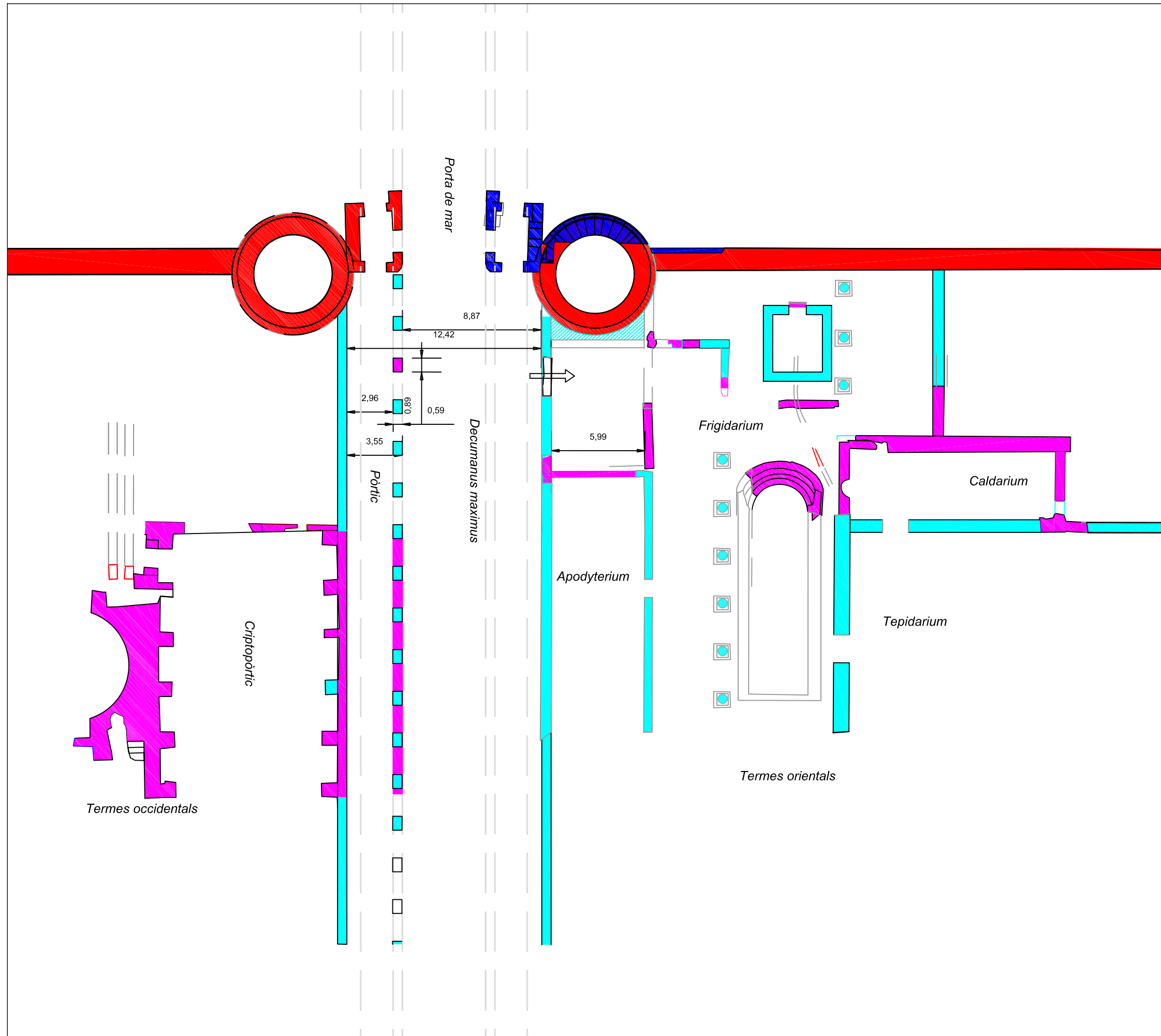
2,07 Mides expresades en metres

ESCALA GRÁFICA

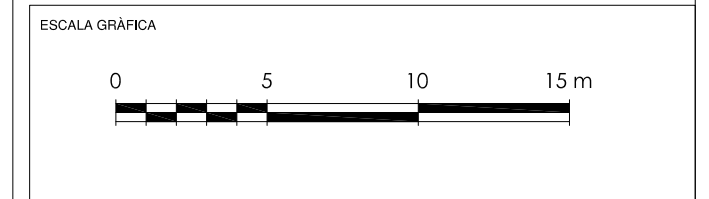

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	NÚM.PLÀNOL 31
TÍTOL PLÀNOL Proposta reconstrucció porta de mar - FASE I Primera meitat del segle I dC	DATA 21/11/11
	ESCALA 1/100

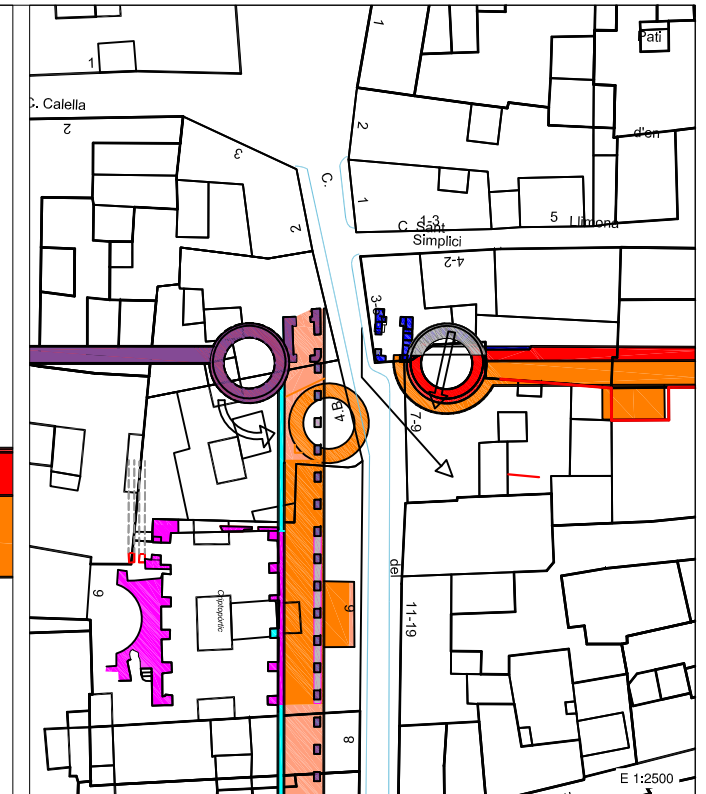
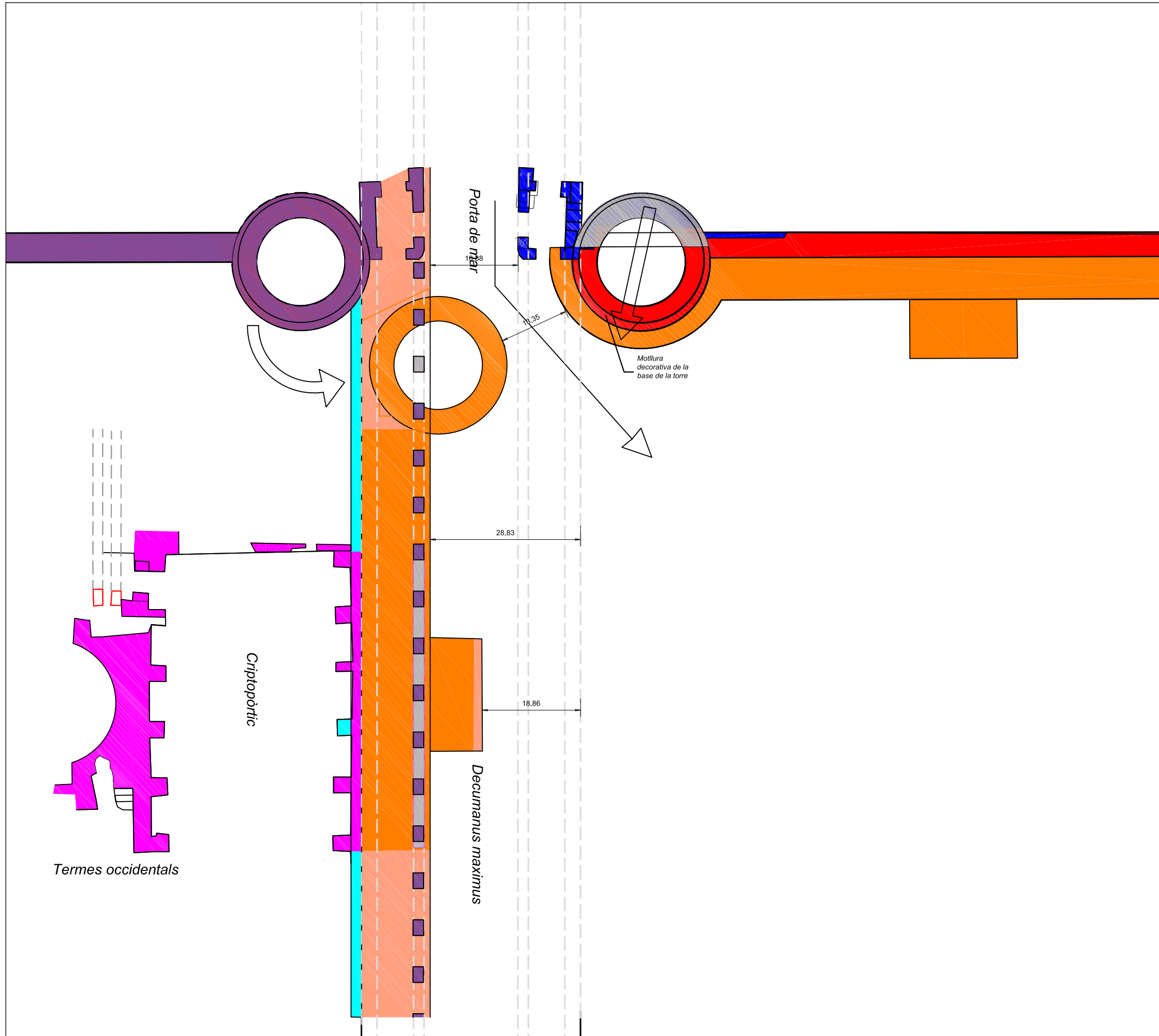

LLEGENDA GRÀFICA

- Estructures de la fase I que perduren
- Estructures hipotètiques de la fase I que perdurarien
- Estructures fase II documentades
- Estructures fase II hipotètiques
- 8.53 Mides expressades en metres

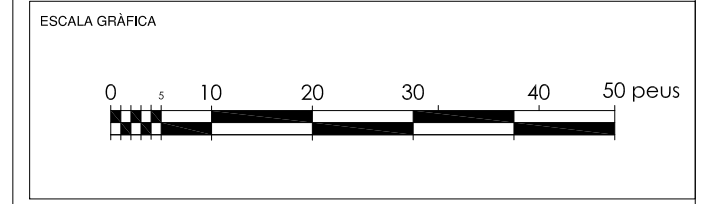

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA	NÚM.PLÀNOL
Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	33
TÍTOL PLÀNOL	DATA
Proposta reconstrucció porta de mar - FASE II	21/11/11
Finals del segle I dC - 1a ½ del segle II dC	
	ESCALA
	1/250

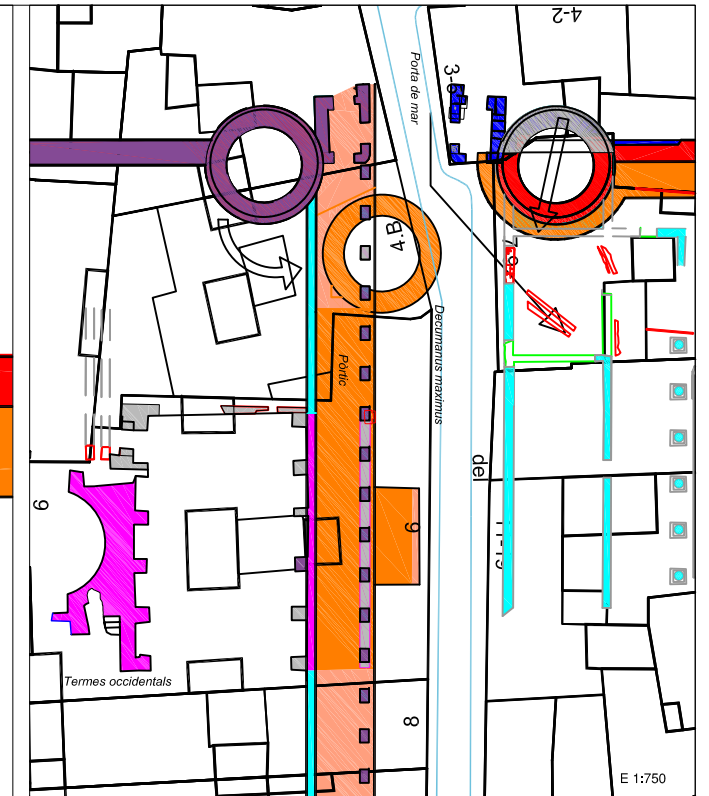
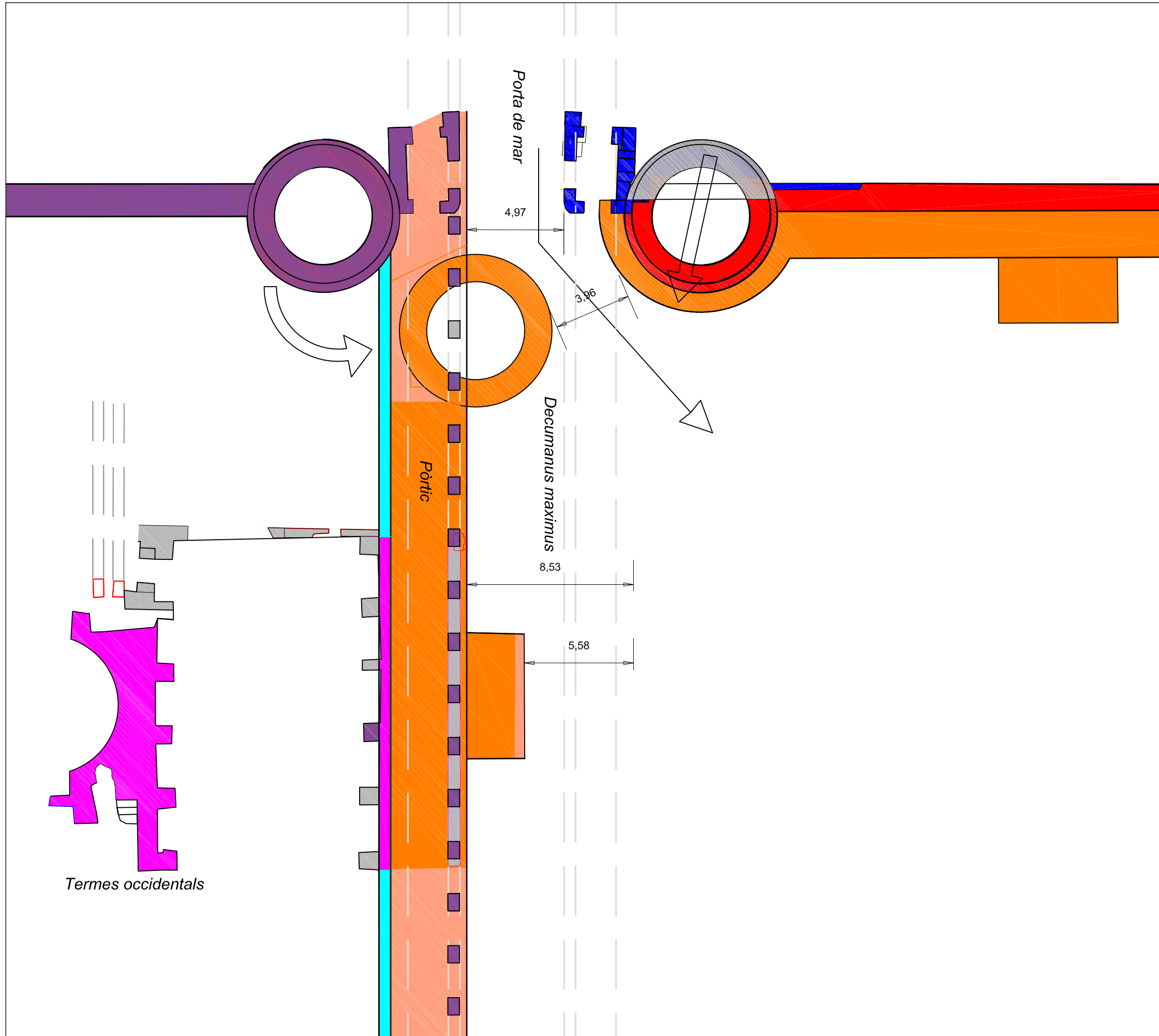

LLEGENDA GRÀFICA

- Estructures de la fase I que perduren
- Estructures de fases anteriors amortitzades
- Estructures de fases anteriors hipotèticament amortitzades
- Estructures fase II que perduren
- Estructures fase II hipotètiques que perdurarien
- Estructures fase III documentades
- Estructures fase III hipotètiques

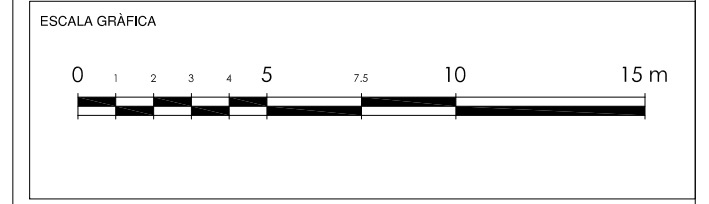

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA	NÚM.PLÀNOL
Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	34
TÍTOL PLÀNOL	DATA
Proposta reconstrucció porta de mar - FASE III	21/11/11
Últim ¼ del segle III dC - 1r ¼ del segle IV dC	
	ESCALA
	1/750

LLEENDA GRÀFICA

- Estructures de la fase I que perduren
- Estructures de fases anteriors amortitzades
- Estructures de fases anteriors hipotèticament amortitzades
- Estructures fase II que perduren
- Estructures fase II hipotètiques que perdurarien
- Estructures fase III documentades
- Estructures fase III hipotètiques

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA	NÚM.PLÀNOL
Sector Pati Llimona - Regomir - Correu Vell	35
TÍTOL PLÀNOL	DATA
Proposta reconstrucció porta de mar - FASE III	21/11/11
Últim ¼ del segle III dC - 1r ¼ del segle IV dC	
	ESCALA
	1/200

ANNEX 4. FITXES D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA

ANNEX 5. INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

ANNEX 6. LÀMINES DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

**Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell**

Barcelona
El Barcelonès

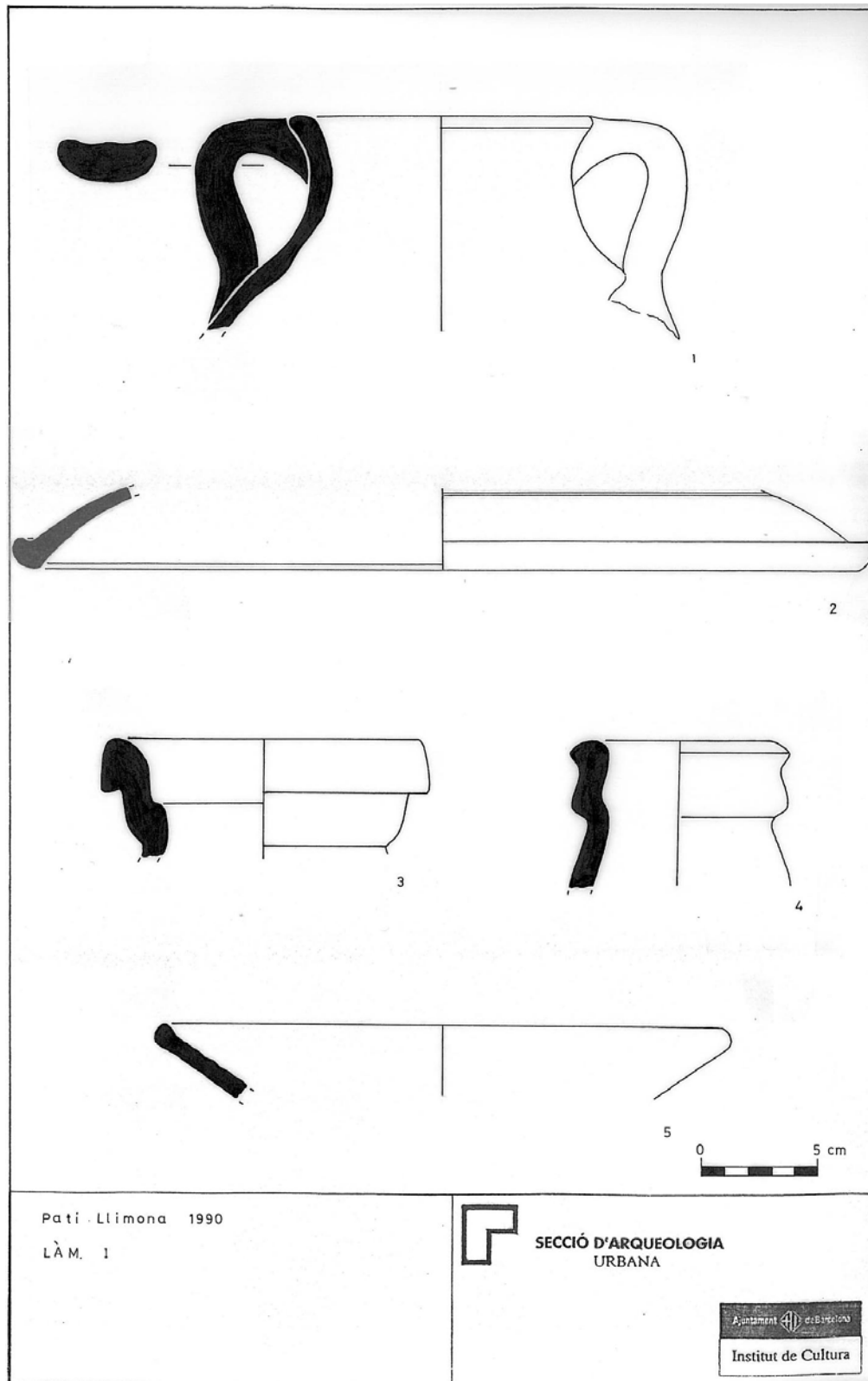
Actium®

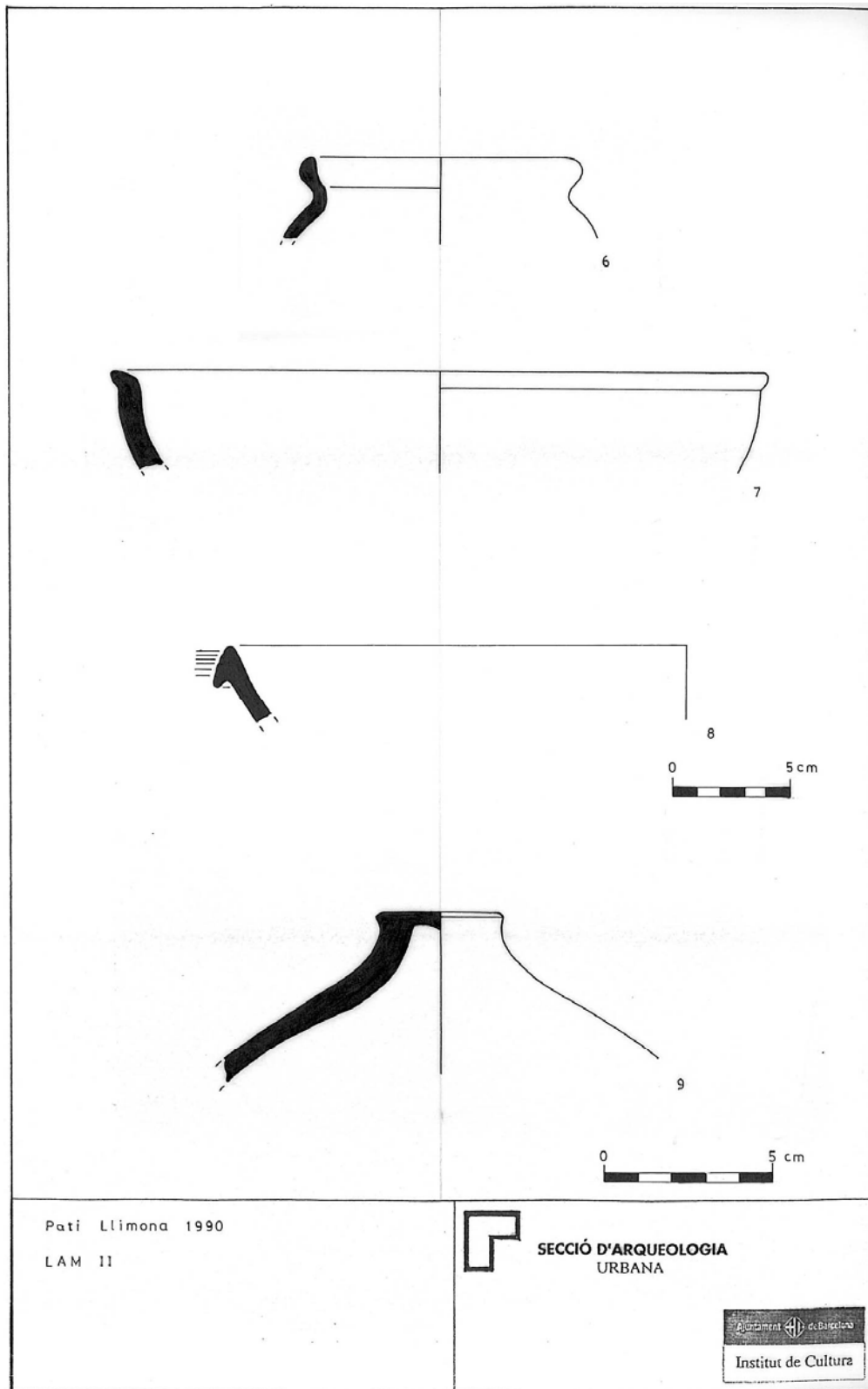
INTERVENCIÓ PATI D'EN LLIMONA 1990

**Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell**

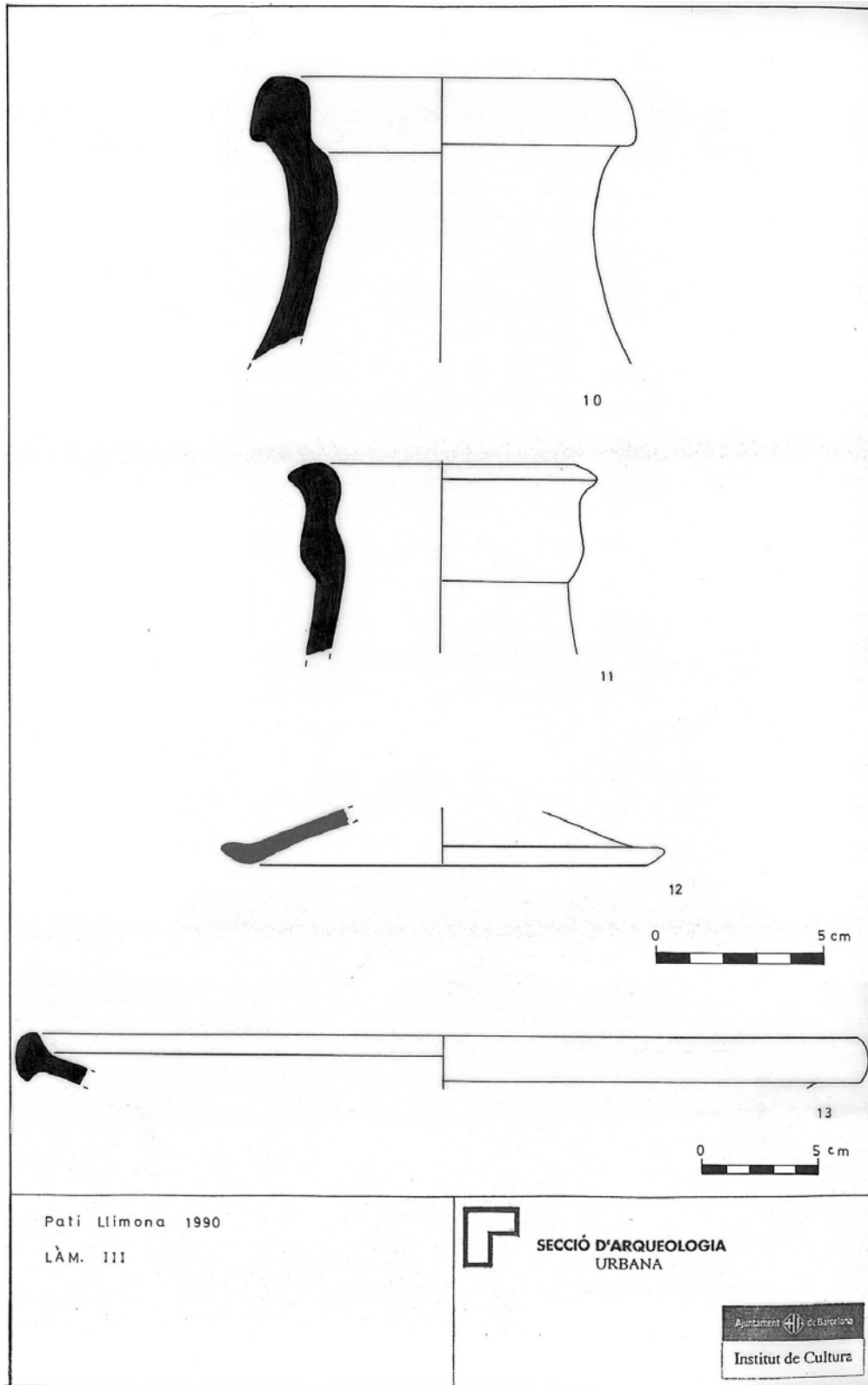
Barcelona
El Barcelonès

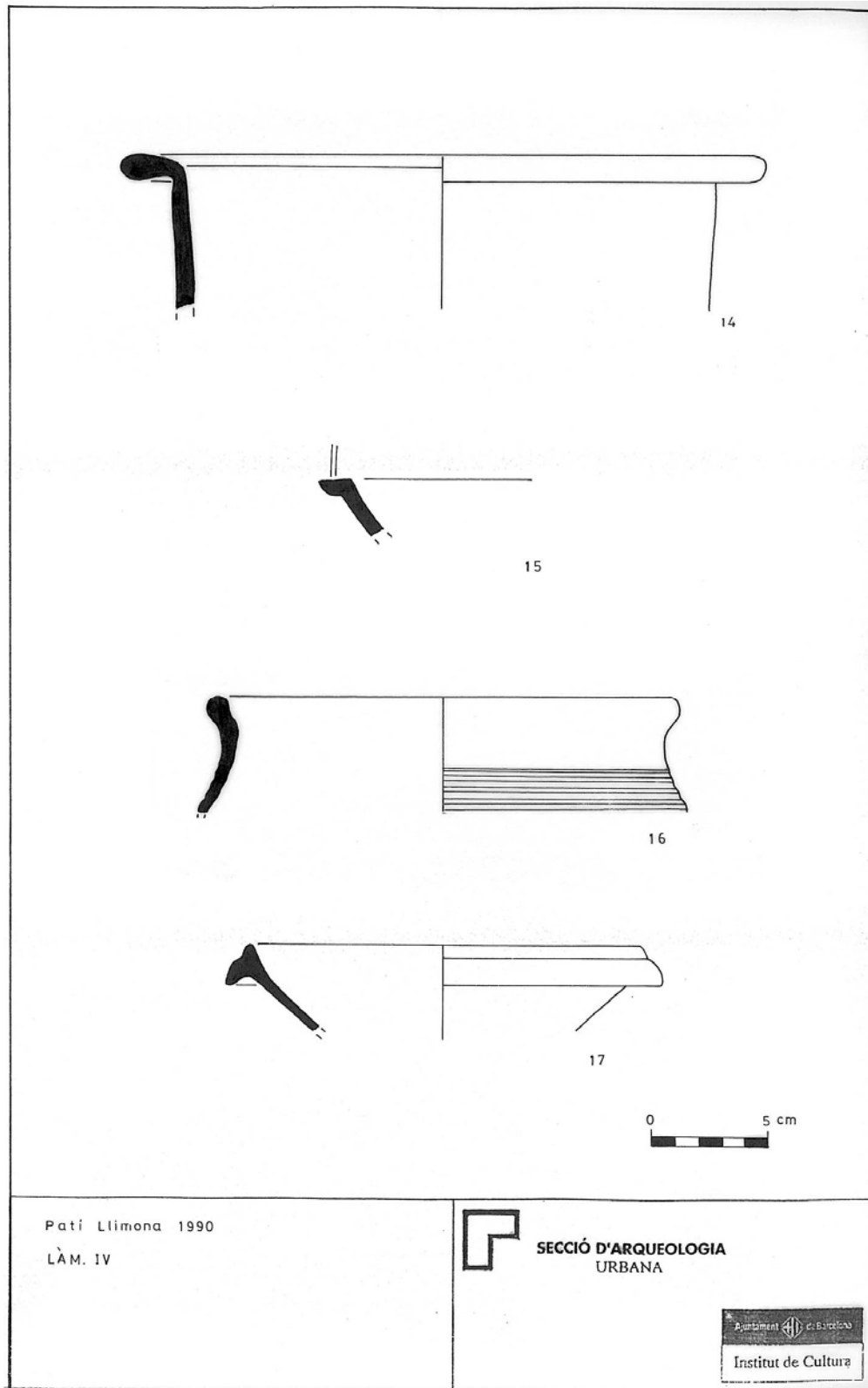
LÀMINA	FIGURA	UE	SONDEIG	PRODUCCIÓ	TIPOLOGIA
I	1	4	A -porta	Comuna oxidada	Olla amb nanses
I	2	4	A -porta	Comuna africana	Tapadora Ostia IV, 259
I	3	4	A -porta	Àmfora africana	Vora Keay LXIId
I	4	4	A -porta	Àmfora bètica	Vora Keay XIX
I	5	16	C -porta	Comuna africana	Fulford 2
II	6	16	C -porta	Comuna oxidada	Vora gerra
II	7	18	C -porta	Comuna reduïda	Fulford 25 Hand made cooking
II	8	9	D -porta	TSAD	Hayes 86
II	9	9	D -porta	Comuna reduïda	Plat tapadora
III	10	9	D -porta	Àmfora	Vora
III	11	9	D -porta	Àmfora	Vora
III	12	12	D -porta	Late roman cooking?	Tapadora
III	13	12	D -porta	TSAD	Plata Hayes 104a
IV	14	12	D -porta	Comuna oxidada	Olla
IV	15	29	D -porta	TSAD	Plata Hayes 58b
IV	16	35	D -porta	Late roman cooking	Fulford 19 / Vila Roma 5-40
IV	17	35	D -porta	Comuna oxidada	Mortor nord-africà?
V	18	37	D -porta	TSAD	Bol Lamboglia 54bis
V	19	37	D -porta	TSAD	Vora decorada amb cap de faune
V	20	37	D -porta	TSAD	Motiu Atlante 23
VI	21	37	D -porta	TSAD	Motiu Atlante 9 amb Hayes 31/32
VI	22	37	D -porta	TSAD	Motiu palma amb Hayes 44
VI	23	37	D -porta	TSAD	Plat Hayes 58b
VII	24	37	D -porta	TSLucente	Bol Lamboglia 9b
VII	25	37	D -porta	Comuna oxidada	Gerra pasta ataronjada
VII	26	37	D -porta	Llàntria alt imperial	Margo
VII	27	37	D -porta	Comuna africana	Tapadora Fulford 11,4
VII	28	37	D -porta	Comuna africana	Cassola Lamboglia 10a
VIII	29	39	D -porta	Comuna oxidada	Mortor
VIII	30	41	D -porta	Hand made fabric	Fulford 8
VIII	31	46	D -porta	Comuna africana	Cassola Ostia III, 267
VIII	32	46	D -porta	Comuna africana	Cassola Lamboglia 10a
IX	33	5	C -porxos	Comuna africana	Olla Ostia I, 262
IX	34	15	C -porxos	Comuna reduïda	Olla Atlante CVII, 12
IX	35	16	C -porxos	Comuna africana	Olla Ostia IV, 60
IX	36	16	C -porxos	Comuna oxidada	Mortor
IX	37	20	C -porxos	Comuna oxidada	Forma oberta
X	38	20	C -porxos	Comuna africana	Cassola Ostia II, 306
X	39	20	C -porxos	Àmfora	Vora Dr. 7/11
X	40	17	D -porxos	TSAD	Hayes 99
X	41	17	D -porxos	TSAD	Hayes 91c
XI	42	1	E -porxos	TSAD	Hayes 84 / Fulford 27
XI	43	3	E -porxos	DSP	Rigoir 18
XI	44	3	E -porxos	Comuna reduïda grollera	Cassola
XI	45	10	A -torre	TSH	Drag. 27

Barcelona
El Barcelonès

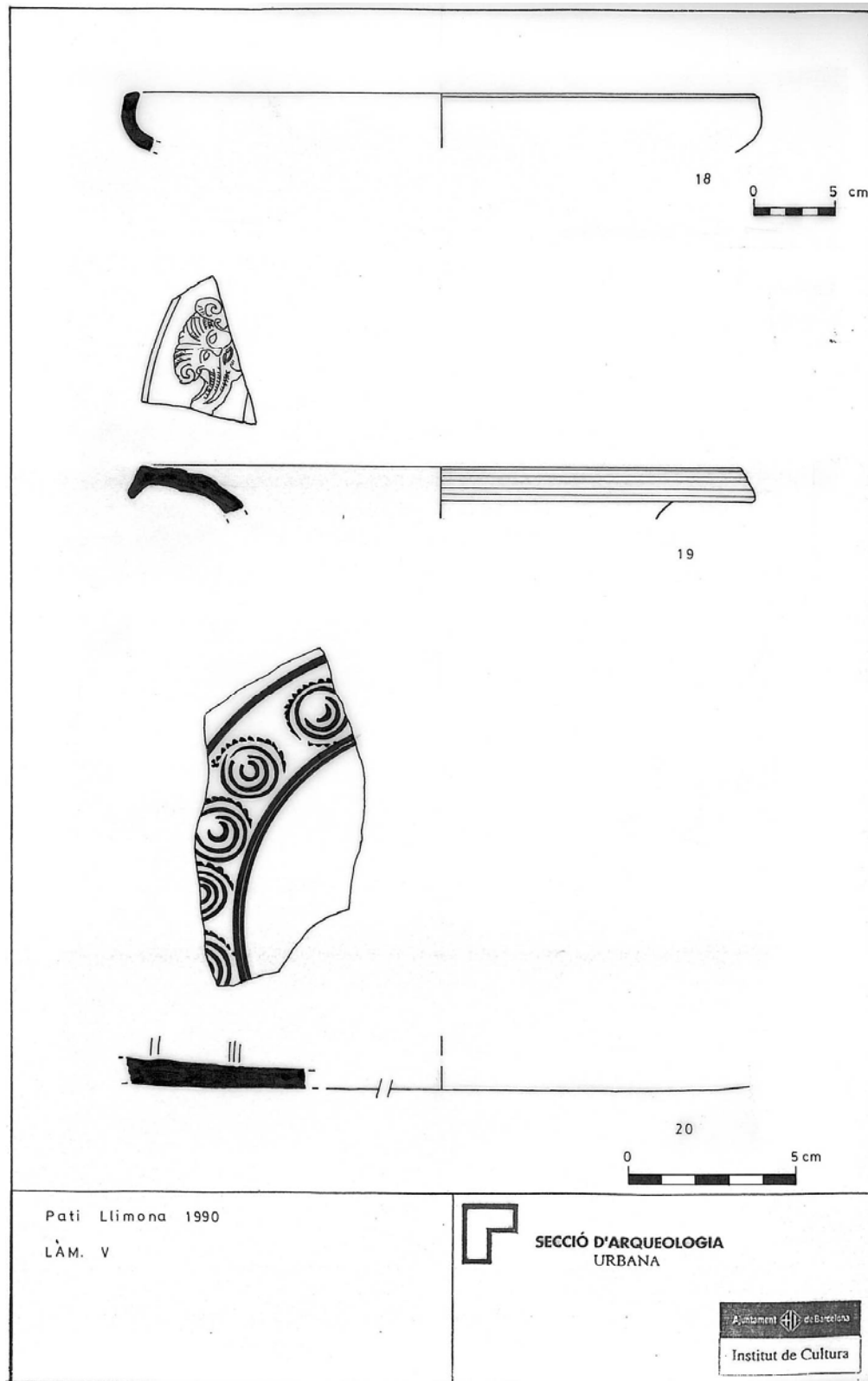

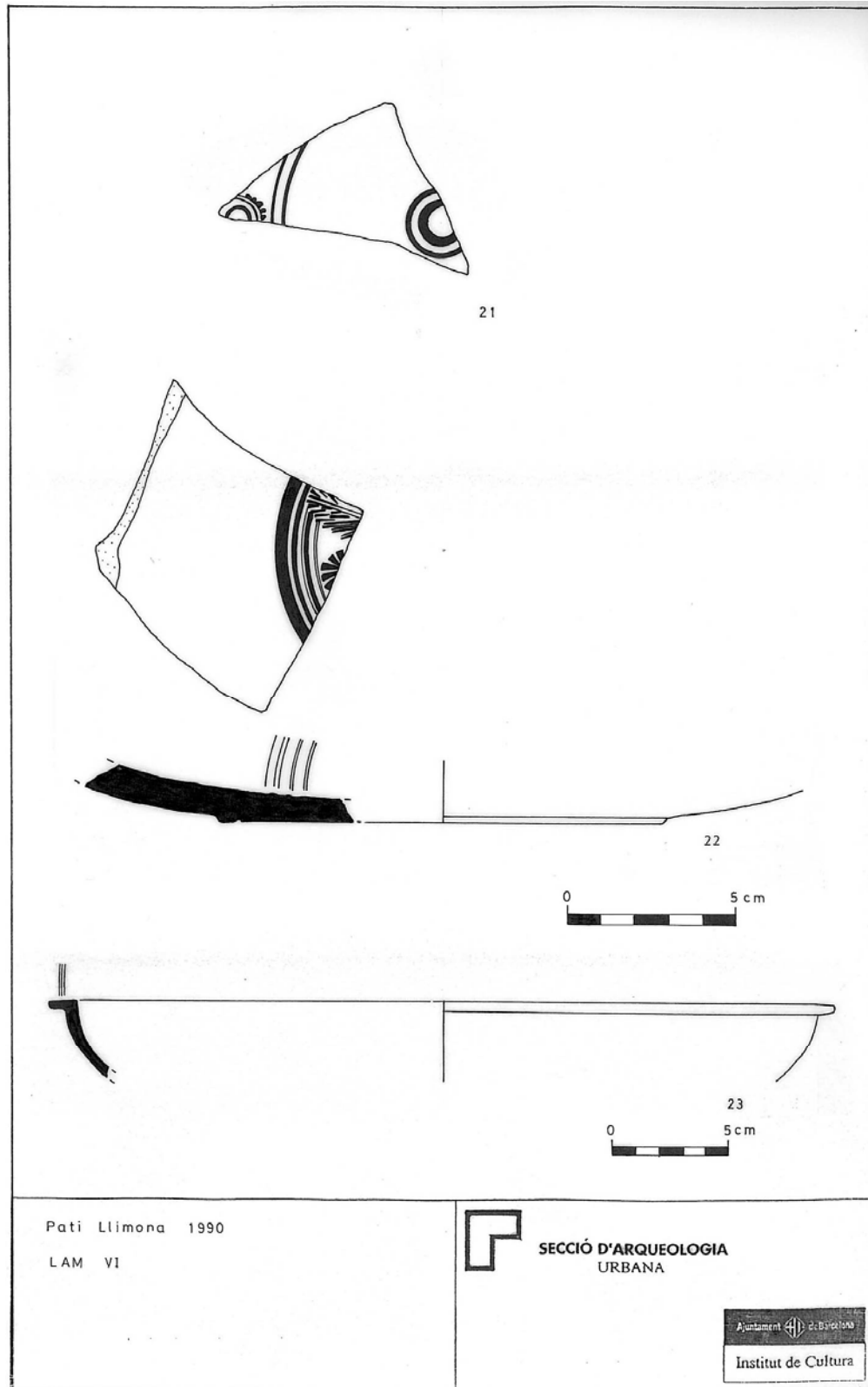
Pati Llimona 1990
LÀM. IV

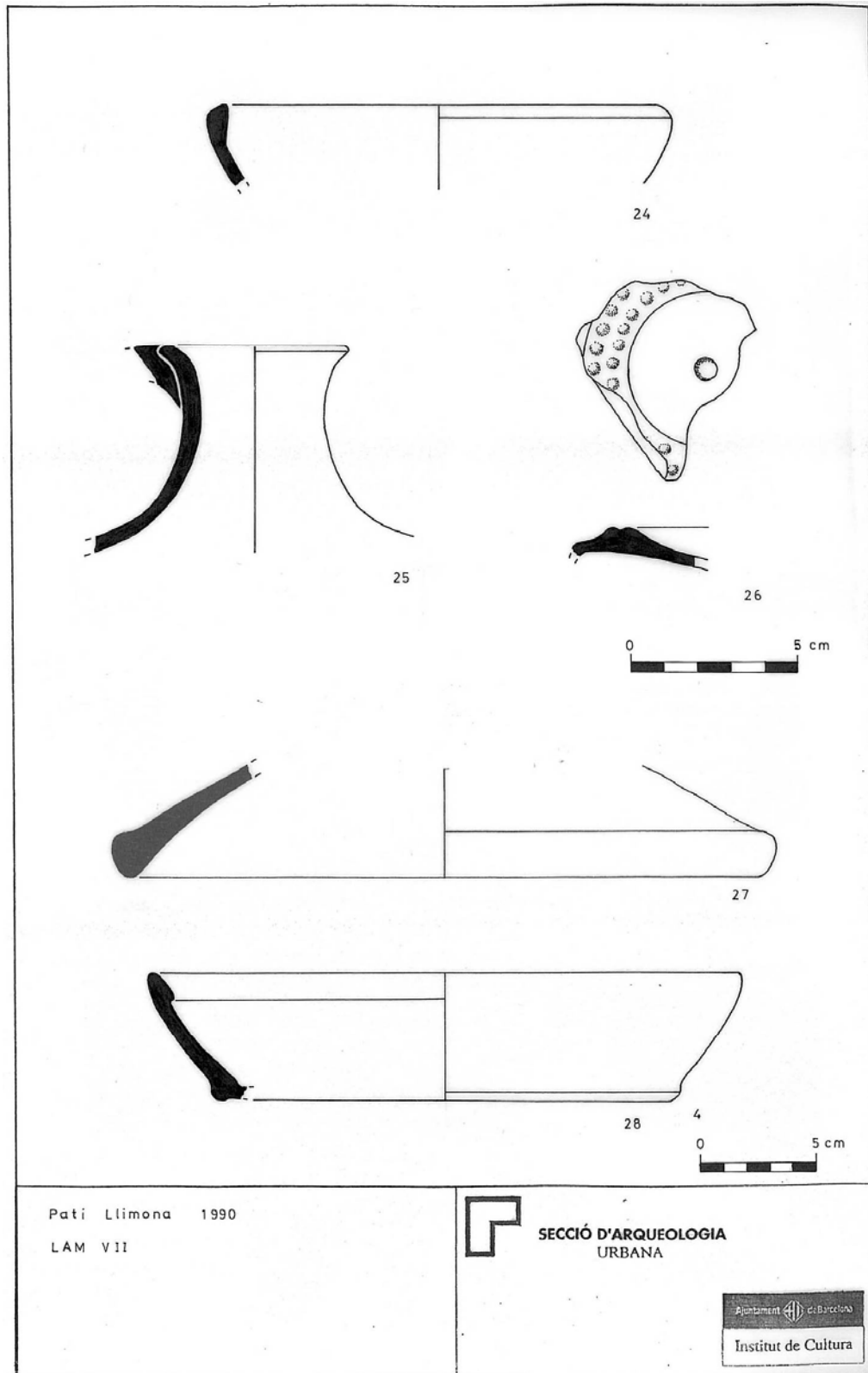

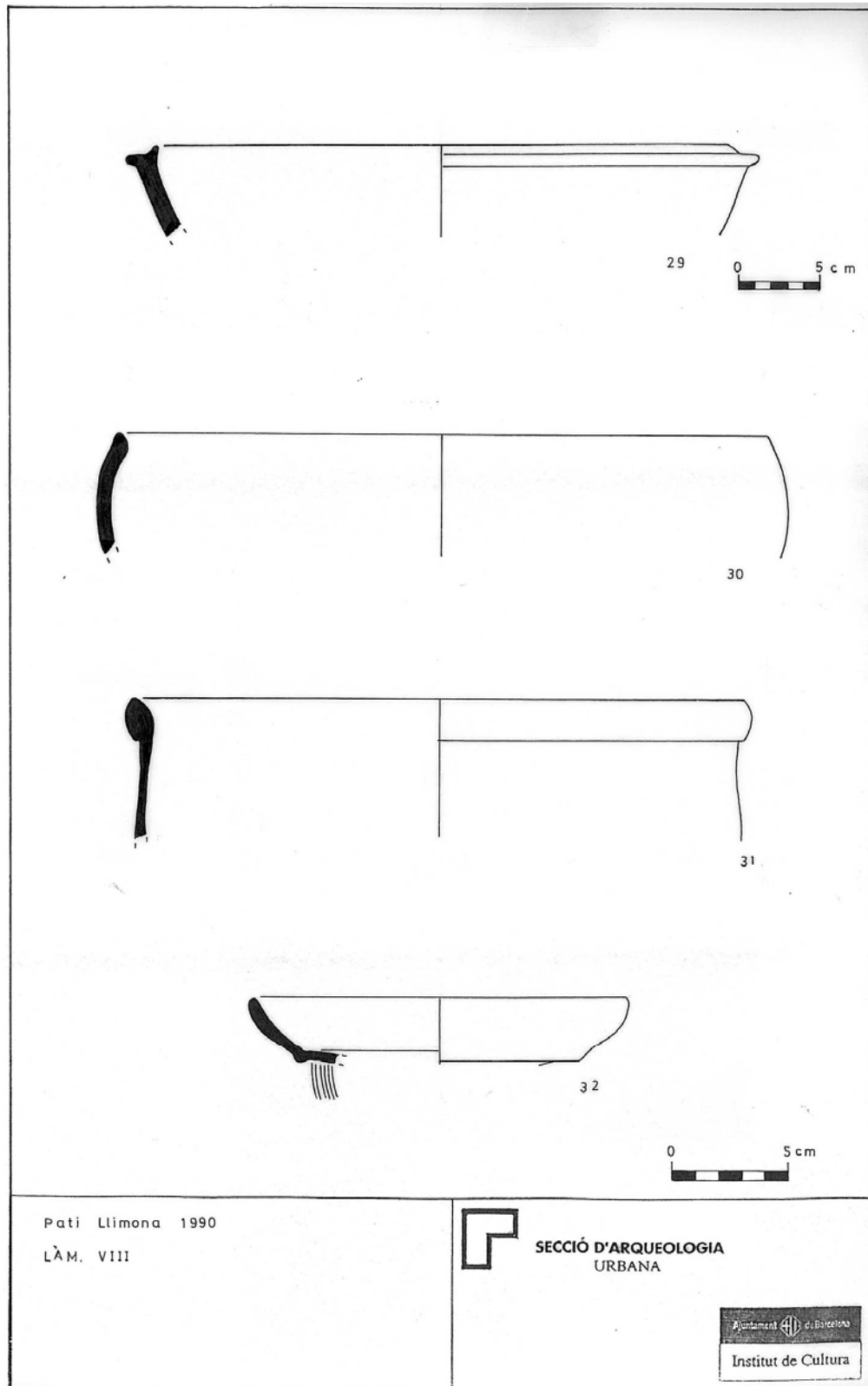
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

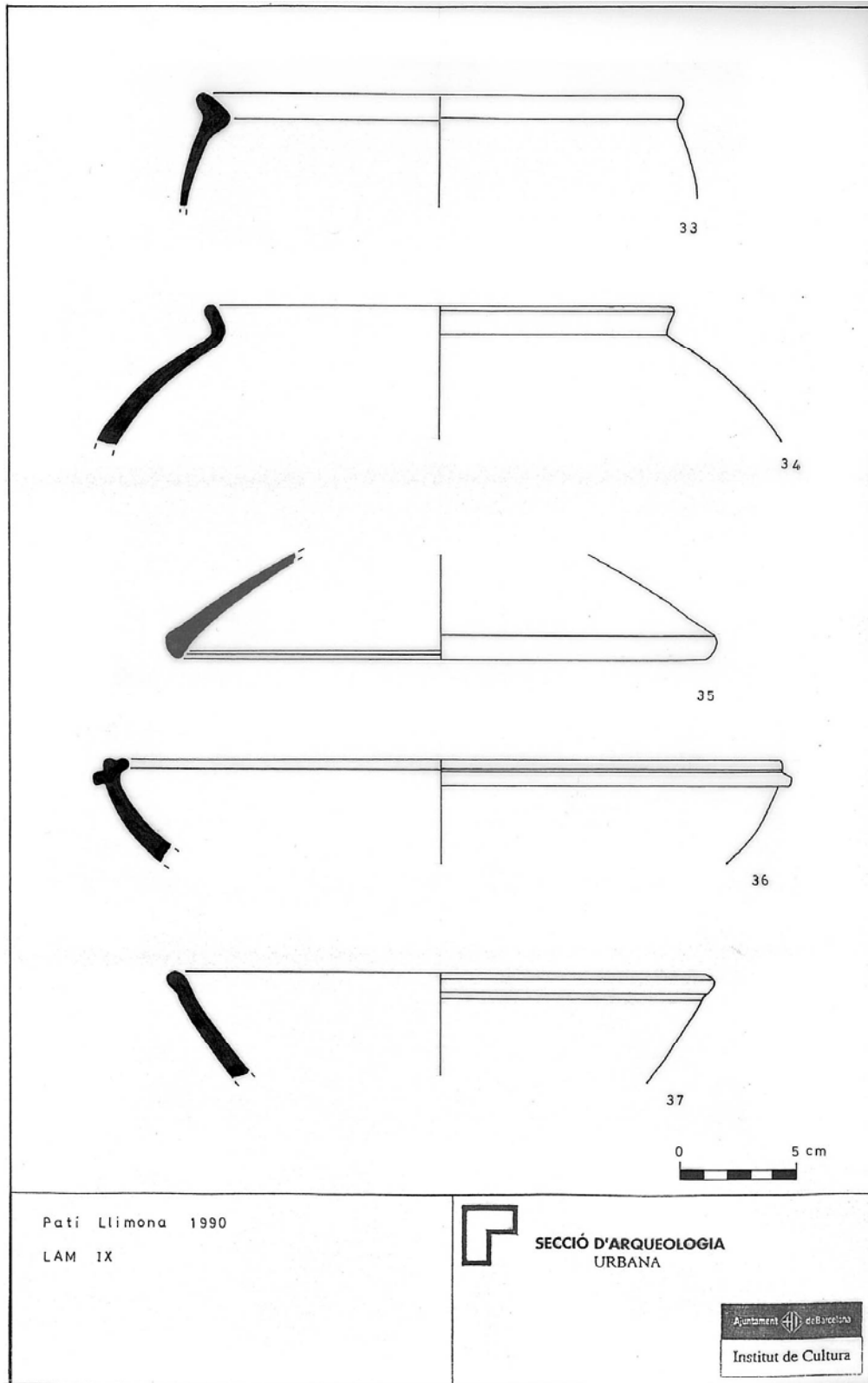

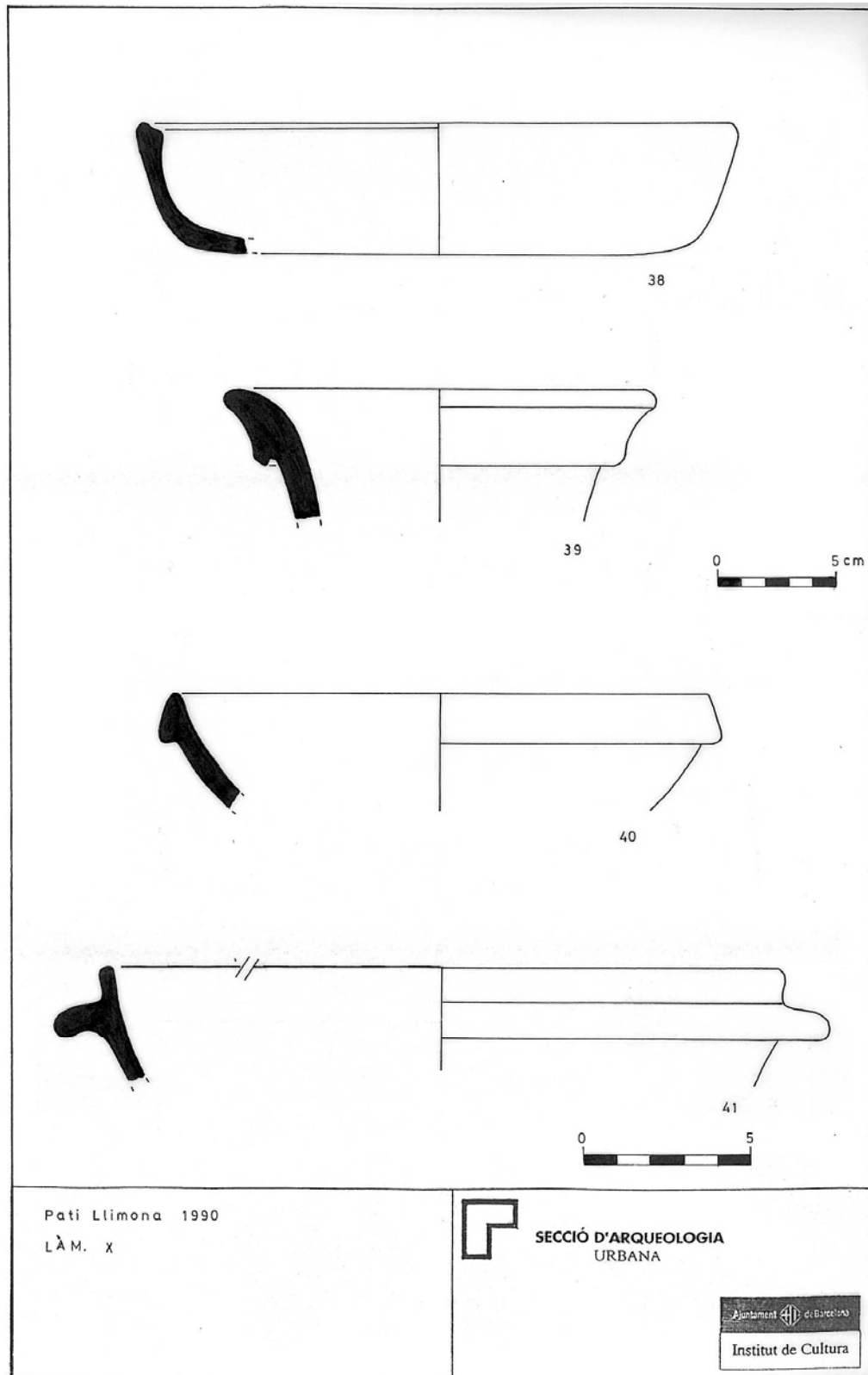
Pati Llimona 1990
L'AM. VIII

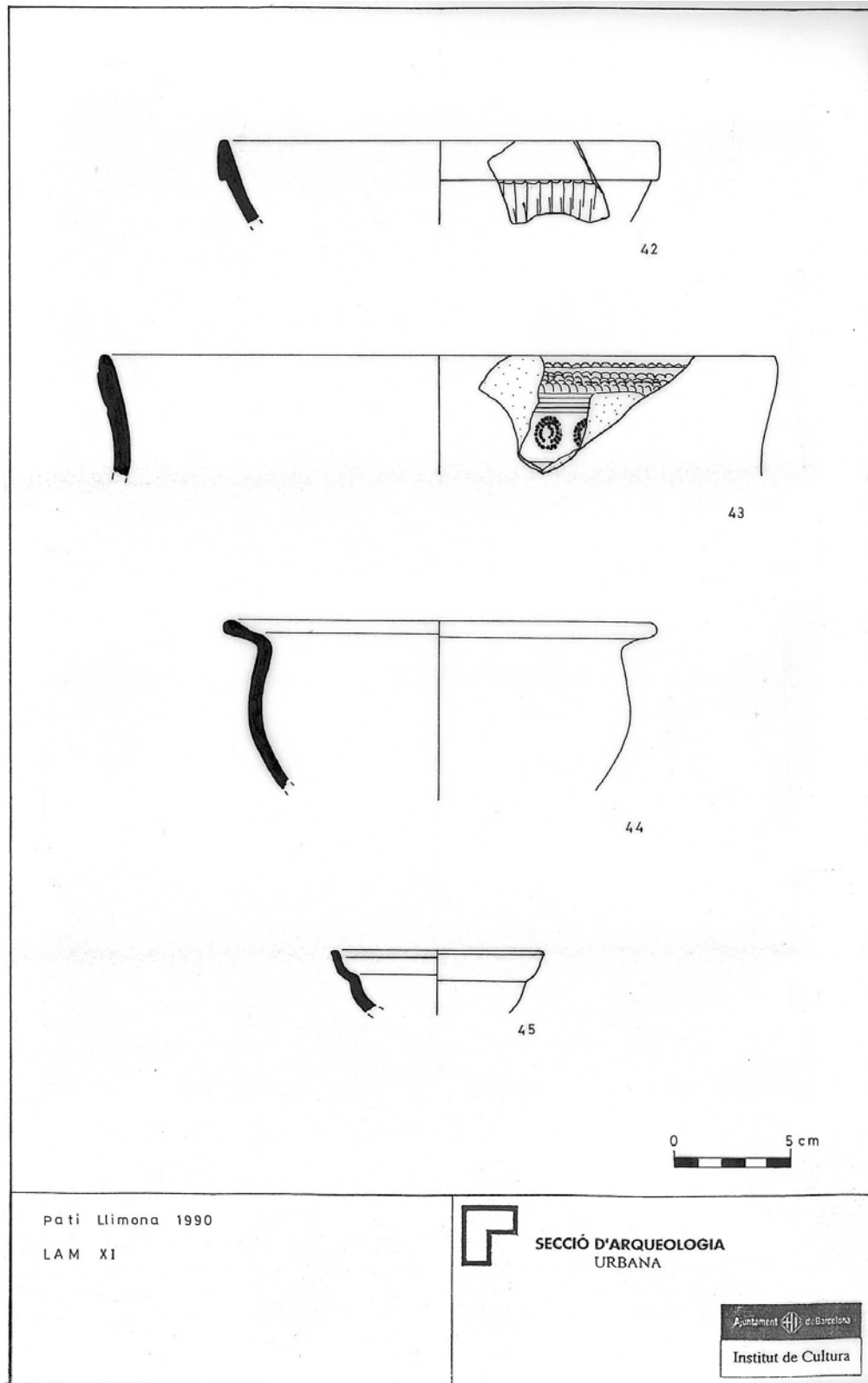

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

INTERVENCIÓ PATI LLIMONA 1991

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

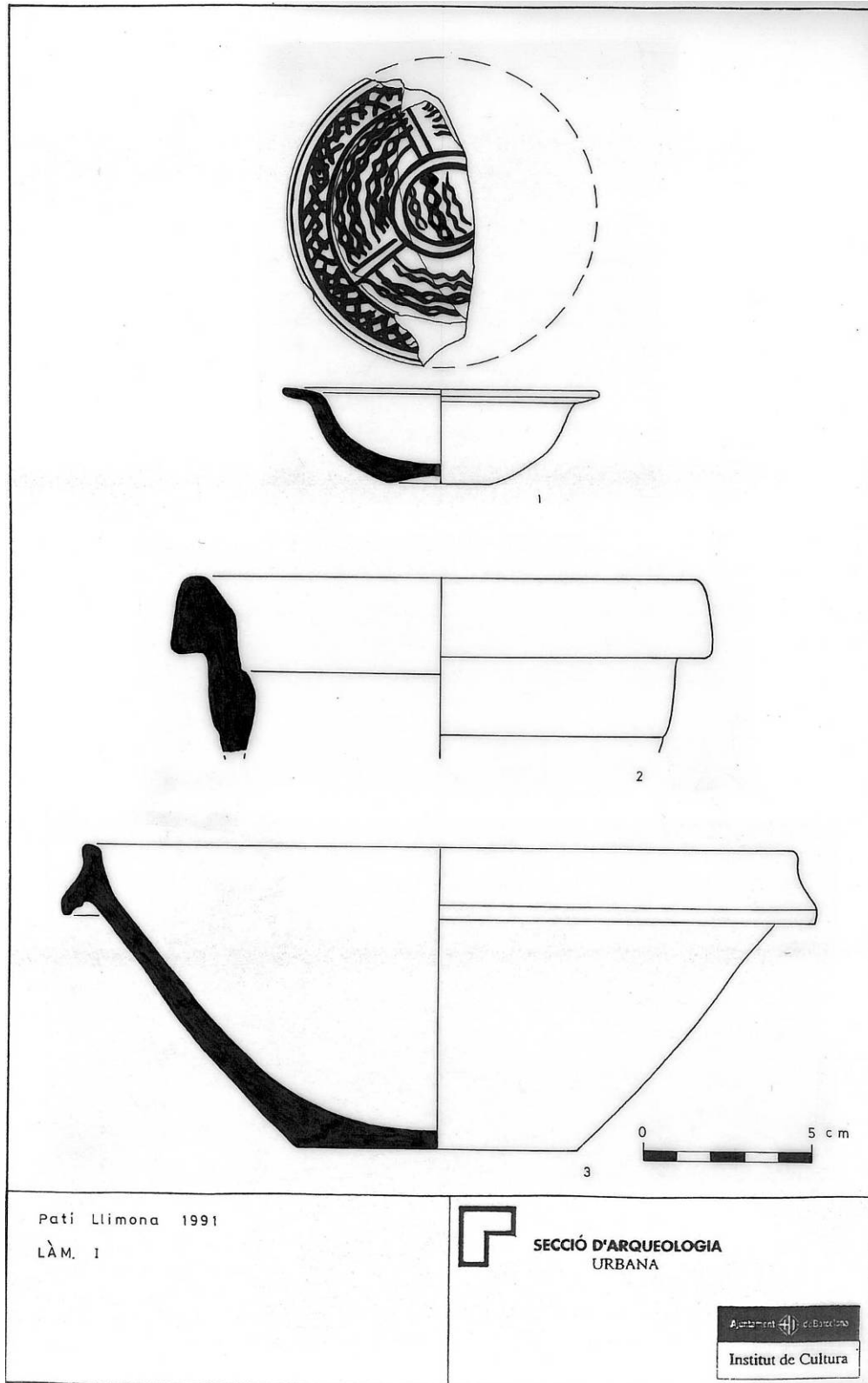
Barcelona
El Barcelonès

LÀMINA	FIGURA	UE	PRODUCCIÓ	TIPOLOGIA
I	1	13	RM	Escudella amb decoració trenada
I	2	33	Àmfora	Vora Keay LXIIId
I	3	37	Comuna oxidada	Morter
II	4	57	TSAD	Plat Hayes 103a
II	5	62	Àmfora africana	Vora Keay LXIIb
II	6	64	Comuna reduïda	Vora gerra
II	7	64	TSAD	Plata Hayes 104a
III	8	66	TSAD	Cassola Hayes 50b
III	9	66	TSAD	Hayes 58b
III	10	66	TSAD	Plata Hayes 87a
III	11	66	Comuna africana	Tapadora Ostia III, 332
IV	12	66	Comuna oxidada	Olla
IV	13	66	Comuna oxidada	Gran recipient
IV	14	66	Àmfora	Vora Keay XXIVa
IV	15	66	Àmfora africana	pivot símil KLI
IV	16	66	Àmfora	Vora Keay XXXVa
V	17	68	RM	escudella pinzell pinta 3 puntes
V	18	75	Comuna reduïda	Olla
VI	19	78	TSAD	Plata Hayes 87b
VI	20	78	TSAD	Plata Hayes 87a
VI	21	78	Comuna africana	Olla Ostia IV, 1
VI	22	78	Comuna reduïda grollera	Olla símil Fulford 24
VII	23	78	Comuna reduïda grollera	Olla
VII	24	78	Àmfora bètica	pivot indeterminat
VII	25	102	TSAD	Plat Hayes 67
VII	26	102	TSAD	Plat tapadora Hayes 99
VIII	27	102	DSP	Rigoir 18
VIII	28	102	Llàntia	Atlante VIII
VIII	29	102	Comuna africana	Cassola Lamboglia 9
VIII	30	102	Comuna africana	Cassola Lamboglia 9
VIII	31	102	Àmfora	Vora Keay XLI o LXI
IX	32	102	Àmfora	Vora Keay XVI
IX	33	102	Àmfora africana	Vora Keay Ib
IX	34	102	Àmfora africana	Vora Keay LXIIa o b
IX	35	102	Àmfora africana	Vora KLXIIA
X	36	110	TSAC	Plat Hayes 42
X	37	113	Àmfora	Vora
X	38	117	Comuna reduïda	Gerra
X	39	117	Àmfora	Vora Keay XXXVb
XI	40	121	Late roman cooking	Olla indeterminada
XI	41	122	TSAD	Bol Hayes 103a
XI	42	135	Comuna oxidada	Gerra
XI	43	135	Comuna reduïda grollera	Morter
XII	44	136	TSAD	Hayes 91a/b
XII	45	139	TSAD	Plat Hayes 61 / Lamboglia 53

**Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell**

Barcelona
El Barcelonès

LÀMINA	FIGURA	UE	PRODUCCIÓ	TIPOLOGIA
XII	46	140	TSAD	Peu i fons. Paret amb decoració de rodeta
XII	47	142	Comuna reduïda grollera	Olla
XIII	48	142	Àmfora tarraconense	Vora Keay XVIA
XIII	49	152	TSAD	Plata Hayes 87a
XIII	50	154	Escultura marbre	Cames
XIV	51	154	Comuna oxidada	Olla
XIV	52	154	Comuna reduïda grollera	Olla
XIV	53	154	Àmfora	Vora Keay LIII b/c
XV	54	154	Àmfora	Pivot Keay XIII
XV	55	165	Comuna oxidada	Olla simil Fulford 8
XV	56	167	Àmfora	Vora Keay XXXII
XV	57	169	TSAA	Bol Lamboglia 3b2
XVI	58	175	Comuna oxidada grollera	Olla
XVI	59	175	Comuna oxidada grollera	Gibrell
XVI	60	175	Comuna oxidada grollera	Olla
XVI	61	175	Comuna oxidada grollera	Olla
XVII	62	175	Comuna oxidada medieval	Plat
XVII	63	175	Comuna oxidada medieval	Gerra
XVII	64	175	Comuna oxidada grollera	Gerra
XVIII	65	175	Àmfora africana	Pivot Keay LXII
XVIII	66	201	Comuna africana	Cassola Lamboglia 10a
XVIII	67	215	Àmfora africana	Pivot Keay I
XIX	68	229	Comuna africana	Cassola Ostia III, 267
XIX	69	229	TSAC	Plata Hayes 53b
XIX	70	229	Àmfora africana	Vora Keay XXVb
XIX	71	235	Àmfora africana	Vora Keay VI
XX	72	275	TSAD	Plata Hayes 104a
XX	73	RE	Comuna grollera	Vora
XX	74	RE	Comuna africana	Vora

Pati Llimona 1991

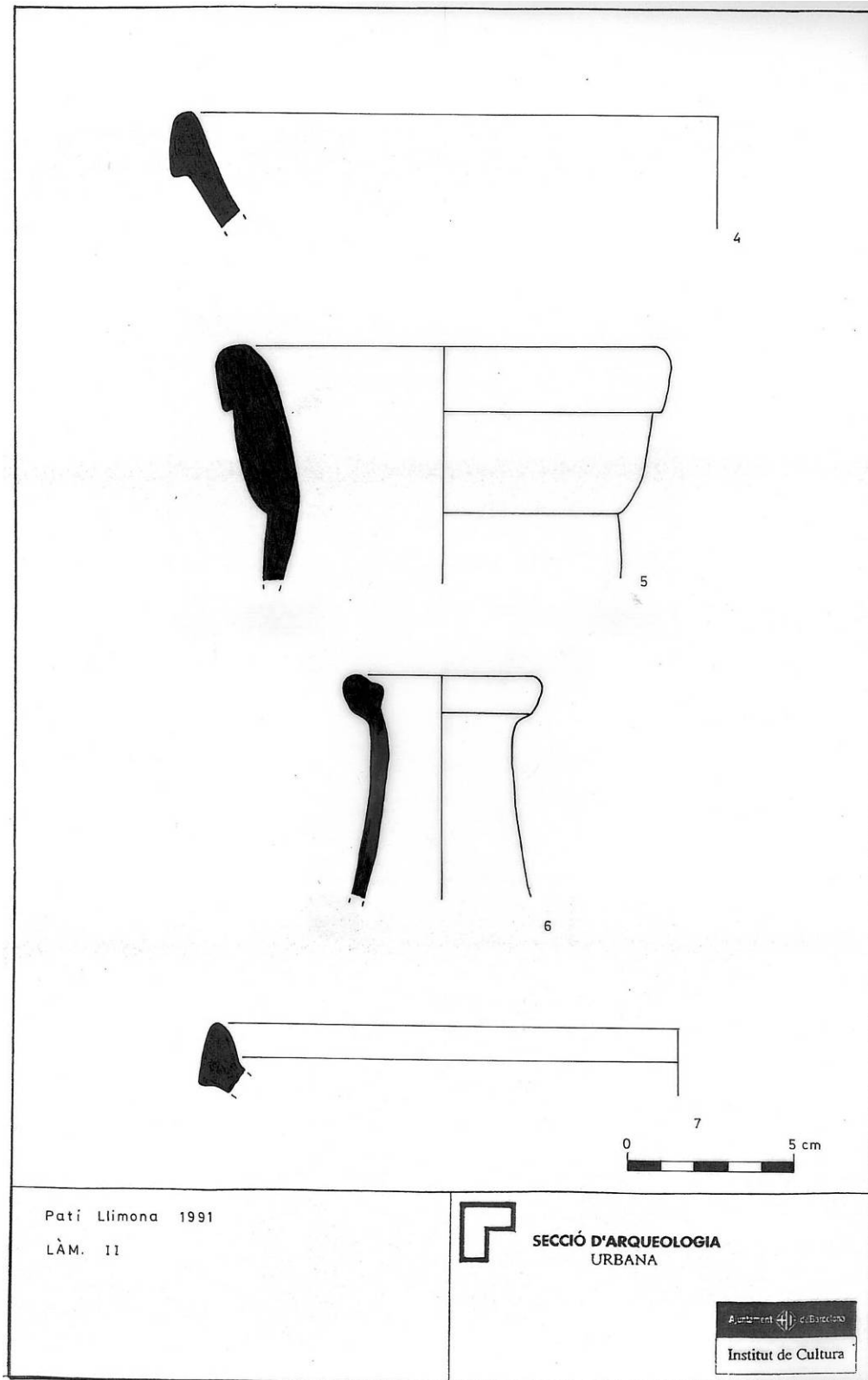
LÀM. I

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament de Barcelona

Institut de Cultura

Pati Llimona 1991

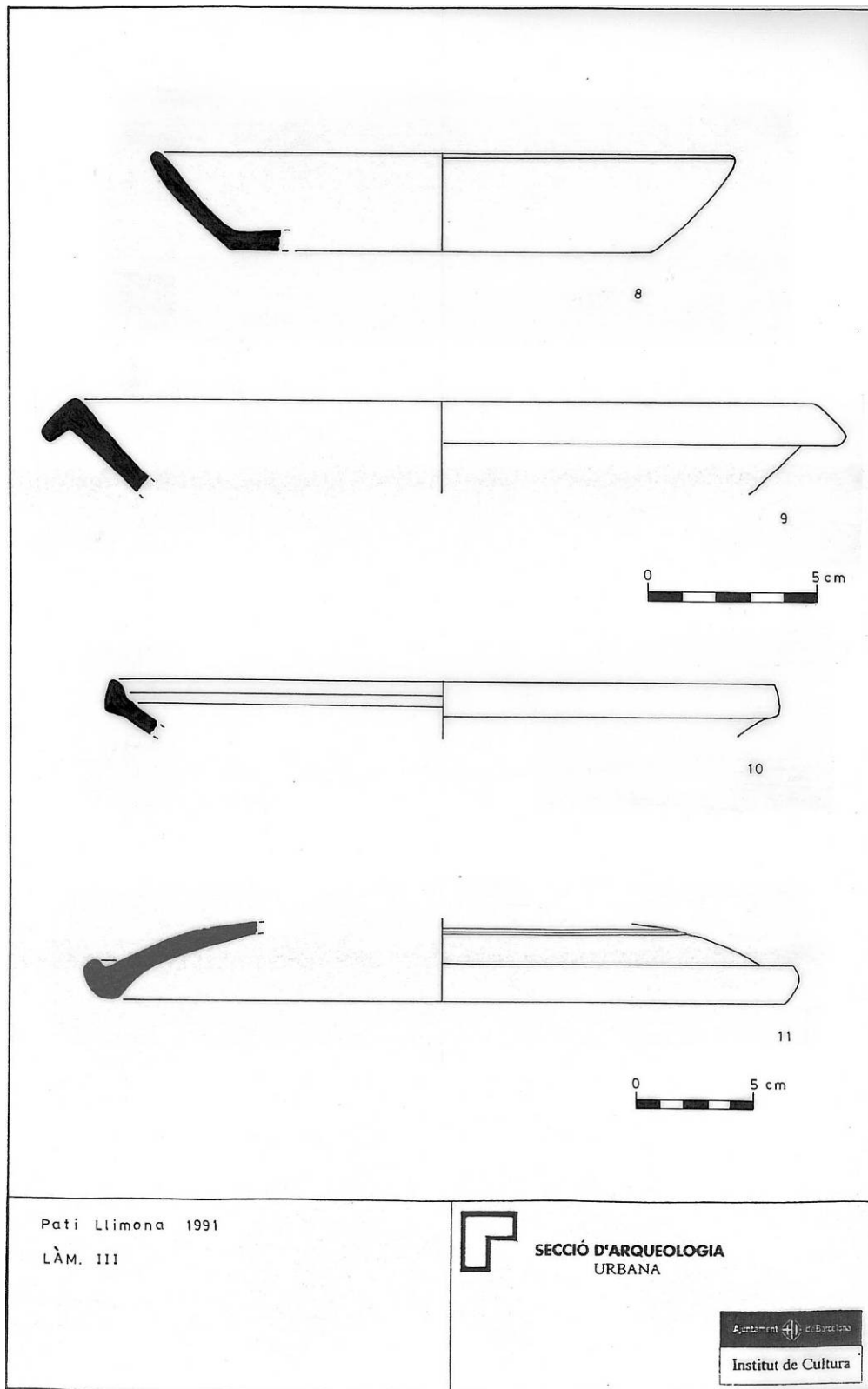
LÀM. 11

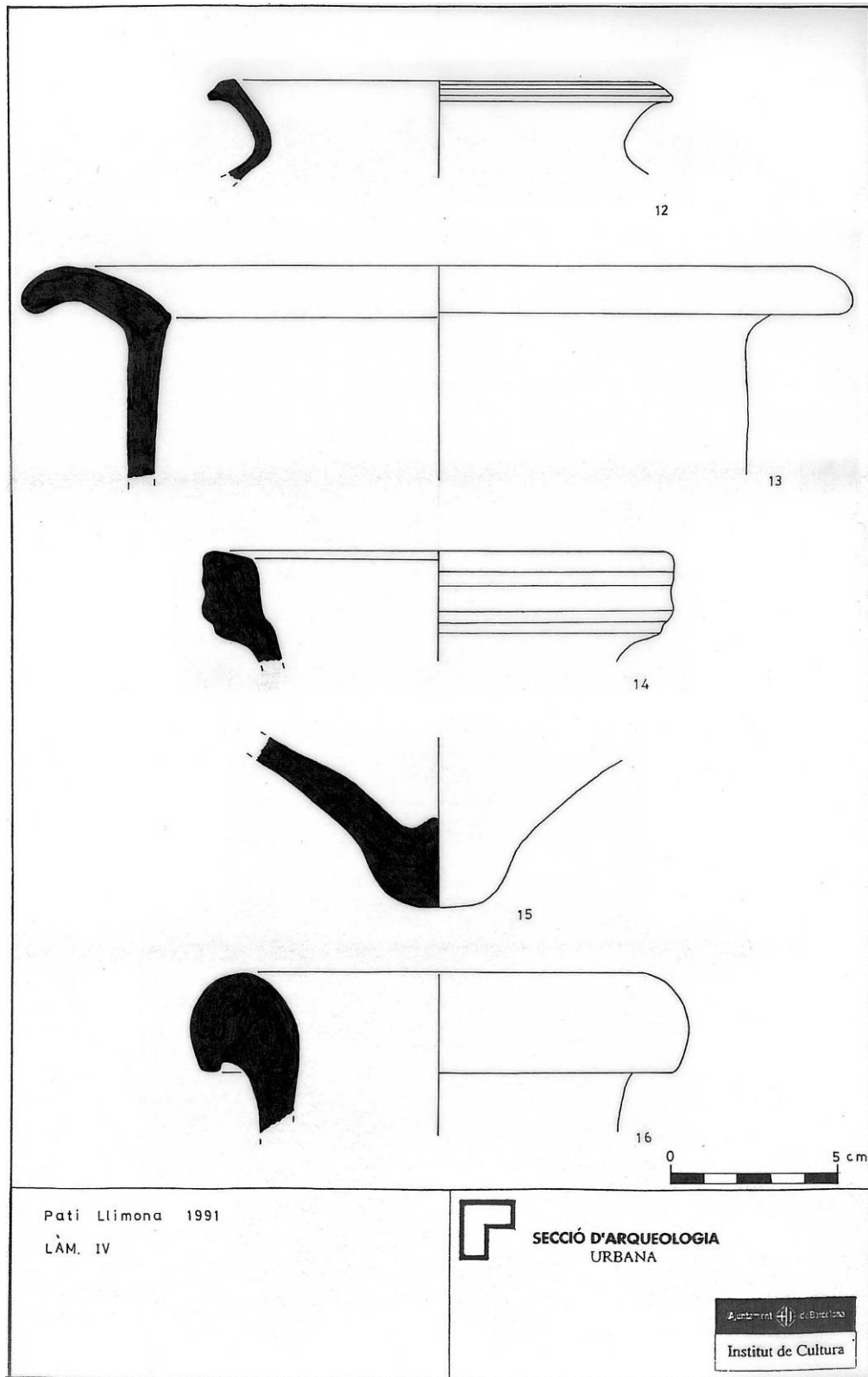

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament de Barcelona
Institut de Cultura

Barcelona
El Barcelonès

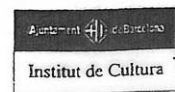

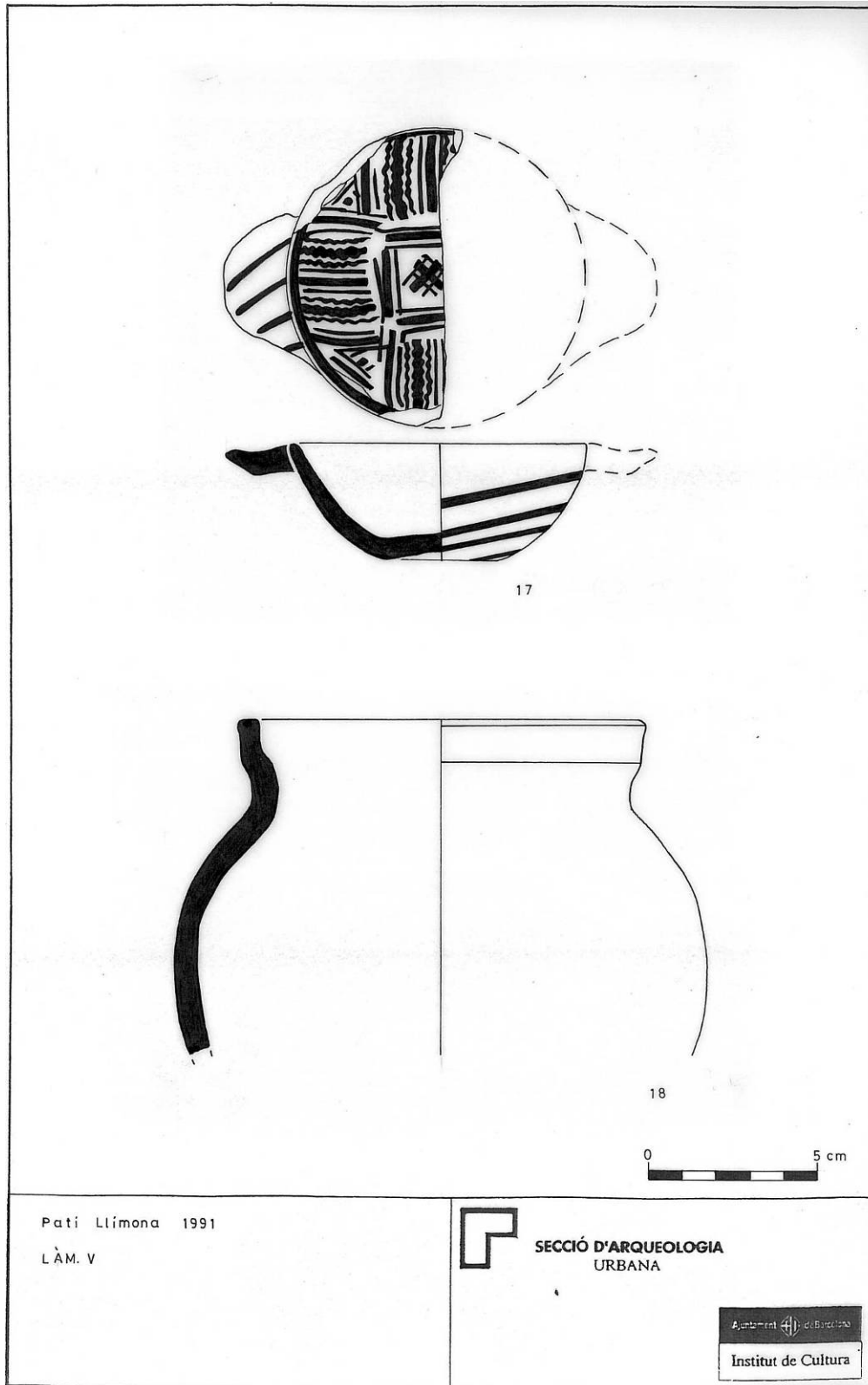

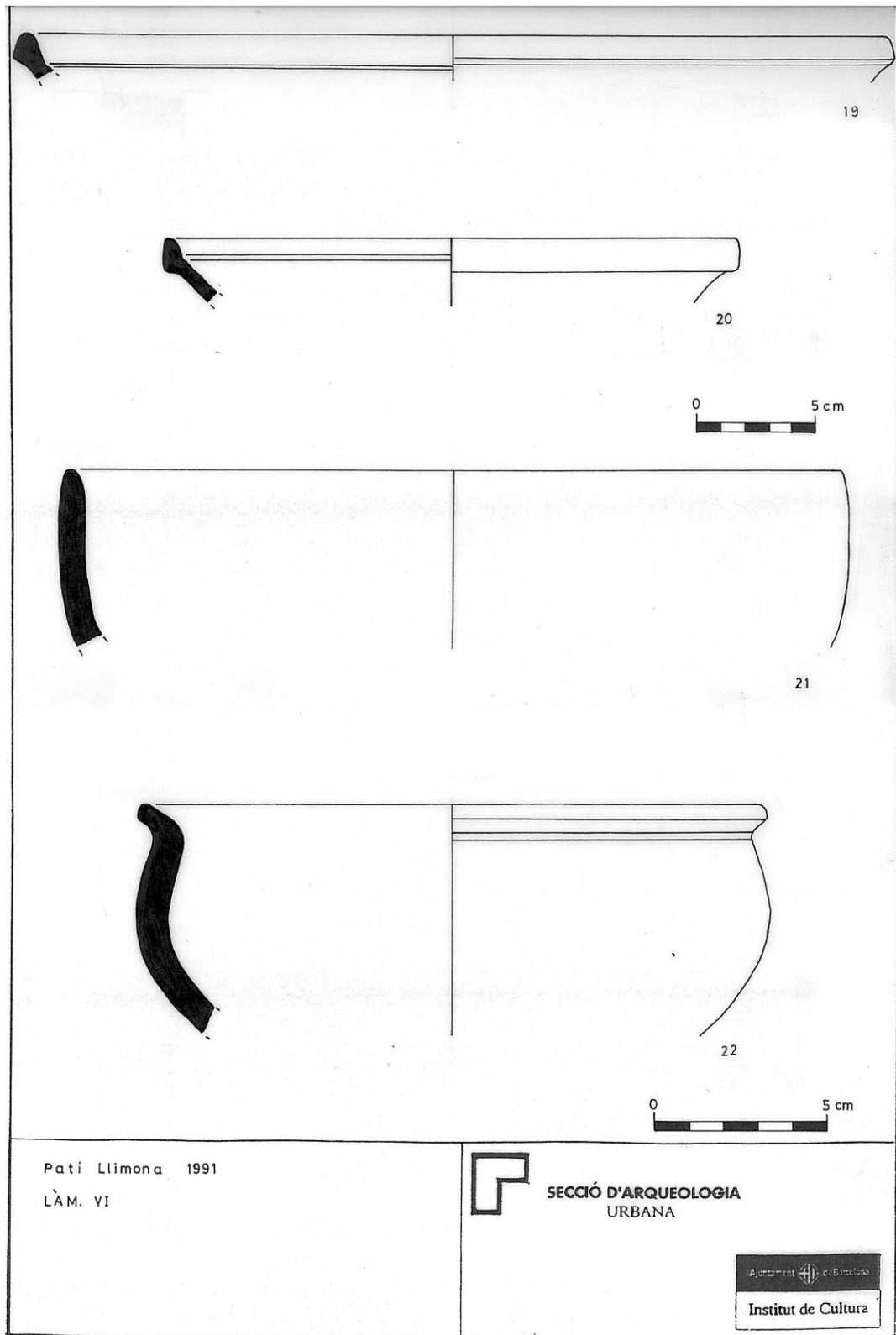
Pati Llimona 1991
L.A.M. IV

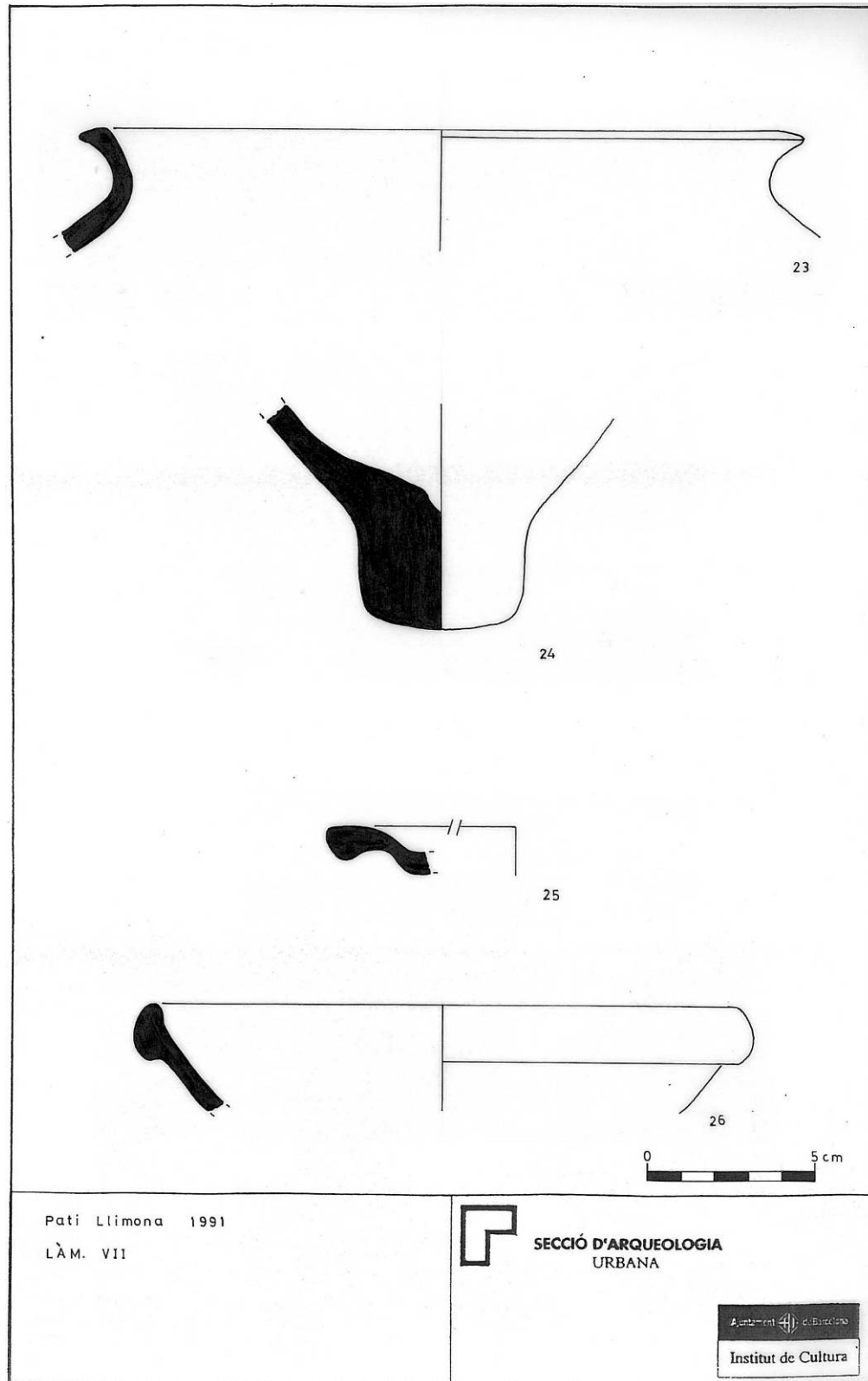

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

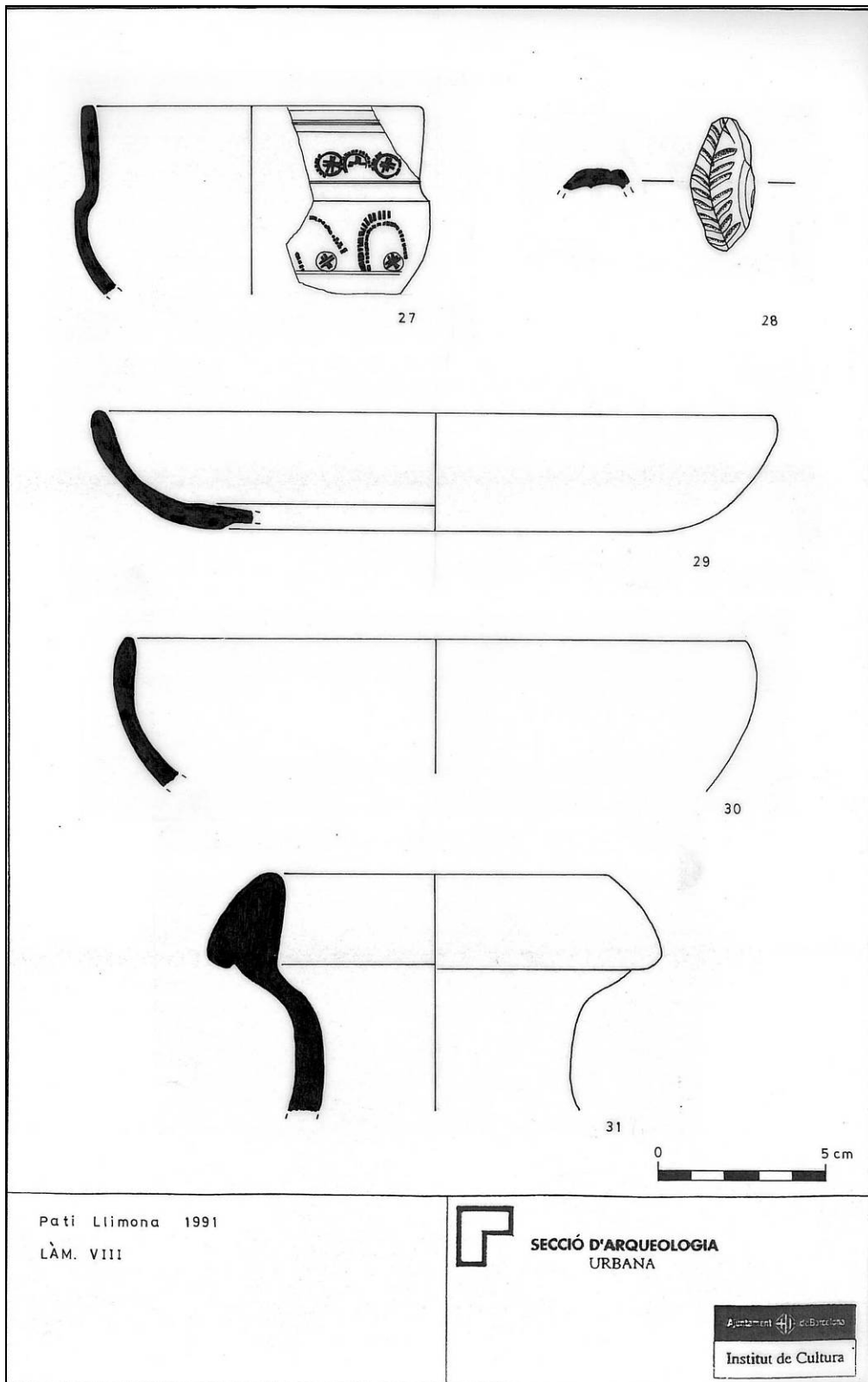

Pati Llimona 1991
LÀM. VII

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament d'Barcelona
Institut de Cultura

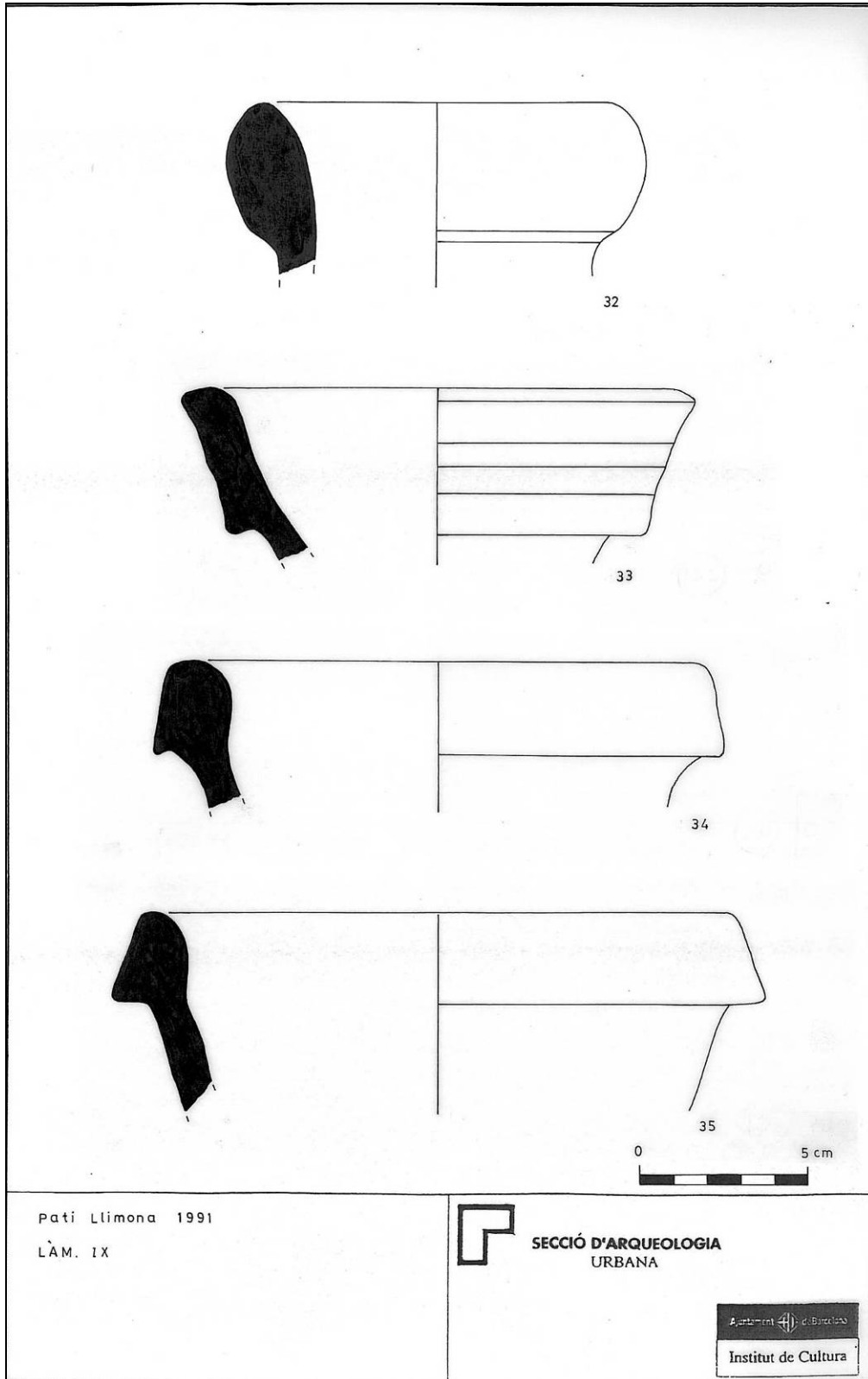

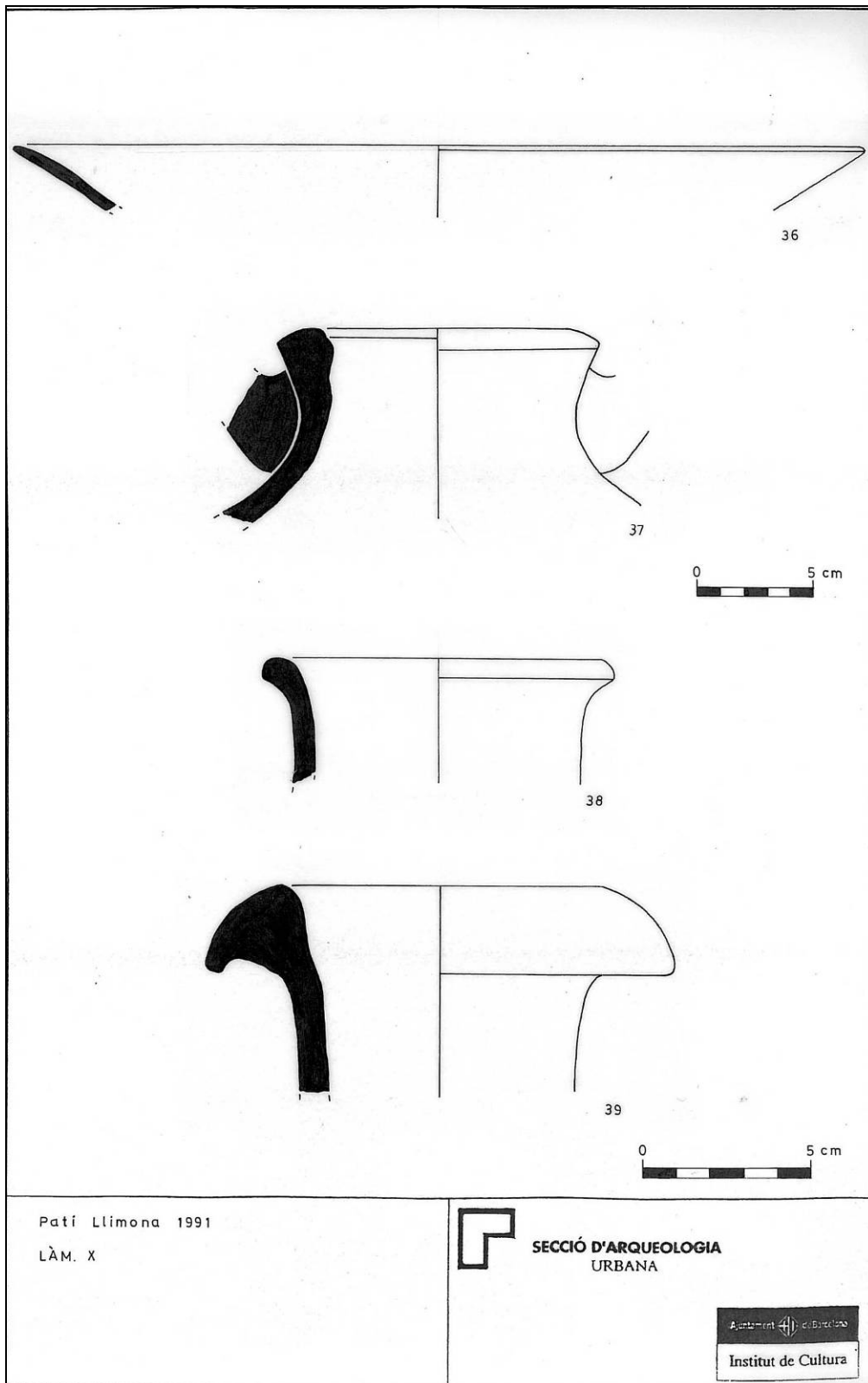
Pati Llimona 1991
LÀM. VIII

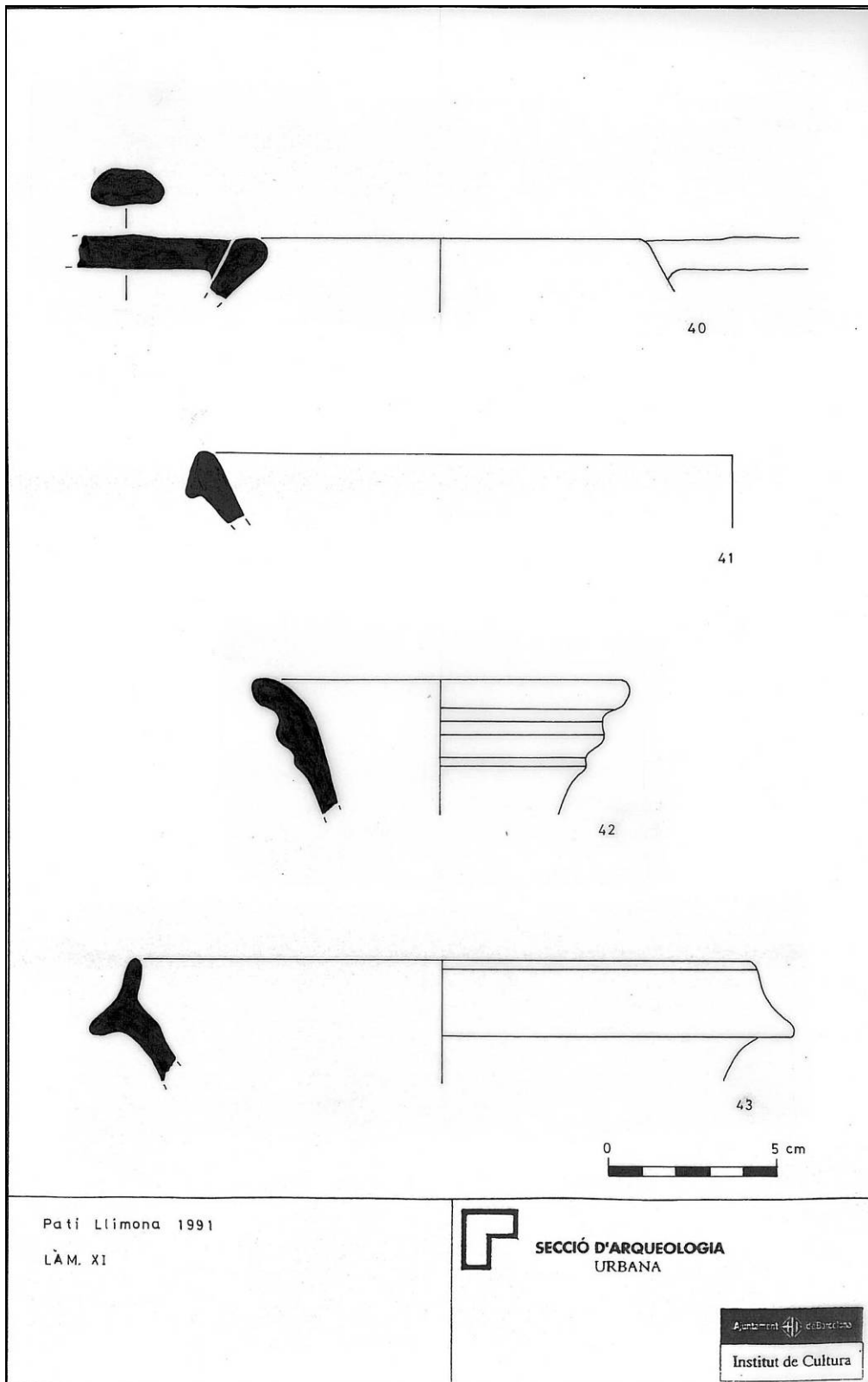
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

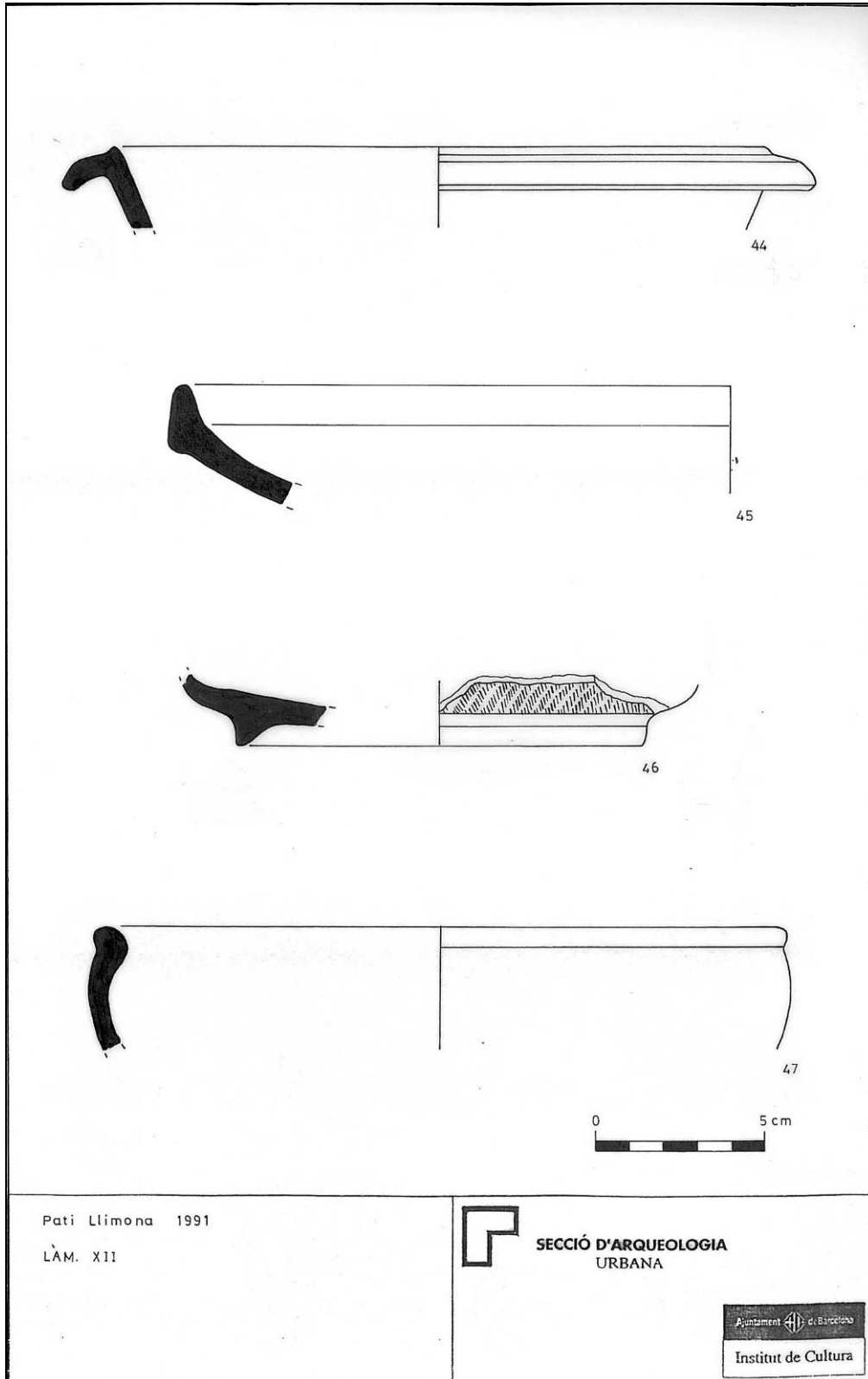

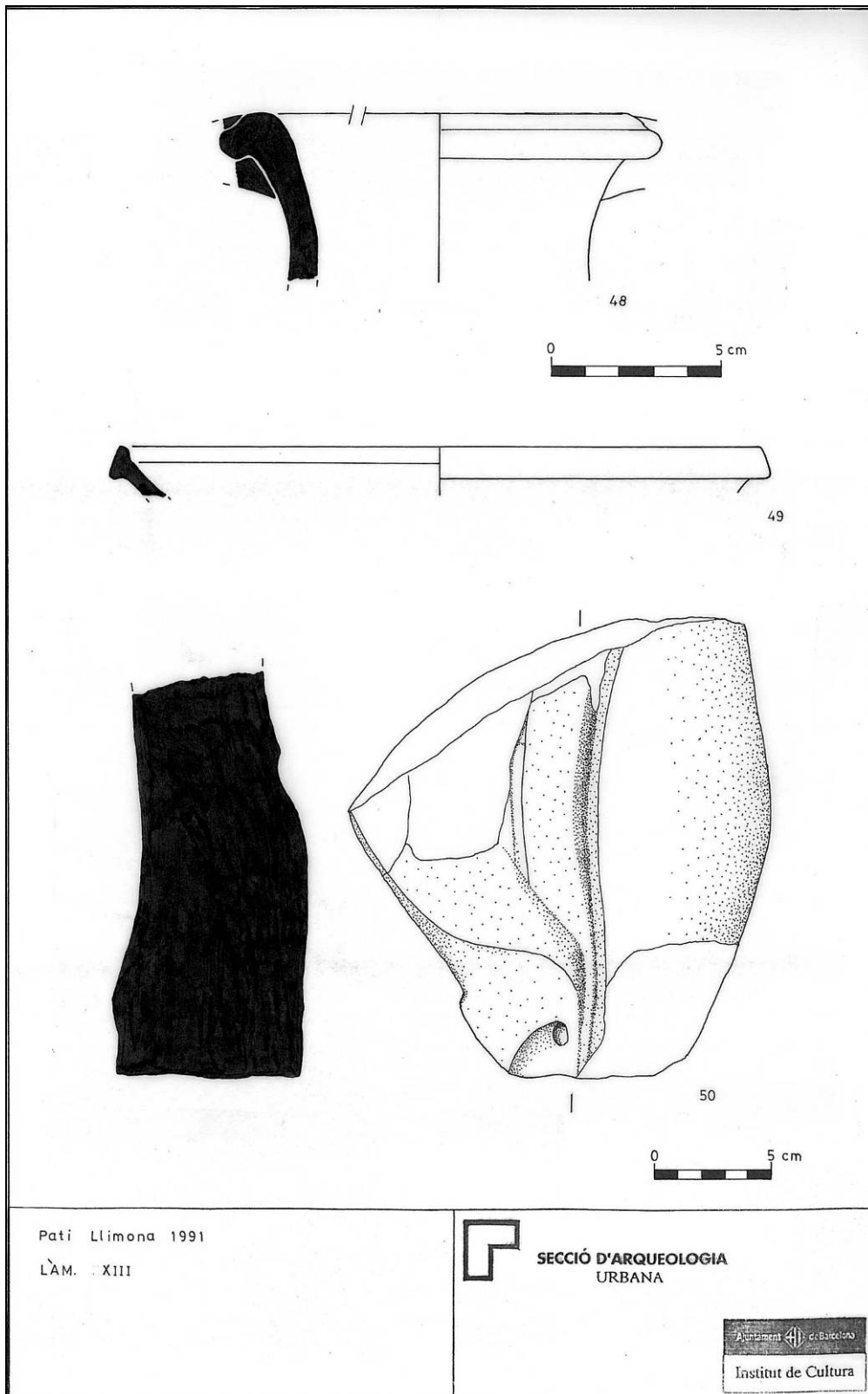

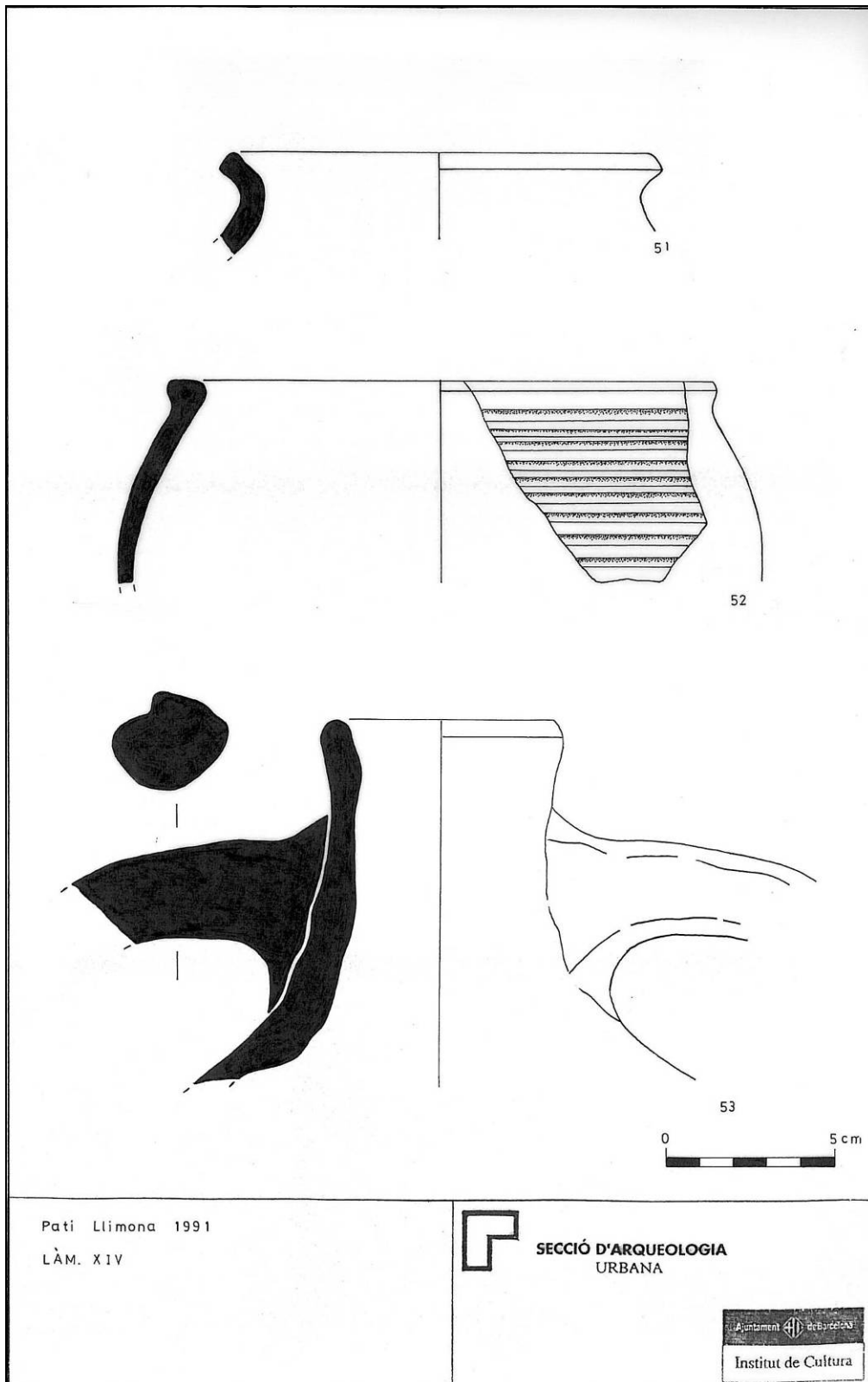

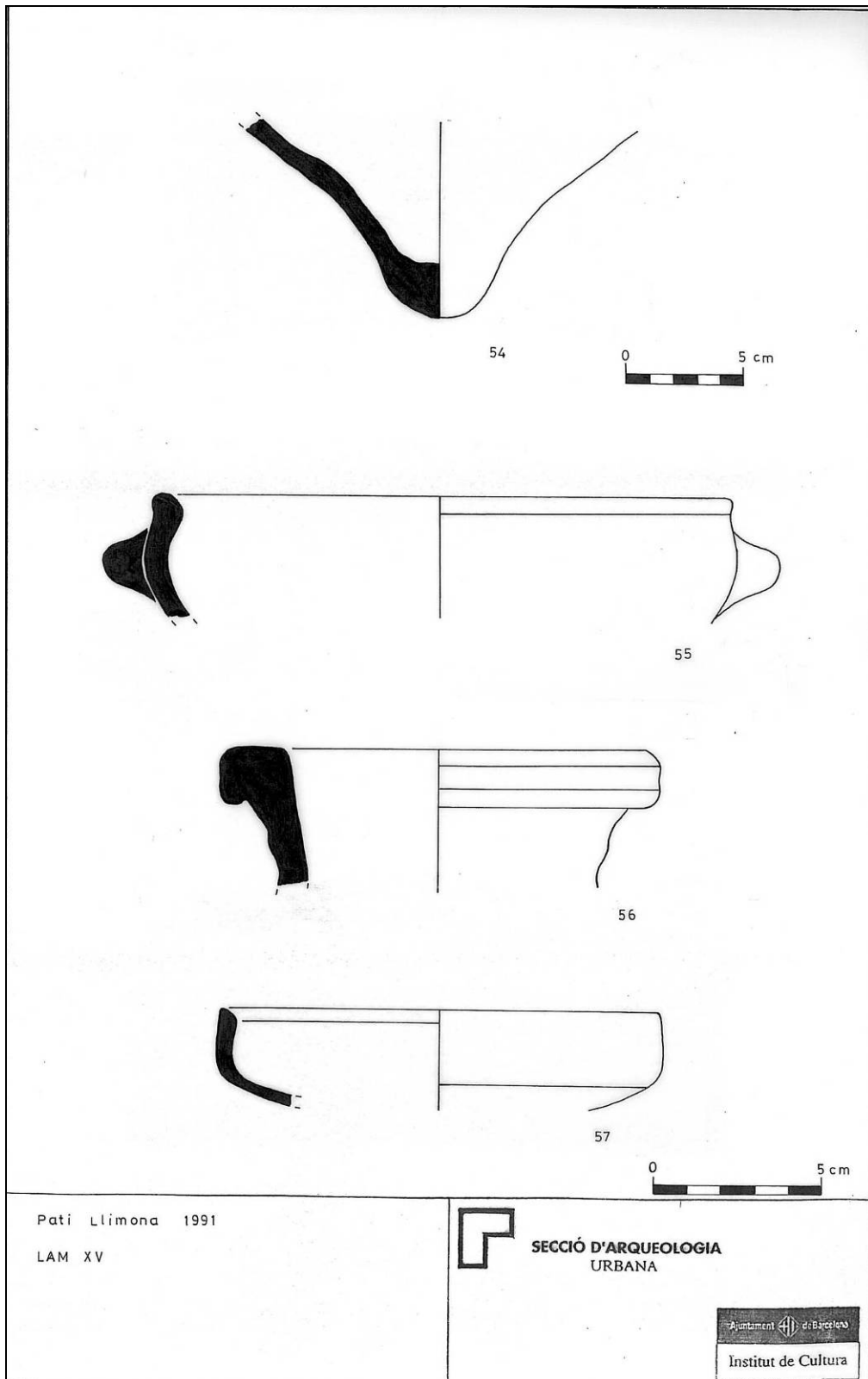
Barcelona
El Barcelonès

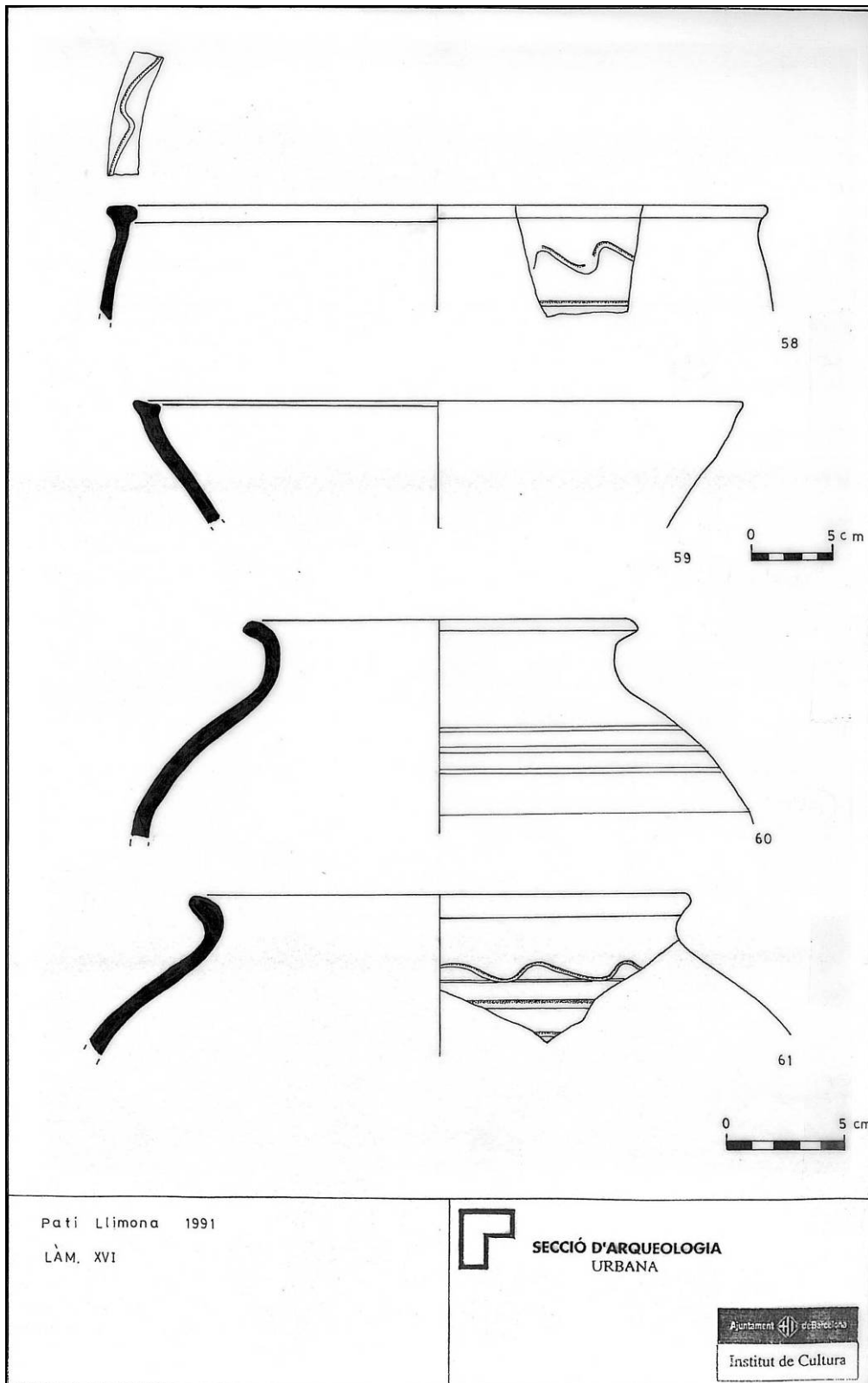

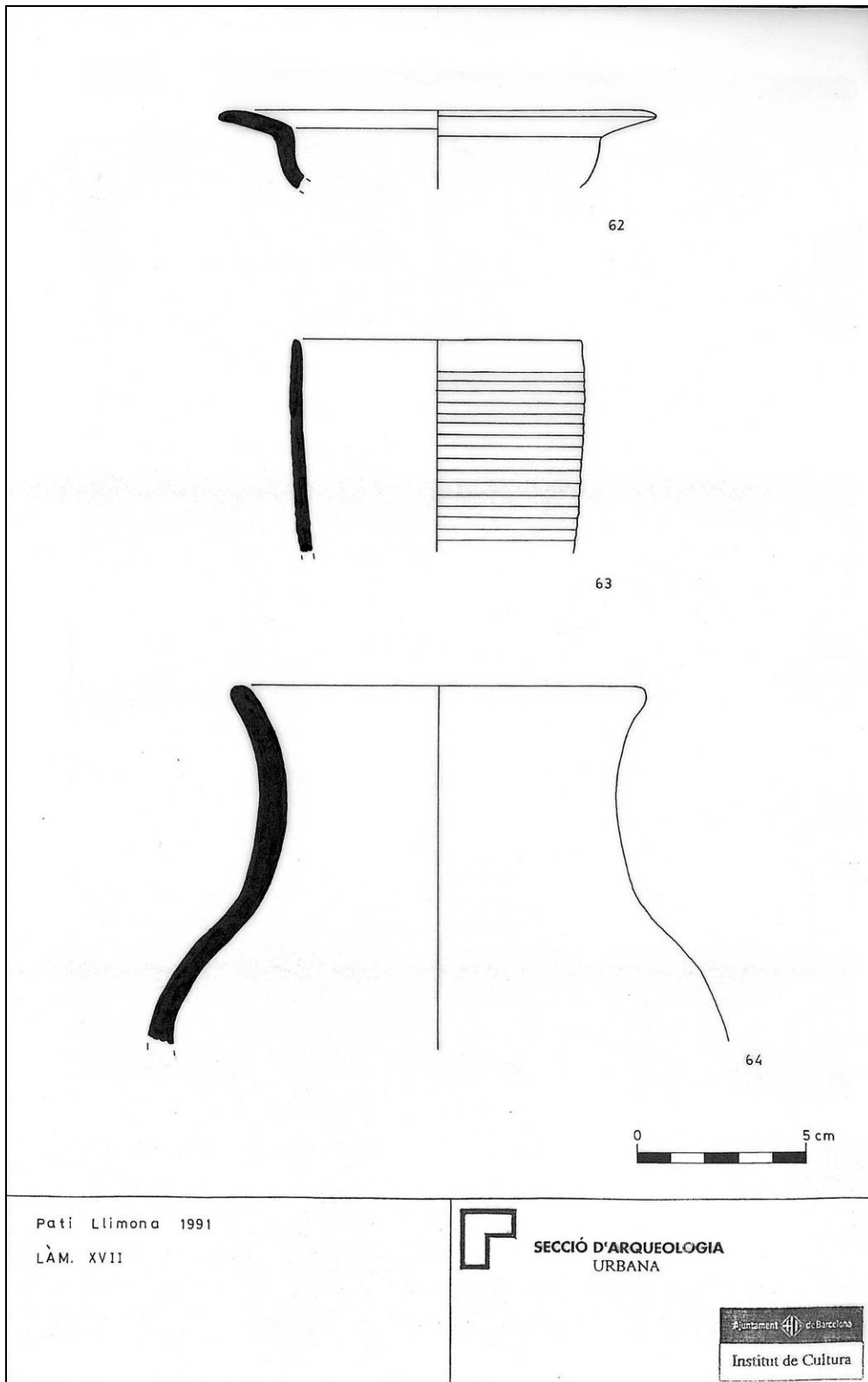

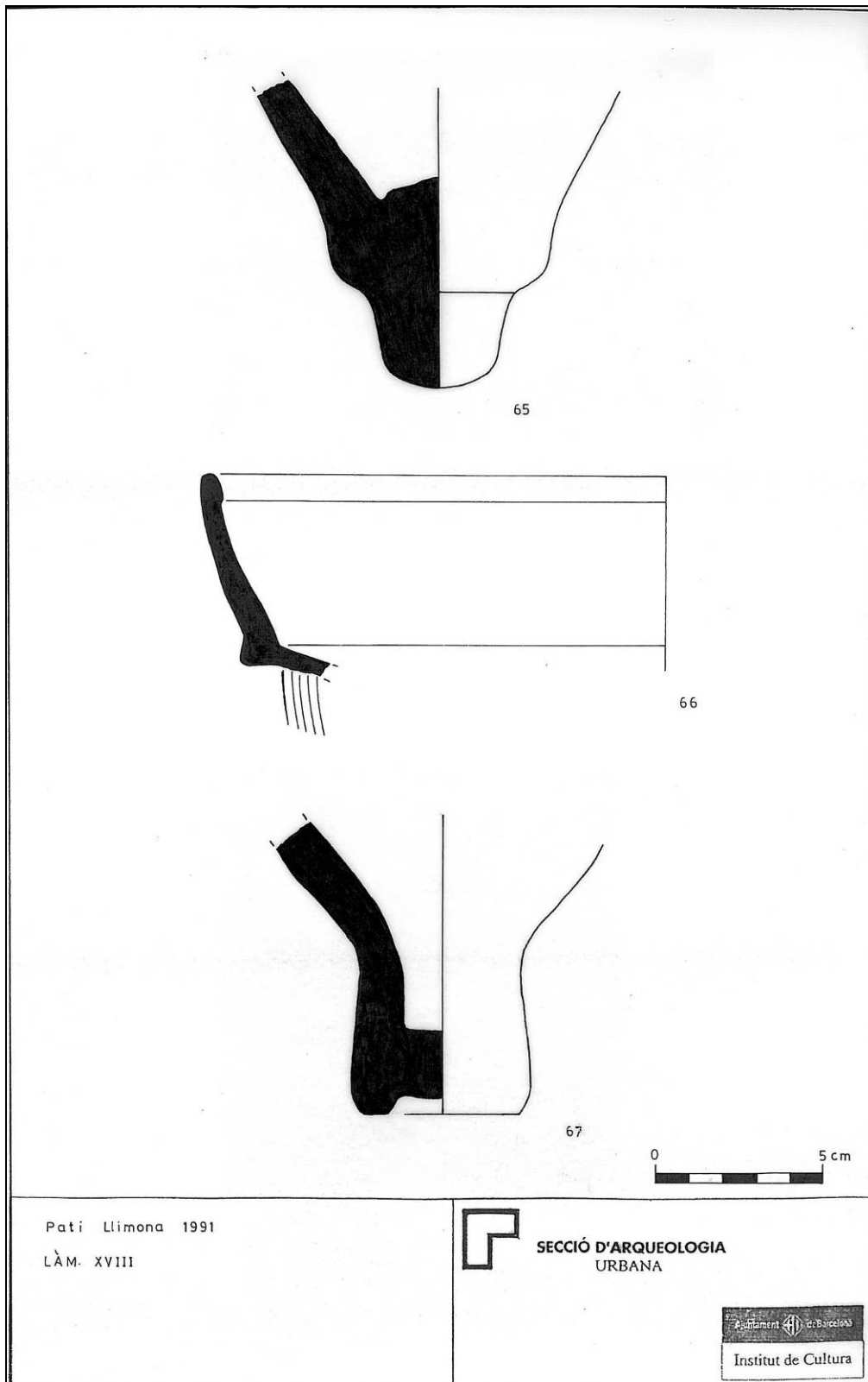
Pati Llimona 1991
LÀM. XVI

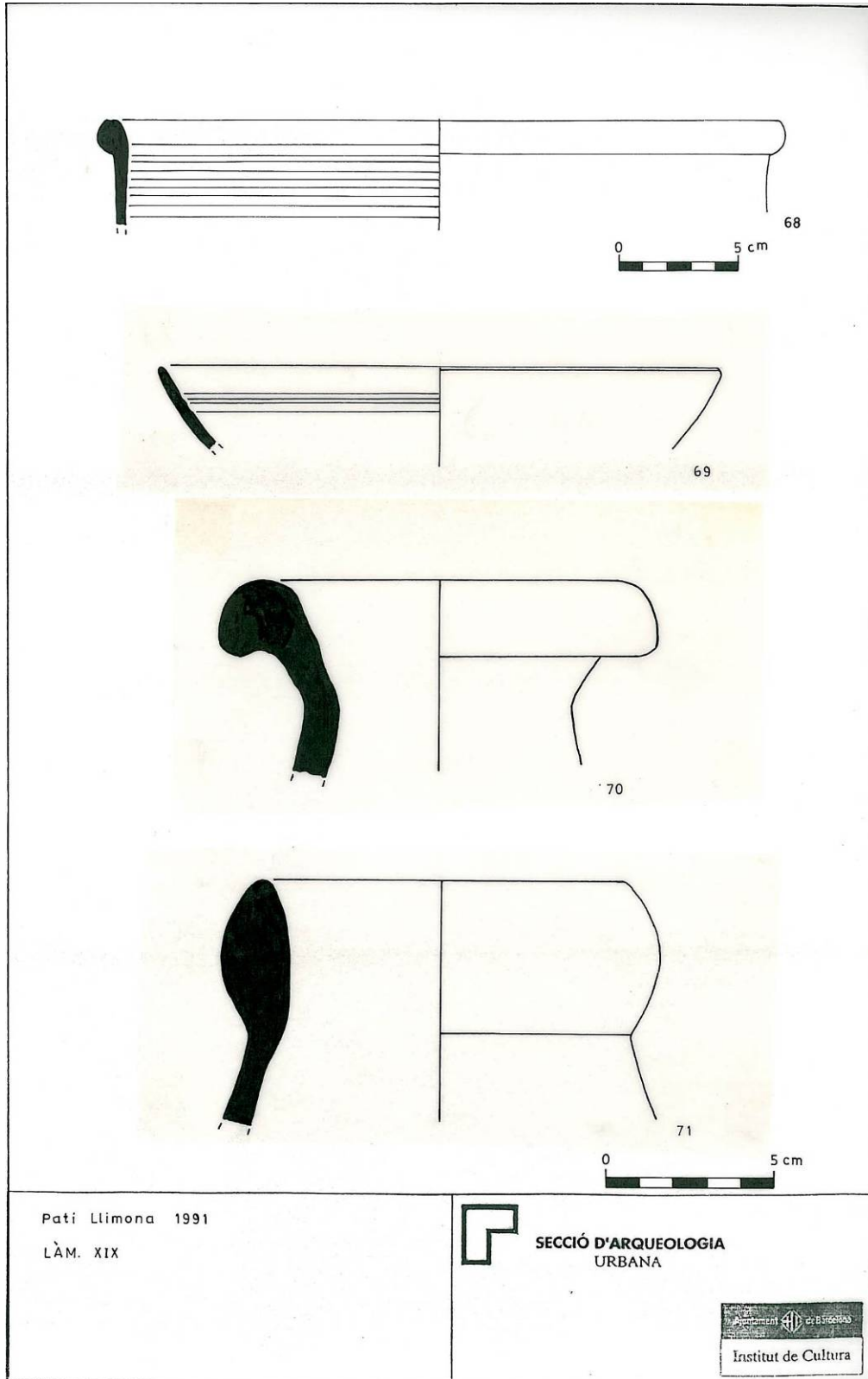

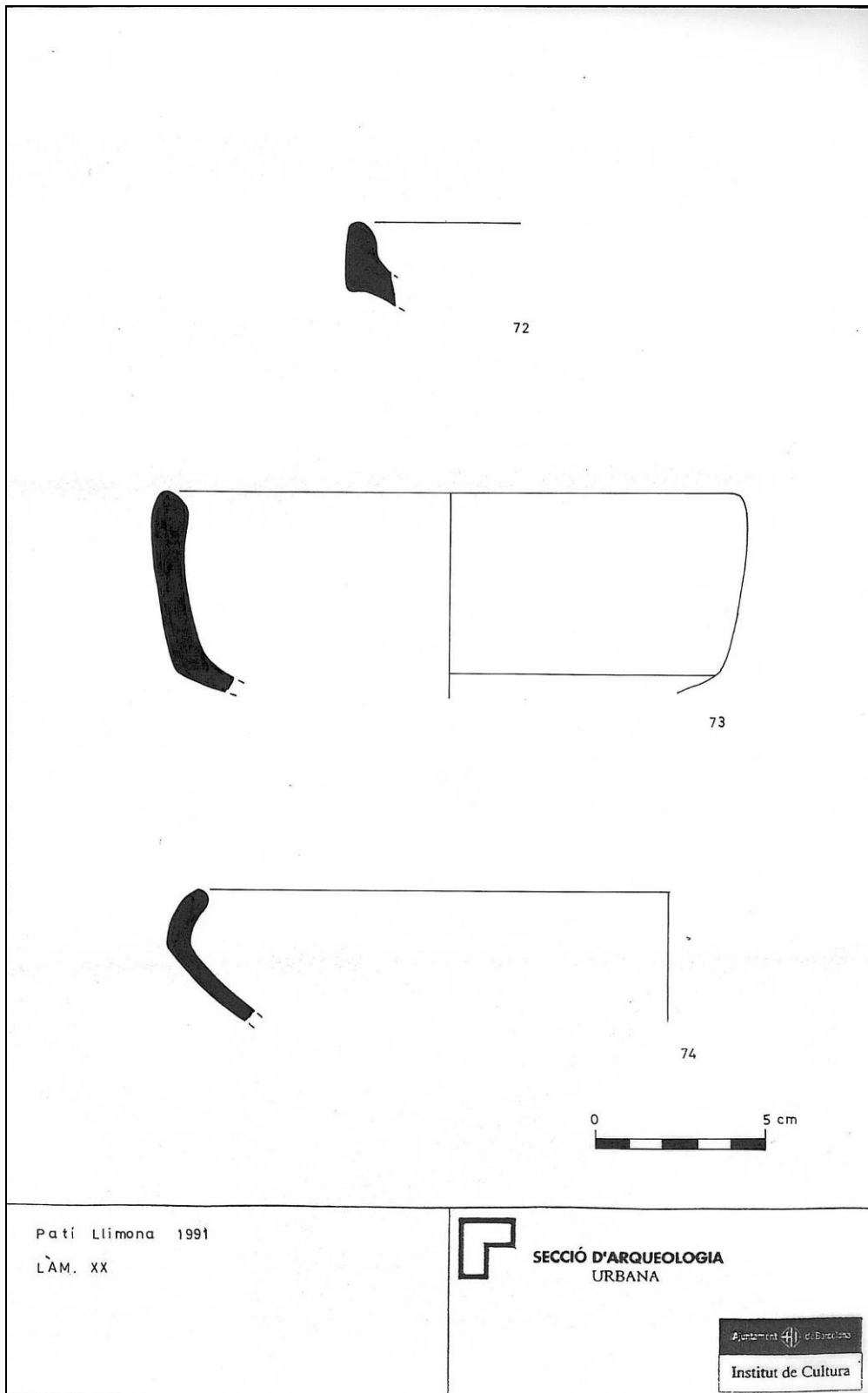
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Pati Llimona 1991
LÀM. XX

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament de Barcelona

Institut de Cultura

INTERVENCIÓ A CORREU VELL 1991-1992

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

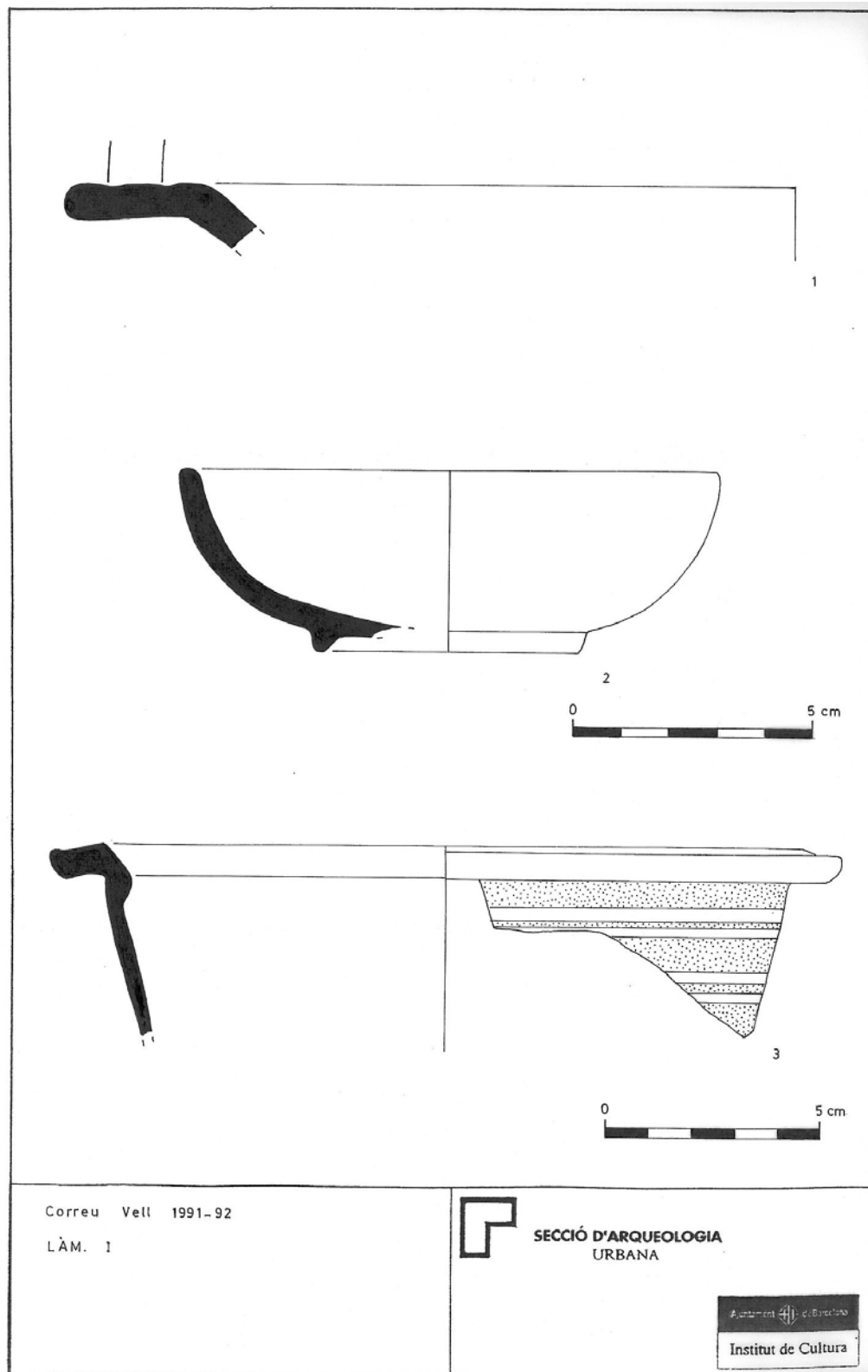
LÀMINA	FIGURA	UE	PRODUCCIÓ	TIPOLOGIA
I	1	9	TSAD	Vora Lamboglia 51
I	2	9	Comuna reduïda	bol
I	3	9	Comuna africana	Cassola Ostia II, 310
II	4	34	TSI	Vora Conspectus 22.1
II	5	34	TSI	Fons Conspectus 22, sigilla i grafiti
II	6	34	TSI	Fons sigilla
II	7	34	Ppff	Vora amb anses indeterminada
III	8	34	Ppff	Mayet V oxidada
III	9	34	Comuna oxidada	Tapadora
III	10	34	Comuna reduïda	Olla grisa
IV	11	35	TSSG	Dragendorff 29 b
IV	12	35	TSI	Perfil Conspectus 22 sigilla grafiti
V	13	35	TSI	Vora Conspectus 14.1
V	14	35	TSI	Vora Conspectus 15.1.2
V	15	35	TSI	Fons sigilla grafiti
V	16	35	Llântia	Disc figura gladiador
VI	17	35	Comuna reduïda	Olla
VI	18	37	TSI	Fons sigilla
VI	19	37	TSI	Fons figura floral
VII	20	37	Comuna itàlica	Tapadora
VII	21	37	Comuna oxidada	Perfil engalba vermella i imitació itàlica
VII	22	37	Comuna oxidada	Cassola grollera
VII	23	37	Comuna oxidada	Vora
VIII	24	37	Comuna oxidada	Olla
VIII	25	37	Comuna oxidada	Vora i coll gerra
VIII	26	37	Comuna reduïda	Vora
IX	27	37	Comuna reduïda	Vora
IX	28	38	TSI	Perfil Conspectus 22.6.1? Decor 168 - Conspec. 14 - Atlante X
X	29	39	TSI	Fons sigilla i grafiti
X	30	39	TSI	Fons sigilla
X	31	39	TSI	Fons sigilla
X	32	39	Comuna itàlica	Tapadora
XI	33	39	Comuna itàlica	Perfil Oberaden 21b
XI	34	39	Llântia	Volutes imperial Dressel 9b
XII	35	40	Comuna oxidada	Tapadora
XII	36	40	Comuna oxidada	Olla
XII	37	40	Comuna oxidada	Vora
XIII	38	40	Àmfora bètica	Vora Dressel 7/11
XIII	39	43	Comuna reduïda	Bol engalba negra i (...)
XIII	40	43	Comuna oxidada	Vora
XIV	41	43	Comuna reduïda	Bol
XIV	42	43	Comuna reduïda	Olla
XIV	43	43 (?)	(Àmfora)	Marca àmfora
XV	44	45	Comuna oxidada	Vora grollera

**Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell**

Barcelona
El Barcelonès

LÀMINA	FIGURA	UNITAT (UE?)	PRODUCCIÓ	TIPOLOGIA
XV	45	45	Comuna reduïda	Vora engalba negra i/e
XVI	46	48	Àmfora tarraco	Pivot marca
XVI	47	49	Comuna oxidada	Cassola vora pàtina cendrosa
XVII	48	50	Comuna reduïda	Tapadora engalba negra
XVII	49	50	Comuna oxidada	Gibrell
XVII	50	51	Comuna reduïda	Olla grisa i/marró e/negre
XVIII	51	58	Comuna oxidada	Pintada
XVIII	52	58	Àmfora africana	?
XIX	53	60	TSI	Fons sigilla
XIX	54	60	Llàntia	Disc imperial volutes figura gladiador
XIX	55	60 / 64	Roig pompeïà	Plata simil Oberaden 21b
XIX	56	65	Comuna oxidada	Gibrell
XIX	57	71	Comuna africana	Olla. Simil Ostia II, 310 o 312
XX	58	74	Comuna reduïda	Vora i coll gerra grisa
XX	59	77	Comuna reduïda	Olla
XX	60	77	Comuna itàlica	Tapadora
XXI	61	78	Comuna oxidada	Pintada
XXI	62	79	TSI	Fons amb sigillum
XXI	63	79/81	TSI	Fons sigilla
XXI	64	79	Comuna oxidada	Vora recta
XXII	65	79	(Àmfora)	Marca àmfora
XXII	66	81	TSI	Perfil Conspectus 22 sigilla
XXIII	67	81	Comuna oxidada	Coll i vora gerra
XXIII	68	81	Comuna oxidada	Vora olla
XXIII	69	81	Comuna oxidada	Olla
XXIV	70	81	Comuna oxidada	Vora olla
XXIV	71	81	Llàntia	Disc volutes imperial Dr. 13 dos grifs i
XXIV	72	81	Llàntia	Disc volutes imperial Dr. 9 gladiador
XXV	73	82	TSI	Fons sigilla
XXV	74	82	Comuna oxidada	Tapadora
XXV	75	82	Comuna oxidada	Bol
XXV	76	82	Comuna oxidada	Recipient
XXVI	77	84	Comuna reduïda	Olla gris imitació Ostia II?
XXVI	78	84	Àmfora tripolitana	Tripolitana 2 o 3
XXVI	79	84	Àmfora bètica	Vora Dressel 7/11
XXVII	80	84	Àmfora tarraco	Vora Pascual 1
XXVII	81	84	(Àmfora)	Marca àmfora
XXVIII	82	84	(Àmfora)	Marca àmfora
XXVIII	83	86	TSI	Perfil Conspectus 22 sigilla
XXIX	84	86	Comuna oxidada	Tapadora
XXIX	85	86	Llàntia	Disc imperial volutes figura brau
XXIX	86	95	Comuna oxidada	Vora
XXX	87	95	Comuna oxidada	Vora - Morter simil Drammont
XXX	88	95	Àmfora bètica	Vora Dressel 7/11

LÀMINA	FIGURA	UNITAT (UE?)	PRODUCCIÓ	TIPOLOGIA
XXX	89	95	(Àmfora)	Marca àmfora
XXXI	90	96	Llântia	Disc imperial volutes Dr. 9 home torxa
XXXI	91	96	(Àmfora)	Marca àmfora
XXXI	92	96	Àmfora bètica	Vora Dressel 7/11
XXXII	93	100	Comuna africana	Gibrell? Engalba groga i/e
XXXII	94	102	Comuna oxidada	Vora
XXXII	95	114	Àmfora africana	Pivot Keay LIV
XXXIII	96	114	Comuna africana	Vora engalba groga i/e - morter o gibrell
XXXIII	97	117	Comuna itàlica	Tapadora vora cendrosa
XXXIII	98	118	Comuna oxidada	Vora
XXXIII	99	118	Àmfora hispànica	Vora Keay XIXc
XXXIV	100	119	DSP	Paleocristiana gris decor estampada
XXXIV	101	119	TSAD	Vora Hayes 104b
XXXIV	102	119	Àmfora oriental	Indeterminada
XXXIV	103	124	(Àmfora)	Marca àmfora
XXXV	104	129	Àmfora africana	Keay VII
XXXV	105	133	Comuna africana	Vora simil Ostia II, 310
XXXVI	106	133	Llântia	Imperial marca
XXXVI	107	136	Tegula	Sigillum
XXXVI	108	137	Comuna reduïda	Perfil cassola grollera
XXXVII	109	138	Comuna oxidada	Vora
XXXVII	110	138	TSI	Vora Conspectus 20.4
XXXVII	111	PO	Comuna reduïda	Engalba beix
XXXVII	112	PO	DSP	Paleocristiana grisa? Rigoir 18
XXXVIII	113	PO	DSP	Paleocristiana taronja
XXXVIII	114	PO	Comuna oxidada medieval	Vora contenidor
XXXVIII	115	PO	Comuna africana	Cassola

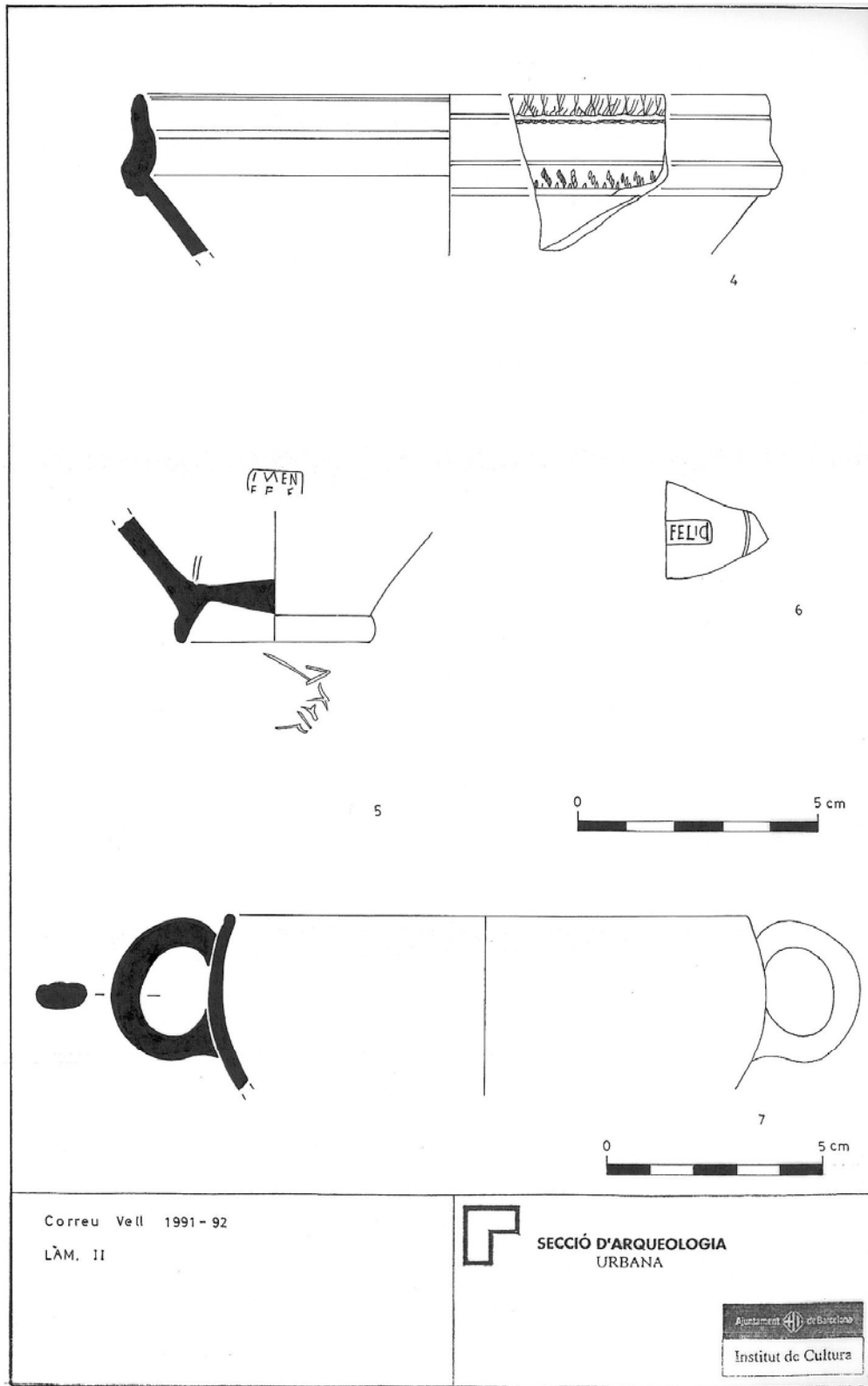
Correu Vell 1991-92

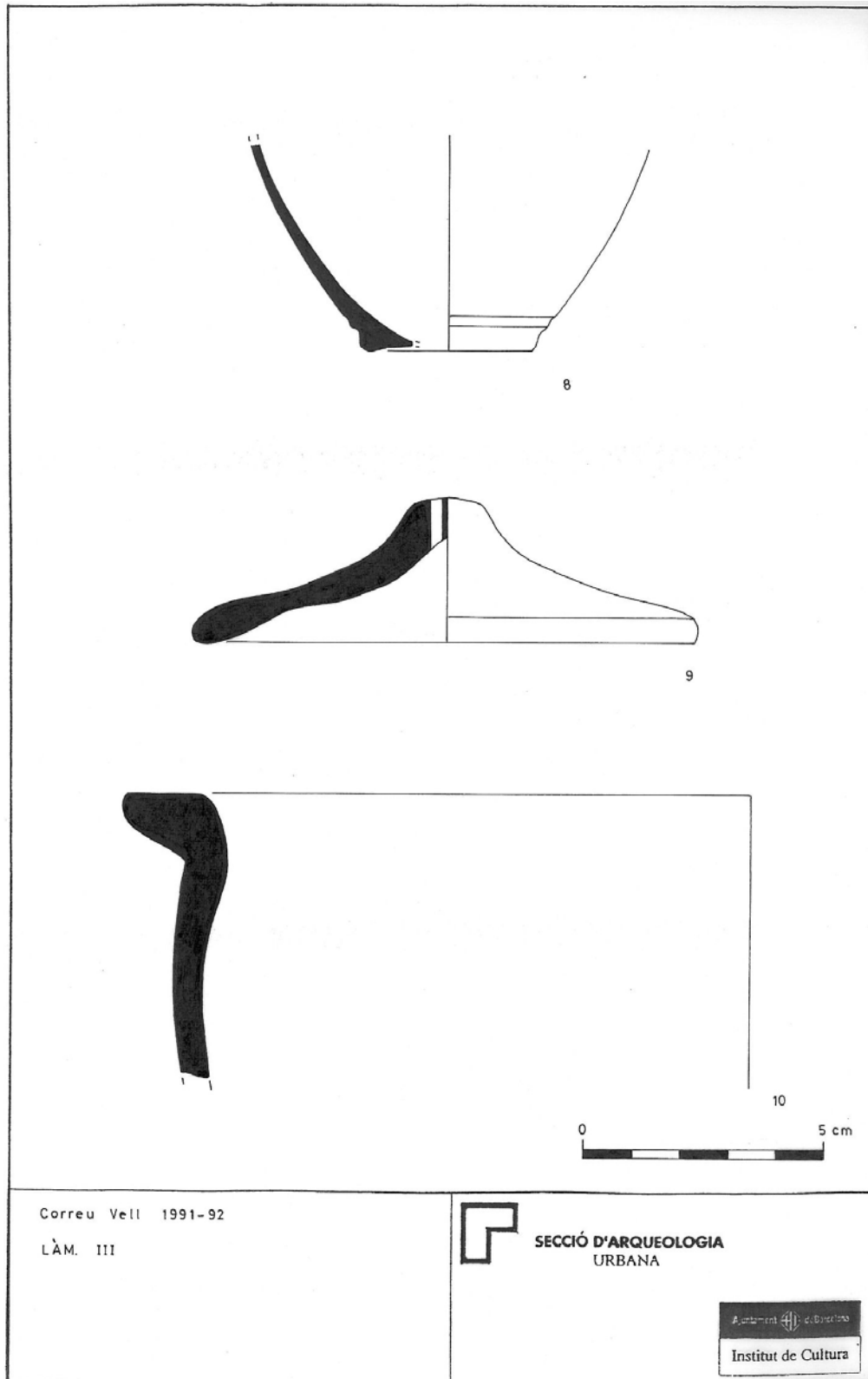
LÀM. 1

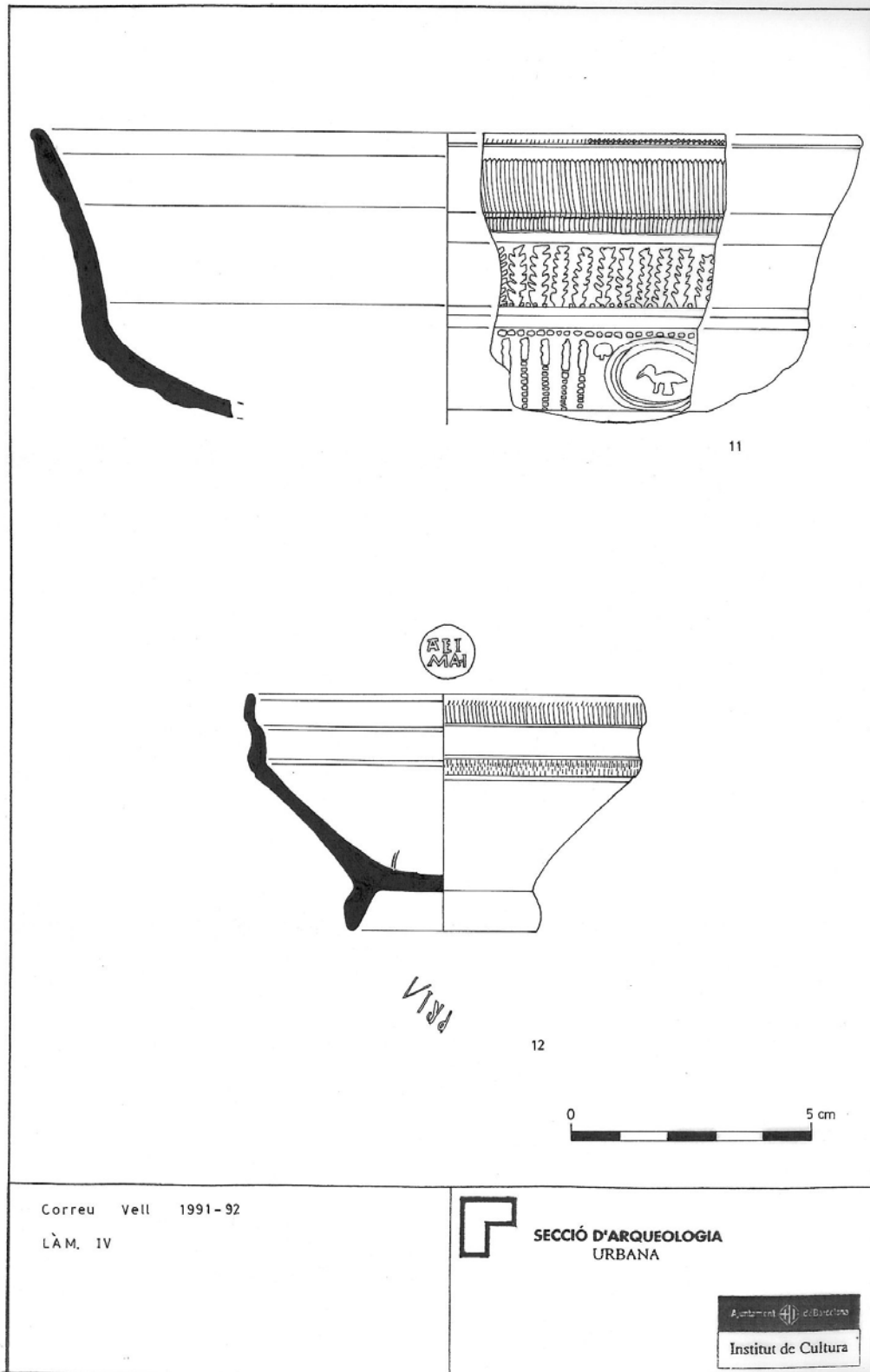

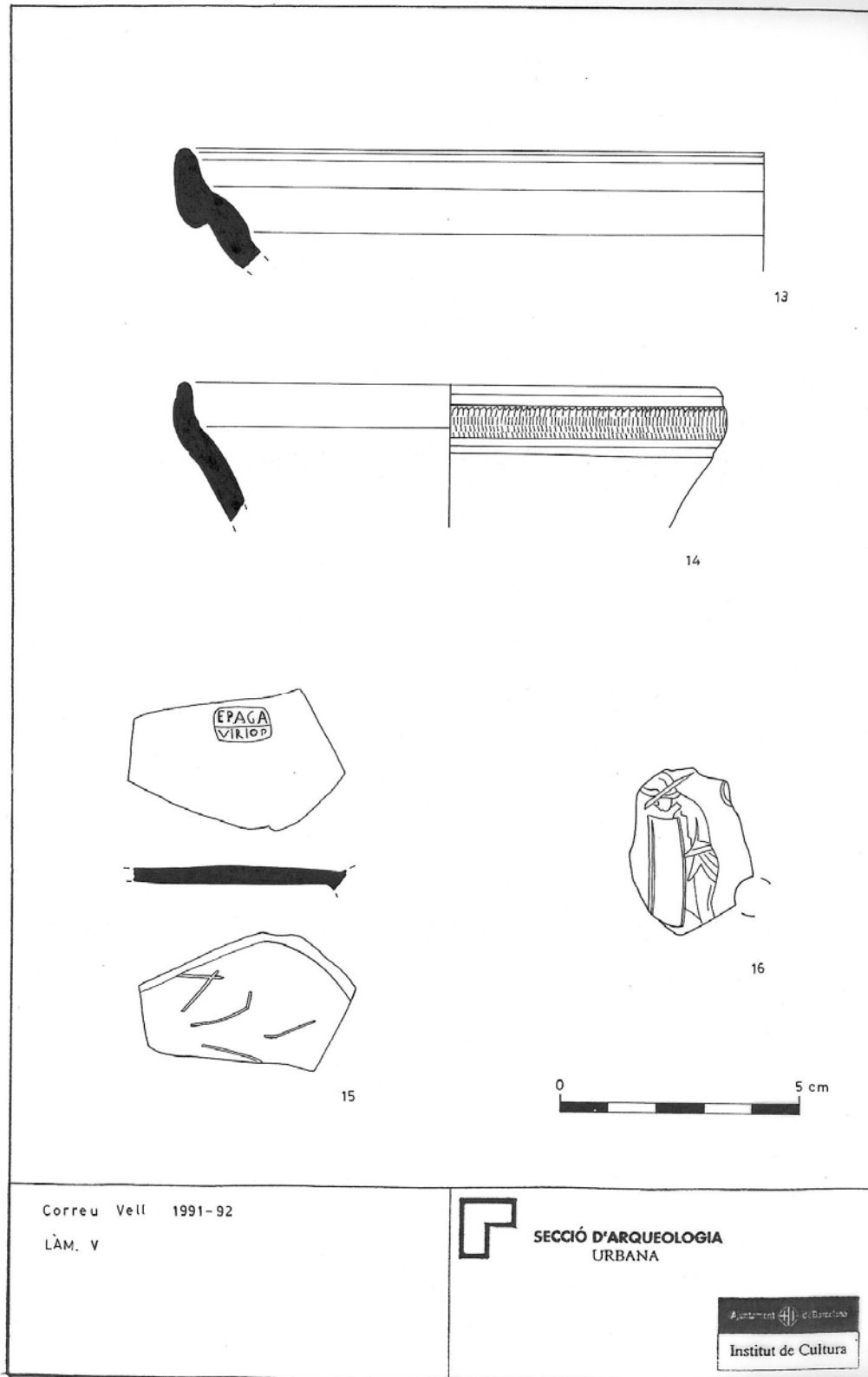
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

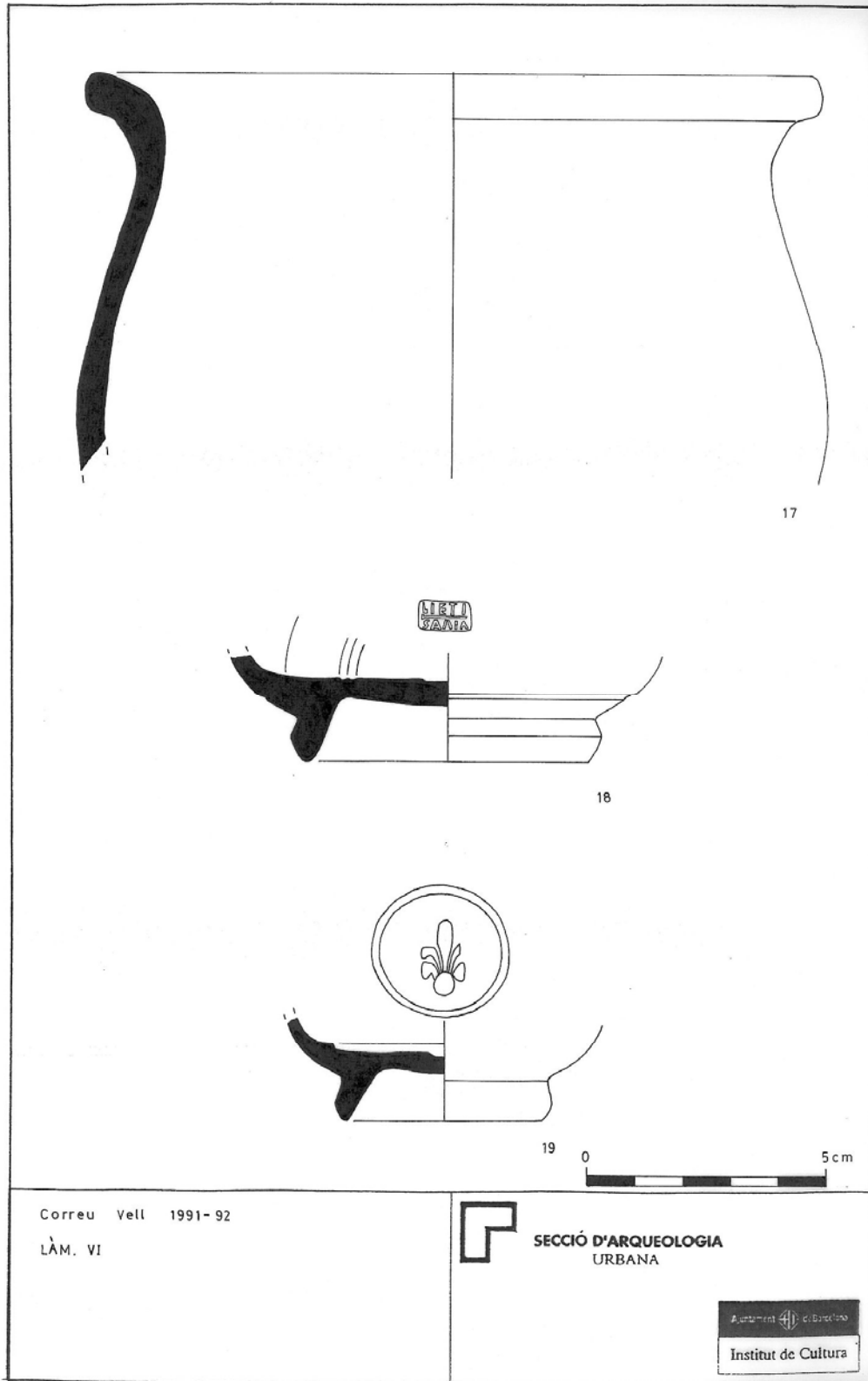

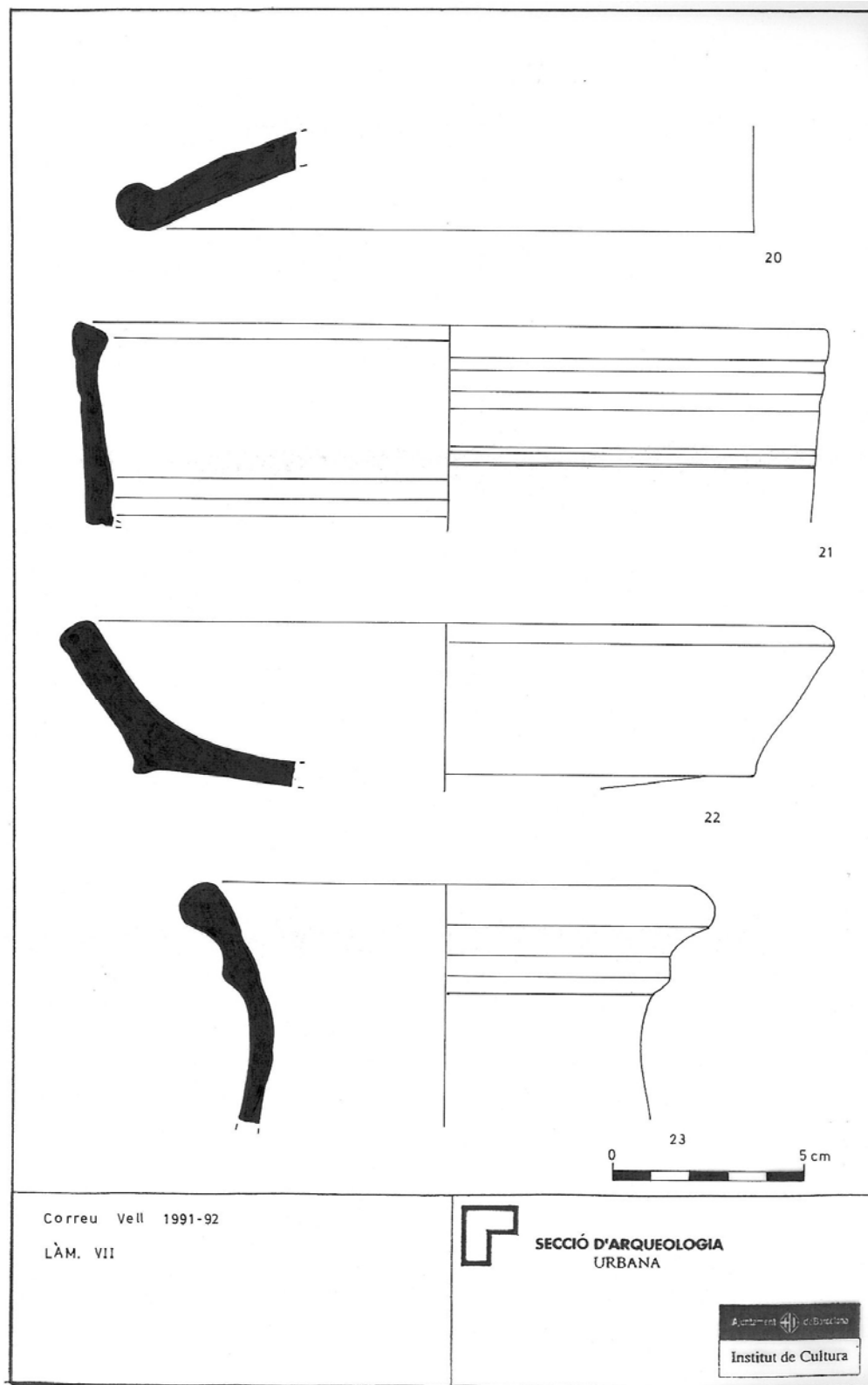

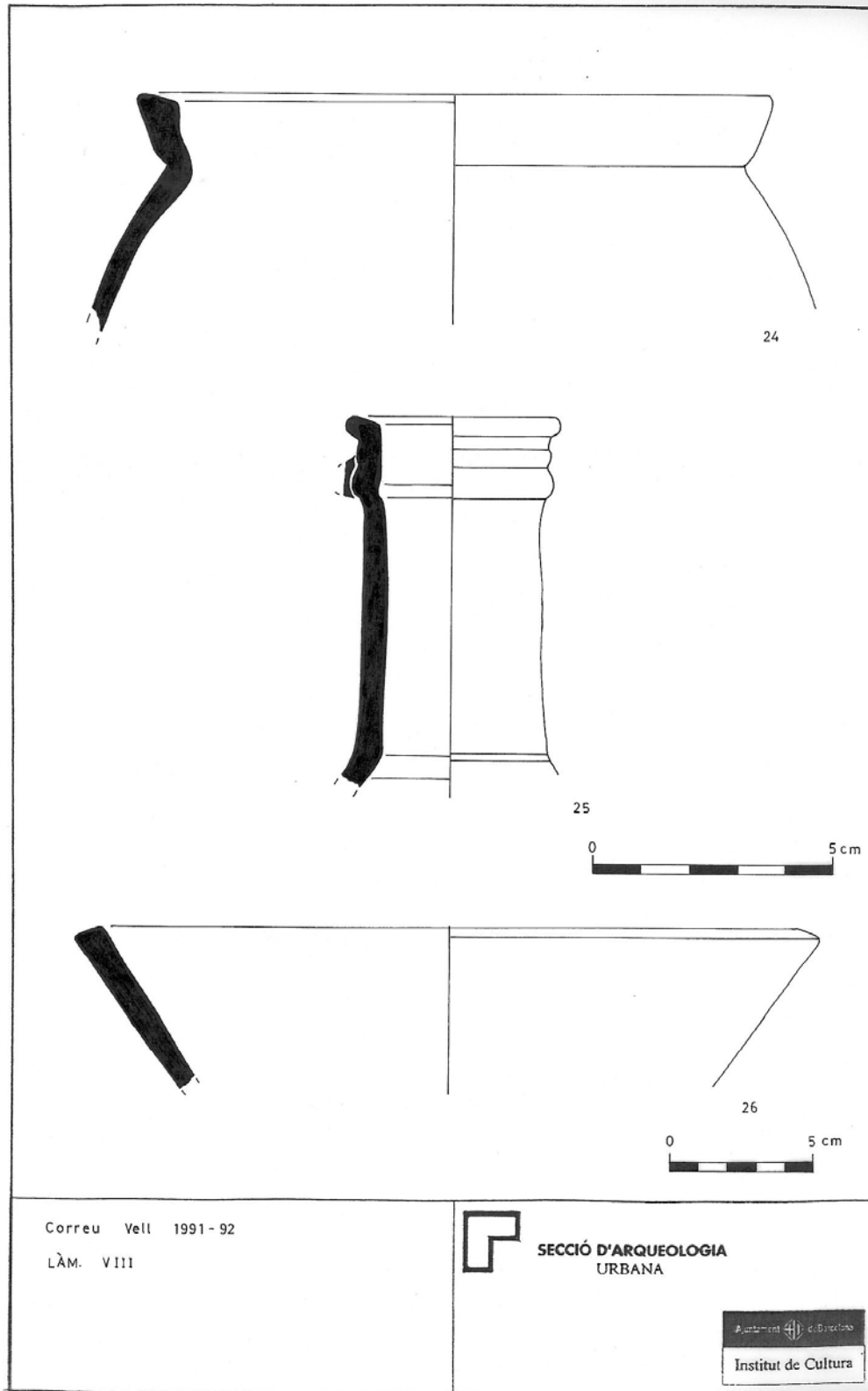

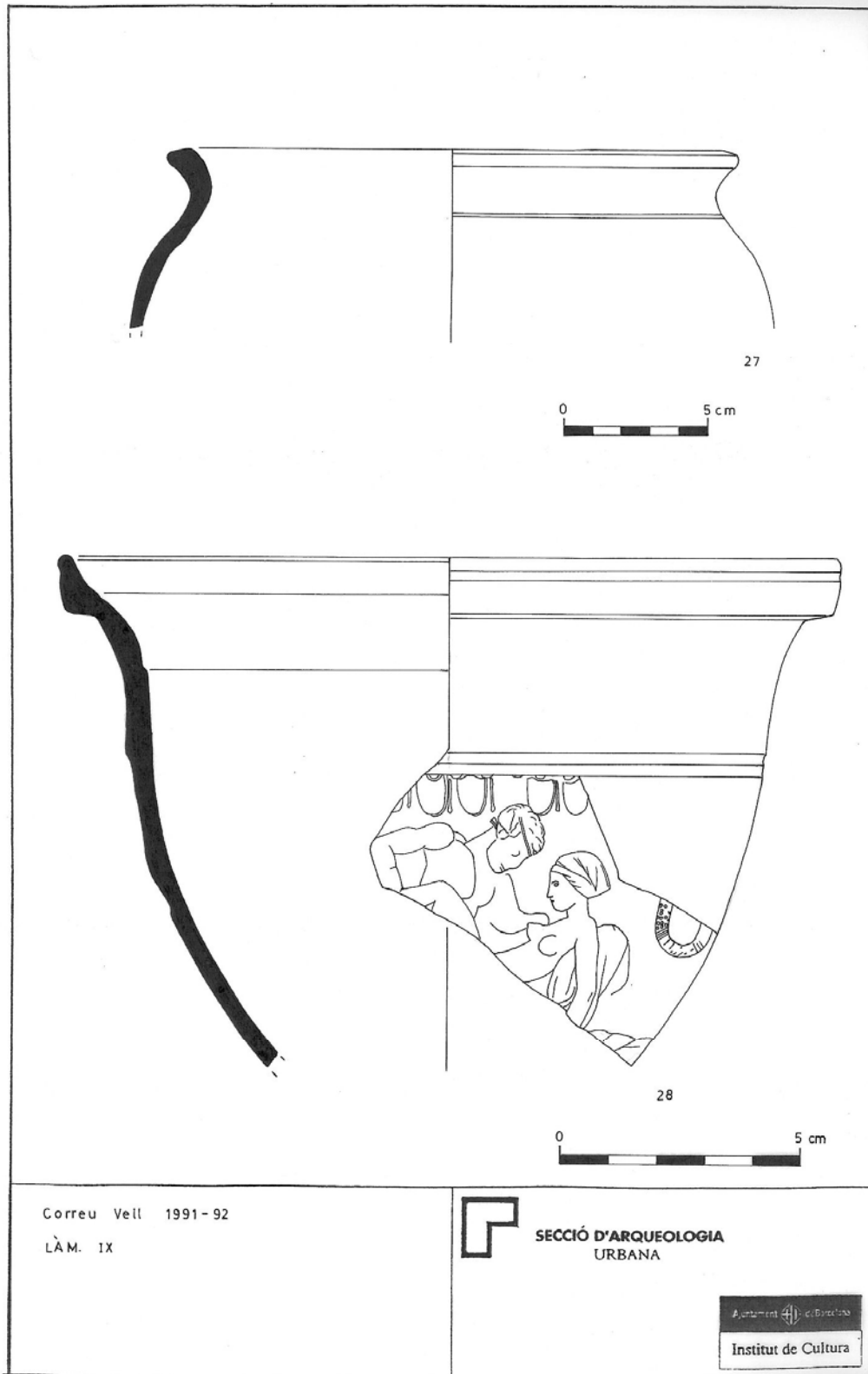
Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Actium®

Barcelona
El Barcelonès

Correu Vell 1991-92

LÀM. IX

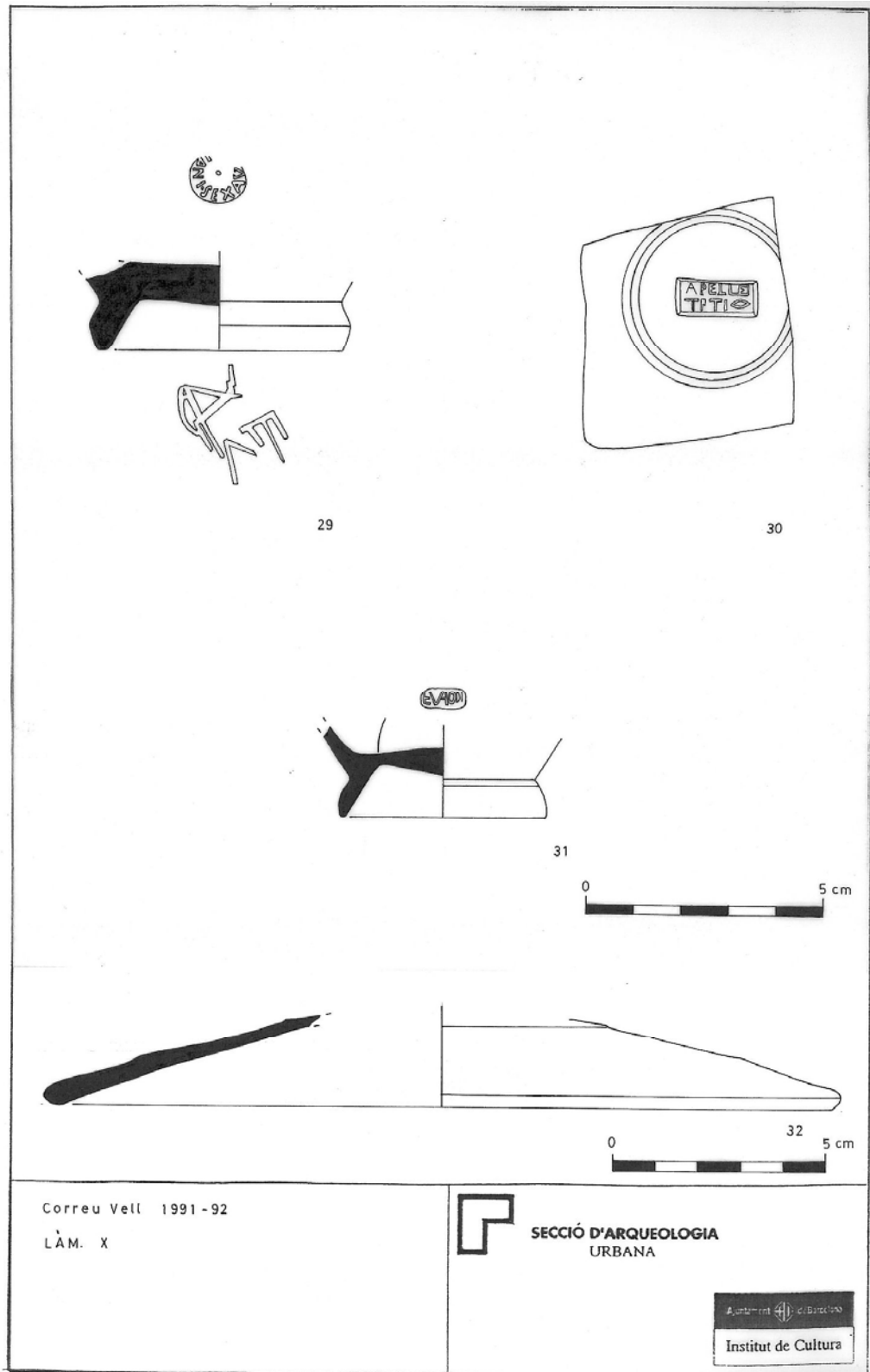

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament de Barcelona

Institut de Cultura

Barcelona
El Barcelonès

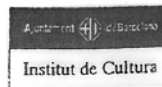

Correu Vell 1991-92

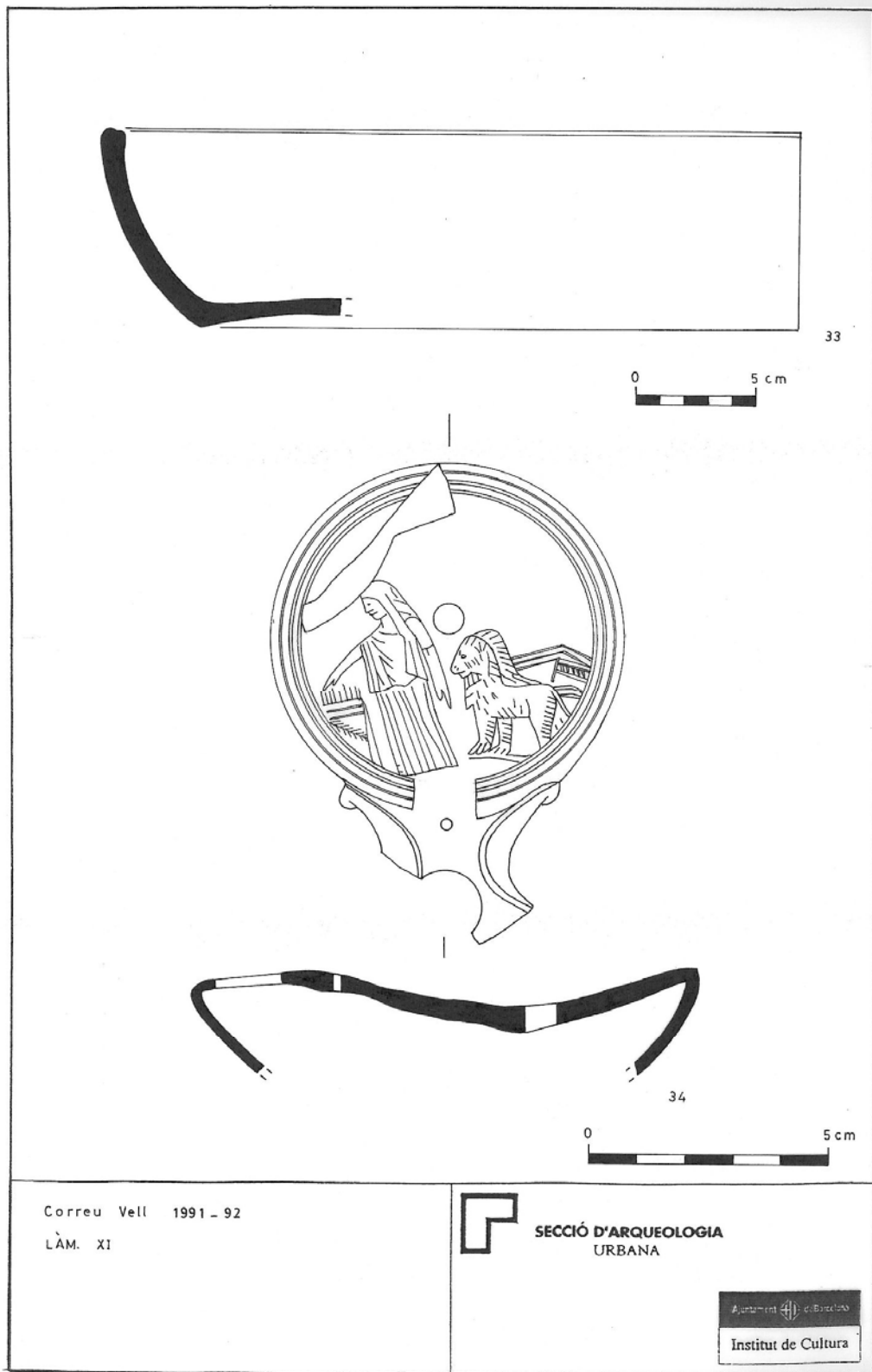
LÀM. X

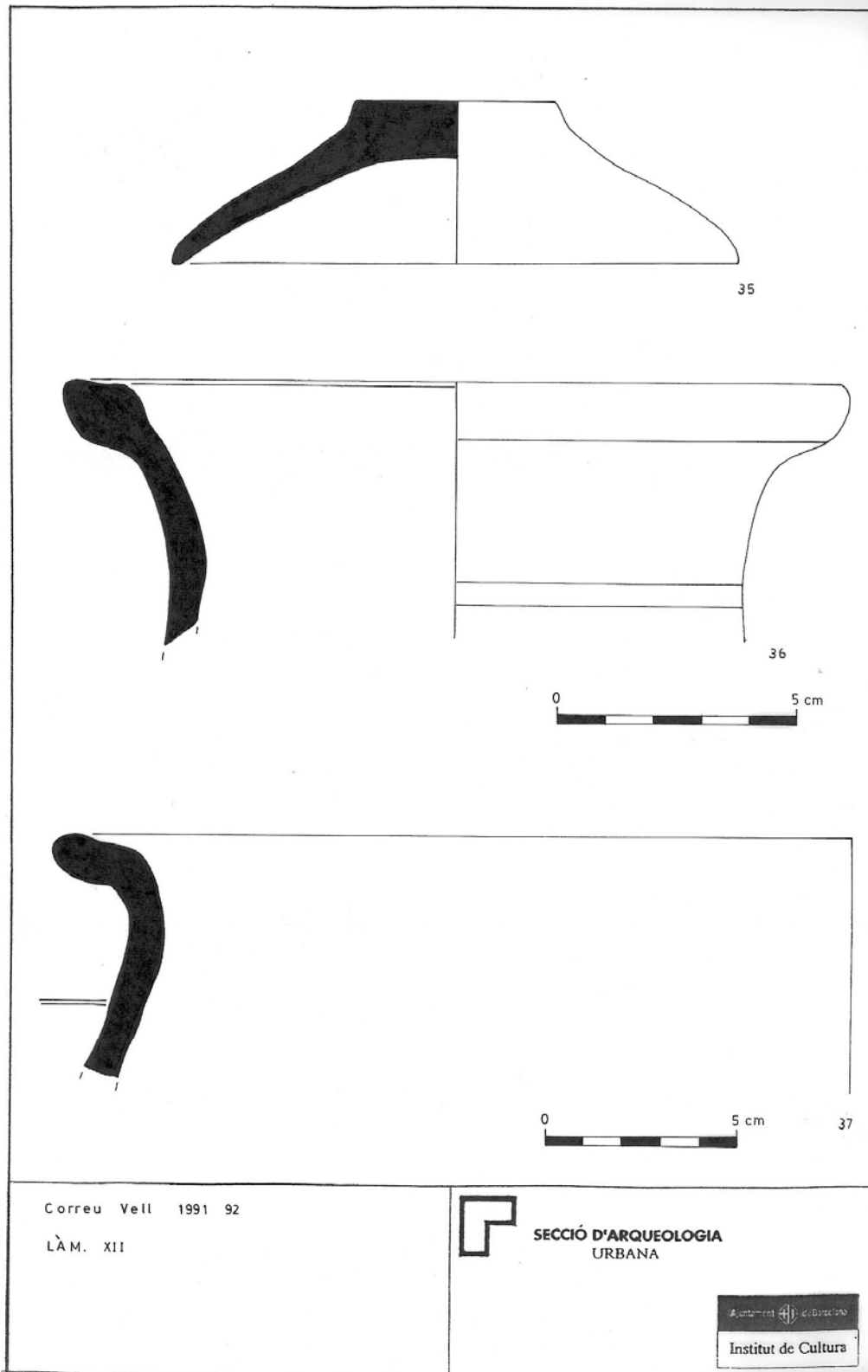

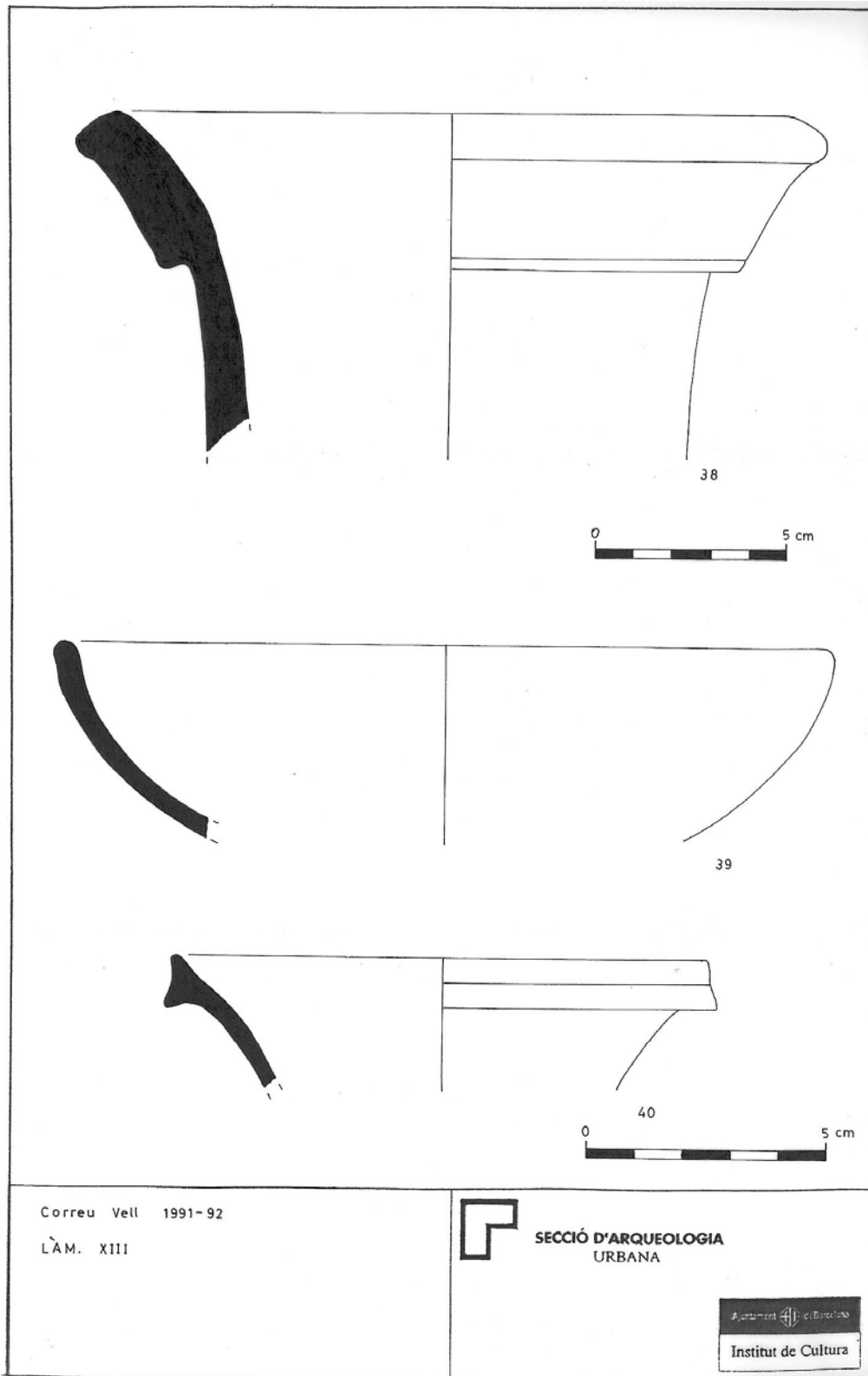
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

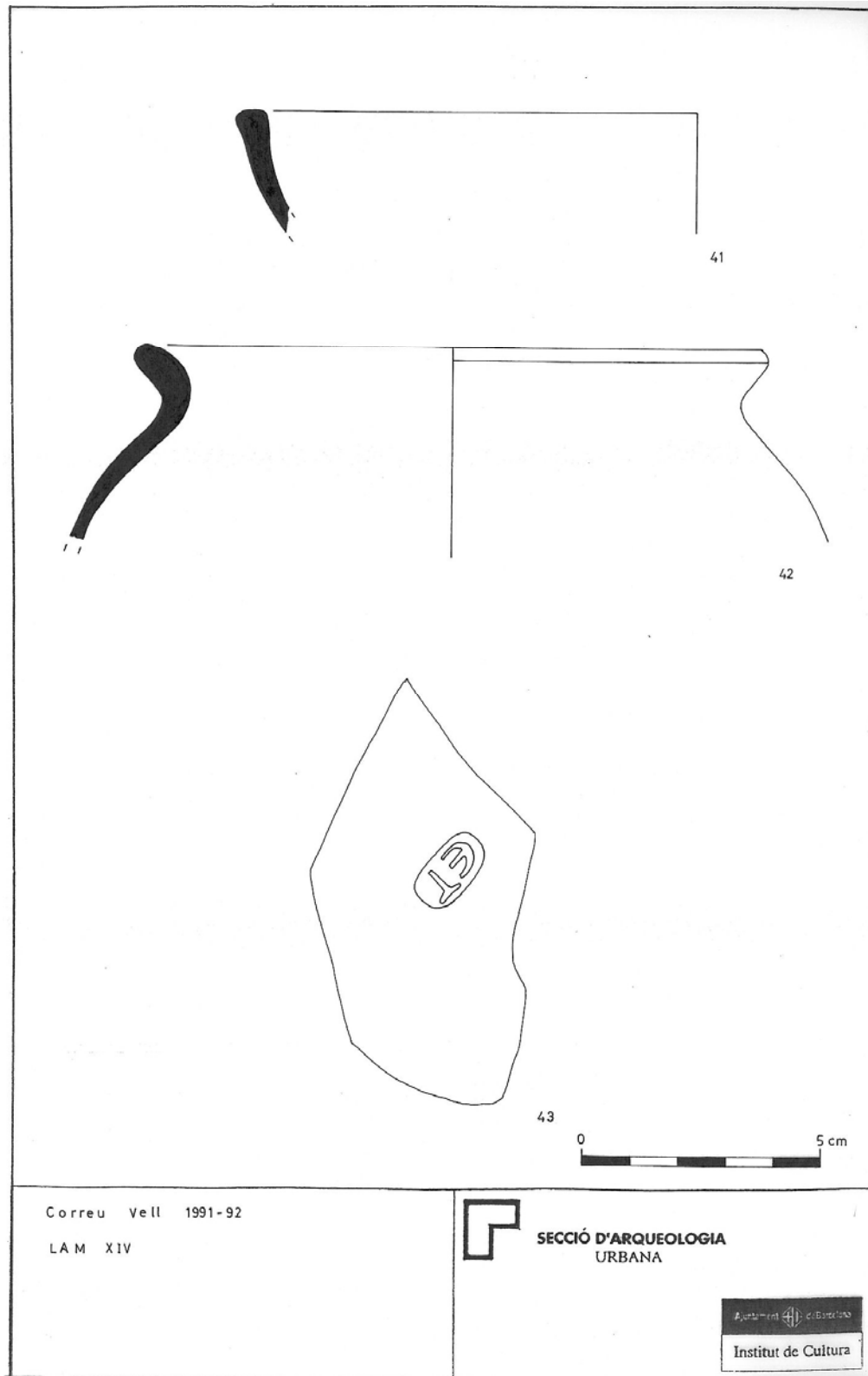

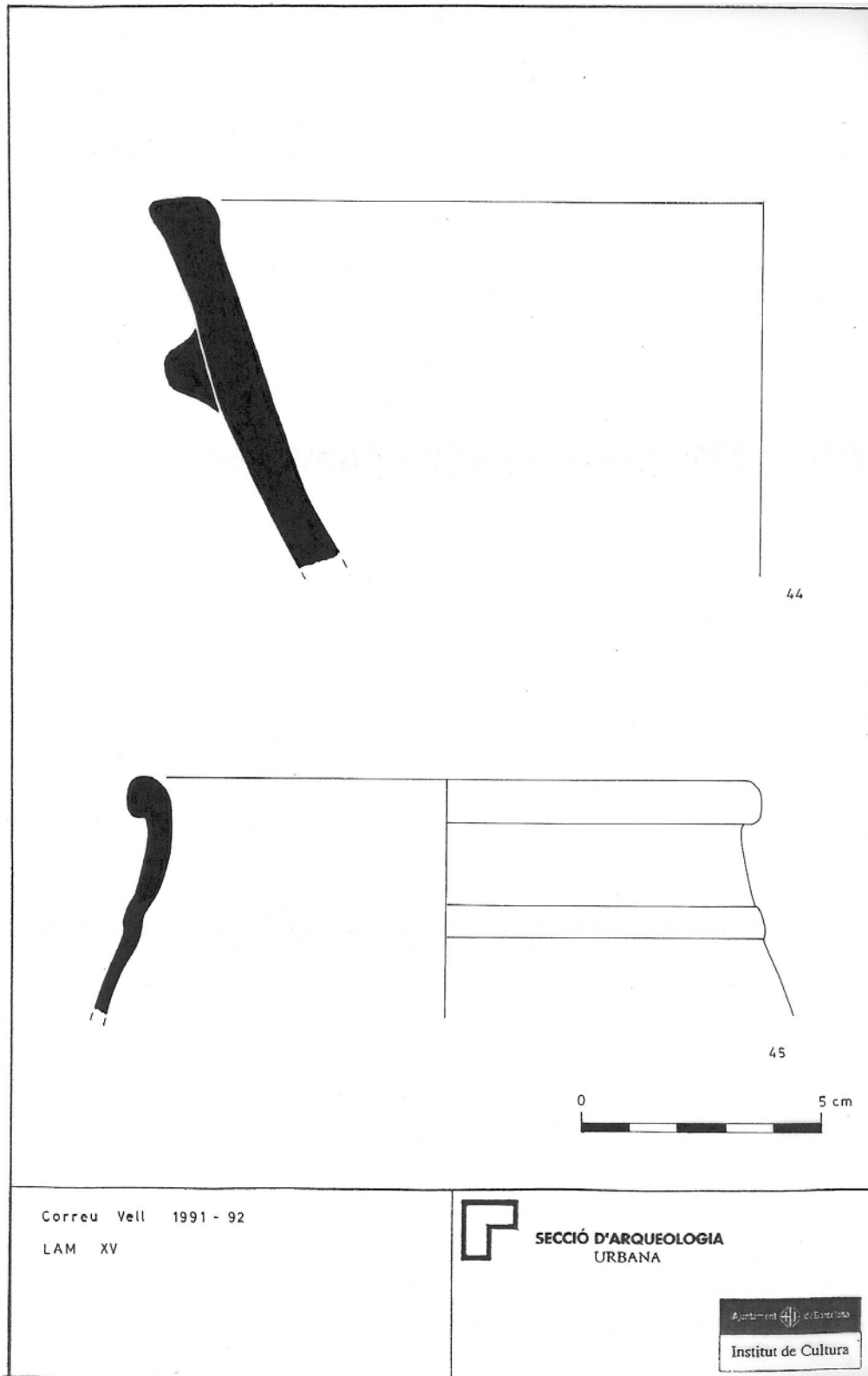
Barcelona
El Barcelonès

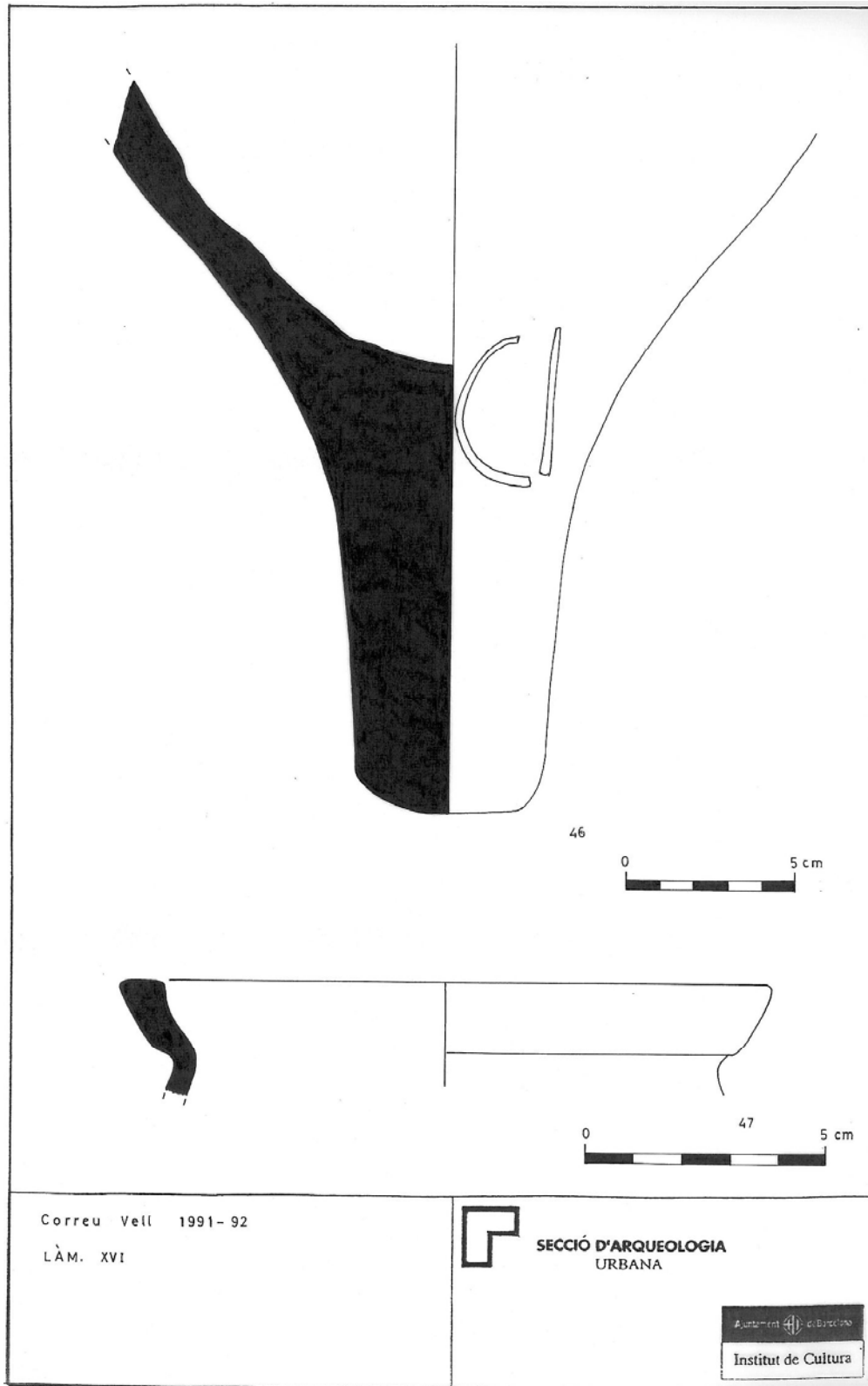

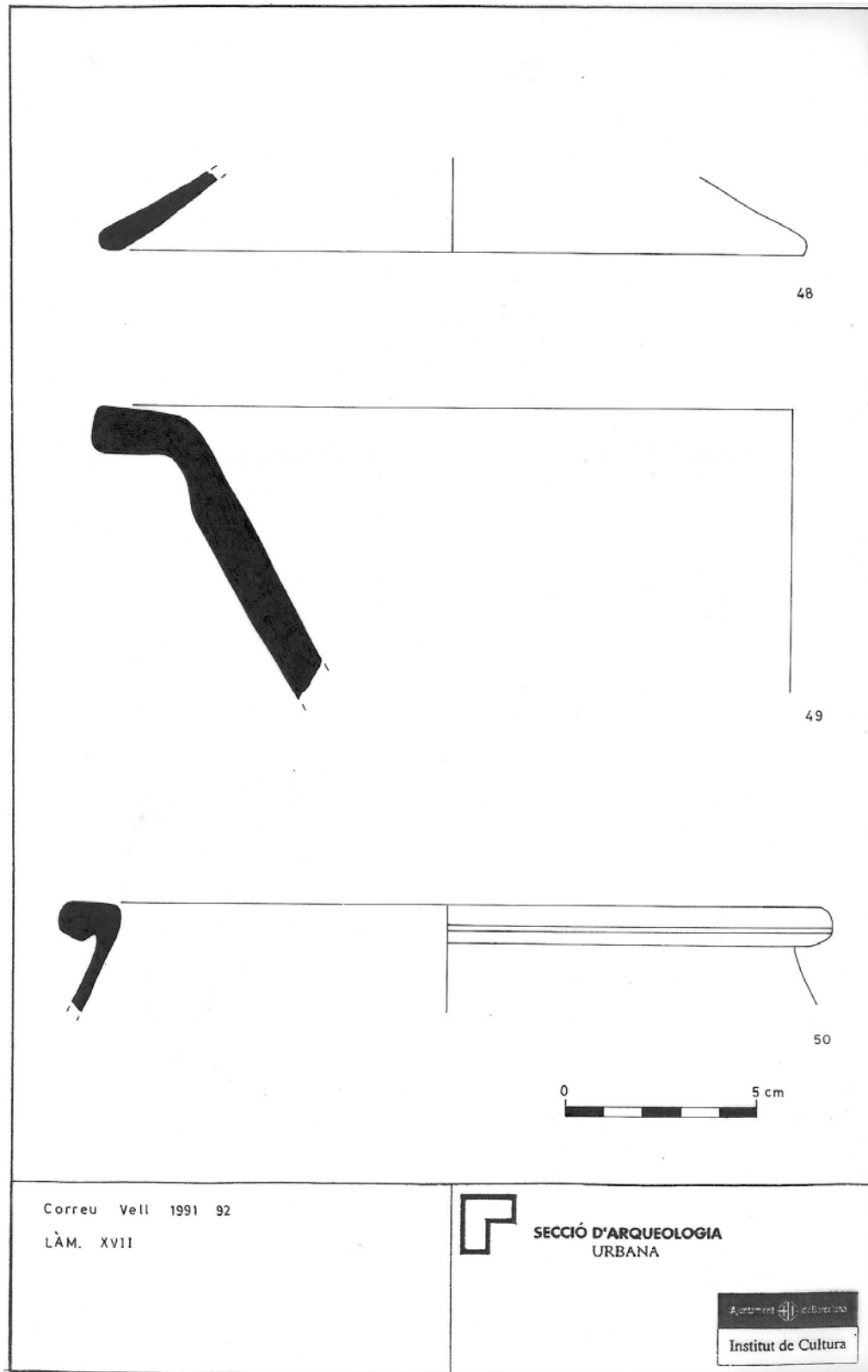

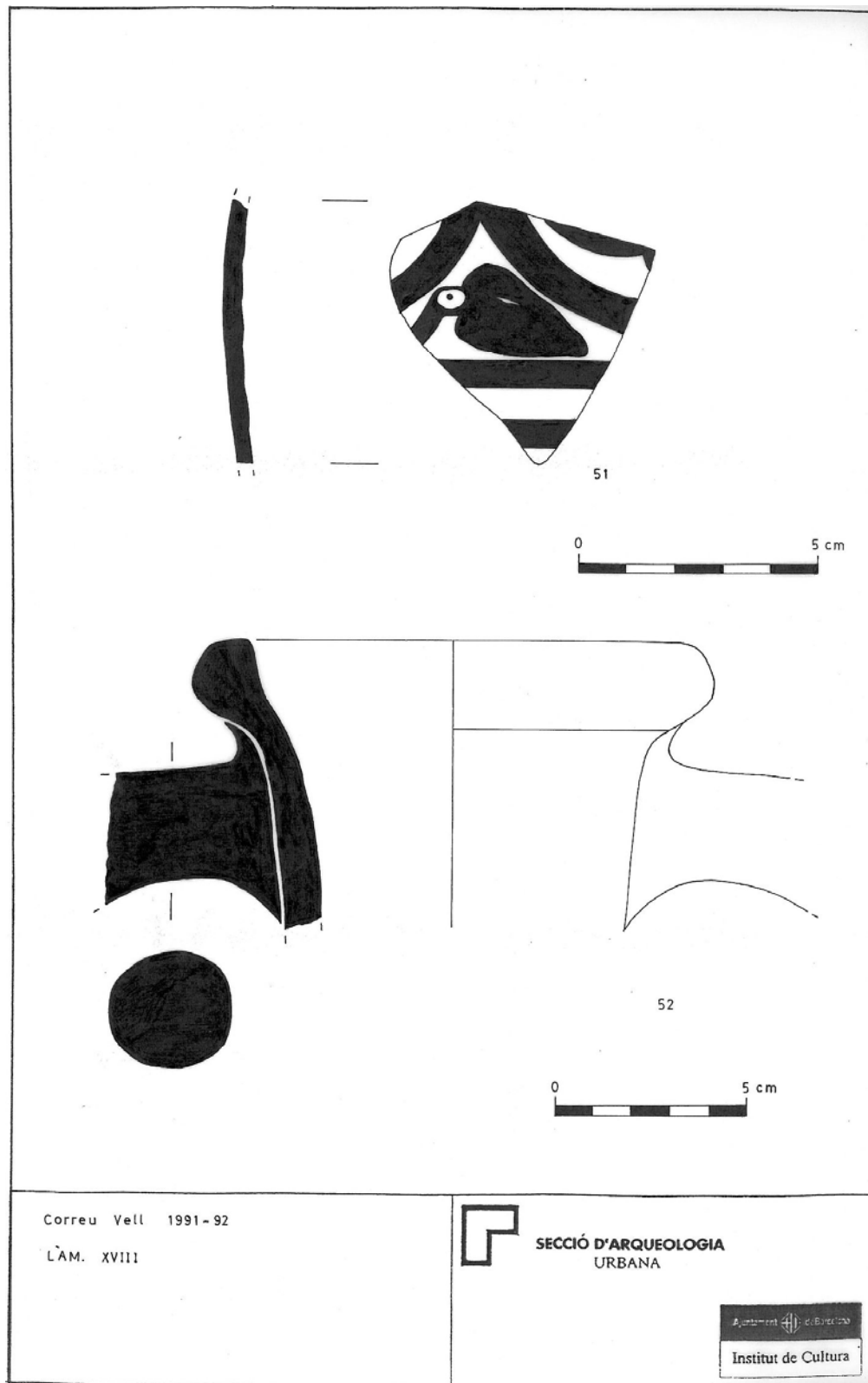

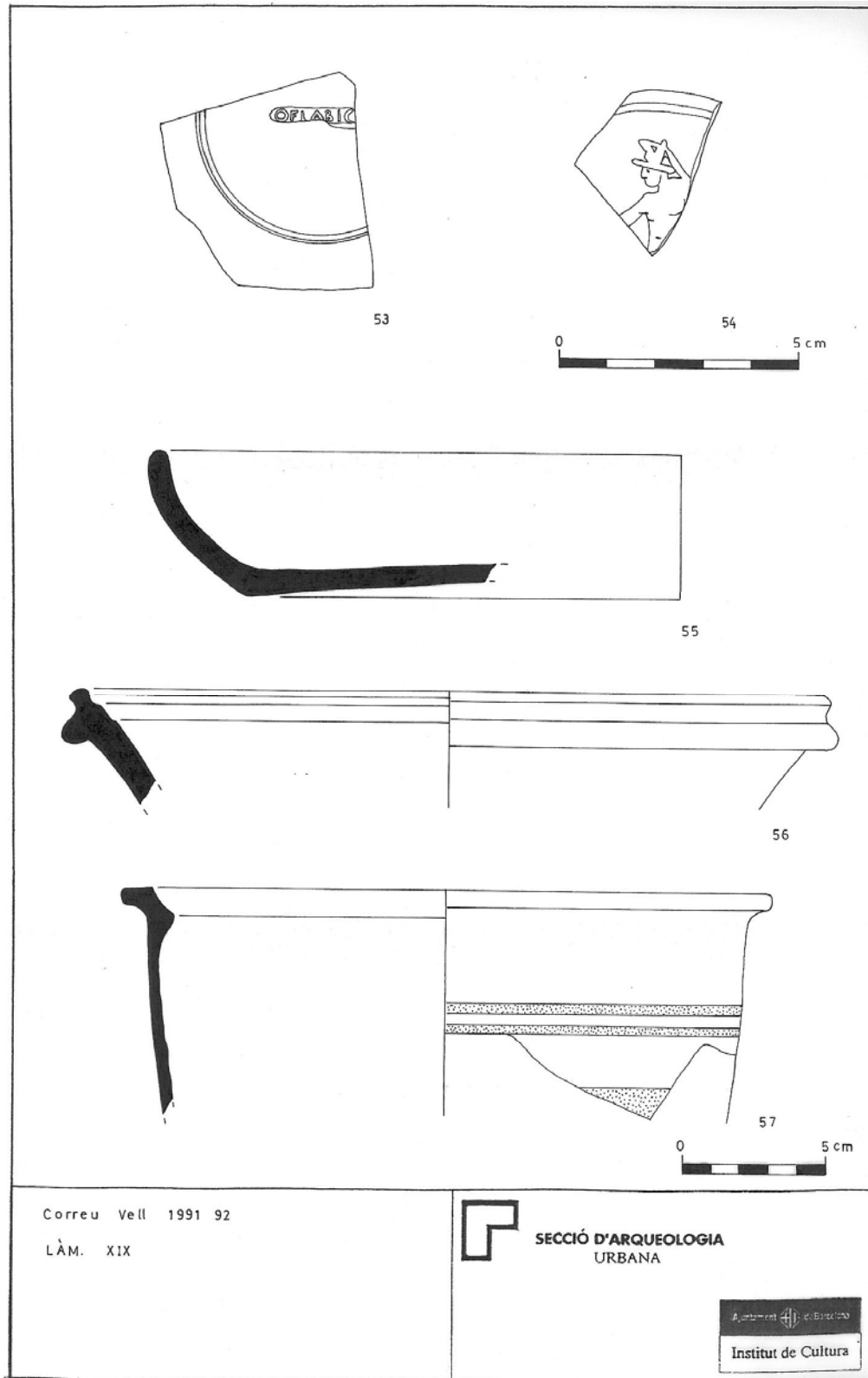

Barcelona
El Barcelonès

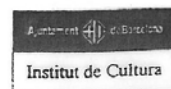

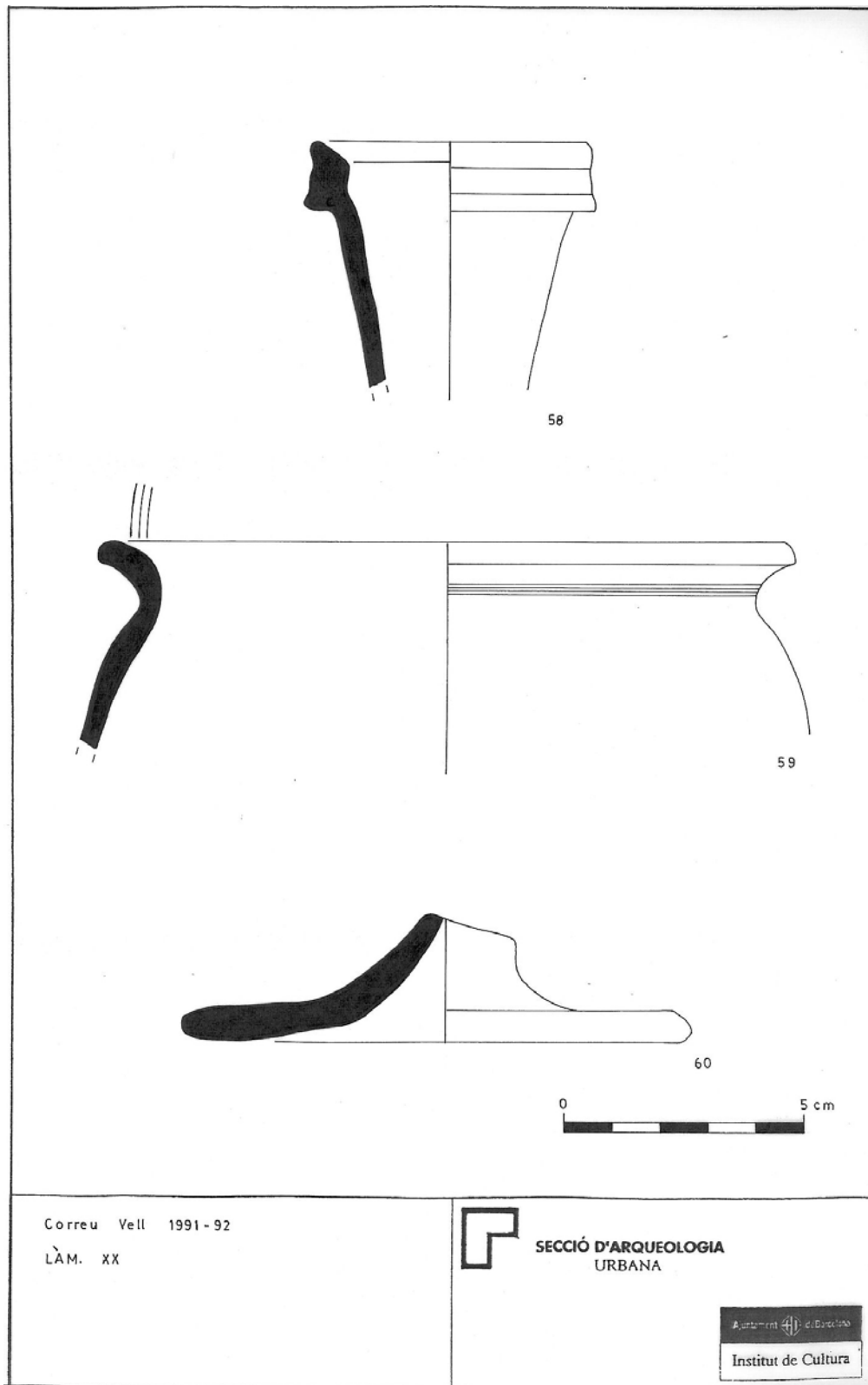
Correu Vell 1991 92

LÀM. XIX

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

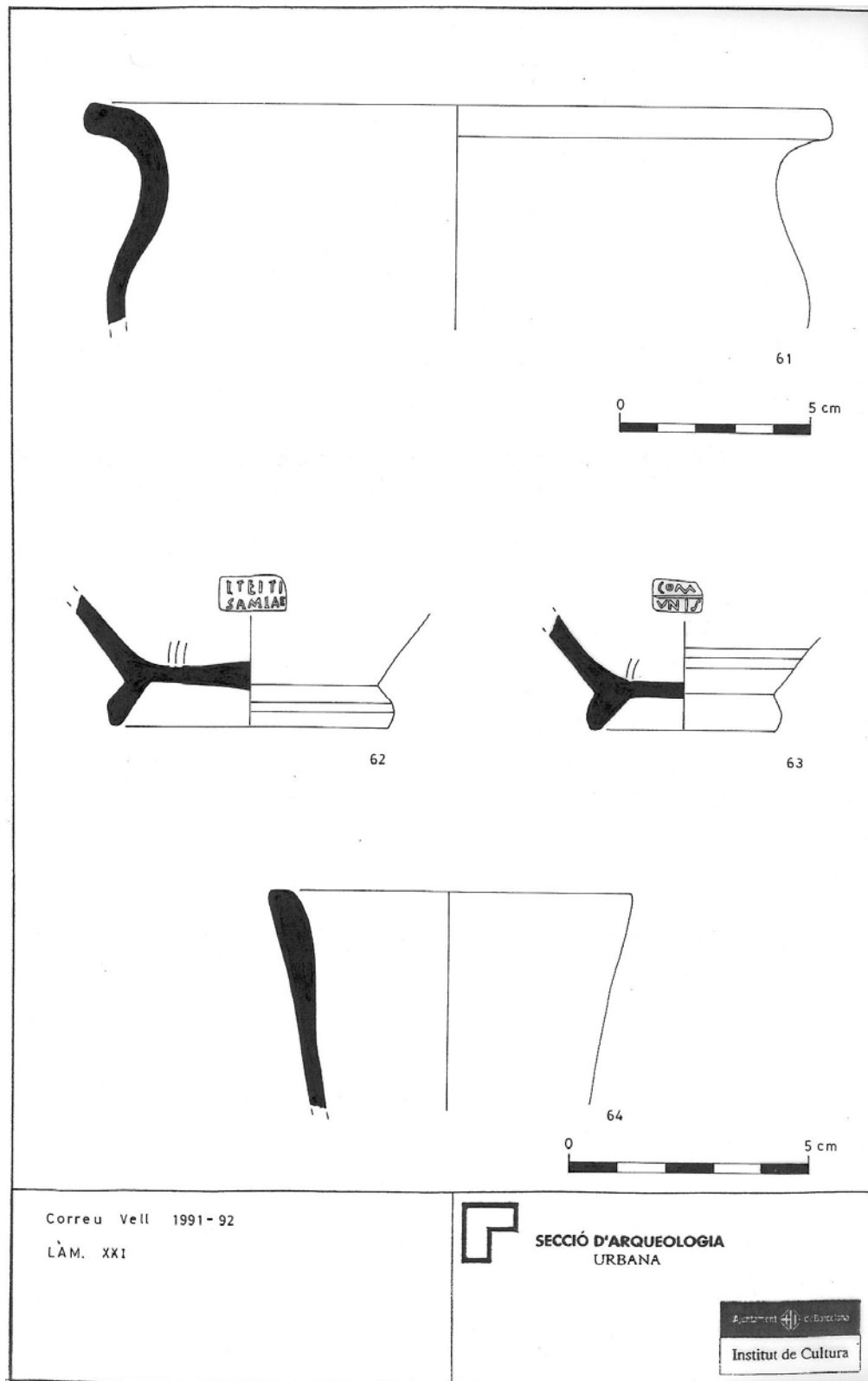
Correu Vell 1991 - 92

LÀM. XX

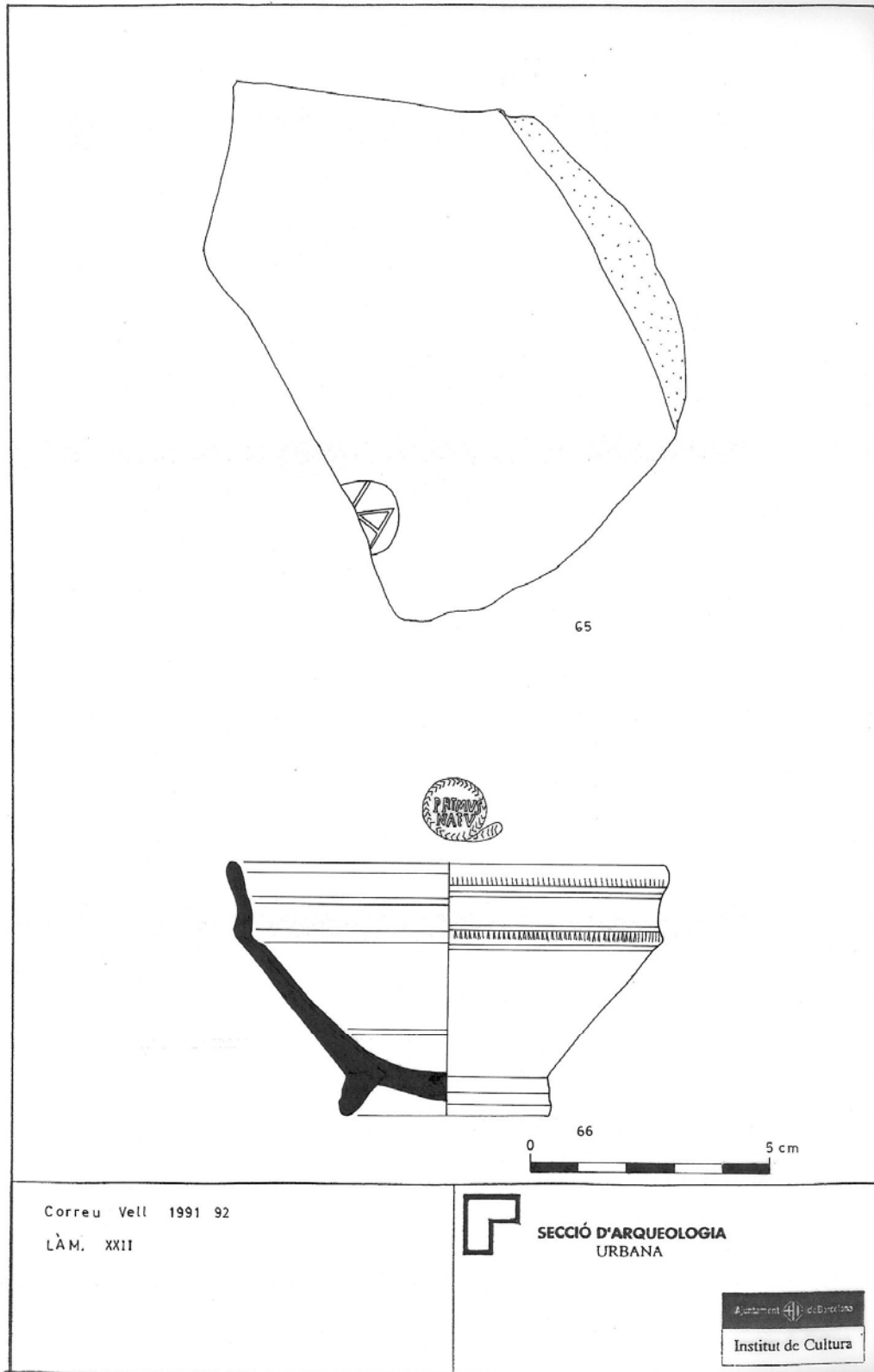

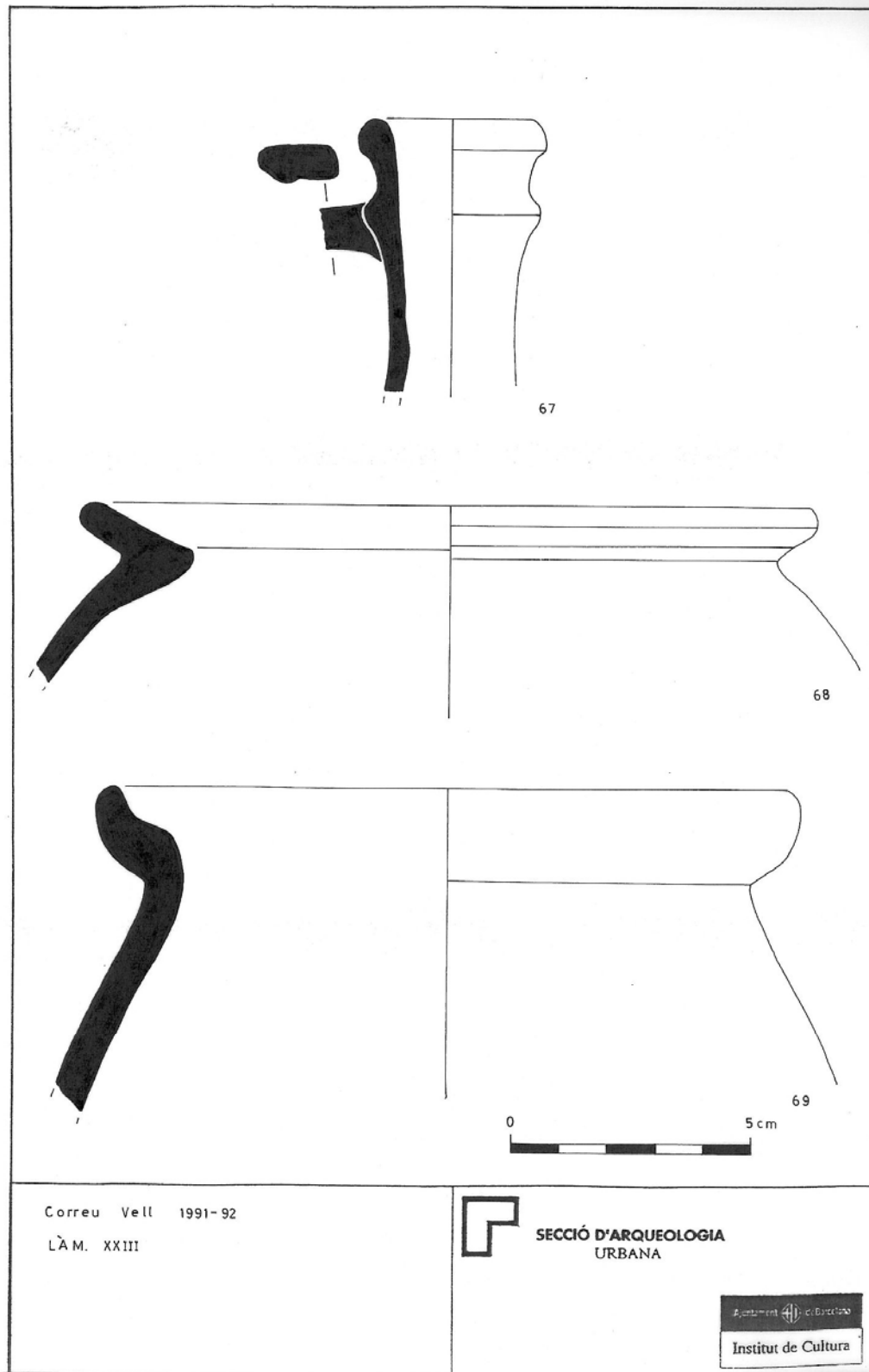
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament d'Barcelona
Institut de Cultura

Barcelona
El Barcelonès

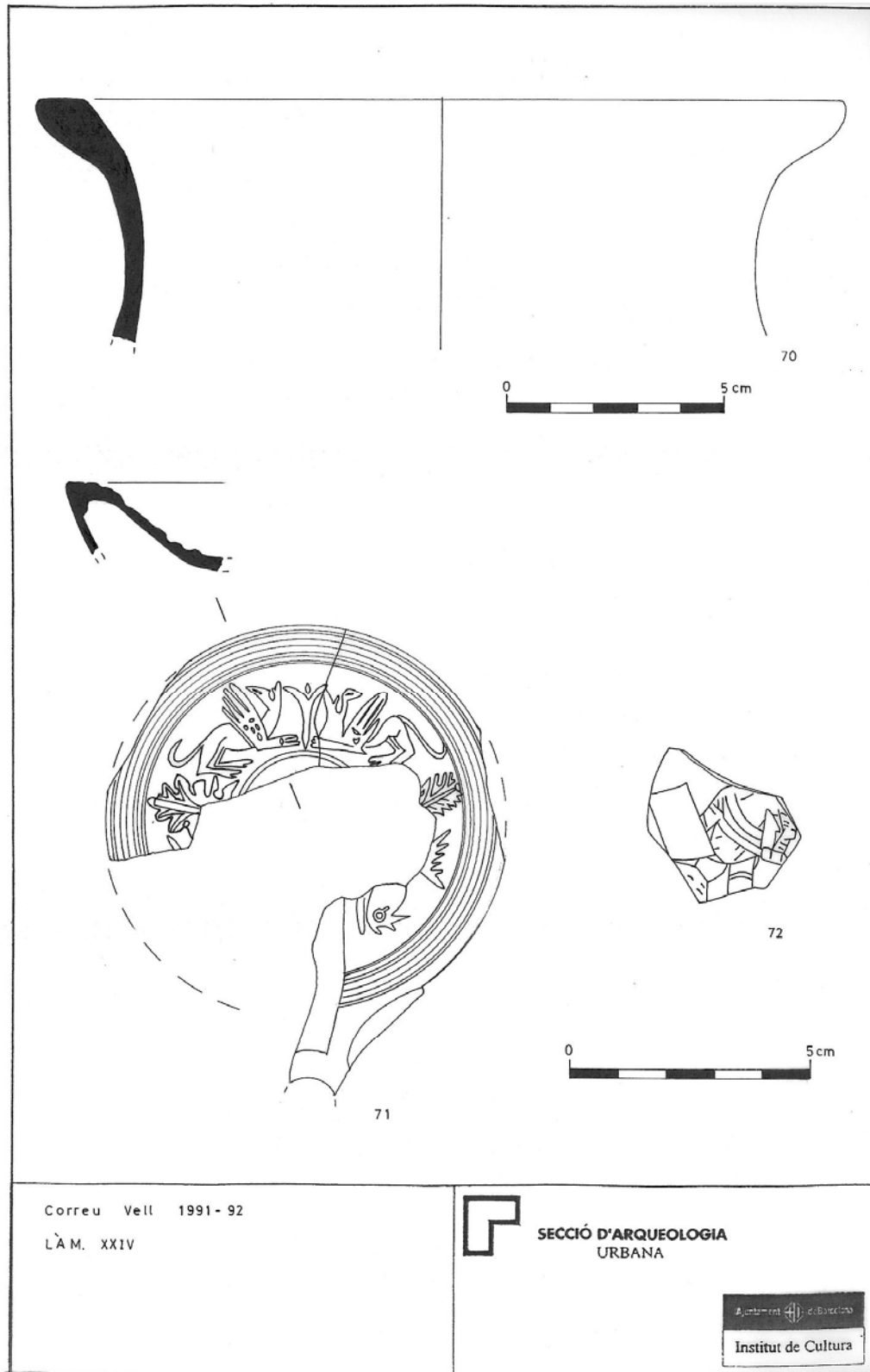

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Actium®

Barcelona
El Barcelonès

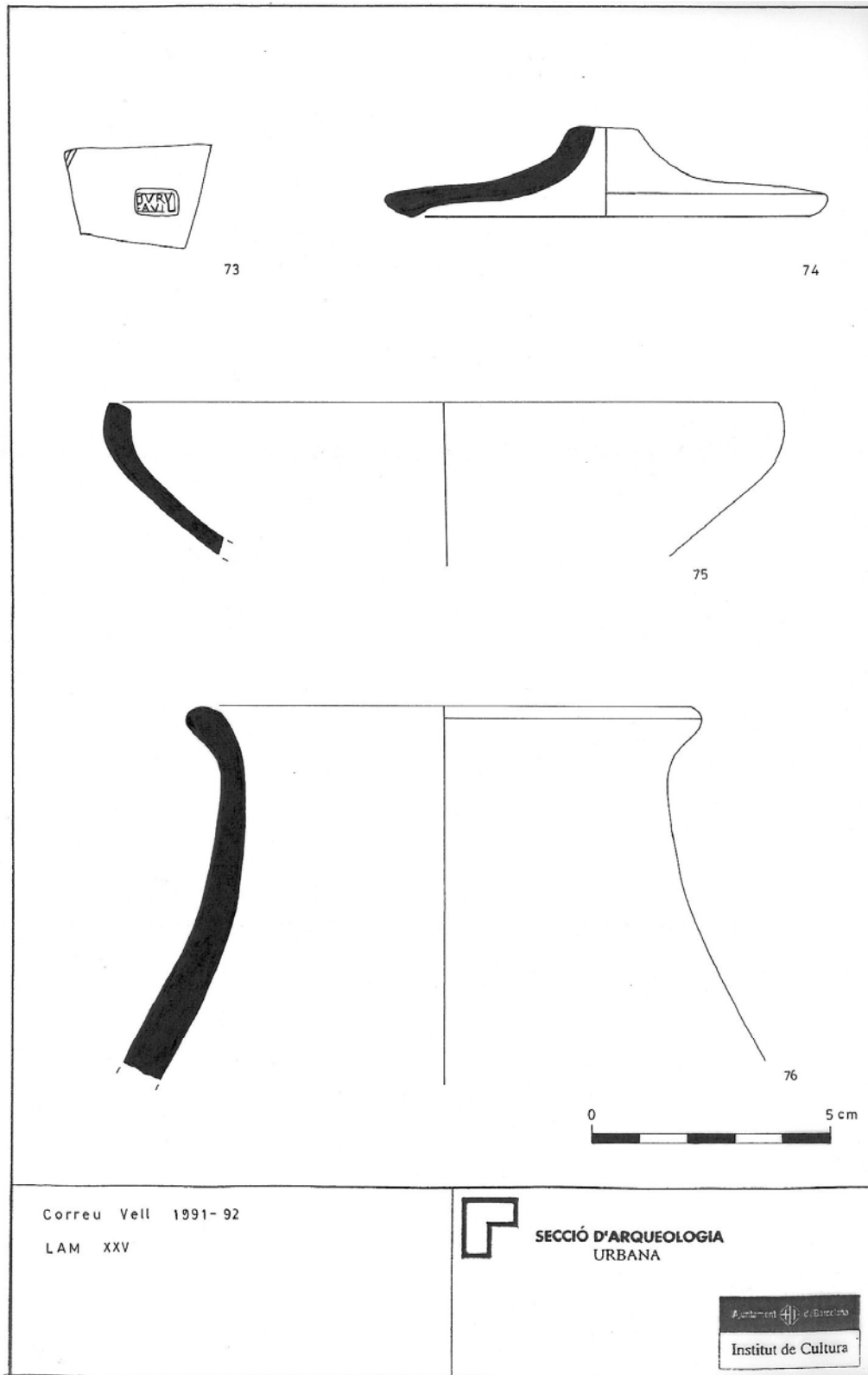
Correu Vell 1991-92

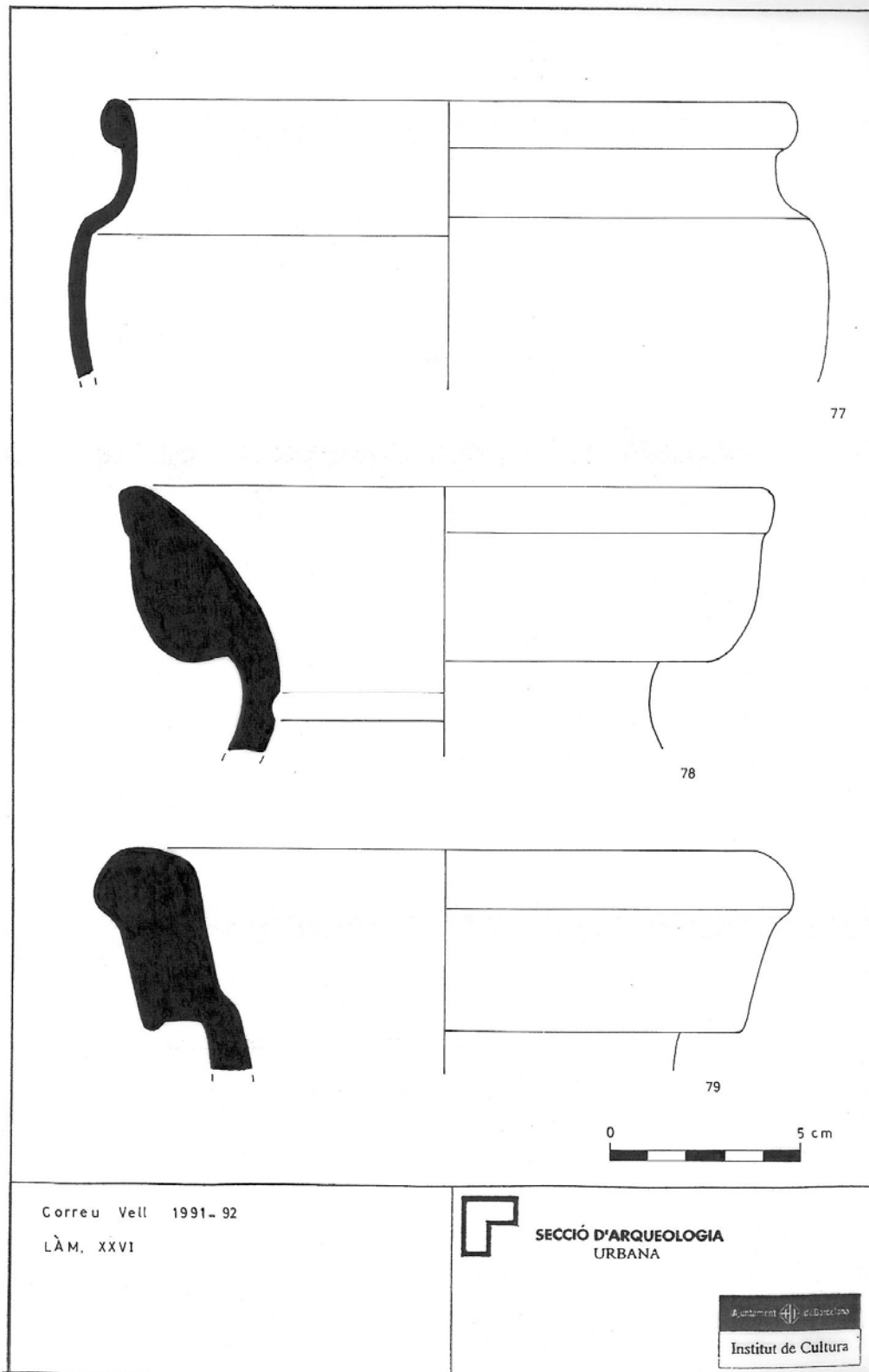
LÀ M. XXIV

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

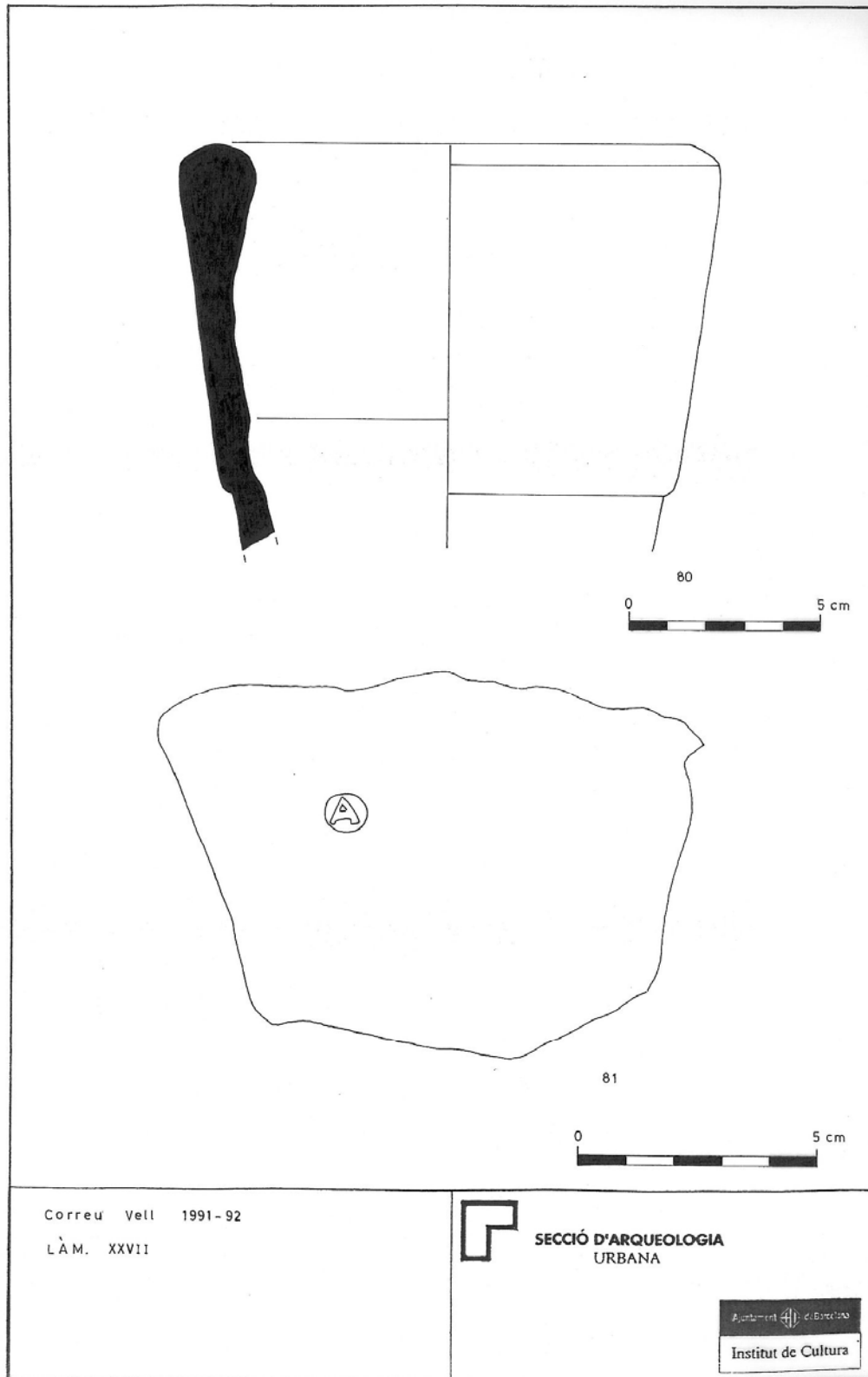
Correu Vell 1991-92
LÀM. XXVI

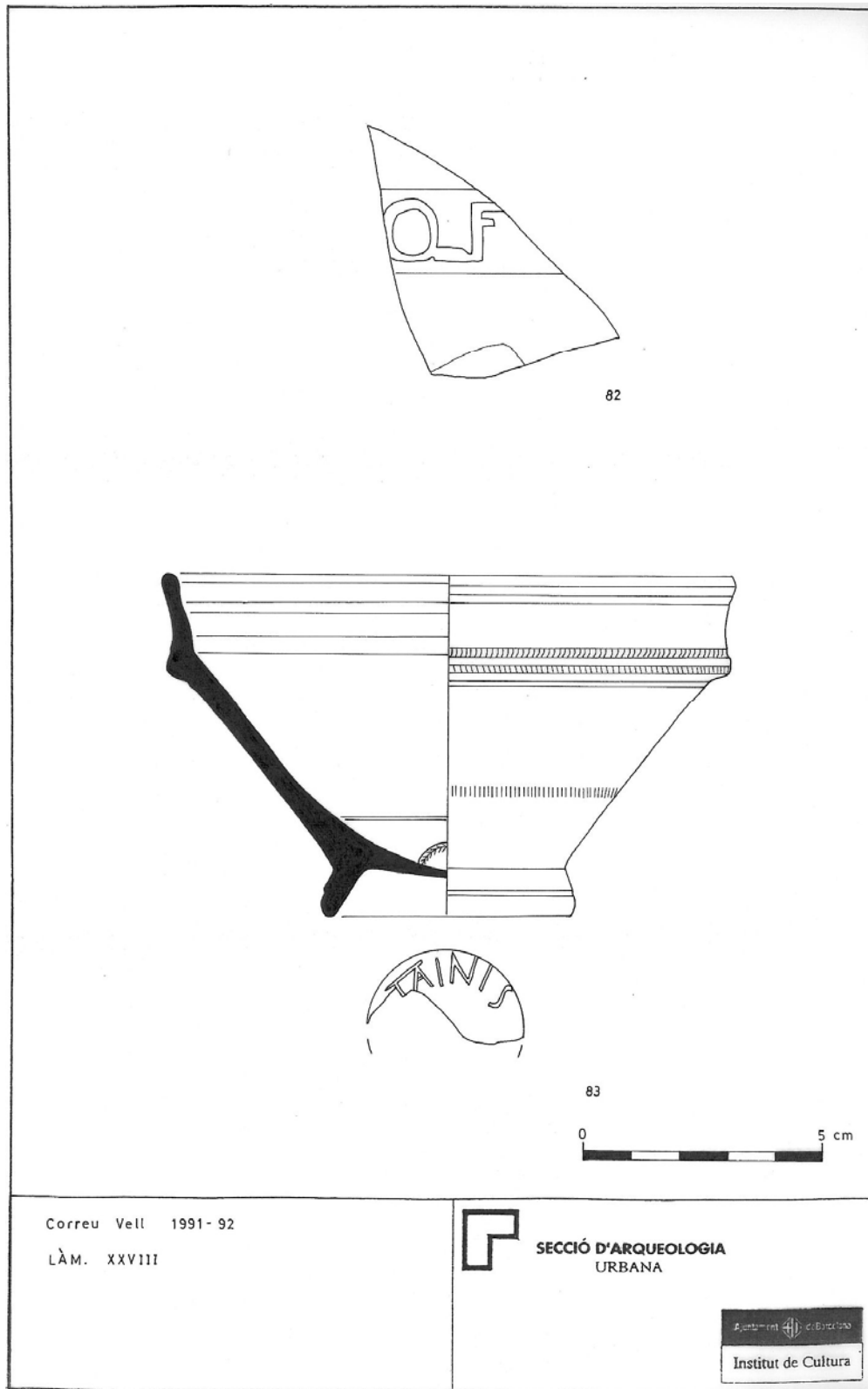

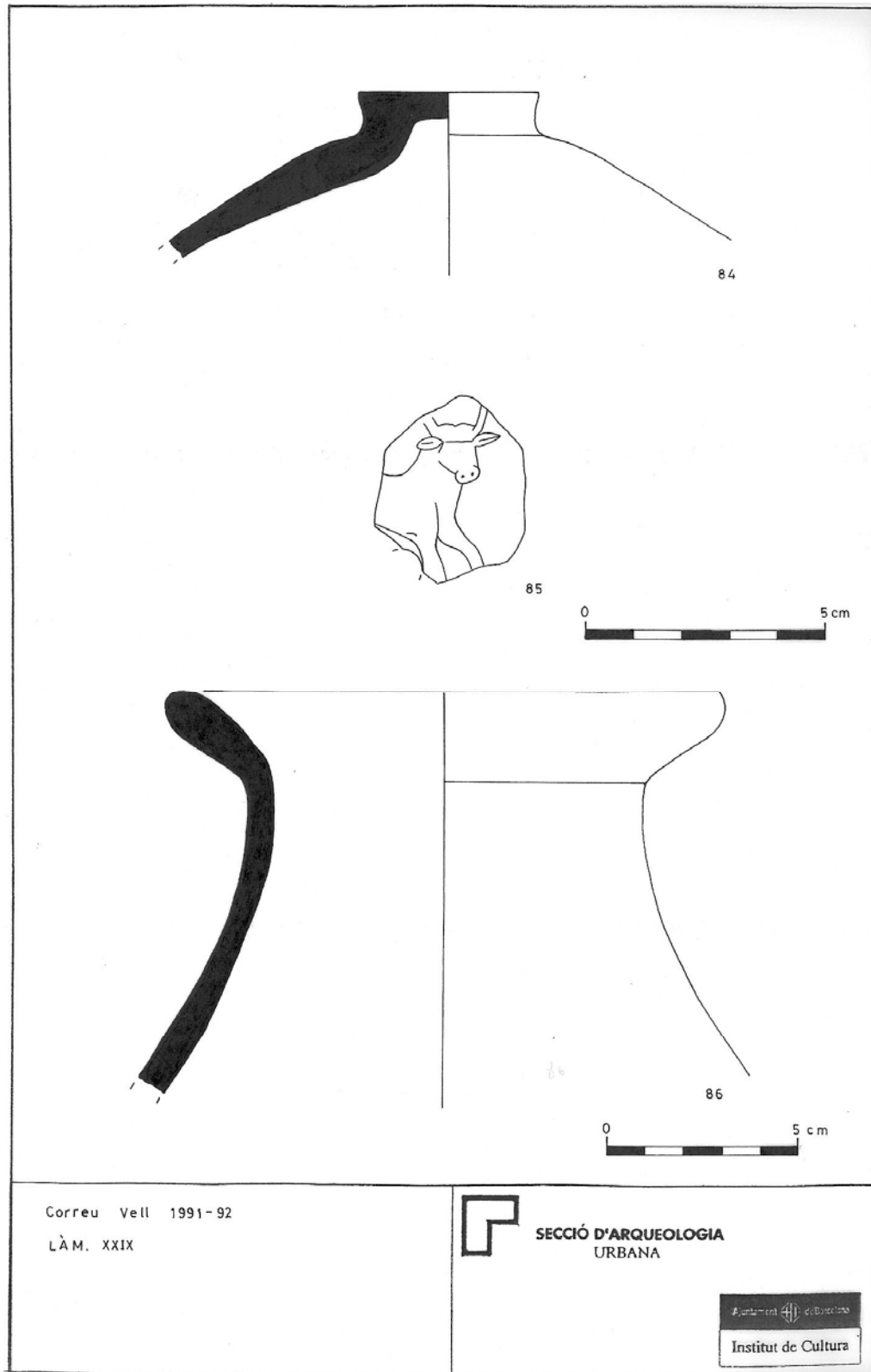
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

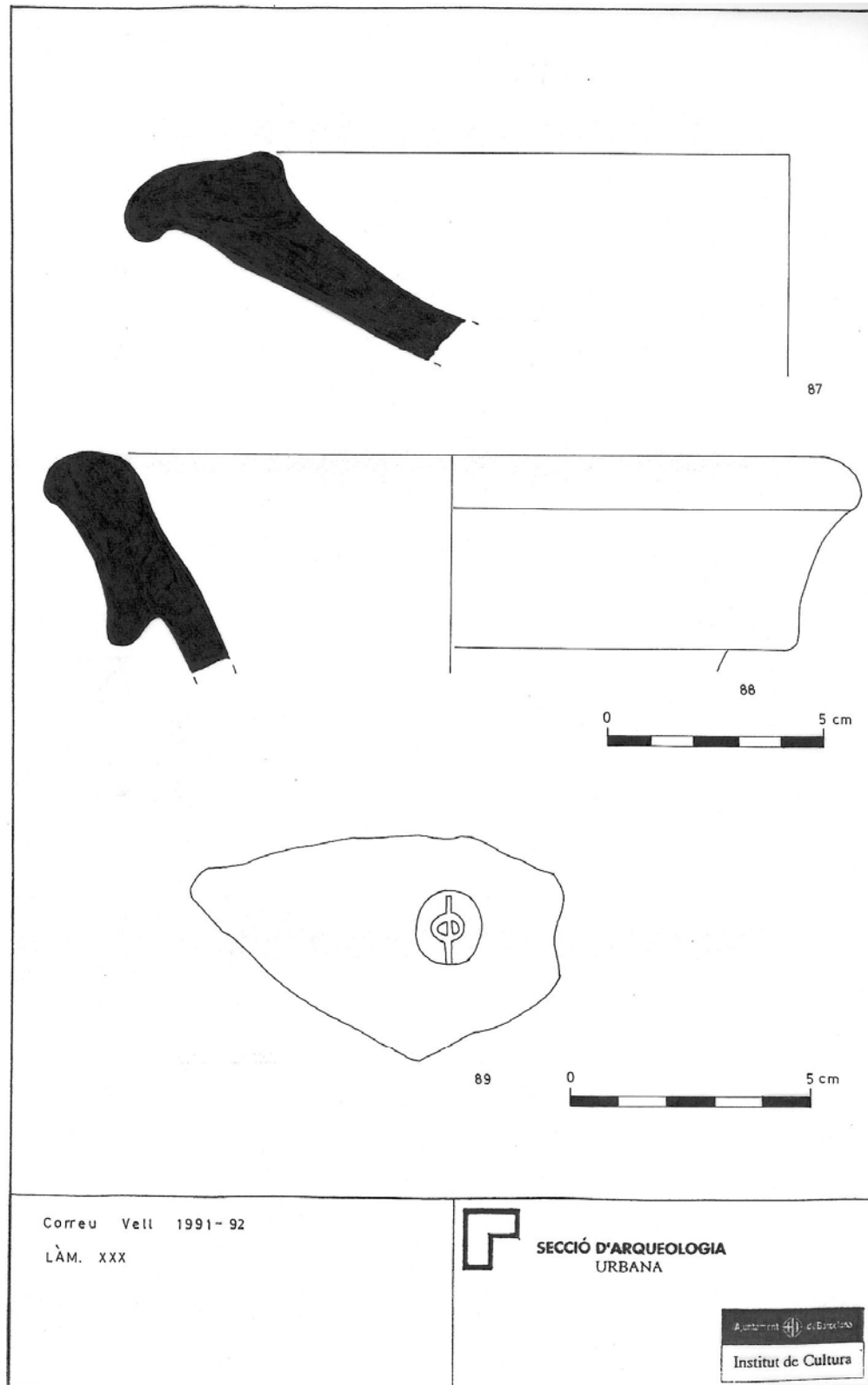

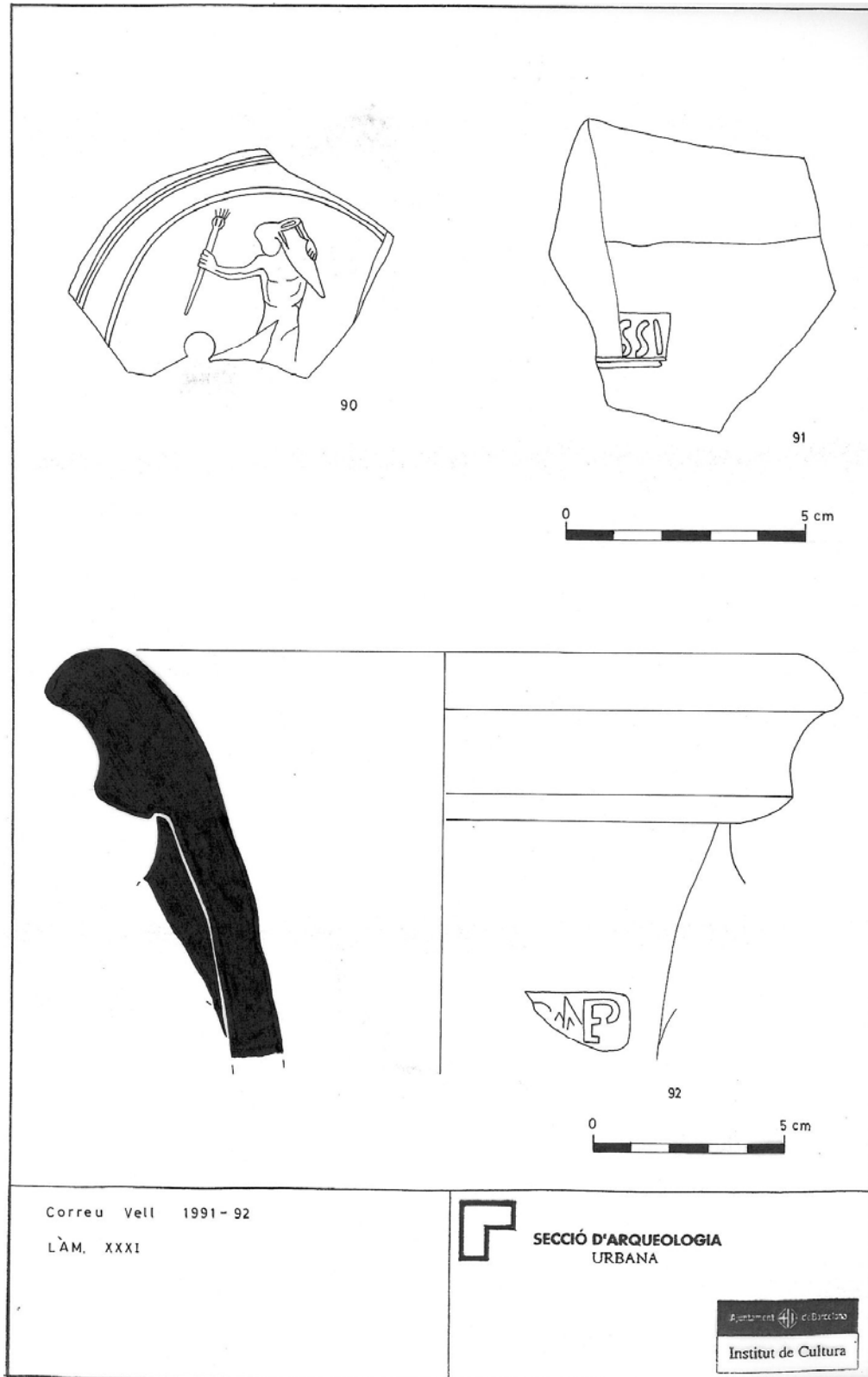
Barcelona
El Barcelonès

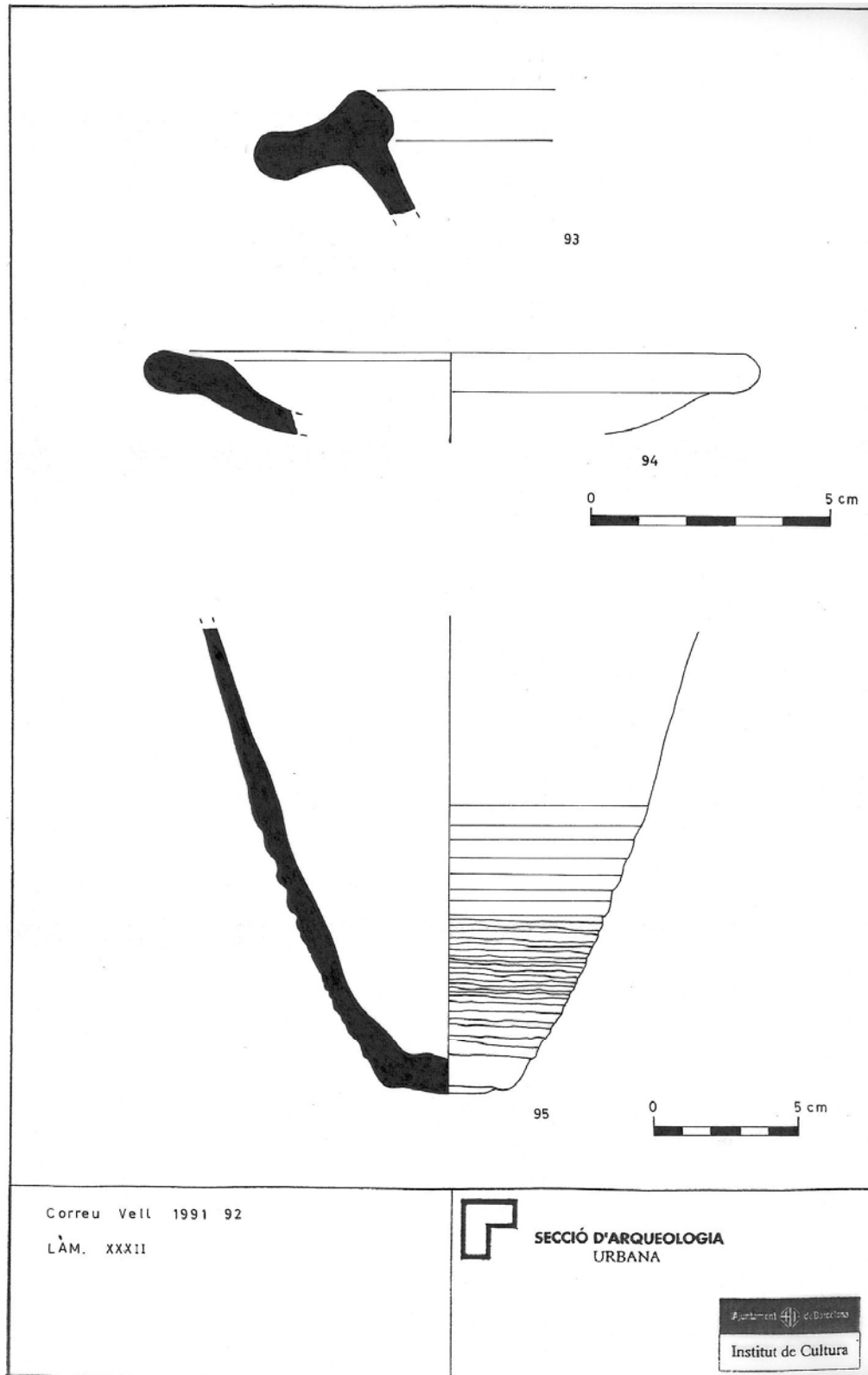

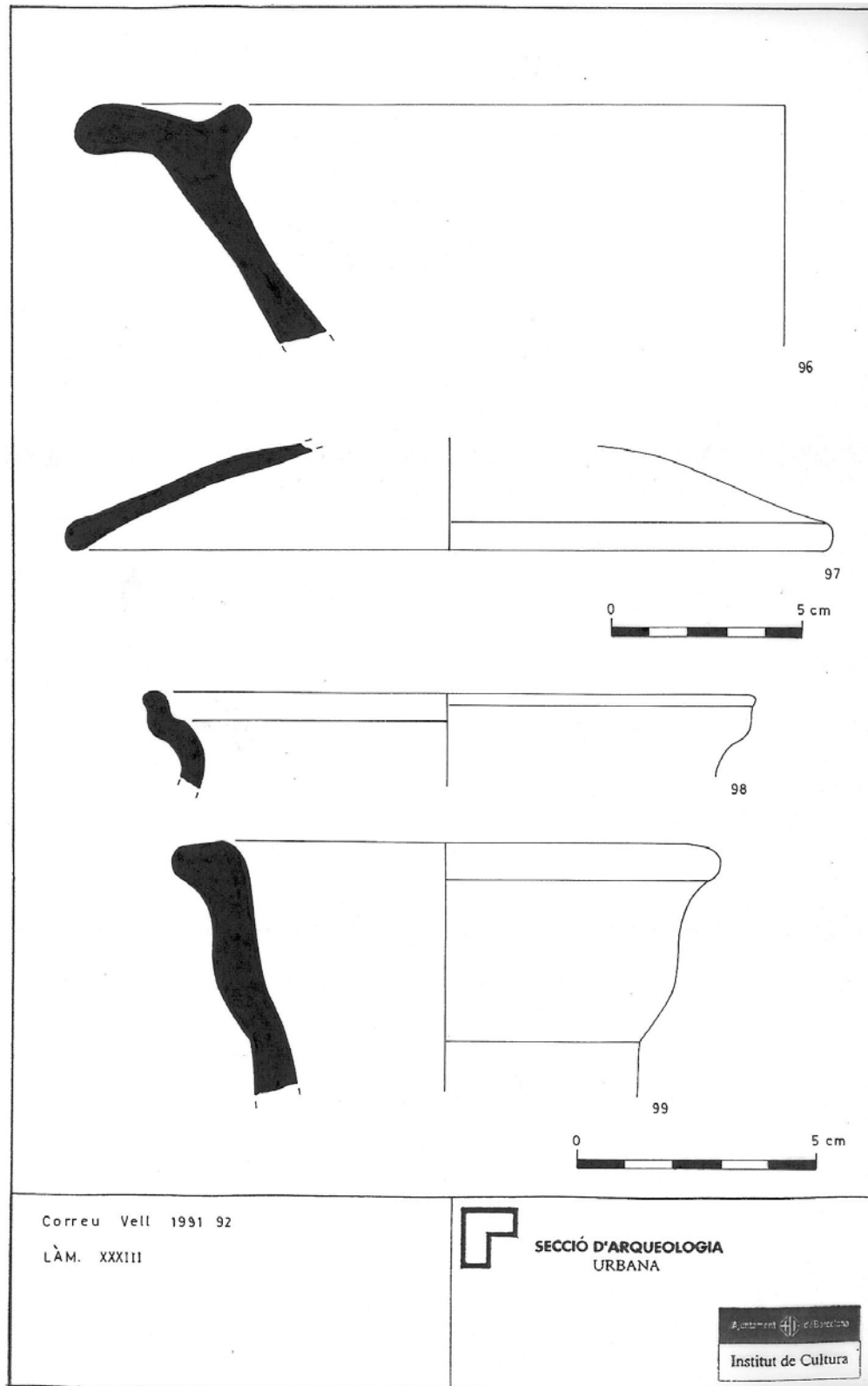

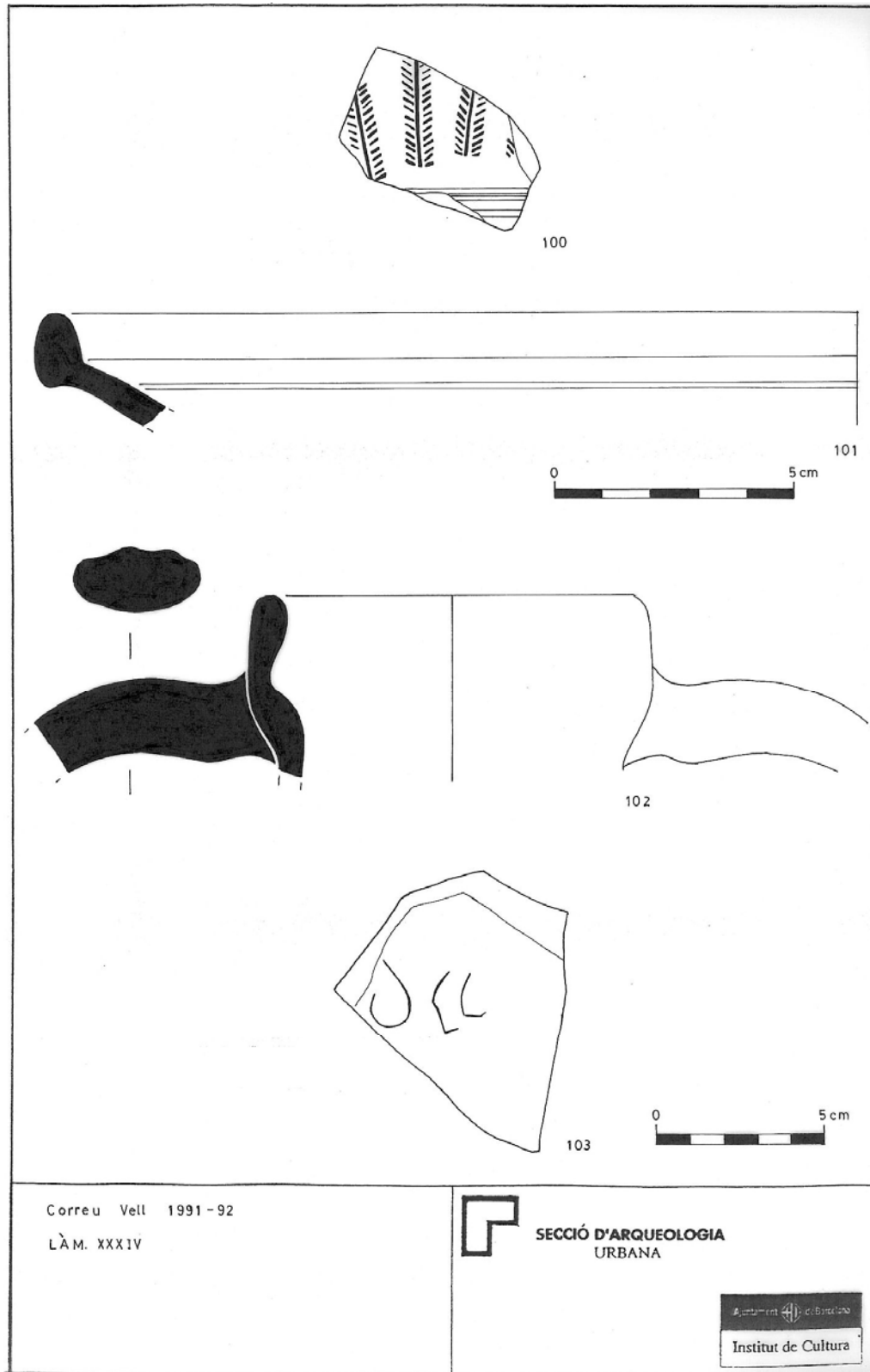

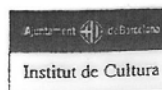

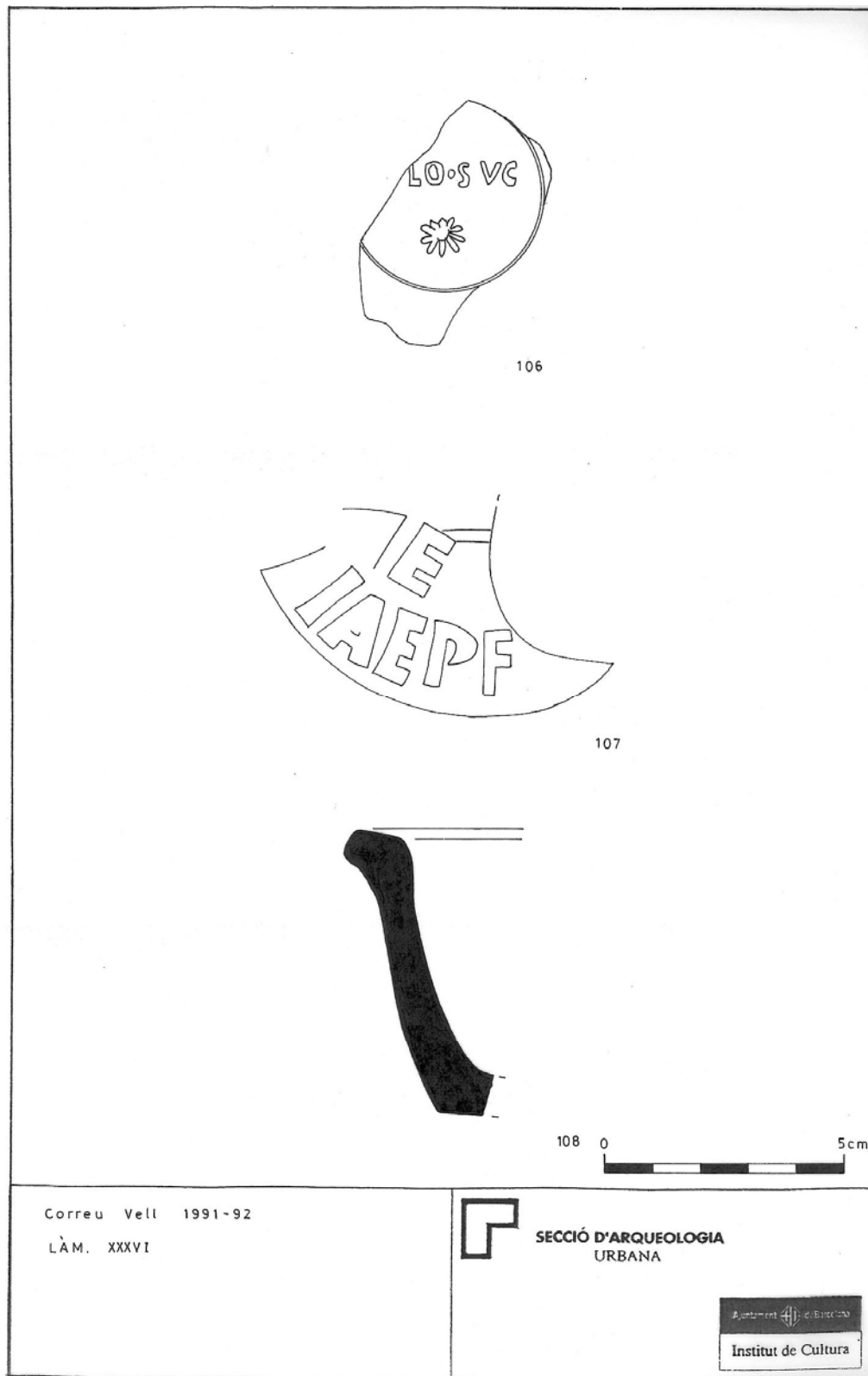

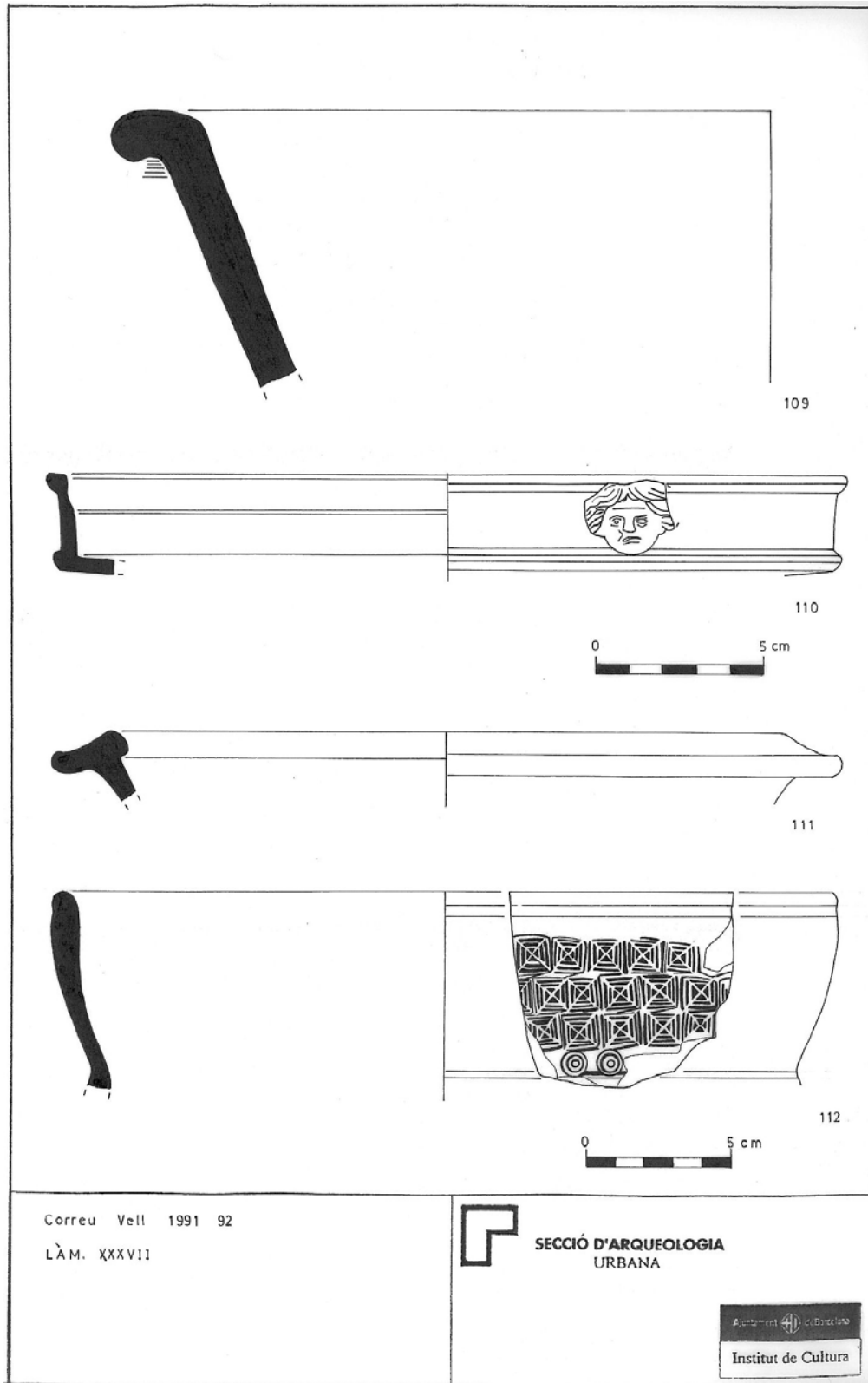
Correu Vell 1991-92
LÀM. XXXIV

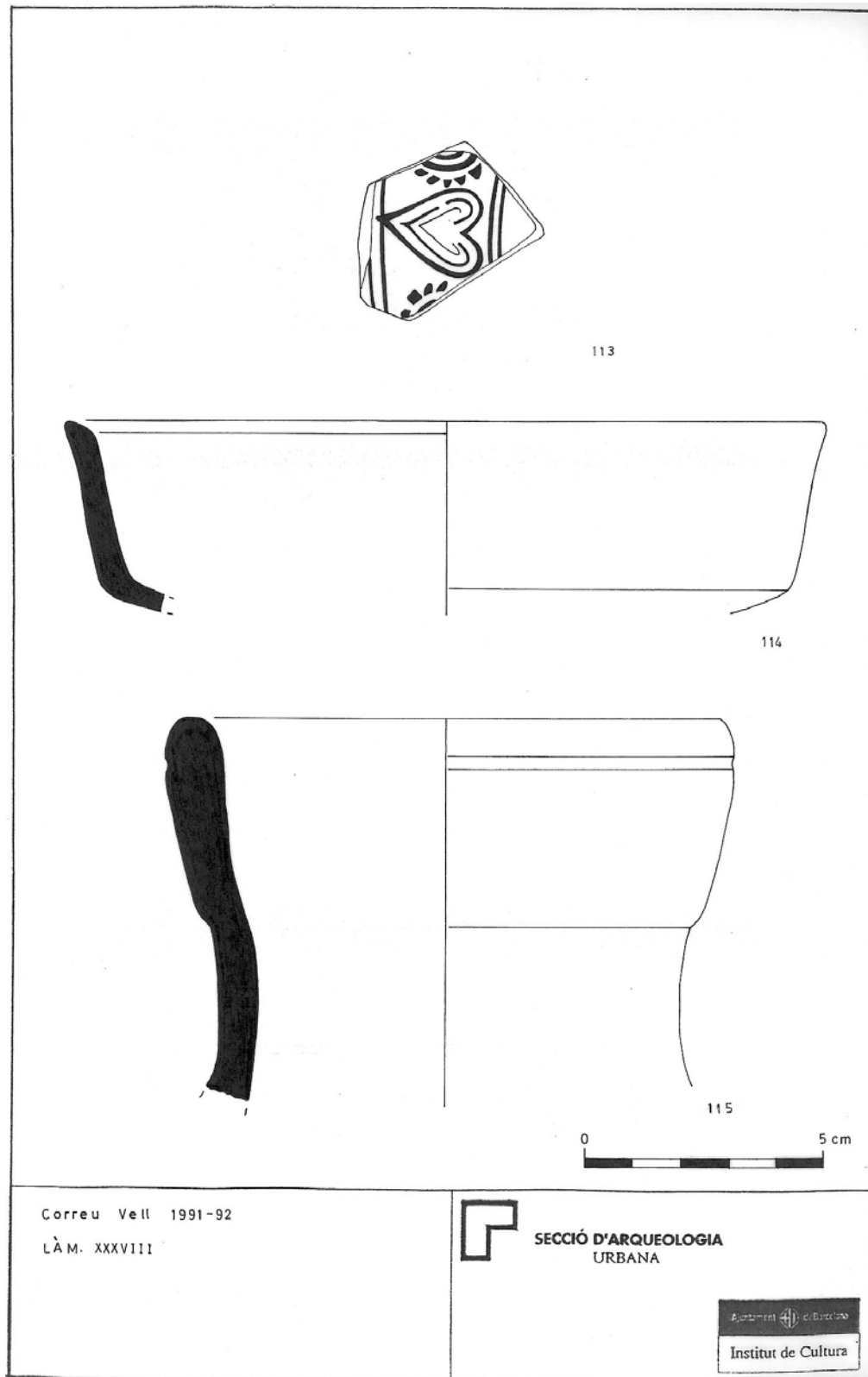
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Barcelona
El Barcelonès

**Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell**

Barcelona
El Barcelonès

Actium®

INTERVENCIÓ REGOMIR 7-9 (1998)

**Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell**

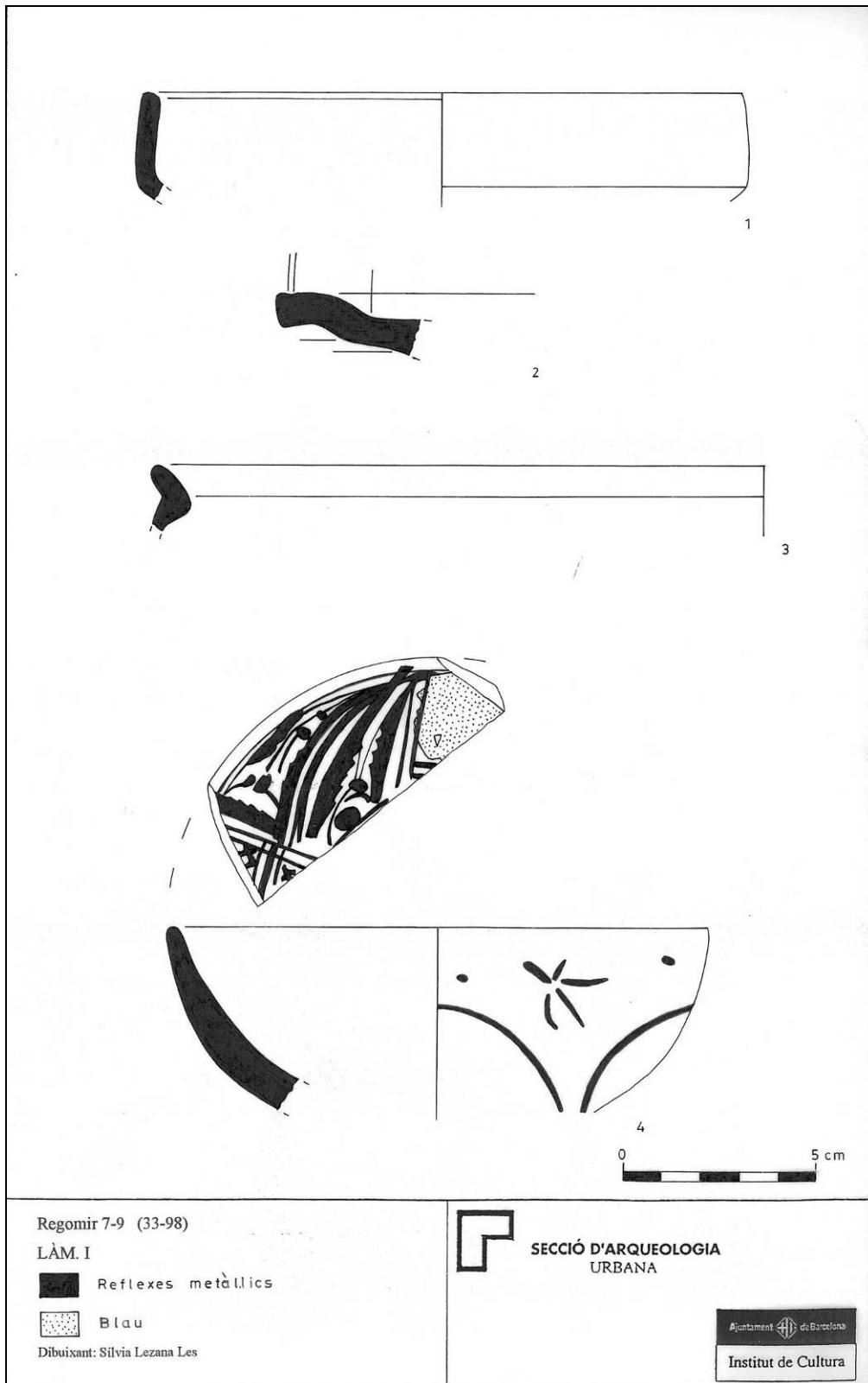
Barcelona
El Barcelonès

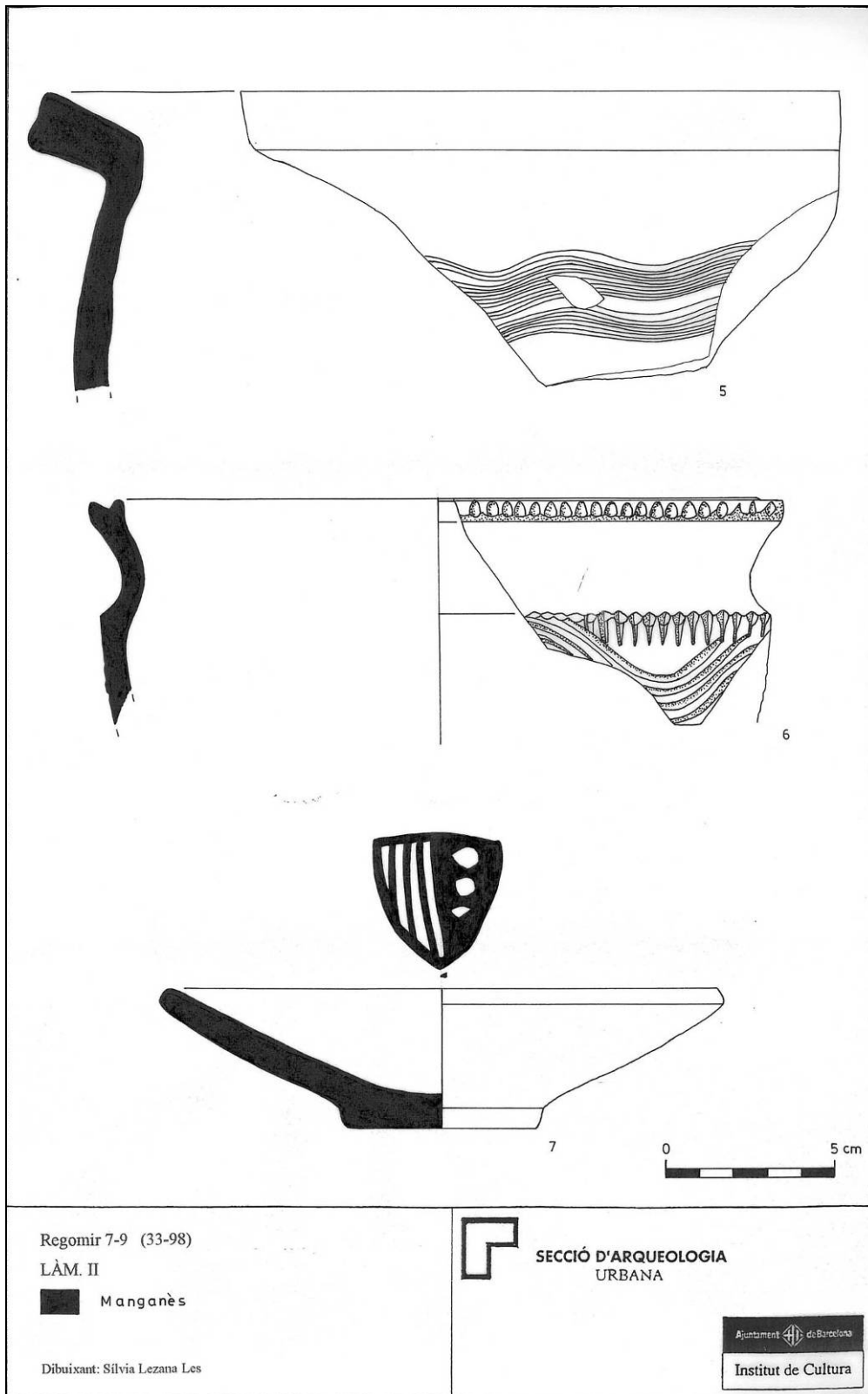
LÀMINA	FIGURA	UE	SONDEIG	PRODUCCIÓ	TIPOLOGIA
I	1	1038			
I	2	1039			
I	3	1042			
I	4	2011		Reflex metàl·lic	Escudella
II	5	2014			
II	6	2014			
II	7	2022		Ceràmica decorada amb Verd i manganès	
III	8	2026		Ceràmica decorada amb Verd i manganès	
III	9	2026		Ceràmica decorada amb Verd i manganès	
IV	10	2026			
IV	11	2026		Àmfora	
V	12	2027			
V	13	2027			
VI	14	2027			
VI	15	2027		Reflex metàl·lic	Escudella
VII	16	2027			
VII	17	2027			Olla
VIII	18	2027			
VIII	19	2027			
IX	20	2027			
IX	21	2028		Ceràmica decorada amb Verd i manganès	
X	22	2028			
X	23	2028		Reflex metàl·lic	Escudella
XI	24	2028			Escudella
XI	25	2028		Ceràmica decorada amb Verd i manganès	
XII	26	2028		Ceràmica decorada amb Verd i manganès	Plat
XIII	27	2028			
XIII	28	2028			
XIII	29	2028			
XIV	30	2028		Ceràmica decorada amb Verd i manganès	
XIV	31	2028		Pisa blava catalana	plat
XV	32	2028		Ceràmica decorada amb Verd i manganès	
XVI	33	2028			
XVI	34	2028			
XVI	35	2028			
XVII	36	2028			
XVII	37	2028		Ceràmica decorada amb Verd i manganès	
XVIII	38	2028		Reflex metàl·lic	Escudella

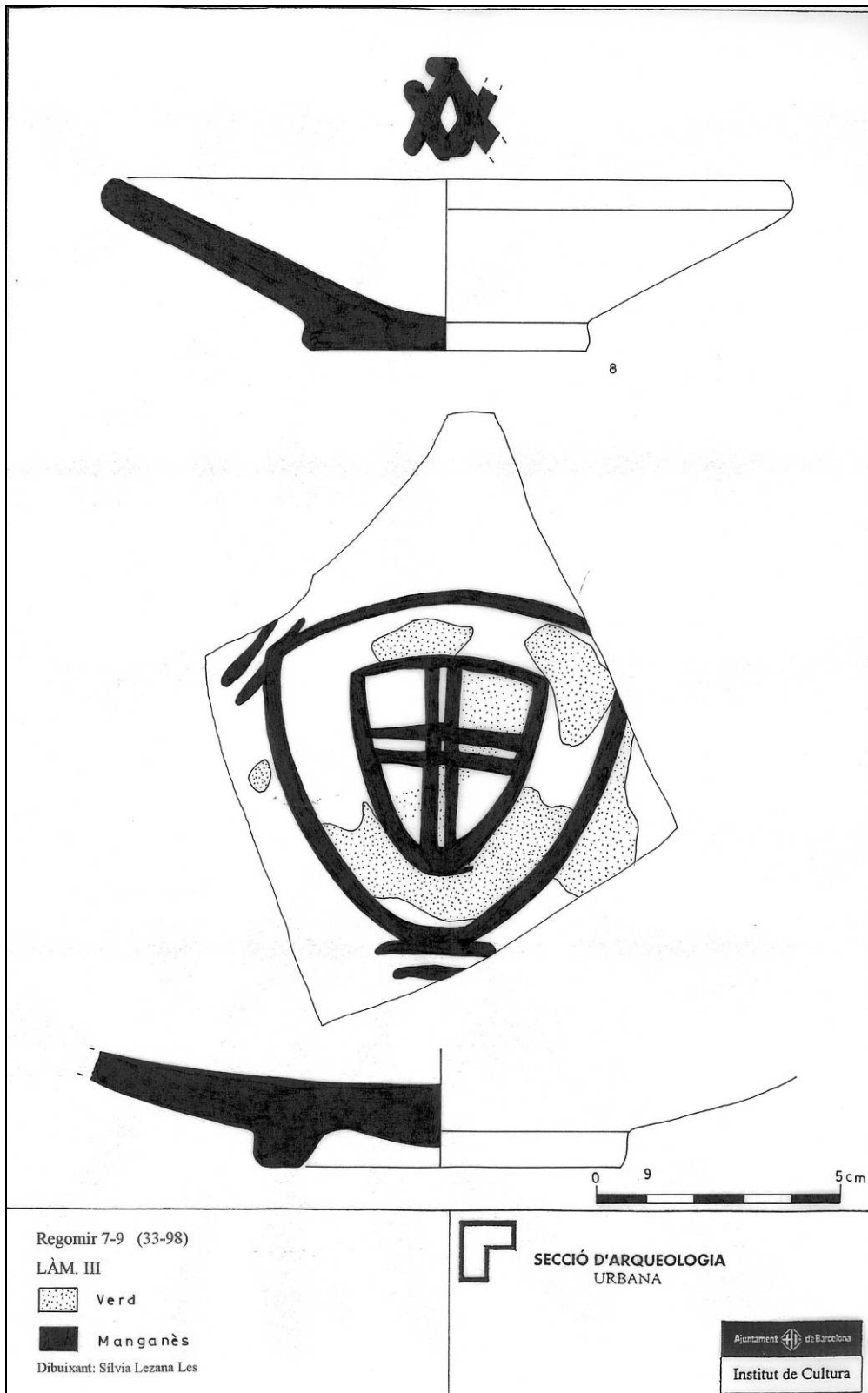
**Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell**

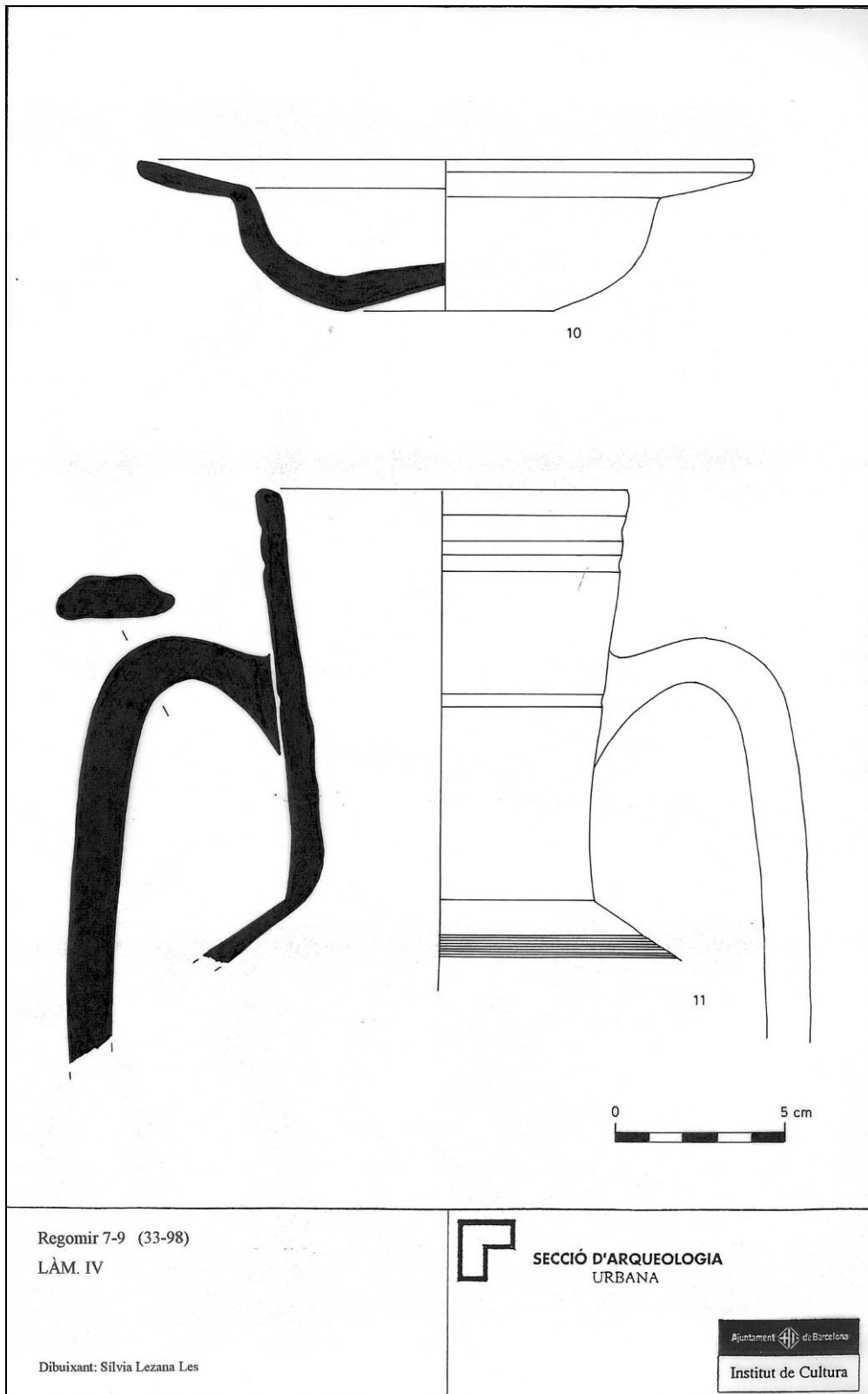
Barcelona
El Barcelonès

LÀMINA	FIGURA	UE	SONDEIG	PRODUCCIÓ	TIPOLOGIA
XIX	39	2028			
XIX	40	2028		Reflex metàl·lic	
XX	41	3012			
XX	42	3024			
XX	43	3027			
XX	44	3028			
XXI	45	3028			
XXI	46	3031			tapadora
XXI	47	3031			
XXI	48	3031			tapadora
XXII	49	3031			
XXII	50	3031			
XXIII	51	3038			tapadora
XXIII	52	3038			
XXIII	53	3040			tapadora
XXIII	54	3042			
XXIV	55	4026			tapadora
XXIV	56	4026			tapadora
XXIV	57	4026			
XXIV	58	5028		Llàntia	
XXV	59	5037			
XXV	60	5037			
XXV	61	5038			
XXV	62	5038			
XXV	63	5038			
XXVI	64	5040			
XXVI	65	5040			
XXVII	66	5041			
XXVII	67	5041			
XXVII	68	5041		Òstia	tapadora
XXVII	69	5041			
XXVIII	70	5100		Òstia	tapadora
XXVIII	71	5100			
XXVIII	72	5101			
XXVIII	73	5101			
XXIX	74	5102			
XXIX	75	5102			
XXIX	76	5103			
XXIX	77	5103			
XXX	78	5103			
XXX	79	5103		Llàntia	
XXX	80	5103			

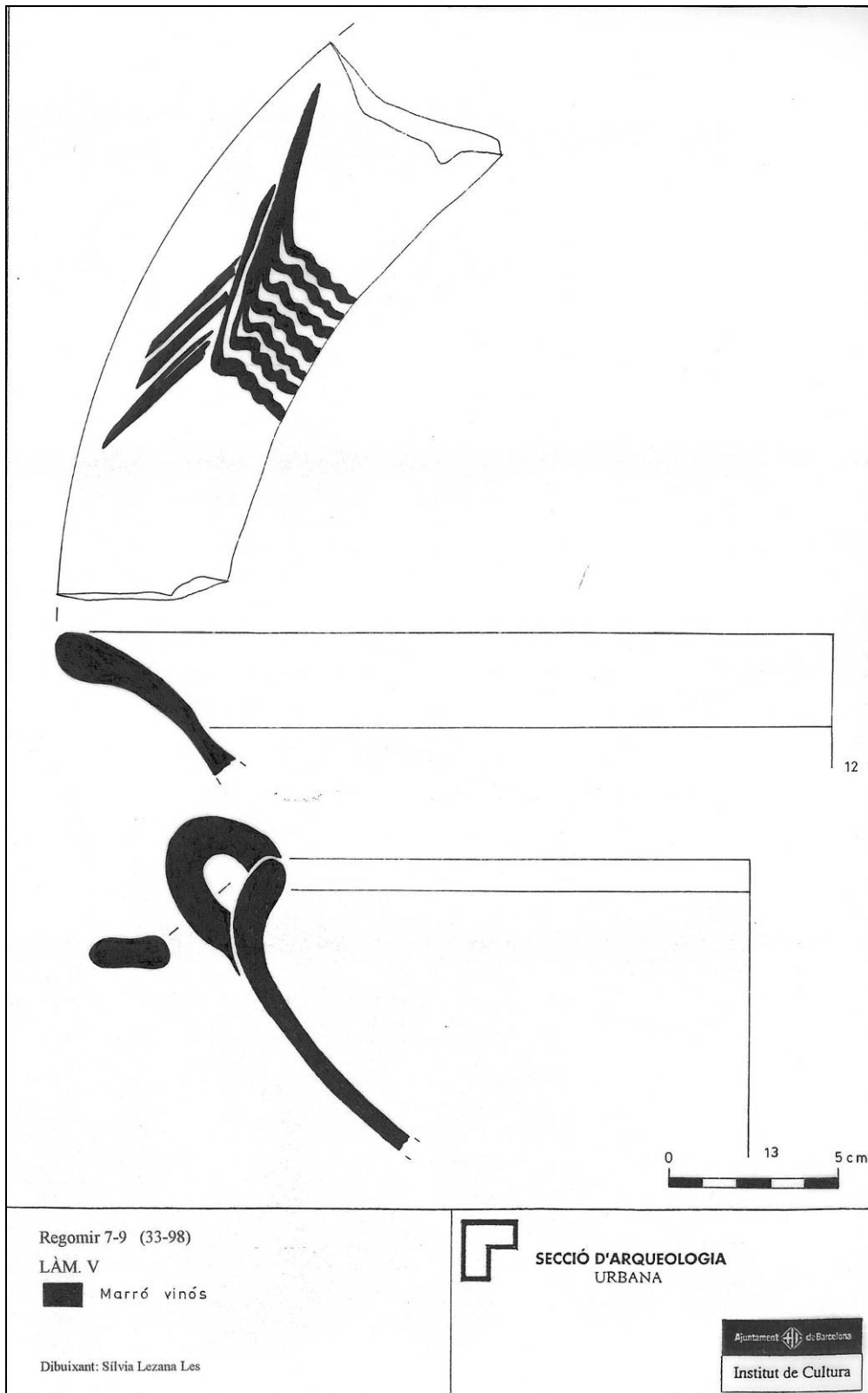
Regomir 7-9 (33-98)
LÀM. IV

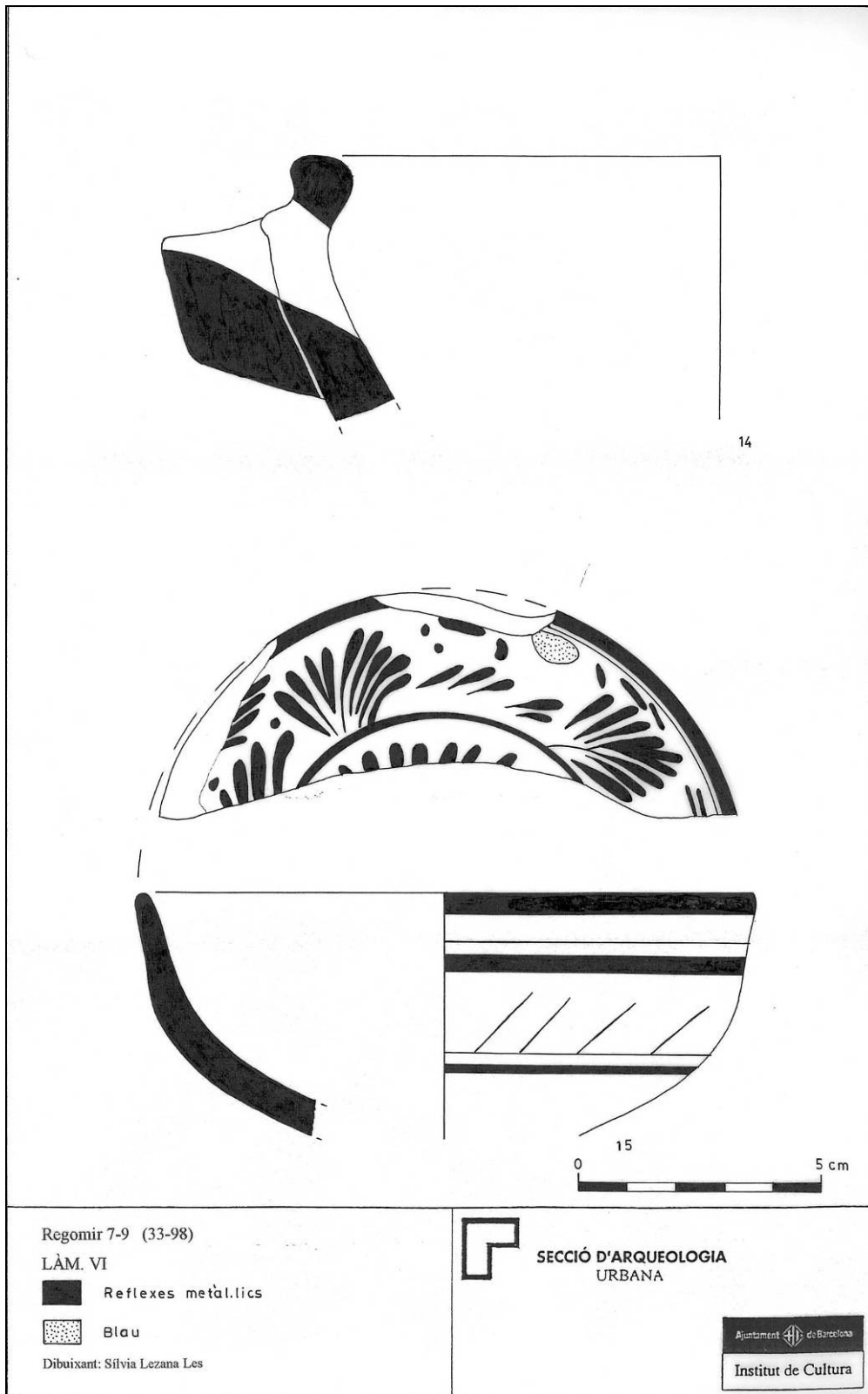
Dibuixant: Sílvia Lezana Les

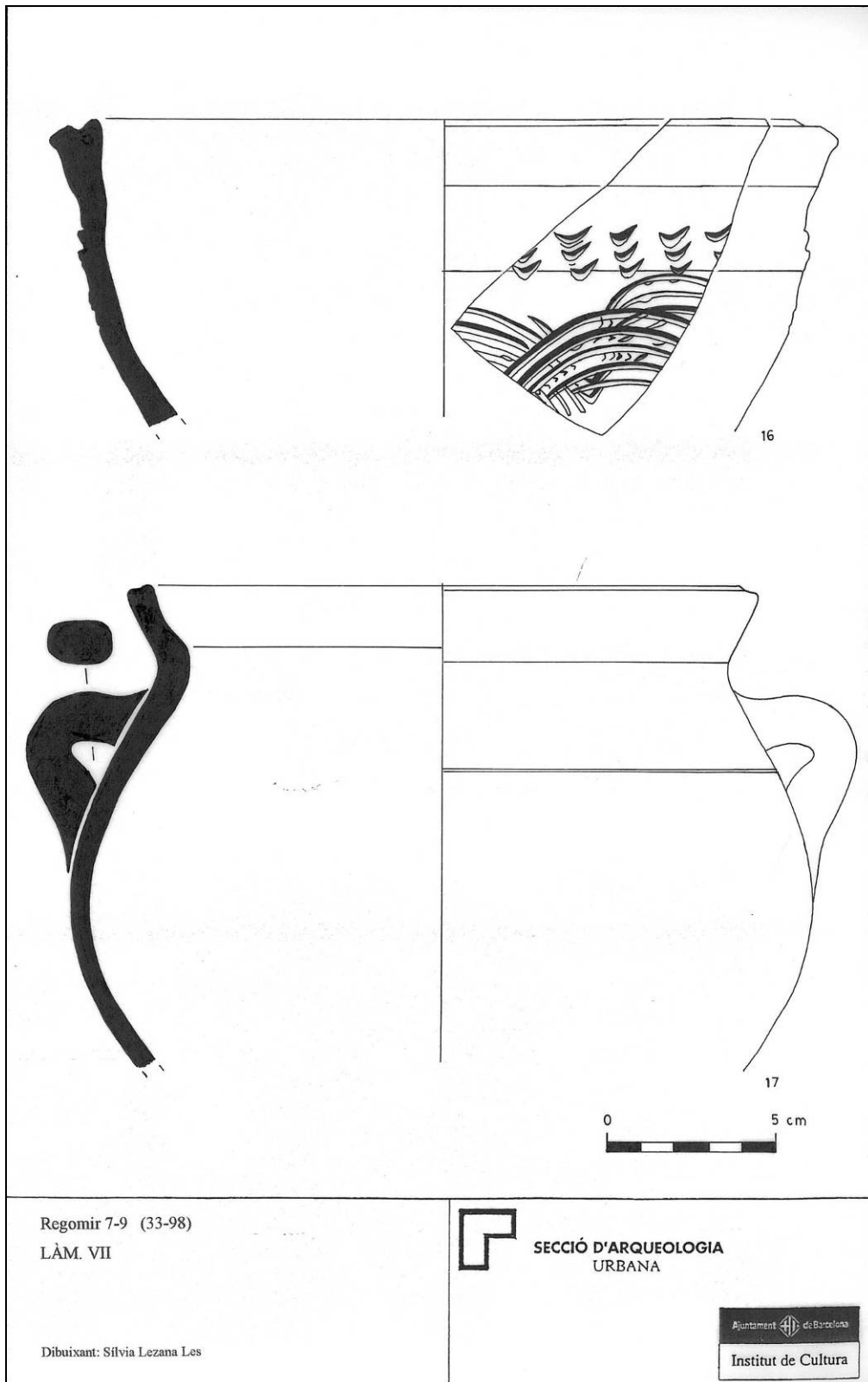

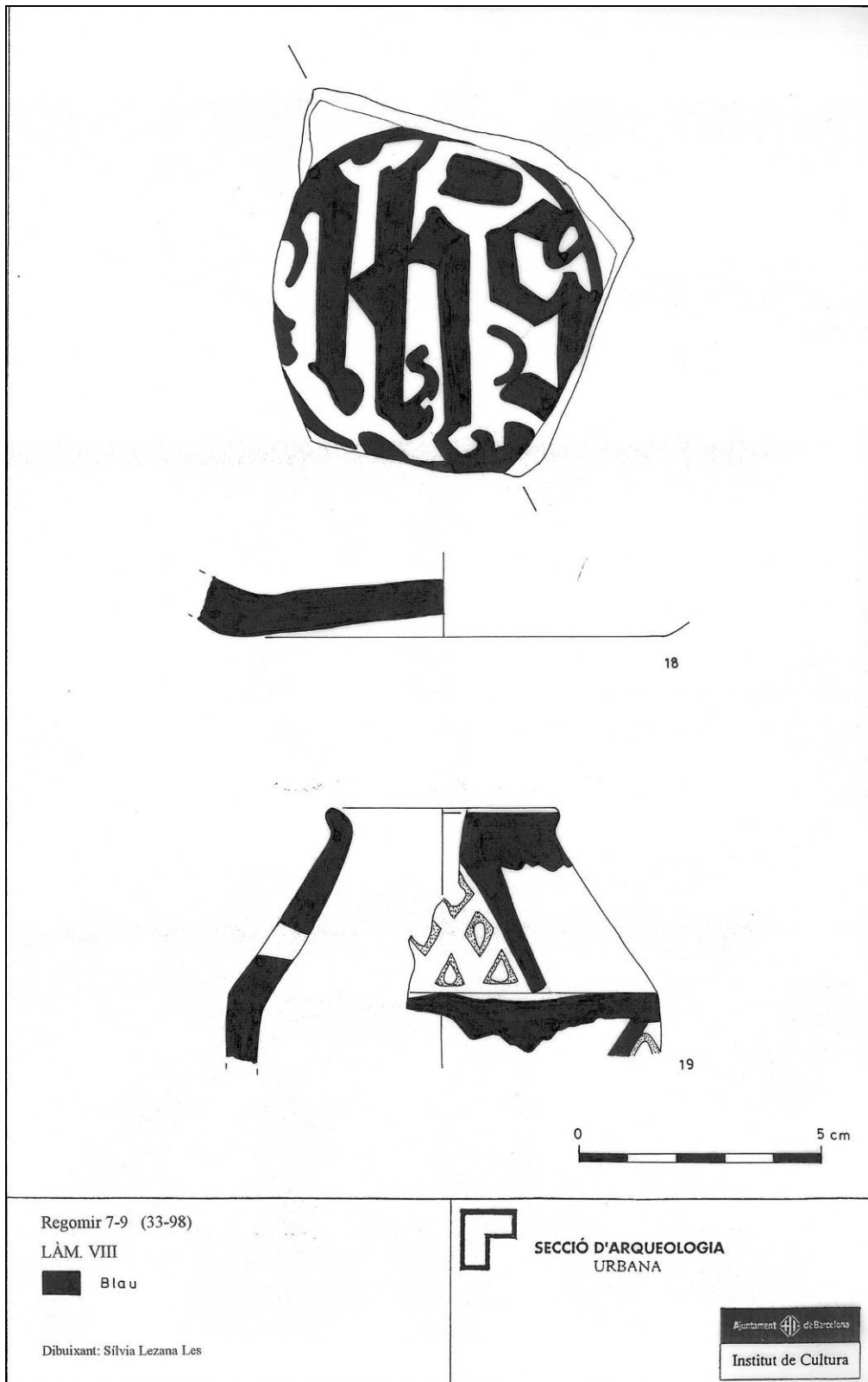
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

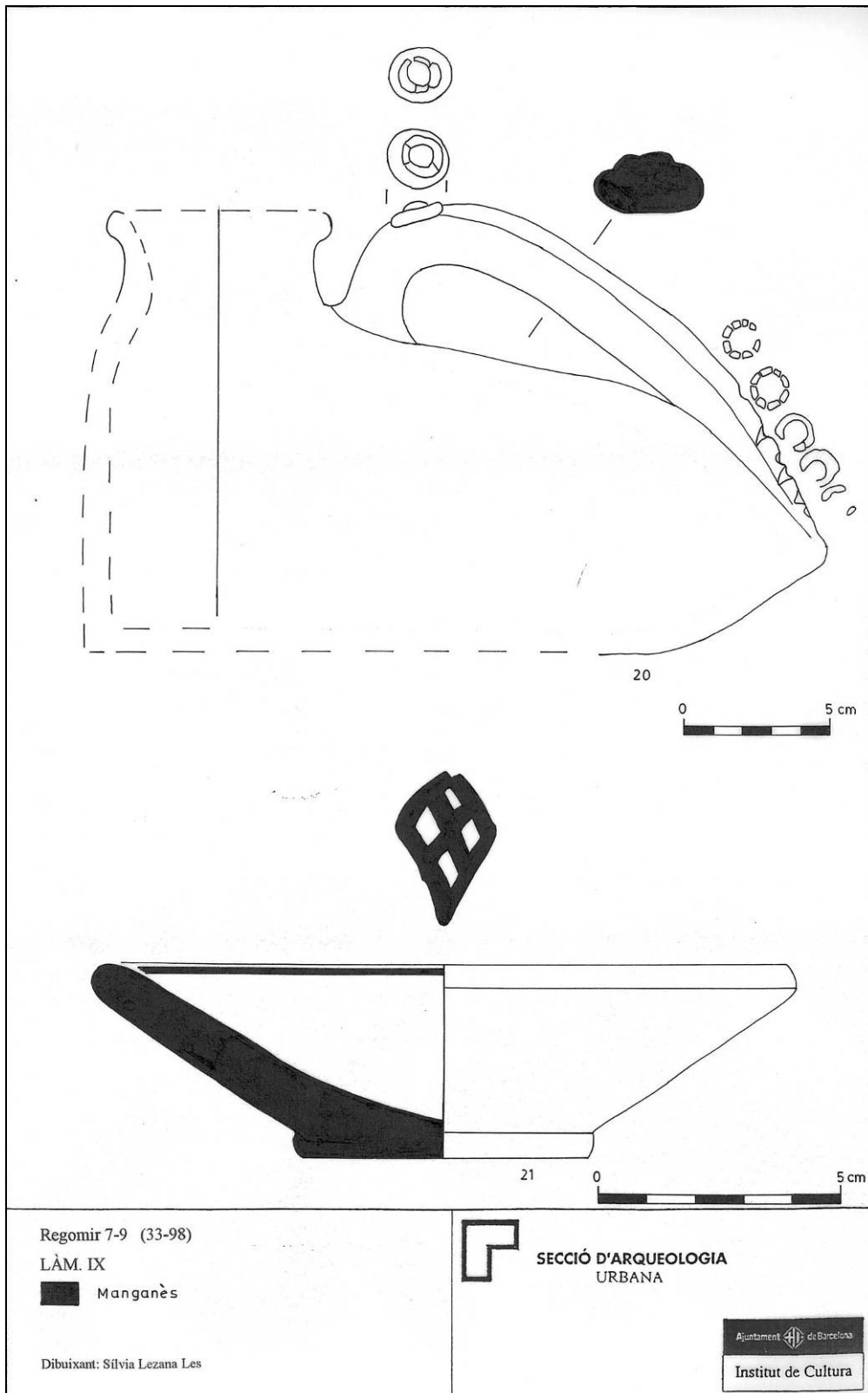
Ajuntament de Barcelona
Institut de Cultura

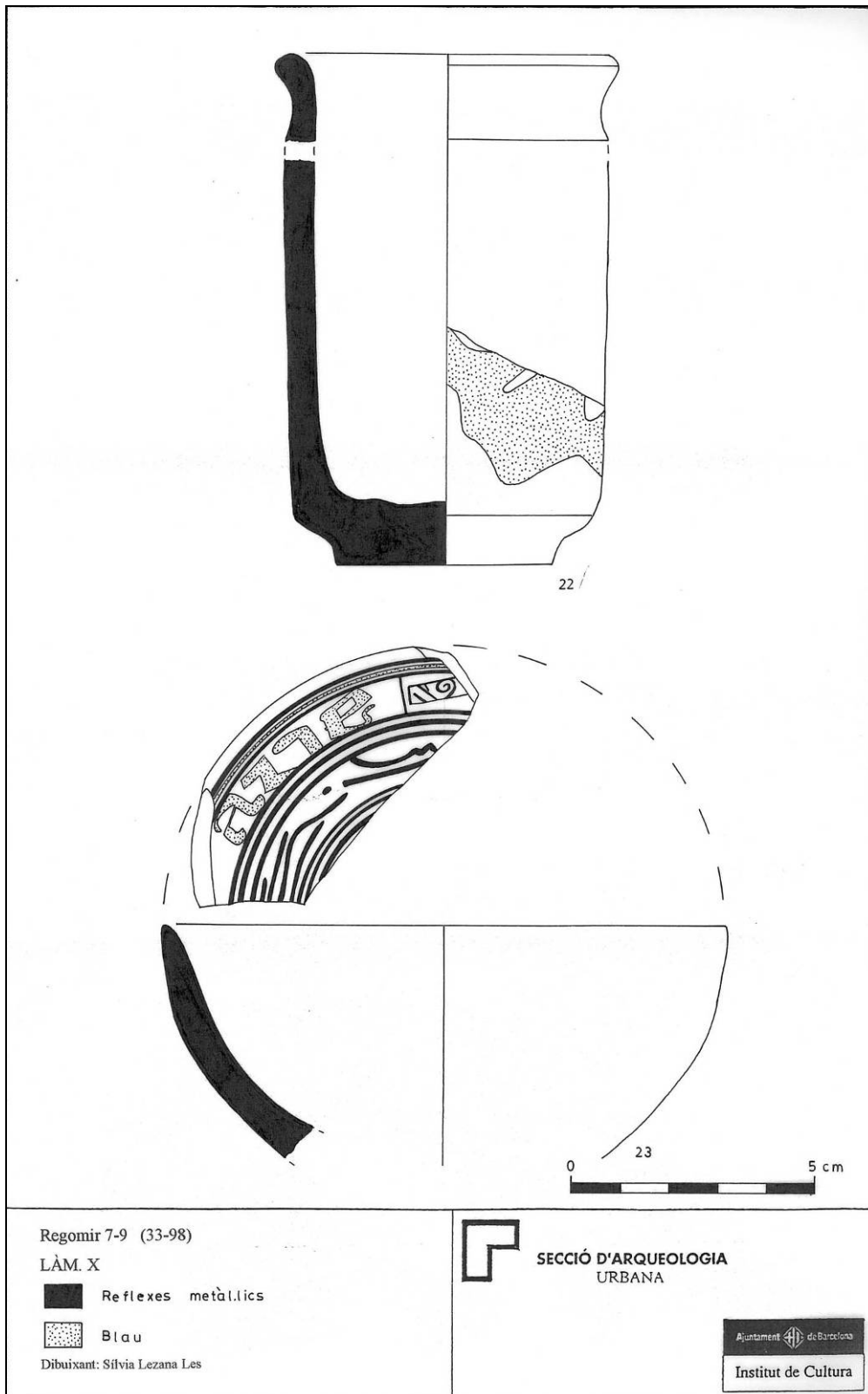

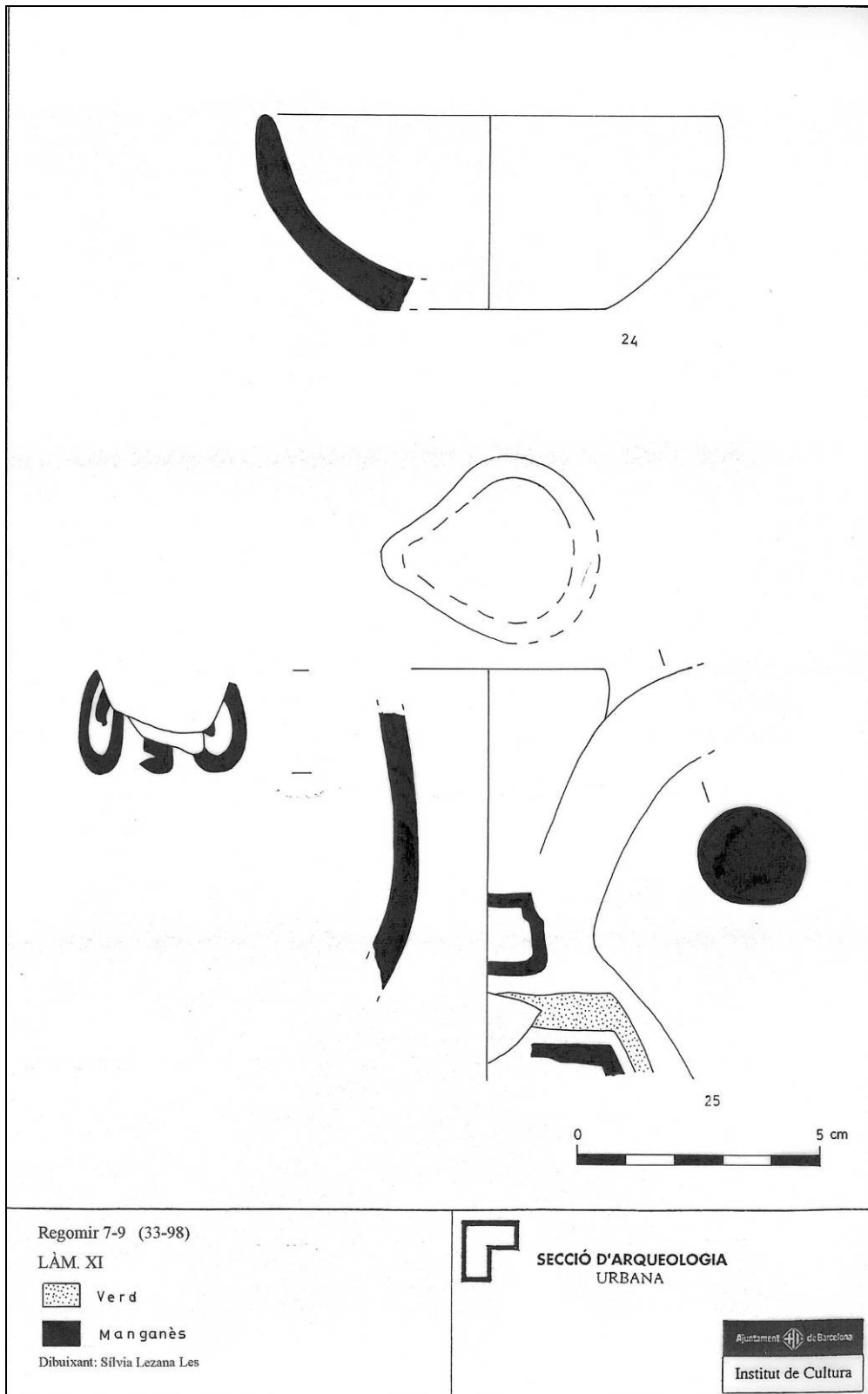

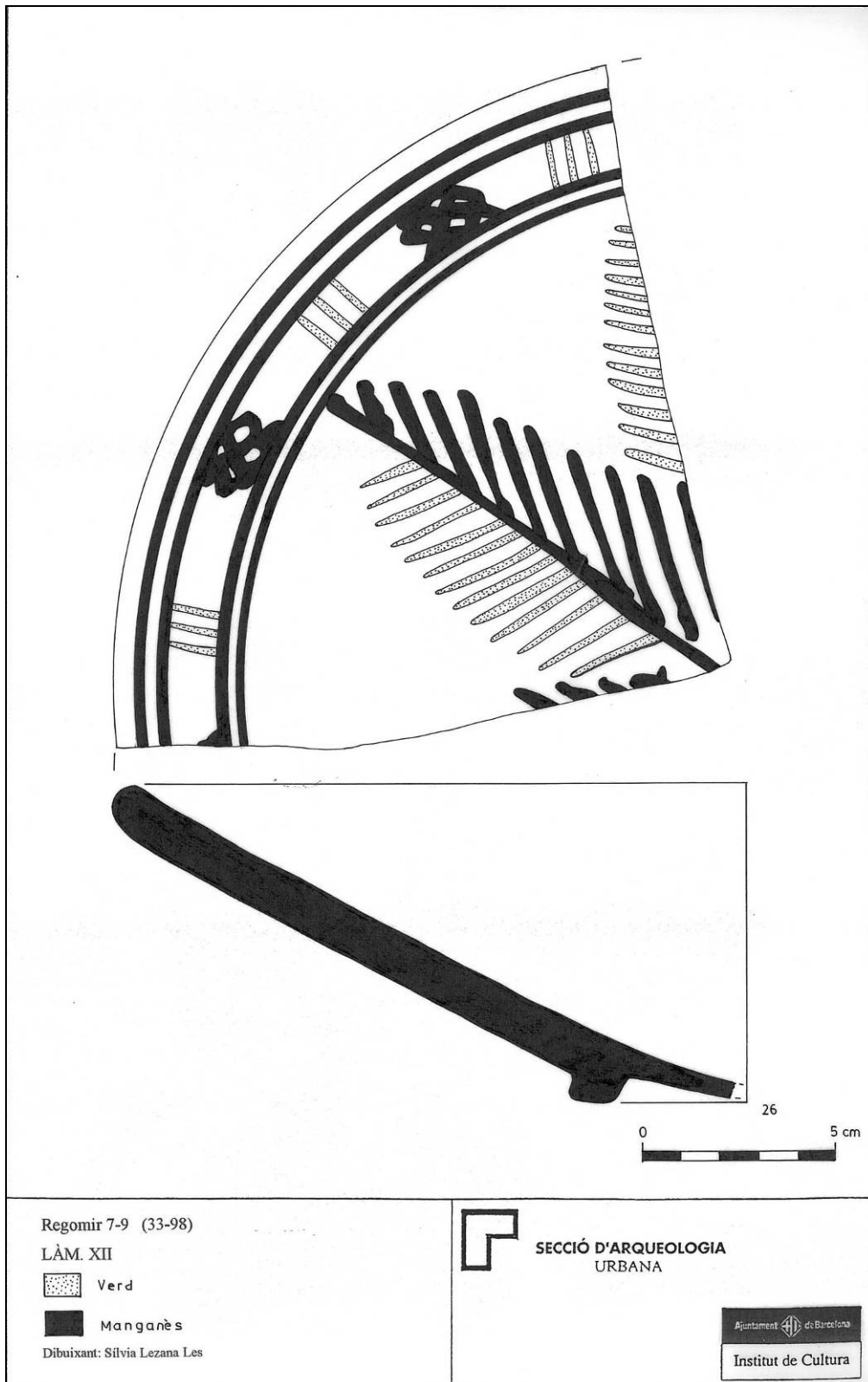

Regomir 7-9 (33-98)

LÀM. XII

Verd

Manganès

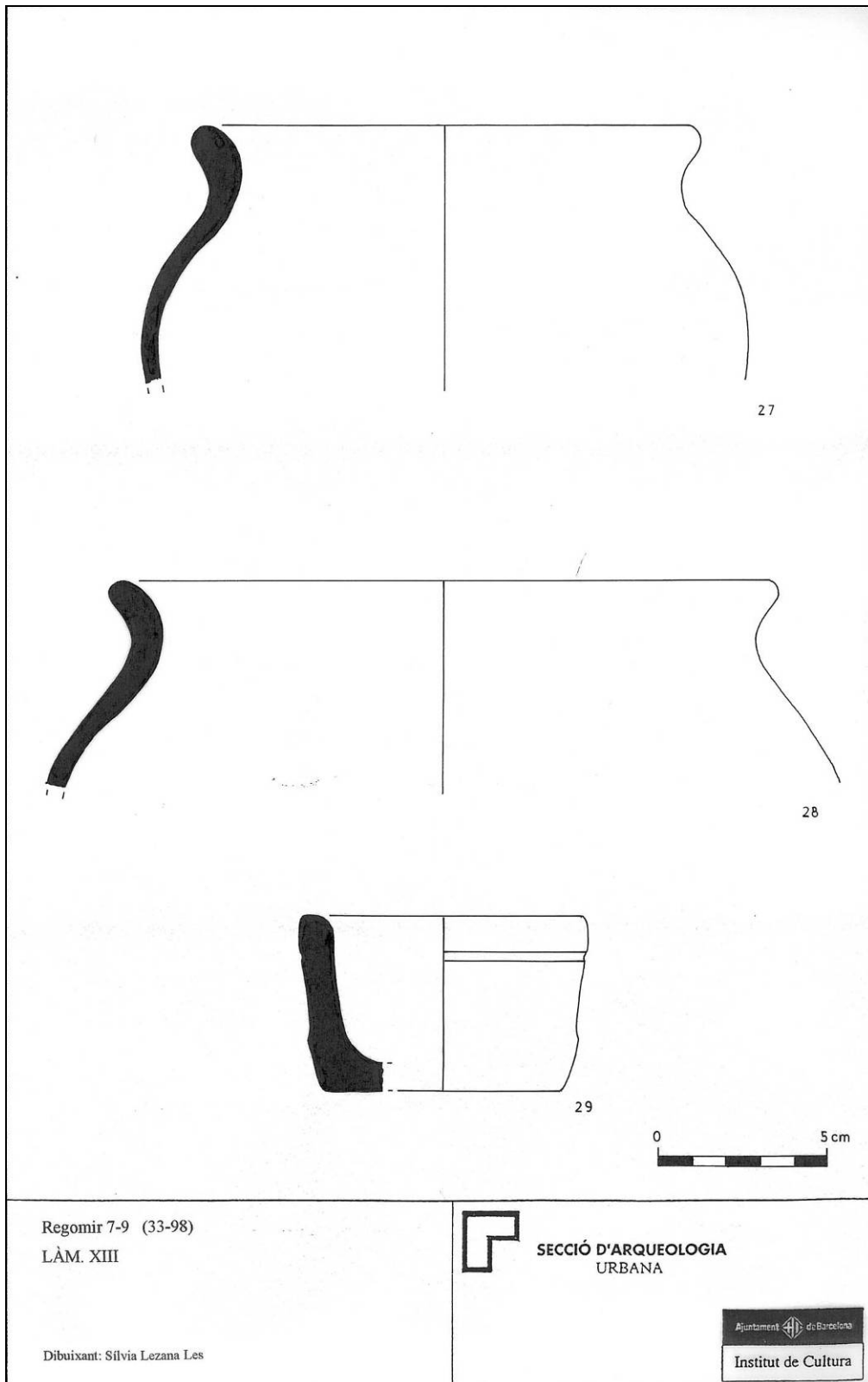
Dibuixant: Silvia Lezana Les

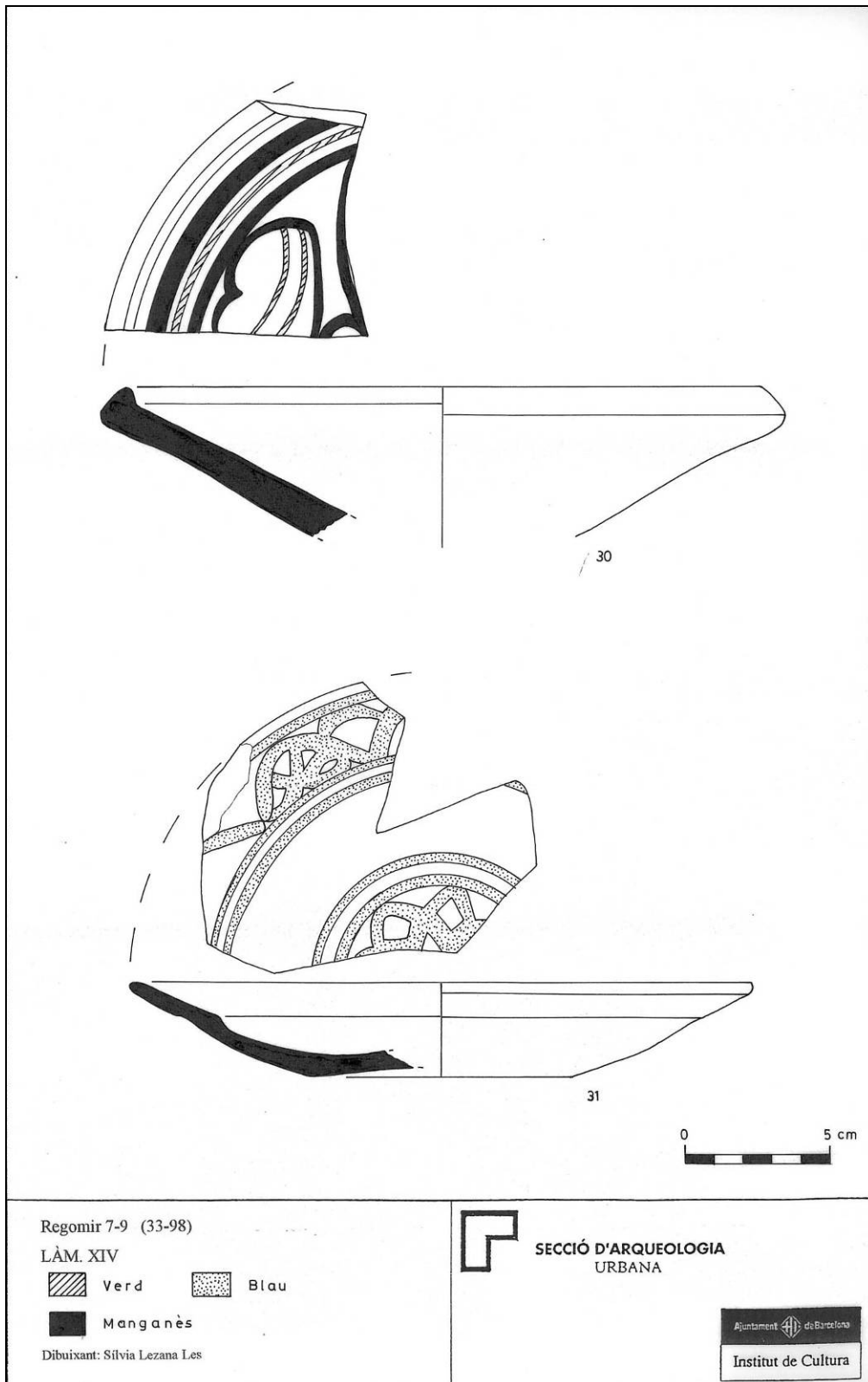

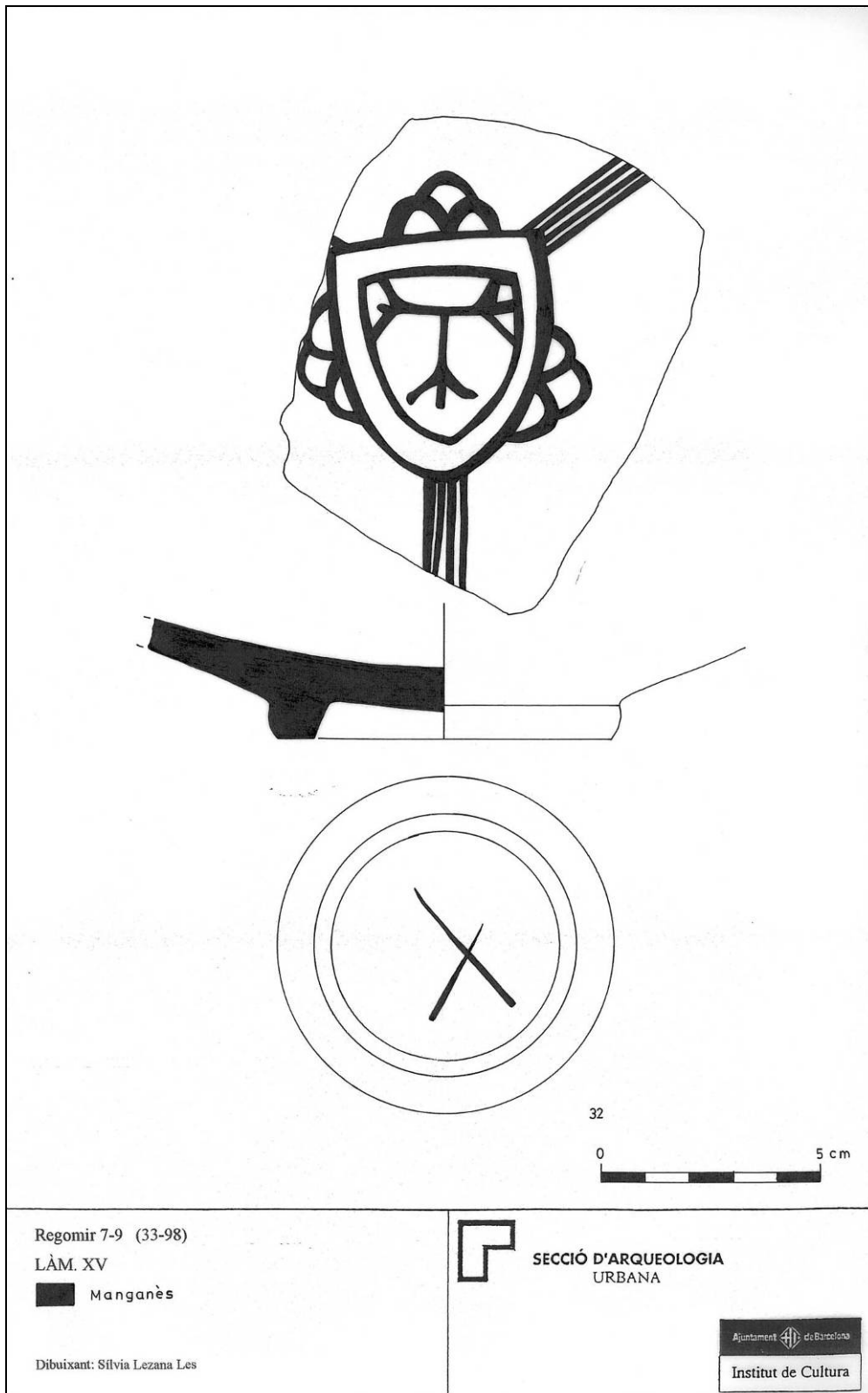
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament de Barcelona

Institut de Cultura

Regomir 7-9 (33-98)

LÀM. XV

■ Manganès

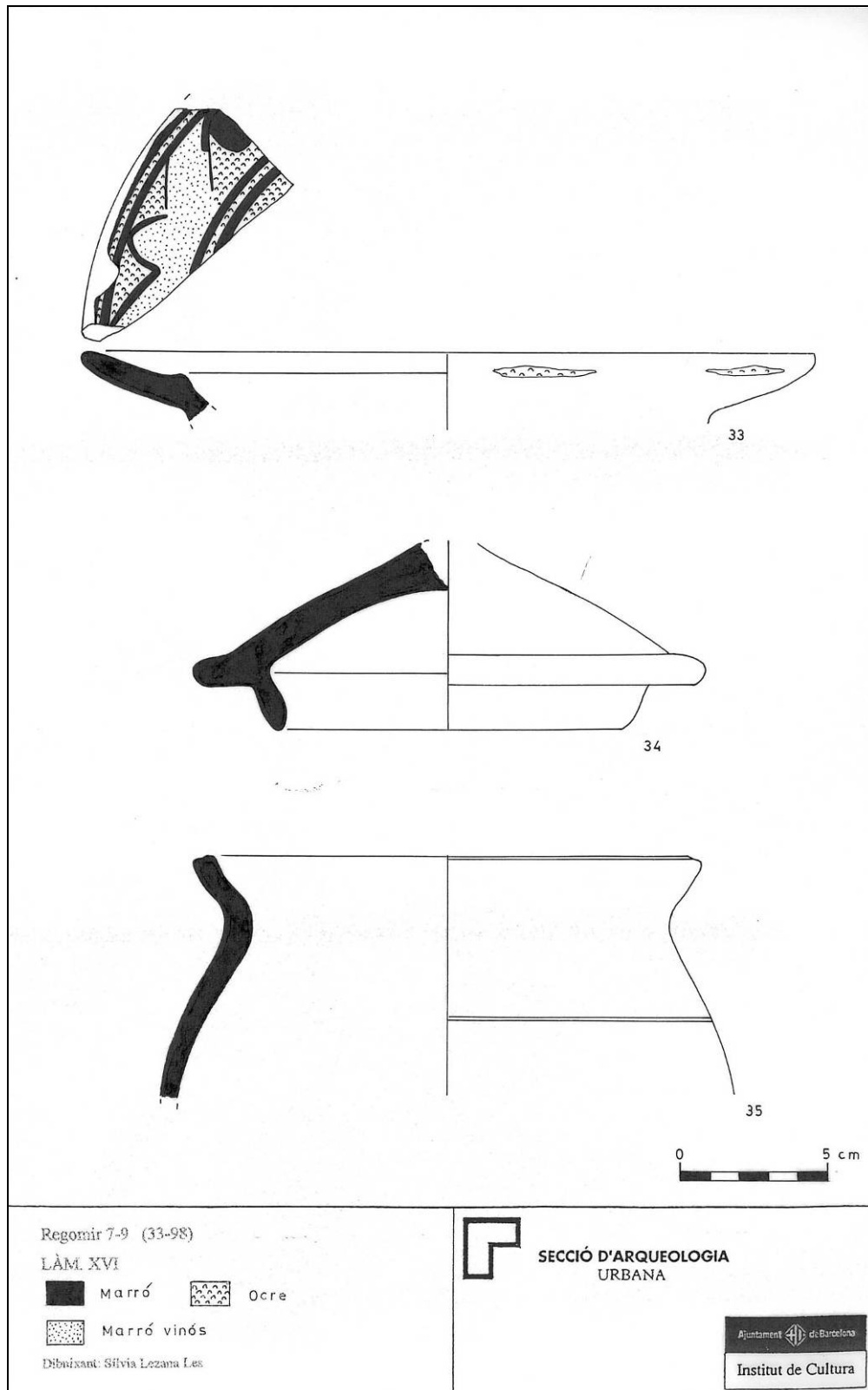
Dibuixant: Sílvia Lezana Les

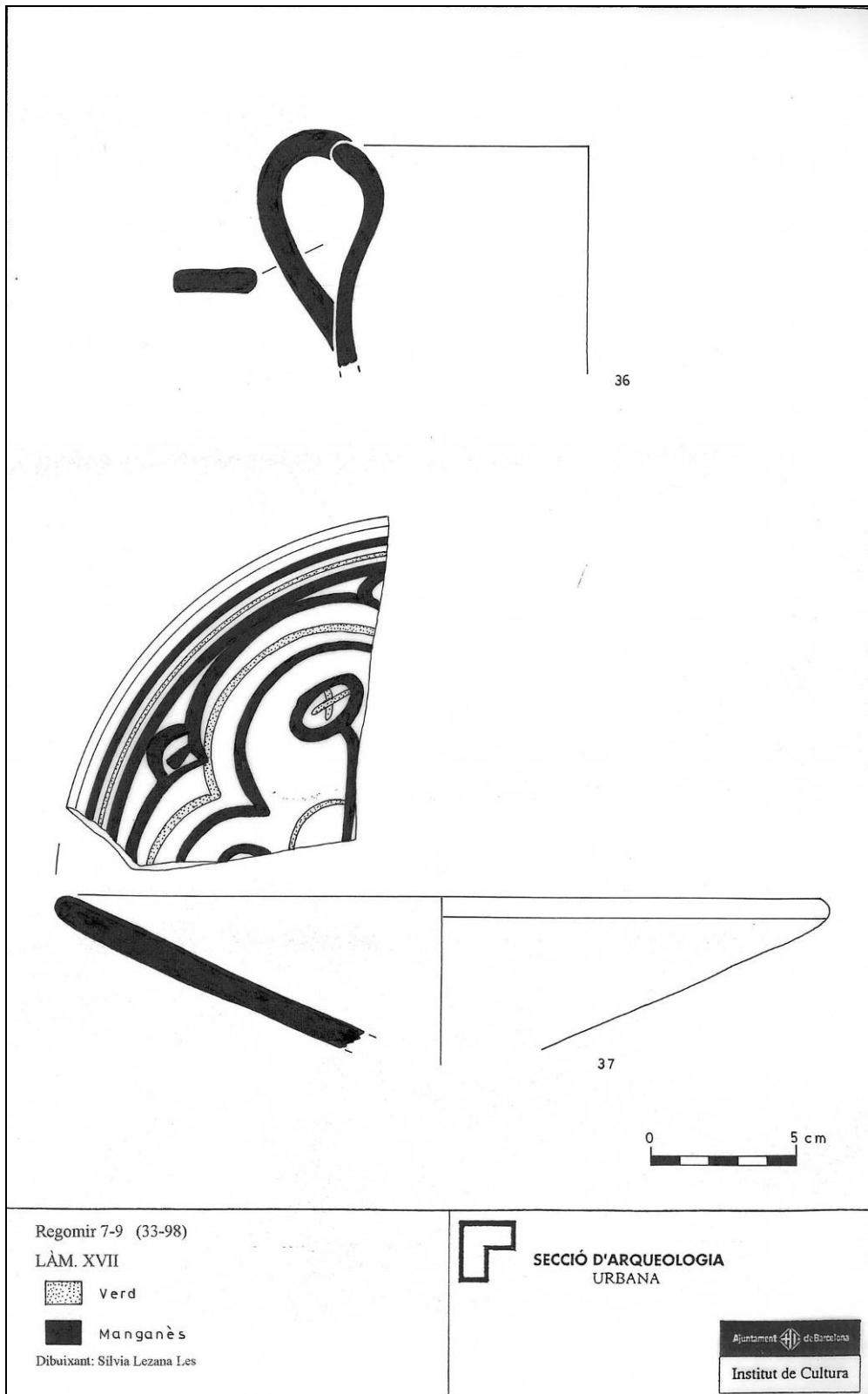

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament de Barcelona

Institut de Cultura

Regomir 7-9 (33-98)

LÀM. XVII

Verd

Manganès

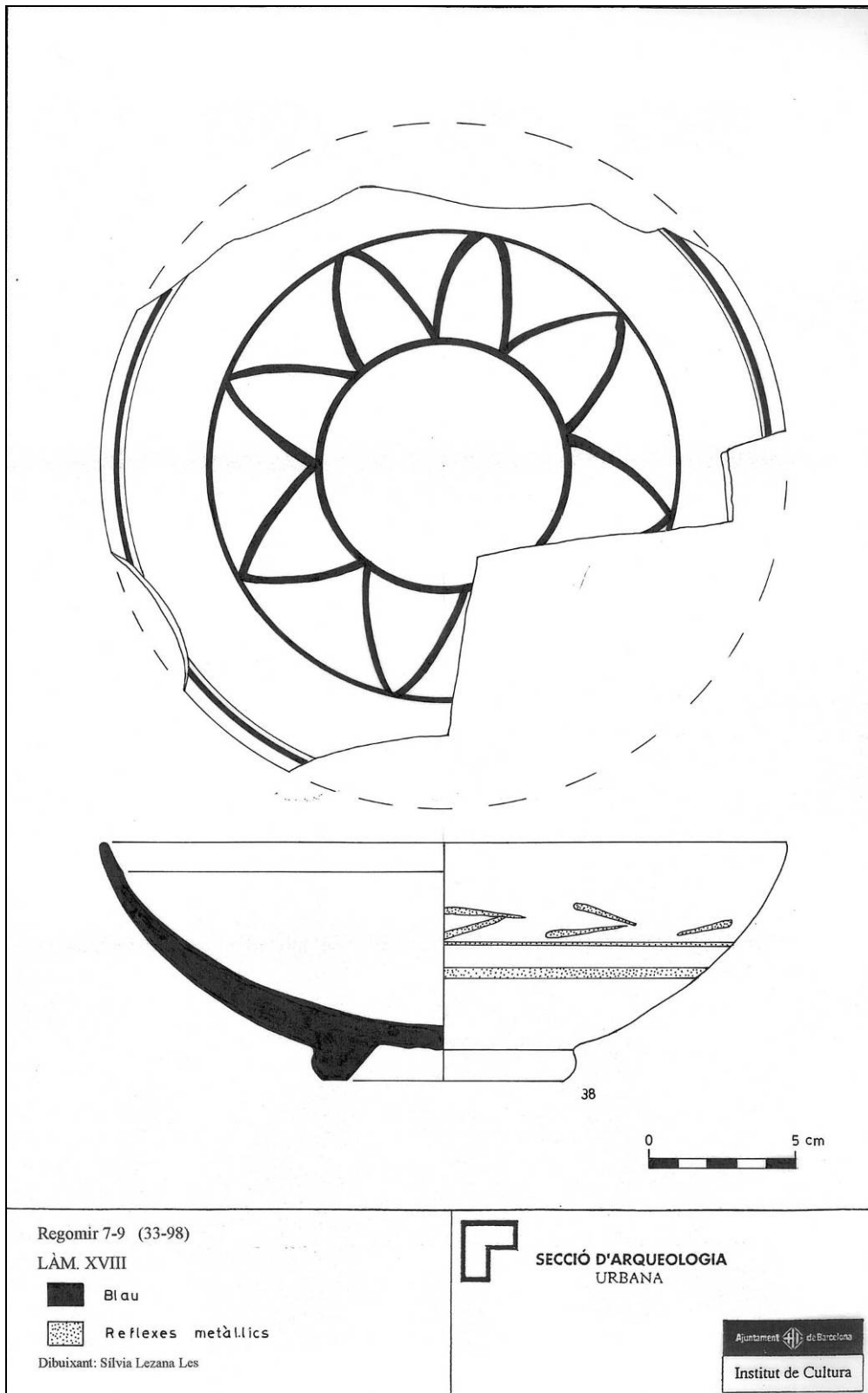
Dibuixant: Sílvia Lezana Les

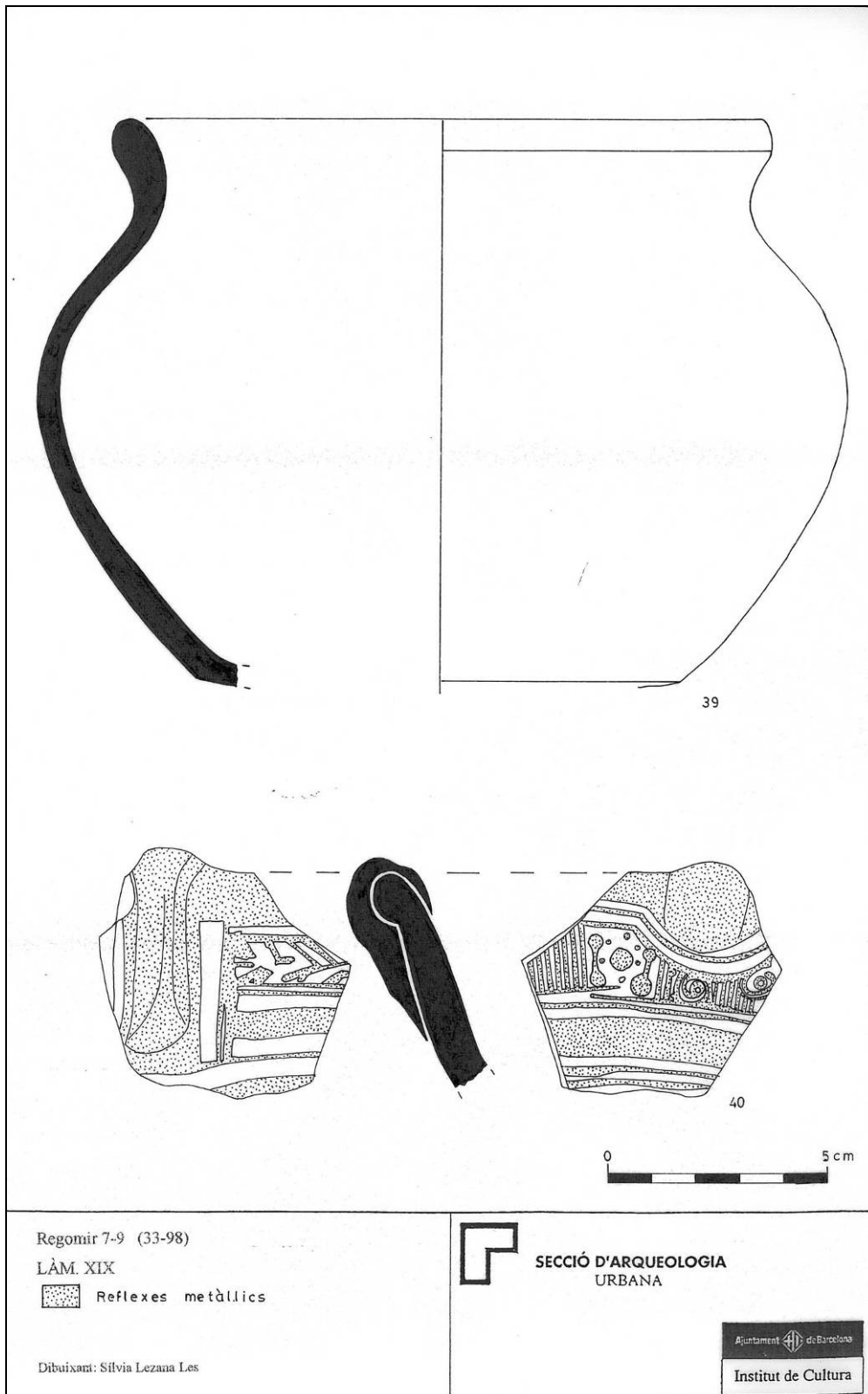

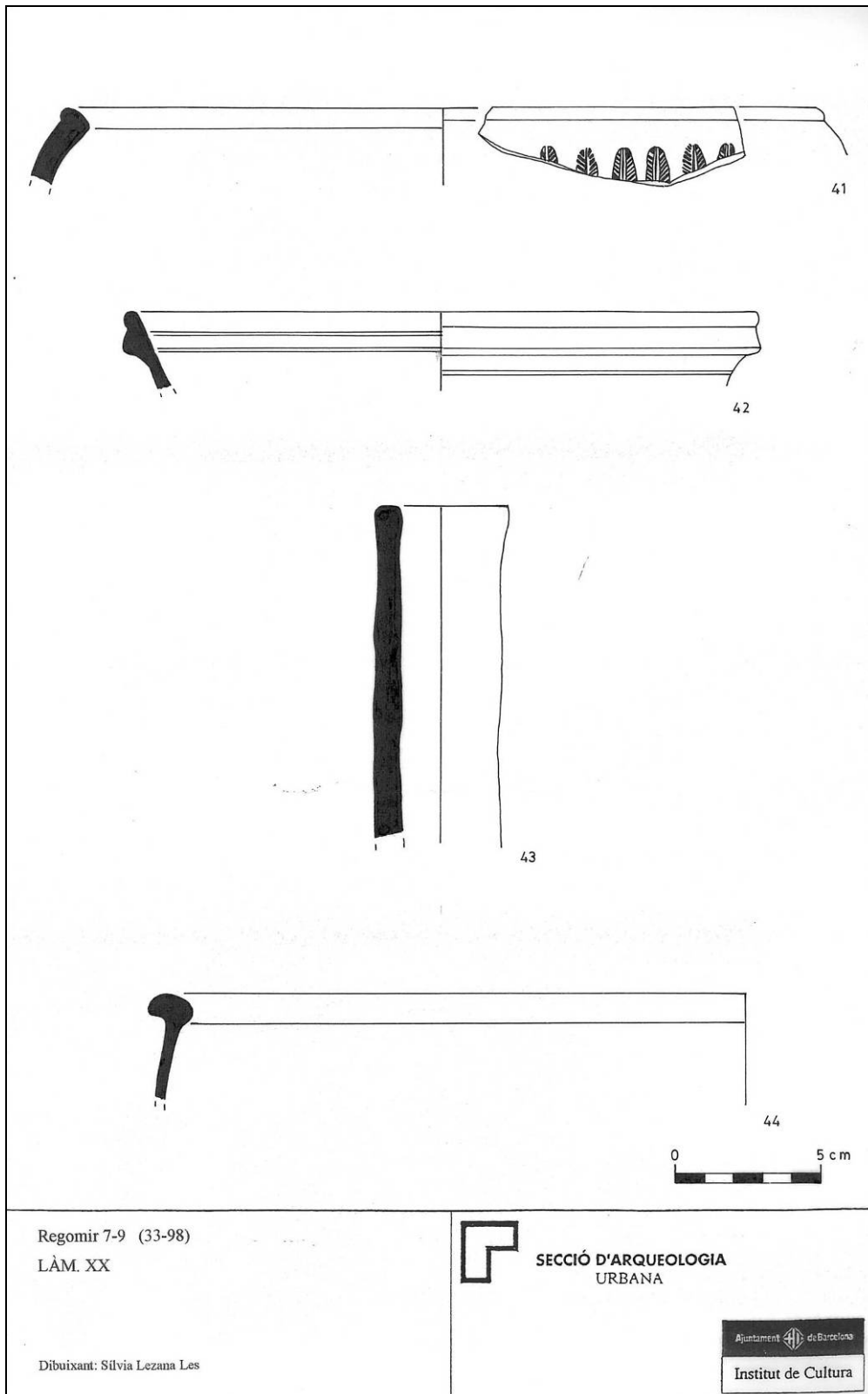
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament de Barcelona

Institut de Cultura

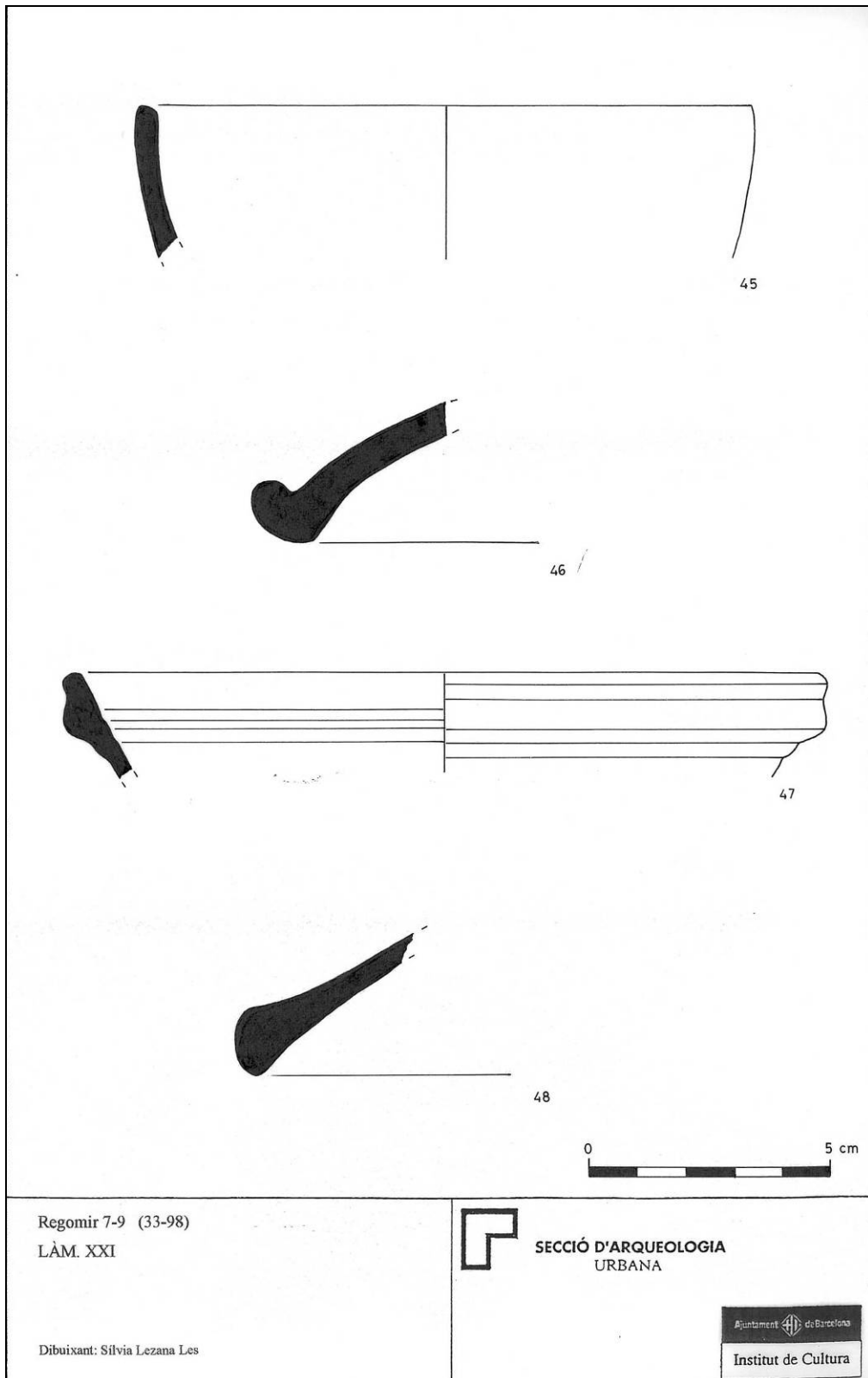
Regomir 7-9 (33-98)
LÀM. XX

Dibuixant: Sílvia Lezana Les

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament de Barcelona
Institut de Cultura

Regomir 7-9 (33-98)
LÀM. XXI

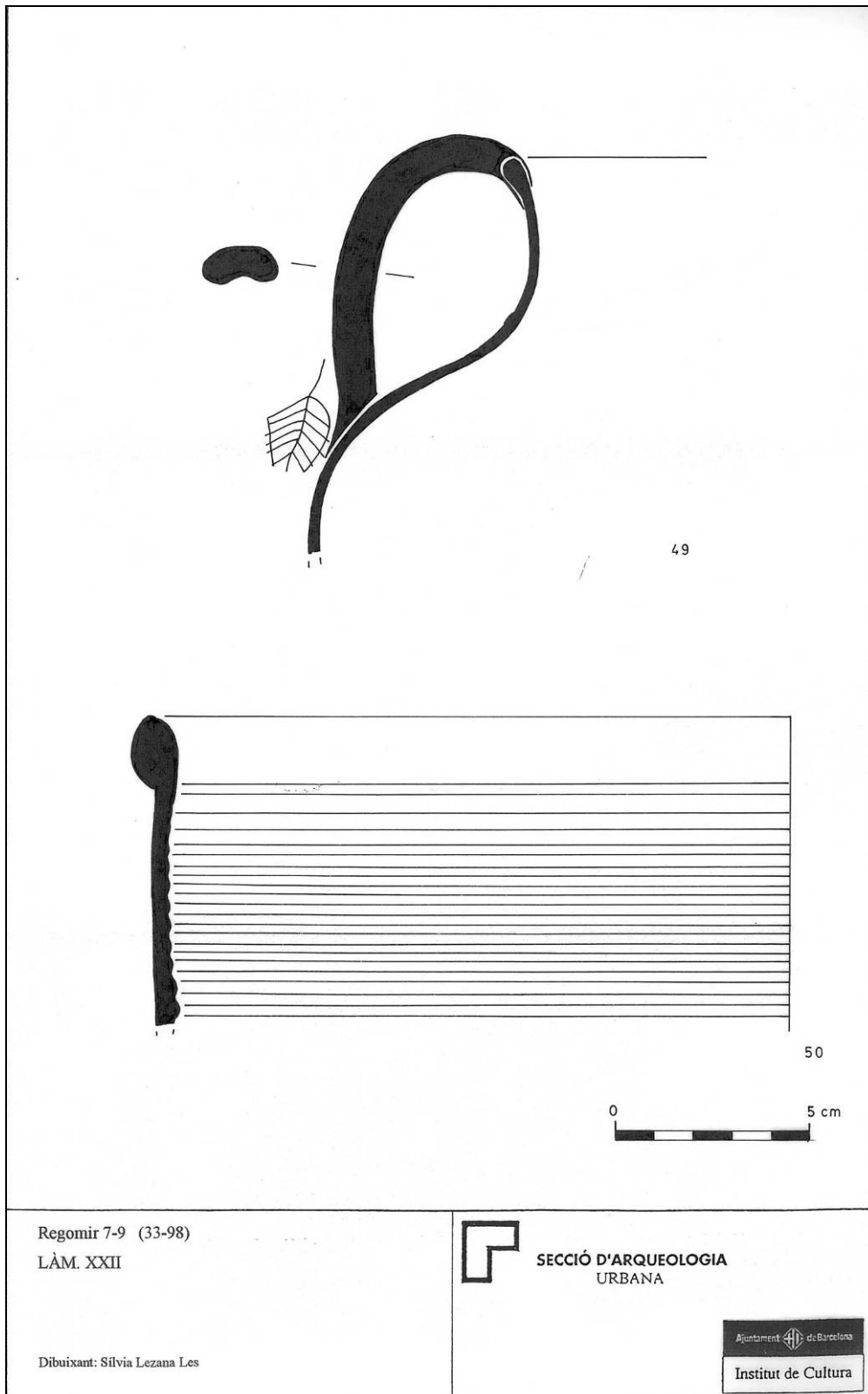
Dibuixant: Silvia Lezana Les

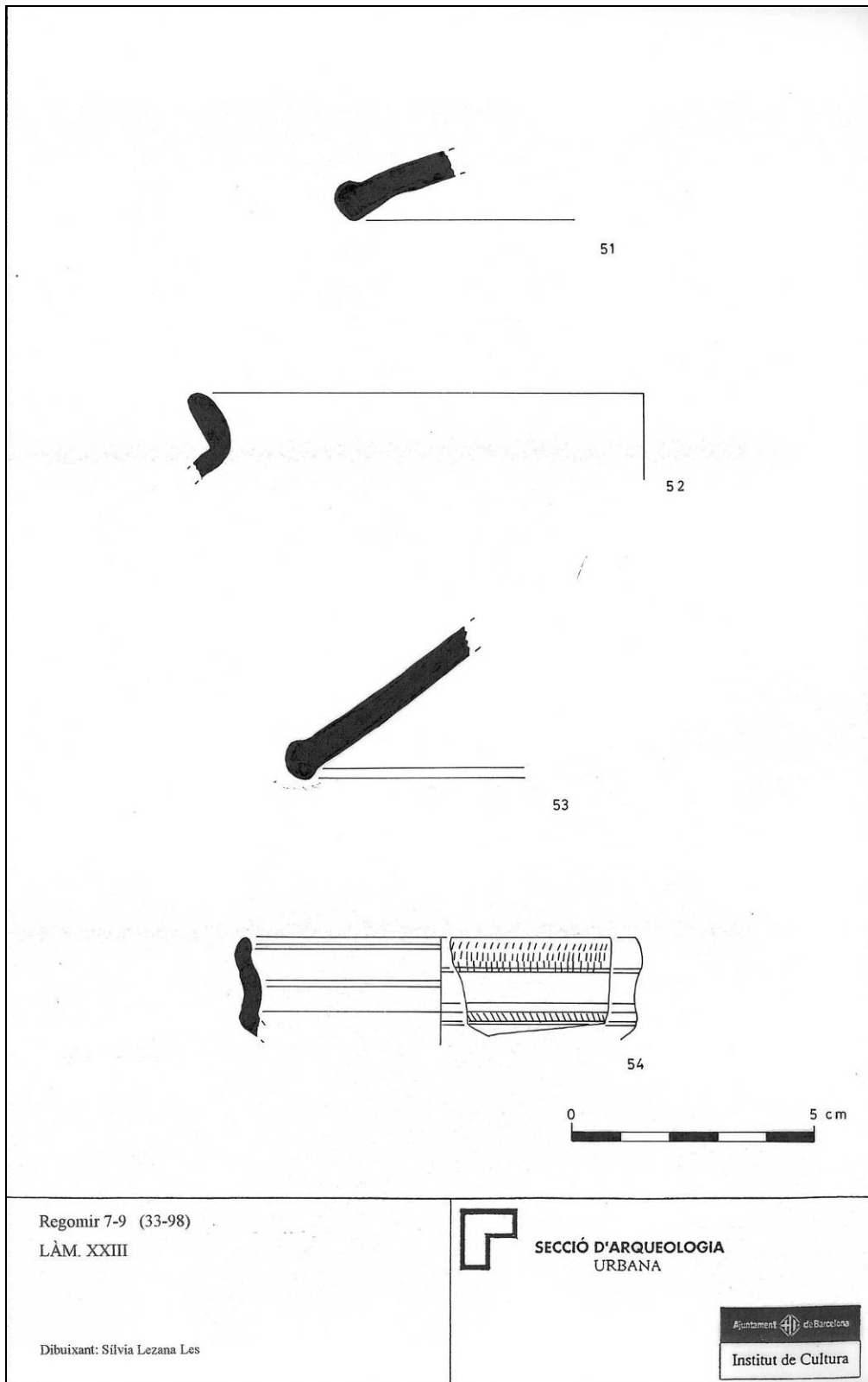

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

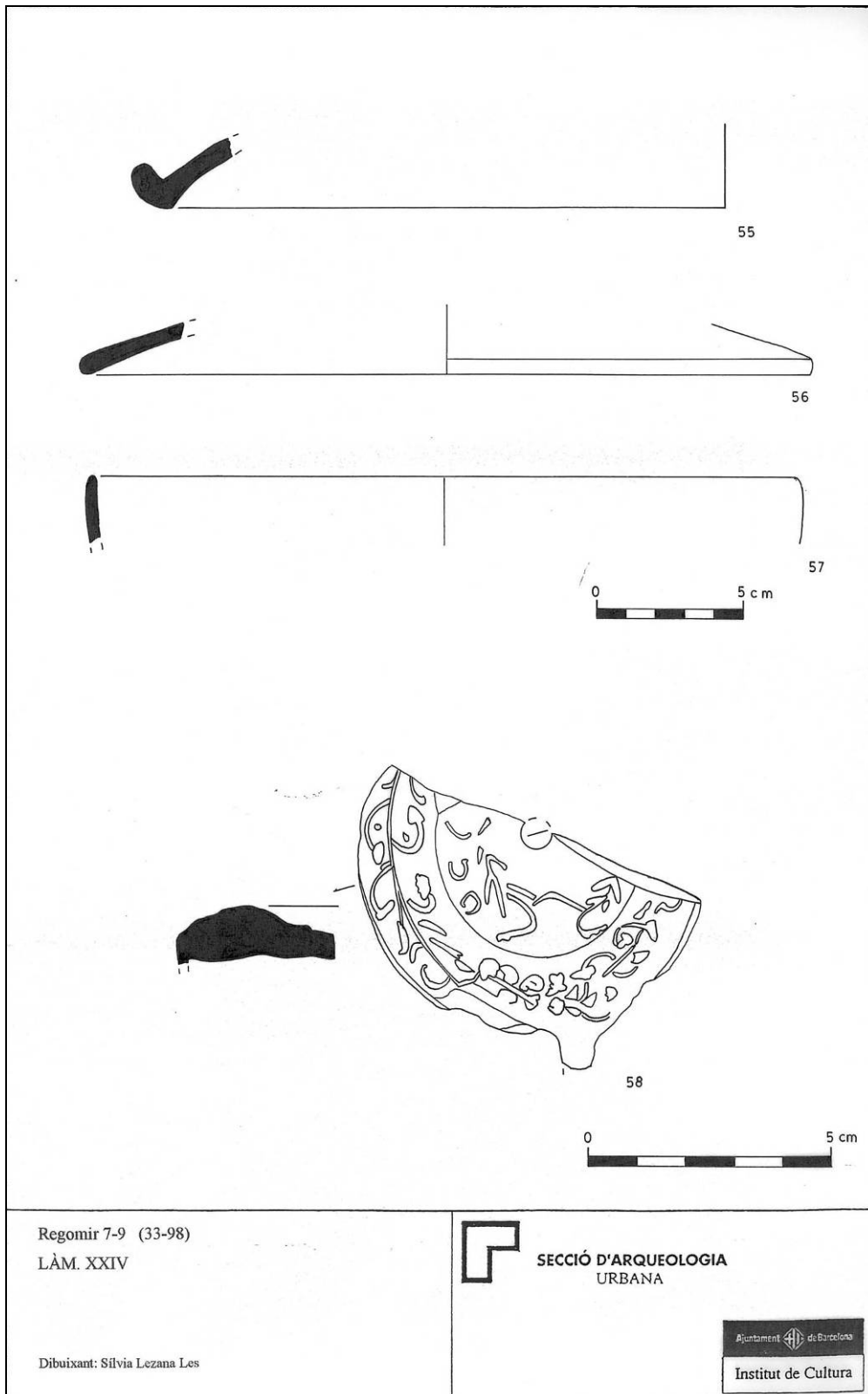

Institut de Cultura

Barcelona
El Barcelonès

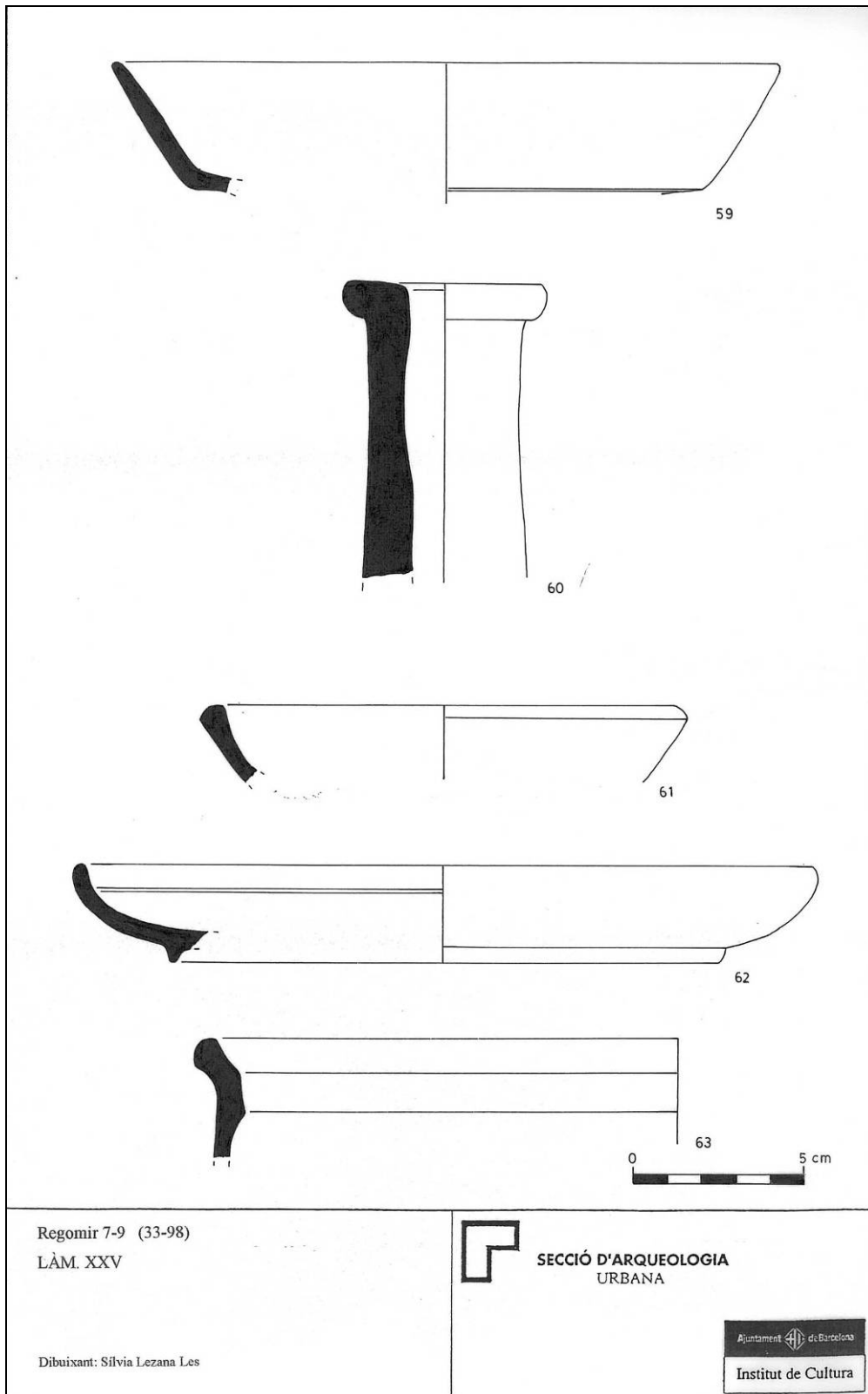
Regomir 7-9 (33-98)
LÀM. XXIV

Dibuixant: Sílvia Lezana Les

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

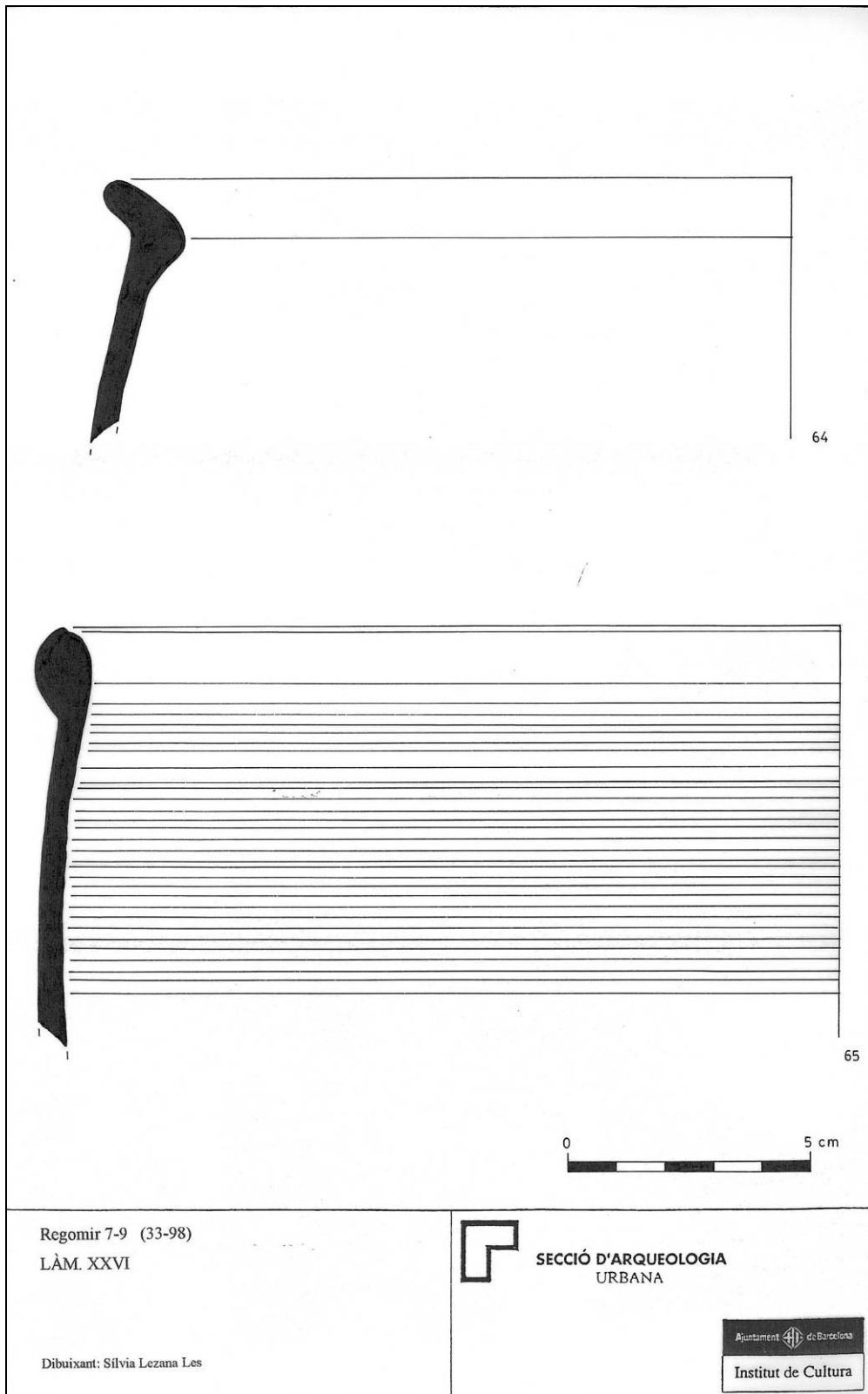
Regomir 7-9 (33-98)
LÀM. XXV

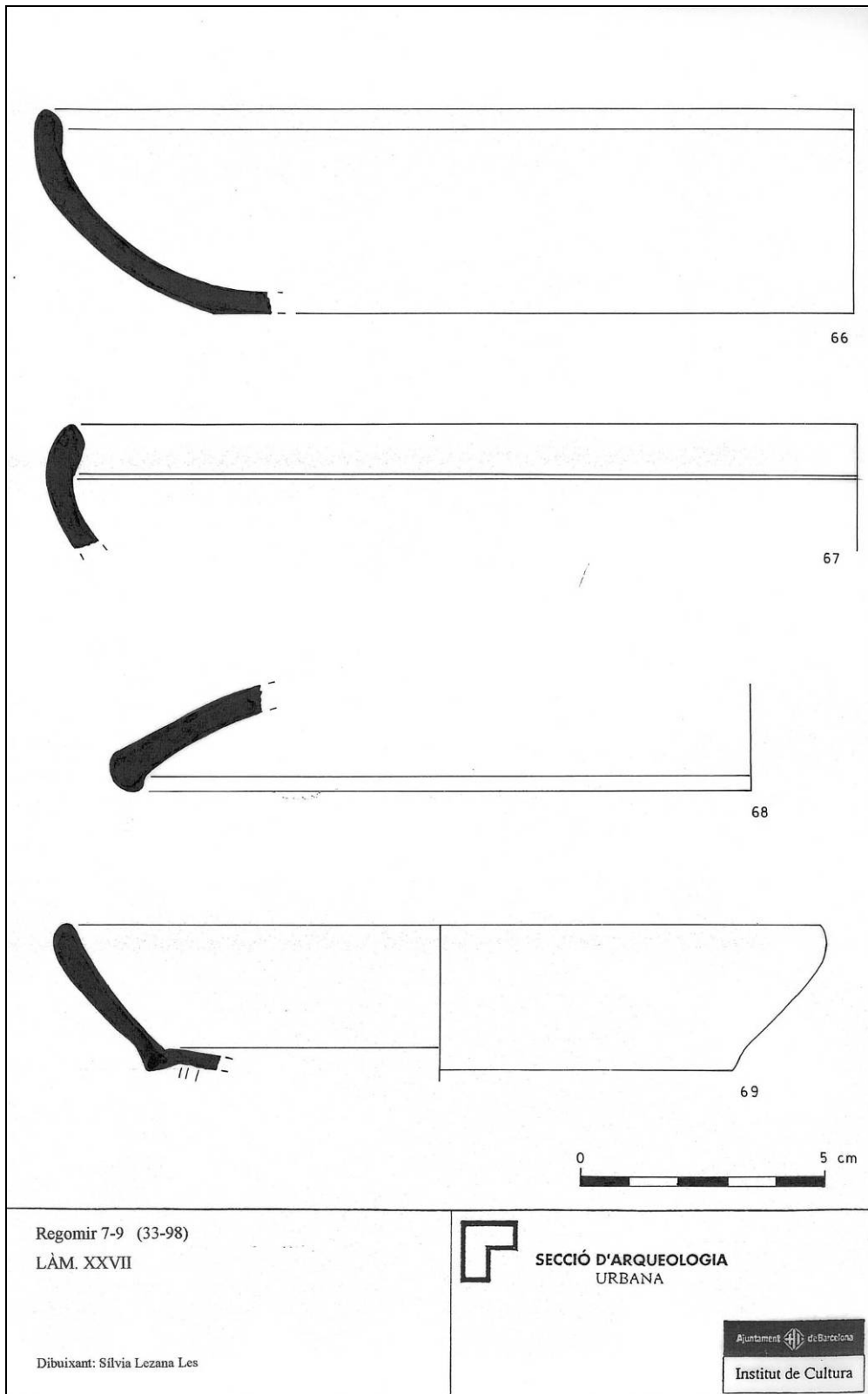
Dibuixant: Sílvia Lezana Les

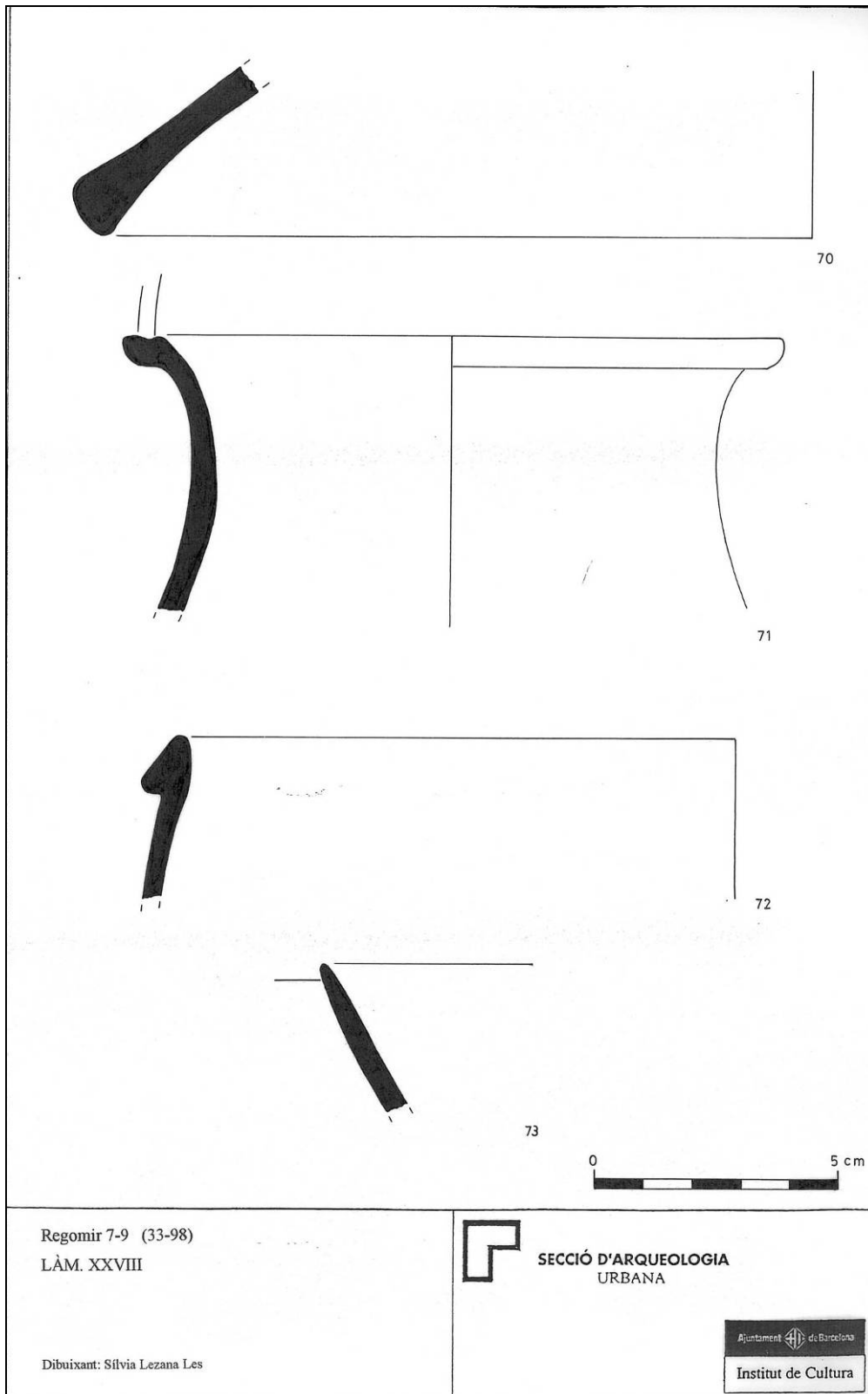

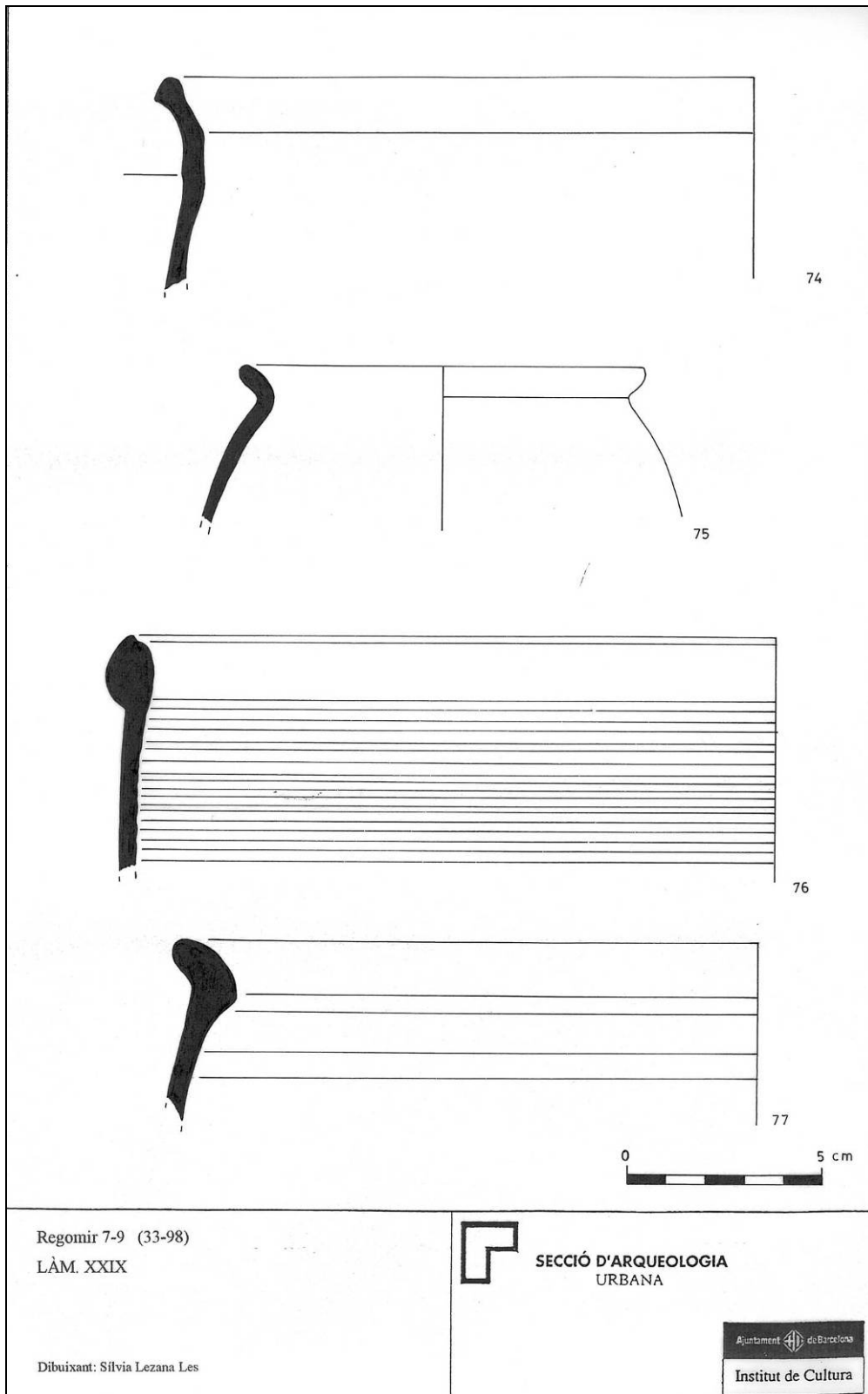
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

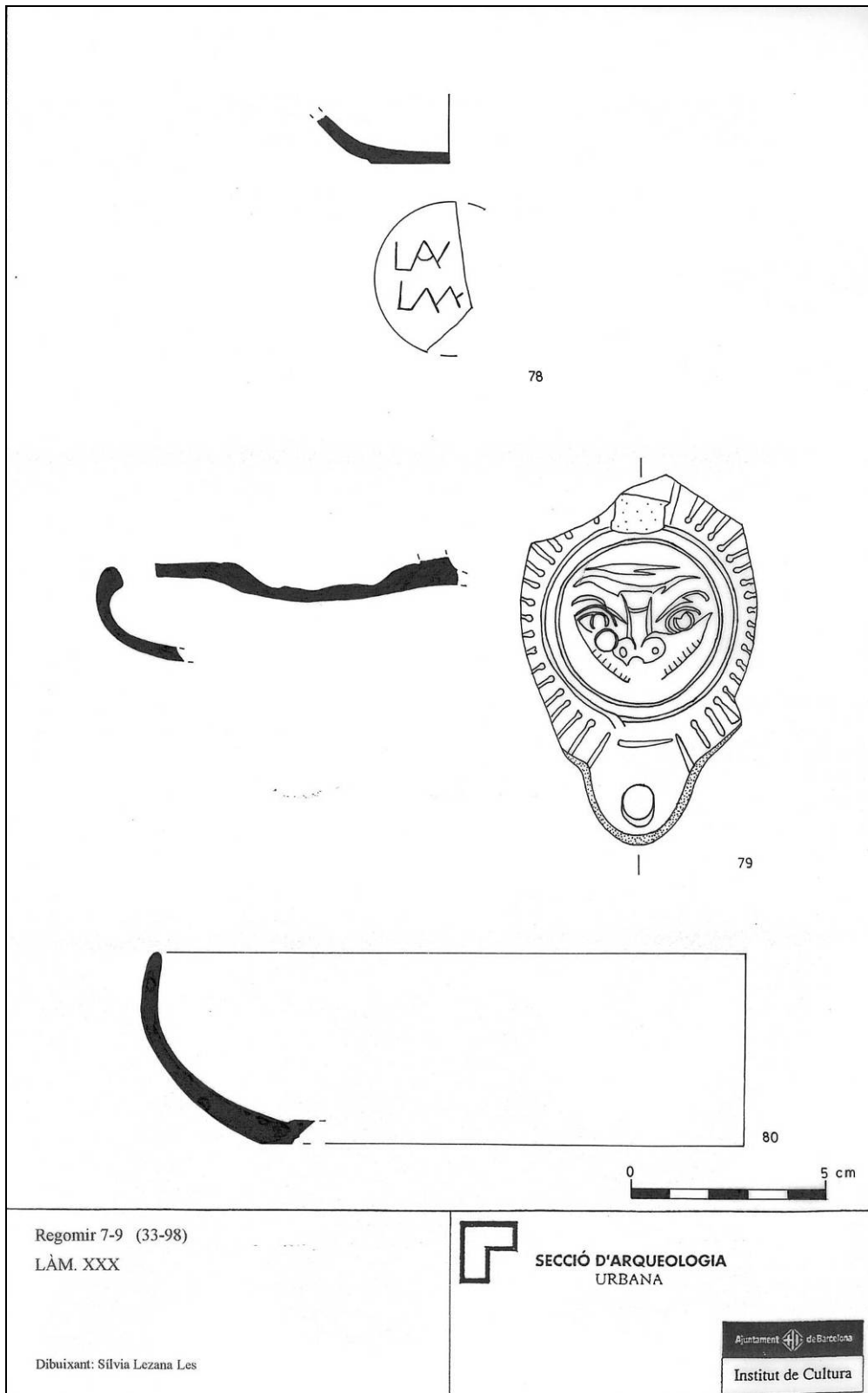

Regomir 7-9 (33-98)
LÀM. XXX

Dibuixant: Sílvia Lezana Les

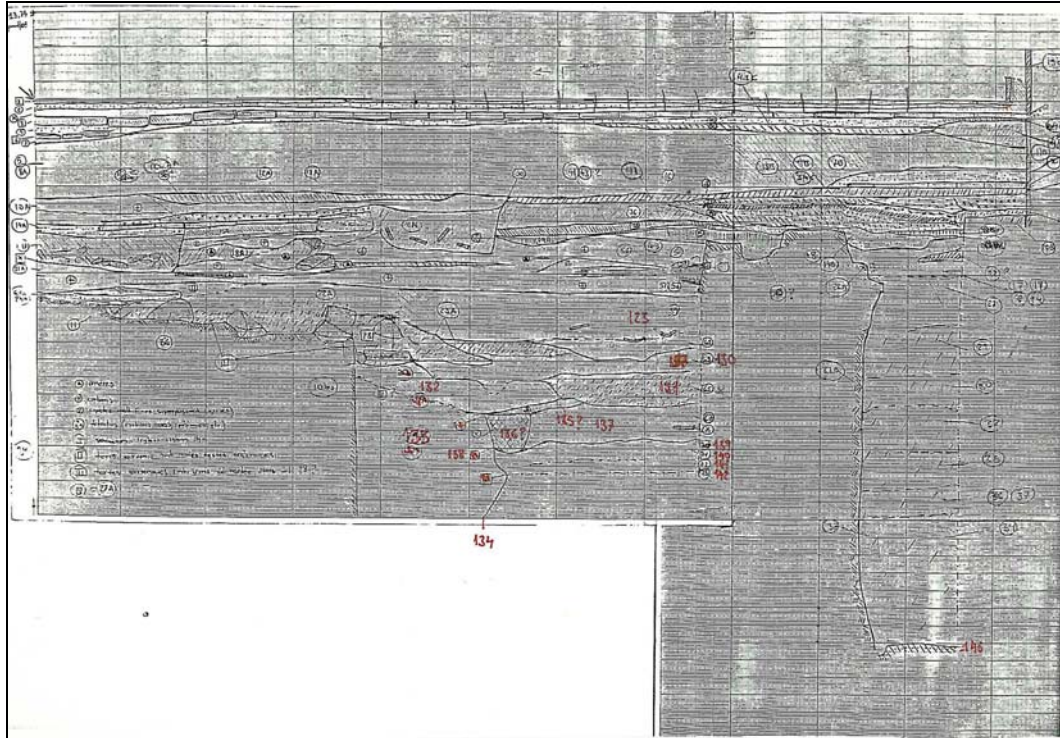
SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Ajuntament de Barcelona
Institut de Cultura

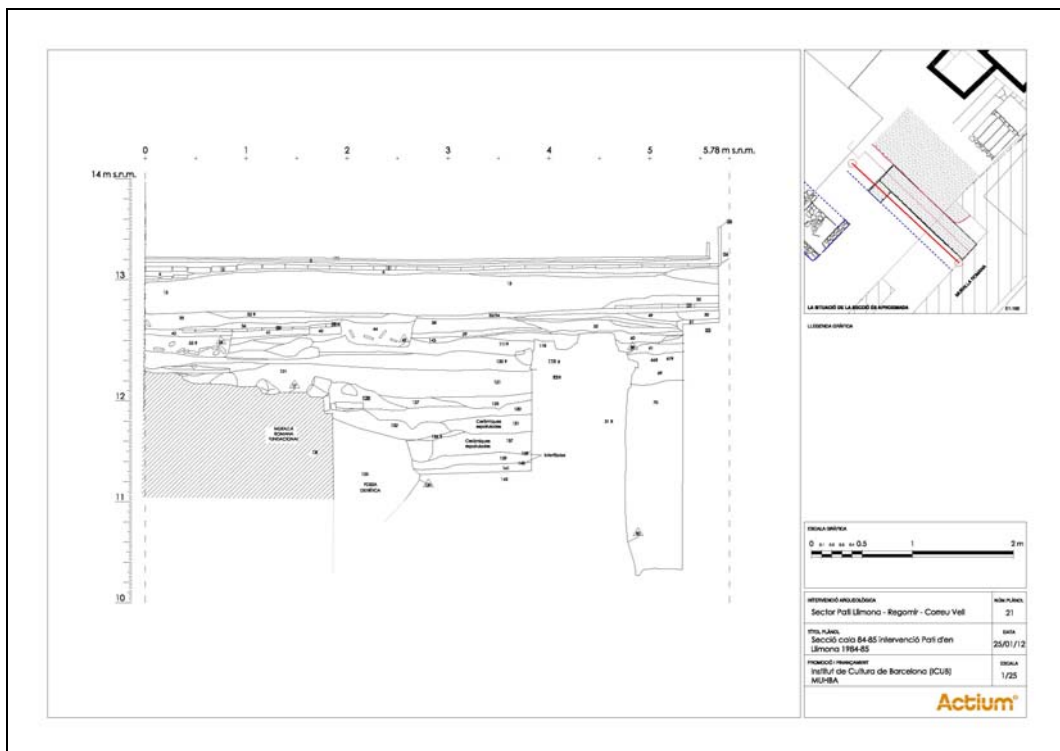
ANNEX 7. DOCUMENTACIÓ ORIGINAL I RESULTAT DEL TRACTAMENT

Exemples de digitalització de planimetria:

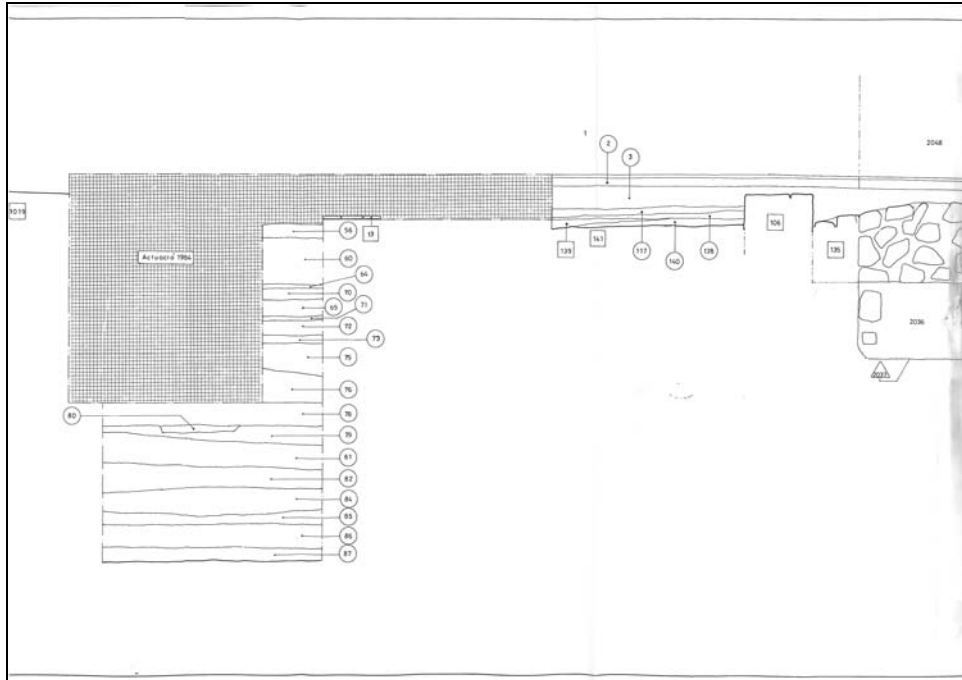
Secció "original" de la intervenció a Pati d'en Llimona de l'any 1984-1985:

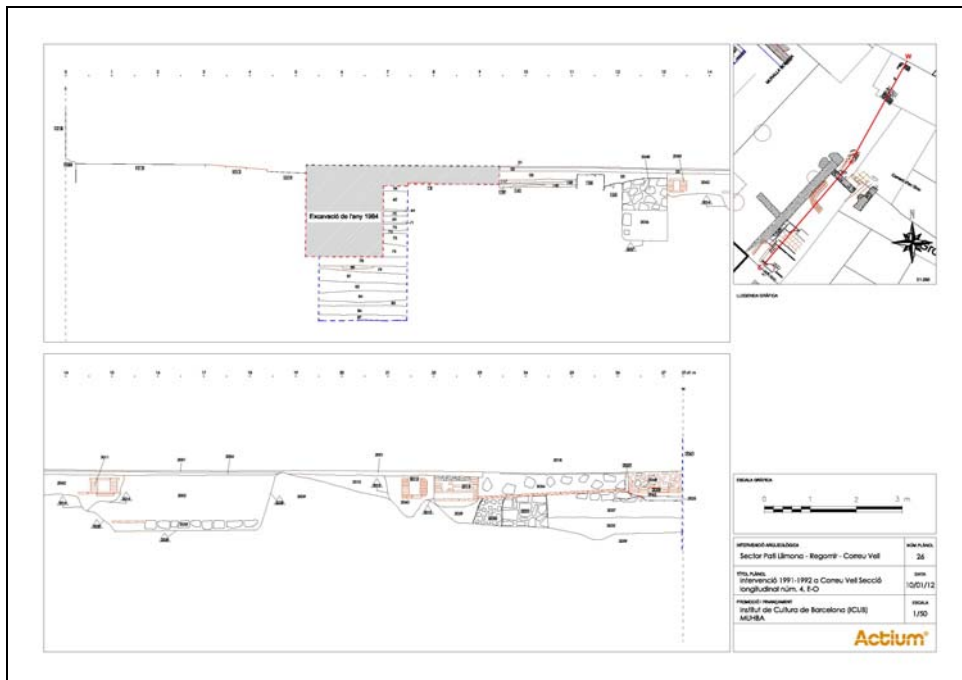
Secció digitalitzada i maquetada:

Secció "original" de la intervenció a Correu Vell de l'any 1991-1992 (parcial):

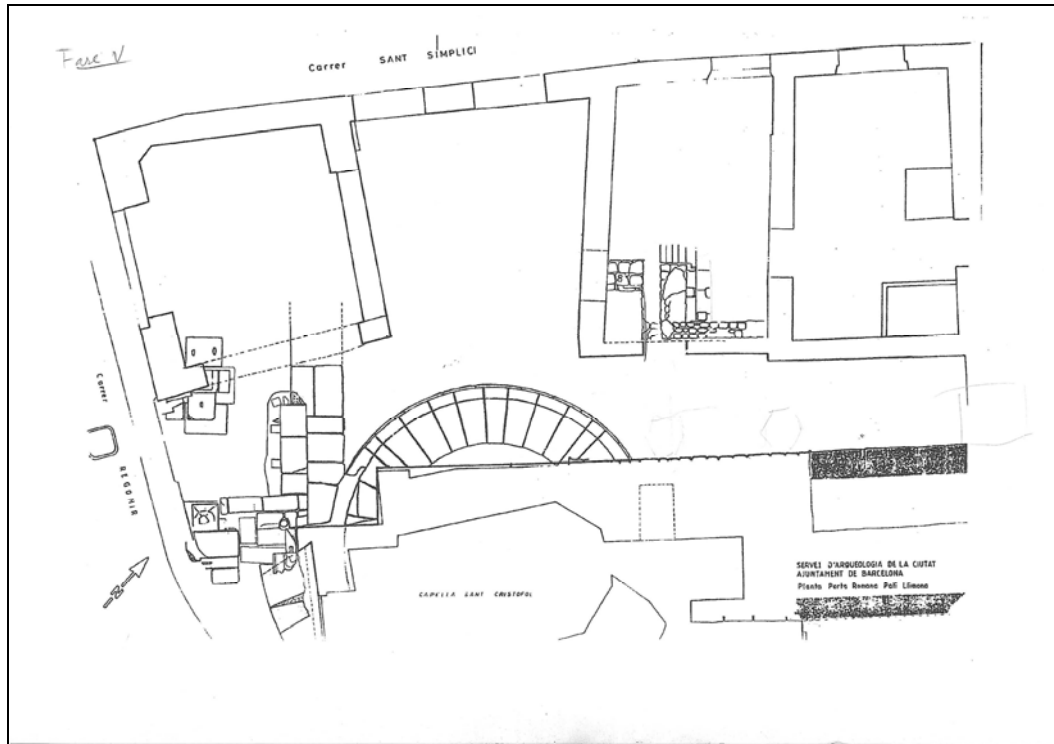
Secció digitalitzada de la intervenció a Correu Vell de l'any 1991-1992:

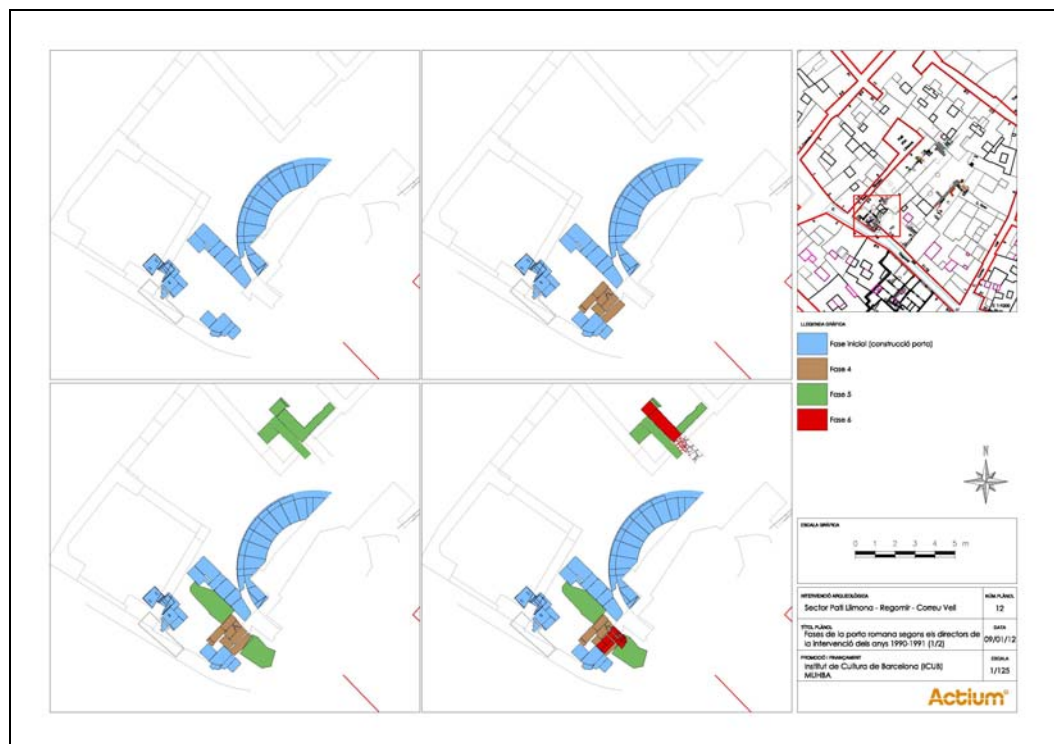
Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

Plànol original que mostra una de les fases identificades per a l'evolució de la porta romana de Regomir-Pati d'en Llimona:

Representació final de les fases de la porta romana:

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

Alguns exemples de fitxes d'Unitat Estratigràfica originals i exemple de fitxa tractada informàticament:

Fitxa intervenció Correu Vell 1984:

Ciutat Barcelona	Jaciment Correu Vell	Any 1984	Zona	Sector 2-2	Quadre	Servei d'activitats arqueològiques BARCELONA																																								
<table border="1"> <tr> <td>Nº</td> <td colspan="2">19-44</td> <td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td> </tr> <tr> <td>EXTENSIO</td> <td colspan="2"></td> <td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td> </tr> <tr> <td>POTENCIA</td> <td colspan="2"></td> <td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td> </tr> <tr> <td>ESTRUCTURA Nº</td> <td>MUR Nº</td> <td>SEPIULTURA Nº</td> <td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td> </tr> </table>							Nº	19-44		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	EXTENSIO			☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	POTENCIA			☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	ESTRUCTURA Nº	MUR Nº	SEPIULTURA Nº	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nº	19-44		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐																																					
EXTENSIO			☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐																																					
POTENCIA			☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐																																					
ESTRUCTURA Nº	MUR Nº	SEPIULTURA Nº	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐																																					
CONSTRUCCIO			OCUPACIO		ABANDÓ		MUR		S'ENTREGA A	SE LI ENTREGA																																				
DESTRUCCIO			FARCIMENT		FARCIMENT		SEPULTURA		ES RECOLZA EN	SE LI RECOLZA																																				
FARCIMENT D'ESTRAT			D'OCUPACIO		PAVIMENT		ESTRUCTURA EN BUIT		TALLA A	TALLAT PER																																				
NEGATIU D'ESTRUCTURA			ESTRUCTURA EN BUIT		des de construcció				COBREIX	COBERT PER																																				
CRI. E. DISTINC.			COLOR		COMP.GEOLOGICS		COMP.CULTURALS		FARCEIX	FARCIT PER																																				
ASPECTE SUPERF			ESTRUCTURA INT.		COMP.ORGANICS		COMP.CULTURALS		COBREIX	COBERT PER																																				
			PLANTA Nº		COTES D'ALÇADA		MOSTRA Nº																																							
			SECCIO Nº		FOTOGRAFIA Nº																																									
INTERPRETACIO obra de construcció que s'està fent al tall de la conducció segurament en va existir palau per existència de pati i																																														
DATACIO							DATA																																							
1984							22-XII-84																																							

Fitxa intervenció Correu Vell 1991:

Ajuntament de Barcelona Servei d'Arqueologia de la Ciutat					CR 9 C14	U. E. 2
JACIMENT: C.V.		Zona:	Cal: C-XIV	Ambit:	Campanya: 91	
Sector:	Delimitació: preparació de paviment	Criteris de diferenciació: textures	Color:	Cotes mínima:		☐ ☐ ☐
Superfície: irregular	Fiabilitat estratigràfica: baixa	Consistència:	màxima			
COMPONENTS		SEQUÈNCIA FÍSICA		CROQUIS D'UBRACIÓ I EXTENSIO		SEQ. ESTRATIGRÀFICA ☒
Geològics: grans	Igual a: C-X, XI, XII, XIII					
Orgànics:	En contacte amb:					
Artificials: sortida de a/c	Se li adossa:					
	S'adossa a:					
	Cobert per: ①					
	Cobreix: ②					
	Tallat per:					
	Recobert per:					
	Remple:					
Descripció: Preparació del paviment de formigó veïx compost per grans de sorra i argiles a la sortida de a/c				Data d'actuació		Fitxa revisada per
Estat de conservació				Responsable		Compt. de documentació Fitxa ☐ Dibuix ☐ Foto ☐

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

Fitxa intervenció Correu Vell 1992:

Ajuntament de Barcelona Servei d'Arqueologia de la Ciutat				U. E.
JACIMENT: <i>CV</i>				<i>109</i>
Sector: <i>CV</i>	Zona:	Cala: <i>XV</i>	Àmbit:	Campanya: <i>92</i>
Definició: <i>estrat</i>	Criteris de diferenciació: <i>color de textura</i>	Color: <i>gris-verdell</i>	Cotes mínima:	
Superfície: <i>regular</i>	Fiabilitat estratigràfica: <i>bona</i>	Consistència: <i>tova</i>	màxima:	
COMPONENTS		SEQÜÈNCIA FÍSICA	CROQUIS D'UBICACIÓ I EXTENSIÓ	SEQ. ESTRATIGRÀFICA
Geològics: <i>argiles; jels; loms</i>	Igual a: En contacte amb: Se li adossa: S'adossa a: <i>108/116/</i> Cobert per: Cobreix: <i>116/</i> Tallat per: Talla: Reomplert per: Remople: <i>107</i>			
Orgànics:	Tallat per: Talla: Reomplert per: Remople: <i>107</i>			
Artificials: <i>au fonda calç, elements constructius plàstics i ferra</i>				
Descripció: <i>Estrat de rebliment de factura romana 107, compost per materials i terres procedents de l'obra.</i>			Data d'actuació: <i>26-II</i>	Fitxa revisada per:
Estat de conservació:			Responsable:	Compr. de documentació: Foto: ☒ Dibutx: ☐ Foto: ☐

Fitxa intervenció Pati Llimona 1991:

Ajuntament de Barcelona SERVEI D'ACTIVITATS ARQUEOLÒGIQUES				U. E.
JACIMENT: <i>PATI LLIMONA</i>				<i>199</i>
Sector: <i>70213</i>	Zona:	Cala: <i>2</i>	Àmbit:	Campanya: <i>1991</i>
Definició: <i>element</i>	Criteris de diferenciació:	Color: <i>blau</i>	Cotes mínima:	
Superfície: <i>Irregular</i>	Fiabilitat estratigràfica: <i>buena</i>	Consistència: <i>seca-dura</i>	màxima:	
COMPONENTS		SEQÜÈNCIA FÍSICA	CROQUIS D'UBICACIÓ I EXTENSIÓ	SEQ. ESTRATIGRÀFICA
Geològics:	Igual a: En contacte amb: Se li adossa: S'adossa a: <i>121</i> Cobert per: <i>188</i> Cobreix: <i>200</i> Tallat per: <i>189 138 137 146 193</i> Talla: Reomplert per: Remople:			
Orgànics:	Tallat per: Talla: Reomplert per: Remople:			
Artificials: <i>Parquet de calç</i>				
Descripció: <i>Parquet de calç</i>			Data d'actuació: <i>26-11-91</i>	Fitxa revisada per:
Estat de conservació:			Responsable:	Compr. de documentació: Foto: ☐ Dibutx: ☐ Foto: ☐

Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell

Barcelona
El Barcelonès

Model de fitxa d'Unitat Estratigràfica un cop efectuat el traspàs de la informació a una base de dades:

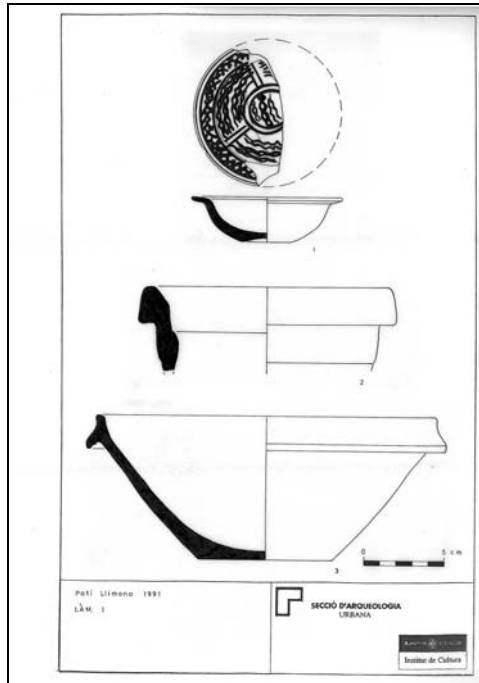
Actium®	
JACIMENT	Correu Vell
MUNICIPI	Barcelona
CAMPANYA	1984
DEFINICIÓ	estructura
U.E.	019
TIPUS	positiu
ÀMBIT/SECTOR	Quadre 2
FET/ESTRUC.	
COMPOSICIÓ GEOL.	
COMPOSICIÓ ORG.	
COMPACTACIÓ	COLOR
INCLUSIONS (-10%)	
DISTRIBUCIÓ COMP/INCL	MOSTRES
ALTRES OBSERVACIONS	
FORMA PLANTA	FORMA SECCIÓ
BASE	OBSERVACIONS PARET
DIMENSIONS	
TIPUS ESTRUCTURA	
MATERIAL CONSTR.	
TIPUS D'OBRA	
ALTRES DADES TÈCNiques	
Z SUP	Z INF
POTÈNCIA	cm
ORIENTACIÓ	
DIMENSIONS MÀX.	FIABILITAT/CONSERV.
OBSERVACIONS	
MATERIALS	
Nº INHUM.	ESTRUCTURA V INC.
POSICIÓ	CONSERV.
ALTRES ELEM.	
COBREIX	COBERT PER
FARCEIX	FARCIT PER
TALLA	TALLAT PER
S'ADOSSA	SE LI ADOSSA
IGUAL A	EN CONTACTE
	COMPARABLE
INTERPRET.	obra de construcció que apareix sota el tall de la conducció, segurament va ser trencada per la construcció del pou UE 9 (sector 2)
CRONOL.	romana
FASE	
PLANTES	FOTO
DATA	27-XII-84
SEC CIO	NOM

**Memòria conjunta de les antigues intervencions arqueològiques
al Sector del Pati d'en Llimona i els carrers de Regomir i Correu Vell**

Barcelona
El Barcelonès

Muntatge i maquetació de les làmines de materials originals:

Làmina original:

Làmines un cop muntades de forma conjunta:

